วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences (JOB_EHS)

ISSN: 2730-3233 (Online)
ปีที่ *7* **ฉบับที่** *2* **(เมษายน – มิถุนายน** *2569)*
Vol. 7 No. 2 (April – June 2026)

TCI
ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai-Journal Citation Index Centre

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์

Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences

(JOB_EHS)

ISSN: 2730-3233 (Online)

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์ :

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ (Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences : JOB_EHS) มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสตร์ ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความในวารสารอย่างเคร่งครัด โดยอ้างอิงตามรูปแบบของ APA (นาม-ปี) รวมถึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารฯ และเป็นบทความที่ไม่มีความหลายมากกว่า 25% ตามที่ถนนในโปรแกรม CopyCat ในเว็บ Thaijo2

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารฯ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ โดยไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของวารสารฯ

กระบวนการพิจารณาบทความ :

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 2 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

แบบที่ 2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

ประเภทของบทความ :

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ เปิดรับตีพิมพ์ประเภทของบทความ คือ บทความวิจัย (Research Article) และบทความวิชาการ (Original Article)

ภาษาที่รับตีพิมพ์ :

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กำหนดออก :

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ มีกำหนดออกตีพิมพ์ 4 ฉบับ ต่อปี (ราย 3 เดือน) ดังนี้

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - มีนาคม	(กำหนดออก เดือนมีนาคม)
ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน - มิถุนายน	(กำหนดออก เดือนมิถุนายน)
ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม - กันยายน	(กำหนดออก เดือนกันยายน)
ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม - ธันวาคม	(กำหนดออก เดือนธันวาคม)

ที่ปรึกษา :

พระเดชพระคุณ พระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินฺทวโส), ดร.
เจ้าอาวาสวัดหนองบัวหิ่ง ตำบลดอนทราย อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

บรรณาธิการ :

พระครูปลัดสุรวุฒิ สิริวฑฺฒโก (อุกฤษโชค), ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ :

ดร.ศุขภิญญา ศรีคำไทย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ :

พระเมธาวินัยรส (สุเทพ พุทธจรรยา), รองศาสตราจารย์. ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูโอภาสนนทกิตติ์, รองศาสตราจารย์ ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมฺโม, รองศาสตราจารย์ ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาอุดร อุตฺตโร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ
นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒผล
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมั่น
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.เสน่ห์ เดชะวงศ์
นักวิชาการอิสระ

ดร. กฤษฎา นันทเพ็ชร
มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.ไพโรจน์ กันทพงษ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

ฝ่ายจัดการ :

นางสาวสาคร หาญแท้

ฝ่ายกฎหมาย :

นายณพกฤษ ทรัพย์แก้วยอด

เจ้าของวารสาร :

วัดหนองบัวหิ่ง ตำบลดอนทราย อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี 70140

สำนักงานกองบรรณาธิการ :

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์
วัดหนองบัวหิ่ง ตำบลดอนทราย อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี 70140
โทรศัพท์ : 095-5426695
https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์

Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences (JOB_EHS)

ISSN: 2730-3233 (Online)

ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

บทบรรณาธิการ

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ (Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences: JOB_EHS) ฉบับนี้เป็น **ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)** โดยเนื้อหาบทความในฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการ โดยกองบรรณาธิการได้ตระหนักถึงคุณภาพวารสารตามกรอบการประเมินคุณภาพวารสารเป็นอย่างดีจึงได้คัดเลือกกลั่นกรองบทความให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ได้รับผลการพิจารณาคุณภาพวารสารเพื่อเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI พ.ศ. 2568 จากศูนย์ TCI (รอบที่ 5) ได้ถูกจัดให้เป็น **วารสารกลุ่มที่ 2 (การรับรองคุณภาพของวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 ไปจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2572)** ซึ่งเป็นกำลังใจให้แก่กองบรรณาธิการในการพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณผู้เขียนบทความที่เป็นนักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความสนใจเขียนบทความเพื่อลงตีพิมพ์ และหวังว่าจะได้รับความสนใจจากผู้เขียนบทความทุกท่านในโอกาสต่อไป และกองบรรณาธิการ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้อนุเคราะห์ในการอ่านประเมินต้นฉบับ

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการ หวังอย่างยิ่งว่า บทความที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารจะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางการศึกษาใหม่ให้เกิดขึ้น หากท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาวารสารให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณและยินดีปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาวารสารให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

พระครูปลัดสุรวุฒิ สิริวฑฺโก (อุกฤษโชค), ดร.
บรรณาธิการวารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์

สารบัญ

หน้า

บทบรรณาธิการ

บทความวิจัย (Research Articles)

แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 **1-12**
GUIDELINES FOR LEARNING RESOURCES MANAGEMENT IN AGE OF GLOBAL TURBULENCE ACCORDING TO THE SUPPAYA IV PRINCIPLES: A STUDY OF NAWAPHAT SCHOOLS UNDER THE RAYONG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
พระปลัดชาญณรงค์ กมโล (อุทัยชลานนท์) PhrapaldChannarong Kamalo (Uthaichalanon)
ณัชชา อมราภรณ์ Natcha Amaraporn
ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka

แนวทางการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 **13-24**
GUIDELINES FOR CREATING A 21ST-CENTURY CLASSROOM LEARNING ENVIRONMENT BASED ON THE FOUR SAPPAYA PRINCIPLES AMONG TEACHERS IN THE SRI THAKSIN SCHOOL GROUP UNDER PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
สุธาทิพย์ ทองทิพย์ Sutathip Thongthip
สุทิศ สวัสดี Suthit Sawaddi
อรุณรัตน์ วิไลรัตนกุล Aroonrad Wilairadtanakun

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขา ในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา **25-36**
MANAGEMENT STRATEGIES FOR SMALL SCHOOLS AS HIGH-PERFORMANCE ORGANIZATIONS BASED ON THE TRI-SIKHA PRINCIPLES IN A DISTRUPTIVE WORLD UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
กรณิศ สุวรรณไตรย์ Koranit Suwannatrai
ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka
ณัชชา อมราภรณ์ Natcha Amaraporn

แนวทางการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี **37-49**

GUIDELINES FOR THE PROMOTION OF VOCATIONAL SKILLS OF LEARNERS IN THE 21ST CENTURY BASED ON THE FOUR BASES OF SUCCESS (IDDHIPADA 4) IN THE SRI MAHOSOT QUALITY ZONE, PRACHINBURI PROVINCE

นพเก้า ต้นแพง Noppakao Tonphaeng
สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon
ประวิทย์ ชัยสุข Prawit Chaisuk

แนวทางการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5ของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี **50-62**

GUIDELINES FOR ENHANCING STUDENT SAFETY BASED ON THE FIVE PRECEPTS IN THE BUENG SUMPHAN SCHOLL SCHOOL, PATHUM THANI PROVINCE

ปรียานุช หมวกสังข์ Preyanud Muacksang
บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart
พระสุรชัย สุรชโย PhraSurachai Surachayo

แนวทางการพัฒนาครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา **63-75**

GUIDELINES FOR PROFESSIONAL TEACHER DEVELOPMENT IN 21ST-CENTURY TEACHING AND LEARNING BASED ON BRAHMAVIHARA IV FOR TEACHERS IN THE BAN KUM SCHOOL GROUP, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ปิยวิชญ์ ศิลวัตร Piyawit Sillawat
พระครูกิตติญาณวิสิฐ PhrakhruKittiyanawisit
พระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต PhrakhruPhawanawutthibandhit

การพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 **76-87**

THE DEVELOPMENT OF TEACHERS IN DIGITAL TECHNOLOGTY USAGE FOR LEARNING MANANGEMENT BASED ON SANGHVATTHU IV AT WATSAWANG AROM SCHOOL UNDER THE SURATTHANI PRIMAARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สุพรรณี มีเดช Supannee Meedech
มะลิวัลย์ โยธารักษ์ Maliwan Yotharak
พระครูพิจิตรศุภการ PhrakhruPijitsupakarn

แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 **88-100**

GUIDELINES FOR ENHANCING GOOD HUMAN RELATIONS AMONG EDUCATIONAL PERSONNEL BASED ON THE SANGAHAVATTHU IV IN SIKUK SCHOOL CLUSTER, UNDER THE OFFICE OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

เสาวลักษณ์ โตทองหลาง Saowalak Tothonglang
ประวิทย์ ชัยสุข Prawit Chaisuk
พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน PhramahaYanawat Thitawatdhano

รูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา **101-112**

MODEL FOR PROFESSIONAL ADMINISTATORS DEVELOPMENT BASED ON THE FOUR NOBLE DHAMMAS UNDER THE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

น้ำอ้อย สุนทรพฤกษ์ Numaoy Suntronpruk
พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน PhramahaYannawat Thitavaddhano
บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี **113-124**

DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEACHER COMPETENCY IN THE 21ST CENTURY IN SCHOOLS UNDER THE NONTHABURI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ปิยวัฒน์ ฤทธิ์มาก Piyawat Ritmark
วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์ Wisut Wichitpatcharaporn

กลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา **125-133**

COACHING STRATEGIES FOR SCHOOL ADMINISTRATORS IN A DISRUPTIVE WORLD BASED ON THE FOUR BHAVANA PRINCIPLES UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ปิยนันท์ แววนิลานนท์ Piyanun Waewnilanon
ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka
ณัชชา อมราภรณ์ Natcha Amaraporn

พลวัตรประชากรและบ้านเรือนนัยต่อการคลังท้องถิ่น **134-149**
POPULATION AND HOUSE DYNAMIC IMPLICATION FOR LOCAL FINANCE
พิชิต รัชตพิบุลภพ Pichit Ratchatapibhunphob

แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะครูตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนวีรชน อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี **150-160**
GUIDELINES FOR DEVELOPING A WORK ENVIRONMENT THAT PROMOTES TEACHER WELL-BEING BASED ON THE FOUR SAPPAYA PRINCIPLES: A STUDY OF THE WEERACHON SCHOOL GROUP IN KHAI BANG RACHAN DISTRICT, SING BURI PROVINCE
จันนะพา คำภูนิจ Jannapa Khampunij
พระครูภัทรธรรมคุณ PhrakruPhatthamakun
วารี โศกเตี้ย Waree Soktia

แนวทางการส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี **161-174**
GUIDELINES FOR PROMOTING TEACHER DISCIPLINE IN A TRANSITIONAL ERA BASED ON THE THREEFOLD TRAINING: A STUDY OF BAN MO BURAPHA SCHOOL GROUP, SARABURI PROVINCE
ฉัตรชัย สงค์ประเสริฐ Chatchai Songprasert
พระสุรชัย สุรชโย PhraSurachai Surachayo
บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี **175-186**
MODEL FOR TEACHER LEADERSHIP COMPETENCIES DEVELOPMENT ACCORDING TO THE THREEFOLD TRAINING PRINCIPLE FOR SECONDARY SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PATHUM THANI
สุนทร พริกจำรูญ Soonthorn Prikjumroon
สมศักดิ์ บุญปู่ Somsak Boonpoo
ระวิง เรืองสังข์ Rawing Reangsung

แนวทางพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี **187-197**
GUIDELINES FOR DEVELOPING ACADEMIC ADMINSTRATION SKILLS IN THE DIGITAL ERA BASED ON IDDHIPADA 4 IN SCHOOLS OF PATHUM BENJA EDUCATION NETWORK UNDER THE PATHUM THANI SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE
จุฑารัตน์ สุขทอง Jutarat Sukthong
พระครูภัทรธรรมคุณ PhrakruPhattharathammakhun
วารี โศกเตี้ย Waree Soktia

กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี **198-207**
DEVELOPMENT OF LEADERSHIP ACCORDING TO THE BRAHMAVIHARA PRINCIPLES OF EDUCATIONAL ADMINISTRATORS IN PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS, NONTHABURI
พระวุฒิภัทร จิรวฑฺฒโน (สรรพยาศรี) PhraWutthiphat Jiravattano (Sanpayasi)
พระสุรชัย สุรชโย PhraSurachai Surachayo
สมศักดิ์ บุญปู่ Somsak Boonpoo

แนวทางการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 **208-219**
GUIDELINES FOR PROMOTING SCHOOL SAFETY IN THE DIGITAL ERA BASED ON THE PADHANA 4 FOR STUDENTS IN THE MAE NAM NOI SCHOOL CLUSTER, UNDER THE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY DUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
จารุวรรณ ประมวลสุข Jaruwan Pramuansuk
สุทิศ สวัสดี Suthit Sawaddi
วารี โศกเตี้ย Waree Soktia

หลักสูตรพัฒนาการบริการของเบย์โฮสต์ บริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด **220-232**
BAYHOST SERVICE DEVELOPMENT COURSE THE GOLF 123 COMPANY LIMITED
สุธาสินี พงเกษ Suthasini Phongket
ชุติเนตร บัวเผื่อน Chutinate Buaphuan

แนวทางการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนกลุ่มสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี **233-244**

GUIDE FOR DEVELOPING PUBLIC RELATIONS OPERATIONS IN THE DIGITAL ERA ACCORDING TO THE FOUR PRINCIPLES OF SANGAHAVATTHU IN LAMPHAYA SAHAWITTHAYASUKSA SCHOOL GROUP, SARABURI PROVINCE

ปภาวดี ศรีสว่าง Papawadee Srisawang
สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai
พระสุรชัย สุรชโย PhraSurachai Surachayo

แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม กลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี **245-257**

GUIDELINES FOR DEVELOPING STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM BASED ON BUDDHIST PRINCIPLES: A CASE STUDY OF THE ANUBAN NONG KHAYANG SCHOOL GROUP, UTHAI THANI PROVINCE

อดิศักดิ์ พันธุ์เรณู Adisak Panrenoo
พระครูภัทรธรรมคุณ PhrakruPhattharathammakhun
สุทิศ สวัสดี Suthit Sawaddi

แนวทางการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา **258-270**

GUIDELINES FOR DEVELOPING HUMAN RELATIONS BASED ON THE FOUR PRINCIPLES OF SANGAHAVATTHU AMONG TEACHERS IN THE WACHIRAPRAKAN SCHOOL GROUP, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ธีระยุทธ เมืองรามัญ Teerayut Mueangraman
สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon
ทองดี ศรีตระการ Thongdee Sritragarn

แนวทางพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลตามหลักสุจิปุลิของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี **271-283**

GUIDELINES FOR DEVELOPING SELF-LEARNING SKILLS OF PALI STUDENTS IN THE DIGITAL AGE ACCORDING TO THE SUJIPULI PRINCIPLE AT WAT PHRA DHAMMAKAYA PARIYATTI DHAMMA SCHOOL UNDER THE PATHUM THANI PROVINCIAL MONASTIC EDUCATION OFFICE

พระปลัดดนัยภัทร อธิจิตฺโต (เดชวัชระ) PhrapaladDanaipat Adhichitto (Dejvajara)
ประวิทย์ ชัยสุข Prawit Chaisuk
พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน PhramahaYannawat Thitavaddhano

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร **284-294**

GUIDELINES FOR DEVELOPING VISIONARY LEADERSHIP BASED ON THE DUTIYAPAPANIKASUTTA FOR SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE LAKSI DISTRICT OFFICE, BANGKOK

สาวิตรี ศรีจันทร์กลัด Sawitree Srichanklat
เผด็จ จงสกุลศิริ Padet Jongsakulsiri
ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่ Yuttawee Kaewthongyai

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี **295-306**

ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING ACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF TEACHERS IN SECONDARY SCHOOLS, UTHAITHANI PROVINCE

จิราภา กาฬษร Jirapa Karasorn
วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์ Wisut Wichitputchraporn

แนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี **307-318**

GUIDELINES FOR PROMOTING TEACHERS' WORK MOTIVATION IN THE DIGITAL ERA BASED ON THE KALYANAMITTA PRINCIPLE: A CASE STUDY OF THE BUENG SAMPHAN SCHOOL GROUP, NONG SUEA DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE

จินดารัตน์ หนุนทรัพย์ Jindarat Nunsap
สุทิศ สวัสดี Suthit Sawaddi
พระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต PhrakhruPhawanawuttibundit

แนวทางการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี **319-329**

GUIDELINES FOR DEVELOPING PERSONNEL IN THE DIGITAL ERA ACCORDING TO GHARAVASA-DHAMMA 4 (FOUR VIRTUES FOR LAYPEOPLE) IN SCHOOLS UNDER THE PATHUM BENJA EDUCATIONAL NETWORK, PATHUM THANI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

พชร อินทร์อักษร Patchara Inaksorn
พระครูกิตติญาณวิสิฐ PhrakhruKittiyanawisit
พระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต PhrakhruPhawanawutthibandhit

แนวทางการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี **330-344**

GUIDELINES FOR PROACTIVE MANAGEMENT BASED ON SAPPURISADHAMMA VII FOR SUNDAY BUDDHIST EDUCATION CENTERS IN NONTHABURI PROVINCE

ชัยณรงค์ หนูเอี่ยม Chainarong Noo-Eiam
เผด็จ จงสกุลศิริ Padet Jongsakulsiri
พระครูโอภาสนนทกิตติ์ PhrakhruOpatnontakitti

แนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักสัมปชัญญะ กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา **345-355**

GUIDELINES FOR SAFETY MANAGEMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS BASED ON THE PRINCIPLE OF CONSCIOUS AWARENESS IN THE BURAPHA BANG PA-IN SCHOOL GROUP, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

อรัญญา ภูนาแก้ว Arunya Phunakaeo
สุทิศ สวัสดี Suthit Sawaddi
วารี โศกเตี้ย Waree Soktia

APPROACHES OF ACADEMIC ADMINISTRATION TO ENHANCE EMPLOYMENT SKILLS OF FOURTH-YEAR ACCOUNTING STUDENTS AT CHUXIONG NORMAL UNIVERSITY **356-368**

Zhang Ying
Wannapa Phopli

การพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรม กลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี **369-381**

DEVELOPMENT OF TEACHERS' TEAMWORK COMPETENCE BASED ON SARANIYADHAMMA PRINCIPLES IN THE BAN LAT HAT SAI SCHOOL GROUP, PHETCHABURI PROVINCE

วัชรินทร์ เรืองแสงอร่าม Watcharin Ruangsaengaram
พระศรีวัชรสารบัณฑิต Phrasriwatcharasanbandit
สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai

แนวทางพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอน ของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง **382-393**

GUIDELINES FOR DEVELOPING COMMUNICATION SKILLS IN THE DIGITAL ERA BASED ON BUDDHIST TEACHING PRINCIPLES AMONG TEACHERS IN THE SRI MUANG RAYONG PRIMARY SCHOOL GROUP, RAYONG PROVINCE

พระวีระพงษ์ ถาวรธมฺโม (ร่มเย็น) PhraWeerapong Dhawaradhammo (Romyen)
พระครูภัทรธรรมคุณ PhrakhruPhattharathammakhun
พระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต PhrakhruPhawanawuttibundit

แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม 6 กลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี **394-406**

GUIDELINES FOR DEVELOPING ADMINISTRATORS' TEAMWORK BASED ON THE SIX SARANIYADHAMMA PRINCIPLES IN THE SAHAWIHAN DAENG SCHOOL GROUP, SARABURI PROVINCE

นาวิน ตรีวุฒิ Nawin Teevut
บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart
พระศรีวัชรสารบัณฑิต PhraSriwacharasabandit

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร **407-416**

GUIDELINES FOR DEVELOPING TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS BASED ON THE FOUR NOBLE TRUTHS IN THE THONBURI SCHOOL GROUP IN BANGKOK

พระมหาวิเชษฐ์ อธิเชฏฺโฐ (สุโข) PhramahaVizes Abhijatdo (Sukho)
สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai
ณัชชา อมราภรณ์ Natcha Amaraporn

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 **417-428**

A LEARNING MANAGEMENT APPROACH BY USING A SIX LEVELS MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING SKILL DEVELOPMENT PACKAGE FOR THIRD GRADE STUDENTS

สายพิน กองกระโทก Saiphin Kongkrathok
เมตตา สารมานิตย์ Metta Sanmanit
พีระ รัตนวิจิตร Peera Ruttanawijit
นัทกาญจน์ รัตนวิจิตร Nattakarn Rattanawijit

แนวทางพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 429-440

GUIDELINES FOR DEVELOPING CLASSROOM RESEARCH BASED ON THE FOUR NOBLE TRUTHS FOR PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE DIGITAL ERA OF THE BURAPHA BANG PA-IN SCHOOL GROUP, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

เด่น โคตรสิงห์ Den Khotsingh
สุทิศ สวัสดี Suthit Sawaddi
อรุณรัตน์ วิไลรัตนกุล Aroonrad Wilairadtanakun

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครู กลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 441-451

GUIDELINES FOR DEVELOPING ENGLISH LANGUAGE LEARNING MANAGEMENT BASED ON THE BUDDHIST TEACHING PRINCIPLES FOR TEACHERS IN THE CHAOPHRAYA SCHOOL CLUSTER UNDER PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

วราภรณ์ จันลา Waraporn Chanla
สุทิศ สวัสดี Suthit Sawaddi
อรุณรัตน์ วิไลรัตนกุล Aroonrad Wilairadtanakun

แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 452-463

GUIDELINES FOR INTEGRATING DIGITAL TECHNOLOGY IN TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT BASED ON BUDDHIST TEACHING PRINCIPLES FOR TEACHERS IN SCHOOLS UNDER THE LAK SI DISTRICT OFFICE, BANGKOK

เจนจิรา กว้างนอก Jenjira Kwangnok
พระครูวิรุฬห์สุตคุณ PhrakhruWirunsuttakun
อินถา ศิริวรรณ Intha Siriwan

บทความวิชาการ (Academic Articles)

จากฐานการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัล กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านดู่(สหราษฎร์พัฒนาคาร) จังหวัดเชียงราย 464-481
FROM SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY-BASED LEARNING STATIONS TO CULTIVATING DIGITAL-AGE LEARNER CHARACTERISTICS: A CASE OF BANDOO SCHOOL (SAHARATPATTANAKARN), CHIANG RAI PROVINCE
ชนาพร ยอดทองเลิศ Chanapond Yodtonglerd*
ธิดาวัลย์ อุ่นกอง Thidawan Unkong

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2

GUIDELINES FOR LEARNING RESOURCES MANAGEMENT IN AGE OF GLOBAL TURBULENCE ACCORDING TO THE SUPPAYA IV PRINCIPLES: A STUDY OF NAWAPHAT SCHOOLS UNDER THE RAYONG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

[1]พระปลัดชาญณรงค์ กมโล (อุทัยชลานนท์) PhrapaldChannarong Kamalo (Uthaichalanon)
[2]ณัชชา อมราภรณ์ Natcha Amaraporn [3]ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: bmspo107@gmail.com

Article Received: April 17, 2026. Revised: June 26, 2026. Accepted: June 28, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารแหล่งเรียนรู้ในในยุคโลกโกลาหล 2) เพื่อศึกษาวิธีบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลตามหลักสัปปายะ 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลตามหลักสัปปายะ 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 92 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการจำเป็น และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของการบริหารแหล่งเรียนรู้ในในยุคโลกโกลาหล อันดับที่ 1 คือ ด้านบุคคล อันดับที่ 2 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ อันดับที่ 3 ด้านเอกสารสิ่งพิมพ์เทคโนโลยี อันดับที่ 4 ด้านสถานที่ อันดับที่ 5 ด้านอาชีพ อันดับที่ 6 ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น 2) วิธีบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลตามหลักสัปปายะ 4 ของกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ ประกอบด้วย (1) อาวาสสัปปายะ จัดสภาพแวดล้อมและสื่อดิจิทัลให้พร้อมรองรับการเรียนรู้ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ (2) ภัสสสัปปายะ ใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการสื่อสารแบบสองทาง (3) โคจรสัปปายะ บูรณาการเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียน ชุมชน โลกเสมือน และผู้เชี่ยวชาญ (4) อิริยาปถสัปปายะ จัดกิจกรรมที่ตอบสนองความสนใจและความถนัดเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเข้าใจเนื้อหาอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลตามหลักสัปปายะ 4 ของกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ ให้ความสำคัญกับ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงความรู้และปรับตัวอย่างรวดเร็ว (2) การส่งเสริมการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน (3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักอิริยาปถสัปปายะ เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง พัฒนาทักษะ สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและส่งเสริมการเจริญปัญญาและคุณธรรมของผู้เรียน

คำสำคัญ: การบริหารแหล่งเรียนรู้, ยุคโลกโกลาหล, สัปปายะ 4

ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

Abstract

This research aims to 1) Study the needs for learning resources management in the age of global turbulence, 2) Study methods for managing learning resources in the age of global turbulence according to the Sappaya 4 principles, and 3) Propose guidelines for managing learning resources in the age of global turbulence according to Sappaya 4 principles. This is a mixed-methods research, combining quantitative research using questionnaires administered to the entire research population of 92 people, with data analyzed using statistical methods including percentages, frequencies, means, standard deviations, and needs assessment. Qualitative research was conducted through interviews with 7 key informants, with data analyzed using content analysis.

The research results found that: 1) The most important needs for managing learning resources in the age of global turbulence are, first, personnel; second, natural resources; third, printed documents and technology; fourth, place; fifth, occupation; and sixth, local culture and traditions. 2) The methods for managing learning resources in the age of global turbulence according to the Sappaya 4 principles in the Nawaphat School cluster consisted of: (1) Avasa Sappaya: preparing the environment and digital media to support both online and offline learning; (2) Bhassa Sappaya: using technology to promote two-way communication; (3) Kochara Sappaya: integrating learning networks in the school, community, virtual world, and experts; and (4) Iriyapatha Sappaya: organizing activities that respond to the interests and aptitudes of learners so that they can participate and understand the content effectively. And 3) The guidelines for managing learning resources in the age of global turbulence according to the Sappaya 4 principles in the Nawaphat School cluster. It focused on three main issues: (1) Creating an environment conducive to accessing knowledge and adapting quickly; (2) Promoting communication to build understanding and develop collaborative skills; and (3) Organizing learning activities that are consistent with the principles of favorable conduct to create deep understanding, develop skills, create motivation for continuous learning, and promote the intellectual and moral development of learners.

Keywords: Learning Resources Management, The Age of Global Turbulence, The Suppaya IV

ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

บทนำ

ในโลกยุค BANI World นั้นเป็นส่วนหนึ่งมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมกำลังคนรองรับการเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างสมบูรณ์แบบโดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมและมีความฉลาดทางดิจิทัลซึ่งเป็นทักษะสำคัญจำเป็นในการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ให้อยู่รอดปลอดภัยจากสภาพแวดล้อมยุคดิจิทัลมีความรู้ความสามารถมีทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำาเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนรุ่นใหม่ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต (คมจิรวริทธิ์ เรืองฤทธิ์ และคณะ, 2568) ในทางการบริหารองค์กรด้านการศึกษาก็เช่นเดียวกัน องค์กรต้องการผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะพร้อมต่อการรับมือในยุคโลกโกลาหล และมีความสามารถที่ใช้ในการบริหารงานเพื่อความสำเร็จมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กล่าวคือ ทักษะการทำงานของผู้บริหารเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประกอบด้วยทักษะ 3 ด้านคือ ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด (Katz, 1955)

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2557 - 2559) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประชาชนได้รับโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ด้วยการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา” เพื่อให้บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2557 – 2559 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการสร้างการศึกษาแห่งอนาคต ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สื่อและสารสนเทศ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองการปกครองอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลจึงมีความสำคัญอย่างมาก ในการพัฒนาผู้เรียนให้มี สมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านต่างๆ ของพลเมืองในยุคดิจิทัล จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสร้างเสริม พัฒนาการ ตามช่วงวัย แหล่งการเรียนรู้จึงมีบทบาทที่สำคัญยิ่ง ในการช่วยเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ให้กับ ผู้เรียน โดยเฉพาะแหล่งการเรียนรู้ดิจิทัล มีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของบุคคลมากขึ้น และเป็นแหล่งการเรียนรู้ ที่จะช่วยพัฒนาให้แต่ละบุคคลมีความรู้ความสามารถที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ตามความสนใจและความสามารถรายบุคคล สามารถนำความรู้และทักษะ ที่ได้รับการพัฒนาและสั่งสมมาใช้ในการสร้างสรรค์และต่อยอดให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติได้ตามความถนัดในอาชีพและวิชาชีพของตนเอง สอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษาของชาติ ที่ได้กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 3 ด้าน คือ 1) ผู้เรียนรู้ 2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม 3) พลเมืองที่เข้มแข็ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

การใช้งานแหล่งการเรียนรู้ของผู้เรียนในวัยเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและอุดมศึกษานั้นมีทิศทางแนวโน้มไปในทางเดียวกัน คือแหล่งการเรียนรู้ทางกายภาพ และแหล่งการเรียนรู้ดิจิทัล ยังมีความจำเป็นและเหมาะสมในการใช้งานของผู้เรียนในวัยเรียน และมีแนวโน้มที่จะใช้แหล่งการเรียนรู้ดิจิทัลเพิ่มมากขึ้น แนวโน้มของการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล คือ การผสมผสานแหล่งการเรียนรู้ ทางกายภาพและแหล่งการเรียนรู้ดิจิทัล ไว้ด้วยกัน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์เข้าถึง การใช้งานได้ง่ายสะดวก ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุย โต้ตอบอธิบาย แนะนำได้ทันที จัดระบบข้อมูลเป็นหมวดหมู่ มีข้อมูลครบถ้วนและมีความน่าเชื่อถือ ปลอดภัยในการใช้งานทั้งในด้านข้อมูล และความเป็นส่วนตัว ออกแบบแหล่งการเรียนรู้ให้มีลักษณะแบบเครือข่ายสังคม ออนไลน์ เช่น Facebook, LINE เป็นต้น และนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้เพื่อสร้างความสนใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน เช่น

ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

การใช้หุ่นยนต์ (AI) เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) และความเป็นจริงเสมือน Virtual Reality (VR) เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลองเผชิญกับ สถานการณ์เสมือนจริง สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง ตอบโจทย์ต่อความต้องการและความถนัดของผู้เรียน

การบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 ในกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างคุณภาพการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับยุคสมัย โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมากในกระบวนการเรียนรู้ การบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 คือ สิ่งที่สบาย สภาพที่เอื้อ สิ่งที่เกื้อกูล สิ่งที่เอื้อต่อการอยู่ดีและการที่จะพัฒนาชีวิต สิ่งที่เหมาะกัน อันเกื้อหนุนในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย 4 ประการ ประกอบไปด้วย 1) อาวาสสัปปายะ คือ ที่อยู่อันเหมาะสม ปลอดภัย การจัดสถานที่ปลอดภัย อำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่อยู่อาศัยในโรงเรียน 2) โคจรสัปปายะ คือ แหล่งอาหารที่ดีด้านโชนาการ และการอนามัย 3) ภัสสสัปปายะ คือ การพูดคุยที่เหมาะกัน ข่าวสาร และสื่อสารที่เอื้อปัญญา 4) ปุคลสัปปายะ คือ บุคคลที่ถูกกันเหมาะกัน ไม่มีคนร้ายมีแต่ผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเพื่อเสริมสร้างการระดมทุนหรือการจัดการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมทั้งในด้านกายภาพและดิจิทั โดยยึดหลัก สัปปายะ 4 อันเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้ในด้านการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหตามหลักสัปปายะ 4 ในกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลตามหลักสัปปายะ 4 ในกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลตามหลักสัปปายะ 4 ในกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเผสมวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครู ของกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 จำนวน 92 คน และใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารและครู กลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 จำนวน 7 คน ด้วยการเลือกเจาะจง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลและหลักสัปปายะ 4 จากวารสาร

ตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป เพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.917 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหล ตามหลักสัปปายะ 4 ในกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale

3.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลตามหลักสัปปายะ 4 ในกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น และ2) การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหล กลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 สรุปผลการวิจัยดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการบริหารแหล่งเรียนรู้ในในยุคโลกโกลาหล กลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2

ที่	การบริหารแหล่งเรียนรู้ในในยุคโลกโกลาหล กลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับ PNI
		μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล		
1	ด้านบุคคล	2.58	0.68	ปานกลาง	4.54	0.50	มากที่สุด	0.759	1
2	ด้านสถานที่	2.66	0.65	ปานกลาง	4.31	0.39	มาก	0.620	4
3	ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	2.53	0.60	ปานกลาง	4.38	0.29	มาก	0.731	2
4	ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น	2.62	0.42	ปานกลาง	4.17	0.33	มาก	0.591	6
5	ด้านอาชีพ	2.63	0.45	ปานกลาง	4.19	0.31	มาก	0.593	5
6	ด้านเอกสารสิ่งพิมพ์เทคโนโลยี	2.51	0.43	ปานกลาง	4.26	0.34	มาก	0.697	3
	ภาพรวม	**2.60**	**0.28**	**ปานกลาง**	**4.32**	**0.35**	**มาก**	**0.665**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารแหล่งเรียนรู้ในในยุคโลกโกลาหล กลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสถานที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 รองลงมาคือ ด้านแหล่งเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านบุคคล ด้านทรัพยากรธรรมชาติมี และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านเอกสารสิ่งพิมพ์เทคโนโลยี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารแหล่งเรียนรู้ในในยุคโลกโกลาหล กลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบุคคล รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสถานที่ ด้านเอกสารสิ่งพิมพ์เทคโนโลยี และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ตามลำดับ

เมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการความจำเป็น โดยระบุความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified ในที่นี้ คือ ด้านบุคคล (ค่าดัชนี PNImodified = 0.759) รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเอกสารสิ่งพิมพ์เทคโนโลยี ด้านสถานที่ ด้านอาชีพ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

2. วิธีการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ จังหวัดระยอง เป็นการบริหารแหล่งเรียนรู้โดยใช้สัปปายะ 4 เป็นกรอบช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองผู้เรียน มีดังนี้

2.1 อาวาสสัปปายะ (สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม) จัดบรรยากาศแหล่งเรียนรู้ให้สะอาด ปลอดภัย เป็นมิตรต่อผู้เรียน ออกแบบพื้นที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ เช่น มุมหนังสือ ห้องเรียนดิจิทัล มุมกิจกรรมสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีช่วยเสริม เช่น ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (E-Library) หรือฐานข้อมูลออนไลน์ที่นักเรียนเข้าถึงได้ง่าย

2.2 โคจรสัปปายะ (แหล่งเรียนรู้และเครือข่ายที่เหมาะสม)พัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัย ชุมชน หรือองค์กรท้องถิ่น เพื่อสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้จัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น หรือพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง (Virtual Museum) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มนวพัฒน์ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

2.3 ภัสสสัปปายะ (การติดต่อสื่อสารที่เหมาะสม) ใช้สื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดียเพื่อกระจายความรู้และกิจกรรมสร้างระบบสื่อสารระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครองที่สะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโต้ตอบ เช่น ห้องเรียนออนไลน์ที่มีระบบถาม-ตอบและสื่อมัลติมีเดียเพื่อเสริมความเข้าใจ

2.4 อิริยาปถสัปปายะ (วิธีการและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ตอบสนองความสนใจและความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เช่น โครงงานดิจิทัล การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ใช้เทคโนโลยีสนับสนุน เช่น การเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เกมการเรียนรู้ และปัญญาประดิษฐ์ (AI)

3. แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สำกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 มีแนวทางดังนี้

3.1 ปุคคลสัปปายะ สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จในการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะในยุคโลกโกลาหลที่การเปลี่ยนแปลงเกิดอย่างรวดเร็ว การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนมีสมาธิ มีแรงจูงใจ และสามารถพัฒนาทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ และคุณลักษณะสำคัญอื่น ๆ ได้เต็มที่

3.2 ภัสสสัปปายะ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคโลกโกลาหลที่ข้อมูลและความรู้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การติดต่อสื่อสารที่เหมาะสมช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ สร้างความเข้าใจร่วมกัน และพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

3.3 โคจรสัปปายะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้เต็มศักยภาพ โดยเฉพาะในยุคโลกโกลาหลที่ผู้เรียนต้องสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้หลากหลายและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายอย่างเหมาะสมช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ และสร้างความเข้าใจเชิงลึก

3.4 อิริยาปถสัปปายะ เป็นการเลือกใช้ วิธีการและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง พัฒนาทักษะและคุณลักษณะ พร้อมสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลัก อิริยาปถสัปปายะ ในพระพุทธศาสนา ซึ่งเน้นการกระทำและกิจกรรมที่เอื้อต่อการเจริญปัญญาและคุณธรรมของผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาห ตามหลักสัปปายะ 4 ในกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า ความต้องการจำเป็นอันดับที่ 1 คือ ด้านบุคคล อันดับที่ 2 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ อันดับที่ 3 ด้านเอกสารสิ่งพิมพ์เทคโนโลยี อันดับที่ 4 ด้านสถานที่ อันดับที่ 5 ด้านอาชีพ อันดับที่ 6 ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ในสภาวะโลกที่มีความผันผวนและคาดเดาได้ยาก (BANI World) โรงเรียนให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการปรับตัวและการจัดการเรียนรู้ กล่าวคือ ด้านบุคคล (ความต้องการอันดับ 1) เป็นหัวใจสำคัญที่สุดในการบริหารแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับหลักสัปปายะ 4 ในส่วนของบุคคลสัปปายะ (บุคคลที่เหมาะสม) ในยุคโกลาหล โรงเรียนต้องการคนที่มีความพร้อมทั้งในด้านทักษะดิจิทัล ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และภาวะผู้นำที่ยืดหยุ่น เพื่อที่จะบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของพระอธิการสมภพ ปญฺาธโร (จิตรภิรมย์) (2561) ที่พบว่า ข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษามีความคิดเห็นต่อกรพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเขตบางขุนเทียนกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการวิจัยเพื่อการเรียนรู้ด้านการพัฒนาครูในสถานศึกษาด้านเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามลำดับ ความสอดคล้องกับการวิจัยของวาสนา แก้วแสงทอง (2556) ที่พบว่า ระดับปฏิบัติการต่อการจัดแหล่งเรียนรู้และการบริการในโรงเรียนที่เหลือต่อการเรียนรู้ของ นักเรียนโรงเรียนเทศบาล

2 (บ้านหาดใหญ่) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในปัจจุบันในภาพรวม และด้านการให้บริการอยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการวิจัยของสุกฤษฎิ์ อัญบุตร (2555) ที่พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัด การศึกษาในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน รองลงมาได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหาร ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านกายภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเจษฎา อังสนั่น (2557) ที่พบว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาวิธีบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลตามหลักสัปปายะ 4 ของกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ ประกอบด้วย 1) อาวาสสัปปายะ จัดสภาพแวดล้อมและสื่อดิจิทัลให้พร้อมรองรับการเรียนรู้ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ 2) ภัสสสัปปายะ ใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการสื่อสารแบบสองทาง 3) โคจรสัปปายะ บูรณาการเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียน ชุมชน โลกเสมือน และผู้เชี่ยวชาญ และ 4) อิริยาปถสัปปายะ จัดกิจกรรมที่ตอบสนองความสนใจและความถนัด เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเข้าใจเนื้อหาอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นและเท่าทันต่อความผันผวนโดยใช้หลักสัปปายะ 4 เป็นกรอบแนวคิดหลัก ดังนั้น การบริหารแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ ไม่ได้เป็นเพียงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ แต่คือการวางระบบนิเวศการเรียนรู้ให้มีชีวิตโดยใช้หลักสัปปายะ 4 เป็นเครื่องมือสร้างความสมดุลระหว่างเทคโนโลยีที่รวดเร็วซับซ้อนกับความเหมาะสมความพร้อมสุขภาวะของผู้เรียนส่งผลให้สถานศึกษาสามารถก้าวผ่านสภาวะโกลาหลไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ สอดคล้องกับการวิจัยของพระอธิการสมภพ ปญฺญาธโร (จิตรภิรมย์) (2561) ที่พบว่า การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครมหานคร มีดังนี้ 1) ด้านเตรียมความพร้อมสถานศึกษาควรเตรียมความพร้อมด้านแหล่งการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เช่น จัดหาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้จัดการเรียนการสอน 2) ด้านการพัฒนาครูในสถานศึกษาควรการวางแผน กำหนดนโยบาย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อย่างมีความหลากหลาย 3) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายและควรครูจัดการเรียนการสอนสอดแทรกความรู้คู่คุณธรรม 4) ด้านการวิจัยเพื่อการเรียนรู้สถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายการทำวิจัยในชั้นเรียนร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งภายในและนอกสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการเรียนรู้ และ 5) ด้านการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสถานศึกษาควรนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีความทันสมัยและตามสภาพจริง

3. การนำเสนอแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลตามหลักสัปปายะ 4 ของกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ ให้ความสำคัญกับ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงความรู้และปรับตัวอย่างรวดเร็ว 2) การส่งเสริมการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักอิริยาปถสัปปายะ เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง พัฒนาทักษะ สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการเจริญปัญญาและคุณธรรมของผู้เรียน สอดคล้องกับการวิจัยของอัญชุลี รัตนพร (2560) ที่พบว่า แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ 7 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 1) ด้านการบริหารจัดการ

ได้แก่ (1) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ควรร่วมกันปรับหลักสูตรสถานศึกษา สร้างแหล่งเรียนรู้และมีการสนับสนุนงบประมาณ (2) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา สร้างเครือข่ายกับสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน (3) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ประชุม จัดทำแผนปฏิบัติการ และทำปฏิทินการปฏิบัติงาน 2) ด้านกายภาพ ได้แก่ (1) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา สำรวจบริเวณที่เป็นจุดเสี่ยง และปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ (2) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ให้ความรู้เกี่ยวกับป้าย สัญลักษณ์ จัดทำคู่มือความปลอดภัยในสถานศึกษา (3) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครู ฝึกผู้เรียนให้กล้าแสดงออก และแสดงผลงานผู้เรียนไว้ตามบอร์ด หรือป้ายนิเทศ 3) ด้านวิชาการ ได้แก่ (1) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครู ผลิตสื่อการเรียนการสอนให้สามารถใช้ได้สอดคล้องกับเนื้อหา ที่ใช้ในกระบวน การจัดการเรียนการสอน (2) ผู้บริหารส่งเสริมให้วิทยากรมาให้ความรู้ ในการจัดการเรียนการสอน (3) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูไปอบรมรูปแบบเทคนิคการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับการวิจัยของพระมหาชวลิต โฆสชโว (โภควรากร), พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญโญ และระวิง เรืองสังข์ (2565) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในวัดตามหลักพุทธบริหารการศึกษาจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบที่จะทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้โดยยึดหลักสัปปายะ 7 เพื่อให้เกิดความพร้อมในแต่ละด้าน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องต้องกำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาและปรับปรุงเพื่อทำงานร่วมกันภายใต้เป้าหมายเดียวกัน ประกอบด้วยหลักสัปปายะ 7 ได้แก่ 1) อาวาสสัปปายะ แหล่งเรียนรู้ควรดูแลความสะอาดและความเป็นระเบียบ 2) โคจรสัปปายะ ควรมีแผนผังของสถานที่ให้ชัดเจน 3) ภัสสสัปปายะ ผู้ดำเนินการให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถพูดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกัน 4) ปุคคลสัปปายะผู้กำหนดนโยบายผลักดันกิจกรรมให้ขับเคลื่อน 5) โภชนสัปปายะมีอาหารที่มีความสะอาดมีคุณภาพและเกื้อกูลต่อสุขภาพ 6) อุตุสัปปายะสภาพแวดล้อมมีอุณหภูมิพอเหมาะและสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติกิจกรรมได้นานและ 7) อิริยาบถสัปปายะ การจัดกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวเกิดความสมดุลของร่างกาย

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหลตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. อาวาสสัปปายะ (สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม) โรงเรียนได้จัดสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและจิตใจให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีพื้นที่กิจกรรม ห้องสมุด และอุปกรณ์การเรียนครบครัน ทั้งยังสนับสนุนการเรียนรู้แบบออนไลน์ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

2. ภัสสสัปปายะ การติดต่อสื่อสารที่เหมาะสม ครูและผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างเปิดเผย ทั้งในห้องเรียนและผ่านสื่อดิจิทัล ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบสองทาง ผู้เรียนได้รับคำแนะนำและมุมมองที่หลากหลาย

3. โคจรสัปปายะ(แหล่งเรียนรู้และเครือข่ายที่เหมาะสม โรงเรียนใช้ทั้งแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอก เช่น ผู้รู้ ครูผู้เชี่ยวชาญ ชุมชน และพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและมุมมองที่หลากหลาย

4. อิริยาปถสัปปายะ วิธีการและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม โรงเรียนออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองความสนใจและความถนัดของผู้เรียน เช่น การทำโครงงาน การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ และการทำงานกลุ่ม ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสื่อสารอย่างเป็นระบบ

การบริหารแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มโรงเรียนนวพัฒน์ตามหลักสัปปายะ 4 ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ในยุคโลกโกลาหลที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ทั้งยังพัฒนาทักษะ ความคิด และคุณลักษณะของผู้เรียนอย่างครบถ้วน โดยการส่งเสริมการเรียนรู้จากบุคคลรอบตัว ได้แก่ 1) ครอบครัว เป็นกำลังใจ สนับสนุนทั้งทางด้านจิตใจและด้านวัตถุ จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ต่อการเรียน เช่น เวลาพักผ่อน หนังสือ หรืออุปกรณ์การเรียนปลูกฝังคุณค่าและวินัย เช่น ความขยัน อดทน และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ 2) เพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยอธิบายเนื้อหาที่ไม่เข้าใจ ทำงานกลุ่มร่วมกัน ฝึกการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาแบบทีม สร้างแรงบันดาลใจ โดยการแข่งขันเชิงบวก ช่วยให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน และ 3) สังคมรอบตัว เป็นแบบอย่าง ในการใช้ความรู้และการทำงาน เป็นแหล่งข้อมูล และโอกาสในการเรียนรู้นอกห้องเรียนเสริมสร้างทักษะชีวิต เช่น การสื่อสาร การอยู่ร่วมกัน และการปรับตัว บุคคลรอบตัว เช่น ครอบครัวและเพื่อน มีบทบาทสำคัญในการสร้างกำลังใจ สนับสนุนสิ่งแวดล้อม และร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและประสิทธิภาพมากขึ้น สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านบุคคล การจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม (อาวาสสัปปายะ) ปรับปรุงห้องเรียน ห้องสมุด และพื้นที่กิจกรรมให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในยุคโลกโกลาหล ทั้งด้านกายภาพและอุปกรณ์ดิจิทัลจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้แบบ Blended Learning และ Learning Anywhere Anytime

1.2 ด้านสถานที่ สถานที่หรือพื้นที่ทางกายภาพที่จัดเตรียมขึ้นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถเป็นทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ได้จริง ผ่านประสบการณ์ตรงและกิจกรรมเชิงปฏิบัติ

1.3 จัดห้องเรียน ห้องสมุด หรือห้องกิจกรรมให้สะอาด ปลอดภัย และเอื้อต่อการมีสมาธิมีอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ครบครัน เช่น หนังสือ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และสื่อดิจิทัลการจัดพื้นที่ให้เข้าถึงทรัพยากรและกิจกรรมต่างๆ ได้สะดวก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 4 ในโรงเรียนประเภทต่างๆ หรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสมและประสิทธิผล

2.2 ควรศึกษาเรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ในระดับชั้นเรียนหรือกลุ่มผู้เรียนที่หลากหลาย เพื่อดูผลกระทบต่อการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียน

2.3 ควรศึกษาวิจัยเชื่อมโยงผลการศึกษาไปสู่ แนวทางหรือคู่มือการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ได้จริงในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). การจัดระบบบริหารและสารสนเทศภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ.

คมจิรวริทธิ์ เรืองฤทธิ์ และคณะ. (2568). แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในยุคโลกโกลาหล BANI World สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล. วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 15(1), 2-3.

เจษฎา อังสนั่น. (2557). การจัดการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พระมหาชวลิต โฆสชโว (โภควรากร), พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญฺโญ และระวิง เรืองสังข์. (2565). แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับวัดในจังหวัดปทุมธานี. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 9(1), 115–128.

พระอธิการสมภพ ปญญาธโร (จิตรภิรมย์). (2561). การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วาสนา แก้วแสงทอง. (2556). ศึกษาการจัดแหล่งเรียนรู้และการบริการในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 2 (บ้านหาดใหญ่) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่เหมาะสมกับผู้เรียนในวัยเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุกฤษฎิ์ อัญบุตร. (2555). การจัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักขั้นต้นของกองทัพอากาศ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยวไลอลงกรณ์ในพระราชูปถัมภ์.

อัญชุลี รัตนพร. (2560). แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ 7 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Katz, R. L. (1955). Skills of an Effective Administrator, (Harvard: Business Press.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

GUIDELINES FOR CREATING A 21ST-CENTURY CLASSROOM LEARNING ENVIRONMENT BASED ON THE FOUR SAPPAYA PRINCIPLES AMONG TEACHERS IN THE SRI THAKSIN SCHOOL GROUP UNDER PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

[1]สุธาทิพย์ ทองทิพย์ Sutathip Thongthip [2]สุทิศ สวัสดี Suthit Sawaddi
[3]อรุณรัตน์ วิไลรัตนกุล Aroonrad Wilairadtanakun
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: muay.suta@gmail.com

Article Received: April 05, 2026. Revised: June 30, 2026. Accepted: June 30, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อศึกษาวิธีพัฒนาการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 54 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการพัฒนาการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 ประกอบด้วย (1) ด้านสังคมและปฏิสัมพันธ์ เน้นสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง (2) ด้านวิชาการและสื่อการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้สื่อหลากหลายเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก (3) ด้านการบูรณาการหลักสัปปายะ 4 เน้นจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งทางกายภาพและจิตใจ ได้แก่ สถานที่ อาหาร กัลยาณมิตร และอิริยาบถ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างสมบูรณ์แบบ และ 3) แนวทางการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 ประกอบด้วย (1) ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาและความรู้สึกปลอดภัย (บุคคลสัปปายะ) เน้นสร้างความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร สื่อสารเชิงบวก และยอมรับความแตกต่าง (2) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (อาวาสสัปปายะ และโภชนสัปปายะ) เน้นจัดพื้นที่เรียนรู้ให้เหมาะสมเพื่อส่งเสริมสมาธิ ควบคู่กับการดูแลโภชนาการ และ (3) ด้านสภาพแวดล้อมทางวิชาการและสื่อการเรียนรู้ (ธรรมสัปปายะ) เน้นถ่ายทอดความรู้คู่คุณธรรม และใช้สื่อหลากหลายเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ ทั้งนี้ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การเรียนรู้ในชั้นเรียน, ศตวรรษที่ 21, หลักสัปปายะ 4

Abstract

This research article aims to 1) study the current state of the 21st-century classroom learning environment, 2) study methods for developing the 21st-century classroom learning environment based on Sappaya IV, and 3) propose guidelines for organizing the 21st-century classroom learning environment based on Sappaya IV. This research employed a mixed-methods research design, with quantitative research using questionnaires administered to the entire research population of 54 participants. Basic statistics, including percentages, means, and standard deviations, were used to analyze the quantitative data. Qualitative data were collected through interviews with 7 key informants and analyzed using content analysis.

The research results found that 1) the current state of 21st-century classroom learning environment, both overall and in each of the 4 aspects, was at a high level. 2) Methods for developing the 21st-century classroom learning environment based on Sappaya IV consisted of: (1) Social and Interaction aspect, emphasizing the creation of an atmosphere of trust and promoting cooperation between the school and parents; (2) Academic and Learning Media aspect, emphasizing learner-centered instruction and the use of a variety of media to stimulate analytical thinking and provide positive feedback; (3) the Integration of the Four Sappaya Principles aspect emphasized creating an environment conducive to learning both physically and mentally, namely place, food, good friends, and posture, to promote holistic learning among students. 3) Guidelines for organizing the learning atmosphere in the 21st-century classroom according to the Four Sappaya Principles consisted of (1) Psychological environment and feeling of safety (Personal Sappaya), emphasizing the creation of good relationships, positive communication, and acceptance of differences; (2) Physical environment (Avāsa Sappaya and Bhojana Sappaya), emphasizing the arrangement of appropriate learning spaces to promote concentration, along with nutritional care; and (3) Academic environment and learning media (Dharma Sappaya), emphasizing the transmission of knowledge coupled with morality, and the use of a variety of media to stimulate analytical thinking, all with the aim of developing the quality of learning sustainably.

Keywords: Classroom Learning, 21st Century, Sappaya IV

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญหน้ากับพลวัตที่ซับซ้อนและท้าทายอย่างไม่เคยมีมาก่อน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วได้สร้างกระแสที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อแนวคิดและปรัชญาของการจัดการศึกษา ผู้เรียนในยุคปัจจุบันไม่ได้ถูกคาดหวังเพียงแค่ความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังต้องมี ทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งครอบคลุมถึงทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน การปรับตัว และความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (กรอบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, 2568) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการเหล่านี้ การจัดการเรียนรู้จึงต้องปรับเปลี่ยนจากรูปแบบเดิมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้เชิงเดี่ยว มาสู่การสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น และสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ในทุกมิติ

สภาพปัญหาที่พบในปัจจุบันคือ แม้จะมีความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แต่ในทางปฏิบัติ การจัดบรรยากาศชั้นเรียนในโรงเรียนหลายแห่งยังคงเผชิญข้อจำกัด อาทิ การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการมากเกินไปจนละเลยมิติอื่นๆ ที่สำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) หรือการขาดความเข้าใจในการประยุกต์ใช้หลักการที่เหมาะสมเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน แม้ว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพอาจมีความพร้อม แต่ปัจจัยด้านจิตใจ สังคม และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน การขาดการจัดการองค์ประกอบเหล่านี้อย่างเป็นระบบ ทำให้การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ยังไม่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่ในทุกห้องเรียน

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาถือว่ามีความสำคัญและสามารถในการนำมาบริหารจัดการกับปัญหาชีวิตอย่างเป็นอย่างดียิ่ง โดยเฉพาะหลักธรรมหลักสัปปายะ 4 หมายถึง สิ่งที่เหมาะสมกัน สิ่งที่เกื้อกูล ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย ได้แก่ 1) อาวาสสัปปายะ (สบายการอยู่) โรงเรียนให้ความสนใจดูแลเกี่ยวกับแสงสว่าง ในห้องเรียนอยู่เสมอ และจะต้องมีอาคารที่ตั้งเหมาะสมและแข็งแรง ปลอดภัย โดยเอื้อต่อการจัดการศึกษา 2) อาหารสัปปายะ (สบายการกิน) โรงเรียนได้จัดทำความ สะอาดโรงอาหารให้มีความสะอาดถูกหลักอนามัยและได้รับการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ และจัดอาหารมีความสด สะอาด ปลอดภัย ถูกตามหลักโภชนาการ มีคุณค่าทางสารอาหารเพียงพอ 3) บุคคลสัปปายะ (สบายการคบคน) โรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการต่างๆ ที่ให้แก่ครู และนักเรียนอยู่เสมอ ตลอดถึง ครูให้ความดูแลและติดตามความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างใกล้ชิดโดยให้ให้ความรักเมตตาและเอาใจใส่แก่นักเรียนอย่างทั่วถึง และสัปปายะ มีปรากฏอยู่หลายแห่งได้แก่คัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา คัมภีร์วิสุทธิ มรรค และพจนานุกรมศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์และฉบับประมวลธรรม มีความหมาย ดังนี้ ความหมายคำว่า “สัปปายะ” ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก 1) สัปปายะ หมายถึง มีประโยชน์ ก่อให้เกิดความเจริญ (อง.ติก.อ. (ไทย) 2/22/99.)2) สัปปายะ (แก้ความเป็นไปแห่งจิต) หมายถึง เป็นที่สบายและเป็นอุปการะแก่ การชักนำจิตเข้าสู่สมถะและวิปัสสนา (อง.นวก.อ. (ไทย) 3/1/285.) 4) ธรรมสัปปายะ (สบายการเรียนรู้) โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา รวมถึงครูพูดให้กำลังใจเสริมแรงแก่นักเรียนที่สามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2554)

กลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 เป็นกลุ่มโรงเรียนที่มีความหลากหลายในบริบทและสภาพแวดล้อม การศึกษาแนวทางการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ของครูในกลุ่มโรงเรียนเหล่านี้จะช่วยให้เห็นภาพรวมของความท้าทายและโอกาสในการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม การวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสำรวจและวิเคราะห์แนวปฏิบัติของครูผู้สอนว่าได้มีการนำหลักสัปปายะ 4 ไปใช้ในการจัดบรรยากาศชั้นเรียนอย่างไรบ้าง มีรูปแบบหรือแนวทางใดที่ประสบความสำเร็จ หรือมีข้อจำกัดและอุปสรรคใดที่ต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาต่อไป

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนอยู่ในกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 เพื่อเป็นแนวทางการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนบูรณาการหลักสัปปายะ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
2. เพื่อศึกษาวิธีพัฒนาการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 54 คน และใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ จำนวน 4 คน และอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย จำนวน 3 คน โดยมีคุณสมบัติที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีประสบการณ์สอนไม่น้อยกว่า 5 ปี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับแนวทางการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จากวารสาร ตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่

ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.967 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของครู ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีพัฒนาการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 สรุปผลดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

	สภาพปัจจุบันการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1	**N = 54 คน ระดับความเห็น**			
		μ	**σ**	**เห็นด้วย**	**ลำดับ**
1	ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	4.41	0.53	มาก	2
2	ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและปฏิสัมพันธ์	4.18	0.75	มาก	4
3	ด้านสภาพแวดล้อมทางวิชาการและสื่อการเรียนรู้	4.20	0.78	มาก	3
4	ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาและความรู้สึกปลอดภัย	4.49	0.52	มาก	1
	ภาพรวม	**4.32**	**0.52**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาและความรู้สึกปลอดภัย ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสภาพแวดล้อมทางวิชาการและสื่อการเรียนรู้ และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและปฏิสัมพันธ์ ตามลำดับ

2. วิธีพัฒนาการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เป็นการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักสัปปายะ

4 เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมาธิ ความสุข และการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่โดยบูรณาการเนื้อหาหลายวิชาร่วมกัน ผ่านกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติและการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาทักษะทั้งด้านวิชาการ สังคม และอารมณ์ ให้เหมาะสมกับบริบทของศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

2.1 อาวาสสัปปายะ สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม หมายถึง ครูต้องจัดห้องเรียนให้โปร่งโล่ง สะอาด มีพื้นที่กิจกรรมเป็นสัดส่วน เช่น มุมสงบ มุมสร้างสรรค์และจัดแสดงผลงานผู้เรียนเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ

2.2 โคจรสัปปายะ การเคลื่อนไหวเหมาะสม หมายถึง ครูต้องจัดกิจกรรมเรียนรู้นอกห้อง เช่น เดินสำรวจธรรมชาติ/ชุมชน และเกมการเรียนรู้แบบเคลื่อนไหว เช่น สถานีความรู้ หรือ Walk Rally ใช้กิจกรรม Active Learning ที่ผู้เรียนได้ลุกขึ้นมาเคลื่อนไหว

2.3 เสนาสนสัปปายะ เครื่องใช้เหมาะสม หมายถึง การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ไอแพด หนังสือ เกมการศึกษา จัดโต๊ะเก้าอี้ให้นั่งสบายเหมาะสมกับสรีระ และใช้อุปกรณ์/เครื่องมือที่กระตุ้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2.4 โภชนสัปปายะ อาหารเหมาะสม หมายถึง ครูสอนต้องมาการสอดแทรกกิจกรรมเกี่ยวกับโภชนาการ เช่น โครงการอาหารปลอดภัย จัดกิจกรรม “เรียนรู้ผ่านเมนูสุขภาพ” โดยให้ผู้เรียนวางแผนทำอาหาร และเชื่อมโยงกับวิทยาศาสตร์/คณิต/ภาษาและส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของอาหารที่ดีต่อสมอง

3. แนวทางการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

3.1 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมและปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนตามหลักสัปปายะ 4 มีแนวทาง ดังนี้ 1) อาวาสสัปปายะ สถานที่เหมาะสม ครูต้องมีการจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น จัดโต๊ะเป็นกลุ่ม วงกลม หรือรูปตัวยู จัดมุมพูดคุย มุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อส่งเสริมการสื่อสารอย่างมีอิสระ ตกแต่งห้องเรียนด้วยข้อความสร้างแรงบันดาลใจที่ส่งเสริมคุณธรรม ความเคารพ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน 2) โคจรสัปปายะ การเคลื่อนไหวเหมาะสม ครูควรส่งเสริมกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่วมกัน เช่น กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมละลายพฤติกรรม ใช้กิจกรรมกลุ่มหมุนเวียน (Station Rotation) เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมและการสื่อสารระหว่างกัน และเปิดโอกาสให้นักเรียนเคลื่อนที่ไปทำงานกับเพื่อนได้อย่างอิสระในช่วงกิจกรรมกลุ่ม 3) เสนาสนสัปปายะ เครื่องใช้เหมาะสม ผู้บริหารและครูควรใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน เช่น กระดานความคิด (Mind Map) บอร์ดแชร์ไอเดีย หรือแผ่นความรู้ร่วม ควรจัดหาอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยน เช่น ไมโครโฟนพูดแชร์ความคิดเห็น (Talking Stick)และเตรียมอุปกรณ์กิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันแก้ปัญหา หรือทำโครงงานร่วมกัน และ 4) โภชนสัปปายะ อาหารเหมาะสม ครูควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับโภชนาการที่ต้องอาศัยความร่วมมือ เช่น โครงงานเมนูสุขภาพ หรือการทำอาหารร่วมกันในกลุ่ม ใช้การแบ่งปันอาหารว่าง หรือกิจกรรม “มื้อแห่งความเข้าใจ” เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และการให้เกียรติกันในชั้นเรียน และสร้างวัฒนธรรมการดูแลกัน เช่น ดูแลเพื่อนที่ไม่มีอาหาร หรือมีปัญหาสุขภาพ

3.2 การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการและสื่อการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 4 มีแนวทาง ดังนี้ 1) อาวาสสัปปายะ สถานที่เหมาะสม ครูต้องจัดพื้นที่เรียนรู้ที่เงียบสงบ เหมาะกับการอ่าน คิดวิเคราะห์ และทำงานกลุ่มและจัดมุมวิชาการ เช่น มุมค้นคว้า มุมหนังสือ มุมสื่อการเรียนรู้และสภาพห้องเรียนสะอาด เป็นระเบียบ มีบรรยากาศที่ส่งเสริมสมาธิและความสนใจในการเรียนรู้ 2) โคจรสัปปายะ การเคลื่อนไหวเหมาะสม ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning เช่น การเรียนรู้แบบฐาน (Learning Stations) Walk

Rally Role Play อนุญาตให้ผู้เรียนเคลื่อนไหวไปยังแหล่งเรียนรู้ภายในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนอย่างอิสระ และใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเคลื่อนไหวเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน 3) เสนาสนสัปปายะ เครื่องใช้เหมาะสม ครูต้องจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โปรเจ็กเตอร์ กระดานอัจฉริยะ จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งสื่อดิจิทัล หนังสือ แบบฝึก และสื่อสร้างสรรค์และมีอุปกรณ์เสริมเพื่อกระตุ้นการคิด เช่น บัตรคำ กระดานความคิด Mind Map แผนภาพ Graphic Organizer และ 4) โภชนสัปปายะ อาหารเหมาะสม ครูต้องมีการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชากับโภชนาการ เช่น สอนคณิตศาสตร์ผ่านสูตรโภชนาการ หรือการคำนวณแคลอรี่ จัดกิจกรรมบูรณาการ เช่น โครงงานอาหารเพื่อสุขภาพ ซึ่งส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และทักษะชีวิตและส่งเสริมการเรียนรู้แบบลงมือทำ เช่น การวางแผนเมนูสุขภาพร่วมกันในชั้นเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาและความรู้สึกปลอดภัย ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสภาพแวดล้อมทางวิชาการและสื่อการเรียนรู้ และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและปฏิสัมพันธ์ ตามลำดับ การที่สภาพปัจจุบันการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอภิปรายได้ว่า ครูและผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีความตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น Active Learning และอาจเป็นผลมาจากการที่ครูได้รับการอบรมหรือมีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เข้มแข็งทำให้สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดบรรยากาศชั้นเรียนได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพาพรรณ ทองกิ่ง (2563) ที่พบว่า ครูต้องปรับบทบาทมาเป็น"โค้ช หรือผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ค้นพบด้วยตนเอง โดยใช้แนวคิดการเรียนการสอนแบบ "Teach Less, Learn More" และยึดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงโดยมีครูช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของอรวรรณ ไชยชาญ (2563) พบว่า ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณาตามความต้องการจำเป็น พบว่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มากที่สุด โดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยดังนี้: ด้านทักษะการจัดการเรียนการสอน, ทักษะความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม, ทักษะด้านคอมพิวเตอร์, ทักษะการพัฒนาหลักสูตรและรายวิชา, ทักษะด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้สู่วิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนและทักษะด้านการจัดการชั้นเรียนเพื่อการสร้างบรรยากาศเชิงบวก และสอดคล้องกับงานวิจัยของดาราวรรณ รองเมือง (2562) พบว่า การรับรู้บรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวมคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วย 1) ด้านสังคมและปฏิสัมพันธ์ เน้นสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง 2) ด้านวิชาการและสื่อการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใช้สื่อหลากหลายเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก 3) ด้านการบูรณาการหลักสัปปายะ 4 เน้นจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งทางกายภาพและจิตใจ ได้แก่ สถานที่ อาหาร กัลยาณมิตร และอิริยาบถ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวีนาซา อับดุลเลาะ และวุฒิชัย เนียมเทศ (2562) ที่พบว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกได้ เป็น 2 องค์ประกอบด้วยกัน คือ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางด้านกายภาพและทางด้านจิตวิทยา กล่าวคือ ด้านกายภาพทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ควรจัดให้มีความเหมาะสมเอื้อต่อการ เรียนรู้ ส่วนด้านจิตวิทยานั้น ควรสร้างสภาพแวดล้อมในการส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดี ความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีแรงบันดาลใจและมีความรู้สึกที่ดีจนนำไปสู่การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้อย่างมี ประสิทธิภาพจากแนวปฏิบัติดังกล่าวผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการจัดการศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทาง ในการประยุกต์ใช้ได้กับบริบทสถานศึกษาของตนเอง เพื่อร่วมกันส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และ มีประสิทธิภาพเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป สอดคล้องกับ Indriyanto B. (2003) ที่พบว่า ในระหว่างตัวแปรบ้านและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักเรียน เพราะผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงขึ้น เมื่อเทียบกับแหล่งชุมชนใดก็ตามที่ได้รับความร่วมมือจากบ้านและชุมชนน้อย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็มีแนวโน้มต่ำลง และสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2553) ที่กล่าวว่า หลักธรรมสัปปายะ 7 เป็นสิ่งที่เหมาะกัน สิ่งที่เกื้อกูล ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย ได้แก่ 1) อาวาสสัปปายะ ที่อยู่ซึ่งเหมาะกัน เช่น ไม่พลุกพล่านจอแจ 2) โคจรสัปปายะ ที่หาอาหาร ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะดี เช่น มีหมู่บ้านหรือ ชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลเกินไป 3) ภัสสสัปปายะ การพูดคุยที่เหมาะกัน เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่พอประมาณ 4)ปุคคลสัปปายะ บุคคลที่ถูกกันเหมาะกัน เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิ ปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะใจ 5) โภชนสัปปายะ อาหารที่เหมาะกัน เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉันไม่ยาก - 6) อุตุสัปปายะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะกัน เช่น ไม่หนาว เกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น 7) อิริยาปถสัปปายะ อิริยาบถที่เหมาะกัน เช่น บางคนถูกกับจงกรม บางคน ถูกกับนั่ง ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี

3. การเสนอแนวทางการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วย 1) ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาและความรู้สึกปลอดภัย (บุคคลสัปปายะ) เน้นสร้างความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร สื่อสารเชิงบวก และยอมรับความแตกต่าง 2) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (อาวาสสัปปายะและโภชนสัปปายะ) เน้นจัดพื้นที่เรียนรู้ให้เหมาะสมเพื่อส่งเสริมสมาธิ ควบคู่กับการดูแลโภชนาการ และ 3) ด้านสภาพแวดล้อมทางวิชาการและสื่อการเรียนรู้ (ธรรมสัปปายะ) เน้นถ่ายทอดความรู้คู่คุณธรรม และใช้สื่อหลากหลายเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ ทั้งนี้ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้อย่างยั่งยืน จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางสังคมและวิชาการในชั้นเรียนถูกออกแบบให้เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้และกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือ การสื่อสาร และการเคลื่อนไหวอย่างเหมาะสม พร้อมจัดหา

เครื่องมือและสื่อที่ทันสมัย รวมทั้งเชื่อมโยงเนื้อหากับโภชนาการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและความคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนอย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ Giulio (2025) ที่พบว่า การจัดการห้องเรียนเป็นการจัดสถานที่ให้ทุกคนมีการเรียนการสอน สื่อสารกัน ร่วมกิจกรรมการเรียนและให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนาน ทั้งผู้เรียนและผู้สอนมีความปลอดภัย ครูผู้สอนต้องค้นหาวิธีการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนเพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้เรียนดังนั้น การจัดการชั้นเรียนที่ดี ต้องจัดการทั้งด้านวิชาการและให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการ ขั้นพื้นฐานของมนุษย์มากกว่าผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ คือการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้ความสนใจผู้เรียน เข้าใจธรรมชาติซึ่งแต่ละบุคคลมีนิสัยแตกต่างกัน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน และสอดคล้องกับการวิจัยของพระมหาชวลิต โฆสชโว (โภควรากร), พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญฺโญ และระวิง เรืองสังข์ (2565) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับวัดในจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วยหลักสัปปายะ คือ 1) อาวาสสัปปายะ แหล่งเรียนรู้ควรดูแลความสะอาดและความเป็นระเบียบ 2) โคจรสัปปายะ ควรมีแผนผังของสถานที่ให้ชัดเจน 3) ภัสสสัปปายะ ผู้ดำเนินการให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถพูดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกัน 4) ปุคคลสัปปายะ ผู้กำหนดนโยบายผลักดันกิจกรรมให้ขับเคลื่อน 5) โภชนสัปปายะ มีอาหารที่มีความสะอาดมีคุณภาพและเกื้อกูลต่อสุขภาพ 6) อุตุสัปปายะ สภาพแวดล้อมมีอุณหภูมิพอเหมาะและสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติกิจกรรมได้นาน และ 7) อิริยาบถสัปปายะ การจัดกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวเกิดความสมดุลของร่างกาย

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 อธิบายได้ว่า

S: ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและปฏิสัมพันธ์ (Social environment and interaction) หมายถึง เป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ เคารพ และเกื้อกูลระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมของทุกคนในชั้นเรียน พร้อมจัดพื้นที่ให้ปลอดภัยและเป็นมิตร เพื่อให้ห้องเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่อบอุ่นและยั่งยืน

A: ด้านสภาพแวดล้อมทางวิชาการและสื่อการเรียนรู้ (Academic environment and learning media) หมายถึง มุ่งเน้นการสร้างพื้นที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและมีความหมาย โดยออกแบบกิจกรรมและเนื้อหาให้เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ใช้สื่อหลากหลาย และส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์พร้อมทั้งมีบุคคลแวดล้อมที่เป็นแบบอย่างทางวิชาการ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 อย่างรอบด้านและยั่งยืน

P: ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical environment management) หมายถึง เน้นการสร้างพื้นที่เรียนที่ปลอดภัย สะอาด และเหมาะสมต่อการเรียนรู้ทั้งรายบุคคลและกลุ่ม โดยออกแบบห้องเรียนให้ยืดหยุ่น รองรับกิจกรรมหลากหลาย และใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมส่งเสริมบรรยากาศที่สงบ เป็นมิตร และกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนมีสมาธิและแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

I: ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาและความรู้สึกปลอดภัย (In terms of psychological environment and sense of security) หมายถึง มุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นธรรม และเคารพความแตกต่างของผู้เรียนโดยครูเป็นผู้รับฟังที่ดี ใช้การสื่อสารเชิงบวก และส่งเสริมความมั่นใจในการแสดงออกทางความคิดพร้อมสร้างความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจและเกื้อกูล เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยทั้งทางอารมณ์และจิตใจในการเรียนรู้อย่างแท้จริง สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายเพิ่มเติมว่า

แนวการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปายะ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนศรีทักษิณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เป็นแนวคิดและกรอบปฏิบัติที่มุ่งเน้นการสร้างความสมดุลและความเหมาะสมใน 4 ด้านสำคัญของการดำรงชีวิตและการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสุขภาพกายและใจ รวมถึงบรรยากาศที่ดีในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยองค์ความรู้หลักประกอบด้วย

1. อาวาสสัปปายะ สถานที่เหมาะสม หมายถึง ควรการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สะอาด ปลอดภัย และเอื้อต่อความสบายใจ ทั้งในบ้าน ห้องเรียน หรือสถานที่ทำงาน สภาพแวดล้อมควรได้รับการดูแลอย่างดี มีการจัดวางที่เป็นระเบียบ ลดสิ่งรบกวน และสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมสมาธิ การเรียนรู้ และการพักผ่อนอย่างแท้จริง

2. โคจรสัปปายะ การเคลื่อนไหวเหมาะสม หมายถึง ควรการมีการเคลื่อนไหวหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายและจิตใจ ไม่มากหรือน้อยเกินไป เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างการทำงานกับการพักผ่อน การออกกำลังกาย การเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน รวมถึงการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจอย่างเหมาะสมและปลอดภัย

3. เสนาสนสัปปายะ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องใช้เหมาะสม หมายถึง ควรเน้นการเลือกใช้เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ เครื่องใช้ และสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวที่เหมาะสม สะอาด ถูกสุขลักษณะ และเอื้อต่อความสะดวกสบาย รวมถึงการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสวยงามในสิ่งของที่ใช้ เพื่อสร้างความรู้สึกดีและความมั่นใจในตนเอง

4. โภชนสัปปายะ อาหารและโภชนาการเหมาะสม หมายถึง ควรการเลือกบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่ถูกสุขลักษณะ มีคุณค่าทางโภชนาการ และเหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย เพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ดีและพลังงานสำหรับการดำเนินชีวิตอย่างเต็มที่ รวมถึงการมีนิสัยรับประทานอาหารอย่างถูกเวลาและในปริมาณที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรนำผลการวิจัยด้าน สภาพแวดล้อมทางสังคมและปฏิสัมพันธ์ ไปใช้โดยการสร้างนโยบายที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างจริงจัง จัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน

1.2 ควรนำผลการวิจัยด้าน สภาพแวดล้อมทางสังคมและปฏิสัมพันธ์ ไปใช้โดยการสร้างนโยบายที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างจริงจัง จัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนในชั้นเรียนที่จัดบรรยากาศตามหลักสัปปายะ 4 เพื่อประเมินผลกระทบเชิงรูปธรรมว่าการจัดสภาพแวดล้อมดังกล่าวมีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียนอย่างไร

2.2 ควรศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ของครูในโรงเรียนเพื่อทำความเข้าใจถึงอุปสรรคและปัจจัยสนับสนุนที่ช่วยให้ครูสามารถนำหลักการนี้ไปใช้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3 ควรศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียนต่อการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 4 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง และนำมาใช้ในการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้ตรงกับความต้องการของทุกฝ่าย

เอกสารอ้างอิง

กรอบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. (2568). การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning). แหล่งที่มา http://www.p21.org/our-work/p21-framework สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2568.

ดาราวรรณ รองเมือง. (2562). บรรยากาศการเรียนรู้ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. พยาบาลพระปกเกล้า.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2553). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: สนิทตันติวัฒน์พานิช.

พระมหาชวลิต โฆสชโว (โภควรากร), พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญฺโญ และระวิง เรืองสังข์. (2565). แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับวัดในจังหวัดปทุมธานี. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 9(1), 115–128.

พิมพาพรรณ ทองกิ่ง. (2563). บทบาทครูกับการจัดบรรยากาศชั้นเรียนเชิงบวกในศตวรรษที่ 21. ศึกษาศาสตร์สาร, 4(1), 50.

วีนาซา อับดุลเลาะและวุฒิชัย เนียมเทศ. (2562). การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(2), 227-228.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

อรวรรณ ไชยชาญ. (2563). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นสำหรับครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออก. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

Giulio, R. C. (2025). Positive Classrooms with Dr. Bob. From http://www.Digiulio.comClassMgt/_The_Matrix. Retrieved April 27, 2025.

Indriyanto, B. (2003) The Relative Contribution of Home and Community Resourcesto Primary Student Achievement in Indonesia. Dissertation. State University of New York at Albany.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขา ในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

MANAGEMENT STRATEGIES FOR SMALL SCHOOLS AS HIGH-PERFORMANCE ORGANIZATIONS BASED ON THE TRI-SIKHA PRINCIPLES IN A DISRUPTIVE WORLD UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]กรณิศ สุวรรณไตรย์ Koranit Suwannatrai [2]ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka
[3]ณัชชา อมราภรณ์ Natcha Amaraporn
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: krootik@hotmail.com

Article Received: March 25, 2026. Revised: June 19, 2026. Accepted: June 23, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขาในยุคโลกพลิกผัน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ แบ่งการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูของสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 390 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ขั้นตอนที่ 2 พัฒนากลยุทธ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 ท่าน และใช้แบบการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้กลยุทธ์กับกลุ่มตัวอย่าง 1 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์ และการประชุมปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางศึกษา จำนวน 13 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 4 ประเมินกลยุทธ์โดยใช้แบบประเมินตามมาตราฐานการประเมิน 4 ด้าน กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 390 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ การขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เงื่อนไขความสำเร็จ สรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ “THiSS Model”

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก, องค์กรสมรรถนะสูง, หลักไตรสิกขา, ยุคโลกพลิกผัน

Abstract

This research aims to propose a management strategy for high-performance small schools based on the Threefold Training (Trisikha) in a disruptive world. The research employed a mixed-methods, multi-stage approach, divided into four stages: Stage 1: Studying

the current state of high-performance small school management under the Primary Educational Service Area Office, using questionnaires administered to a sample group of 390 school administrators and teachers. The data were analyzed using percentages, means, standard deviations, and needs assessments. Stage 2: Developing strategies through interviews with 10 key informants and focus group discussions with 9 experts. The data were analyzed using content analysis. Stage 3: Testing the strategies in one school, using a satisfaction survey and a workshop for 13 school administrators, teachers, and educational personnel. The data were analyzed using means and standard deviations. Stage 4: Evaluating the strategies using a standardized evaluation form based on four evaluation areas, with the target group being 390 school administrators. The data were analyzed using means and standard deviations.

The research findings revealed that the management strategy for high-performance small schools based on the Threefold Training (Trisikha) in a disruptive world, under the Primary Educational Service Area Office, comprised vision, mission, objectives, strategies, strategy implementation, and conditions for success. The research findings are summarized as the “THiSS Model”.

Keywords: Strategies, Small School Management, High-Performance Organization, Threefold Training, Disruptive World

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ภายใต้บริบทของความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ (VUCA World) ได้ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อระบบการศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ การจัดการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล และความคาดหวังของสังคมที่มุ่งเน้นคุณภาพและประสิทธิภาพ (OECD, 2019) สถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวนมากยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และศักยภาพการบริหารจัดการ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิผลขององค์กรโดยรวม

สถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีจำนวนมากและกระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ห่างไกล แม้จะมีความใกล้ชิดกับชุมชนและมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ แต่ก็เผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร งบประมาณ และโอกาสทางการพัฒนา ส่งผลต่อประสิทธิภาพและคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ในภาพรวม ดังนั้น การยกระดับศักยภาพการบริหารของสถานศึกษาขนาดเล็กจึงเป็นประเด็นสำคัญเชิงนโยบายและเชิงวิชาการ แนวคิดองค์กรสมรรถนะสูง (High Performance Organization: HPO) จึงได้รับการเสนอเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพองค์กร โดยมุ่งเน้นการบริหารเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การพัฒนาทุนมนุษย์ การจัดการความรู้ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Certo,

Samuel and Peter, Paul, 1991) องค์กรสมรรถนะสูงเป็นองค์กรที่สามารถสร้างผลการดำเนินงานที่โดดเด่นอย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และสร้างคุณค่าแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระยะยาว แนวคิดดังกล่าวจึงมีความเหมาะสมในการประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กซึ่งจำเป็นต้องเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและความคล่องตัวในการบริหาร

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการบริหารทุกมิติ โดยเน้นที่การพัฒนามนุษย์ให้มีความงอกงามทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นเบื้องต้นให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมที่สมบูรณ์จากนั้นมนุษย์จึงไปทำการบริหาร พระพุทธเจ้าทรงดำรงตำแหน่งเป็นพระธรรมราชา สมัยพุทธกาล คือทรงเป็นผู้นำในการปกครองและจัดการบริหารกิจการสูงสุด ในองค์กรของพระพุทธศาสนาเมื่อยุคสมัยชมพูทวีปรวมถึงลักษณะอันสำคัญยิ่งของพุทธธรรมซึ่งพระองค์ ได้ทรงค้นพบด้วยพระองค์เอง อันแสดงถึงทรงมีภาวะด้านผู้นำต่อสังคมโลกโดยทรงนำหลักพุทธวิธี ไปเพื่อเผยแผ่ประยุกต์ใช้ในการปกครองในฐานะของความเป็นพระธรรมราชา (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2562) จากการทบทวนวรรณกรรมและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาเป็นพื้นฐานหรับการศึกษาและพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World) ถือเป็นแนวทางที่มีความลึกซึ้ง (สมชาย รักเรียน, 2566) และเชื่อมโยงกับบริบทวัฒนธรรมไทยอย่างมีนัยสำคัญ

จากสภาพปัญหาและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษากลยุทธ์การบริหารตามหลักไตรสิกขาให้สอดคล้องกับบริบทของยุคโลกพลิกผัน นำไปทดลองใช้ และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อให้ได้กลยุทธ์ที่มีความเหมาะสม เป็นไปได้ และก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กอย่างแท้จริง ผลการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางการบริหารการศึกษาที่บูรณาการแนวคิดองค์กรสมรรถนะสูงกับหลักไตรสิกขาอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งสามารถใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และผู้กำหนดนโยบาย ในการพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กให้เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง สามารถดำรงอยู่และเติบโตอย่างมั่นคงท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับ กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูง ใช้แบบศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหา ผลลัพธ์ที่ได้คือ สภาพการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูง 2) ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูง ฯ จากการแจกแบบสอบถามความคิดเห็น จากผู้บริหารสถานศึกษาขนาด

เล็กและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 390 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสวนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ระยะที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 3 ขั้นตอน คือ 1) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์แบบเจาะจง จำนวน 10 รูป/คน ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แล้วนำมาการวิเคราะห์เนื้อหา ผลลัพธ์ที่ได้ สภาพการบริหารงานโดยใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงฯ 2) ยกร่างกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นำผลลัพธ์จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และผลการสัมภาษณ์จากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์เนื้อหา ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ร่างกลยุทธ์ (ฉบับที่ 1) 3) การสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง นำข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 3 ทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้กลยุทธ์ฯ และจัดการประชุมปฏิบัติการ (Workshop) คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดบ้านหีบ อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์การพิจารณาเลือก คือ เป็นโรงเรียนที่มีแนวทางการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) หลังจากได้ทดลองใช้กลยุทธ์ฯ ผู้วิจัยจะดำเนินการประเมินความพึงพอใจ โดยมีผู้บริหาร 1 คน (ไม่รวมผู้วิจัย) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 13 คน ผลลัพธ์ที่ได้ คือ กลยุทธ์ฯ (ฉบับร่างที่ 3)

ระยะที่ 4 ประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา การประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จากการแจกแบบประเมิน ตามมาตราฐานการประเมิน 4 ด้าน คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 390 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

สรุปผลการวิจัย

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ 5) การขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ มีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์ "สถานศึกษาชั้นนำบริหารอย่างยืดหยุ่นและยั่งยืน โดยยึดหลักไตรสิกขาเพื่อสร้างผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกพลิกผัน"

องค์ประกอบที่ 2 พันธกิจ ประกอบด้วย 1) พัฒนาภาวะผู้นำ ของผู้บริหารให้เป็นผู้นำเชิงพุทธที่เปี่ยมด้วยวิสัยทัศน์ คุณธรรม และความสามารถในการนำการเปลี่ยนแปลง 2) กำหนดและขับเคลื่อนกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็กและตอบสนองความท้าทายของยุคโลกพลิกผัน 3) ส่งเสริมและจัดการความรู้ ภายในองค์กรอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการแบ่งปัน 4). ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการ ทำงานให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และคล่องตัว เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

5) พัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณธรรม ตามหลักไตรสิกขา พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและการเรียนรู้ตลอดชีวิต 6) สร้างความสัมพันธ์ที่ดี กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน และนำข้อคิดเห็นมาพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 7) มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน ที่เป็นเลิศ ทั้งในด้านคุณภาพผู้เรียน ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

องค์ประกอบที่ 3 เป้าประสงค์ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงพุทธและสามารถนำการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) สถานศึกษามีแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม 3) สถานศึกษามีระบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ บุคลากรเกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง 4) กระบวนการทำงานของสถานศึกษามีความคล่องตัว โปร่งใส และมีประสิทธิภาพสูงขึ้น 5) บุคลากรของสถานศึกษามีสมรรถนะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม 6) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในระดับสูง 7) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น และผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักไตรสิกขา

องค์ประกอบที่ 4 กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 7 กลยุทธ์ มีรายละเอียด ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง (Develop Buddhist-Oriented Leadership for Driving Change: BOL) มีแผนดำเนินการของกลยุทธ์ที่ 1 และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้ 1) จัดหลักสูตรอบรมภาวะผู้นำเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยเน้นการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ในการบริหารและการตัดสินใจ 2) ส่งเสริมให้ผู้บริหารเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาตนเองด้านคุณธรรม จริยธรรม และการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกพลิกผันอย่างต่อเนื่อง 3) สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดี โดยมีการกำหนดค่าเป้าหมาย (ปี) ตามกำหนดเป้าหมายของกลยุทธ์ 5 ปี โดยคิดเป็น ร้อยละ 80, 85, 90, 95, 100 ตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ร้อยละของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมการอบรมและกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธ 2) ระดับความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารของผู้บริหาร 3) จำนวนแนวปฏิบัติที่ดีหรือนวัตกรรมการบริหารที่เกิดจากการนำหลักภาวะผู้นำเชิงพุทธไปใช้

กลยุทธ์ที่ 2 การกำหนดและขับเคลื่อนกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมและคล่องตัว (Formulate and Drive Participatory and Agile Strategies: PAS) มีแผนดำเนินการของกลยุทธ์ที่ 2 และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้ 1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน ในการจัดทำและทบทวนแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาอย่างน้อยทุก 3 ปี 2) ดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) และปัจจัยการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อปรับปรุงแผนกลยุทธ์ให้ทันสมัยและตอบสนองต่อพลวัตของยุคโลกพลิกผัน 3) สื่อสารแผนกลยุทธ์ ตัวชี้วัด และเป้าหมายให้บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนเข้าใจอย่างชัดเจนและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน โดยมีการกำหนดค่าเป้าหมาย (ปี) ตามกำหนดเป้าหมายของกลยุทธ์ 5 ปี โดยคิดเป็นร้อยละ 80, 85, 90, 95, 100 ตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ร้อยละของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมกระบวนการจัดทำ/ทบทวนแผนกลยุทธ์ 2) ร้อยละของแผนกลยุทธ์ที่ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยและสอดรับกับบริบทโลกพลิกผัน 3) ร้อยละของโครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการได้ตามแผนและเป้าหมายของกลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้และการแบ่งปัน (Foster a Learning and Knowledge-Sharing Organizational Culture: LKC) มีแผนดำเนินการของกลยุทธ์ที่ 3 และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้ 1) จัดตั้งและส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และกิจกรรม Lesson Study สำหรับครูและบุคลากร เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้และการบริหารงาน 2) พัฒนาระบบคลังความรู้ดิจิทัล (Digital Knowledge Repository) ที่รวบรวมงานวิจัย นวัตกรรม สื่อการสอน และองค์ความรู้สำคัญของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ง่าย 3) จัดกิจกรรมยกย่องและให้รางวัลแก่บุคลากรที่มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ ถ่ายทอด หรือประยุกต์ใช้ความรู้จนเกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษา โดยมีการกำหนดค่าเป้าหมาย (ปี) ตามกำหนดเป้าหมายของกลยุทธ์ 5 ปี โดยคิดเป็น ร้อยละ 80, 85, 90, 95, 100 ตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) จำนวนและคุณภาพของกิจกรรม PLC/Lesson Study ที่จัดขึ้นในรอบปี 2) จำนวนองค์ความรู้ที่ถูกจัดเก็บและมีการเข้าถึงในระบบคลังความรู้ดิจิทัล 3) ร้อยละของบุคลากรที่เข้าร่วมกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

กลยุทธ์ที่ 4 ปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ และโปร่งใส (Improve Work Processes for Efficiency and Transparency: EPT) มีแผนดำเนินการของกลยุทธ์ที่ 4 และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้ 1) วิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการทำงานหลักของสถานศึกษา (เช่น กระบวนการจัดการเรียนรู้, กระบวนการบริหารงานธุรการ, กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง) โดยใช้หลัก Lean Thinking เพื่อลดความซับซ้อน ลดขั้นตอน และเพิ่มประสิทธิภาพ 2) นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อทำให้กระบวนการทำงานเป็นอัตโนมัติ (Automation) และเพิ่มความโปร่งใส (เช่น ระบบ e-document, ระบบการรายงานผลออนไลน์) 3) จัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานตามกระบวนการที่ปรับปรุงใหม่ และส่งเสริมการทำงานแบบบูรณาการข้ามสายงาน โดยมีการกำหนดค่าเป้าหมาย (ปี) ตามกำหนดเป้าหมายของกลยุทธ์ 5 ปี โดยคิดเป็น ร้อยละ 80, 85, 90, 95, 100 ตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) จำนวนกระบวนการหลักที่ได้รับการปรับปรุงและจัดทำเป็นคู่มือ/ผังกระบวนการที่ชัดเจน 2) ร้อยละของระยะเวลาที่ลดลง หรือประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นในกระบวนการที่ได้รับการปรับปรุง 3) ระดับความพึงพอใจของบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อความรวดเร็วและความโปร่งใสของกระบวนการทำงาน

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาสมรรถนะบุคลากรอย่างรอบด้านตามหลักไตรสิกขา (Enhance Personnel Competency through the Threefold Training: PCT) มีแผนดำเนินการของกลยุทธ์ที่ 5 และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้ 1) จัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (Individual Development Plan: IDP) สำหรับบุคลากรทุกคน โดยเน้นการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในยุคโลกพลิกผัน (เช่น ทักษะดิจิทัล, ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์, การเรียนรู้ตลอดชีวิต) และสมรรถนะด้านคุณธรรมตามหลักไตรสิกขา 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน หรือศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพและการประยุกต์ใช้หลักธรรม 3) จัดให้มีระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) เพื่อให้บุคลากรที่มีประสบการณ์ถ่ายทอดความรู้และทักษะแก่บุคลากรใหม่และบุคลากรที่ต้องการพัฒนาในด้านนั้นๆ โดยมีการกำหนดค่าเป้าหมาย (ปี) ตามกำหนดเป้าหมายของกลยุทธ์ 5 ปี โดยคิดเป็น ร้อยละ 80, 85, 90, 95, 100 ตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ร้อยละของบุคลากรที่มี IDP และดำเนินการตามแผนพัฒนาที่กำหนด 2) ร้อยละของบุคลากรที่มีสมรรถนะเพิ่มขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด 3) ระดับคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรตามการประเมินตนเองและเพื่อนร่วมงาน

กลยุทธ์ที่ 6 สร้างเครือข่ายความร่วมมือและส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน (Build Collaborative Networks and Promote Stakeholder Engagement: CSE) มีแผนดำเนินการของกลยุทธ์ที่ 6 และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้ 1) จัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาจากผู้แทนผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อให้คำแนะนำและร่วมวางแผนพัฒนาสถานศึกษา 2) จัดเวทีหรือช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย (เช่น Line Official, Facebook Group, การประชุมเวทีประชาคม) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และความต้องการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสม่ำเสมอ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์, การจัดหาทรัพยากร, การเป็นวิทยากรรับเชิญ, การสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยมีการกำหนดค่าเป้าหมาย (ปี) ตามกำหนดเป้าหมายของกลยุทธ์ 5 ปี โดยคิดเป็น ร้อยละ 80, 85, 90, 95, 100 ตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ร้อยละของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมกิจกรรม/เวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 2) จำนวนข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับการนำไปพิจารณาและปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษา 3) ระดับความพึงพอใจและความผูกพันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ 7 สร้างระบบการวัดผลและประเมินผลที่เป็นเลิศเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Establish Excellent Measurement and Evaluation Systems for Sustainable Development : MES) มีแผนดำเนินการของกลยุทธ์ที่ 7 และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้ 1) กำหนดตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานหลัก (KPIs) ที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน (ผลสัมฤทธิ์, คุณลักษณะอันพึงประสงค์), ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ, และความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ 2) พัฒนาระบบการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการรายงานผลการปฏิบัติงานตาม KPIs อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 3) จัดให้มีการทบทวนผลการปฏิบัติงานเป็นประจำ และนำข้อมูลจากการประเมินผลไปใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงแผนงาน และวางแผนการพัฒนาในระยะต่อไปอย่างทันท่วงที โดยมีการกำหนดค่าเป้าหมาย (ปี) ตามกำหนดเป้าหมายของกลยุทธ์ 5 ปี โดยคิดเป็น ร้อยละ 80, 85, 90, 95, 100 ตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ร้อยละของ KPIs ที่สามารถวัดผลและมีข้อมูลรายงานอย่างสม่ำเสมอ 2) ร้อยละของการบรรลุเป้าหมายตาม KPIs ที่กำหนดในแต่ละด้าน 3) จำนวนครั้งของการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงหรือตัดสินใจเชิงนโยบาย/แผนงานของสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 5 การขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) การแปลงกลยุทธ์สู่แผนปฏิบัติการ โดยบูรณาการด้วย "ศีล" การกำหนดโครงการและกิจกรรมต้องตั้งอยู่บนความสุจริต โปร่งใส และเกื้อกูลกัน (วินัยองค์กร) มีการตกลงกติกาการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน เพื่อให้ทรัพยากรที่มีจำกัดในสถานศึกษาขนาดเล็กถูกใช้อย่างคุ้มค่าที่สุด 2) การสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม ควรบูรณาการด้วย "สมาธิ" การสื่อสารต้องสร้างความเข้าใจ และความมุ่งมั่นตั้งใจ ผู้นำต้องใช้การฟังอย่างมีสติ เพื่อรับฟังเสียงของครูและชุมชน สร้างบรรยากาศที่สงบ มั่นคง และเป็นหนึ่งเดียวกันในการขับเคลื่อนเป้าหมาย 3) การติดตามและสนับสนุนการดำเนินงาน จำเป็นต้องมีการบูรณาการด้วย "ปัญญา" การติดตามผลไม่ใช่การจับผิด แต่เป็นการ "ใคร่ครวญ" ให้เห็นเหตุปัจจัยของปัญหา ใช้ปัญญาในการแก้ไขอุปสรรคอย่างมีวิจารณญาณ สนับสนุนทรัพยากรตามลำดับความสำคัญเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4) การประเมินและปรับปรุงต่อเนื่อง โดยต้องประเมินผลการดำเนินงานเทียบกับตัวชี้วัดและเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ และนำผลประเมินมาปรับปรุงกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการที่เปลี่ยนแปลง รวมทั้งจัดเก็บและเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีโดยบูรณาการด้วย "ไตรสิกขาแบบองค์รวม" คือ ศีล ประเมินความรับผิดชอบและ

จรรยาบรรณ สมาธิ ประเมินความสุขและความพึงพอใจในการทำงาน และ ปัญญา การสรุปองค์ความรู้ (KM) และนวัตกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหาร ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม วิสัยทัศน์ และความสามารถในการนำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารมีทักษะในการบริหารเชิงกลยุทธ์และการจัดการความขัดแย้ง 2) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผนจนถึงการประเมิน 3) ระบบข้อมูลและการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ เช่น มีฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและเข้าถึงได้ง่าย ระบบติดตามประเมินผลต้องรวดเร็ว แม่นยำ และเชื่อมโยงกับการตัดสินใจ 4) การจัดสรรทรัพยากรเพียงพอและเหมาะสม งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรต้องได้รับการจัดสรรอย่างสอดคล้องกับกลยุทธ์ มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและโปร่งใส 5) วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และนวัตกรรม บุคลากรมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ 5) การขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ อภิปรายผลตามองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์ พบว่า วิสัยทัศน์ที่กำหนดให้สถานศึกษาชั้นนำบริหารอย่างยืดหยุ่นและยั่งยืน โดยยึดหลักไตรสิกขา มีความเหมาะสมกับบริบทสถานศึกษาขนาดเล็กในยุคโลกพลิกผัน เนื่องจากเป็นวิสัยทัศน์ที่บูรณาการทั้งมิติคุณธรรมและมิติประสิทธิภาพเข้าไว้ด้วยกัน โดยยึดหลัก ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นฐานในการพัฒนาองค์กรและผู้เรียน การเน้นความยืดหยุ่น สะท้อนแนวคิดการบริหารเชิงคล่องตัว ขณะที่ความยั่งยืน สะท้อนการพัฒนาที่มีเสถียรภาพและต่อเนื่อง ไม่มุ่งผลลัพธ์ระยะสั้นเพียงอย่างเดียว ผลการวิจัยจึงชี้ให้เห็นว่า วิสัยทัศน์ดังกล่าวทำหน้าที่เป็นกรอบคิดเชิงคุณค่าที่กำหนดทิศทางขององค์ประกอบอื่นทั้งหมด จากผลการศึกษาสภาพที่ปฏิบัติจริงและสภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาขนาดเล็กมีพื้นฐานการบริหารที่เข้มแข็งในหลายมิติ แม้จะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และงบประมาณ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีโครงสร้างไม่ซับซ้อน ทำให้การตัดสินใจและการบริหารมีความคล่องตัวสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดองค์กรสมรรถนะสูงของ Certo, Samuel C. and Peter, J. Paul (1991) ที่เน้นการบริหารเชิงกลยุทธ์ ความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านภาวะผู้นำมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร โดยเฉพาะภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นวิสัยทัศน์ การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบ

องค์ประกอบที่ 2 พันธกิจ พันธกิจทั้ง 7 ข้อมีลักษณะครอบคลุมองค์ประกอบองค์กรสมรรถนะสูงอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยพบว่า พันธกิจที่เน้นภาวะผู้นำ กลยุทธ์ การจัดการความรู้ กระบวนการ บุคลากร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผลลัพธ์ สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงบูรณาการ โดยเฉพาะพันธกิจข้อ 1 ที่มุ่งพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธ พบว่าเป็นปัจจัยตั้งต้นของการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด เพราะผู้นำเป็นผู้กำหนด

วัฒนธรรมองค์กรและสร้างแรงบันดาลใจ ขณะที่พันธกิจข้อ 3 และ 5 เน้นทุนมนุษย์และทุนความรู้ ซึ่งเป็นจุดแข็งสำคัญของสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีทรัพยากรจำกัดแต่สามารถใช้ความร่วมมือและความใกล้ชิดเป็นข้อได้เปรียบเชิงระบบ ดังนั้น พันธกิจจึงไม่ได้เป็นเพียงข้อความเชิงนโยบาย แต่เป็นโครงสร้างการพัฒนาที่เชื่อมโยงสู่เป้าประสงค์และกลยุทธ์อย่างชัดเจนสะท้อนให้เห็นว่า สถานศึกษาขนาดเล็กมีพื้นฐานการบริหารที่เข้มแข็งในหลายมิติ แม้จะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และงบประมาณ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีโครงสร้างไม่ซับซ้อน ทำให้การตัดสินใจและการบริหารมีความคล่องตัวสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดองค์กรสมรรถนะสูงของ Certo, Samuel C. and Peter, J. Paul (1991) ที่เน้นการบริหารเชิงกลยุทธ์ ความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านภาวะผู้นำมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร โดยเฉพาะภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นวิสัยทัศน์ การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนันทริกา อยู่คง และคณะ (2568) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม แม้ด้านภาวะผู้นำจะอยู่ในระดับสูง แต่การพัฒนาให้เป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ยังเป็นประเด็นที่ต้องมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และด้านการจัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด แสดงให้เห็นถึงช่องว่างของการพัฒนาที่สำคัญ กล่าวคือ แม้บุคลากรมีประสบการณ์และองค์ความรู้จากการปฏิบัติงานจริง แต่ยังขาดระบบที่ช่วยในการรวบรวม จัดเก็บ ถ่ายทอด และใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมนึก เพชรช่วย และสมเดช สิทธิ์พงค์พิทยา (2560) ที่พบว่า การจัดการความรู้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้และยกระดับนวัตกรรมในโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 3 เป้าประสงค์ พบว่า เป้าประสงค์ทั้ง 7 ข้อมีความชัดเจน วัดผลได้ และสอดคล้องกับพันธกิจในแต่ละมิติ โดยเฉพาะการกำหนดเป้าประสงค์ที่เชื่อมโยงทั้งระดับผู้บริหาร บุคลากร ระบบงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้เรียน ทำให้การพัฒนาเกิดความสมดุล ประเด็นสำคัญคือ เป้าประสงค์ข้อ 7 ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควบคู่คุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาไม่ได้จำกัดอยู่ที่คะแนนสอบ แต่ครอบคลุมมิติคุณธรรมและปัญญา ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาในเชิงพุทธ สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทริกา อยู่คง และคณะ (2568) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 4 กลยุทธ์ พบว่า กลยุทธ์ทั้ง 7 (BOL – PAS – LKC – EPT – PCT – CSE – MES) มีลักษณะเป็นระบบเชื่อมโยงกัน ไม่ใช่ลำดับขั้นตายตัว ผลการวิจัยชี้ว่า การดำเนินกลยุทธ์พร้อมกันโดยเน้นจุดต่างกันตามบริบท ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหาร โดย BOL ทำหน้าที่เป็นแกนกลางด้านภาวะผู้นำ PAS ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมและลดแรงต้าน LKC ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ EPT เพิ่มประสิทธิภาพและธรรมาภิบาล PCT ยกระดับสมรรถนะบุคลากร CSE เสริมพลังเครือข่ายภายนอก MES สนับสนุนการตัดสินใจบนฐานข้อมูล สะท้อนว่า กลยุทธ์เหล่านี้ทำงานในลักษณะระบบหมุนเวียนสนับสนุนกัน หากขาดกลยุทธ์ใดกลยุทธ์หนึ่ง จะส่งผลต่อความสมบูรณ์ของทั้งระบบกลยุทธ์ 7 ด้านที่ครอบคลุมองค์ประกอบหลักขององค์กรสมรรถนะสูง ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ด้านกลยุทธ์ ด้านการจัดการความรู้ ด้านกระบวนการทำงาน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และด้านการมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน โดยมีการบูรณาการหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เข้าในทุกขั้นตอนของการขับเคลื่อนกลยุทธ์ สะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับศาสตร์การบริหารสมัยใหม่อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดา กำพลรัตน์ (2565)

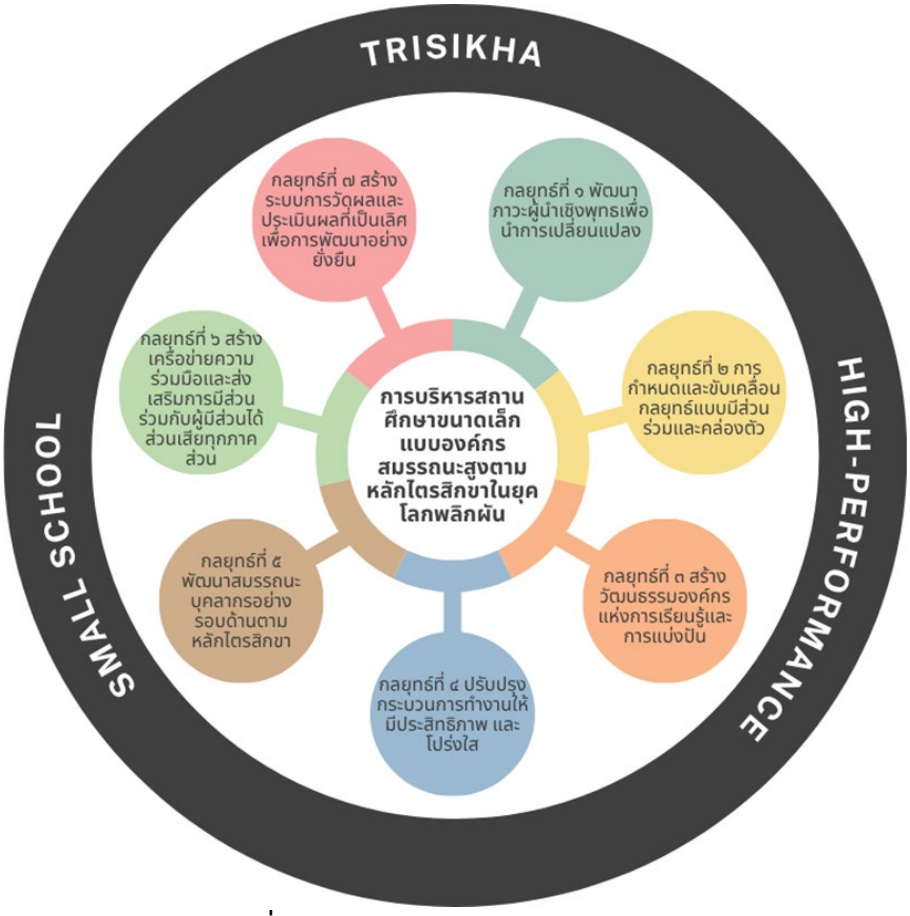
พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน หรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน คือ 1) หลักการการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา 2) วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา 3) ตัวแบบของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน 4) การนำรูปแบบไปใช้ 5) เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ ในทุกด้านมีการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับศาสตร์การบริหารในทุกองค์ประกอบ

องค์ประกอบที่ 5 การขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลยุทธ์ประสบความสำเร็จคือกระบวนการขับเคลื่อน 4 ขั้น ได้แก่ การแปลงกลยุทธ์สู่แผนปฏิบัติการ การสื่อสาร การติดตาม สนับสนุน และการประเมินปรับปรุงต่อเนื่อง กระบวนการดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลยุทธ์ไม่หยุดนิ่ง และสามารถปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ ซึ่งช่วยเพิ่มความแม่นยำและความโปร่งใสผู้บริหารและครูมีความพึงพอใจในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทจริงของโรงเรียนขนาดเล็ก และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ทั้งยังตอบสนองต่อบริบทโลกที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ (VUCA World) ตามแนวคิดของ OECD (2019) ที่เน้นความจำเป็นของระบบการศึกษาที่ต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการวิจัยยืนยันว่า เงื่อนไขความสำเร็จทั้ง 5 ประการ เป็นปัจจัยเอื้อที่สำคัญในระดับโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงพุทธ เป็นแกนหลักในการสร้างความไว้วางใจและแรงจูงใจ การมีส่วนร่วม ช่วยลดแรงต้านและเพิ่มความเป็นเจ้าของ ระบบข้อมูลสนับสนุนการบริหารบนฐานข้อเท็จจริง ทรัพยากรที่เพียงพอ ทำให้กลยุทธ์สามารถดำเนินได้จริง วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นพลังขับเคลื่อนระยะยาว ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่ากลยุทธ์ดังกล่าวมีความเหมาะสมต่อการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะด้านความเป็นประโยชน์ที่ได้รับการประเมินในระดับสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมองว่ากลยุทธ์นี้สามารถนำไปใช้ได้จริงและเอื้อต่อการยกระดับคุณภาพของครู ผู้เรียน และองค์กรโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิญญา ปานโชติ และมังกร หริรักษ์ (2567) พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารกับความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ทักษะ ได้แก่ ทักษะด้านการวินิจฉัย ผู้บริหารใช้ความรู้ความสามารถในการค้นหาต้นเหตุ ของปัญหา และสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีเหตุมีผล วิเคราะห์สภาพแวดล้อม พันธกิจ และวัฒนธรรมการทำงานที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา และพัฒนาทักษะและเทคนิคในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ และทักษะด้านมโนภาพ ผู้บริหารต้องเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน สามารถมองภาพรวมของอนาคตในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างถูกต้องชัดเจน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งเป็นการนำหลักพุทธธรรมคือหลักไตรสิกขาเป็นตัวขับเคลื่อน สรุปเป็น THiSS Model ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย (THiSS Model)

จากภาพที่ 1 THiSS Model ย่อมาจาก Trisikha-based High-performance Small School หรือมีชื่อภาษาไทยว่า “โมเดลการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแบบองค์กรสมรรถนะสูงตามหลักไตรสิกขาในยุคโลกพลิกผัน” ได้แก่ T: Trisikha-based การตั้งอยู่บนหลัก ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นรากฐานของการบริหารจัดการ ชี้ให้เห็นว่าโมเดลนี้มีฐานคิดทางพุทธเป็นแกนกลาง Hi: High-performance องค์กรสมรรถนะสูงที่สามารถสร้างผลงานได้อย่างมีคุณภาพ ยืดหยุ่น และยั่งยืน และ SS: Small School การเน้นชัดว่าโมเดลออกแบบมาเพื่อสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีบริบทต่างจากโรงเรียนใหญ่

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมระบบการจัดการความรู้ในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาคลังความรู้ดิจิทัลและชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1.2 ผู้บริหารควรพัฒนาแผนกลยุทธ์โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence-Based Management) ควบคู่กับหลักไตรสิกขาเพื่อสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและคุณธรรม

1.3 ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เพื่อเพิ่มทรัพยากรและโอกาสทางการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ (Causal Factors) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรสมรรถนะสูงในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM)

2.2 ควรเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างเชิงโครงสร้างและเชิงบริบท

2.3 ควรพัฒนาเครื่องมือประเมินภาวะผู้นำเชิงพุทธให้มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นสูง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือมาตรฐานในงานวิจัยด้านการบริหารการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

นันทริกา อยู่คง, สุดารัตน์ สารสว่าง และสุชาดา นันทไชย. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5(6), 1318-1334.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2562). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมชาย รักเรียน. (2566). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน: การประยุกต์ใช้พุทธธรรมเพื่อความยั่งยืน. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการบริหารจัดการ, 5(2), 112-128.

สมนึก เพชรช่วย และสมเดช สิทธิ์พงค์พิทยา. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้ และพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1, 2, 3, 4, และ 6. วารสารสมาคมนักวิจัย 22(1), 193-204.

วนิดา กำพลรัตน์. (2565). การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วินุลาศ เจริญชัย. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 1 (1), 29-50.

อภิญญา ปานโชติ และมังกร หริรักษ์. (2567). ทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคใต้. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6(2), 365-376.

Certo, Samuel C. and Peter, J. Paul. (1991). Strategic management: Concept and applications. New York: McGraw-Hill.

OECD, (2019). Better Criteria for Better Evaluation Revised Evaluation Criteria Definitions and Principles for Use. OECD/ DAC Network on Development Evaluation. Organization for Economic Co-operation and Development.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี

GUIDELINES FOR THE PROMOTION OF VOCATIONAL SKILLS OF LEARNERS IN THE 21ST CENTURY BASED ON THE FOUR BASES OF SUCCESS (IDDHIPADA 4) IN THE SRI MAHOSOT QUALITY ZONE, PRACHINBURI PROVINCE

[1]นพเก้า ต้นแพง Noppakao Tonphaeng [2]สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon
[3]ประวิทย์ ชัยสุข Prawit Chaisuk
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: ost95.95june@gmail.com

Article Received: February 17, 2026. Revised: June 25, 2026. Accepted: June 27, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในกาวิจัย จำนวน 25 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมและรายด้านทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการส่งเสริมทักษะอาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นการบูรณาการหลักธรรม (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) เข้ากับวงจรคุณภาพ (PDCA) โดยมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายชุมชน การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การประเมินผลด้วยแฟ้มสะสมงาน และการใช้เทคโนโลยีสนับสนุน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม และ 3) แนวทางการส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ เน้นการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เพียบพร้อมด้วยความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายเพื่อการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาในเขตพื้นที่อื่นได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ทักษะอาชีพ, ผู้เรียน, ศตวรรษที่ 21, หลักอิทธิบาท 4

Abstract

This research aims to 1) study the current state of promoting 21st-century vocational skills among students, 2) study methods of promoting 21st-century vocational skills among students based on the Four Bases of Success (Iddhipada 4), and 3) propose guidelines for promoting 21st-century vocational skills among students based on the Four Bases of Success (Iddhipada 4). This study employed a mixed-methods research design combining quantitative research using questionnaires administered to the entire research population of 25 people, with data analyzed using statistical methods including percentages, frequencies, means, standard deviations, and qualitative research through interviews with 7 key informants, with data analyzed using content analysis.

The research findings indicate that (1) the overall and all individual aspects of 21st-century vocational skills promotion among students are at a high level, and (2) the methods of promoting vocational skills based on the Four Bases of Success (Iddhipada 4) in schools within the Sri Mahosot Quality Zone of Prachinburi Province integrate the principles of Chanda (desire), Viriya (effort), Citta (mindfulness), and Vimamsa (wisdom) with the PDCA cycle, focusing on community network building, Active learning, local curriculum development, portfolio-based assessment, and the use of technology to support the development of vocational skills and desirable attributes of learners in a practice manner and (3) guidelines for promoting 21st-century vocational skills based on the Four Bases of Success (Iddhipada 4) of schools in the Sri Mahosot quality zone, emphasizing the integration of Buddhist principles in teaching and management to develop learners who are well-rounded with knowledge, skills, and morality, and can also be used as policy recommendations to sustainably improve the quality of educational institutions in other areas.

Keywords: Vocational Skills, Learners, 21st Century, Four Bases of Success (Iddhipada 4)

บทนำ

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเพื่อเป็นบุคลากรที่ทรงคุณค่าของประเทศชาติ สถานศึกษาจึงเปรียบเสมือนเบ้าหลอมที่จะหล่อหลอมเยาวชนของชาติให้เป็นผู้ที่มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นสถานศึกษาที่ดีต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งทางร่างกายและจิตใจให้เป็นผู้มีทักษะความรู้ ควบคู่คุณธรรมจริยธรรม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตราที่ 55 วรรค 4 ตราไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐาน (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2554 โดยในหมวด 1 มาตราที่ 6 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข1 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายในการสนับสนุนให้นำหลักพุทธธรรมทางศาสนามาบูรณาการกับการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและผู้สอนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังกระแสพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงพระราชทานแด่ ฯพณฯ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นเนื่องในโอกาสเข้าเฝ้ากราบบังคมทูลใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทรับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2555 ความตอนหนึ่งว่า “การปฏิรูปการศึกษาไม่ใช่จะลอกเลียนแบบต่างประเทศมาทั้งหมด ให้นำองค์ความรู้ทางด้านศาสนาพุทธและขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมไทยเข้ามาประสมประสานด้วย (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ทักษะอาชีพ (Career Skills) เป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นความสามารถในการนำเอากระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพอย่างซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม สิ่งจำเป็นที่เด็กทุกคนต้องได้รับการพัฒนาเพื่อความสำเร็จด้านการทำงานและการดำรงชีวิตในอนาคต2แนวคิดและหลักการของทักษะนี้ เน้นที่ทักษะในกระบวนการให้เด็กสามารถวิเคราะห์ตนเอง เลือกอาชีพเพื่อสนองความต้องการของตนเองและเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของบุคคล สิ่งแวดล้อม ค่านิยมและภูมิหลังของบุคคลนั้น ดังนั้นหากบุคคลมีทักษะอาชีพที่เหมาะสม บุคคลนั้นจะมีความพึงพอใจ มีความมั่นคงและประสบความสำเร็จในการดำรงชีพในอนาคต สิ่งจำเป็นที่นักเรียนทุกคนต้องได้รับการพัฒนาเพื่อความสำเร็จด้านการทำงานและการดำรงชีวิตในอนาคตและเป็นเรื่องสำคัญที่สถานศึกษาครูผู้สอนต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนให้มีทักษะอาชีพสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษ ที่ 21 (วรภาส ประสมสุขและนิพนธ์ กินาวงศ์, 2550)

ในบริบทของกลุ่มโรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี การพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน ถือเป็นภารกิจสำคัญที่สถานศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อสังคมไทยเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและวิถีชีวิตอย่างรวดเร็ว โรงเรียนในกลุ่มเขตคุณภาพเหล่านี้ จึงต้องมุ่งเน้นการส่งเสริมทักษะอาชีพที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น การส่งเสริมทักษะอาชีพของกลุ่มโรงเรียนดังกล่าว ไม่เพียงเน้นที่การเรียนรู้เชิงวิชาการ แต่ยังรวมถึงการปลูกฝัง ความรับผิดชอบ วินัยคุณธรรม จริยธรรมและความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพที่มั่นคงและมีคุณภาพในอนาคต อีกทั้งยังเป็นการสร้างรากฐานให้ผู้เรียนสามารถเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

สถานศึกษาทำหน้าที่เป็นแหล่งบ่มเพาะวิชาความรู้ ทักษะชีวิต ปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และค่านิยมอันดีแก่เยาวชนผู้ซึ่งจะเจริญเติบโตไปเป็นอนาคตของชาติ เพราะประเทศที่มีทรัพยากรมนุษย์สูงทั้งคุณภาพและปริมาณย่อมสามารถสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ประเทศชาติของตนได้เป็นอย่างยิ่ง จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษาก็เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพทักษะชีวิตของผู้เรียน การบริหารสถานศึกษาอันเป็นภาระหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำในการกำหนดนโยบายและวางแผนงานในการพัฒนาสถานศึกษาในทุกมิติ ผู้บริหารจึงควรได้

นำเอาหลักพุทธธรรม คือหลักอิทธิบาท 5 ประการ คือ 1) ฉันทะ 2) วิริยะ 4) จิตตะ 5) วิมังสา อันเป็นหลักธรรมสำคัญที่เป็นเครื่องมือนำสู่ความสำเร็จสำหรับนักบริหาร มาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษา ในขอบข่ายภาระงานทั้ง 5 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้การบริหารงานสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

ผู้วิจัยอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาโรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี มองเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตคุณภาพยังขาดองค์ความรู้และความเข้าใจในเรื่องการนำเอาทักษะส่งเสริมอาชีพร่วมกับการใช้หลักอิทธิบาท 5 มาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารงานในทุกมิติ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่บุคลากรในสถานศึกษา ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งการบริหารงานโดยใช้หลักคุณธรรมเป็นเครื่องมือ ด้วยมุ่งหมายให้ข้าราชการยึดหลักธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม5เพื่อเป็นบุคลากรที่ทรงคุณค่าของประเทศชาติต่อไป

จากเหตุผลและความสำคัญที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการนำเอาหลักการส่งเสริมทักษะอาชีพ โดยใช้พุทธธรรมอันได้แก่ หลักอิทธิบาท 5 ซึ่งเป็นพุทธวิธีในการบริหารโดยยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญมาบูรณาการใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพราะหลักอิทธิบาท 5 นั้น เป็นคุณธรรมสำหรับคนทำงาน เป็นรากฐานนำสู่ความสำเร็จหรือแปลง่ายๆว่าทางแห่งความสำเร็จ เปรียบเสมือนบันไดก้าวสู่ความสำเร็จ 5 ขั้นและในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อจักเป็นข้อมูลสารสนเทศใหม่นำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารงานในพื้นที่การศึกษา โรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 25 คน ผู้วิจัยเลือกประชากรทั้งหมดในการวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ ครูหัวหน้าหมวด ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักพุทธธรรม เขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 7 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 จากวารสาร ตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.907 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จะใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ข้อมูลความต้องการจำเป็นการส่งเสริมทักษะอาชีพ ในศตวรรษที่ 21 ของกลุ่มโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยของคำตอบโดยภาพรวมรายด้าน และรายข้อ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือเครือข่ายความร่วมมือ อยู่ในระดับมาก ดังในตารางที่1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี

สภาพการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี	N = 25			
	μ	**σ**	**แปลผล**	**ลำดับ**
1. กระบวนการบริหาร	4.26	0.55	มาก	4
2. เครือข่ายความร่วมมือ	4.32	0.56	มาก	1
3. การจัดการเรียนรู้	4.31	0.56	มาก	2
4. การพัฒนาหลักสูตร	4.18	0.60	มาก	7
5. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี	4.22	0.60	มาก	6
6. การจัดสภาพแวดล้อม	4.28	0.55	มาก	3

7. การวัดและประเมินผล	4.26	0.58	มาก	5
ภาพรวม	**4.26**	**0.57**	**มาก**	

2. วิธีการพัฒนาการจัดการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ทั้ง 7 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร จากข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ พบว่าแม้หลักสูตรในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ จะมีความพยายามปรับปรุงให้ทันสมัยและสอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การส่งเสริมทั้งทักษะชีวิตและอาชีพ การบูรณาการเนื้อหากับบริบทท้องถิ่นและการปรับเนื้อหาตามความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและอาชีพ แต่ยังพบข้อจำกัดในการส่งเสริมความถนัดเฉพาะบุคคลของผู้เรียน โดยเฉพาะการวิเคราะห์ความถนัด ความสนใจและศักยภาพเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้เฉพาะตัว ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรเชิงลึกเพื่อรองรับความหลากหลายของผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติม

2.2 ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี โรงเรียนให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน โดยครูมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และสามารถนำมาประยุกต์กับการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมนักเรียนสามารถใช้สื่อดิจิทัลในกิจกรรมฝึกปฏิบัติ แต่ยังพบข้อจำกัดในเรื่องของอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอ ระบบเครือข่ายที่ไม่เสถียรและความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยีของนักเรียนบางกลุ่ม จึงควรมีการส่งเสริมทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานและการฝึกอบรมต่อเนื่องแก่ครูและนักเรียน

2.3 ด้านการวัดและประเมินผล โรงเรียนมีการใช้วิธีการประเมินที่เน้นผลลัพธ์จากการปฏิบัติจริง เช่น การประเมินโครงงานและการประเมินด้วยสถานการณ์จำลอง ซึ่งเอื้อต่อการสะท้อนศักยภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง แต่ในบางกรณียังพบว่าการใช้เครื่องมือประเมินมีความหลากหลายไม่เพียงพอ จึงควรพัฒนาให้มีการใช้เครื่องมือที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้แบบองค์รวมมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้ Portfolio หรือ Self-assessment อย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านกระบวนการบริหาร โรงเรียนมีการวางแผนและจัดการบริหารที่สนับสนุนการส่งเสริมทักษะอาชีพ โดยให้ครูมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม ร่วมตัดสินใจและส่งเสริมให้มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง แต่ในด้านการจัดสรรงบประมาณเฉพาะกิจกรรมทักษะอาชีพยังมีข้อจำกัด เช่น งบประมาณไม่เพียงพอหรือมีขั้นตอนการเบิกจ่ายที่ล่าช้า ทำให้ขาดความคล่องตัวในการดำเนินงาน จึงควรมีแนวทางการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจนและยืดหยุ่นมากขึ้น

2.5 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้อาชีพ เช่น ห้องฝึกทักษะเฉพาะทาง สื่อและวัสดุการเรียนรู้ที่ทันสมัย บรรยากาศที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น ศูนย์ฝึกอาชีพในชุมชนหรือสถานประกอบการ ยังคงมีข้อจำกัดในบางพื้นที่ จึงควรมีการพัฒนาเครือข่ายภายนอกเพิ่มเติมเพื่อขยายโอกาสในการเรียนรู้ให้ครอบคลุมมากขึ้น

2.6 ด้านการจัดการเรียนรู้ ครูในโรงเรียนมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย โดยใช้วิธีการแบบ Active Learning และ Project-based Learning ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิดทักษะอาชีพที่แท้จริงในชีวิตจริง อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า

การส่งเสริมการเรียนรู้อย่างอิสระหรือการออกแบบให้ตอบโจทย์ผู้เรียนแต่ละคนยังไม่เด่นชัดนัก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม

2.7 ด้านเครือข่ายความร่วมมือ เป็นด้านที่มีการพัฒนาอย่างเข้มแข็งที่สุด โดยโรงเรียนมีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานภายนอก และสถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงในสภาพแวดล้อมของโลกอาชีพ เช่น การจัดกิจกรรมฝึกอาชีพร่วมกับชุมชน และการส่งนักเรียนเข้าฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เชิงวิชาการกับสถาบันภายนอกยังสามารถส่งเสริมได้เพิ่มขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. แนวทางการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 7 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร แนวทางการพัฒนาหลักสูตรควรเน้นการออกแบบให้มีความสอดคล้องกับโลกอาชีพจริงและตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานยุคใหม่ โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งอ้างอิงด้านเศรษฐกิจ สังคมและชุมชนท้องถิ่น รวมถึงแนวโน้มในระดับโลก ทั้งนี้หลักสูตรควรส่งเสริมทั้งทักษะอาชีพ ทักษะชีวิตและคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ พร้อมกันนี้ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยอยู่เสมอและให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพเฉพาะบุคคลของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้เลือกเส้นทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความถนัด

3.2 ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ควรมีการบูรณาการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ทั้งในด้านเครื่องมือดิจิทัล สื่อออนไลน์และแพลตฟอร์มการเรียนรู้ ควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ของครูในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ เช่นโปรแกรมออกแบบดิจิทัล เครื่องพิมพ์ 3 มิติหรือการสร้างสื่ออาชีพด้วยตนเอง นอกจากนี้ ควรมีการจัดหาอุปกรณ์ที่เพียงพอและระบบอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพ เพื่อรองรับการเรียนรู้แบบดิจิทัลอย่างทั่วถึง

3.3 ด้านการวัดและประเมินผล แนวทางการประเมินควรเน้นกระบวนการที่หลากหลายและยืดหยุ่น โดยเฉพาะการใช้การประเมินจากการปฏิบัติจริง การประเมินตนเองและการประเมินจากสถานประกอบการภายนอก ทั้งนี้เพื่อให้สะท้อนผลลัพธ์ของการเรียนรู้ในเชิงคุณภาพและพัฒนาการที่แท้จริงของผู้เรียน การนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและพัฒนาได้ตรงจุด

3.4 ด้านกระบวนการบริหาร การบริหารจัดการควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำทางวิชาการและมีการจัดระบบสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรต่างๆ อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ควรมีการวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมทักษะอาชีพและมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อปรับปรุงแนวทางการบริหารให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

3.5 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมทางกายภาพและจิตวิทยาในโรงเรียนควรเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างแท้จริง ควรมีสถานที่เรียนรู้เฉพาะทาง ห้องฝึกอาชีพที่มีอุปกรณ์ครบถ้วนและบรรยากาศที่กระตุ้นแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนรู้สึกอยากเรียนรู้และค้นคว้าเพิ่มเติม ทั้งนี้ยังควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้เข้าถึงง่ายและเชื่อมโยงกับโลกอาชีพจริง

3.6 ด้านการจัดการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ควรเน้นกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมโครงงาน และการใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างอิสระร่วมคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาและใช้ศักยภาพของตนเองให้เต็มที่ โดยมีการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะและวิมังสาอย่างชัดเจนในกระบวนการเรียนการสอน

3.7 ด้านเครือข่ายความร่วมมือ โรงเรียนควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ และหน่วยงานภายนอก เพื่อร่วมกันพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในกิจกรรมอาชีพจะช่วยให้การเรียนรู้มีความสมจริงและมีผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในระยะยาว ทั้งนี้ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนและเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพของระบบการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนในเขตพื้นที่ดังกล่าวมีการดำเนินงานที่ส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาทักษะอาชีพ ได้อย่างเป็นระบบ ผลการวิเคราะห์เชิงรายด้านพบว่าด้านที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งแสดงถึงความเข้มแข็งในการสร้างพันธมิตรระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน โดยโรงเรียนมีแนวโน้มในการสร้างความร่วมมือเชิงกลยุทธ์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริง เช่นการฝึกงานนอกสถานที่ การเรียนรู้อาชีพจากผู้เชี่ยวชาญ และการสร้างช่องทางให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาแนวทางอาชีพของตนได้อย่างมีเป้าหมาย แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นของโรงเรียนในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนหน่วยงานภายนอก หรือภาคีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้อาชีพ รองลงมาคือ การจัดการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมซึ่งสะท้อนถึงการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริง รวมถึงการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับท้าย ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี แสดงให้เห็นว่าในด้านเหล่านี้ยังสามารถส่งเสริมและพัฒนาเพิ่มเติมได้ โดยเฉพาะการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับโลกอาชีพในยุคดิจิทัล และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ด้านอื่นๆ เช่นกระบวนการบริหารและการวัดและประเมินผล แสดงให้เห็นถึงการมีระบบการบริหารจัดการที่มั่นคง และมีการประเมินผลการเรียนรู้อย่างเหมาะสมในระดับที่ดี เมื่อพิจารณารายข้อ รายการที่ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักสูตรสอดคล้องกับโลกอาชีพจริงแสดงถึงความพยายามของโรงเรียนในการเชื่อมโยงหลักสูตรกับทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ โดยใช้ข้อมูลจากตลาดแรงงาน ท้องถิ่น และแนวโน้มสากลมาเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Tyler (1949) ที่ระบุว่า หลักสูตรที่ดีควรยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและอาชีพในอนาคต ถัดมา รายการ ส่งเสริมทั้งทักษะชีวิตและอาชีพและ การปรับปรุงหลักสูตรตามยุคสมัย แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีความตระหนักถึงการพัฒนาผู้เรียนในมิติที่หลากหลาย ไม่เพียงแต่เน้นด้านทักษะวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทักษะการสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และความสามารถในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณธรรม ขณะเดียวกัน รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การส่งเสริมความถนัดและศักยภาพของผู้เรียน

แม้ยังอยู่ในระดับมาก แต่สะท้อนถึงข้อจำกัดในการจัดหลักสูตรให้รองรับลักษณะเฉพาะของผู้เรียนในแต่ละราย โรงเรียนอาจยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกในด้านความถนัด ความสนใจ หรือศักยภาพพิเศษที่แตกต่างกัน ซึ่งแนวคิดของ Howard Gardner (1983) ที่เน้นว่า ผู้เรียนมีความสามารถหลากหลาย จำเป็นต้องได้รับการออกแบบการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจงเพื่อพัฒนาศักยภาพแต่ละด้านได้อย่างเต็มที่ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Bronfenbrenner (1979) ที่ระบุว่า สภาพแวดล้อมทางการศึกษามีอิทธิพลโดยตรงต่อพัฒนาการของผู้เรียนทั้งในระดับบุคคลและสังคมรอบข้าง รายการที่ได้รับค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ มีสื่อและวัสดุที่เหมาะสมกับการฝึกทักษะอาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับการจัดหาอุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้และวัสดุฝึกปฏิบัติที่ทันสมัยและตอบโจทย์การเรียนรู้ในด้านอาชีพ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกทักษะจริง และเข้าใจการประยุกต์ใช้ในโลกของการทำงานจริง รายการถัดมาคือ มีสถานที่เรียนรู้อาชีพเฉพาะทาง โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจ ซึ่งอยู่ในระดับมาก แสดงว่าโรงเรียนมีการจัดพื้นที่ฝึกทักษะอย่างเป็นสัดส่วน เช่น ห้องปฏิบัติการเฉพาะทางหรือมุมฝึกอาชีพ รวมทั้งออกแบบบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างแรงจูงใจ เช่น มีพื้นที่แสดงผลงาน สื่อแรงบันดาลใจ หรือการจัดตกแต่งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ รายการอื่นที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ บรรยากาศการเรียนรู้กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ มีแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่เข้าถึงง่าย

2. ผลการศึกษาวิธีการส่งเสริมทักษะอาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นการบูรณาการหลักธรรม (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) เข้ากับวงจรคุณภาพ (PDCA) โดยมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายชุมชน การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การประเมินผลด้วยแฟ้มสะสมงาน และการใช้เทคโนโลยีสนับสนุน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการที่โรงเรียนมีความพยายามปรับปรุงให้หลักสูตรเชื่อมโยงกับโลกของงานมากขึ้น โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการปรับปรุงหลักสูตรร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Tyler (1949) ที่ระบุว่าหลักสูตรที่มีคุณภาพควรยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเชื่อมโยงกับบริบทของสังคม นอกจากนี้ โรงเรียนมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนมากขึ้น โดยเน้นการใช้สื่อดิจิทัลและแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์และความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานในบางโรงเรียน การพัฒนาในด้านนี้จึงมุ่งเน้นที่การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและนักเรียนควบคู่กับการเพิ่มช่องทางการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบ TPACK ของ Mishra and Koehler (2006) ที่เน้นการบูรณาการเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับวิธีการสอนและเนื้อหาวิชา สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ Partnership for 21st Century (2009) เน้นว่า โรงเรียนควรส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การร่วมมือ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศควบคู่ไปกับทักษะชีวิตและอาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Stiggins (2005) ที่เน้นว่า การประเมินแบบ Authentic Assessment หรือการประเมินตามสภาพจริงจะช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงและโลกของการทำงานมากที่สุด นอกจากนี้ ยังช่วยพัฒนาทักษะอาชีพและการคิดวิเคราะห์ในบริบทที่หลากหลาย ถัดมา รายการ นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน แสดงถึงการให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักรู้ในตนเองของผู้เรียน ซึ่งส่งผลดีต่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

จากการวิจัยสรุปได้ว่า วิธีการพัฒนาการจัดการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนตามหลักอิทธิบาท 4 มีแนวโน้มที่ดีและสามารถปรับใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งนี้ จุดเด่นของการดำเนินงานคือการบูรณาการหลักธรรมในพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารจัดการศึกษา เพื่อสร้าง

ผู้เรียนที่มีทั้งทักษะอาชีพและคุณธรรมควบคู่กัน ขณะที่ด้านที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรเชิงลึกที่ตอบโจทย์ความแตกต่างของผู้เรียน และการเพิ่มช่องทางเข้าถึงแหล่งเรียนรู้อาชีพนอกโรงเรียนให้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

3. ผลการเสนอแนวทางการส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตคุณภาพศรีมโหสถ เน้นการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เพียบพร้อมด้วยความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายเพื่อการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาในเขตพื้นที่อื่นได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kolb (1984) ที่เน้นวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการพัฒนาทักษะของผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านวิชาชีพ รายการถัดมาคือ มีการจัดกิจกรรมโครงงานหรือฝึกอาชีพจริง นักเรียนได้เรียนรู้จากการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา แสดงว่า โรงเรียนให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมโครงงาน (Project-based Learning) และ Problem-based Learning ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่จำเป็นต่อโลกของการทำงานในศตวรรษที่ 21 ตามที่ UNESCO (2015) และ OECD (2020) ได้เน้นย้ำไว้ ในขณะเดียวกัน รายการ ครูส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้อย่างอิสระ แม้อยู่ในระดับมาก แต่ถือเป็นรายการที่ได้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่ม แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการเรียนรู้แบบอิสระ (Self-directed Learning) ยังเป็นประเด็นที่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนและบริหารการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งจะส่งเสริมสมรรถนะด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต รายการมีการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 สู่การจัดการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาใช้ในการวางแผนการเรียนรู้ เช่น การปลูกฝังแรงจูงใจใฝ่รู้ ความเพียรในการเรียน ความตั้งใจใส่ใจ และการไตร่ตรองผลลัพธ์ของการเรียนรู้ ซึ่งเป็นจุดเด่นของแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนในประเทศไทย

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนเขตคุณภาพศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นการส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยแนวทางแบบองค์รวมที่บูรณาการหลักธรร จิตวิญญาณทางการศึกษาเทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายสังคมโดยมุ่งพัฒนาคนทั้งคนให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าในโลกอาชีพที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สรุปได้ดังนี้

1. การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการศึกษาอาชีพ คือ หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการส่งเสริมทักษะอาชีพให้ผู้เรียนเกิดความรักในสิ่งที่เรียน ขยันพากเพียร มีสมาธิจดจ่อและสามารถประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับวิถีไทย

2. องค์ประกอบของการส่งเสริมทักษะอาชีพที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 การส่งเสริมทักษะอาชีพไม่สามารถเน้นเฉพาะในห้องเรียนหรือเนื้อหาหลักสูตรเท่านั้น แต่ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่หลากหลาย ได้แก่ กระบวนการบริหารที่มีวิสัยทัศน์ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง การมีเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและสถานประกอบการ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการวัดผลที่สะท้อนศักยภาพจริงของผู้เรียน

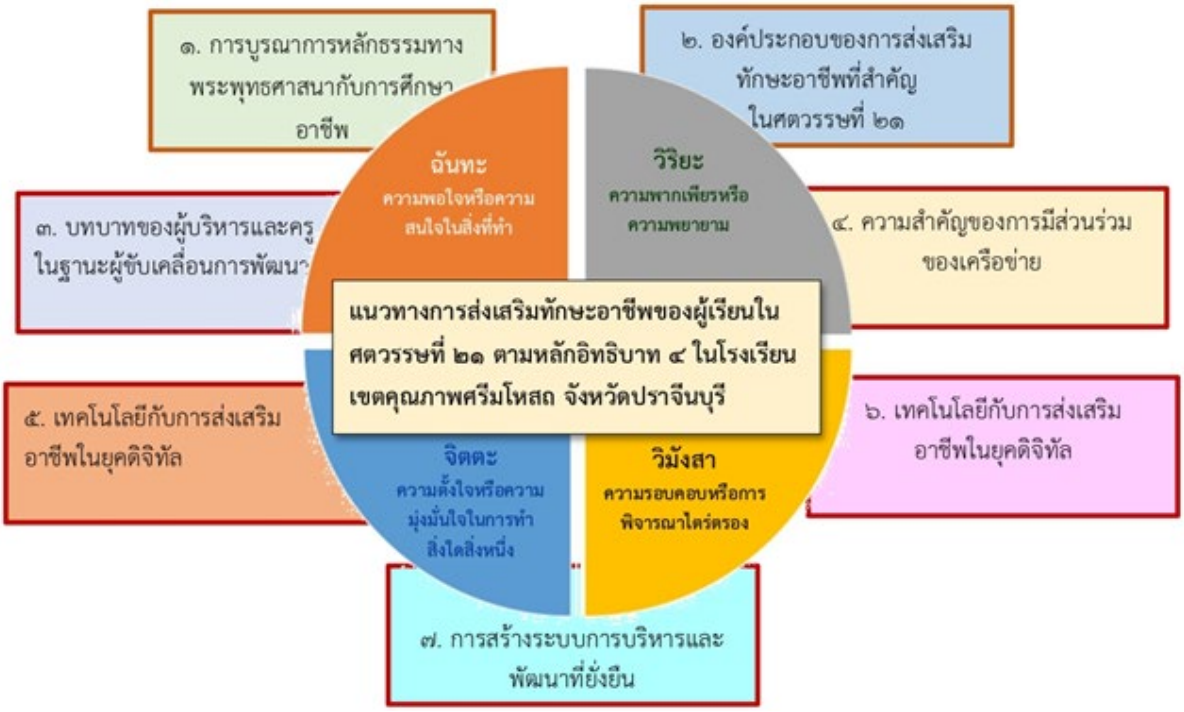
3. บทบาทของผู้บริหารและครูในฐานะผู้ขับเคลื่อนการพัฒนา องค์ความรู้ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทเป็นผู้นำในการวางนโยบาย ขับเคลื่อนทรัพยากรและสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งเสริมทักษะอาชีพ ขณะเดียวกันครูก็เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ที่สร้างแรงบันดาลใจและสอดคล้องกับบริบทผู้เรียน ทั้งยังต้องมีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์อีกด้วย

4. ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของเครือข่าย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายต่าง ๆ เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนเป็นปัจจัยเกื้อหนุนสำคัญต่อการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน การเปิดโอกาสให้เครือข่ายเข้ามามีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้และการฝึกทักษะจริง ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากโลกแห่งอาชีพอย่างแท้จริง

5. เทคโนโลยีกับการส่งเสริมอาชีพในยุคดิจิทัล อีกหนึ่งองค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัยคือ เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ โดยไม่เพียงใช้เพื่อการเรียนการสอนเท่านั้นแต่ยังช่วยสร้างโอกาสในการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพิ่มช่องทางการฝึกอาชีพและพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียนให้เท่าทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วในยุคปัจจุบัน

6. การประเมินผลที่เน้นพัฒนาตนเอง ระบบการวัดและประเมินผลที่ดีควรเป็นมากกว่าการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ควรสะท้อนพัฒนาการ ทักษะและความก้าวหน้าของผู้เรียนในเชิงพฤติกรรมและความสามารถจริง การส่งเสริมให้นักเรียนประเมินตนเอง สะท้อนการเรียนรู้และปรับปรุงพัฒนาเป็นแนวทางสำคัญที่จะสร้างผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีทักษะชีวิตและอาชีพอย่างแท้จริง

7. การสร้างระบบการบริหารและพัฒนาที่ยั่งยืน การส่งเสริมทักษะอาชีพจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงโครงการชั่วคราว แต่ต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาหลักสูตร การสนับสนุนทรัพยากร การมีส่วนร่วมของเครือข่าย และการประเมินผลที่ต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนเกิดผลจริงและยั่งยืน สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นทักษะอาชีพของผู้เรียน เช่น การส่งเสริมให้ครูพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับตลาดแรงงาน การใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการหรือชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง และกำหนดเป้าหมายร่วมกันทั้งองค์กรในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน

1.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติและส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ โดยนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรม เช่น ใช้ฉันทะเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนรักการเรียนอาชีพ, ใช้วิริยะในการฝึกฝนทักษะ, ใช้จิตตะในการจดจ่อและพัฒนา, และวิมังสาในการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง นอกจากนี้ควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้อาชีพที่ทันสมัยและตอบโจทย์ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

1.3 นักเรียน ควรได้รับการสนับสนุนให้ตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะอาชีพอย่างจริงจัง โดยโรงเรียนควรใช้แนวทางที่ได้จากผลวิจัย เช่น การจัดเวิร์กช็อปฝึกอาชีพจริง การฝึกงานในสถานประกอบการ หรือการเรียนรู้ผ่านโครงงานอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้ค้นหาความถนัดของตนเองและเตรียมพร้อมสู่โลกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 หน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยไปใช้กำหนดนโยบายหรือโครงการส่งเสริมการเรียนรู้อาชีพของผู้เรียนในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะการจัดอบรม/พัฒนาครูในประเด็นที่เกี่ยวกับทักษะอาชีพ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และการบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการจัดการศึกษา รวมถึงควรส่งเสริมให้โรงเรียนในเขตคุณภาพมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ระหว่างกัน

1.5 หน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยไปใช้กำหนดนโยบายหรือโครงการส่งเสริมการเรียนรู้อาชีพของผู้เรียนในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะการจัดอบรม/พัฒนาครูในประเด็นที่เกี่ยวกับทักษะอาชีพ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และการบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการจัดการศึกษา รวมถึงควรส่งเสริมให้โรงเรียนในเขตคุณภาพมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ระหว่างกัน

1.6 นักวิจัยหรือผู้สนใจทำวิจัยในอนาคต ควรนำผลการวิจัยฉบับนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาหรือทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการส่งเสริมทักษะอาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ในบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรืออาชีวศึกษา ตลอดจนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการใช้รูปแบบดังกล่าวในพื้นที่อื่นๆ เพื่อขยายผลและยืนยันความเป็นไปได้ของรูปแบบในระดับที่กว้างขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษากระบวนการบริหาร ควรศึกษาแนวทางเสนอให้จัดตั้งศูนย์พัฒนาทักษะอาชีพแบบบูรณาการภายในโรงเรียน

2.2 การศึกษาการจัดการเรียนรู้ ควรศึกษาแนวทางเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning) การเรียนรู้จากปัญหา (Problem-based Learning) และการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation)

2.3 การศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ควรศึกษาแนวทางที่เสนอเน้นการสร้าง Smart Learning Space ภายในโรงเรียน ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และให้นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้แบบออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กินาวงศ์. (2550). หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม. วารสารศึกษาศาสตร์, 18(2), 65.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิวงศ์.

Bronfenbrenner, U. (1979). The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Gardner, H. (1983). Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. New York: Basic Books.

Kolb, D. A. (1984). Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Englewood Cliffs. NJ: Prentice Hall.

Mishra, P. and Koehler, M. J. (2006). Technological Pedagogical Content Knowledge: A framework for teacher knowledge. Teachers College Record, 108(6), 1017–1054.

OECD. (2020). Future of Education and Skills 2030: OECD Learning Compass 2030. Organisation for Economic Co-operation and Development.

Partnership for 21st Century. (2009). Skills. Framework for 21st Century Learning.

Stiggins, R. J. (2005). From Formative Assessment to Assessment FOR Learning: A Path to Success in Standards-Based Schools. Phi Delta Kappan, 87(4), 324–328.

Tyler, R. W. (1949). Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago: University of Chicago Press.

UNESCO. (2015). Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action – Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all. Paris: UNESCO Publishing.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 ของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี

GUIDELINES FOR ENHANCING STUDENT SAFETY BASED ON THE FIVE PRECEPTS IN THE BUENG SUMPHAN SCHOLL SCHOOL, PATHUM THANI PROVINCE

[1]ปรียานุช หมวกสังข์ Preyanud Muacksang [2]บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart
[3]พระสุรชัย สุรชโย PhraSurachai Surachayo
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: preyanud.m@gmail.com

Article Received: May 28, 2026. Revised: June 27, 2026. Accepted: June 29, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียน 2) เพื่อศึกษาวิธีการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 108 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนในภาพรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2) วิธีการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 ของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการป้องกัน เน้นจัดทำคู่มือ แผนเผชิญเหตุ ประเมินความเสี่ยง และจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย (2) ด้านการปราบปราม เน้นกำหนดแนวทางระงับเหตุ ตรวจสอบจุดเสี่ยง และบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือและส่งต่อ และ (3) ด้านการปลูกฝัง เน้นสร้างความตระหนักรู้ สอดแทรกความรู้ด้านความปลอดภัย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และ 3) แนวทางการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 โรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี มุ่งบูรณาการ 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการป้องกัน เน้นจัดระบบโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีเพื่อลดความเสี่ยงทางกายภาพ (2) ด้านการปลูกฝัง เน้นสร้างจิตสำนึกและทักษะชีวิตให้ผู้เรียนมีความเมตตา ซื่อสัตย์ และมีสติยับยั้งชั่งใจ และ (3) ด้านการปราบปราม เน้นบังคับใช้กฎระเบียบและกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อระงับเหตุรุนแรงและยาเสพติด อันจะนำไปสู่การสร้างสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความปลอดภัย, ผู้เรียน, หลักศีล 5

Abstract

This research article aims to 1) Study the current state of student safety enhancement, 2) Study methods of enhancing student safety according to the Five Precepts, and 3) Propose guidelines for enhancing student safety according to the Five Precepts. It is a mixed-methods research, with quantitative research using questionnaires administered to a sample of 108 people. The data were analyzed using basic statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation. Along with qualitative research through interviews with 7 key informants. The data were analyzed using content analysis.

The research findings showed that: 1) The overall state of student safety enhancement, and the three aspects, were at the highest level; 2) The methods of enhancing student safety according to the Five Precepts in the Bueng Samphan school cluster, Pathum Thani Province, consisted of three aspects: (1) Prevention, focusing on creating manuals, emergency response plans, risk assessment, and creating a safe environment; (2) Suppression, focusing on establishing incident response procedures, monitoring risk-prone areas, and integrating collaboration with network agencies to provide assistance and referrals; and (3) Cultivation, which emphasized raising awareness, integrating safety knowledge into learning activities, and promoting the participation of all stakeholders in a systematic manner; and 3) Guidelines for enhancing student safety according to the Five Precepts in the Bueng Samphan school cluster, Pathum Thani Province focused on integrating three dimensions: (1) Prevention, focusing on establishing infrastructure and technology systems to reduce physical risks; (2) Cultivation, emphasizing the development of moral awareness and life skills so that students become compassionate, honest, and capable of exercising self-restraint; and (3) Suppression, focusing on strictly enforcing regulations and laws to suppress violence and drug abuse, which will create educational institutions that are safe, secure, and conducive to sustainable learning.

Keywords: Safety, Students, The Five Precepts

บทนำ

แนวโน้มปัจจุบันจะก่อให้เกิดความท้าทายต่อการพัฒนาประเทศในหลายมิติ ทั้งในส่วนของการจ้างงานและอาชีพ สาขาการผลิตและบริการใหม่ ๆ ความมั่นคงของประเทศอันเกิดจากภัยคุกคามและความเสี่ยงด้านอื่นๆ ที่ซับซ้อนขึ้น อาชญากรรมไซเบอร์ รูปแบบการก่อสงครามที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ การเคลื่อนย้ายอย่างเสรีและรวดเร็วของผู้คน เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้เทคโนโลยีและสินค้าและบริการ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รวดเร็วและคาดการณ์ได้ยาก การเกิดขึ้นของโรคระบาด และโรคอุบัติใหม่ที่จะส่งผลให้การเฝ้าระวังด้านการสาธารณสุขในประเทศมีความสำคัญมากขึ้น อาจนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นได้ หากไม่มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและรองรับ

ผลกระทบต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยเฉพาะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และความรู้คู่คุณธรรม ประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องมีมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเพื่อความปลอดภัยแก่เด็กนักเรียน รวมถึงนโยบายความปลอดภัยสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ถือเป็นวาระเร่งด่วนในการสร้างระบบสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้เรียนพึงได้รับจากการจัดการศึกษาของรัฐ

สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่เด็กนักเรียนมีความใกล้ชิดมากที่สุด รองลงมาจากครอบครัว ผู้ปกครองให้การยอมรับและคาดหวังว่าจะได้รับความรู้ การอบรมสั่งสอน การดูแลด้วยการเอาใจใส่ สถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ สูงสุดของเด็กนักเรียนเป็นหลัก ให้เด็กนักเรียนได้อยู่ในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีความปลอดภัย การจัดการเรียน การสอนต้องครอบคลุม ทั้งด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งสอนทักษะชีวิต ที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) คือมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ นั่นคือเด็กนักเรียนได้รับการพัฒนาให้เป็น “คนดี เก่งและมีความสุข” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

ด้วยสถานศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายรอบด้านที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของสถานศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่าง 3 จังหวัด ส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายของประชากรแฝงจำนวนมากเข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพ ความหลากหลายของประชากรและสภาพเศรษฐกิจที่บีบคั้นได้นำมาซึ่งปัญหาอาชญากรรมที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่องในพื้นที่สะท้อนให้เห็นถึงภัยคุกคามที่แพร่กระจายอยู่รายรอบตัวนักเรียนและครู ปัญหาความไม่ปลอดภัยเหล่านี้ไม่เพียงแต่เกิดจากสภาพปัจจัยภายนอกและทางกายภาพที่เป็นท้องทุ่งนาซึ่งเอื้อต่อการเกิดเหตุร้ายเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงวิกฤตการณ์ด้านจิตใจของผู้คนในสังคมที่ขาดหลักธรรมนำชีวิตส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เบียดเบียนต่อผู้อื่น ทั้งในรูปแบบความรุนแรง การลักทรัพย์ และปัญหายาเสพติด ซึ่งกระทบต่อสภาวะจิตใจและคุณภาพชีวิตของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นอย่างมากด้วยความตระหนักในความสำคัญของการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดีและความปลอดภัยตามมาตรฐานสากล โรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชุมชน และละทิ้งการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2538) ทรงให้ความหมายของศีลไว้ในเบญจศีลเบญจธรรมว่า “ศีลนั้นเป็นเหมือนบรรทัดสำหรับให้คนประพฤติคาวมดีให้คงที่เปรียบเหมือนผู้แรกจะเขียนหนังสือ ต้องอาศัยเส้นบรรทัดเป็นหลักไปตามนั้น หนังสือที่เขียนจึงจะมีบรรทัดอันตรง ถ้าหาไม่ตัวหนังสือก็จะขึ้นคดลงดังงูเลื้อย เมื่อชำนาญแล้ว ก็เขียนไปได้โดยไม่ต้องมีบรรทัดฉันใด คนแรกประพฤติความดี ไม่ได้ถืออะไรไว้เป็นหลักใจไม่มั่นคงอาจเอนเอียงลงหาทุจริต แม้เพราะโมหะครอบงำ เมื่อบำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์จนเป็นปกติมารยาทได้แล้วจึงประพฤติคุณธรรมอย่างอื่นก็มักยั่งยืนไม่ผันแปร”

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนโดยการบูรณาการหลักศีล 5 เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการวางแผนวิธีการ

เสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนของโรงเรียนกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี ตามหลักศีล 5 เข้ามาเป็นฐานในการบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษา เพื่อมิให้เป็นเพียงการเฝ้าระวังเชิงกายภาพเท่านั้น แต่เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางจริยธรรมที่จะนำไปสู่ความมั่นคงทางจิตใจและคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืนในพื้นที่รอยต่อที่เต็มไปด้วยความซับซ้อนของปัญหาสังคมในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาวิธีการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 ของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 ของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ทั้งหมด 10 โรงเรียน เป็นจำนวน 154 คน และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 113 คน โดยการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan (1970)
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูและผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายการเสริมสร้างความปลอดภัย จำนวน 7 รูป/คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี จากวารสาร ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป เพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.913 6) ปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 ของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยสถิติเชิงบรรยาย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย แลค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี

สภาพการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการป้องกัน	4.74	0.56	มากที่สุด	1
2. ด้านการปลูกฝัง	4.67	0.60	มากที่สุด	3
3. ด้านการปราบปราม	4.69	0.61	มากที่สุด	2
ภาพรวม	**4.70**	**0.59**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 3 ด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการป้องกัน ด้านการปราบปราม และด้านการปลูกฝัง ตามลำดับ

2. วิธีการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 ของโรงเรียน ในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี เป็นการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนเน้นการวางระบบป้องกันผ่านนโยบาย คู่มือปฏิบัติ และการเยี่ยมบ้าน ควบคู่กับการปราบปรามที่เด็ดขาดแต่สร้างสรรค์ด้วยกติกาทางสังคมตามหลักศีล 5 โดยใช้เทคโนโลยี CCTV และเครือข่ายสารวัตรนักเรียนร่วมระงับเหตุอย่างทันท่วงทีเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวต่อผลของการกระทำผิด ขณะเดียวกันได้มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกผ่านกิจกรรม "5 ศีล 5 สุข" และระบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัย (Safe Zone) ที่ยั่งยืน ลดการกลั่นแกล้ง และเคารพสิทธิในร่างกาย ทั้งนี้ควรพัฒนาต่อเนื่องในด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดตั้งศูนย์เยียวยาฟื้นฟูและศูนย์บริการสื่อด้านความปลอดภัยโดยบูรณาการความร่วมมือตามหลักบวรเพื่อสร้างสวัสดิภาพให้แก่ผู้เรียนในทุกมิติผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์เป็นวิธีการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 ของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการป้องกันตามหลักศีล 5

1) ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี (การเคารพในชีวิตและร่างกาย) สร้างความตระหนักรู้ผ่านการใช้ความเมตตาเป็นรากฐานในการหยุดยั้งวัฒนธรรมการกลั่นแกล้ง (Anti-Bullying) โดยโรงเรียนต้องจัดทำคู่มือการดำเนินงานและแผนเผชิญเหตุภัยในรูปแบบต่างๆ ที่ชัดเจนเมื่อนักเรียนมีความเมตตาต่อกันเป็น

ปกติจะเกิดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยทางกายภาพโดยอัตโนมัติเพราะไม่มีการเบียดเบียนหรือใช้ความรุนแรงต่อกัน

2) ศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี (ปลอดภัยจากทรัพย์สินและการถูกขโมย) เน้นความซื่อสัตย์ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีช่วยสอดส่องป้องกัน โดยติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) และจัดตั้งสารวัตรนักเรียน เพื่อตรวจตราจุดเสี่ยง รวมถึงการลงเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อประเมินสภาพความเป็นอยู่และมูลเหตุจูงใจที่อาจนำไปสู่การละเมิดทรัพย์สินสร้างกลไกป้องปรามที่เข้มแข็ง ลดโอกาสและแรงจูงใจในการลักขโมยภายในสถานศึกษา

3) ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี (การให้เกียรติและรักษาระยะห่าง) สร้างเขตปลอดภัย (Safety Zone) โดยฝึกจิตรู้คิดเรื่องการเคารพสิทธิในร่างกายและพื้นที่ส่วนตัว (Privacy) ขณะเดียวกันโรงเรียนต้องปรับปรุงสภาพแวดล้อมกายภาพกำจัดจุดอับสายตาอย่างเคร่งครัดป้องกันปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ และสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครองในสวัสดิภาพของบุตรหลาน

4) ศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี (การสื่อสารที่สร้างสรรค์และจริงใจ) มุ่งเน้นการสื่อสารที่สุภาพและจริงใจ โดยจัดตั้งศูนย์บริการสื่อด้านความปลอดภัยเพื่อสอนทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และข่าวปลอม (Fake News) ป้องกันการด่าทอหรือละเมิดกันผ่านโลกออนไลน์ (Cyberbullying) และสนับสนุนให้เด็กกล้าแจ้งเหตุร้ายตามความเป็นจริงโดยไม่บิดเบือน

5) ศีลข้อที่ 5 สุราเมรยมัชชปะมาทัฏฐานา เวรมณี (การมีสติและยับยั้งชั่งใจ) สร้างสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาสีขาวที่ปลอดยาเสพติดและอบายมุขอย่างสิ้นเชิง โดยการปรับปรุงหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับความปลอดภัยเพื่อสร้างความตระหนักและเกรงกลัวต่อผลเสียของการขาดสติ เมื่อนักเรียนมีสติสมบูรณ์จะช่วยลดอุบัติเหตุและการตัดสินใจที่ผิดพลาดซึ่งเป็นฐานรากสำคัญที่ช่วยให้รักษาศีลข้ออื่นได้ง่ายขึ้น

2.2 ด้านการปลูกฝัง ตามหลักศีล 5

1) ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี (ปลูกฝังการเคารพในชีวิตและร่างกาย) มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกเรื่องความเมตตาและการไม่เบียดเบียนผู้อื่นปลูกฝังให้เด็กเข้าใจว่าการกลั่นแกล้งกันทั้งทางร่างกายและจิตใจคือการผิดศีลข้อ 1 สร้างวัฒนธรรมการดูแลกันพี่ดูแลน้อง เพื่อนดูแลเพื่อน สอนเรื่องการระมัดระวังอันตรายจากของมีคม สัตว์มีพิษหรืออุบัติเหตุในโรงเรียน โดยมองว่าการรักษาชีวิตตนเองคือการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง

2) ศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี (ปลอดภัยจากทรัพย์สินและการถูกขโมย) สร้างสังคมที่ไว้ใจกัน ลดปัญหาการลักขโมยและความขัดแย้งรณรงค์ให้เด็กนำสิ่งของที่เก็บได้ส่งคืนเจ้าหน้าที่ เพื่อสร้างนิสัยความซื่อสัตย์และเคารพในทรัพย์สินของผู้อื่นสอนให้เข้าใจว่าการหยิบจับของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาตนำไปสู่ความไม่ปลอดภัยและความขัดแย้งในกลุ่มเพื่อน

3) ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี (ปลูกฝังการให้เกียรติและรู้จักรักษาระยะห่าง) เน้นเรื่องความปลอดภัยทางเพศและการปฏิบัติตนที่เหมาะสมสอนให้เด็กรู้วิธีปฏิเสธการสัมผัสที่ไม่เหมาะสม (สิทธิในร่างกาย) และการให้เกียรติเพื่อนเพศตรงข้ามการสื่อสารในโลกออนไลน์อย่างมีขอบเขต ไม่คุกคามหรือล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น

4) ศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี (ปลูกฝังการสื่อสารที่สร้างสรรค์และจริงใจ) ลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากการสื่อสารและการหลอกลวงออนไลน์ ส่งเสริมการพูดจาสุภาพ ไม่ด่าทอ หรือส่อเสียด

ซึ่งเป็นชนวนเหตุนำไปสู่การทะเลาะวิวาท รู้เท่าทันข่าวปลอม (Fake News) ปลูกฝังให้เด็กรักความจริง ตรวจสอบข้อมูลก่อนเชื่อหรือแชร์ เพื่อป้องกันภัยจากการหลอกลวงบนโลกโซเชียล

5) ศีลข้อที่ 5 สุราเมรยมัชชปะมาทัฏฐานา เวรมณี (ปลูกฝังการมีสติและยับยั้งชั่งใจ) เป็นข้อที่สำคัญที่สุดในการป้องกันอุบัติเหตุและพฤติกรรมเสี่ยงฝึกการทำสมาธิสั้นๆ ก่อนเริ่มเรียน หรือก่อนข้ามถนน/ขับขี่จักรยาน เพื่อให้เด็กมีสติอยู่กับตัวให้ความรู้เรื่องพิษภัยของสุราและยาเสพติดที่ทำให้ขาดสติ ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของอุบัติเหตุและความรุนแรงในชุมชน

2.3 ด้านการปราบปรามตามหลักศีล 5

1) ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี (เว้นจากการเบียดเบียนชีวิต) หยุดยั้งการทำร้ายร่างกายและการกลั่นแกล้ง (Bullying) การระงับเหตุฉุกเฉินเมื่อเกิดการทะเลาะวิวาท ครูเวรหรือฝ่ายปกครองต้องเข้าไประงับเหตุทันที (Intervention) เพื่อแยกคู่กรณีและป้องกันการบาดเจ็บ บทลงโทษที่ชัดเจน ใช้ระเบียบสถานศึกษาลงโทษผู้กระทำผิดตามลำดับความรุนแรง เช่น การทำทัณฑบนหรือการตัดคะแนนความประพฤติ เพื่อให้ผู้เรียนเกรงกลัวต่อการละเมิดผู้อื่นมีมาตรการสุ่มตรวจกระเป๋านักเรียนหรือล็อกเกอร์ เพื่อยึดวัตถุอันตรายที่จะนำมาใช้ทำร้ายผู้อื่น

2) ศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี (เว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้) หยุดยั้งการลักขโมย การรีดไถ และการทำลายทรัพย์สินมีระบบสืบสวนและติดตาม เมื่อมีการแจ้งความของหาย ต้องมีการตรวจสอบกล้องวงจรปิด (CCTV) หรือสืบหาผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง เพื่อนำทรัพย์สินคืนเจ้าของ มีมาตรการชดเชย บังคับให้ผู้กระทำผิดชดใช้ค่าเสียหายหรือคืนทรัพย์สิน เพื่อให้เรียนรู้ว่าการละเมิดสิทธิผู้อื่นมีราคาที่ต้องจ่าย ทลายเครือข่ายรีดไถ ปราบปรามกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมข่มขู่เอาเงินเพื่อน (Extortion) โดยการประสานงานกับผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3) ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี (เว้นจากการประพฤติผิดในกาม) หยุดยั้งการล่วงละเมิดทางเพศและการอนาจารกำหนดพื้นที่ปลอดภัยเชิงรุก ฝ่ายปกครองต้องตรวจตราจุดอับ สายลับ หรือห้องน้ำในเวลาที่สุ่มเสี่ยง หากพบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต้องเข้าระงับและแจ้งผู้ปกครองทันที การดำเนินการทางกฎหมาย ในกรณีที่มีการล่วงละเมิดทางเพศร้ายแรง โรงเรียนต้องไม่ปกปิดมูลความจริง และต้องประสานงานกับนักสังคมสงเคราะห์หรือตำรวจเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย การจัดการสื่อลามก ตรวจสอบและปิดกั้นการแพร่กระจายสื่อลามกอนาจารในกลุ่มนักเรียนที่เป็นต้นเหตุของพฤติกรรมเลียนแบบ

4) ศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี (เว้นจากการพูดเท็จและวาจาส่อเสียด) หยุดยั้งการใส่ร้าย การหลอกลวง และ Cyber Bullying การจัดการ Fake News ในโรงเรียน เมื่อมีการใส่ร้ายป้ายสีหรือการสร้างข่าวลือที่ทำให้ผู้อื่นเสียหาย ครูต้องเรียกตัวผู้ปล่อยข่าวมาตักเตือนและให้แก้ไขข้อมูลที่ถูกต้องทันที จัดให้มีมาตรการทางดิจิทัล หากมีการ Bully กันผ่านโซเชียลมีเดีย โรงเรียนต้องมีระบบรับแจ้งและประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อลบโพสต์หรือระงับการกระทำนั้นจัดให้มีกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยใช้ข้อเท็จจริงเป็นหลัก เพื่อหยุดยั้งความขัดแย้งที่บานปลายจากการโกหก

5) ศีลข้อที่ 5 สุราเมรยมัชชปะมาทัฏฐานา เวรมณี (เว้นจากการดื่มสุราและของมึนเมา) หยุดยั้งยาเสพติด สารระเหย และอบายมุขทุกชนิดการจู่โจมตรวจค้น สุ่มตรวจปัสสาวะ (ในกรณีกลุ่มเสี่ยง) หรือตรวจค้นสารเสพติด/บุหรี่ไฟฟ้าภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง การประสานงานภายนอก ร่วมกับตำรวจบึงสัมพันธ์ปราบปรามร้านค้าหรือแหล่งมั่วสุมรอบโรงเรียนที่จำหน่ายสิ่งมึนเมาหรือบุหรี่ให้แก่นักเรียน จัดให้มี

มาตรการตัดวงจร หากพบนักเรียนเสพหรือจำหน่าย ต้องแยกตัวออกมาเพื่อเข้าสู่กระบวนการบำบัดอย่างเข้มข้น และดำเนินการตามระเบียบขั้นเด็ดขาดหากมีการกระทำผิดซ้ำ

3. แนวทางการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 ของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านการป้องกัน (Prevention) ตามหลักศีล 5 มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมและวางระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อลดความเสี่ยง โดยมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้ 1) ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี (การเคารพชีวิต) จัดทำคู่มือและแผนเผชิญเหตุภัยคุกคามที่ชัดเจน โดยใช้ความเมตตาเป็นรากฐานในการยุติวัฒนธรรมการกลั่นแกล้ง (Anti-Bullying) เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางกายภาพ 2) ศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี (การป้องกันทรัพย์สิน) บูรณาการเทคโนโลยีกล้องวงจรปิด (CCTV) ร่วมกับการจัดตั้งสารวัตรนักเรียนเพื่อตรวจตราจุดเสี่ยงและใช้ระบบเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อประเมินแรงจูงใจในการกระทำผิด 3) ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี (การรักษาระยะห่าง) กำหนดเขตปลอดภัย (Safety Zone) โดยปรับปรุงสภาพแวดล้อมกายภาพเพื่อกำจัดจุดอับสายตาและสร้างความตระหนักเรื่องสิทธิในร่างกายและความเป็นส่วนตัว 4) ศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี (การสื่อสารเชิงบวก) จัดตั้งศูนย์บริการสื่อด้านความปลอดภัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และป้องกันปัญหาการด่าทอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Cyberbullying) 5) ศีลข้อที่ 5 สุราเมรยมัชชปะมาทัฏฐานา เวรมณี (การมีสติยับยั้ง) ยกระดับเป็นสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติด โดยปรับปรุงหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับความปลอดภัยเพื่อสร้างความตระหนักถึงผลเสียของการขาดสติ

3.2 ด้านการปลูกฝัง (Cultivation) ตามหลักศีล 5 เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสร้างจิตสำนึกผ่านทักษะชีวิต (Life Skills) มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้ 1) ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี (จิตสำนึกเมตตา) สร้างวัฒนธรรมการดูแลแบบพี่ดูแลน้อง เพื่อนดูแลเพื่อนและสอนทักษะการระวังภัยจากอุบัติเหตุหรือสัตว์มีพิษ โดยถือว่าการรักษาชีวิตคือการปฏิบัติธรรม 2) ศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี (นิสัยความซื่อสัตย์) รณรงค์โครงการของหายได้คืนเพื่อสร้างนิสัยการเคารพทรัพย์สินของผู้อื่นและสอนให้เข้าใจถึงความขัดแย้งที่เกิดจากการหยิบจับของโดยไม่ได้รับอนุญาต 3) ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี (การให้เกียรติทางเพศ) ปลูกฝังเรื่องสิทธิในร่างกายและการวางตัวที่เหมาะสมต่อเพื่อนต่างเพศ รวมถึงการสื่อสารออนไลน์อย่างมีขอบเขตไม่ละเมิดความเป็นส่วนตัว 4) ศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี (การสื่อสารสร้างสรรค์) ส่งเสริมปิยวาจาเพื่อลดชนวนการทะเลาะวิวาทและปลูกฝังค่านิยมการตรวจสอบข้อมูลก่อนแชร์เพื่อป้องกันภัยจากความเท็จบนโลกโซเชียล 5) ศีลข้อที่ 5 สุราเมรยมัชชปะมาทัฏฐานา เวรมณี (การฝึกสติสม่ำเสมอ) ฝึกสมาธิก่อนเรียนและก่อนทำกิจกรรมเสี่ยง (เช่น ข้ามถนน) พร้อมให้ความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับพิษภัยของสารเสพติดที่เป็นต้นเหตุของความรุนแรงในชุมชน

3.3 ด้านการปราบปราม (Suppression) ตามหลักศีล 5 มุ่งเน้นการระงับเหตุและบังคับใช้มาตรการทางวินัยอย่างมีประสิทธิภาพ มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้ 1) ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี (การระงับเหตุรุนแรง) ใช้มาตรการเผชิญเหตุทันที (Intervention) เมื่อเกิดการทะเลาะวิวาท สุ่มตรวจวัตถุอันตรายในกระเป๋าหรือล็อกเกอร์ และลงโทษตามระเบียบสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด 2) ศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี (การติดตามทรัพย์สิน) มีระบบสืบสวนผ่าน CCTV เพื่อนำทรัพย์สินคืนเจ้าของ พร้อมมาตรการบังคับชดใช้ค่าเสียหาย และประสานงานเจ้าหน้าที่เพื่อทลายเครือข่ายรีดไถเงินเพื่อน 3) ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี (การจัดการภัยทางเพศ) ตรวจตราจุดอับสายตาเชิงรุก หากพบการละเมิดร้ายแรงต้องดำเนินการตามกฎหมายโดยไม่ปกปิดความจริง พร้อมทั้งตรวจสอบและปิดกั้นการแพร่สื่อลามกอนาจาร 4) ศีลข้อที่ 4 มุสาวา

ทา เวรมณี (การจัดการความเท็จ) จัดกระบวนการไกล่เกลี่ยด้วยข้อเท็จจริงเพื่อหยุดข่าวลือและมีมาตรการทางดิจิทัลประสานงานผู้ปกครองเพื่อระงับการโพสต์ข้อความโจมตีผู้อื่น 5) ศีลข้อที่ 5 สุราเมรยมัชชปะมาทัฏฐานาเวรมณี (การตัดวงจรยาเสพติด) สุ่มตรวจปัสสาวะและสารเสพติดในกลุ่มเสี่ยงพร้อมประสานงานตำรวจท้องที่ปราบปรามแหล่งมั่วสุมรอบสถานศึกษาและนำนักเรียนเข้าสู่กระบวนการบำบัดอย่างเข้มข้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 3 ด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการป้องกัน ด้านการปราบปราม และด้านการปลูกฝัง ตามลำดับ สะท้อนถึงความเข้มแข็งในการบริหารจัดการเหตุวิกฤตที่มีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกอย่างทันท่วงที การวางแนวทางปฏิบัติและแผนเผชิญเหตุที่ครอบคลุม ตลอดจนการเฝ้าระวังจุดเสี่ยงและส่งเสริมความประพฤตินักเรียนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้สถานศึกษายังให้ความสำคัญกับการซักซ้อมระงับเหตุและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแจ้งเบาะแส เพื่อนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง แม้การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาฟื้นฟูจะมีค่าเฉลี่ยรองลงมาแต่ยังคงอยู่ในเกณฑ์ระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกอร อุ่นสถานนท์ (2563) ที่พบว่า การบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของศรัณยา บุญประกอบ (2549) ที่พบว่า การจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานครโดยรวม และรายด้านทั้ง 4 ด้าน ตามความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวณีย์ ศรีวรมย์ (2555) ที่พบว่า สภาพการดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุของนักเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลจากการศึกษาวิธีการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 ของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการป้องกัน เน้นจัดทำคู่มือ แผนเผชิญเหตุ ประเมินความเสี่ยง และจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย (2) ด้านการปราบปราม เน้นกำหนดแนวทางระงับเหตุ ตรวจสอบจุดเสี่ยง และบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือและส่งต่อ และ (3) ด้านการปลูกฝัง เน้นสร้างความตระหนักรู้ สอดแทรกความรู้ด้านความปลอดภัย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับการวิจัยของปราณี อินทรักษา (2554) ที่พบว่า 1) มาตรการป้องกันและแก้ไข อุบัติเหตุ การปฏิบัติที่พบมากที่สุด คือแต่งตั้งบุคลากรในการดูแลรักษาอาคารสถานที่และจัดให้มีครูในการ ควบคุมดูแล ให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนในการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ การปฏิบัติที่พบน้อยที่สุด คือ บันทึกเก็บสถิติจุดที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้งในสนามกีฬาเพื่อหาทางป้องกัน 2) มาตรการป้องกันและแก้ไข อุบัติภัย การปฏิบัติที่พบมากที่สุด คือจัดให้มีครูและนักการภารโรงอยู่เวรยามรักษาความปลอดภัยอย่าง เคร่งครัดในแต่ละวันและยามวิกาล การปฏิบัติที่พบน้อยที่สุด คือติดตั้งระบบสัญญาณเตือนภัยพร้อมแผนผัง การหนีไฟ ประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนทราบและฝึกซ้อม 3) มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม การปฏิบัติ ที่พบมากที่สุด คือดำเนินการตามช่วยเหลือนักเรียน การปฏิบัติที่พบน้อยที่สุด คือ จัดหาจิตแพทย์ เข้ามาศึกษาและให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องจิตใจ 4) มาตรการป้องกันและแก้ไข

ด้านสุขภาพอนามัยของ นักเรียน การปฏิบัติที่พบมากที่สุด คือ มีการกำจัดของเสียในสถานศึกษา การปฏิบัติที่พบน้อยที่สุด คือ จัดเรียน ร่วมระหว่างเด็กที่มีปัญหาทางด้านพฤติกรรมอารมณ์กับเด็กปกติ 5) มาตรการป้องกันและแก้ไขด้านสัตว์มีพิษ การปฏิบัติที่พบมากที่สุด คือจัดสภาพแวดล้อมให้ร่มรื่น ตัดแต่งต้นไม้ กำจัดแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์มีพิษ

3. ผลการนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 โรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี มุ่งบูรณาการ 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการป้องกัน เน้นจัดระบบโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีเพื่อลดความเสี่ยงทางกายภาพ (2) ด้านการปลูกฝัง เน้นสร้างจิตสำนึกและทักษะชีวิตให้ผู้เรียนมีความเมตตา ซื่อสัตย์ และมีสติยับยั้งชั่งใจ และ (3) ด้านการปราบปราม เน้นบังคับใช้กฎระเบียบและกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อระงับเหตุรุนแรงและยาเสพติด อันจะนำไปสู่การสร้างสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ผลการวิจัยนี้เป็นการพัฒนาความปลอดภัยของผู้เรียนอย่างรอบด้านภายใต้ 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านการป้องกัน มุ่งเน้นการสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้กับผู้เรียน โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การเฝ้าระวังความเสี่ยงและการใช้เทคโนโลยีสนับสนุน ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การมีสติและการตระหนักรู้ในคุณค่าแห่งชีวิตและสิทธิของตนเองและผู้อื่นเพื่อป้องกันปัญหาก่อนเกิดเหตุ 2) ด้านการปลูกฝัง มุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยภายในสถานศึกษา โดยการหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักศีล 5 ได้แก่ ความเมตตา ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิ ความจริงใจและการมีสติ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกและพฤติกรรมที่เหมาะสมอย่างยั่งยืน 3) ด้านการปราบปราม มุ่งเน้นการกำหนดกติกาสังคมและการบังคับใช้ระเบียบอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีมาตรการควบคุม ระงับเหตุและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอย่างทันท่วงที รวมถึงการดำเนินการทางวินัยและกฎหมายในกรณีที่จำเป็น เพื่อสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมในสถานศึกษาพบว่า สถานศึกษาต้องกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยให้นักเรียนโดยประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในมิติด้านการปลูกฝังจิตสำนึก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาโยธิน โยธิโก (2559) ที่พบว่า แนวคิด ทฤษฎีและการพัฒนาคุณค่าความเป็นมนุษย์ตามหลักศีล 5 ก็คือกระบวนการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นระบบทั้งในด้านร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ ตามหลักเบญจศีล (ไม่โหดร้าย ไม่ใจอยาก ไม่มากรัก ไม่ปากชั่ว ไม่มัวเมา) และเบญจธรรม (เมตตากรุณา สัมมาอาชีวะ กามสัญญมะ สัจจวาจา สัมมาสติ) ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานในการพัฒนาภาวนา 4 ด้าน คือ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนาและปัญญาภาวนา เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายของชีวิตคือ ความสุข อิสรภาพ ความดี ความงามของชีวิต

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 ของโรงเรียนในกลุ่มบึงสัมพันธ์ จังหวัดปทุมธานี เป็นการเสริมสร้างความปลอดภัยของผู้เรียนตามหลักศีล 5 เป็นการสร้าง ระบบป้องกันจากภายใน โดยเปลี่ยนจากกฎระเบียบที่บังคับด้วยความกลัว มาเป็นการสร้างจิตสำนึกที่เข้มแข็ง ซึ่งสามารถแบ่งกระบวนการดำเนินงานได้เป็น 3 ส่วนหลัก

หลักที่ 1 โครงสร้างความปลอดภัยด้วยศีล 5 การนำศีลแต่ละข้อมาปรับใช้เป็นแนวทางการเสริมสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา เปรียบเสมือน 5 เกราะคุ้มกันความปลอดภัย ได้แก่

1) ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี (ปลอดภัยทางร่างกายและการถูกทำร้าย) การปลูกฝังความเมตตาและงดเว้นจากการเบียดเบียนชีวิต ช่วยลดปัญหาการทะเลาะวิวาทและการกลั่นแกล้งรังแก

(Bullying) ในโรงเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในสวัสดิภาพทางกาย ไม่ต้องหวาดระแวงต่อการถูกทำร้ายร่างกายจากผู้อื่น สร้างบรรยากาศแห่งความเอื้ออาทรที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมร่วมกันและเปลี่ยนสถานศึกษาให้เป็นเขตปลอดความรุนแรง สร้างสิ่งแวดล้อมที่มีแต่ความเมตตาและการให้อภัย

2) ศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี (ปลอดภัยในทรัพย์สินและการถูกขโมย) เมื่อนักเรียนยึดถือการไม่ถือเอาของผู้อื่นมาเป็นของตนจะช่วยสร้างวัฒนธรรมแห่งความซื่อสัตย์และการเคารพในสิทธิครอบครองทรัพย์สินส่วนบุคคล ปัญหาการลักขโมย การรีดไถหรือการหยิบฉวยอุปกรณ์การเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาตจะหมดไป ทำให้นักเรียนและบุคลากรมีความสบายใจในอยู่ร่วมกัน และลดภาระของสถานศึกษาในการติดตามทรัพย์สินที่สูญหาย

3) ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี (ปลอดภัยในสิทธิ ปลอดภัยจากการถูกคุกคามทางเพศและการละเมิดสิทธิ) การส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการสำรวมและให้เกียรติในสิทธิทางร่างกายของผู้อื่น เป็นเกราะป้องกันสำคัญที่ช่วยลดปัญหาความเสี่ยงจากการคุกคามทางเพศและการกระทำอนาจารในสถานศึกษา ทำให้นักเรียนทุกเพศสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมและเท่าเทียม ช่วยสร้างพื้นที่ปลอดภัยที่ไร้ซึ่งการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ส่งผลให้ผู้เรียนมีสุขภาวะทางจิตที่ดีและมีสมาธิกับการเรียนได้อย่างเต็มที่

4) ศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี (ปลอดภัยทางใจ ปลอดภัยจากการถูกหลอกลวง ข้อมูลเท็จ) การยึดมั่นในสัจจะและการสื่อสารที่จริงใจ ช่วยสร้างระบบนิเวศแห่งความไว้วางใจภายในโรงเรียน ป้องกันปัญหาการถูกหลอกลวง การสร้างข่าวลือเท็จ หรือการกลั่นแกล้งกันผ่านโลกออนไลน์ (Cyber Bullying) ที่มักเริ่มจากการใช้คำพูดโกหกส่อเสียด เมื่อทุกคนพูดความจริง ข้อมูลข่าวสารภายในสถานศึกษาจะมีความถูกต้องแม่นยำ ช่วยลดความขัดแย้งที่เกิดจากการเข้าใจผิดและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน

5) ศีลข้อที่ 5 สุราเมรยมัชชปะมาทัฏฐานา เวรมณี (ปลอดภัยด้วยสติ ปลอดภัยจากอุบัติเหตุ สารเสพติด และการขาดสติ) การสร้างค่านิยมห่างไกลจากสุราและของมึนเมาทุกชนิด เป็นการตัดวงจรต้นเหตุของอุบัติเหตุและความเสื่อมเสียทั้งปวงในสถานศึกษา เมื่อนักเรียนมีสติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์ จะช่วยให้มีความยับยั้งชั่งใจต่อการกระทำความผิดในศีลข้ออื่นๆ ได้ง่ายขึ้น ปัญหายาเสพติดในโรงเรียนจะลดลงอย่างเห็นได้ชัด ส่งผลให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพทางสมองที่พร้อมต่อการพัฒนาตนเองและลดความเสี่ยงจากเหตุการณ์ไม่คาดฝันที่เกิดจากการขาดสติ

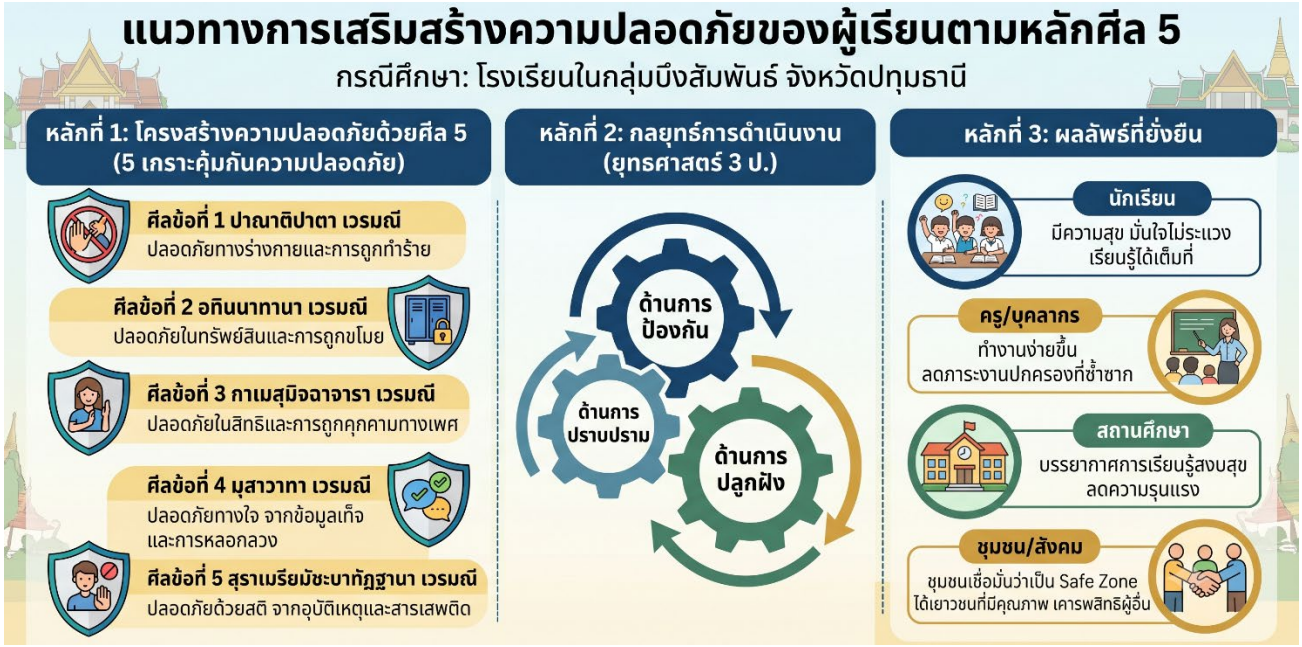
หลักที่ 2 กลยุทธ์การดำเนินงาน สถานศึกษาสามารถสร้างกระบวนการขับเคลื่อนการเสริมสร้างความปลอดภัยตามยุทศาสตร์ 3 ป. ผ่านวงจรการบริหารที่ครอบคลุม ดังนี้

ด้านการป้องกัน (Prevention) มุ่งเน้นการสร้าง “ระบบภูมิคุ้มกัน” ให้กับผู้เรียนโดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การเฝ้าระวังความเสี่ยงและการใช้เทคโนโลยีสนับสนุน ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การมีสติและการตระหนักรู้ในคุณค่าแห่งชีวิตและสิทธิของตนเองและผู้อื่น เพื่อป้องกันปัญหาก่อนเกิดเหตุ

ด้านการปลูกฝัง (Cultivation) มุ่งเน้นการสร้าง “วัฒนธรรมความปลอดภัย” ภายในสถานศึกษา โดยการหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักศีล 5 ได้แก่ ความเมตตา ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิ ความจริงใจและการมีสติ ผ่านการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างค่านิยมที่ดีสอดแทรกหลักธรรมในรายวิชาต่างๆ และกิจกรรมหน้าเสาธงยกย่อง นักเรียนต้นแบบด้านความประพฤติ เพื่อสร้างแรงจูงใจทางบวก

ด้านการปราบปราม (Suppression) มุ่งเน้นการกำหนด “กติกาสังคม” และการบังคับใช้ระเบียบอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีมาตรการควบคุม ระงับเหตุ และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอย่างทันท่วงที รวมถึงการดำเนินการทางวินัยและกฎหมายในกรณีที่จำเป็น เพื่อสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมในสถานศึกษา

หลักที่ 3 ผลลัพธ์ที่ยั่งยืน เมื่อสถานศึกษานำหลักศีล 5 มาใช้เป็นพื้นฐานจะเกิดความปลอดภัยที่ยั่งยืนกับ1) นักเรียน มีความสุข มั่นใจไม่ระแวง เรียนรู้ได้เต็มที่ นักเรียนมีความสุขในการมาเรียน รู้สึกปลอดภัยทั้งร่างกายและจิตใจ 2) ครู/บุคลากร ทำงานง่ายขึ้น ลดภาระงานปกครองที่เป็นปัญหาซ้ำซากสถานศึกษา มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่สงบสุข ลดปัญหาความรุนแรงและปัญหาสังคมในวัยเรียนของนักเรียน 3) ชุมชน มีความเชื่อมั่นว่าโรงเรียนเป็นพื้นที่ Safe Zone สังคม ได้เยาวชนที่มีคุณภาพ มีระเบียบวินัย และเคารพสิทธิของผู้อื่นเป็นรากฐานของพลเมืองดี สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการป้องกัน ผู้บริหารและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลไปใช้ในการพัฒนาวิถีความปลอดภัยในรูปแบบนวัตกรรมดิจิทัลที่ช่วยป้องกันภัยคุกคามรูปแบบใหม่

1.2 ด้านปราบปราม ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ ควรนำผลไปใช้ในการจัดตั้งเครือข่ายระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการเฝ้าระวังและปราบปรามจุดเสี่ยงรอบบริเวณโรงเรียน โดยเน้นการสื่อสารเชิงบวกเพื่อสร้างความร่วมมือในการดูแลสวัสดิภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

1.3 ด้านการปลูกฝัง ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ ควรนำผลไปใช้ในการกำหนดรูปแบบการปลูกฝังสติและระเบียบวินัยตามหลักศีล 5 ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมหน้าเสาธงและโฮมรูมเพื่อลดปัญหาการบูลลี่และการใช้ความรุนแรงในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของการปลูกฝังทักษะชีวิตระยะยาวเพื่อความยั่งยืนของโครงการในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2.2 ควรวิจัยเรื่องการศึกษาเชิงลึกถึงประสิทธิผลของการใช้กระบวนการทางจิตวิทยาควบคู่กับหลักศีล 5 ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกลุ่มเสี่ยงเพื่อประสิทธิภาพในการปราบปรามและแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ

เอกสารอ้างอิง

กนกอร อุ่นสถานนท์. (2563). การบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(2), 1 – 14.

ปราณี อินทรักษา. (2554). การศึกษาการดำเนินการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระมหาโยธิน โยธิโก. (2559). การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ตามหลักศีล 5. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

ศรัณยา บุญประกอบ. (2549). การศึกษาการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2538). เบญจศีลและเบญจธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนของสถานศึกษา (ฉบับพัฒนา พ.ศ. 2563). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุวณีย์ ศรีวรมย์. (2555). สภาพและปัญหาการดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในจังหวัดนครพนม. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 2(2), 68.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการพัฒนาครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

GUIDELINES FOR PROFESSIONAL TEACHER DEVELOPMENT IN 21ST-CENTURY TEACHING AND LEARNING BASED ON BRAHMAVIHARA IV FOR TEACHERS IN THE BAN KUM SCHOOL GROUP, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

[1]ปิยวิชญ์ ศิลวัตร Piyawit Sillawat [2]พระครูกิตติญาณวิสิฐ PhrakhruKittiyanawisit
[3]พระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต PhrakhruPhawanawutthibandhit
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Jameloverescue@gmail.com

Article Received: April 02, 2026. Revised: June 25, 2026. Accepted: June 27, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษ ที่ 21 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอน.ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 50 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการพัฒนาครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย (1) การออกแบบหลักสูตรที่เท่าเทียมและเป็นธรรม (2) การประเมินผลตามหลักเมตตาเพื่อส่งเสริมการเติบโต (3) การใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องกับศักยภาพผู้เรียน (4) การจัดการเรียนการสอนที่สร้างบรรยากาศอบอุ่นและทั่วถึง (5) การพัฒนาครูให้ยึดมั่นในหลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อดูแลช่วยเหลือผู้เรียนด้วยความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การหล่อหลอมผู้เรียนให้เป็นทั้งคนเก่ง คนดี และมีความสุข และ 3) แนวทางการพัฒนาครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการออกแบบหลักสูตร เน้นความเสมอภาคและรองรับความหลากหลาย (2) ด้านการวัดและประเมินผล เน้นส่งเสริมพัฒนาการอย่างเป็นกลาง (3) ด้านสื่อการสอน เน้นการเข้าถึงง่ายและเคารพความแตกต่าง (4) ด้านการจัดการเรียนการสอน เน้นความยืดหยุ่นตามศักยภาพผู้เรียน และ (5) ด้านครูผู้สอน เน้นการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: ครูมืออาชีพ, การเรียนการสอน, ศตวรรษที่ 21, หลักพรหมวิหาร 4

Abstract

This research aims to 1) study the state of the 21st-century teaching and learning management, 2) study methods for developing professional teachers in 21st-century teaching and learning management based on the Four Sublime States (Brahma Vihara 4), and 3) propose guidelines for developing professional teachers in 21st-century teaching and learning management based on the Four Sublime States (Brahma Vihara 4). The research employed a mixed-methods research design, with quantitative research using questionnaires administered to the entire population of 50 participants. Descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations, were used to analyze the quantitative data. Qualitative research was conducted through interviews with 7 key informants and analyzed using content analysis.

The research findings showed that: 1) The overall state of 21st-century teaching and learning management, and the five specific aspects, were at a high level. 2) Methods for developing professional teachers in 21st-century teaching and learning management based on the Four Sublime States (Brahma Vihara 4) included: (1) designing equitable and fair curricula; (2) assessment based on loving-kindness to promote growth; (3) using teaching media that aligns with learners' potential; (4) managing teaching and learning to create a warm and inclusive atmosphere; and (5) developing teachers to adhere to the principles of loving-kindness, compassion, sympathetic joy, and equanimity to care for and assist learners with understanding. This will lead to the molding of learners into both intelligent, good, and happy people; and 3) the guidelines for developing professional teachers in 21st-century teaching management based on the Four Sublime States, consisted of 5 aspects: (1) curriculum design, emphasizing equality and accommodating diversity; (2) measurement and evaluation, emphasizing the promotion of objective development; (3) teaching materials, emphasizing accessibility and respect for differences; (4) teaching management, emphasizing flexibility according to learners' potential; and (5) teachers, emphasizing the application of the Four Sublime States to create a quality and sustainable learning process.

Keywords: Professional Teachers, Teaching and Learning, 21st Century, Four Sublime States (Brahma Vihara 4)

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมความคิดและความรู้ให้กับประชาชนและสังคมของประเทศ การศึกษายังเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยให้ประเทศสามารถแข่งขันได้ดีในระยะยาวดังนั้นการออกแบบการศึกษาจึงเป็นส่วนที่สำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสังคม ความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาทั่วไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทยได้กำหนดให้การศึกษามีเป้าหมายในการพัฒนาคนไทยให้มีความรู้และคุณธรรมรวมถึงวัฒนธรรมในการใช้ชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในองค์กรไม่ว่าจะมีขนาดใหญ่หรือเล็กปัจจัยสำคัญคือการบริหารจัดการเพื่อให้องค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ การพัฒนาองค์กรมีปัจจัยความสำเร็จหลายประการ เช่น 1) การมีรูปแบบและแนวทางนโยบายที่ชัดเจน 2) การวางแผนอย่างเป็นระบบ 3) การนำไปสู่วิธีปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ 4) การประเมินและติดตามผลที่มีประสิทธิภาพทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาองค์กรและทำให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพอย่างดีเยี่ยม ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) แนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยคณะกรรมาธิการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาศตวรรษที่ 21 ขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติยูเนสโกได้สรุปว่าควรประกอบด้วยการเรียนรู้ 4 ลักษณะได้แก่การเรียนเพื่อเพื่อปฏิบัติได้จริงการเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันหรือการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการเรียนรู้เพื่อชีวิต ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาครูให้เรียนรู้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ได้กำหนดในมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในมาตรา 7 ได้เน้นว่ากระบวนการเรียนรู้ ต้องเป็นไปเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ เคารพกฎหมายความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและส่งเสริมศาสนาศิลปะวัฒนะธรรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพรู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

การจัดการเรียนการสอนของครูอย่างมีคุณภาพนั้น นอกจากความรู้ที่ได้ ครูต้องใช้ความเมตตาต่อลูกศิษย์ซึ่งเรียกว่า กัลยาณมิตร ตรงกับหลักพุทธธรรมที่ว่าพรหมวิหารธรรมเป็นหลักธรรมที่ครูพึงมีเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติเกื้อกูลแก่ศิษย์ หากครูผู้มอบความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาให้ศิษย์แล้วอย่างเต็มเปี่ยมจะถือว่าพึงเจริญอุเบกขาขึ้นแล้วในสังคมไทยนั้นวิชาชีพครู ถ้าครูมีหลักธรรมประจำใจอยู่แล้วก็จะเป็นครูผู้มีจรรยาบรรณที่สมบูรณ์ขึ้น เป็นผู้เปี่ยมด้วยวิชาความรู้และความประพฤติที่งดงามมีจิตใจเป็นผู้ประเสริฐและเสียสละและมุ่งประโยชน์แก่ผู้อื่นเป็นสำคัญ (บุณย์ นิลเกษ, 2537)

ในสภาพการเรียนรู้ที่ผ่านมายังมีปัญหาที่เกิดจากความสามารถในหลายๆ ด้าน ซึ่งมีทั้งที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนเองและครูผู้สอน โดยตัวอย่างปัญหาที่ชัดเจนสุดสำหรับนักเรียน คือการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนซึ่งเห็นได้จากนักเรียนยังขาดการสร้างความรู้ด้วยตนเองและขาดการคิดวิเคราะห์ไม่สามารถสื่อสารหรือแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วดังนั้นจึงมีการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะการคิดของนักเรียน ส่วนปัญหาที่เห็นได้ชัดสำหรับครูผู้สอน คือ ปัญหาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี ความก้าวหน้าในเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลต่อการพัฒนาโดยรวม แต่อาจขาดการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพขาดการรวมเข้าด้วยกัน และขาดกลไกในการประสานงานที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติรวมถึงการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่พอเพียงและเหมาะสมกับเศรษฐกิจและสังคมยังเป็นปัญหา ส่วนทักษะด้านอื่นๆ ก็ยังมีปัญหาเช่นกันจากเหตุนี้จึงเห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะของครูซึ่งต้องพัฒนาอีกมากเนื่องจากในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ต้องเตรียมคนให้พร้อมเป็นผู้ทำงานที่ใช้ความรู้ และพร้อมเรียนรู้ไม่ว่าจะทำงานประเภทไหนการเรียนรู้ของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นการเรียนจากการค้นคว้าด้วยตนเองโดยครูช่วยแนะนำและออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของตนเองได้ ครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพพร้อมทั้งเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทักษะที่สำคัญ ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี 3) ทักษะชีวิตและอาชีพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่ความรู้ ทักษะความเชี่ยวชาญและความสามารถของนักเรียน ดังนั้น ในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ต้องเตรียมคนให้พร้อมเป็นผู้ทำงานที่ใช้ความรู้ และพร้อมเรียนรู้ไม่ว่าจะทำงานประเภทไหนการเรียนรู้ของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นการเรียนจากการค้นคว้าด้วยตนเองโดยครูช่วยแนะนำและออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของตนเองได้ ครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพพร้อมทั้งเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่ความรู้ ทักษะความเชี่ยวชาญและความสามารถของนักเรียน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบันและวิธีการพัฒนาครูสู่ครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนในปีการศึกษา 2568 จำนวน 7 โรงเรียน โดยยึดหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการดำเนินงานว่ามีการจัดการเรียนการสอนและมีการพัฒนาครูอย่างไรและเพื่อให้ทราบสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงครูและบุคลากรการศึกษาในการใช้เป็นข้อมูลที่จะนำไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนกลุ่มบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมเป็นจำนวน 50 คน ผู้วิจัยเลือกประชากรทั้งหมดในการวิจัย

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มบ้านกุ่ม และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนและเชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 7 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากวารสาร ตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะความเป็นครูมืออาชีพในด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.924 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากน้อยไปหามากคือด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านการวัดประเมินผล และด้านครูผู้สอน ตามลำดับ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

	สภาพการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	**ระดับความคิดเห็น**			
		μ	**σ**	**ระดับ**	**ลำดับ**
1	ด้านครูผู้สอน	4.74	0.30	มาก	1
2	ด้านหลักสูตร	4.54	0.46	มาก	5
3	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.72	0.33	มาก	2
4	ด้านสื่อการสอน	4.67	0.38	มาก	3
5	ด้านการวัดประเมินผล	4.65	0.36	มาก	4
	ภาพรวม	**4.60**	**0.33**	**มาก**	

2. วิธีการการพัฒนาครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

2.1 ด้านหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ควรตั้งอยู่บนหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อหล่อหลอมผู้เรียนให้เติบโตทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม โดยเมตตาเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงการเรียนรู้ กรุณาสะท้อนความใส่ใจต่อความแตกต่างของผู้เรียน มุทิตาส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างชื่นชมและอุเบกขานำไปสู่การออกแบบหลักสูตรอย่างเป็นธรรม มีสติและไม่ลำเอียง เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมายและยั่งยืน

2.2 ด้านการวัดผลประเมินผล การวัดผลและประเมินผลตามหลักพรหมวิหาร 4 ควรมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ โดยยึดหลักเมตตาในการออกแบบการประเมินที่เข้าใจบริบทของผู้เรียนและไม่กดดัน กรุณาในการใช้ผลประเมินเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาศักยภาพเฉพาะบุคคล มุทิตาในการยินดีและส่งเสริมความสำเร็จของผู้เรียนทุกคนและอุเบกขาในการประเมินอย่างเป็นกลาง ยุติธรรมและเที่ยงตรงเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้อย่างยั่งยืนตลอดชีวิต

2.3 ด้านสื่อการสอน การพัฒนาสื่อการสอนในศตวรรษที่ 21 โดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 เป็นแนวทางที่สะท้อนถึงความเอื้ออาทร ความใส่ใจและความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ควรถูกออกแบบด้วยความเมตตา เพื่อให้เข้าถึงง่ายใช้งานได้กับผู้เรียนหลากหลายระดับ สนับสนุนความสุขในการเรียนรู้ หลักกรุณาส่งผ่านการใช้เทคโนโลยีและกิจกรรมที่ช่วยเสริมศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างแท้จริง หลักมุทิตาแสดงออกผ่านบรรยากาศของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้สึกยินดีและภาคภูมิใจในความสำเร็จของกันและกัน ขณะที่หลักอุเบกขาถูกหลอมรวมในเนื้อหาที่เป็นกลาง ยุติธรรมและไม่ตัดสิน ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพในโลกแห่งการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและหลากหลาย

2.4 ด้านการจัดการเรียนการสอนสอน การจัดการเรียนการสอนตามหลักพรหมวิหาร 4 ควรมุ่งสร้างสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่อบอุ่นและเกื้อหนุน โดยใช้เมตตาในการเข้าใจและใส่ใจความต้องการของผู้เรียน กรุณาในการช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนประสบปัญหา มุทิตาในการส่งเสริมและยินดีกับความสำเร็จของผู้เรียนแต่ละคนและอุเบกขาในการจัดการเรียนรู้ที่ยึดหลักความเป็นกลางไม่ลำเอียงและเปิดโอกาสให้ทุกคนเติบโตอย่างเท่าเทียม ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาได้ทั้งสติปัญญาและจิตใจอย่างสมดุล

2.5 ด้านครูผู้สอน ครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ควรยึดหลักพรหมวิหาร 4 เป็นแนวทางในการดำรงตนและปฏิบัติหน้าที่ โดยมีเมตตาในการแสดงความห่วงใยและรักศิษย์อย่างจริงใจ กรุณาในการให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเต็มที่ มุทิตาในการยินดีเมื่อศิษย์มีความก้าวหน้าและอุเบกขาในการ

วางใจเป็นกลาง มองผู้เรียนอย่างเท่าเทียม ไม่ลำเอียงครูจึงเป็นทั้งผู้สอนและผู้ปลุกพลังแห่งการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในธรรมชาติของมนุษย์

3. แนวทางการพัฒนาครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ควรมุ่งสร้างการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการและจิตใจ ด้วยเมตตาในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้อย่างเท่าเทียม และกรุณาในการออกแบบกิจกรรมที่ช่วยเหลือผู้เรียนตามศักยภาพแต่ละคน ควบคู่กับการปลูกฝังมุทิตาผ่านการสร้างวัฒนธรรมแห่งการชื่นชมและสนับสนุนกันในห้องเรียนและอุเบกขาในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นธรรม ไม่ลำเอียง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเติบโตตามเส้นทางของตนเองอย่างมั่นคงและมีความสุข

3.2 ด้านการวัดผลประเมินผล การวัดผลและประเมินผลในศตวรรษที่ 21 ควรยึดหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยใช้ “เมตตา” เป็นแนวทางในการประเมินด้วยความปรารถนาดี ไม่ตัดสิน แต่ส่งเสริมการเติบโต “กรุณา” ในการช่วยเหลือผู้เรียนเมื่อพบอุปสรรค “มุทิตา” ในการยินดีกับความสำเร็จและพยายามของผู้เรียนทุกคน และ “อุเบกขา” ในการประเมินอย่างยุติธรรม ไม่ลำเอียง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับโอกาสพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง

3.3 ด้านสื่อการสอน การพัฒนาสื่อการสอนในศตวรรษที่ 21 ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของพรหมวิหาร 4 โดยใช้ เมตตา ออกแบบสื่อที่เข้าใจและเข้าถึงผู้เรียนอย่างทั่วถึง กรุณา ส่งเสริมความเท่าเทียมและช่วยเหลือผู้เรียนตามความจำเป็น มุทิตา สนับสนุนให้ผู้เรียนภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนและผู้อื่นและอุเบกขา เคารพความแตกต่าง มุ่งพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นกลาง เพื่อให้การเรียนรู้เป็นพื้นที่ปลอดภัยและสร้างสรรค์อย่างแท้จริง

3.4 ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ควรตั้งอยู่บนหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและสมดุลทั้งทางวิชาการและจิตใจ โดย เมตตา คือ การออกแบบการเรียนรู้ที่ชัดเจนเป็นลำดับขั้น พร้อมใบงานและกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้ทุกคนรู้สึกได้รับความใส่ใจอย่างเท่าเทียม กรุณา คือ การช่วยเหลือผู้เรียนด้วยความเข้าใจ ออกแบบสื่อและเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างอบอุ่น มุทิตา ส่งเสริมให้ครูยินดีกับความก้าวหน้าของผู้เรียนทุกคน ออกแบบบทเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามศักยภาพ พร้อมทั้งได้รับการชื่นชมอย่างจริงใจ และ อุเบกขา คือ การเคารพความแตกต่างและให้โอกาสอย่างเสมอภาค ครูวางใจเป็นกลางในการประเมินและจัดกิจกรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนเติบโตอย่างสงบและมั่นคงในเส้นทางของตนเอง

3.5 ด้านครูผู้สอน การพัฒนาครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ควรตั้งอยู่บนหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อเสริมสร้างบทบาทของครูให้เป็นผู้นำทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ทั้งด้านทักษะ ความรู้และจิตวิญญาณความเป็นครู โดย เมตตา เน้นการใช้โซเชียลมีเดียอย่างชาญฉลาดควบคู่กับจริยธรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นและเข้าใจความหลากหลายของผู้เรียน กรุณา คือความเอื้ออาทรในการสนับสนุนผู้เรียนด้วยเครื่องมือสื่อสารที่เหมาะสม พร้อมการประพฤติตนอย่างมีจรรยาบรรณเพื่อดูแลผู้เรียนอย่างทั่วถึง มุทิตา ส่งเสริมให้ครูมีจิตใจยินดีในความสำเร็จของผู้เรียนมุ่งสร้างแรงบันดาลใจและสนับสนุนให้ทุกคนเติบโตด้วยความภาคภูมิใจ และอุเบกขา คือความสามารถในการวางใจเป็นกลาง เคารพความแตกต่างและใช้โซเชียลมีเดีย

อย่างมีสติ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เท่าเทียมและสงบสุข ครูจึงเป็นผู้นำที่ไม่เพียงแค่ถ่ายทอดความรู้แต่ยังหล่อหลอมจิตใจผู้เรียนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากน้อยไปหามากคือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านการวัดประเมินผล และด้านครูผู้สอน ตามลำดับ การที่ผลการศึกษาอยู่ในระดับ "มาก" ในภาพรวม สะท้อนให้เห็นว่าครูในกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่มมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนให้เข้ากับโลกยุคใหม่แล้ว ซึ่งถือเป็นสัญญาณบวกที่แสดงถึงความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ การที่ทุกด้านอยู่ในระดับ "มาก" แต่มีลำดับที่แตกต่างกัน แสดงว่า โรงเรียนจำเป็นต้องทำการบูรณาการหลักสูตรให้เป็นเนื้อเดียวกัน ไม่ให้เกิดช่องว่างระหว่างการสอน การใช้สื่อ และการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของอรุณี ช่วยพัทลุง (2564) ที่พบว่า การพัฒนาหลักสูตรมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในด้านต่างๆมีการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีการกำหนด เป้าหมายการใช้นวัตกรรมสื่อเทคโนโลยี การจัดการชั้นเรียน การประเมินผลติดตามการวิจัย การสร้างขวัญและกำลังใจในการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์โสภณ สุขอ้วน (2562) ที่พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายเมืองชัยพระเจ้าตากโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกสมรรถนะ ได้แก่ สมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน สมรรถนะการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน เพื่อการเรียนรู้ สมรรถนะการบริหารจัดการ หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะภาวะผู้นำครูและการพัฒนาผู้เรียน การวิเคราะห์สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดเฉลิม ศัสตราพฤกษ์ (2562) ที่พบว่า ระดับทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 แบบห้องเรียนกลับด้านอยู่ในระดับมากคือด้านการร่วมมือและในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อระดับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม คือ ปัจจัยการเตรียมความพร้อม มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลทางบวก ดังนั้นผู้สอนจึงควรหาวิธีการแก้ไขเพื่อทำให้องค์ประกอบของทักษะด้านการเรียนรู้มีความสมดุล

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย 1) การออกแบบหลักสูตรที่เท่าเทียมและเป็นธรรม 2) การประเมินผลตามหลักเมตตาเพื่อส่งเสริมการเติบโต 3) การใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องกับศักยภาพผู้เรียน 4) การจัดการเรียนการสอนที่สร้างบรรยากาศอบอุ่นและทั่วถึง 5) การพัฒนาครูให้ยึดมั่นในหลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อดูแลช่วยเหลือผู้เรียนด้วยความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การหล่อหลอมผู้เรียนให้เป็นทั้งคนเก่ง คนดี และมีความสุข งานวิจัยนี้เป็นการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาครูที่เหนือกว่าการเน้นทักษะเทคนิค (Hard Skills) เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูผ่านหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นสากลและเหมาะสมกับบริบทของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้ การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ด้วยความรักและความเมตตาเป็นคำตอบที่ทรงพลังที่สุดในการแก้ปัญหาการศึกษาในปัจจุบัน เพราะช่วยลดช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียน และช่วยให้การนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรม

การสอนไปใช้นั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความปรารถนาดีต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมบูรณ์ อสโม (เผือกอ่อน) (2563) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาเทคนิคการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้ 1) จัดอบรมครูสอนให้มีความเชี่ยวชาญด้านเทคนิคกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน 2) ครูมีการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอนให้เป็นระบบมีคำถามหรือกิจกรรมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ในระหว่างการเรียนการสอน 3) จัดอบรมหรือฝึกทักษะการสอนให้ครูมีการพัฒนาตนเองด้านเทคนิคการใช้สื่อเทคโนโลยี สาระสนเทศน์อย่างหลากหลายใช้ในจัดการจัดการเรียนการสอน 4) ครูควรมีการจัดอบรมเชิงสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มของครูผู้สอนช่วยกันระดมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ๆ 5) ครูต้องสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21 เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตจริงได้ และสอดคล้องกับวิจัยของรุ่งนภา จันทรา และอติญาณ์ ศรเกษตริน (2559) ที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เป็นแบบบูรณาการใช้วิธีหลากหลายแบบเพื่อให้นักศึกษาพยาบาลสามารถได้คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติเอง เช่น การสอนแบบใช้บปัญหาเป็นฐาน การเรียนการสอนแบบใช้สถานการณ์จำลอง การจัดการเรียนรู้ในสภาพจริง ทำให้นักศึกษาพยาบาลได้ปฏิบัติจริงในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาทางสุขภาพของผู้ป่วย การฝึกทำงานพยาบาลร่วมกันกับผู้อื่นยังได้ทำให้ฝึกทักษะการสื่อสาร การตอบโต้กับผู้ป่วย สามารถเป็นผู้ฟังที่ดี

3 การเสนอแนวทางการพัฒนาครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการออกแบบหลักสูตร เน้นความเสมอภาคและรองรับความหลากหลาย 2) ด้านการวัดและประเมินผล เน้นส่งเสริมพัฒนาการอย่างเป็นกลาง 3) ด้านสื่อการสอน เน้นการเข้าถึงง่ายและเคารพความแตกต่าง 4) ด้านการจัดการเรียนการสอน เน้นความยืดหยุ่นตามศักยภาพผู้เรียน และ 5) ด้านครูผู้สอน เน้นการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและยั่งยืน งานวิจัยนี้เป็นการสร้างโมเดลครูมืออาชีพยุคใหม่ที่ผสาน ความทันสมัยเชิงนวัตกรรมเข้ากับฐานรากทางจริยธรรม โดยเปลี่ยนแนวคิดจากการจัดการเรียนการสอนแบบมาตรฐานเดียวไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ครูในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและปัญญา บูรณาการพรหมวิหาร 4 โดยการใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นเครื่องมือในการกำกับบทบาทของครู ทำให้ครูไม่เพียงแค่สอนตามหลักสูตร แต่เป็นผู้ดูแลที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมภาร สารทโร (วรรณพราหมณ์) (2559) ที่พบว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ ผู้บริหารควรเผยแพร่ผลการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องของบุคลากรให้ปฏิบัติอย่างทั่วถึง ควรพิจารณาจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานด้วยความเที่ยงธรรมต่อหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานบริหารบุคลากร ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงานในการพัฒนาบุคลากรเพื่อผลการทำงานที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงของการพัฒนาบุคลากรและควรวางแผนบุคลากรด้วยความเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับวิจัยของ Kereluik, Mishra, Fahnoe and Terry (2013) ที่พบว่า การเรียนรู้ที่ทำให้เกิดประโยชน์มากที่สุดต่อความรู้ของครูสำหรับศตวรรษที่ 21 ความรู้ที่มีส่วนสำคัญสำหรับความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยความรู้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ความรู้พื้นฐาน ประกอบด้วยการใช้ตัวเลข ทักษะความสามารถด้านการอ่านเขียนและทักษะการเรียนรู้ข้ามสาระ ด้านที่ 2 ความรู้ด้านการปฏิบัติประกอบด้วยทักษะความคิดสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม การแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสารและการทำงานร่วมกันและด้านที่ 3 ประกอบด้วยทักษะชีวิต ทักษะการทำงาน ทักษะด้านจริยธรรมอารมณ์ความตระหนักและความสามารถทางวัฒนธรรม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาครูมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

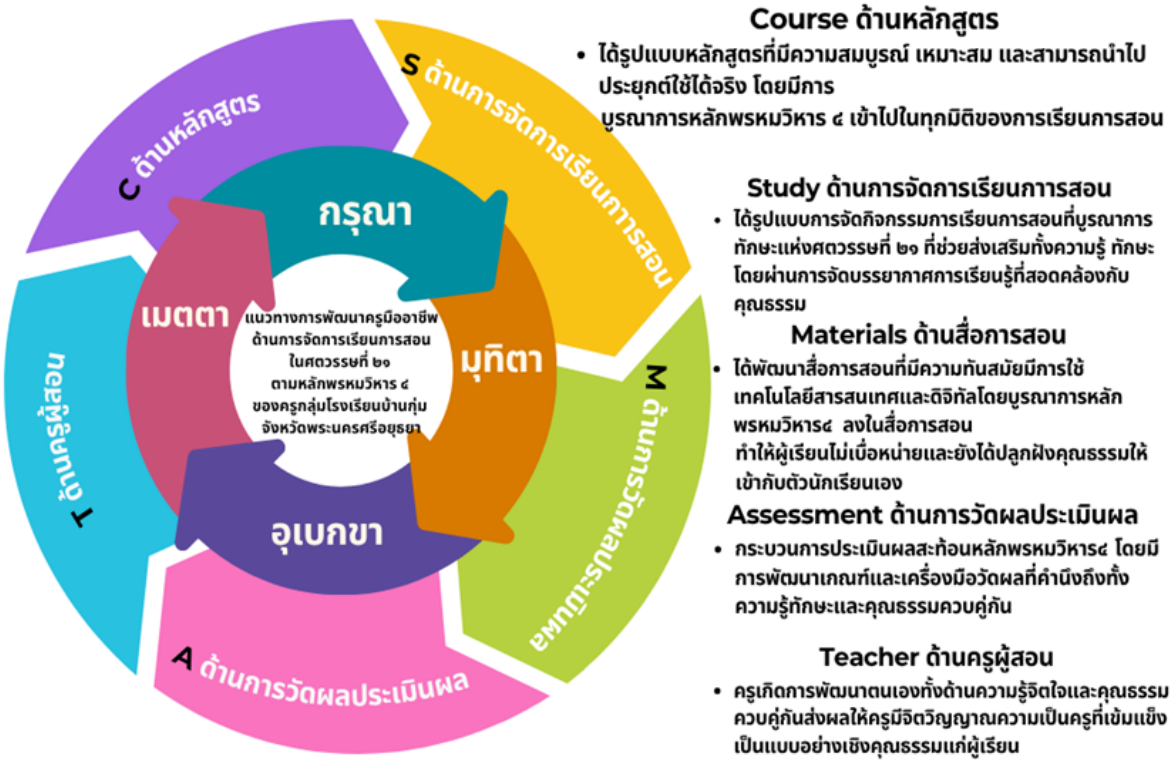
1. ด้านครูผู้สอน ครูเกิดการพัฒนาตนเองอย่างสมดุล ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถทางวิชาชีพ จิตใจ และคุณธรรมควบคู่กัน ครูจะสามารถ ซึมซับและประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นแนวคิดในการปฏิบัติงานและดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรมส่งผลให้ ครูมีจิตวิญญาณความเป็นครูที่เข้มแข็งและสามารถเป็น แบบอย่างเชิงคุณธรรมแก่ผู้เรียน ทั้งในด้านทัศนคติ พฤติกรรมและการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

2. ด้านหลักสูตร รูปแบบหลักสูตรที่มีความสมบูรณ์และเหมาะสม โดยหลักสูตรดังกล่าวสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาได้จริง ทั้งในด้านการวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลผู้เรียนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ หลักสูตรยังมีการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา เข้ากับทุกมิติของการเรียนการสอน ทั้งในด้านเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมเสริมทักษะ และวิธีการวัดผล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับทั้ง ความรู้ ทักษะและคุณธรรมควบคู่กันอย่างสมดุล

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีความเป็นระบบและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยกิจกรรมเหล่านี้มีการ บูรณาการทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน เข้ากับหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา อย่างเป็นระบบซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณธรรมควบคู่กัน

4. ด้านการวัดผลประเมินผลรูปแบบการวัดผลและประเมินผล ที่ประกอบทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและยังมีการพัฒนาเกณฑ์และเครื่องมือการวัดผลที่สามารถประเมินผู้เรียนได้อย่างครบถ้วนและครอบคลุมทั้งด้านความรู้ทักษะและคุณธรรมควบคู่กัน ทำให้กระบวนการประเมินเป็นทั้งเครื่องมือในการวัดผลและเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน

5. ด้านสื่อการสอนการพัฒนาสื่อการสอนที่มีความทันสมัย ซึ่งมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึกและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัลควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมและเจตคติที่เหมาะสม สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรเพื่อขับเคลื่อนการสร้างครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21ที่มีหลักพรหมวิหาร 4 เป็นแกนฐาน ควรเน้นการ ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น และสอดรับกับพลวัตของโลกปัจจุบันอย่างรวดเร็ว เนื้อหาควรให้ความสำคัญกับการ ปลูกฝังทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 อย่างลึกซึ้ง เช่น การคิดวิเคราะห์, การสร้างสรรค์นวัตกรรม, การแก้ไขปัญหาซับซ้อน, และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาดและมีจริยธรรม สิ่งสำคัญคือต้อง บูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) เข้าไปในทุกองค์ประกอบของหลักสูตรอย่างเป็นธรรมชาติ เพื่อให้ครูได้ซึมซับและนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ควรมีการจัดให้มี กรณีศึกษาเชิงปฏิบัติและการฝึกประสบการณ์จริง ที่หลากหลาย เพื่อให้ครูได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงและสะท้อนผลการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้หลักสูตรตอบโจทย์การพัฒนาครูได้อย่างยั่งยืน

1.2 ด้านการวัดผลประเมินผล การวัดผลประเมินผลครูในศตวรรษที่21 ควร ครอบคลุมมิติที่หลากหลาย ทั้งความรู้, ทักษะศตวรรษที่ 21, และคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 เน้นการใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินตามสภาพจริง, แฟ้มสะสมผลงาน, และการประเมินตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ที่สำคัญคือเน้น การประเมินเพื่อพัฒนา ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูเพื่อปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่องและต้องพัฒนา เครื่องมือวัดผลที่ได้มาตรฐาน เพื่อให้การประเมิน มีความเที่ยงตรงและเป็นธรรมที่สุด

1.3 ด้านสื่อการสอน ครูมืออาชีพในยุคศตวรรษที่ 21 ควรเน้นการสร้าง สื่อที่หลากหลายและบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ควรสนับสนุนการผลิตสื่อที่

ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา แทนที่จะเป็นเพียงการนำเสนอข้อมูลครูควรได้รับการฝึกฝนให้สร้างสื่อที่ ตอบโจทย์ผู้เรียนที่หลากหลาย รวมถึงผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ นอกจากนี้ สื่อการสอนควรสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ผ่านเนื้อหาและกิจกรรมอย่างเป็นธรรมชาติ ที่สำคัญคือการสร้าง แหล่งเรียนรู้ดิจิทัลที่เข้าถึงง่าย ให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนและพัฒนาสื่อการสอนร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง

1.4 ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนสำหรับครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ที่ผสานหลักพรหมวิหาร 4 ควรเน้นการสร้าง ห้องเรียนแห่งการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning) ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ครูควรออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาและสร้างสรรค์ โดยใช้เทคโนโลยีและสื่อที่หลากหลาย มาช่วยเสริมการเรียนรู้ ทีสำคัญคือการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัย และเต็มไปด้วยเมตตาซึ่งสอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร 4 โดยครูต้องเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน ให้โอกาสและสนับสนุนอย่างเต็มที่ รวมถึงส่งเสริมให้เกิด การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้ จากเพื่อน เพื่อสร้างทักษะทางสังคมและเสริมสร้างคุณธรรมไปพร้อมกัน

1.5 ด้านครูผู้สอน การพัฒนาครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ที่มีหลักพรหมวิหาร 4 เป็นหัวใจสำคัญ ควรเน้นที่การส่งเสริมให้ครู เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านการอบรมที่ หลากหลายและเน้นปฏิบัติจริง โดยเฉพาะทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการบูรณาการหลักคุณธรรม ครูควรได้รับการสนับสนุนให้มี โอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ ทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ครู ทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาตนเองและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงได้รับคำปรึกษาอย่างต่อเนื่องจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ครูมีกำลังใจและพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ทั้งด้านวิชาชีพและจิตใจที่มีเมตตา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพในด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักกัลยาณมิตรตาธรรมมาใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพในด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพในด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ.(2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

บุณย์ นิลเกษ. (2537). คัมภีร์วิสุทธิมรรคสำหรับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.

พระมหาสมภาร สารทโร (วรรณพราหมณ์). (2559). การส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอวังสามหมอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมบูรณ์ อสโม (เผือกอ่อน). (2563). ศึกษาแนวทางการพัฒนาเทคนิคการสอนของครูในศดวรรษที่ 21 โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มุกดา อนุกานนท์. (2555). การศึกษาพฤติกรรมตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รุ่งนภา จันทรา และอติญาณ์ ศรเกษตริน. (2559). ทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี.

ศักดิ์โสภณ สุขอ้วน. (2562). การศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). รายงานการศึกษาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุดเฉลิม ศัสตราพฤกษ์. (2562). การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

อรุณี ช่วยพัทลุง. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 เครือข่ายศิลาธาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Kereluik, K., Mishra, P., Fahnoe, C. and Terry, L. (2013). Teacher knowledge for 21 century learning. Journal of Digital Learning in Teacher Education, 29(4), 127–140.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

การพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

THE DEVELOPMENT OF TEACHERS IN DIGITAL TECHNOLOGTY USAGE FOR LEARNING MANANGEMENT BASED ON SANGHVATTHU IV AT WATSAWANG AROM SCHOOL UNDER THE SURATTHANI PRIMAARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

[1]สุพรรณี มีเดช Supannee Meedech [2]มะลิวัลย์ โยธารักษ์ Maliwan Yotharak
[3]พระครูพิจิตรศุภการ PhrakhruPijitsupakarn
[1, 2 ,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: 6703202065@mcu.ac.th

Article Received: May 07, 2026. Revised: June 19, 2026. Accepted: June 22, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 และ 3) นำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน เพื่อร่างแนวทางการบริหาร และระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวทางจากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 รูป/คน โดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการวางแผน ด้านการนำไปใช้ ด้านการประเมินผล และด้านการออกแบบ 2) แนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามกระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การวางแผน (2) การออกแบบ (3) การนำไปใช้ และ (4) การประเมินผล โดยบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา เพื่อส่งเสริมการสนับสนุนทรัพยากร การสร้างแรงจูงใจ การพัฒนาศักยภาพครู และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกัน ทั้งนี้มุ่งเน้นให้ครูสามารถวิเคราะห์บริบท ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวางแผน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการเสริมสมรรถนะครูและการใช้ข้อมูลดิจิทัลในการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง 3) ผลการประเมินแนวทางพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าแนวทางมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ: การพัฒนาครู, การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล, การจัดการเรียนรู้, หลักสังคหวัตถุ 4

Abstract

This research article aims to (1) Study the current conditions of teacher development in utilizing digital technology for learning management, (2) Investigate guidelines for teacher development in digital technology usage for learning management based on the principles of Sangkhahavatthu IV, and (3) Present and evaluate the guidelines for teacher development in digital technology usage for learning management according to the principles of Sangkhahavatthu IV. This study employed a mixed-methods research design consisting of three phases. Phase 1: studying the current conditions of teacher development in digital technology usage for learning management. Data were collected using a questionnaire administered to a sample group of 50 participants and analyzed using statistical software, including mean and standard deviation. Phase 2: investigating guidelines for teacher development in digital technology usage for learning management according to the principles of Sangkhahavatthu IV using in-depth interviews with five experts to formulate the administrative guidelines. Phase 3 involved the presentation and evaluation of the proposed guidelines by seven experts using inductive analysis.

The results revealed that: (1) The overall conditions and each aspect of the digital technology usage for learning management were at a high level. Based on the mean scores, the aspects were ranked from the highest to the lowest as follows: planning, implementation, evaluation, and design. (2) The guidelines for teacher development in digital technology usage for learning management based on the principles of Sangkhahavatthu IV were systematically implemented through a four-step developmental process consisting of: (1) Planning, (2) Design, (3) Implementation, and (4) Evaluation. The guidelines integrated the principles of Sangkhahavatthu IV, namely Dana (generosity), Piyavaca (kind speech), Atthacariya (beneficial conduct), and Samanattata (participation and equality), to promote resource support, motivation enhancement, teacher competency development, and foster collaborative participation in educational practices. The guidelines emphasized enabling teachers to analyze contextual factors, utilize information systems and digital data for planning appropriate learning activities, and effectively apply digital technology in learning management. In addition, the guidelines focused on the continuous enhancement of teacher competency and the use of digital data in monitoring and evaluation. 3) The evaluation results indicated that the experts considered the proposed guidelines to be appropriate, feasible, beneficial, and applicable in practice.

Keywords: Teacher Development, Digital Technology Usage, Learning Management, Sangkhahavatthu IV

บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล (Digital Society) และระบบเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ซึ่งเทคโนโลยีมิได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ หากแต่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แนวคิดการจัดการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยีดิจิทัล (Technology-Based Learning) จึงได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายว่าเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่น เข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างหลากหลาย และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับแนวคิด Digital Literacy และ Digital Pedagogy ที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของครูในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนโยบายแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2566–2570 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ยังได้กำหนดกรอบแนวทางในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างความเสมอภาคทางการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบข้อจำกัดและปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะด้านสมรรถนะของครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อดิจิทัล และการวัดประเมินผลในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในยุคใหม่ รวมถึงข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2563) ส่งผลให้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ

ปัญหาดังกล่าวปรากฏอย่างชัดเจนในบริบทของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ซึ่งแม้จะมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เช่น Google Classroom, Canva และ Google Forms แต่ยังพบข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัลของครู ความพร้อมของผู้เรียน และการออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทจริงของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิด Digital Literacy และ Digital Pedagogy ที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยไม่เพียงมุ่งเน้นด้านเทคนิคหรือเครื่องมือเท่านั้น แต่ควรบูรณาการแนวคิดเชิงคุณธรรมควบคู่กันไป โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วยทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา อันเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยส่งเสริมความร่วมมือ ความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กรทางการศึกษา (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559)

ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการวางแผนและกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาครูในระดับหน่วยงานและระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

1. วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

2. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 50 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย และนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งประกอบด้วย รองผู้อำนวยการนอกสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญทางการบริหารการศึกษา ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) ผลการตรวจสอบพบว่าค่าความสอดคล้องของแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่า ความเชื่อมั่น (Reliability)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ร่วมมือพร้อมแบบสอบถามไปยังผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยกรอกแบบสอบถามผ่าน ระบบ Google Form ซึ่งจัดส่งผ่านช่องทางออนไลน์ เก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และวิเคราะห์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิต จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข ใช้สถิติวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

1. วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

2. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการเลือกอย่างเจาะจง (Purposeful Selection) จำนวน 5 รูป/คน โดยคัดเลือกจาก รองผู้อำนวยการนอกสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้รับผิดชอบงาน ICT โรงเรียน และพระภิกษุที่มีความรู้การบูรณาการหลักธรรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูล ดังนี้ เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน การสัมภาษณ์ดำเนินการแบบรายบุคคลด้วยคำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงร่างแนวทางต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการโดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คนรูป/คน มาสังเคราะห์เพื่อจัดทำร่างแนวทางการบริหาร จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ก่อนปรับปรุงเป็นร่างแนวทางฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 3 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

1. วัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

2. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และแบบประเมินการสนทนากลุ่ม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอความร่วมมือไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน โดยกำหนดวัน เวลา และสถานที่ พร้อมแจ้งผู้เข้าร่วมและส่งแบบสนทนากลุ่มล่วงหน้า จากนั้นดำเนินการสนทนาเพื่อขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ รวมทั้งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทาง พร้อมบันทึกผลการสนทนาเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงแนวทางต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำผลสรุปจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดทำแนวทางโดยรวบรวมข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ นำมาปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการบริหาร จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมก่อนปรับปรุงเป็นแนวทางฉบับสมบูรณ์และสรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านการออกแบบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการประเมินผล ด้านการวางแผนและด้านการนำไปใช้ ตามลำดับ อย่างไรก็ตามแม้สถานศึกษาจะมีการดำเนินงานด้านการนำไปใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก แต่ยังพบข้อจำกัดในเชิงระบบหลายประการ โดยเฉพาะความแตกต่างด้านความรู้ ความเข้าใจ และสมรรถนะของครูในการออกแบบและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้การนำแผนและแนวทางไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนยังขาดความเป็นเอกภาพและมีความแตกต่างกันตามศักยภาพของแต่ละบุคคล แม้ครูจะสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลได้อย่างหลากหลาย แต่ยังขาดการใช้ข้อมูลสารสนเทศและการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ยังไม่สามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบสนับสนุน กลไกการกำกับติดตาม และการพัฒนาสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในระดับสถานศึกษา สรุปดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

สภาพการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1		$\overline{X}$	S.D.	**ระดับ**
1.	ด้านการวางแผน	4.40	0.71	มาก
2.	ด้านการออกแบบ	4.46	0.67	มาก
3.	ด้านการนำไปใช้	4.40	0.64	มาก
4.	ด้านการประเมินผล	4.44	0.67	มาก
รวมเฉลี่ย		**4.43**	**0.67**	**มาก**

2. แนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการพัฒนาที่มุ่งเสริมสร้างสมรรถนะครูอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยใช้กระบวนการพัฒนาที่หลากหลาย ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การโค้ชชิ่ง การฝึกปฏิบัติจริง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ควบคู่กับการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง และการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ แนวทางดังกล่าวสะท้อนการดำเนินงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยเน้นการสนับสนุนทรัพยากร การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และการมุ่งประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ ในด้านการวางแผน มุ่งเน้นการใช้ข้อมูลและการมีส่วนร่วมของครูในการกำหนด

ทิศทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงแผนสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ เน้นการพัฒนาครูให้สามารถออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทและความแตกต่างของผู้เรียน พร้อมทั้งสร้างมาตรฐานร่วมในการดำเนินงาน ด้านการนำไปใช้ มุ่งเสริมสร้างความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ลดความแตกต่างระหว่างครู และส่งเสริมการใช้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านการประเมินผล เน้นการใช้ข้อมูลดิจิทัลในการติดตามและพัฒนาการเรียนรู้ โดยพัฒนาทักษะครูด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและการสร้างระบบประเมินที่มีมาตรฐานเดียวกัน

3. การนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่า แนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในสถานศึกษา โดยสะท้อนการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับกระบวนการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การออกแบบ การนำไปใช้ และการประเมินผล ในด้านการวางแผน แนวทางมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลและการมีส่วนร่วมของครูในการกำหนดทิศทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติจริงอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งพัฒนาระบบตัวชี้วัดและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ด้านการออกแบบ เน้นการพัฒนาครูให้สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน โดยใช้กระบวนการ Digital Pedagogy และการทำงานร่วมกันเป็นฐาน พร้อมกำหนดต้นแบบการออกแบบบทเรียนดิจิทัลเป็นมาตรฐานร่วม ด้านการนำไปใช้ มุ่งเสริมสร้างสมรรถนะครูในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการฝึกปฏิบัติ การโค้ชชิ่ง และการนิเทศติดตาม เพื่อลดความแตกต่างในการปฏิบัติ และส่งเสริมการใช้แนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขณะที่ด้านการประเมินผล เน้นการใช้ข้อมูลดิจิทัลในการติดตามและพัฒนาการเรียนรู้ โดยพัฒนาทักษะครูด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้สารสนเทศอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งกำหนดกรอบตัวชี้วัดร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง แนวทางดังกล่าวมีความเป็นระบบ เชื่อมโยงกระบวนการพัฒนาครูอย่างครบวงจร และสามารถยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมกระบวนการวางแผน การออกแบบ การนำไปใช้ และการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันและพัฒนาแนวทางอย่างเป็นระบบ โดยสภาพการดำเนินงานยังมีข้อจำกัดเชิงระบบหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน การใช้ข้อมูลสารสนเทศ (Data-driven Planning) และการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Collaborative Planning) ช่วยให้การกำหนดทิศทางมีความเหมาะสม แต่ยังพบความแตกต่างในการตีความนโยบายและการนำแผนไปปฏิบัติ จึงควรพัฒนาครูผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การโค้ชชิ่ง และการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง (ชัยวิชญ์ เข็มปัญญา, 2562) 2) ด้านการออกแบบ การพัฒนา Digital Pedagogy ผ่าน Workshop การออกแบบร่วม (Collaborative Design) Lesson Study และ PLC ช่วยยกระดับสมรรถนะครูในการออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ยังพบความแตกต่างด้านความสามารถเชิงลึก จึงต้องพัฒนาผ่านการฝึกปฏิบัติจริง การสะท้อนผล และการใช้ข้อมูลปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการนำไปใช้ การพัฒนา

ผ่าน Hands-on Training การสาธิตการสอน การโค้ชชิ่ง และระบบพี่เลี้ยง ควบคู่กับ PLC และการนิเทศติดตาม ช่วยให้ครูสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความแตกต่างระหว่างบุคคล (ชัยมงคล ขำคม, 2556) และ 4) ด้านการประเมินผล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Google Forms และระบบสะท้อนผล (Feedback) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามและพัฒนาการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม การใช้ข้อมูลยังขาดความเชื่อมโยงเชิงระบบ จึงควรพัฒนาครูด้านการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) การใช้ Dashboard และการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรม การโค้ชชิ่ง และ PLC

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถตอบสนองต่อปัญหาเชิงระบบของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะปัญหาความแตกต่างด้านสมรรถนะดิจิทัลของครู การขาดแนวปฏิบัติร่วม และการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ยังไม่ต่อเนื่อง ทั้งนี้ การพัฒนาครูผ่านกระบวนการทำงานร่วมกัน การออกแบบร่วม และการสะท้อนผล ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ สอดคล้องกับที่ ชัยวิชญ์ เข็มปัญญา (2562) ที่ชี้ว่า การพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา 1) ด้านการวางแผน แนวทางมุ่งพัฒนาครูให้สามารถวิเคราะห์บริบทและใช้ข้อมูลในการกำหนดทิศทาง ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์ข้อมูล (Data-informed Planning) และการวางแผนร่วม (Collaborative Planning) ควบคู่กับการโค้ชชิ่งและการนิเทศติดตาม เพื่อเชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ที่เน้นการบริหารเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ 2) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ แนวทางมุ่งเสริมสร้างสมรรถนะด้าน Digital Pedagogy ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การออกแบบร่วม (Collaborative Design) การทำ Lesson Study และ PLC เพื่อให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม และพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ที่เน้นสมรรถนะดิจิทัลของครู (กณิชชา ศิริศักดิ์, 2563) 3) ด้านการนำเทคโนโลยีไปใช้ แนวทางมุ่งพัฒนาครูผ่านการฝึกปฏิบัติจริง (Hands-on Training) การสาธิตการสอน การโค้ชชิ่ง และระบบพี่เลี้ยง ควบคู่กับ PLC และการนิเทศ เพื่อให้ครูสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความแตกต่างระหว่างบุคคล (ชมพู แสนเสน, 2559) และ 4) ด้านการประเมินผล แนวทางมุ่งพัฒนาครูให้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผล ผ่านการใช้เครื่องมือดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) การใช้ Dashboard และการสะท้อนผล (Feedback) ควบคู่กับการอบรม การโค้ชชิ่ง และ PLC เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปใช้พัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง (ทัศน์ศิรินทร์ สว่างบุญ, 2563)

3. ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า แนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง โดยมุ่งพัฒนาครูอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการที่หลากหลาย ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การโค้ชชิ่ง การฝึกปฏิบัติจริง การนิเทศติดตาม และการเรียนรู้ผ่านชุมชนวิชาชีพ (PLC) ครอบคลุมกระบวนการสำคัญ ได้แก่ การวางแผน การออกแบบ การนำไปใช้ และการประเมินผล ควบคู่กับการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อกำกับติดตามและสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง แนวทางดังกล่าวสามารถตอบสนองต่อปัญหาเชิงระบบของสถานศึกษา โดยเฉพาะความแตกต่างด้านสมรรถนะครู การขาดแนวปฏิบัติร่วม และการใช้ข้อมูลที่ไม่ต่อเนื่อง ผ่านการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน (Collaborative Learning) การออกแบบร่วม และการสะท้อนผล ซึ่งช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วม ลดความแตกต่างระหว่างครู และเสริมความต่อเนื่องของการดำเนินงาน ส่งผลให้ครูสามารถพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ การ

สนับสนุนทรัพยากรอย่างเหมาะสม (ทาน) การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ (ปิยวาจา) การดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน (อัตถจริยา) และการทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาค (สมานัตตตา) ซึ่งช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์เชิงบวกในองค์กร การพัฒนาเทคโนโลยีในสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (ชัยวิชญ์ เข็มปัญญา, 2562) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ (ชัยมงคล ขำคม, 2556) ที่เน้นสมรรถนะดิจิทัลของครู (Andrew E. Fluck, 2003) เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ที่บูรณาการเทคโนโลยีต้องเชื่อมโยงนโยบาย หลักสูตร และการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ แนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริง และเป็นกรอบสำคัญในการพัฒนาการบริหารงานวัดและประเมินผลของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาแนวทางโดยอิงบริบทจริงและผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง

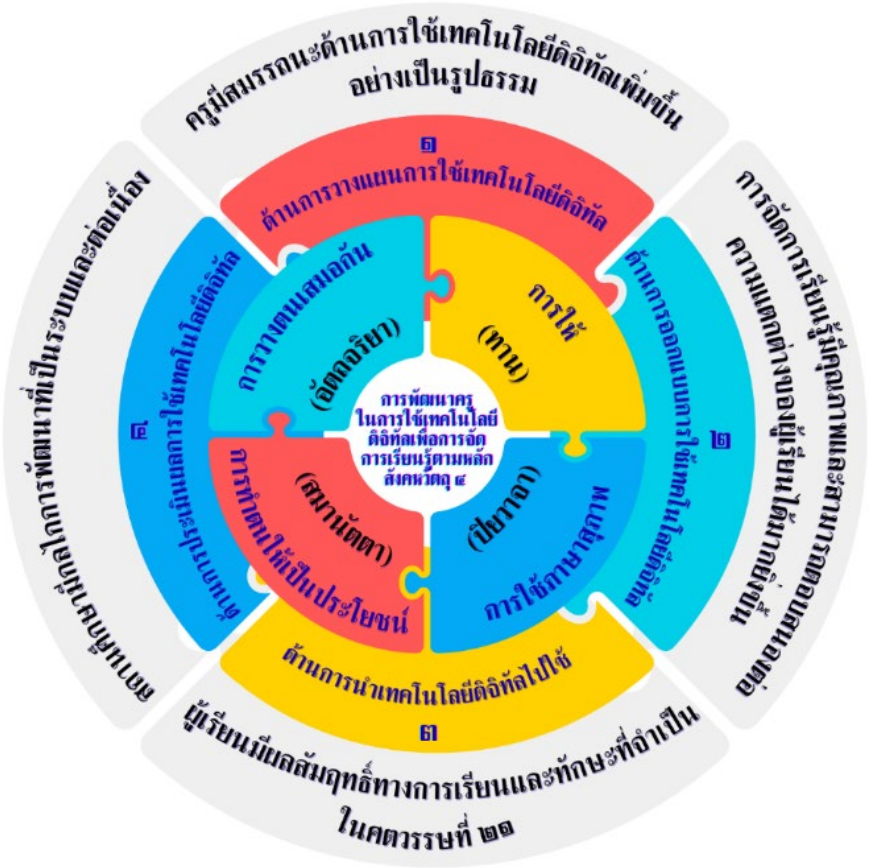
องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เป็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) ด้านการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3) ด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ และ 4) ด้านการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) การให้ (ทาน) 2) การใช้วาจาสุภาพ (ปิยวาจา) 3) การทำตนให้เป็นประโยชน์ (อัตถจริยา) และ 4) การวางตนเสมอกัน (สมานัตตา)

การพัฒนาตามกรอบองค์ความรู้นี้ พบว่า 1) ครูมีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม 2) การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพและสามารถตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น 3) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และ 4) สถานศึกษามีกลไกการพัฒนาที่เป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อดำเนินงานการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเกิดประสิทธิผลต่อไป

แนวทางการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ซึ่งเป็นกรอบการพัฒนาที่บูรณาการทั้งมิติด้านเทคโนโลยีและคุณธรรมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การออกแบบ 3) การนำไปใช้ และ 4) การประเมินผล โดยเชื่อมโยงกับหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ การให้ (ทาน) การสื่อสารอย่างเหมาะสม (ปิยวาจา) การดำเนินงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (อัตถจริยา) และการปฏิบัติอย่างเสมอภาค (สมานัตตตา) การบูรณาการดังกล่าวทำให้การพัฒนาครูเป็นกระบวนการเชิงระบบที่เชื่อมโยงทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดนโยบายไปจนถึงการปฏิบัติในชั้นเรียน ควบคู่กับการเสริมสร้างคุณธรรมในการทำงาน

ผลลัพธ์จากการพัฒนาตามกรอบองค์ความรู้นี้ พบว่า 1) ครูมีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม 2) การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพและสามารถตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น 3) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และ 4) สถานศึกษามีกลไกการพัฒนาที่เป็นระบบและต่อเนื่อง ดังนั้น องค์ความรู้ที่ได้สะท้อนการพัฒนาครูที่เชื่อมโยงเทคโนโลยี กระบวนการบริหาร และหลักธรรมอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน ออกแบบ นำไปใช้ และประเมินผล ควบคู่กับหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจ และความรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้การดำเนินงานมีทั้งประสิทธิภาพเชิงระบบและคุณภาพเชิงคุณธรรม สามารถยกระดับการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง สรุปภาพองค์ความรู้การวิจัยดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรนำกรอบการพัฒนาครูด้านเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ทั้งระบบ ครอบคลุมการวางแผน ออกแบบ นำไปใช้ และประเมินผล โดยใช้วิธีพัฒนาที่หลากหลาย เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ, การโค้ชชิ่ง, การฝึกปฏิบัติจริง และ PLC ควบคู่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ครูออกแบบและจัดการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับบริบท

1.2 ควรใช้ผลวิจัยเป็นแนวทางในการจัดระบบสนับสนุน ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาวิชาชีพครู ผ่านการนิเทศแบบโค้ชชิ่ง การฝึกปฏิบัติจริง และระบบพี่เลี้ยง พร้อมใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการติดตามและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.3 ควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่าน การอบรมเชิงปฏิบัติการ การโค้ชชิ่ง การฝึกปฏิบัติจริง และ PLC เลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมกับบริบท และใช้ข้อมูลจากการประเมินและผลสะท้อนกลับในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนาและประเมินระบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีของครูในระดับประถมศึกษา

2.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครู

2.3 รูปแบบนโยบายและกรอบสมรรถนะดิจิทัลของครูในระดับหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

กณิชชา ศิริศักดิ์. (2563). การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครู. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ชมพู แสนเสน. (2559). การพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้ผ่าน Google Apps for Education โรงเรียนมัธยมวาริชภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชัยมงคล ขำคม. (2556). การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ โรงเรียนแวงพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชัยวิชญ์ เข็มปัญญา. (2562). สภาพและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ทัศน์ศิรินทร์ สว่างบุญ. (2563). การพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2550). ธรรมนูญชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์. (2566). แผนปฏิบัติราชการโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ พุทธศักราช 2566. แหล่งที่มา https://www.swsawang.ac.th/index.php?d=page&id=32 สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2567.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). นวัตกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2566). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานการศึกษา เรื่อง แนวโน้มเทคโนโลยีดิจิทัลกับการศึกษาในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

Andrew E. Fluck. (2003). Integration or Transformation? A Cross-National Study of Information and Communication Technology in School Education. Doctoral dissertation. University of Tasmania.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

GUIDELINES FOR ENHANCING GOOD HUMAN RELATIONS AMONG EDUCATIONAL PERSONNEL BASED ON THE SANGAHAVATTHU IV IN SIKUK SCHOOL CLUSTER, UNDER THE OFFICE OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

[1]เสาวลักษณ์ โตทองหลาง Saowalak Tothonglang [2]ประวิทย์ ชัยสุข Prawit Chaisuk
[3]พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน PhramahaYanawat Thitawatdhano
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: analog.wit@mcu.ac.th

Article Received: April 26, 2026. Revised: June 26, 2026. Accepted: June 28, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษา 2) เพื่อศึกษาวิธีการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ของบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 56 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนสีกุก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) วิธีการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ (1) การเข้าใจบทบาทหน้าที่และเป้าหมายของตนเอง (2) การขจัดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ด้วยความสุขุมและประนีประนอม (3) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ชัดเจน และเปิดกว้าง (4) การเข้าใจและให้กำลังใจผู้อื่น ทั้งนี้ ได้บูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมยึดเหนี่ยวน้ำใจ ผูกไมตรี และเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันในการปฏิบัติงาน และ 3) แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ (1) การเข้าใจตนเองทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรม (2) การเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นโดยไม่ตัดสิน (3) การใช้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความร่วมมือในการทำงาน และ (4) การขจัดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ด้วยการให้อภัย ลดทิฐิ รับฟังความคิดเห็น และเน้นการประนีประนอมเพื่อความสงบสุขในองค์กร

คำสำคัญ: มนุษยสัมพันธ์ที่ดี, บุคลากรทางการศึกษา, หลักสังคหวัตถุ 4

Abstract

This research aims to 1) Study the current state of enhancing good human relations among educational personnel, 2) Study methods of enhancing human relations among educational personnel based on the Four Sanghahavatthu Principles, and 3) Propose guidelines for enhancing good human relations among educational personnel based on the Four Sanghahavatthu Principles. This is a mixed-methods research, combining quantitative research using questionnaires administered to the research population of 56 people, with statistical analysis using percentages, means, and standard deviations. The qualitative research involved interviews with 7 key informants, with data analyzed using content analysis.

The research findings revealed that 1) The current overall state of enhancing good human relations among educational personnel in the Sikuk school group was at the highest level. 2) methods of enhancing human relations among educational personnel based on the Four Sanghahavatthu Principles of four aspects: (1) Understanding one's own roles, responsibilities and goals; (2) Resolving conflicts constructively with prudence and compromise; (3) Effective, clear and open communication; and (4) Understanding and encouraging others. This integrates the Four Sangkhahavatthu Principles as a guide for fostering goodwill, friendship, and mutual support in work. 3) Guidelines for enhancing good human relations among educational personnel based on the Four Sanghahavatthu Principles consist of 4 aspects: (1) Understanding oneself in terms of both mind and behavior; (2) Understanding and accepting the differences of others without judgment; (3) using effective communication to create cooperation in work; and (4) Resolving conflicts constructively through forgiveness, reducing pride, listening to opinions, and emphasizing compromise for peace in the organization.

Keywords: Good Human Relations, Educational Personnel, Sangahavatthu IV

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ยังได้กำหนดจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพได้ในอนาคต สามารถดำรงชีวิตอยู่กับผู้อื่นอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคล โดยจะต้องบรรลุสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ ดังนี้ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและยังมุ่งพัฒนา

ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

นอกจากนี้กฎของกระทรวงศึกษาธิการยังได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้ “ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พิจารณาดำเนินการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคระกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในอำนาจหน้าที่ของตนแล้วแต่กรณี ในเรื่องดังต่อไปนี้ 1) ด้านการบริหารวิชาการ 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านการบริหารบุคคล 4) ด้านการบริหารงานทั่วไปซึ่งการบริหารงานของสถานศึกษานั้นมีความสำคัญในทุกๆด้าน โดยเฉพาะในการบริหารงานบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากหลักการบริหารไม่สามารถขาดทรัพยากรบุคลได้ ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานศึกษาจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะผลักดันและก่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาในภาพรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

“มนุษยสัมพันธ์” เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องศึกษาและเรียนรู้ เป็นบุคลิกลักษณะอย่างหนึ่งของนักบริหารการศึกษา ที่บ่งบอกให้ทราบถึงลักษณะนิสัยเฉพาะตัว ที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ซึ่งจะปรากฏในลักษณะของความมีอัธยาศัยที่ดี เมื่อมีการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล คำว่า “มนุษยสัมพันธ์” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Human Relations เป็นคำประสมที่เกิดจากคำ 2 คำรวมกัน คือ คำว่า “มนุษนุษย์” (Human) กับคำว่า “สัมพันธ์” (Relations) คำว่า มนุษย์ (Human) หมายถึง ผู้มีจิตใจสูง เป็นการกล่าวถึงลักษณะโดยตรงของความเป็นมนุษย์ ส่วนคำว่า สัมพันธ์ (Relations) หมายถึง ความผูกพัน เกี่ยวข้องการติดต่อกันความเกี่ยวพันกัน เมื่อนำ 2 คำมารวมกันเป็นมนุษยสัมพันธ์ จึงมีความหมาย โดยภาพรวมว่า การติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างคนที่อยู่ร่วมกันและมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกันในด้านจิตวิทยา คำว่ามนุษยสัมพันธ์มีความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกต่อกันในสังคม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตนเองและในด้านสังคมวิทยาให้ความหมายว่า มนุษยสัมพันธ์ คือ การที่คนซึ่งอยู่ร่วมกันมีการโต้ตอบและมีการตอบสนองต่อกันและกัน ซึ่งอาจเป็นทั้งความสัมพันธ์ในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ เช่น ความร่วมมือ การแข่งขัน การต่อต้าน การต่อสู้ เป็นต้น (อำนวย เดชชัยศรี และสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, 2560) ซึ่งหากสถานศึกษาใดที่มีปัญหาเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ภายในองค์กรย่อมส่งผลเสียต่อการบริหารงานบุคคลโดยภาพรวม ตลอดจนก่อให้เกิดปัญหาในด้านการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาองค์กร

การมีมนุษยสัมพันธ์และสัมพันธภาพที่ดีนั้น ควรนำหลักคุณธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมที่ว่าด้วยการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันมาบูรณาการร่วมด้วย จึงจะทำให้การสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในองค์กร อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานของผู้บริหาร ดังที่ อำนวย เดชชัยศรี และสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ได้ศึกษาทักษะการบริหารมนุษยสัมพันธ์ตามแนวพุทธ พบว่าหลักธรรมในการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา คือ หลักสังคห

วัตถุ 4 อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคน ประสานหมู่มวลชนให้เกิดความสามัคคี และเป็นการปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์ 4 ประการ ดังนี้ 1) ทาน คือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน 2) ปิยวาจา คือกล่าวคำสุภาพไพเราะ น่าฟัง 3) อัตถจริยา คือช่วยเหลือด้วยแรงกาย 4) สมานัตตตา คือวางตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้ (อำนวย เดชชัยศรี และสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, 2560)

จากเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากร ตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากร ตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ให้เป็นที่พึงประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2
2. เพื่อศึกษาวิธีการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
3. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษากลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 56 คน ใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่และหลักพุทธธรรม จำนวน 7 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษา จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ถึง 1.00 เพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด กับครูโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยสระบุรี จังหวัดสระบุรี โดยกำหนดให้ครู จำนวน 30 คนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach’s Alpha ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.95 6) ปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์

แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามเกณฑ์คะแนนค่าเฉลี่ยระดับคะแนน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน คือ ด้านการเข้าใจผู้อื่น ด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ด้านการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ และด้านที่อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการเข้าใจตนเอง ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

สภาพปัจจุบันการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2		μ	σ	ระดับ	ลำดับ
1	ด้านการเข้าใจตนเอง	4.46	0.43	มาก	4
2	ด้านการเข้าใจผู้อื่น	4.56	0.44	มากที่สุด	1
3	ด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ	4.51	0.41	มากที่สุด	2
4	ด้านการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์	4.50	0.50	มากที่สุด	3
รวม		**4.51**	**0.44**	**มากที่สุด**	

2. วิธีการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 วิธีการดังนี้

2.1 ด้านการเข้าใจตนเอง การเข้าใจตนเองของบุคลากรทางการศึกษา โดยยึดหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งการพัฒนาจิตใจ การสื่อสาร และการปฏิบัติต่อผู้อื่น การวางอัตตา(ความยึดมั่นถือมั่น) และการให้อภัยตนเอง เป็นการสร้างพลังใจและการมองตนเองเชิงบวก การใช้ศักยภาพของตนเพื่อ

ประโยชน์ต่อส่วนรวม ยึดหลักความเสมอภาควางตนหรือปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติไม่ยกตนเหนือผู้อื่นและไม่กดผู้อื่นให้ต่ำกว่าตน การยอมรับคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน แม้บุคคลจะมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน แต่ก็สมควรได้รับการเคารพ ศักดิ์ศรี และโอกาสที่ไม่ต่างกัน เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและองค์กรอย่างสงบ ความเสมอภาคจึงเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในองค์กร เมื่อบุคลากรทางการศึกษามีความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงจะมีพื้นฐานจิตใจที่มั่นคง อ่อนโยนและพร้อมเป็นผู้ให้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรการศึกษาอย่างยั่งยืน

1.2 ด้านการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ การจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ของบุคลากรทางการศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นกระบวนการที่ต้องผสมผสานทั้งทางด้านจิตใจ การสื่อสาร การกระทำและการวางตน การสร้างความไว้วางใจผ่านการให้อภัยและการยอมรับเมื่อผู้อื่นเกิดความผิดพลาด การคลี่คลายความตึงเครียดด้วยคำพูดที่อ่อนโยนและใช้การสื่อสารเชิงบวก การเห็นอกเห็นใจ แสดงออกถึงการให้ความช่วยเหลือที่ช่วยสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน เป็นการวางรากฐานความเสมอภาคที่นำไปสู่ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความขัดแย้งในองค์กรการศึกษามิใช่อุปสรรค แต่เป็นโอกาสในการพัฒนา เมื่อบุคลากรทางการศึกษาเข้าใจผู้อื่นได้ดีจะสามารถขจัดความขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์และสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันในสถานศึกษาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

3. แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ดังนี้

3.1 ด้านการเข้าใจตนเอง บุคลากรทางการศึกษาสามารถพัฒนาตนเองทั้งในด้านจิตใจและพฤติกรรม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุข ซึ่งการเข้าใจตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญก่อนที่จะเข้าใจผู้อื่น ผู้ที่เข้าใจตนเองจะสามารถควบคุมอารมณ์ รับฟังความคิดเห็นและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในทุกสถานการณ์ ช่วยให้บุคลากรทางการศึกษามีจิตสำนึกที่ดี มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ยอมรับข้อผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานของการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างมีคุณภาพ

แนวทางตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ “ทาน” การให้ หมายถึงการให้ทั้งสิ่งของ น้ำใจ เวลาหรือโอกาส ผู้ที่เข้าใจตนเองจะรู้ว่าการให้คือการลดความเห็นแก่ตัว ฝึกความเสียสละ และรู้จักปล่อยวาง ซึ่งช่วยพัฒนาให้จิตใจอ่อนโยนและเอื้อเฟื้อผู้อื่น “ปิยวาจา” การพูดจาไพเราะ เป็นการฝึกควบคุมคำพูดให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่พูดด้วยอารมณ์โกรธหรือดูหมิ่นผู้อื่น ผู้ที่เข้าใจตนเองจะสามารถใช้คำพูดอย่างสร้างสรรค์ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง “อัตถจริยา” คือการประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ผู้ที่เข้าใจตนเองจะตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน และมีความรับผิดชอบ พร้อมเสียสละความสะดวกส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม “สมานัตตตา” การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจในคุณค่าของตนเอง ไม่หลงตน ไม่เย่อหยิ่ง และสามารถวางตนให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมและองค์กร

3.2 ด้านการเข้าใจผู้อื่น บุคลากรทางการศึกษาสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่น เกื้อกูลและมีความร่วมมือภายในองค์กรได้อย่างมั่นคง การเข้าใจผู้อื่น หมายถึง การยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายของความคิดเห็น บุคลิกภาพ และความสามารถของแต่ละคน โดยไม่ตัดสินหรือเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง จะช่วยให้บุคลากรในองค์กรสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่เต็มไปด้วยความเอื้ออาทรและความร่วมมืออย่างแท้จริง

แนวทางตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ การใช้หลักทาน หรือการรู้จักให้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ หรือแบ่งปันประสบการณ์ ถือเป็นการแสดงความเข้าอกเข้าใจและความมีน้ำใจ ซึ่งจะทำ

ให้ผู้อื่นรู้สึกได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง การใช้ปิยวาจา หรือการพูดด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะและสร้างสรรค์ การสื่อสารที่ดีจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความรู้สึกไว้วางใจ การเข้าใจผู้อื่นในส่วนนี้คือการใส่ใจความรู้สึกของผู้ฟังและเลือกคำพูดที่ส่งผลเชิงบวกต่อจิตใจของผู้อื่น อัตถจริยา หรือการประพฤติตนให้เกิดประโยชน์ ผู้ที่เข้าใจผู้อื่นจะรู้ว่าแต่ละคนมีจุดอ่อนจุดแข็งต่างกัน จึงควรสนับสนุนและช่วยเหลือกันอย่างจริงใจ เช่น การร่วมมือในการทำงาน หรือการแบ่งเบาภาระของเพื่อนร่วมงานอย่างเหมาะสม สมานัตตตา หรือการวางตนเสมอต้นเสมอปลายและเสมอภาค ผู้ที่เข้าใจผู้อื่นจะไม่ใช้อำนาจหรือสถานะในการกดดัน แต่จะปฏิบัติต่อกันด้วยความเท่าเทียม มีความถ่อมตน และให้เกียรติเพื่อนร่วมงานทุกคนอย่างสม่ำเสมอ

3.3 ด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ บุคลากรทางการศึกษาควรใช้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้การสื่อสารในองค์กรเป็นไปอย่างราบรื่น เกิดความเข้าใจและความร่วมมือกันอย่างแท้จริง จะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร ทำให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่น ลดความขัดแย้ง และสร้างบรรยากาศการทำงานที่เปี่ยมด้วยความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความร่วมมืออย่างยั่งยืน การสื่อสารที่ดีไม่ใช่เพียงการพูดหรือส่งสารเท่านั้น แต่รวมถึงการฟัง การแสดงออกทางอารมณ์ และเจตนาที่สื่อถึงความเคารพและเห็นคุณค่าของผู้อื่น

แนวทางตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ “ทาน” การให้ในที่นี้หมายถึงการแบ่งปันข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ และความคิดเห็นอย่างเปิดเผย จริงใจ และไม่ปิดกั้น บุคลากรควรกล้าที่จะแบ่งปันสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงาน รวมถึงเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน “ปิยวาจา” การใช้ถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ เหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การพูดด้วยความเคารพ ไม่ประชด ไม่ตำหนิในเชิงลบ จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกยอมรับ เชื่อมั่น และพร้อมเปิดใจในการสนทนา ส่งผลให้เกิดความร่วมมืออย่างแท้จริง “อัตถจริยา” การประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในการสื่อสาร หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่เสริมสร้างความเข้าใจ เช่น การฟังอย่างตั้งใจ การแสดงความสนใจต่อความคิดเห็นของผู้อื่น การตอบกลับอย่างมีเหตุผล และการสื่อสารอย่างมีเป้าหมาย ไม่สร้างความขัดแย้งหรือเข้าใจผิด “สมานัตตตา” การวางตนให้เหมาะสมในทุกสถานการณ์ทางการสื่อสาร เช่น การเคารพความแตกต่างทางความคิดเห็น ยอมรับมุมมองของผู้อื่น และไม่แสดงความเหนือกว่าผู้อื่นทางความคิดหรือสถานภาพ การสื่อสารอย่างเสมอภาคจะช่วยลดช่องว่างระหว่างบุคคล และสร้างบรรยากาศที่เกื้อกูลกันในองค์กร

3.4 ด้านการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ความขัดแย้งในองค์กรเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก แต่หากจัดการอย่างถูกวิธี ก็สามารถเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากรได้

แนวทางตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ“ทาน” การให้ หมายถึงการให้อภัย การยอมสละความคิดหรือความต้องการส่วนตน เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการเจรจาและประนีประนอม การมีน้ำใจในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น หรือการยอมลดทิฐิในบางสถานการณ์ จะช่วยลดความตึงเครียด และเปิดทาง สู่การแก้ไขปัญหาอย่างสงบ “ปิยวาจา” หรือการพูดด้วยถ้อยคำไพเราะ สุภาพ และสร้างสรรค์ มีส่วนสำคัญในการลดแรงปะทะทางอารมณ์ บุคลากรควรใช้ถ้อยคำที่อ่อนโยน ไม่กล่าวโทษ ไม่เสียดสี และควรพูดด้วยความเคารพ เพื่อให้การสนทนาเกิดความเข้าใจร่วมกัน มากกว่าการเอาชนะกัน“อัตถจริยา” หรือการประพฤติตนให้เกิดประโยชน์ หมายถึงการมีเจตนาช่วยเหลือกันแม้ในยามเกิดความขัดแย้ง เช่น การอาสาเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ย การช่วยกันหาทางออกหรือการนำเสนอทางเลือกที่เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ผู้ที่คิดเชิงบวกและมุ่งสร้างประโยชน์ส่วนรวมจะสามารถช่วยลดความตึงเครียดในทีมได้ “สมานัตตตา” หรือการวางตนเสมอต้นเสมอปลาย และยอมรับความเสมอภาค การไม่

ถืออำนาจหรือสถานะมาใช้อย่างไม่เหมาะสมจะช่วยสร้างความรู้สึกไว้วางใจและลดความเหลื่อมล้ำในองค์กร การปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นธรรม จะทำให้บุคลากรพร้อมเปิดใจพูดคุยและปรับความเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน คือ ด้านการเข้าใจผู้อื่น ด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ด้านการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ และด้านที่อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการเข้าใจตนเอง การที่ด้านการเข้าใจผู้อื่น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ มีผลประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถอภิปรายได้ว่า บุคลากรในกลุ่มโรงเรียนสีกุกมีวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความร่วมมือร่วมใจ และมีวุฒิภาวะทางสังคมสูง ประเด็นที่อภิปรายผลการวิจัย คือ การที่ด้านการเข้าใจตนเอง (Self-Awareness) แม้จะอยู่ในระดับมาก แต่กลับเป็นด้านเดียวที่ได้ระดับประเมินต่ำกว่ากลุ่มทักษะระหว่างบุคคล สามารถอภิปรายได้ว่า สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งภาระงานส่วนใหญ่เป็นการมุ่งเน้นไปที่ผู้อื่น โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของแพรวรุ่ง ศรีประภา (2567) ที่พบว่า การสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรนั้นมีด้านการสื่อสารองค์กรมีความต้องการจำเป็นต่อการสร้างมนุษสัมพันธ์กันที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะว่าผู้บริหารและครู มีการสื่อสารองค์กรที่สร้างสรรค์สามัคคี มีภาวะความเป็นผู้นำองค์กร ในการสร้างบรรยากาศองค์กรกับเพื่อนร่วมงานในองค์กร และไม่สร้างความขัดแย้งในองค์กร

2. ผลการศึกษาวิธีการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ประกอบด้วย 1) การเข้าใจบทบาทหน้าที่และเป้าหมายของตนเอง 2) การขจัดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ด้วยความสุขุมและประนีประนอม 3) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ชัดเจน และเปิดกว้าง 4) การเข้าใจและให้กำลังใจผู้อื่น ทั้งนี้ ได้บูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมยึดเหนี่ยวน้ำใจ ผูกไมตรี และเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันในการปฏิบัติงาน จากผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงหลักสังคหวัตถุ 4 ประการ คือ 1) ทาน (การให้) การเจรจาอย่างมีเหตุผลและมีเมตตา การหาทางออกที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างในการแก้ไขปัญหา ล้วนเป็นการเกื้อกูลซึ่งกันและกันและสะท้อนถึงการแบ่งปันโอกาสความเข้าใจ และความไว้วางใจ ทั้งยังช่วยเปลี่ยนความขัดแย้งให้กลายเป็นพลังเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา 2) ปิยวาจา (การพูดจาสุภาพ) บุคลากรทางการศึกษาควรใช้ถ้อยคำสุภาพ จริงใจและสร้างสรรค์การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ให้เกียรติและมุ่งเน้นการสร้างกำลังใจ ย่อมช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ เกิดความสบายใจในการนำเสนอความคิดเห็นของตนเอง การสื่อสารที่ดีไม่เพียงแต่ทำให้ข้อมูลถูกต้อง แต่ยังเชื่อมโยงจิตใจของบุคลากรเข้าด้วยกันอย่างแนบแน่น 3) อัตถจริยา (การช่วยเหลือกัน) การรับฟังอย่างตั้งใจ การเห็นอกเห็นใจและการเคารพความแตกต่าง เป็นหนทางในการช่วยเหลือเกื้อกูล สร้างความร่วมมือและทำให้บุคลากรรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนสำคัญของทีม นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดความผูกพันและความไว้วางใจ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน 4) สมานัตตตา (ความเสมอภาค) การรู้จักตนเอง การควบคุมอารมณ์ และการสร้างเจตคติเชิงบวกเป็นรากฐานให้บุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติตนด้วยถ้อยคำและการกระทำที่

สุภาพ เหมาะสมและแสดงออกถึงความเสมอภาคต่อผู้อื่น การเข้าใจบทบาทหน้าที่และคุณค่าของตนเองยังช่วยสร้างความภาคภูมิใจและส่งผลต่อการเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของลักขณา กำแพงแก้ว (2563) ที่พบว่า องค์ประกอบของมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารความขัดแย้งและการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร วัฒนธรรมองค์การและการบริหารการเปลี่ยนแปลงการสร้างแรงจูงใจ การบริหารเชิงกลยุทธ์ ธรรมาภิบาล และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของรดาชม พรมนิวาส (2561) ที่พบว่า ระดับความคิดเห็นของพนักงานในบริษัท แพรคติก้า จำกัด ของรูปแบบภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นความสำเร็จในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยทางด้านรูปแบบภาวะผู้นำและทักษะ มนุษยสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ต่อความเหนียวแน่นของทีมงาน รูปแบบภาวะผู้นำทั้ง 4 ได้แก่ รูปแบบกาวะผู้นำแบบชี้นำ รูปแบบภาวะผู้นำแบบสนับสนุน รูปแบบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม รูปแบบภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นความสำเร็จและทักษะมนุษยสัมพันธ์ของผู้นำทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านการสื่อสาร ด้านการรู้เท่าทันตนเอง ด้านการยอมรับตนเอง ด้านการจูงใจ ด้านความไว้ใจ ด้านการเปิดเผยตนเอง และด้านการจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรวัชร แสงจง และคณะ (2562) ที่พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต่อมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการเสนอแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของกลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ได้แก่ 1) การเข้าใจตนเองทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรม 2) การเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นโดยไม่ตัดสิน 3) การใช้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความร่วมมือในการทำงาน และ 4) การขจัดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ด้วยการให้อภัย ลดทิฐิ รับฟังความคิดเห็น และเน้นการประนีประนอมเพื่อความสงบสุขในองค์กร อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

3.1.การเข้าใจตนเอง การเข้าใจตนเองทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรม สามารถอภิปรายได้ว่า การเข้าใจตนเองเป็นรากฐานของมนุษยสัมพันธ์ทั้งหมด สอดคล้องกับหลักสมานัตตตา (การวางตนให้เหมาะสม) บุคลากรจะวางตนได้อย่างเหมาะสมและเสมอต้นเสมอปลายได้นั้น ต้องเริ่มจากการมีสติรู้เท่าทันอารมณ์และจุดแข็งจุดอ่อนของตนเองก่อน การเน้นแนวทางนี้ถือเป็นการแก้ปัญหาอย่างตรงจุด เพื่อเตรียมความพร้อมของจิตใจบุคลากรให้มั่นคงก่อนออกไปปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

3.2 การเข้าใจและยอมรับผู้อื่น การเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นโดยไม่ตัดสิน แนวทางนี้สะท้อนถึงการสร้าง พื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา ในสถานศึกษา การไม่ตัดสินสอดคล้องกับการเจริญเมตตาและอุเบกขา เมื่อบุคลากรยอมรับความหลากหลายจะทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนองค์กร เพราะบุคลากรจะกล้าแสดงความคิดเห็นและเป็นตัวของตัวเองโดยไม่ต้องกังวลว่าจะถูกประเมินคุณค่าในเชิงลบ

3.3 การสื่อสารเพื่อความร่วมมือ การใช้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความร่วมมือในการทำงาน สามารถชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารในที่นี้ไม่ใช่แค่การพูดจาไพเราะตามความหมายผิวเผินของปิยวาจา แต่คือการสื่อสารเชิงบวกที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเปลี่ยนผ่านจากการทำงานแบบต่างคนต่างทำ มาเป็นการลงมือปฏิบัติร่วมกัน (Practice & Learning to do) อย่างเป็นรูปธรรม

3.4 การจัดการความขัดแย้ง การขจัดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ด้วยการให้อภัย ลดทิฐิ รับฟังความคิดเห็น และเน้นการประนีประนอม จุดเด่นของการนำพุทธศาสตร์มาใช้แก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง การลดมานะทิฐิและการรับฟังความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งเป็นการเปิดใจรับฟังเพื่อหาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงมากกว่าการเอาชนะกัน นอกจากนี้ การใช้อภัยทานถือเป็นขั้นสุดของทาน (การให้) ในหมวดสังคหวัตถุ 4 ควบคู่ไปกับอัตถจริยา (การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม) ทำให้ความขัดแย้งถูกเปลี่ยนเป็นโอกาสในการเรียนรู้และนำไปสู่ความสงบสุขในองค์กรอย่างยั่งยืน

จากผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของบุญธิดา แก้วทอง (2564) ที่พบว่า แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ มีดังนี้ 1) ด้านการสื่อสาร ผู้บริหารควรให้ความไว้วางใจในการมอบหมายงาน ควรมีการสื่อสารด้วยวาจาที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดการรับรู้ รับทราบและปฏิบัติ 2) ด้านการรู้เท่าทันตนเอง ผู้บริหารควรจัดให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยของตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนครูและบุคลากรให้นำจุดเด่นของตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพ 3) ด้านการยอมรับตนเอง ผู้บริหารควรยอมรับข้อผิดพลาดที่เกิดจากตนเองและแสดงความรับผิดชอบเมื่อเกิดข้อผิดพลาด 4) ด้านการจูงใจ ผู้บริหารควรให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ควรรู้จักการพูดเชิงบวก เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ควรช่วยเหลือครูและบุคลากรในการจัดให้มีสวัสดิการอย่างเหมาะสม 5) ด้านการเปิดเผยตนเอง ผู้บริหารควรเป็นกันเองในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม เพื่อมิให้เกิดความคับข้องในการทำงาน ควรรู้จักการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่อครูและบุคลากรด้วยความเป็นกัลยาณมิตร 6) ด้านความไว้ใจ ผู้บริหารควรให้ความไว้วางใจในการมอบหมายภาระงานตามศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียนด้วยปริมาณงานที่เหมาะสม 7) ด้านการจัดการความขัดแย้ง ผู้บริหารควรรับฟังทุกฝ่ายอย่างเข้าใจและเป็นกลาง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของกลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 สรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

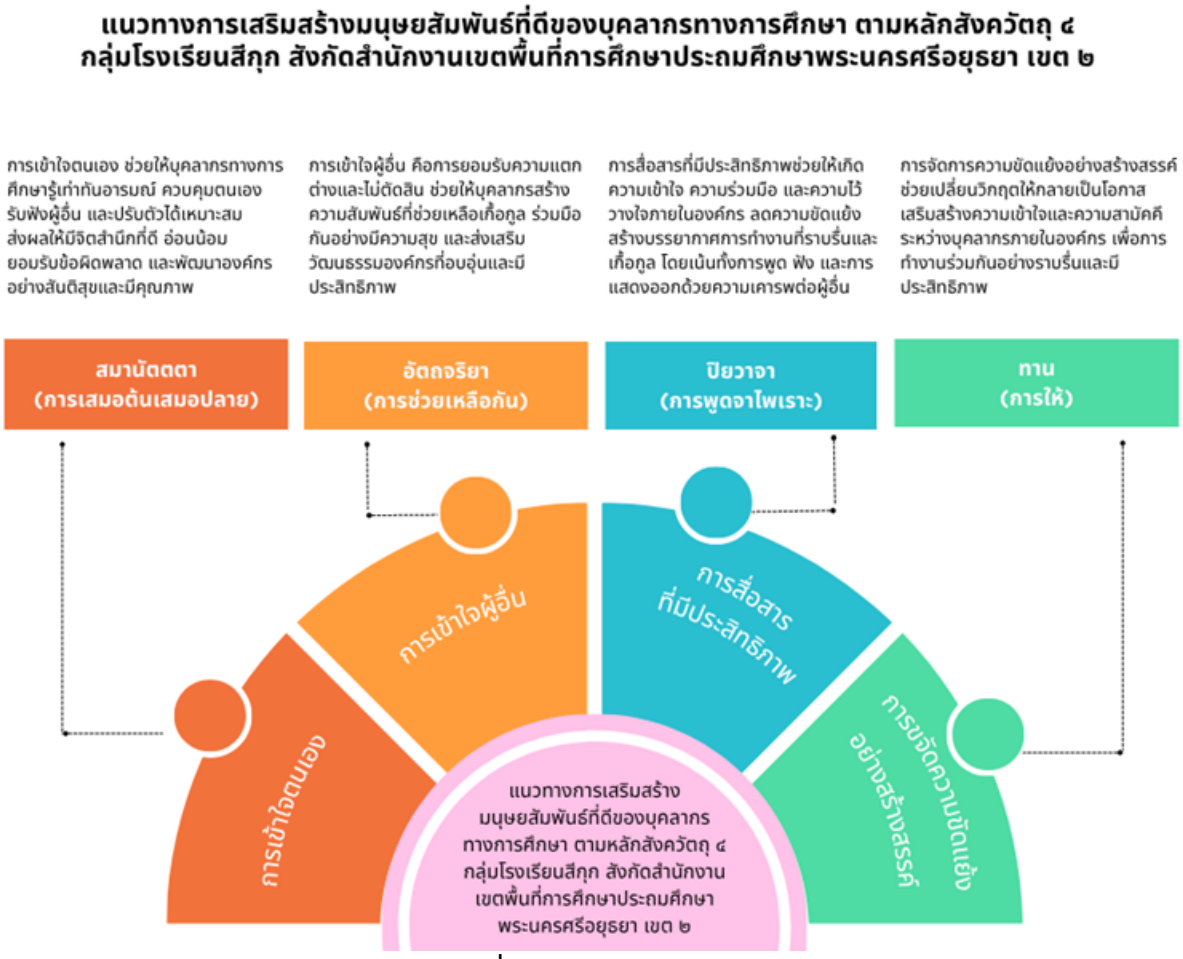
1. ด้านการเข้าใจตนเอง บุคลากรทางการศึกษาสามารถพัฒนาตนเองทั้งในด้านจิตใจและพฤติกรรม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติและสงบสุขโดยใช้หลักธรรมสมานัตตตา (การเสมอต้นเสมอปลาย) ซึ่งการเข้าใจตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญก่อนที่จะเข้าใจผู้อื่น ผู้ที่เข้าใจตนเองจะสามารถควบคุมอารมณ์ รับฟังความคิดเห็นและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในทุกสถานการณ์ ช่วยให้บุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีจิตสำนึกที่ดี มีความอ่อนน้อมถ่อมตนยอมรับข้อผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองเสมอ ซึ่งเป็นรากฐานของการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างมีคุณภาพ

2. ด้านการเข้าใจผู้อื่น บุคลากรทางการศึกษาสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่น เกื้อกูล และมีความร่วมมือภายในองค์กรได้อย่างมั่นคงโดยยึดหลักธรรมอัตถจริยา (การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน)การเข้าใจผู้อื่นคือการยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายของความคิดเห็น บุคลิกภาพและความสามารถของแต่ละคนโดยไม่ตัดสินหรือเอาตนเองเป็นศูนย์กลางจะช่วยให้บุคลากรกลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่เต็มไปด้วยความเอื้ออาทรและความร่วมมืออย่างแท้จริง

3. ด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ บุคลากรทางการศึกษากลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ควรใช้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยยึดหลักธรรมปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) ซึ่งจะทำให้การสื่อสารในองค์กรเป็นไปอย่างราบรื่น เกิดความเข้าใจและความร่วมมือกันอย่างแท้จริงจะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร ทำให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่น ลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศการทำงานที่เปี่ยมด้วยความเข้าใจ ความไว้วางใจและความร่วมมืออย่างยั่งยืน การสื่อสารที่ดีไม่ใช่เพียงการพูดหรือส่งสารเท่านั้น แต่รวมถึงการฟัง การแสดงออกทางอารมณ์และเจตนาที่สื่อถึงความเคารพและเห็นคุณค่าของผู้อื่น

4. ด้านการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ความขัดแย้งในองค์กรเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากแต่หากจัดการอย่างถูกวิธีก็สามารถเปลี่ยนวิกฤตให้กลายเป็นโอกาสและสร้างความเข้าใจอันดีและความสามัคคีระหว่างบุคลากรทุกฝ่ายได้ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยด้านการขจัดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ควรส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษามีทักษะการต่อรองที่ใช้ได้ทั้งกับบุคคลภายในและหน่วยงานภายนอก แก้ไขปัญหาโดยอาศัยเหตุผลและข้อเท็จจริงที่เป็นกลางเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา การประนีประนอมเพื่อหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ถือเป็นทักษะสำคัญที่จะช่วยให้ความขัดแย้งคลี่คลายลงอย่างราบรื่น อีกทั้งการรู้จักปล่อยวางและเดินหน้าต่อไปเมื่อปัญหาสิ้นสุด รวมถึงการใช้ความสุขุมในการเลือกที่จะนิ่งเงียบเมื่อเห็นว่าการไม่โต้ตอบเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสม

1.2 จากผลการวิจัยด้านการเข้าใจตนเอง ควรส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษาแสดงออกถึงการมีวุฒิภาวะในการตัดสินใจโดยเฉพาะในสถานการณ์ที่คับขันหรือเร่งด่วน สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงและเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งควรตระหนักถึงอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง รวมทั้งผลกระทบที่มีต่อผู้อื่น เพื่อนำไปสู่การควบคุมตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 พบว่า ด้านที่มีสภาพปัจจุบันอันดับที่ 1 คือ ด้านการเข้าใจผู้อื่น เหตุนั้น ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้านการเข้าใจผู้อื่นของบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนสีกุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรทางการศึกษาตามหลักธรรมข้ออื่นๆ เช่น สาราณียธรรม 6 กุศลกรรมบถ 10 ไตรสิกขา ภาวนา 4 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. .กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย..

ธีรวัชร แสงจง และคณะ. (2562). การศึกษามนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

บุญธิดา แก้วทอง. (2564). แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอตากฟ้าจังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.

แพรวรุ่ง ศรีประภา. (2567). แนวทางการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ 4 จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.

รดาชม พรมนิวาส. (2561). รูปแบบภาวะผู้นำแห่งตนและทักษะมนุษยสัมพันธ์ของผู้นำที่ส่งผลต่อความเหนียวแน่นของทีมงาน. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชมงคลธัญบุรี.

ลักขณา กำแพงแก้ว. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการมีมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

อำนวย เดชชัยศรี และสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. (2560). ทักษะการบริหารมนุษยสัมพันธ์ตามแนวพุทธ. วารสารมหาจุฬาวิชาการ, 4(1), 49-64.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

รูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

MODEL FOR PROFESSIONAL ADMINISTATORS DEVELOPMENT BASED ON THE FOUR NOBLE DHAMMAS UNDER THE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]น้ำอ้อย สุนทรพฤกษ์ Numaoy Suntronpruk
[2]พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน PhramahaYannawat Thitavaddhano
[3]บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author Email: numaoy086@gmail.com

Article Received: January 27, 2026. Revised: June 19, 2026. Accepted: June 22, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ โดยดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการความจำเป็นการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 165 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูป/คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 26 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 165 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยามี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก 4) วิธีการดำเนินงาน การศึกษาและทำความเข้าใจความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ 6 ประการ โดยการบูรณาการความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 ผ่านพุทธวิธีการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 6 โครงการ 5) แนวทางการประเมิน 6) เงื่อนไขความสำเร็จ และผลการประเมินรูปแบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สรุปองค์ความรู้การวิจัยเป็น “TVMCPE+V”

คำสำคัญ: ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ, หลักวุฒิธรรม 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aims to propose a model for developing professional management skills based on the Four Noble Dhammas (Vuddhidhamma 4) for school administrators under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office. The research employed a mixed-methods, multi-stage approach, divided into four phases: Phase 1 involved studying the needs and requirements for professional management development, using a sample of 165 school administrators. The data were analyzed using percentages, means, standard deviations, and the needs assessment. Phase 2 involved developing the model through interviews with 17 key informants and focus group discussions with 9 experts. The data were analyzed using content analysis. Phase 3 involved validating the model through a workshop with 26 school administrators. The data were analyzed using means and standard deviations. Phase 4 involved evaluating the model with a sample of 165 school administrators. The data were analyzed using means and standard deviations.

The research findings indicated that the model for developing professional management skills based on the Four Noble Dhammas (Vuddhidhamma 4) for school administrators under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office comprised 6 components: (1) Principles, (2) Objectives, (3) Systems and mechanisms, (4) Implementation methods, study and understanding of six dimensions of professional school leadership through the integration of professional leadership based on the Four Noble Dhammas (Vuddhidhamma 4) to develop professional leadership for school administrators under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office, consisting of six projects, (5) Evaluation guidelines, and (6) Success conditions. The overall evaluation of the model was at the highest level. The research findings are summarized as “TVMCPE+V”.

Keywords: Professional Management, Four Noble Dhammas, School Administrators

บทนำ

กระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบอย่างชัดเจนต่อทุกมิติของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีการปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ประเทศไทยในฐานะประเทศที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว จึงเผชิญความท้าทายในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ กลุ่มเป้าหมายที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เนื่องจากผู้บริหารที่มีศักยภาพและความพร้อมจะสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการ ชี้นำและสนับสนุนครูให้จัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน ครูที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญ ย่อมสามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2556) การพัฒนาการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญในการ

ปรับเปลี่ยนรากฐานความรู้และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับบริบทการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยให้อำนาจด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไปแก่คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาโดยตรง การบริหารสถานศึกษาจึงขับเคลื่อนโดยผู้บริหารร่วมกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ครู ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศิษย์เก่า และศาสนา เพื่อสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน (ทิศนา แขมมณี, 2555)

พระพุทธศาสนาแบ่งปัญญาออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ โลกิยปัญญาและโลกุตตรปัญญา โดยโลกิยปัญญาเป็นปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในโลก ยังมีความสัมพันธ์กับกิเลส ตัณหา และการปรุงแต่ง ส่วนโลกุตตรปัญญาเป็นปัญญาที่เหนือโลก ปราศจากกิเลส เป็นปัญญาของพระพุทธเจ้าและพระอริยบุคคล การฝึกตนของมนุษย์ทั่วไปจึงควรเริ่มจากการพัฒนาโลกิยปัญญา เนื่องจากมนุษย์ยังต้องใช้ชีวิตอยู่ในสังคมโลก ผู้ที่มีโลกิยปัญญาจะสามารถดำเนินชีวิตอย่างสงบสุข มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โลกิยปัญญายังเป็นรากฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาตนไปสู่โลกุตตรปัญญาในระดับสูงขึ้น อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา โดยอาศัยการพัฒนาปัญญาผ่านมรรค ซึ่งเป็นกระบวนการนำมนุษย์ไปสู่การดำเนินชีวิตด้วยปัญญาอย่างแท้จริง ปราศจากอวิชชา ตัณหา และอุปาทาน(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2548) ด้วยหลักการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนในการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการและประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งบริหารจัดการภาระงานทั้งระบบให้เป็นไปอย่างมีแบบแผนและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งโรงเรียน ความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาจึงขึ้นอยู่กับสมรรถนะของผู้บริหารเป็นสำคัญ หากขาดประสิทธิภาพย่อมส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและความก้าวหน้าของการพัฒนาประเทศโดยรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

จุดมุ่งหมายของคำสอนเรื่องปัญญาในพระพุทธศาสนามุ่งให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ด้วยการพัฒนาปัญญา ความทุกข์ในสังคมปัจจุบันเกิดจากความเจริญทางวัตถุที่ก้าวหน้ารวดเร็ว ขณะที่การพัฒนาจิตใจตามไม่ทัน ส่งผลให้ผู้คนดำเนินชีวิตภายใต้วัตถุนิยม การแข่งขัน และการเอาเปรียบกัน เพราะตามทันความเจริญแต่รู้ไม่เท่าทันด้วยปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546) โรงเรียนเป็นหน่วยงานสำคัญในการจัดการศึกษาและพัฒนาศักยภาพบุคคล จึงต้องได้รับการพัฒนาให้มีมาตรฐานและคุณภาพอย่างครบถ้วน การบริหารตามแนวพุทธธรรมเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมและความยั่งยืน โดยประยุกต์พุทธวิธีบริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ งานบุคลากร การอำนวยการ และการกำกับดูแล (ปัญญากร เวชชศาสตร์, 2565) ดังนั้น หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะหลักวุฒิธรรม 4 ซึ่งมุ่งส่งเสริมการเจริญงอกงามแห่งปัญญาและสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตและการทำงาน ประกอบด้วย 1) สัปปุริสสังเสวะ การส่งเสริมให้บุคลากรคบคนดี มีความรู้ และปฏิบัติดีต่อส่วนรวม 2) สัทธัมมัสสวนะ การสนับสนุนให้บุคลากรได้รับฟังความรู้ คำสอน และประสบการณ์จากผู้รู้หรือปราชญ์ชุมชน 3) โยนิโสมนสิการ การกระตุ้นให้คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง และสรุปบทเรียนจากการเรียนรู้หรือกิจกรรมที่เข้าร่วม และ 4) ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ การนำความรู้ไปปฏิบัติจริง ประเมินผล และปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน (สาริณี อาษา, 2564)

การบริหารอย่างมืออาชีพเป็นภารกิจที่มีความซับซ้อนและท้าทาย เนื่องจากต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาองค์กรให้มีสมรรถนะ ความยืดหยุ่น และประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือและแนวคิดที่เหมาะสม การบูรณาการหลักวุฒิธรรม 4 จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างการบริหารอย่างมืออาชีพให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูง โดยเฉพาะการพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ ทักษะ และภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับบริบทการบริหารในยุคปัจจุบัน การบริหารอย่างมืออาชีพไม่เพียงส่งผลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรเท่านั้น แต่ยังช่วยสนับสนุนการพัฒนาตนเองและการพัฒนาผู้อื่น ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และสร้างบรรยากาศการทำงานที่มีความสุขและประสิทธิภาพ อันนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการพัฒนารูปแบบความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบการพัฒนาที่ได้มุ่งให้ผู้บริหารสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานจริง เกิดประโยชน์ต่อตนเอง องค์กร และเครือข่ายทางการศึกษา อีกทั้งยังสนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ของการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยมุ่งสร้างฐานข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนารูปแบบในระยะต่อไป การดำเนินการวิจัยในระยะนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ โดยใช้แหล่งข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัย นโยบายการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เครื่องมือที่ใช้คือแบบวิเคราะห์เอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์สาระสำคัญ ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนก เปรียบเทียบ และคัดกรองประเด็นที่มีความสำคัญและเชื่อถือได้ ผลจากขั้นตอนนี้นำไปสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบหลักของความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ซึ่งใช้เป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือวิจัยในขั้นตอนถัดไป ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ประชากรคือผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 285 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 165 คน ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie & Morgan (1970) และการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

แบบสอบถาม และตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ ด้านการบริหารจัดการยุคใหม่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านบุคลิกภาพ ด้านทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ และด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นจากการทดลองใช้ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ 0.988 แสดงว่าเครื่องมือมีคุณภาพเหมาะสมต่อการนำไปใช้จริง การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามออนไลน์ และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี $PNI_{modified}$ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ซึ่งผลลัพธ์จากระยะนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนารูปแบบในระยะถัดไปอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทจริง

ระยะที่ 2 ของการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูป/คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการด้านบริหารการศึกษา และนักวิชาการด้านพุทธบริหารการศึกษา เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งพัฒนาจากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี หลักวุฒิธรรม 4 และผลการวิจัยในระยะที่ 1 เนื้อหาการสัมภาษณ์ครอบคลุมความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ 6 ด้าน ได้แก่ คุณธรรมจริยธรรม การบริหารจัดการยุคใหม่ วิสัยทัศน์ บุคลิกภาพ ทักษะการสื่อสาร และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์เชิงอุปนัย เพื่อนำไปใช้เป็นสาระสำคัญในการยกร่างรูปแบบการพัฒนา และขั้นตอนที่ 2 เป็นการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน ซึ่งเป็นนักวิชาการด้านการบริหารการศึกษาและพุทธบริหารการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบและพัฒนารูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 (ฉบับร่าง) เครื่องมือที่ใช้คือแบบการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยรูปแบบการพัฒนาที่มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบและกลไก วิธีการดำเนินงาน แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ การสนทนากลุ่มเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซักถาม และให้ข้อเสนอแนะอย่างรอบด้าน โดยข้อมูลจากการสนทนากลุ่มถูกนำมาวิเคราะห์เนื้อหา และปรับปรุงแก้ไขรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งผลให้ได้รูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 ที่มีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับบริบทจริง และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ

ระยะที่ 3 ของการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่ได้พัฒนาขึ้นจากการวิจัยระยะที่ 2 โดยมุ่งประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และแนวโน้มผลลัพธ์ของการนำรูปแบบไปใช้จริง การดำเนินการวิจัยในระยะนี้ใช้กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นเครื่องมือหลักในการตรวจสอบรูปแบบ มีกลุ่มเป้าหมายในการประชุมเชิงปฏิบัติการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 26 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือกแบบอาสาสมัคร โดยเป็นผู้ที่มีความสนใจในการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพและ

สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) รูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 ซึ่งมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบและกลไก วิธีการดำเนินงาน แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ 2) คู่มือการใช้รูปแบบ และ 3) แบบประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มจากการขออนุญาตและประสานงานจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จากนั้นผู้วิจัยได้อธิบายแนวคิด หลักการ และขั้นตอนการใช้คู่มือการพัฒนารูปแบบให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจอย่างชัดเจน ก่อนร่วมกันดำเนินกิจกรรมตามแผนการทดลองใช้รูปแบบ พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินความคิดเห็น และบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวประกอบ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่และร้อยละ ส่วนความคิดเห็นต่อรูปแบบวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด ผลการวิจัยระยะที่ 3 ทำให้ได้ข้อค้นพบเชิงประจักษ์เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 ซึ่งสะท้อนถึงความเหมาะสมและศักยภาพของรูปแบบในการนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทจริง

ระยะที่ 4 มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กรอบมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ เพื่อยืนยันคุณภาพของรูปแบบและความสามารถในการนำไปใช้จริงในบริบทสถานศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 285 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 165 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie & Morgan และใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง แบ่งตามพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 อย่างเหมาะสม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 ซึ่งพัฒนาขึ้นจากองค์ประกอบของรูปแบบ โดยครอบคลุมการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบลิเคิร์ท เครื่องมือดังกล่าวผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพโดยอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ และได้รับการปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยผู้วิจัยขออนุญาตจากหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อประสานงานแจกแบบประเมินแก่ผู้บริหารสถานศึกษา จากนั้นส่งแบบประเมินจำนวน 165 ชุด ให้แก่กลุ่มตัวอย่างผ่านแบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) โดยใช้โปรแกรมประยุกต์ Line ส่วนตัว เพื่ออำนวยความสะดวกในการตอบแบบประเมินและเพิ่มอัตราการตอบกลับ และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลการประเมินรูปแบบวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด เพื่อสะท้อนระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพของรูปแบบในแต่ละด้าน

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 ระบบและกลไก องค์ประกอบที่ 4 วิธีการดำเนินงาน ได้แก่ 1) หลักการดำเนินงาน 2) พุทธวิธีการพัฒนา 6 โครงการ คือ โครงการที่ 1 พุทธวิธีการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เรื่อง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม โครงการที่ 2 พุทธวิธีความเป็นผู้บริหารมืออาชีพด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล เรื่อง วิสัยทัศน์ในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา โครงการที่ 3 พุทธวิธีความเป็นผู้บริหารมืออาชีพด้านการบริหารจัดการที่ดีแบบผู้บริหารยุคใหม่ เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการศึกษา โครงการที่ 4 พุทธวิธีความเป็นผู้บริหารมืออาชีพด้านทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เรื่อง ปฏิภาณไหวพริบในการพูดและมีความอ่อนน้อมถ่อมตนช่วยเหลือในการจัดการเรียนการสอน โครงการที่ 5 พุทธวิธีความเป็นผู้บริหารมืออาชีพด้านบุคลิกภาพดี เรื่อง ความมั่นคงในอารมณ์และความเชื่อมั่นในตนเอง โครงการที่ 6 พุทธวิธีความเป็นผู้บริหารมืออาชีพด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณของผู้นำ เรื่อง ความประพฤติปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายและเหมาะสมแก่ฐานะ องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมิน การประเมินผลลัพธ์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา และการประเมินผลกระทบต่อสถานศึกษา และองค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ

ผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยรวมมีความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยามี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก 4) วิธีการดำเนินงาน การศึกษาและทำความเข้าใจความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ 6 ประการ โดยการบูรณาการความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 ผ่านพุทธวิธีการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 6 โครงการ 5) แนวทางการประเมิน 6) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีจุดเด่นอยู่ที่การบูรณาการหลักวุฒิธรรม 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มุ่งพัฒนาปัญญาและการเรียนรู้ ได้แก่ สัปปุริสสังเสวะ สัทธัมมัสสวนะ โยนิโสมนสิการ และธัมมานุธัมมปฏิปัตติ เข้ากับการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพอย่างเป็นระบบ รูปแบบมองว่าการพัฒนาผู้บริหารไม่ใช่เพียงการเสริมสร้างความรู้และทักษะทางการบริหารเท่านั้น แต่ต้องเป็นการพัฒนาทั้งด้านปัญญา จิตใจ คุณธรรม และการปฏิบัติจริง โดยเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับสมรรถนะหลักของผู้บริหารมืออาชีพ 6 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง วิสัยทัศน์กว้างไกล การบริหารจัดการยุคใหม่ ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ บุคลิกภาพ และคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น รูปแบบยังได้กำหนดพุทธวิธีการพัฒนาในรูปของ 6 โครงการ ซึ่งมีความสอดคล้องกับประเด็นความต้องการจำเป็นในแต่ละด้านช่วยให้การนำหลักวุฒิธรรม 4 ไปใช้เกิดความชัดเจน เป็นรูปธรรม และสามารถนำไปปฏิบัติ

ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 6 ของรูปแบบนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของสมาน อัศวภูมิ (2549) ที่ระบุว่าองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการบริหารต้องมีกลไกการตรวจสอบผลการดำเนินงานและการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้องค์การมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของขวัญชนก คงพิบูลย์ และคณะ (2567) ที่พบว่ารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักวุฒิธรรม 4 ต้องมีองค์ประกอบด้านการบูรณาการและการประยุกต์ใช้หลักธรรมเข้าสู่ระบบการบริหารจึงจะเกิดผลสำเร็จ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐทิชา เมืองหนองจอก และคณะ (2566) ที่พบว่า การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา อีกทั้งผู้บริหารมีการประสานงานและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในภารกิจทั้งหลายของสถานศึกษา

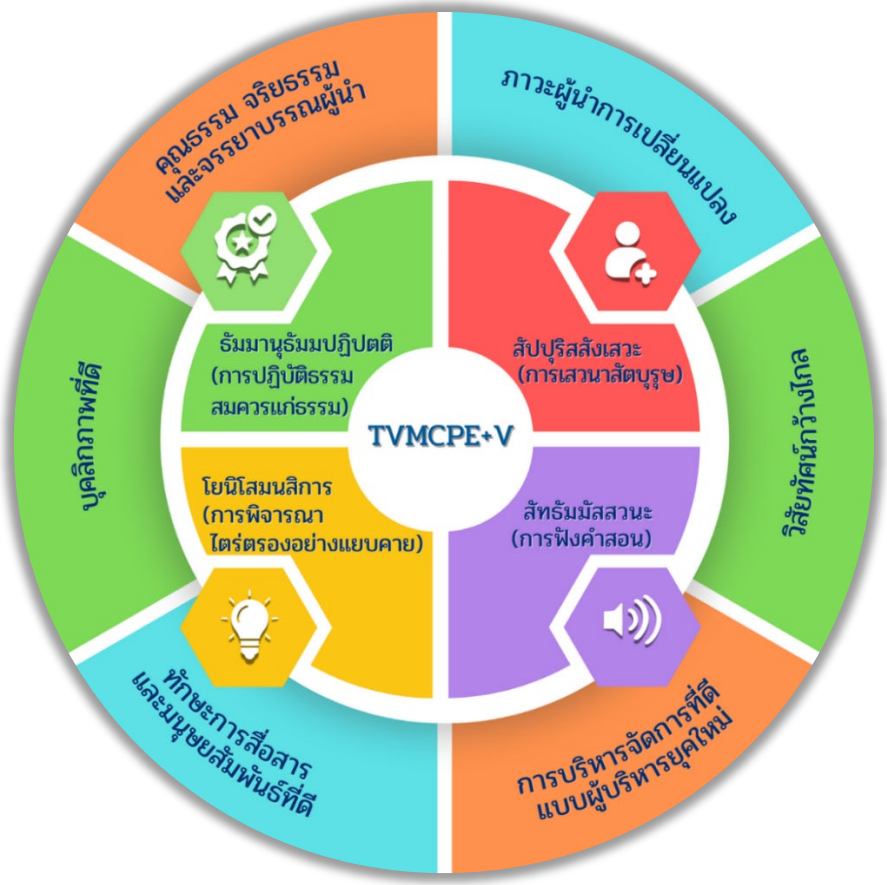
นอกจากนี้ การนำหลักวุฒิธรรม 4 ยังมีความสำคัญกับการพัฒนาผู้บริหารมืออาชีพและเหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะแก่นแท้ของธรรมะนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเองสู่ความเป็นเลิศสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นของผู้บริหารมืออาชีพในยุคปัจจุบันอย่างสมบูรณ์แบบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาทัพยา ปิยวณฺโณ (2565) ที่ระบุว่า หลักวุฒิธรรม 4 เป็นกระบวนการพัฒนาปัญญาที่เริ่มจากการสร้างสัมมาทิฏฐินำไปสู่การคิดวิเคราะห์และการปฏิบัติที่ถูกต้อง ทำให้เกิดปัญญาในการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างแท้จริง กระบวนการพัฒนาคนตามหลักวุฒิธรรมต้องอาศัยการปฏิบัติที่ต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนจากการฟัง การคิดและการลงมือทำ จึงจะเกิดปัญญาและการพัฒนาที่แท้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐชา พิกุลทอง และสงวน อินทร์รักษ์ (2560) ที่พบว่า การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม ถือเป็นการปฏิบัติตามแนวทางของหลักธรรมมาภิบาล ซึ่งได้กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษายึดในการปฏิบัติงาน และกำหนดให้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้หลักค่านิยม 12 ประการ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของขวัญชนก คงพิบูลย์ และคณะ (2567) ที่พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักวุฒิธรรม 4 ต้องประกอบด้วยการบูรณาการและการประยุกต์ใช้หลักธรรมผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมจึงจะมีความเป็นไปได้และเกิดประโยชน์สูงสุด

ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยใช้หลักการประเมิน 4 ด้าน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนการวิจัยอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการความจำเป็นการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 165 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูป/คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 26 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 165 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินรูปแบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของขวัญชนก คงพิบูลย์ และคณะ (2567) ที่พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักวุฒิธรรม 4 ของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผลการประเมินรูปแบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นไปได้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เป็นองค์ความรู้เชิงบูรณาการที่ผสานการบริหารการศึกษาสมัยใหม่เข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “TVMCPE+V”
ที่มา: นางสาวน้ำอ้อย สุนทรพฤกษ์ (2569)

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “TVMCPE+V” มีอธิบายดังนี้

T = Transformational Leadership ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการเป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจ มุ่งผลักดันการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในองค์กรอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

V = Visionary Thinking วิสัยทัศน์กว้างไกล การมองภาพอนาคตได้ชัดเจน กำหนดทิศทางขององค์กร และสามารถวางกลยุทธ์เพื่อบรรลุเป้าหมายระยะยาว

M = Modern Management การบริหารจัดการที่ดีแบบผู้บริหารยุคใหม่ การใช้หลักการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น เน้นนวัตกรรม เทคโนโลยี และการทำงานเป็นทีม

C = Communication and Interpersonal Skills ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ที่ชัดเจน สร้างความเข้าใจและความร่วมมือ รวมทั้งการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในองค์กร

P = Professional Personality บุคลิกภาพที่ดี การแสดงออกที่มั่นใจ สุภาพ เหมาะสมกับสถานการณ์ และเป็นแบบอย่างที่น่าเชื่อถือให้แก่บุคลากร

E = Ethics and Leadership Integrity คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ผู้นำ ยึดมั่นในความถูกต้อง โปร่งใส ยุติธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

V = Vuddhidhamma หลักวุฒิธรรม 4 ซึ่งเป็นธรรมะที่นำไปสู่ความเจริญด้วยปัญญา ช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่มีปัญญา มีวิจารณญาณ สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และนำพาองค์กรไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ประกอบด้วย

1. สัปปุริสสังเสวะ การสร้างเครือข่ายและกัลยาณมิตรทางวิชาการ จุดเริ่มต้นของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ คือการรู้จักสร้างเครือข่ายทางวิชาการและการบริหาร ผู้บริหารต้องใช้วิจารณญาณในการเลือกกัลยาณมิตร แวดล้อมตนเองด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ และทีมครูอาจารย์ที่มีความรู้คู่คุณธรรม การมีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เข้มแข็ง จะเป็นฐานรากสำคัญในการแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ และเป็นกลไกนำพาสถานศึกษาไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

2. สัทธัมมัสสวนะ การแสวงหาความรู้และการรับฟังอย่างเปิดใจ เมื่อมีเครือข่ายกัลยาณมิตรแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้และมีทักษะการรับฟังอย่างใส่ใจ ทั้งการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา ตลอดจนขวนขวายศึกษาแนวนโยบาย นวัตกรรม เทคโนโลยี และทิศทางการศึกษาใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อรวบรวมเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการกำหนดทิศทางขององค์กร

3. โยนิโสมนสิการ การคิดเชิงกลยุทธ์และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ข้อมูลและนโยบายที่ได้รับมาจะไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ หากผู้บริหารขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ ขั้นตอนนี้คือการนำข้อมูลมาพิจารณาไตร่ตรองอย่างแยบคายและเป็นระบบ รู้จักวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา แยกแยะสาเหตุของปัญหา และประเมินทางเลือกบนหลักเหตุผลปราศจากอคติ เพื่อให้ตกผลึกเป็นกลยุทธ์การบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนอย่างแท้จริง

4. ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ การบริหารงานและการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ขั้นตอนสูงสุดของการพัฒนา คือการนำวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่ผ่านการไตร่ตรองมาอย่างดีแล้ว ลงมือขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติจริง ผู้บริหารต้องบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) จรรยาบรรณวิชาชีพและจริยธรรมของผู้นำ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลลัพธ์โดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนและประสิทธิภาพของสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ควรนำรูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 ไปบรรจุในแผนพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำปี และใช้เป็นกรอบหลักสูตรในการฝึกอบรมและพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสร้างมาตรฐานความเป็นมืออาชีพที่บูรณาการศาสตร์การบริหารสมัยใหม่เข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้ง

ในด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง วิสัยทัศน์ การบริหารจัดการ ทักษะการสื่อสาร บุคลิกภาพ และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดนำรูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานจริง โดยสร้างระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนความสำเร็จร่วมกัน พร้อมทั้งกำหนดให้มีการติดตามและประเมินผลการนำรูปแบบไปใช้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมทั่วทั้งเขตพื้นที่การศึกษา

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำคู่มือรูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักวุฒิธรรม 4 ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและบริหารจัดการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยนำกิจกรรมจากทั้ง 6 โครงการพัฒนา ไปปรับใช้ตามบริบทของสถานศึกษา เพื่อยกระดับสมรรถนะทางวิชาชีพควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพโดยเน้นหลักวุฒิธรรม 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นความเจริญงอกงามทางปัญญาและการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ความเป็นมืออาชีพยังต้องอาศัยความสำเร็จในการงานและการครองใจคน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาวิจัยโดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ซึ่งเป็นธรรมะแห่งความสำเร็จ หรือหลักสังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานัตตตา)

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

ขวัญชนก คงพิบูลย์, พระมหาสมบัติ ธนปญฺโญ และพระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน. (2567). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักวุฒิธรรม 4 ของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 11(2), 229-242.

ณัฐชา พิกุลทอง และสงวน อินทร์รักษ์. (2560). คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(1), 1-14.

ณัฐทิชา เมืองหนองจอก, ทินกร ชอัมพงษ์ และเยาวเรศ ภักดีจิตร. (2566). การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1. วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 6(2), 1-13.

ทิศนา แขมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

นันทภัค สุโข. (2559). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนตามความคิดเห็นของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

นารีรัตน์ พลแจ้ง. (2567). สหสัมพันธ์คาโนนิคอลระหว่างผู้บริหารมืออาชีพกับการบริหารภาวะวิกฤตของผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปัญญากร เวชชศาสตร์ และคณะ. (2565). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 9(1), 234.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). การสร้างสรรค์ปัญญาเพื่ออนาคตของมนุษย์ชาติ. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2548). ทุกข์สำหรับเห็นแต่สุขสำหรับเป็น. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2556). สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสกับการปฏิรูปการศึกษาพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สามลดา.

พระมหาทัพยา ปิยวณฺโณ (แจ่มจำรัส). (2565). กระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักวุฑฒิธรรม. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิตย์ อาภากโร). (2567). เทคนิคและรูปแบบการเขียนวิทยานิพนธ์และการวิจัยเชิงพุทธบูรณาการ. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมาน อัศวภูมิ. (2549). การศึกษาและการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารสถานศึกษาการพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาและสถานศึกษาเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ รุ่นที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

สาริณี อาษา. (2564). วุฒิธรรม 4: พุทธธรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม. วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษย์สังคมศาสตร์, 2(2), 1-15.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEACHER COMPETENCY IN THE 21ST CENTURY IN SCHOOLS UNDER THE NONTHABURI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]ปิยวัฒน์ ฤทธิ์มาก Piyawat Ritmark [2]วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์ Wisut Wichitpatcharaporn
[1, 2]สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ Panyapiwat Institute of Management, Thailand
Corresponding Author E-mail: tom_517@pk.ac.th

Article Received: February 10, 2026. Revised: June 19, 2026. Accepted: June 23, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี จำนวน 320 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย ตามสัดส่วนประชากรครูแต่ละโรงเรียน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นที่ .973 นำผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม มาวิเคราะห์โดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 3) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี สามารถพยากรณ์ตัวแปรสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 42.80 โดยภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 พยากรณ์ได้ 2 ด้าน คือ ด้านสมรรถนะดิจิทัล และด้านการสื่อสารดิจิทัล ตามลำดับ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aimed to 1) study the level of digital leadership among school administrators, 2) study the level of 21st century competencies of teachers, and 3) study the impact of digital leadership among school administrators on 21st century competencies of teachers. The sample consisted of 320 teachers from schools under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office, selected using simple random sampling based on the proportion of the teacher population in each school. The data collection instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of .973. The results from the questionnaire were

analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, and inferential statistics using stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed that: 1) The overall and individual levels of digital leadership among school administrators were at a high level. 2) The overall and individual levels of 21st century competencies of teachers were at a high level. And 3) The impact of digital leadership among school administrators on 21st century competencies of teachers in schools under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office was also studied. The variables affecting 21st century teacher competencies can be predicted by 42.80%. The digital leadership of school administrators, which impacts 21st century teacher competencies, can predict two aspects: digital competencies and digital communication competencies, respectively.

Keywords: Digital Leadership, School Administrators, Teacher Competency in the 21ST Century

บทนำ

ปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง ที่เกิดจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งยิ่งใหญ่ที่นำปัญญาประดิษฐ์ ข้อมูลขนาดใหญ่ และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่งมาผนวกเข้ากับวิถีชีวิตและการทำงาน การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัลนี้ ส่งผลให้ทักษะการสร้าง AI หรือทักษะที่จำเป็นในการทำงานร่วมกับเทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการแก้ปัญหาและสร้างนวัตกรรม นอกจากนี้ ทักษะทางสังคมและอารมณ์ เช่น ความยืดหยุ่นและการปรับตัว แรงจูงใจและการตระหนักรู้ในตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิต และความฉลาดทางอารมณ์ ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นทักษะที่ช่วยให้มนุษย์สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างรวดเร็ว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2568)

การจัดการศึกษาในประเทศไทย กำลังเผชิญกับสภาวการณ์และปัญหาที่ท้าทายในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง คุณภาพของการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะที่ได้มาเพื่อสร้างคุณค่าในสังคมและเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ (Darling-Hammond, 2023) ดังนั้น ครูจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของจากที่เคยเป็นผู้ให้ความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวกทำหน้าที่ชี้แนะผู้เรียนในการสำรวจและสร้างความรู้ด้วยตนเอง จัดการเรียนรู้ให้เกิดความท้าทาย และให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ได้ ครูจึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

การพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 เป็นภารกิจหลักที่ต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจก้าวทันต่อการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 สามารถบริหารจัดการให้เข้ากับยุคดิจิทัลจึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 นั้นขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนาตนเอง ผู้นำที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลจะช่วยส่งเสริมให้ครูมีทักษะความสามารถในการปรับเปลี่ยนกระบวนการสอน พัฒนาสื่อและนวัตกรรม และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชวัลวิทย์ พิณเขียว, 2568)

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ได้รับงบประมาณอุดหนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนในจังหวัดนนทบุรีเข้าถึงการศึกษาอย่างเสมอภาค สนับสนุนให้ครูมีความรักความศรัทธาในวิชาชีพ มุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้ทันต่อการพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21 มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในปีงบประมาณ 2568 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นในการพัฒนาการศึกษาไว้ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความมั่นคง 2) ด้านความปลอดภัย 3) ด้านความเป็นเลิศ 4) ด้านการเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา 5) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และ 6) ด้านการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ โดยในด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานั้น ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นไว้ครอบคลุมถึงการพัฒนาบุคคลให้ครูมีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 อาทิ กำหนดให้มีการพัฒนาครูในด้านความรู้ สมรรถนะ และทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ส่งเสริมและพัฒนาครูด้านภาษา ด้านดิจิทัล และด้านปัญญาประดิษฐ์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี, 2568)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี เนื่องจากเล็งเห็นว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นพฤติกรรมสำคัญจำเป็นที่ส่งผลต่อสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 และเชื่อมโยงไปสู่ประสิทธิผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คือ การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และการพัฒนาผู้เรียนที่ตอบสนองทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุขในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง อันเป็นพันธกิจที่สำคัญยิ่งของงานการศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ปีการศึกษา 2568 รวมจำนวนข้าราชการครูทั้งสิ้น 1,884 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี, 2568) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างจากตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย คำนวณตามสัดส่วนของประชากรแต่ละสถานศึกษา ให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถาม

เกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่21ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ระดับ

การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย 2) ยกร่างแบบสอบถามโดยให้ครอบคลุมตัวแปรย่อยแต่ละด้าน พิจารณาจากการศึกษาค้นคว้า และนิยามเชิงปฏิบัติการ 3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจทาน เพื่อให้ความเห็น และแนะนำสิ่งที่ควรพัฒนา และ4) นำข้อเสนอแนะมาใช้ปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล จำนวน 2 คน และด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน รวม 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ด้วยการหาค่า IOC ซึ่งค่า IOC ของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6-1.0 เป็นไปตามเกณฑ์ ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามไปหาคุณภาพความเที่ยงของเครื่องมือการวิจัย โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้เก็บข้อมูล (try out) กับครูที่มิใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบหาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยนำมาหาค่าความเชื่อมั่นตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ ครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้งฉบับ เท่ากับ .973 ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .954 และตอนที่ 3 สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .963

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ขอหนังสือหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย จากคณะครุศาสตร์สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ 2) ส่งหนังสือถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี จำนวน 18 โรงเรียน 3) ผู้วิจัยติดตามตรวจทานและตรวจสอบการตอบแบบสอบถาม และ 4) นำข้อมูลการตอบแบบสอบถามไปวิเคราะห์ผลตามสถิติที่กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตาราง ประกอบความเรียง 2) วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอในรูปตาราง ประกอบความเรียง และ 3) วิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = .51) เมื่อพิจารณา พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับ มาก ทั้ง 4 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวัฒนธรรมการใช้ดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = .52) รองลงมา คือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = .57) ด้านสมรรถนะดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = .56) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = .57) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.08	.57	มาก	4
2. ด้านสมรรถนะดิจิทัล	4.12	.56	มาก	3
3. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.18	.57	มาก	2
4. ด้านวัฒนธรรมการใช้ดิจิทัล	4.26	.52	มาก	1
รวม	4.16	.51	มาก	

2. สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = .49) เมื่อพิจารณา พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับ มาก ทั้ง 4 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = .52) รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = .51) ด้านการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = .51) ด้านการพัฒนาตนเองสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = .55) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = .63) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ในภาพรวม

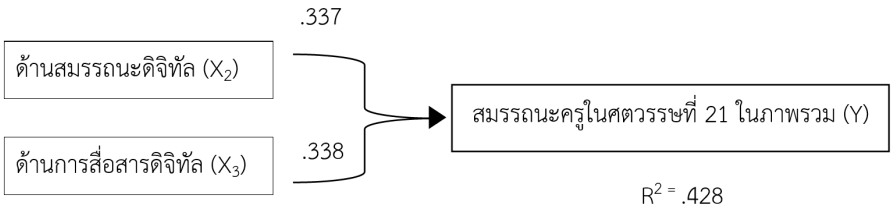
สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	4.28	.51	มาก	2
2. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.36	.52	มาก	1
3. ด้านการพัฒนาตนเองสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้	4.24	.55	มาก	4
4. ด้านการวิจัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.19	.63	มาก	5
5. ด้านการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน	4.27	.51	มาก	3
รวม	4.27	.49	มาก	

3. ภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี เป็นการวิเคราะห์รายด้าน ประกอบด้วย ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านด้านสมรรถนะดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านวัฒนธรรมการใช้ดิจิทัลที่ส่งผลสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา รายด้าน ที่ส่งผลต่อสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21

Variable	b	SE_b	β	t	Sig.	Colinarity Statistics	
						Tolerance	VIF
(Constant)	1.836	.160		11.492	.001		
ด้านสมรรถนะดิจิทัล (X_2)	.296	.077	.337	3.871	.001	.238	4.210
ด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_3)	.290	.075	.338	3.881	.001	.238	4.210
R = .654, R^2 = .428, Adjust R^2 = .424, $S.E._{est}$ = .376, F = 118.490							

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษารายด้านที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สำหรับการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2 ด้าน ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม โดยลำดับแรก คือ ด้านสมรรถนะดิจิทัล (X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนดิบ (b) = .296 และในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (β) = .337 ด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_3) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนดิบ (b) = .290 และในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (β) = .338 ตัวแปรทั้ง 2 ตัวนี้ ร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมได้ ร้อยละ 42.80 (R^2 = .428) ผลการวิเคราะห์ข้างต้นนำมาเขียนเป็นภาพได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษารายด้านที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี พบว่า ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการสร้างวัฒนธรรมการใช้ดิจิทัล ส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูใช้ดิจิทัลให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการสื่อสารดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ มีสมรรถนะดิจิทัล และการมีวิสัยทัศน์

ดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชวัลวิทย์ พิณเขียว (2568) ที่พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ด้านวัฒนธรรมการใช้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างหลากหลาย เปิดโอกาสให้ทุกคนในสถานศึกษาได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพมีความสามารถในการนำเพื่อสร้างวัฒนธรรมการใช้ดิจิทัลให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลโดยรายด้านดังนี้

1.1 ด้านวัฒนธรรมการใช้ดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ด้านวัฒนธรรมการใช้ดิจิทัลอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน ให้นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา ชี้นำให้สมาชิกในสถานศึกษาเห็นข้อดีของการใช้เทคโนโลยีในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานมีส่วนช่วยในธุรการมากขึ้น เช่น ลดการจัดทำเอกสารในรูปแบบกระดาษแล้วไปใช้การส่งเอกสารรูปแบบออนไลน์แทน การลดงบประมาณค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการขนส่งหรือการเดินทางไปติดต่อหรือประชุม สัมมนาที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆ ปรับเปลี่ยนเป็นการติดต่อสื่อสารและการส่งเอกสารรูปแบบออนไลน์แทน ประกอบกับยุคปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดกำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนและพัฒนาการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรรวมถึงนักเรียนได้เข้าถึงการเรียนรู้และการปฏิบัติงานได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนลกช เกตุพลสังข์ โสภนา สุดสมบูรณ์ และสุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ (2567) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ด้านวัฒนธรรมการใช้ดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

1.2 ด้านการสื่อสารดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ด้านการสื่อสารดิจิทัลอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับรองลงมาจากด้านวัฒนธรรมการใช้ดิจิทัล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีกลยุทธ์ในการติดต่อสื่อสาร หรือกลยุทธ์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารแตกต่างกันออกไป แต่โดยรวมแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความสมารถด้านการสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยีในระดับมาก ยุคปัจจุบันการสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษากำลังให้สำคัญเป็นอย่างมาก สถานศึกษาใดมีพื้นที่สื่อมากกว่าสถานศึกษานั้นมีโอกาสจะดึงดูดให้ผู้ปกครองและนักเรียนให้ความสนใจเข้าศึกษามากกว่าอีกประการที่สำคัญคือการสื่อสารดิจิทัลยังเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร หรือการชี้แจง ทำความเข้าใจ กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษา ได้อย่างรวดเร็วและทันสมัย สอดคล้องกับการวิจัยของเบญจรัตน์ ลาคำ และจารุวรรณ นาตัน (2568) ที่พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ด้านการสื่อสารดิจิทัลอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลอยู่ในระดับมาก แต่อยู่ในอันดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการหรือขั้นตอนในการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีบริบท

ที่แตกต่างกันออกไปตามนโยบายของผู้บริหารสถานศึกษาจึงส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาบางแห่งดำเนินการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันกับครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทำให้ครูทราบและเข้าใจวิสัยทัศน์ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างดี ในขณะที่สถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ด้วยตนเอง อาจจะมีข้อบกพร่องในการสื่อสารวิสัยทัศน์ไปยังผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งผลให้ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลมีอยู่ในอันดับสุดท้าย สอดคล้องกับการวิจัยของสมกิตติ์ บุญยะโพธิ์ สุรินทร์ สำลี และสง่า จันทร์วิเศษ (2568) ที่พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลเป็นด้านที่อยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูมีความรู้ความเข้าใจ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เข้าใจบทบาทและสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชวัลวิทย์ พิณเขียว (2568) ที่พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างหลากหลายเปิดโอกาสให้ทุกคนในสถานศึกษาได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลโดยรายด้านดังนี้

2.1 ระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูมีทักษะในการใช้และผลิตสื่อนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย หลากหลาย ตอบสนองกับความแตกต่างของนักเรียน สถานศึกษาและหน่วยงานภายนอกมีการประกวดสื่อนวัตกรรมทางการศึกษาโดยมีครูเข้าร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของนุสบา เหง่าศรี (2566) ที่พบว่าความสามารถด้านดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับมาก

2.2 ระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับรองลงมาจากด้านวัฒนธรรมการใช้ดิจิทัล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูได้รับส่งเสริมสนับสนุนให้พัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับงานหลักสูตร การจัดกิจกรรรมการเรียนที่มุ่งเน้นการคิดวิเคราะห์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบนำตนเอง จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก โดยปรับบทบาทจากผู้สอนเป็นโค้ช ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชวัลวิทย์ พิณเขียว (2568) ที่พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า อยู่ในระดับมาก

2.3 ระดับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ด้านการวิจัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม อยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูได้รับการพัฒนาทักษะการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรม สามารถครูวิเคราะห์สภาพปัญหาในชั้นเรียนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับสภาพปัญหา และนำผลจากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนานวัตกรรมได้ สอดคล้องกับการ

วิจัยของชวัลวิทย์ พิณเขียว (2568) ที่พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ด้านการวิจัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี พบว่า 2 ใน 4 ด้านของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ในภาพรวม คือ ด้านสมรรถนะดิจิทัล และด้านการสื่อสารดิจิทัล จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังรายละเอียดภาพรวมและรายด้าน พบว่า ด้านการสื่อสารดิจิทัล ส่งผลเป็นอันดับแรก อาจเป็นเพราะการสื่อสารโดยใช้ช่องทางดิจิทัลเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมในยุคปัจจุบัน เนื่องจากมีทำให้ผู้สื่อสารได้รับความสะดวก สบาย รวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดของอนุพงษ์ กิคอม และประมุข ชูสอน (2567) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประชาสัมพันธ์สถานศึกษา นอกจากนี้ยังมีทักษะการรับส่งข้อมูลเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงาน สามารถกำกับติดตามการดำเนินงานได้อย่างทันท่วงที และด้านสมรรถนะดิจิทัลส่งผลเป็นลำดับต่อมา อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลให้เป็นผู้รู้เท่าทันดิจิทัล สามารถเลือกใช้และพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลให้เหมาะสมกับการใช้งานได้ สอดคล้องกับแนวคิดของสุนันทา กุศลประเสริฐ (2565) กล่าวว่า สมรรถนะดิจิทัลเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะดิจิทัล เพื่อจะสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ดำเนินงาน ปรับปรุงพัฒนา การบริหารสถานศึกษา ให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงสุด

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านสมรรถนะดิจิทัล ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม สรุปเป็นภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ดังนี้

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การสื่อสารดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การสื่อสารโดยใช้ช่องทางดิจิทัลเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมในยุคปัจจุบัน เนื่องจากมีทำให้ผู้สื่อสารได้รับความสะดวก สบาย รวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประชาสัมพันธ์สถานศึกษา นอกจากนี้ยังมีทักษะการรับส่งข้อมูลเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงาน สามารถกำกับติดตามการดำเนินงานได้อย่างทันท่วงที

2. สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะดิจิทัล เพื่อจะสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ดำเนินงาน ปรับปรุง พัฒนา การบริหารสถานศึกษา ให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านสมรรถนะดิจิทัล ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับบริบทของยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง ตอบสนองผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน สามารถบูรณาการองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและศาสตร์การสอนได้อย่างเหมาะสม ใช้หลักสูตรที่มุ่งเน้นสมรรถนะของผู้เรียน วิเคราะห์หลักสูตรที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ปรับบทบาทจากผู้ให้ความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมการคิดขั้นสูง

2. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล คือ ครูประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการบริหารจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากแพลตฟอร์มที่หลากหลาย ประยุกต์ใช้และสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของนักเรียน ผลิตสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้จากแพลตฟอร์มที่หลากหลาย ผลิตสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการบริหารจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการพัฒนาตนเองสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คือ ครูเข้าร่วมการอบรม สัมมนา หรือการประชุมเพื่อพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง สนใจศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มีความคิดริเริ่มพัฒนาตนเอง และนำตัวเองสู่การเปลี่ยนแปลง ใช้เวลาว่างศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

4. ด้านการวิจัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม คือ ครูวิเคราะห์สภาพปัญหาในชั้นเรียนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพนักเรียน ทำวิจัยในชั้นเรียนตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับสภาพปัญหา ใช้กระบวนการวิจัยสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ นำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน และส่งเสริมให้นักเรียนคิดค้นสร้างสรรค์นวัตกรรมโดยใช้กระบวนการวิจัย

5. ด้านการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน คือ ครูนำผลการประเมินมาใช้เป็นสารสนเทศในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง กำหนดวิธีการและเกณฑ์การวัดและประเมินผลเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนอย่างหลากหลาย ครูวางแผนการวัดและประเมินผลผู้เรียนอย่างหลากหลายและเป็นระบบ ออกแบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนโดยคำนึงถึงฐานสมรรถนะ

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารดิจิทัลและสมรรถนะดิจิทัลให้มากขึ้น ต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้สามารถที่ทันยุคสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จึงจะสามารถใช้ภาวะผู้นำดิจิทัลทั้ง 2 ด้านนี้ ในการส่งเสริม สนับสนุน ครูให้เป็นครูที่มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนานักเรียนและขับเคลื่อนการศึกษาไทยให้มีความเจริญก้าวหน้า

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล อยู่ในระดับมาก แต่อยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ และสื่อสารวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน จริงจัง

1.2 จากผลการวิจัย สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวิจัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม อยู่ในระดับมาก แต่อยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงครูควรสร้างการตระหนักรู้ให้ความสำคัญกับครู เกี่ยวกับการวิจัยอย่างจริงจัง อาจจะจัดกิจกรรมอบรม พัฒนาศักยภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อสร้างสวรรค์นวัตกรรมสำหรับพัฒนานักเรียน และอาจขยายผลไปสู่การพัฒนางานวิจัยเพื่อนำไปใช้ขอเลื่อนวิทยฐานะของครูเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพของครูต่อไป

1.3 จากผลการวิจัย ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ด้านสมรรถนะดิจิทัล และด้านการสื่อสารดิจิทัล ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 2 ด้านนี้ เพื่อส่งเสริมให้ครูมีสมรรถนะสูงขึ้นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษา ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 จากกลุ่มประชากรครูหรือผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สหวิทยาเขต อื่น ๆ สถานศึกษาเอกชน เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาระดับอื่น ๆ ต่อไป

2.2 ควรศึกษา ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในรูปแบบอื่นๆ เช่น งานวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 และหาองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก สามารถนำไปพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ครูและนักเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชวัลวิทย์ พิณเขียว. (2568). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง. วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์, 5(1), 432-443.

ชวัลวิทย์ พิณเขียว. (2568). ภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

นลกช เกตุพลสังข์ โสภนา สุดสมบูรณ์ และสุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง. วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน, 6(1), 47-59.

นุสบา เหง่าศรี. (2566). แนวทางการพัฒนาความสามารถด้านดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เบญจรัตน์ ลาคำ และจารุวรรณ นาตัน. (2568). ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. วารสารวิชาการ มจร. จังหวัดบุรีรัมย์,10(2), 254-269.

สมกิตติ์ บุญยะโพธิ์ สุรินทร์ สำลี และสง่า จันทร์วิเศษ. (2568). ภาวะผู้นำการดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 14-29.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี. (2568). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2568. นนทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี. (2568). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. นนทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนทางดิจิทัลเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ.

สุนันทา กุศลประเสริฐ. (2565). การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อนุพงษ์ กิคอม และประมุข ชูสอน. (2567). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อครูนวัตกร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 7(22), 91-102.

Darling-Hammond, S. (2023). Fostering belonging, transforming schools: The impact of restorative practices [Brief]. From https://learningpolicyinstitute.org/product/impact-restorative-practices-brief Retrieved January 2, 2026.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

กลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

COACHING STRATEGIES FOR SCHOOL ADMINISTRATORS IN A DISRUPTIVE WORLD BASED ON THE FOUR BHAVANA PRINCIPLES UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]ปิยนันท์ แววนิลานนท์ Piyanun Waewnilanon [2]ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka
[3]ณัชชา อมราภรณ์ Natcha Amaraporn
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: krootik@hotmail.com

Article Received: March 25, 2026. Revised: June 19, 2026. Accepted: June 22, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอกลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 2 กลุ่ม คือ 1) ใช้ศึกษาสภาพการโค้ช จำนวน 386 คน 2) ใช้ประเมินกลยุทธ์ฯ จำนวน 390 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามโดยวิเคราะห์ทางสถิติด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน การจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และทดลองใช้ในโรงเรียน 1 โรงเรียน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และคู่มือการใช้กลยุทธ์ฯ

ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 6 ส่วน คือ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ มี 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะเชิงพฤติกรรมและเตรียมความพร้อม (กายภาวนา) กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์การเสริมสร้างวินัย จรรยาบรรณมุ่งเน้นหลักธรรมาภิบาล (ศีลภาวนา) กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ขับเคลื่อนเชิงสร้างสรรค์ (จิตภาวนา) และกลยุทธ์ที่ 4 กลยุทธ์การพัฒนาทักษะสะท้อนคิดและปัญญาแห่งการเปลี่ยนแปลง (ปัญญาภาวนา) 5) การขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ และองค์ความรู้ที่ได้คือ PMDL Strategy

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การโค้ช, ผู้บริหารสถานศึกษา, หลักภาวนา 4, ยุคโลกพลิกผัน

Abstract

This research aims to propose coaching strategies for school administrators in a disruptive world, based on the Four Bhavana Principles, under the Primary Educational Service Areas Office. This research employs a mixed-methods, multi-phase approach quantitative research. The sample group consisted of two groups: school administrators and teachers, including educational personal (1) 386 individuals for studying the current coaching situation, and 2) 390 individuals for evaluating the strategies. The research instrument was a questionnaire. The data were analyzed statistically using percentages, means, standard deviations, and needs assessments. Qualitative research was conducted through document review, interviews with 10 key informants, focus group discussions with 9 experts, and a pilot study in a school. The research instruments included document review forms, interview guides, focus group discussion guides, and a strategy manual.

The research findings revealed that the coaching strategies for school administrators in a disruptive world, based on the Four Bhavana Principles, under the Primary Educational Service Areas Office, comprised six components: (1) Vision, (2) Mission, (3) Objectives, and (4) Strategies. There are four strategies. Strategy 1: Developing behavioral competencies and preparing for the new era (Kaya Bhavana); Strategy 2: Fostering discipline, focusing on good governance (Sila Bhavana), strategy 3: Strengthening mental resilience and creative empowerment (Citta Bhavana), and strategy 4: Developing reflective thinking skills and transformative wisdom (Panna Bhavana). (5) Driving the strategies into practice, and (6) Success conditions. The research findings are summarized as the PMDL Strategy.

Keywords: Strategy, Coaching, Educational Administrators, Four Bhavana Principles, Disruptive World

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่มีลักษณะ “พลิกผัน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ” (VUCA World) อันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้เรียนในปัจจุบันเติบโตท่ามกลางความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลและแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางจากการถ่ายทอดความรู้แบบเดิม ไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) บริบทดังกล่าวสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมาตรา 6 กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ขณะที่มาตรา 24 เน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

การขับเคลื่อนการศึกษาสู่เป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรท่ามกลางความไม่แน่นอน ตลอดจนมีทักษะในการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 งานวิจัยด้านภาวะผู้นำทางการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาครูอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะผ่านกระบวนการชี้แนะหรือการโค้ช (coaching) ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2564) อย่างไรก็ตาม จากสภาพปัญหาในสถานศึกษาพบว่า การดำเนินการโค้ชยังประสบอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ การขาดความเข้าใจในกระบวนการโค้ช ความไม่ไว้วางใจระหว่างโค้ชกับผู้รับการโค้ช รวมถึงทัศนคติของครูบางส่วนที่มองว่าการโค้ชเป็นภาระงานเพิ่มเติมมากกว่ากระบวนการพัฒนาวิชาชีพ (ธีระ รุญเจริญ, 2565) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การโค้ชที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาไทย และสามารถสร้างความเชื่อมั่น ความร่วมมือ และการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดหนึ่งที่สามารถนำมาบูรณาการกับการพัฒนาภาวะผู้นำและการโค้ช คือ หลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย กายภาวนา (การพัฒนากาย), ศีลภาวนา (การพัฒนาความประพฤติและจริยธรรม), จิตภาวนา (การพัฒนาจิตใจ), และปัญญาภาวนา (การพัฒนาปัญญา) อันเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวมและสมดุล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2563) การประยุกต์หลักภาวนา 4 กับกระบวนการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา จึงอาจเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างทั้งมิติด้านทักษะวิชาชีพ คุณธรรม จิตสำนึก และปัญญาเชิงวิพากษ์ อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพครูและองค์กรอย่างยั่งยืน

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อสร้างแนวทางเชิงระบบที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพครู การยกระดับผลการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวมของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอกลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับ กลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้แบบศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหา ผลลัพธ์ที่ได้คือ สภาพการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2) ศึกษาสภาพการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จากการแจกแบบสอบถามความคิดเห็น จากผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 397 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสวนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ผลลัพธ์ที่ได้ สภาพการโค้ชจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ตามหลักของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ระยะที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 3 ขั้นตอน คือ 1) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์แบบเจาะจง จำนวน 10 รูป/คน ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แล้วนำมาการวิเคราะห์เนื้อหา ผลลัพธ์ที่ได้ แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 2) ยกร่างกลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นำผลลัพธ์จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และผลการสัมภาษณ์จากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์เนื้อหา ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ร่างกลยุทธ์ (ฉบับที่ 1) 3) การสนทนากลุ่ม กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง นำข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เนื้อหา ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ร่างกลยุทธ์ (ฉบับที่ 2)

ระยะที่ 3 ทดลองใช้กลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้กลยุทธ์ฯ และจัดการประชุมปฏิบัติการ (Workshop) คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนนครหลวง (พิบูลประเสริฐวิทย์) อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์การพิจารณาเลือก คือ เป็นโรงเรียนที่มีแนวทางการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) หลังจากได้ทดลองใช้กลยุทธ์ฯ ผู้วิจัยจะดำเนินการประเมินความพึงพอใจ โดยมีผู้บริหาร 1 คน (ไม่รวมผู้วิจัย) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 28 คน ผลลัพธ์ที่ได้ คือ กลยุทธ์ฯ (ฉบับร่างที่ 3)

ระยะที่ 4 ประเมินกลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา การประเมินกลยุทธ์ฯ จากการแจกแบบประเมินตามมาตราฐานการประเมิน 4 ด้าน คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 390 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

สรุปผลการวิจัย

กลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย

วิสัยทัศน์ "พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการโค้ช ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงตามหลักภาวนา 4 เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีคุณภาพ ครบทั้งกาย ศีล จิต และปัญญา"

พันธกิจ 1) ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพรอบด้านด้วยหลักภาวนา 4 2) พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรให้มีทักษะการโค้ชเชิงระบบและทันสมัย 3) บริหารจัดการสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ 4) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก

เป้าประสงค์ 1) ผู้เรียนมีพัฒนาการครบถ้วนในมิติ กาย ศีล จิต และปัญญา 2) บุคลากรครูมีทักษะการโค้ชและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) สถานศึกษามีระบบบริหารที่ยืดหยุ่น คล่องตัว และเน้นผลสัมฤทธิ์ 4) เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะของผู้เรียนสูงขึ้นต่อเนื่อง

กลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 4 กลยุทธ์ มีรายละเอียด ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 เสาหลักแห่งความพร้อม (กายภาวนา) (Pillar of Readiness (K**ā**ya-P**ā**van**ā**) PR) มีแผนดำเนินการของกลยุทธ์ที่ 1 และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้ 1) สำรวจและประเมินสุขภาวะกายภาพ ความสามารถพื้นฐาน และสภาพแวดล้อมการทำงานของผู้รับโค้ช 2) จัดโปรแกรมเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และจัดหาทรัพยากรที่จำเป็น 3) ฝึกปฏิบัติและติดตามการปรับปรุงสุขภาวะ และการใช้เครื่องมือ/เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง 4) จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนผลลัพธ์ วิเคราะห์อุปสรรคด้านกายภาพ โดยมีการกำหนดค่าเป้าหมาย (ปี) ตามกำหนดเป้าหมายของกลยุทธ์ 5 ปี โดยคิดเป็น ร้อยละ 80, 85, 90, 95, 100 ตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) มีรายงานผลการประเมินความพร้อมทางกายภาพของกลุ่มเป้าหมาย 2) มีแผนเตรียมการที่ครอบคลุมตามมาตรฐาน 3) ร้อยละของผู้รับโค้ชที่ผ่านเกณฑ์ความพร้อมทางกาย 4) มีรายงานข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงอย่างน้อย 1 ฉบับต่อรอบโค้ช

กลยุทธ์ที่ 2 เข็มทิศคุณธรรม (ศีลภาวนา) (Moral Compass (S**ī**la-P**ā**van**ā**) MC) มีแผนดำเนินการของกลยุทธ์ที่ 2 และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้ 1) ใช้แบบประเมินพฤติกรรมตามหลักคุณธรรมและสำรวจค่านิยมองค์กร 2) จัดทำคู่มือคุณธรรมองค์กร เตรียมกรณีศึกษาและสื่อการเรียนรู้ 3) จัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม การอภิปรายเชิงจริยธรรม และการฝึกแก้ปัญหาตามหลักธรรม 4) ประชุมทบทวนเหตุการณ์จริง วิเคราะห์กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม โดยมีการกำหนดค่าเป้าหมาย (ปี) ตามกำหนดเป้าหมายของกลยุทธ์ 5 ปี โดยคิดเป็น ร้อยละ 80, 85, 90, 95, 100 ตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ผลการประเมินด้านคุณธรรมของผู้รับโค้ช 2) คู่มือและสื่อการโค้ชผ่านการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน 3) ผู้รับโค้ชมีพฤติกรรมสอดคล้องกับค่านิยมองค์กร 4) มีข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาไม่น้อยกว่า 2 ข้อต่อรอบโค้ช

กลยุทธ์ที่ 3 พลังใจขับเคลื่อน (จิตภาวนา) (Driving Spirit (Citta-P**ā**van**ā**) DS) มีแผนดำเนินการของกลยุทธ์ที่ 3 และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้ 1) ใช้แบบสอบถามความผูกพันในงาน และวัดระดับแรงจูงใจ 2) จัดทำโปรแกรมเสริมสร้างแรงบันดาลใจ และวางแผนกิจกรรมบำรุงขวัญ 3) จัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การโค้ชเชิงบวก และการฝึกสติ (Mindfulness) 4) จัดเวิร์คช็อปทบทวนการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ และเขียนบันทึกสะท้อนคิด โดยมีการกำหนดค่าเป้าหมาย (ปี) ตามกำหนดเป้าหมายของกลยุทธ์ 5 ปี โดยคิดเป็น ร้อยละ 80, 85, 90, 95, 100 ตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ผลประเมินความผูกพันในงาน 2) โปรแกรมได้รับการอนุมัติและมีแผนปฏิบัติชัดเจน 3) ร้อยละของผู้รับโค้ชที่รายงานว่ามีกำลังใจเพิ่มขึ้น 4) ผู้รับโค้ชทุกคนมีบันทึกสะท้อนคิด

กลยุทธ์ที่ 4 แสงแห่งปัญญา (ปัญญาภาวนา) (Light of Wisdom (Paññ**ā**-P**ā**van**ā**) LW) มีแผนดำเนินการของกลยุทธ์ที่ 4 และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้ 1) ประเมินทักษะการคิดเชิงระบบ การแก้ปัญหาและการใช้ข้อมูล 2) จัดหากรณีศึกษา และสื่อการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ 3) ฝึกใช้เครื่องมือคิดเชิงวิเคราะห์ และการแก้โจทย์สถานการณ์จริง 4) สรุปบทเรียนจากการแก้ปัญหา และจัดเวทีนำเสนอแนวคิด โดยมีการกำหนดค่าเป้าหมาย (ปี) ตามกำหนดเป้าหมายของกลยุทธ์ 5 ปี โดยคิดเป็น ร้อยละ 80, 85, 90, 95, 100 ตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) คะแนนประเมินทักษะการคิด 2) มีชุดกรณีศึกษาและสื่อครบถ้วนตามแผน 3) ผู้รับโค้ชแสดงความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ 4) มีข้อเสนอเชิงนวัตกรรมไม่น้อยกว่า 1 เรื่องต่อผู้รับโค้ช

การขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ 1) สร้างทีมขับเคลื่อน (Strategic Team) ตั้งคณะกรรมการบริหารกลยุทธ์ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู แกนนำผู้ปกครอง และตัวแทนนักเรียน 2) สื่อสารและสร้างความเข้าใจ จัดประชุมและอบรมเรื่องหลักภาวนา 4 และกระบวนการโค้ชให้กับบุคลากรทุกคน 3) จัดทำปฏิทินปฏิบัติการ กำหนดช่วงเวลา ขั้นตอน และความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย 4) ติดตามและประเมินผลต่อเนื่องใช้เครื่องมือประเมิน 4 ขั้นของกระบวนการโค้ชในทุกกลยุทธ์ 5) ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (PDCA) นำผลการประเมินมาปรับปรุงกลยุทธ์ทุกสิ้นภาคเรียน

เงื่อนไขความสำเร็จ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ที่มุ่งเน้นการโค้ชและสร้างแรงบันดาลใจ 2) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งครู ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายภายนอก 3) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรม โค้ช และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) ระบบข้อมูลสารสนเทศที่แม่นยำ เพื่อใช้ตัดสินใจและติดตามผล 5) ทรัพยากรและงบประมาณเพียงพอ สำหรับสนับสนุนกิจกรรมและโครงการ 6) วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และนวัตกรรม

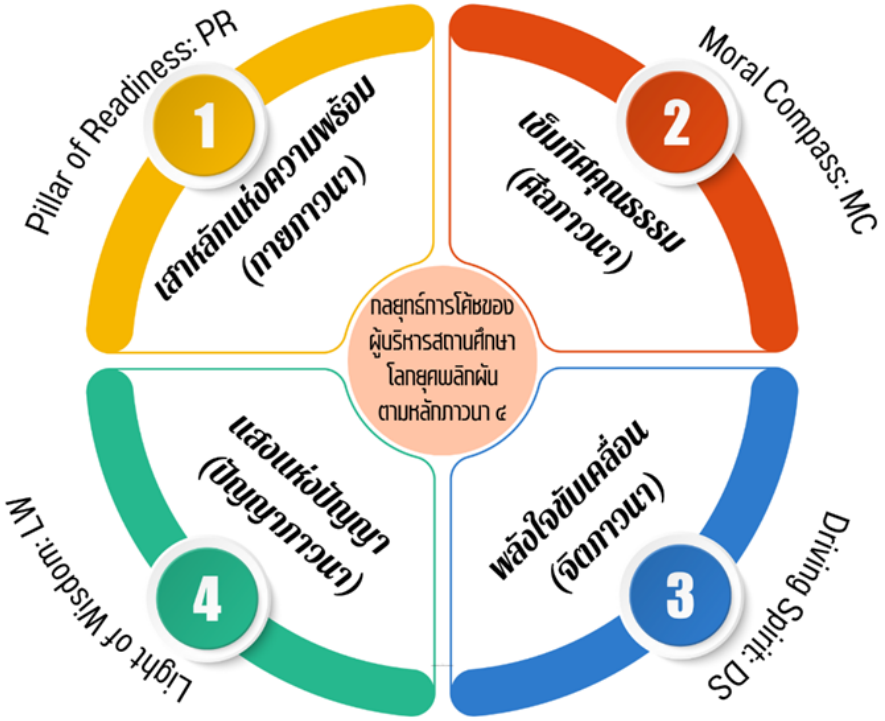
อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

กลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 6 ส่วน คือ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ มี 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะเชิงพฤติกรรมและเตรียมความพร้อม (กายภาวนา) กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์การเสริมสร้างวินัย จรรยาบรรณมุ่งเน้นหลักธรรมาภิบาล (ศีลภาวนา) กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ขับเคลื่อนเชิงสร้างสรรค์ (จิตภาวนา) และกลยุทธ์ที่ 4 กลยุทธ์การพัฒนาทักษะสะท้อนคิดและปัญญาแห่งการเปลี่ยนแปลง (ปัญญาภาวนา) 5) การขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งในการนำกลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่จัดทำขึ้นเป็นกรอบในการบริหารจัดการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพกและประสิทธิผล ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงโดยเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ พันธกิจของกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักภาวนา 4 ในยุคโลกพลิกผัน เพื่อให้เป็นการบริหารจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดที่สอดคล้องกับเป้าหมาย จึงได้นำการขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติโดยการนำหลักภาวนา 4 มาบูรณาการขับเคลื่อนกลยุทธ์ในแผนการดำเนินงาน โครงการกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาภัทร ปรากฏผล (2564) ที่พบว่า การพัฒนากลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตติมา สุนทรรส (2566) ที่พบว่า หลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลักปฏิบัติ 4 ด้านที่พระพุทธเจ้าตรัสในคำสอนของพระพุทธองค์เองเพื่อใช้เป็นคุณสมบัติของบุคคลท่านใช้ว่า 1) กายภาวนา คนเป็นภาวิตกาโย ตัวการกระทำเป็นกายภาวนา 2) ศีลภาวนา คนเป็นภาวิตสีโล ตัวกระทำเป็นจิตภาวนา 3) จิตภาวนา คนเป็นภาวิตจิตโต ตัวกระทำเป็นจิตภาวนา 4) ปัญญาภาวนา คนเป็นภาวิตปัญโญ ตัวกระทำเป็นปัญญาภาวนา เป็นคุณสมบัติของบุคคลผู้ได้เจริญกาย ศีล จิต และปัญญามีความสำคัญทั้งในด้านการพัฒนาตน การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม และในการรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงของชีวิตและผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอาลิตา กาญจน์วราธร (2566) ที่พบว่า กลยุทธ์การบริหารวิชาการสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในฐานวิถีชีวิตใหม่ เป็นการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารการศึกษาที่ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาทักษะการจัดการและการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมในการทำงานของผู้บริหาร

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ กลยุทธ์การโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโลกยุคพลิกผันตามหลักภาวนา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย คือ PMDL Strategy ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย (PMDL Strategy)

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย (PMDL Strategy) มีอธิบายได้ดังนี้

P = PR หมายถึง Pillar of Readiness (Kāya-Pāvanā) การโค้ชที่มุ่งเน้นการสร้าง ความพร้อมทางกายและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นฐานของการทำงานและการเรียนรู้ เช่น การจัดการเวลา สภาพแวดล้อม การดูแลสุขภาพกาย การวางแผนงานที่เป็นระบบ (กายเป็นฐาน)

M= MC หมายถึง Moral Compass (Sīla-Pāvanā) การโค้ชที่มุ่งเน้นการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม และความสัมพันธ์ ในการทำงาน การตัดสินใจบนพื้นฐานของความถูกต้อง เป็นธรรม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ (เน้นความประพฤติที่ดีงาม)

D= DS หมายถึง Driving Spirit (Citta-Pāvanā) การโค้ชที่มุ่งเน้นการเสริมสร้าง พลังใจ ความมุ่งมั่น และความเข้มแข็งทางอารมณ์/จิตใจ ให้ผู้รับการโค้ชมีสมาธิ มีความสงบ มีทัศนคติเชิงบวก และมีแรงจูงใจในการเผชิญความท้าทาย (เน้นการพัฒนาจิตใจ)

L= LW หมายถึง Light of Wisdom (Paññā-Pāvanā) การโค้ชที่มุ่งเน้นการพัฒนา ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบและรู้แจ้ง เพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการนำองค์กรและตนเอง (เน้นการพัฒนาปัญญา)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ควรนำไปกำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษาๆ นำกลยุทธ์ไปปฏิบัติพร้อมกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง

1.2 ข้อเสนอแนะด้านการนำไปปฏิบัติ 1) ควรจัดกิจกรรมการโค้ชอย่างเป็นระบบ เช่น การโค้ชรายบุคคล (One-on-One Coaching) และ การโค้ชแบบกลุ่ม (Team Coaching) เพื่อให้ครูได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ 2) ควรมีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ใช้กระบวนการโค้ชเป็นเครื่องมือหลัก เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยเอื้อและอุปสรรคที่มีผลต่อการนำกลยุทธ์การโค้ชตามหลักภาวนา 4 ไปใช้จริง เช่น ด้านเวลา ภาระงาน งบประมาณ และวัฒนธรรมองค์กร

2.2 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยัง สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือสังกัดเขตพื้นที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง

2.3 ควรมีการศึกษาผลกระทบของการโค้ชต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและประสิทธิภาพการทำงานของครูเพื่อแสดงผลลัพธ์ที่ชัดเจนในระดับห้องเรียนและระดับองค์กร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กิตติพงษ์ ใจดี. (2566). ภาวะผู้นำเชิงโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษา, 19(2), 45–60.

จิตติมา สุนทรรส. (2566). รูปแบบการใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย.

ณัฐกานต์ ศรีสวัสดิ์. (2567). การประเมินเพื่อพัฒนาในกระบวนการโค้ชครู: แนวทางและผลลัพธ์เชิงประจักษ์. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 24(1), 88–102.

ธีรวัฒน์ พรมมา. (2566). ปัจจัยความสำเร็จของการโค้ชในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารการพัฒนาการศึกษาไทย, 15(3), 112–128.

ธีระ รุญเจริญ. (2565). ภาวะผู้นำทางการศึกษาในบริบทการเปลี่ยนแปลง. วารสารบริหารการศึกษาไทย, 18(1), 25–40.

นิภาภัทร ปรากฏผล. (2564). กลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปาริชาติ บุญส่ง และสุเมธ แก้วคำ. (2563). รูปแบบการโค้ชเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 22(4), 134–149.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2563). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: ผลิธัมม์.

วราภรณ์ อินทร์ทอง. (2565). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา, 18(1), 73–89.

ศิริพร จันทร์สุข. (2564). การใช้การประเมินเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูผ่านกระบวนการโค้ช. วารสารครุศาสตร์, 49(3), 25–41.

สมพร ทองดี, บุญเลิศ พานทอง, & อภิชาติ รุ่งเรือง. (2564). การบริหารแบบโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารบริหารการศึกษา, 17(2), 1–15.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2557). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้ง17. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2564). การพัฒนาครูด้วยกระบวนการโค้ชเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 16(2), 1–15.

อรทัย ศรีสุข, มนัสวี ศักดิ์ดี, & พิชญา แสงทอง. (2565). ผลของการสะท้อนคิดในกระบวนการนิเทศแบบโค้ชต่อการพัฒนาครู. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 20(2), 101–118.

อาลิตา กาญจน์วราธร. (2566). กลยุทธ์การบริหารวิชาการสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในฐานวิถีชีวิตใหม่. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

พลวัตรประชากรและบ้านเรือนนัยต่อการคลังท้องถิ่น
POPULATION AND HOUSE DYNAMIC IMPLICATION FOR LOCAL FINANCE

พิชิต รัชตพิบุลภพ Pichit Ratchatapibhunphob
มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University, Thailand
Corresponding Author Email: pichit.ra@go.buu.ac.th

Article Received: April 12, 2026. Revised: June 19, 2026. Accepted: June 23, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาดัชนีประชากร ดัชนีบ้านเรือนและเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีประชากร ดัชนีบ้านเรือนที่มีผลต่อฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ จากเก็บรวบรวมข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลใน 3 จังหวัดภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดชลบุรี 32 แห่ง จังหวัดระยอง 22 แห่ง และจังหวัดฉะเชิงเทรา 26 แห่ง รวมทั้งสิ้น 80 แห่ง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การหาค่าความถี่ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาดัชนีประชากรและดัชนีบ้านเรือนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยองโดยเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2566 พบว่า จังหวัดฉะเชิงเทรามีประชากรประมาณ 6,037 คน บ้านเรือน 3,778 หลัง รายได้รวม 80.64 ล้านบาท รายได้จัดเก็บเอง 11.58 ล้านบาท ดัชนีประชากร 100.27 ดัชนีบ้านเรือน 135.04 ส่วนจังหวัดชลบุรีมีประชากรประมาณ 27,164 คน บ้านเรือน 18,203 หลัง รายได้รวม 319.43 ล้านบาท รายได้จัดเก็บเอง 58.48 ล้านบาท ดัชนีประชากร 112.02 ดัชนีบ้านเรือน 142.44 และ จังหวัดระยองมีประชากรประมาณ 16,289 คน บ้านเรือน 11,394 หลัง รายได้รวม 204.47 ล้านบาทรายได้จัดเก็บเอง 43.69 ล้านบาท ดัชนีประชากร 110.13 ดัชนีบ้านเรือน 141.98 2) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างดัชนีประชากร ดัชนีบ้านเรือน และรายได้จัดเก็บเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง พบว่า ดัชนีประชากรและดัชนีบ้านเรือนมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงในระดับสูงมาก (r = 0.9734) จึงใช้ตัวแปรดัชนีบ้านเรือนเพียงตัวแปรเดียวในการวิเคราะห์สมการถดถอย ด้วยตัวแปรบ้านเรือนถูกนำมาใช้ในการคำนวณรายได้จัดเก็บเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ส่วนผลการวิเคราะห์ดัชนีบ้านเรือนต่อรายได้จัดเก็บเองต่อประชากร ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรีและระยอง พบว่า การเพิ่มขึ้นของดัชนีบ้านเรือน 1 หน่วย ส่งผลให้รายได้จัดเก็บเองต่อประชากรเพิ่มขึ้น 29 บาท 41.94 บาท และ 249.68 บาทตามลำดับ

คำสำคัญ: พลวัตร, ประชากร, บ้านเรือน, การคลังท้องถิ่น

Abstract

The research on Population & House Dynamic Implication for Local Finance, aimed to 1) Investigate the population index and the house index and 2) Investigate the relationship between the population index and the house index with implication for the finance of local administrative organizations. This study was quantitative research. The data was compiled from local administrative organizations of municipality type in three provinces in the east, comprising 32 in Chon Buri Province, 22 in Rayong Province, and 26 in Chachoengsao Province, in total 80 local administrative organizations of municipality type. The statistics used for the data analysis included Frequency, *Pearson's Correlation Coefficient*, and Multiple Regression Analysis.

The research findings revealed the following: 1) The study of the population index and the house index of local administrative organizations in Chachoengsao, Chon Buri, and Rayong Provinces on the average in 2023 revealed the following: Chachoengsao Province had the population of approximately 6,037, with 3,778 houses, 80.64 million baht of gross income, 11.58 million baht of self-collected income, population index of 100.27, and house index of 135.04; Chon Buri Province had the population of approximately 27,164, with 18,203 houses, 319.43 million baht of gross income, 58.48 million baht of self-collected income, population index of 112.02, and house index of 142.44; and Rayong Province had the population of approximately 16,289, with 11,394 houses, 204.47 million baht of gross income, 43.69 million baht of self-collected income, population index of 110.13, and house index of 141.98. 2) The Correlation Analysis between the population index, the house index, and the self-collected income of local administrative organizations in Chachoengsao, Chon Buri, and Rayong Provinces revealed that the population index and the house index had a linear relationship at a very high level (r = 0.9734). Therefore, only one variable of the house index was used for Regression Analysis. The house variable was used to calculate the self-collected income of local administrative organizations in alignment with the Land and Building Tax Act B.E. 2562 (2019). The analytical findings of the house index per self-collected income per population in Chachoengsao, Chon Buri, and Rayong Provinces revealed that the increase of one unit of the house index increased the self-collected income per population of 29 baht, 41.94 baht, and 249.68 baht respectively.

Keywords: Dynamic, Population, House, Local Finance

บทนำ

ทั่วโลกและประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ความเป็นเมือง (Urbanization) ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่มีศักยภาพในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ความหนาแน่นของประชากรในเมืองก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทาย ไม่เพียงช่วยสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานที่ดีขึ้น แต่ยังสร้างเครือข่ายทางธุรกิจและสังคมที่แข็งแกร่ง (Frost and Sullivan, 2014) ทั้งนี้ ความสำเร็จของความเป็นเมืองขึ้นอยู่กับการวางแผนและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

ในประเทศไทย ความเป็นเมืองขยายตัวทั้งในเขตเมืองใหญ่และเมืองภูมิภาค อันเป็นผลจากการเพิ่มขึ้นของสิ่งปลูกสร้างและการย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่เมือง (จิรวัฒน์ ภู่งาม, ธีรพัฒน์ เชื่อนปัญญา และธวัชชัย ยาวินัง, 2566) เมืองจึงถูกนิยามว่าเป็นถิ่นฐานที่ประกอบด้วยสิ่งปลูกสร้างถาวรและสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน มีประชากรหนาแน่น ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม และมีระบบการปกครองของตนเอง (นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2556) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและการเมืองยังเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม (Bloom and Canning, 2008)

อย่างไรก็ตาม พลวัตรประชากรในระดับพื้นที่ไม่ได้เหมือนกันทั่วประเทศ เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีปัจจัยเฉพาะแตกต่างกัน เช่น เศรษฐกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และความสามารถในการดึงดูดการลงทุน ส่งผลให้เกิดรูปแบบการเคลื่อนย้ายประชากรที่แตกต่างกัน บางพื้นที่อาจประสบกับการลดลงของประชากรและจำนวนบ้านเรือนอย่างต่อเนื่อง เช่น พื้นที่ที่ขาดโอกาสทางการงานหรือไม่ได้รับการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ ขณะที่บางพื้นที่กลับมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว จากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค การขยายตัวของอุตสาหกรรม การลงทุนจากภาคเอกชน และการไหลเข้าของแรงงานจากภายนอกสู่เมืองใหญ่หรือพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง (Champion and Hugo, 2004) การเข้ามาของประชากรในพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ เช่น เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones) ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทั้งการเกิดย่านธุรกิจใหม่และการขยายตัวของสาธารณูปโภคพื้นฐาน (Yap, 2011) สำหรับบริบทของประเทศไทย พื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง เป็นตัวอย่างของพื้นที่ที่กำลังเผชิญกับพลวัตรประชากรและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างบ้านเรือนอย่างชัดเจน ซึ่งมีผลกระทบต่อการจัดเก็บรายได้และฐานะทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงในฐานประชากรและการขยายตัวของบ้านเรือนทำให้การจัดเก็บภาษีและรายได้ท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป บางพื้นที่อาจประสบปัญหารายได้ลดลง ขณะที่บางพื้นที่ได้รับประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจและแหล่งรายได้ใหม่ (Chantarat, Chalermpong and Rojanapithayakorn, 2020) ดังนั้น พลวัตรประชากรจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละท้องถิ่น

จากที่มาและความสำคัญข้างต้น เห็นได้ว่ามีความตื่นตัวด้านวิจัยและนโยบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร ในหลายประเทศทั่วโลกซึ่งอาจจะมีนัยต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นและประเทศ กล่าวคือ ก) สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น สันนิษฐานว่าจะส่งผลต่อการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ เนื่องจากประชากรสูงวัยโดยรวมมีรายได้น้อย ความต้องการใช้จ่ายบริโภคลดลงตามไปด้วย ข) ประชากรวัยเด็กจำนวนลดลงส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา กล่าวคือนักเรียนลดลงจนทำให้สถานศึกษาหลายแห่งปิดดำเนินการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ (จังหวัด/อำเภอ) ที่มีประชากรน้อยตั้งแต่ต้น ค) การคลังท้องถิ่นได้รับผลกระทบทั้งทางลบ และทางบวก ในเขตที่ประชากรลดลงหมายถึงการได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลลดลงตามไปด้วย ในทางตรงกันข้ามพื้นที่ที่มีประชากรหรือบ้านเรือนขยายตัวส่งผลต่อเงินอุดหนุนและการจัดเก็บภาษีที่ดินและ

สิ่งปลูกสร้างและภาษีป้ายเพิ่มขึ้น ง) ถึงแม้ว่าจำนวนประชากรลดลงในภาพรวมระดับประเทศแต่มิได้หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงระดับพื้นที่จำเป็นต้องเป็นแบบแผนเดียวกัน อาจจะมีทั้งเขตที่ประชากรบ้านเรือนลดลง และเขตที่ประชากรและบ้านเรือนเพิ่มขึ้น สะท้อนความหลากหลาย (diversity) ของพฤติกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม จ) ในพื้นที่ที่มีพลวัตรประชากรและบ้านเรือน อาจจะเกิดจาก หนึ่ง แรงงานอพยพไปอยู่อาศัยเพื่อแสวงหางานทำหรือประกอบอาชีพ สอง การย้ายทุนข้ามพรมแดนประเทศดังข้อสังเกตว่าชาวจีน ญี่ปุ่น รัสเซียที่มาพำนักอาศัยและประกอบกิจการเกิดขึ้นไม่น้อยในหลายอำเภอ/ท้องถิ่น ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดย่านธุรกิจใหม่ (new business districts) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพลวัตรประชากรและบ้านเรือนนัยต่อการคลังท้องถิ่น เพื่อศึกษาว่ารายได้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงประชากรและบ้านเรือนอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาดัชนีประชากรและดัชนีบ้านเรือน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีประชากร ดัชนีบ้านเรือนที่มีผลต่อฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้ข้อมูลจำนวนประชากรและจำนวนบ้านเรือนปี พ.ศ. 2555 เป็นปีฐานด้วยเหตุที่มีระยะเวลาย้อนหลังจากปีในปัจจุบันยาวนานเพียงพอที่จะเห็นอัตราการเปลี่ยนแปลงโดยข้อมูลดังกล่าวและผู้วิจัยใช้รายได้ประเภทรายได้จัดเก็บเองเพื่อแสดงถึงฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเนื่องด้วยเป็นประเภทรายได้ที่แสดงศักยภาพในการดำเนินการ การบริหารจัดการภาษีรวมถึงเป็นประเภทรายได้ที่แสดงความเป็นอิสระทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษางานวิจัยนี้เป็น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลใน 3 จังหวัด ภาคตะวันออกจำแนกเป็น เทศบาลในจังหวัดชลบุรีจำนวน 32 แห่ง ระยอง 22 แห่งและจังหวัดฉะเชิงเทรา 26 แห่ง รวมเป็นเทศบาลทั้งสิ้น 80 แห่ง 2) กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากขนาดของประชากรมีจำนวนไม่มากและข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลประเภททุติยภูมิ (Secondary Data) จึงสามารถรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด ซึ่งหมายความว่าประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มเดียวกัน

2. เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษา ผู้วิจัยจึงดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลแทนการตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถาม โดยพิจารณาใน 7 ประเด็น ได้แก่ (1) ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล (Credibility) โดยคัดเลือกข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐที่มีมาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ (2) ความเที่ยงตรงของข้อมูล (Validity) โดยตรวจสอบความสอดคล้องของนิยามตัวแปรกับกรอบแนวคิดการวิจัย (3) ความครบถ้วนของข้อมูล (Completeness) โดยตรวจสอบความสมบูรณ์และความต่อเนื่องของข้อมูลในแต่ละช่วงเวลา (4) ความสม่ำเสมอของข้อมูล (Consistency) โดยตรวจสอบรูปแบบการจัดเก็บและนิยามตัวแปรในแต่ละช่วงเวลาเพื่อการเปรียบเทียบข้อมูล (5) ความทันสมัย

ของข้อมูล (Timeliness) โดยเลือกใช้ข้อมูลที่สอดคล้องกับช่วงเวลาที่ทำการศึกษา (6) ความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Relevance) โดยพิจารณาว่าข้อมูลสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ และ (7) การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิจัยพลวัตรประชากรและบ้านเรือนนัยต่อการคลังท้องถิ่น ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ ส่วนบริหารและพัฒนาเทคโนโลยีการทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง และ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอน โดยใช้วิธีการประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล และตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนประชากร บ้านเรือน รายได้รวมและรายได้จัดเก็บเอง โดยการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยการหาค่าความถี่

4.2 การวิเคราะห์โดยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) เพื่อทดสอบสมมติฐานสถิติที่ใช้ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ r_{xy} (Pearson's product moment correlation coefficient) เพื่อใช้หาค่าสัมพันธ์ของประชากรและบ้านเรือน อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยจะเก็บข้อมูลจากหน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดในประชากรจนทำให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับจำนวนประชากร แต่การใช้สถิติเชิงอนุมานยังคงสามารถดำเนินการได้ด้วยผู้วิจัยมองว่าผู้วิจัยไม่ได้ต้องการอธิบายเฉพาะประชากรที่ศึกษาเท่านั้น หากแต่ต้องการอ้างอิงผลไปยัง ประชากรเป้าหมายที่กว้างกว่า เช่น พื้นที่อื่น หรือบริบทอื่นที่คล้ายคลึงกัน (Alexander, 2015)

4.3 การวิเคราะห์สมการถดถอย การสร้างสมการด้วยวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสามารถร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนประชากร บ้านเรือน รายได้รวมและรายได้จัดเก็บเอง ดัชนีประชากรและดัชนีบ้านเรือน พบว่า

1.1 จำนวนประชากร บ้านเรือน รายได้รวมและรายได้จัดเก็บเอง

1. จังหวัดฉะเชิงเทรา ปี พ.ศ. 2566 พบว่า โดยเฉลี่ยจังหวัดฉะเชิงเทรามีประชากรประมาณ 6,037 คน บ้านเรือน 3,778 หลัง รายได้รวม 80.64 ล้านบาท และรายได้จัดเก็บเอง 11.58 ล้านบาท เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรามีขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดฉะเชิงเทราทั้งในด้านจำนวนประชากร 36,948 คน และจำนวนบ้านเรือน 22,809 หลัง สะท้อนถึงความเป็นศูนย์กลางของจังหวัด อีกทั้งยังมีรายได้รวมและรายได้จัดเก็บเองสูงสุดคือมีรายได้รวม 427.50 ล้านบาท และรายได้จัดเก็บเอง 69.18 ล้านบาท ซึ่งเป็นไปตามขนาดและความหนาแน่นของประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามพบว่า สัดส่วนของรายได้จัดเก็บเองต่อรายได้รวมอาจจะยังไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับเทศบาลอื่นๆ คือ 16.18% ในขณะที่เทศบาลตำบลพิมพามีสัดส่วนรายได้จัดเก็บเองต่อรายได้รวมสูงสุด ถึง 50.47% รองลงมาคือ เทศบาลตำบลท่าข้าม และ เทศบาล

ตำบลบางวัวคณารักษ์ สัดส่วนรายได้จัดเก็บเองต่อรายได้รวมเท่ากับ 41.87% และ 35.81% ตามลำดับ จากข้อมูลรายได้จัดเก็บเองสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น ลักษณะทางเศรษฐกิจของพื้นที่ เช่น เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม การค้า หรือการท่องเที่ยวที่มีผลต่อจำนวนรายได้จัดเก็บเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. จังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2566 พบว่า โดยเฉลี่ยจังหวัดชลบุรีมีประชากรประมาณ 27,164 คน บ้านเรือน 18,203 หลัง รายได้รวม 319.43 ล้านบาท และรายได้จัดเก็บเอง 58.48 ล้านบาท เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ และ เทศบาลนครแหลมฉบัง เป็นเทศบาลขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดชลบุรี โดยเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์มีประชากรกว่า 1.5 แสนคน และบ้านเรือนเกือบ 1.1 แสนหลัง ขณะที่เทศบาลนครแหลมฉบังมีประชากรกว่า 9.2 หมื่นคน และบ้านเรือนกว่า 8.5 หมื่นหลัง สะท้อนถึงการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่สำคัญ รวมถึงเทศบาลเมืองหนองปรือ และเทศบาลเมืองบ้านสวนมีประชากรและบ้านเรือนจำนวนมากเช่นกัน แสดงถึงการขยายตัวของชุมชนเมือง ภาพรวมด้านรายได้รวมและรายได้จัดเก็บเองเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ มี รายได้รวมสูงที่สุดถึง 1,601.47 ล้านบาท และมีรายได้จัดเก็บเองสูงที่สุดเช่นกันที่ 442.14 ล้านบาท ซึ่งสอดคล้องกับขนาดของประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ อีกทั้งเทศบาลนครแหลมฉบังมีรายได้รวม 1,284.03 ล้านบาท และรายได้จัดเก็บเอง สูงถึง 520.74 ล้านบาท ในขณะที่เทศบาลเมืองพนัสนิคมมีรายได้รวมสูงถึง 1,035.56 ล้านบาท แต่มีรายได้จัดเก็บเองค่อนข้างต่ำเพียง 14.31 ล้านบาท สะท้อนถึงการพึ่งพิงเงินอุดหนุนจากส่วนกลางหรือแหล่งรายได้อื่น ๆ เป็นหลักมากกว่ารายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดเก็บภาษีได้เอง หากพิจารณาถึงสัดส่วนรายได้จัดเก็บเองต่อรายได้รวมพบว่า เทศบาลตำบลคลองตำหรุสัดส่วนรายได้จัดเก็บเองสูงถึง 66.25% รองลงมาคือ เทศบาลนครแหลมฉบังสัดส่วนรายได้จัดเก็บเอง 40.55% ซึ่งสอดคล้องกับการเป็นเมืองท่าอุตสาหกรรมขนาดใหญ่

3. จังหวัดระยอง ปี พ.ศ. 2566 พบว่า โดยเฉลี่ยจังหวัดระยองมีประชากรประมาณ 16,289 คน บ้านเรือน 11,394 หลัง รายได้รวม 204.47 ล้านบาท และรายได้จัดเก็บเอง 43.69 ล้านบาท เทศบาลเมืองมาบตาพุด และเทศบาลนครระยอง เป็นเทศบาลขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดระยอง โดยเทศบาลเมืองมาบตาพุดมีประชากรกว่า 7.7 หมื่นคน และบ้านเรือนกว่า 6.6 หมื่นหลัง สะท้อนถึงการเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในภาคอุตสาหกรรม ขณะที่เทศบาลนครระยองซึ่งเป็นศูนย์กลางจังหวัดมีประชากรกว่า 5.9 หมื่นคน และบ้านเรือนกว่า 3.8 หมื่นหลัง ส่วนภาพรวมด้านรายได้รวมและรายได้จัดเก็บเอง เทศบาลตำบลจอมพลเจ้าพระยา มีสัดส่วนรายได้จัดเก็บเองสูงสุดถึง 48.60% ด้วยอาจเป็นผลมาจากการเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมจำนวนมากหรืออุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ทรัพย์สินมีมูลค่าสูงอยู่ในเขตเทศบาล รองลงมาคือ เทศบาลเมืองมาบตาพุดมีสัดส่วนรายได้จัดเก็บเองที่ 41.89% ซึ่งเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและอุตสาหกรรมหนัก สำหรับเทศบาลตำบล คือ เทศบาลตำบลมาบข่าพัฒนา และเทศบาลตำบลมะขามคู่มีสัดส่วนรายได้จัดเก็บเองเท่ากับ 28.97% และ 21.25% ตามลำดับ

1.2 ดัชนีประชากร

1. จังหวัดฉะเชิงเทรา ดัชนีประชากรจังหวัดฉะเชิงเทราใช้จำนวนประชากรปี พ.ศ. 2555 เป็นปีฐาน พบว่า โดยเฉลี่ยจังหวัดฉะเชิงเทรามีค่าดัชนีประชากร 100.27 เทศบาลเมืองฉะเชิงเทราเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในจังหวัด โดยในปี 2566 มีประชากรจำนวน 36,948 คน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร พบว่า เทศบาลตำบลทุ่งสะเดา มีการเปลี่ยนแปลงสูงที่สุด โดยดัชนีประชากรอยู่ที่ร้อยละ 183.07 หมายความว่าซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอาจเกิด

จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน หรือการย้ายถิ่นฐานเข้ามาในพื้นที่ ในขณะที่เทศบาลตำบลบางวัวมีดัชนีประชากรต่ำที่สุด อยู่ที่ร้อยละ 70.18 ซึ่งหมายถึงการลดลงประมาณ 29.82%

2. จังหวัดชลบุรี ดัชนีประชากรจังหวัดชลบุรีโดยใช้จำนวนประชากรปี พ.ศ. 2555 เป็นปีฐาน พบว่า โดยเฉลี่ยจังหวัดชลบุรีมีค่าดัชนีประชากร 112.02 เทศบาลหลายแห่งในจังหวัดชลบุรีมีการเติบโตของจำนวนประชากร บ่งชี้ถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเมือง และการย้ายถิ่นฐานเข้ามาในพื้นที่ โดยเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์เป็นท้องถิ่นที่มีประชากรมากที่สุดในจังหวัดชลบุรี คือ ปี 2566 มีประชากร 157,546 คน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรพบว่า เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย (ปีฐานหมายถึง ปี พ.ศ. 2555) มีการเปลี่ยนแปลงของประชากรสูงที่สุด ดัชนีประชากรอยู่ที่ร้อยละ 150.86 ซึ่งหมายความว่าจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 50.86% เช่นเดียวกับเทศบาลตำบลหนองตำลึงที่มีการเติบโตใกล้เคียงกันดัชนีประชากรอยู่ที่ 150.15% และเทศบาลเมืองหนองปรือ ดัชนีประชากรอยู่ที่ 143.35% เทศบาลตำบลโป่ง ดัชนีประชากรอยู่ที่ 141.34% และเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ ดัชนีประชากรอยู่ที่ 140.21% ซึ่งเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ ทั้งหมดล้วนสะท้อนถึงการเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจทางเศรษฐกิจและที่อยู่อาศัย ในขณะที่เทศบาลเมืองชลบุรี ซึ่งเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ มีอัตราการลดลงของประชากรมากที่สุด ดัชนีประชากรอยู่ที่ 74.69% ซึ่งหมายถึงจำนวนประชากรลดลงเกือบ 25.31% จากปี 2555 เป็นข้อบ่งชี้เชิงประจักษ์ถึงการย้ายออกไปยังพื้นที่ชานเมืองหรือพื้นที่ที่มีการขยายตัวใหม่ เช่นเดียวกันกับเทศบาลตำบลหัวกุญแจ ดัชนีประชากรอยู่ที่ 80.46% และเทศบาลเมืองพนัสนิคม ดัชนีประชากรอยู่ที่ 86.66% ที่มีการลดลงของประชากรค่อนข้างมากเช่นกัน

3. จังหวัดระยอง ดัชนีประชากรจังหวัดระยองโดยใช้จำนวนประชากรปี พ.ศ. 2555 เป็นปีฐาน พบว่า โดยเฉลี่ยจังหวัดระยองมีค่าดัชนีประชากร 110.13 เทศบาลส่วนใหญ่ในจังหวัดระยองมีการเติบโตของจำนวนประชากร โดยมีดัชนีประชากรสูงกว่า 100 โดยเทศบาลนครระยองเป็นท้องถิ่นที่มีประชากรมากที่สุดในจังหวัดระยอง คือ ปี 2566 มีประชากร 60,437 คน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงพบว่า เทศบาลตำบลมาบข่าพัฒนา (ปีฐานหมายถึง ปี พ.ศ. 2555) โดยมีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น ดัชนีประชากรอยู่ที่ร้อยละ 168.64 ซึ่งหมายความว่าจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 68.64% เทศบาลตำบลบ้านฉางมีการเติบโตที่สูงเช่นกัน โดยมีดัชนี 158.37 เทศบาลตำบลมะขามคู่ดัชนี 142.63 และเทศบาลเมืองมาบตาพุดดัชนี 137.57 ซึ่งเป็นเทศบาลขนาดใหญ่มีจำนวนประชากรสูงเป็นอันดับที่ 2 รองจากเทศบาลนครระยองสะท้อนถึงการเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ สำหรับเทศบาลที่มีประชากรลดลง คือ เทศบาลตำบลจอมพลเจ้าพระยามีอัตราการลดลงของประชากรสูง ดัชนีประชากรอยู่ที่ 31.04 ลดลง 68.96% อาจเกิดจากการย้ายออกของประชาชนหรือการเปลี่ยนแปลงภูมิศาสตร์เชิงพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 1 ดัชนีประชากรสูงสุด 5 อันดับแรกโดยใช้จำนวนประชากรปี พ.ศ. 2555 เป็นปีฐาน

จังหวัด	เทศบาล	ประชากรปี พ.ศ. 2555 (คน)	ประชากรปี พ.ศ. 2566 (คน)	ดัชนีประชากร (ปีฐาน=100)
ฉะเชิงเทรา	เทศบาลตำบลทุ่งสะเดา	3,142	5,752	183.07
	เทศบาลตำบลแปลงยาว	5,412	6,252	115.52
	เทศบาลตำบลวังเย็น	8,468	9,740	115.02
	เทศบาลตำบลหัวสำโรง	6,125	6,908	112.78

จังหวัด	เทศบาล	ประชากรปี พ.ศ. 2555 (คน)	ประชากรปี พ.ศ. 2566 (คน)	ดัชนีประชากร (ปีฐาน=100)
	เทศบาลตำบลท่าสะอ้าน	3,310	3,689	111.45
ชลบุรี	เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย	17,869	26,958	150.86
	เทศบาลตำบลหนองตำลึง	15,446	23,192	150.15
	เทศบาลเมืองหนองปรือ	63,673	91,274	143.35
	เทศบาลตำบลโป่ง	8,364	11,822	141.34
	เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์	112,362	157,546	140.21
ระยอง	เทศบาลตำบลมาบข่าพัฒนา	6,741	11,368	168.64
	เทศบาลตำบลบ้านฉาง	10,476	16,591	158.37
	เทศบาลตำบลมะขามคู่	10,442	14,893	142.63
	เทศบาลเมืองมาบตาพุด	56,591	77,855	137.57
	เทศบาลตำบลทับมา	20,480	25,881	126.37

4. การเปรียบเทียบดัชนีประชากรระหว่างจังหวัด

ผลการเปรียบเทียบดัชนีประชากรระหว่างจังหวัด พบว่า ดัชนีประชากรระหว่างจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดชลบุรี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของจังหวัดฉะเชิงเทราต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัดชลบุรี สำหรับการเปรียบเทียบดัชนีประชากรระหว่างจังหวัดชลบุรีและจังหวัดระยอง พบว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสองจังหวัดไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่การเปรียบเทียบดัชนีประชากรระหว่างจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดระยอง พบว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัดฉะเชิงเทราต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัดระยองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .10 ทั้งนี้ สันนิษฐานได้ว่าทั้งจังหวัดชลบุรีและจังหวัดระยองเมื่อเทียบกับจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้งสองจังหวัดนี้ถือเป็นเขตเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ด้วยเป็นแหล่งรวมที่ตั้งของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จำนวนมากอันส่งผลโดยตรงต่อความต้องการในการจ้างแรงงานในพื้นที่ ดังนั้น การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพลวัตรประชากรในลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการแรงงานและการขยายตัวของเศรษฐกิจในพื้นที่

1.3 ดัชนีบ้านเรือน

1. จังหวัดฉะเชิงเทรา ดัชนีบ้านเรือนจังหวัดฉะเชิงเทราโดยใช้จำนวนบ้านเรือนปี พ.ศ. 2555 เป็นปีฐาน พบว่า โดยเฉลี่ยจังหวัดฉะเชิงเทรามีค่าดัชนีบ้านเรือน 135.04 เทศบาลเมืองฉะเชิงเทราเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนบ้านเรือนมากที่สุดในจังหวัด โดยในปี 2566 มีบ้านเรือนจำนวน 22,809 หลัง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของจำนวนบ้านเรือน พบว่า เทศบาลตำบลทุ่งสะเดามีการเปลี่ยนแปลงสูงที่สุด โดยดัชนีบ้านเรือนอยู่ที่ร้อยละ 221.10 ซึ่งหมายความว่าจำนวนบ้านเรือนเพิ่มขึ้นมากกว่าสองเท่าจาก 2,133 หลังในปี 2555 เป็น 4,716 หลังในปี 2566 แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในพื้นที่เช่นเดียวกับเทศบาลตำบลพิมพา ซึ่งมีดัชนีบ้านเรือน 208.92 เพิ่มขึ้น 108.92% บ่งชี้ถึงการขยายตัวของชุมชนและที่อยู่อาศัย

2. จังหวัดชลบุรี ดัชนีบ้านเรือนจังหวัดชลบุรีโดยใช้จำนวนบ้านเรือนปี พ.ศ. 2555 เป็นปีฐาน พบว่า โดยเฉลี่ยจังหวัดชลบุรีมีค่าดัชนีบ้านเรือน 142.44 เทศบาลเกือบทั้งหมดในจังหวัดชลบุรีมีจำนวนบ้านเรือนเพิ่มขึ้นสะท้อนถึงการเติบโตของภาคอสังหาริมทรัพย์ การขยายตัวของที่อยู่อาศัย และการกระจายตัวของความเจริญทางเศรษฐกิจ โดยเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์เป็นเทศบาลที่มีบ้านเรือนมากที่สุดในปี 2566 จำนวน 109,857 หลัง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของจำนวนบ้านเรือน พบว่า เทศบาลตำบลนาจอมเทียนมีดัชนีบ้านเรือนสูงที่สุด อยู่ที่ร้อยละ 199.39 และใกล้เคียงกับเทศบาลตำบลบางเสร่ที่มีดัชนีบ้านเรือนร้อยละ 199.18 การเติบโตของทั้งสองเทศบาลอาจสัมพันธ์กับการเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวหรือมีการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่ สำหรับเทศบาลที่มีจำนวนบ้านเรือนลดลงเล็กน้อยมีเพียงเทศบาลเมืองชลบุรี ซึ่งมีดัชนีบ้านเรือนอยู่ที่ 99.27 หมายถึงจำนวนบ้านเรือนลดลงประมาณ 0.73% จากปี 2555

3. จังหวัดระยอง ดัชนีบ้านเรือนจังหวัดระยองโดยใช้จำนวนบ้านเรือนปี พ.ศ. 2555 เป็นปีฐาน พบว่า โดยเฉลี่ยจังหวัดระยองมีค่าดัชนีบ้านเรือน 141.98 เทศบาลทุกแห่งในจังหวัดระยองมีจำนวนบ้านเรือนเพิ่มขึ้นสะท้อนถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญของจังหวัดในฐานะเมืองอุตสาหกรรมหลักของประเทศ โดยเทศบาลเมืองมาบตาพุดเป็นพื้นที่ที่มีบ้านเรือนมากที่สุดในปี 2566 จำนวน 66,445 หลัง หากพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของจำนวนบ้านเรือน พบว่า เทศบาลตำบลมาบข่าพัฒนามีดัชนีบ้านเรือนสูงที่สุด อยู่ที่ร้อยละ 200.74 หรือเพิ่มขึ้น 100.74% จาก 4,151 หลังในปี 2555 เป็น 8,333 หลังในปี 2566 ตามมาด้วยเทศบาลตำบลมะขามคู่ที่มีดัชนีบ้านเรือน 194.41 เพิ่มขึ้น 94.41% จาก 7,031 หลังเป็น 13,699 หลัง ทั้งสองเทศบาลตั้งอยู่ในอำเภอนิคมพัฒนา ซึ่งเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่ง และตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดและท่าเรือแหลมฉบัง ใกล้สนามบินอู่ตะเภา ทำให้เป็นทำเลเชิงยุทธศาสตร์ด้านการขนส่งสินค้าของจังหวัด สำหรับเทศบาลที่มีจำนวนบ้านเรือนเพิ่มขึ้นน้อยที่สุด คือ เทศบาลตำบลปากน้ำประแส มีดัชนีบ้านเรือนอยู่ที่ 117.35 หรือเพิ่มขึ้น 17.35%

ตารางที่ 2 ดัชนีบ้านเรือนสูงสุด 5 อันดับแรกโดยใช้จำนวนบ้านเรือนปี พ.ศ. 2555 เป็นปีฐาน

จังหวัด	เทศบาล	บ้านเรือนปี พ.ศ. 2555 (หลัง)	บ้านเรือนปี พ.ศ. 2566 (หลัง)	ดัชนีบ้านเรือน (ปีฐาน=100)
ฉะเชิงเทรา	เทศบาลตำบลทุ่งสะเดา	2,133	4,716	221.10
	เทศบาลตำบลพิมพา	1,928	4,028	208.92
	เทศบาลตำบลหัวสำโรง	2,423	4,170	172.10
	เทศบาลตำบลท่าสะอ้าน	699	2,717	159.92
	เทศบาลตำบลแปลงยาว	2,394	3,760	157.06
ชลบุรี	เทศบาลตำบลนาจอมเทียน	8,458	16,864	199.39
	เทศบาลตำบลบางเสร่	4,883	9,726	199.18
	เทศบาลตำบลหนองตำลึง	9,875	18,102	183.31
	เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย	7,764	14,083	181.39
	เทศบาลตำบลห้วยใหญ่	10,914	19,475	178.44
ระยอง	เทศบาลตำบลมาบข่าพัฒนา	4,151	8,333	200.74
	เทศบาลตำบลมะขามคู่	7,031	13,699	194.41

จังหวัด	เทศบาล	บ้านเรือนปี พ.ศ. 2555 (หลัง)	บ้านเรือนปี พ.ศ. 2566 (หลัง)	ดัชนีบ้านเรือน (ปีฐาน=100)
	เทศบาลตำบลจอมพลเจ้าพระยา	357	617	172.82
	เทศบาลตำบลบ้านฉาง	5,897	9,945	168.64
	เทศบาลเมืองมาบตาพุด	42,288	66,445	157.12

4. ผลการเปรียบเทียบดัชนีบ้านเรือนระหว่างจังหวัด

ผลการเปรียบเทียบดัชนีบ้านเรือนระหว่างจังหวัด พบว่า ดัชนีบ้านเรือนระหว่างจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดชลบุรี ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับการเปรียบเทียบดัชนีบ้านเรือนระหว่างจังหวัดชลบุรีและจังหวัดระยอง ค่าเฉลี่ยของทั้งสองจังหวัดก็ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับการเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดระยอง ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของจำนวนบ้านเรือนทั้ง 3 จังหวัดในโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สันนิษฐานว่า แม้การพัฒนาหรือการเจริญเติบโตของเมืองทั้งสามจังหวัดจะมีความแตกต่างกันโดยเฉพาะความแตกต่างในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานหรือจำนวนแหล่งอุตสาหกรรม แต่ด้วยการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงระหว่าง 3 จังหวัดเป็นไปโดยสะดวก ทำให้ความต้องการบ้านหรือที่อยู่อาศัยมีแนวโน้มใกล้เคียงกันส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้านเรือนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีประชากร ดัชนีบ้านเรือนที่มีผลต่อรายได้จัดเก็บเอง

2.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรและบ้านเรือน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรประชากรและบ้านเรือนเท่ากับ 0.9734 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงสูงมาก กล่าวคือ เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น จำนวนบ้านเรือนก็เพิ่มขึ้นตามไปในทิศทางเดียวกัน และในทางกลับกัน เมื่อจำนวนประชากรลดลงจำนวนบ้านเรือนก็มีแนวโน้มลดลงด้วย เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการเกิด Multicollinearity ในที่นี้นักวิจัยขอใช้ตัวแปรดัชนีบ้านเรือนเพียงตัวแปรเดียวในการวิเคราะห์สมการถดถอย ด้วยตัวแปรบ้านเรือนถูกนำมาใช้ในการคำนวณรายได้จัดเก็บเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรประชากรและบ้านเรือน

ตัวแปร	**ประชากร (pop)**	**บ้านเรือน (house)**
ประชากร (pop)	1.0000	
บ้านเรือน (house)	0.9734	1.0000

2.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีบ้านเรือนและรายได้จัดเก็บเองต่อประชากรด้วยสมการถดถอยพหุคูณ พบว่า ดัชนีบ้านเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรายได้จัดเก็บเองต่อประชากรในทุกจังหวัด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แตกต่างกันไป จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า หากดัชนีบ้านเรือนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย รายได้จัดเก็บเองต่อหัวเพิ่มขึ้น 29 บาท จังหวัดชลบุรี พบว่า หากดัชนีบ้านเรือนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย รายได้จัดเก็บ

เองต่อหัวเพิ่มขึ้น 41.94 บาท และ จังหวัดระยอง พบว่า หากดัชนีบ้านเรือนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย รายได้จัดเก็บเองต่อหัวเพิ่มขึ้น 249.68 บาท

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณของตัวแปรดัชนีบ้านเรือนที่มีต่อรายได้จัดเก็บเองต่อประชากร ปี พ.ศ. 2566

รายได้จัดเก็บเองต่อประชากร	Coef.	Std.Err	t	P> t	95% Conf. Interval	
จังหวัดฉะเชิงเทรา	29.00828	15.31439	1.89	0.070	-2.599066	60.61562
จังหวัดชลบุรี	41.94429	20.60987	2.04	0.051	-.1466827	84.03526
จังหวัดระยอง	249.6822	162.8171	1.53	0.141	-89.94836	589.3128

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ดัชนีประชากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยองมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนซึ่งการเปลี่ยนแปลงของประชากรสะท้อนถึง พลวัตรการพัฒนาของแต่ละจังหวัด โดยจังหวัดชลบุรีและระยองมีลักษณะการเติบโตสูงกว่าฉะเชิงเทรา เนื่องจากเป็นเขตเศรษฐกิจสำคัญของโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ด้วยที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมและโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจึงส่งผลต่อความต้องการแรงงาน

ในการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างดัชนีประชากร ดัชนีบ้านเรือน และรายได้จัดเก็บเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง พบว่า ตัวแปรประชากรและตัวแปรบ้านเรือนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยองมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงสูงมาก (r = 0.9734) สะท้อนว่า การเติบโตของจำนวนประชากรในพื้นที่สัมพันธ์โดยตรงกับจำนวนบ้านเรือนที่เพิ่มขึ้น การเพิ่มขึ้นของทั้งสองปัจจัยนี้มีผลต่อฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลที่มีประชากรและบ้านเรือนมาก มีศักยภาพในการจัดเก็บรายได้เองสูงกว่าเทศบาลขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alm, Buschman and Sjoquist (2011) และ Balie and Horn (2021) ที่พบว่า การเติบโตของประชากรและที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับรายได้ภาษีทรัพย์สินและความสามารถในการจัดเก็บรายได้ของเทศบาล และผลการศึกษาของ Brueckner and Fansler (1983) ที่พบว่าประชากรและรายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการขยายตัวของเมืองและการจัดสรรทรัพยากร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Lutz, Molloy and Shan (2011) และ Balie and Horn (2021) ที่พบว่า การเพิ่มขึ้นของประชากรและที่อยู่อาศัยสัมพันธ์กับรายได้ทางการคลังและความสามารถในการจัดการงบประมาณของเทศบาล

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า ดัชนีบ้านเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อรายได้จัดเก็บเองต่อประชากร โดยในจังหวัดฉะเชิงเทราพบว่าดัชนีบ้านเรือนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ทำให้รายได้จัดเก็บเองต่อประชากรเพิ่มขึ้นประมาณ 29 บาท (α = 0.10) จังหวัดชลบุรีเพิ่มขึ้น 41.94 บาท (α = 0.05) และจังหวัดระยองเพิ่มขึ้นถึง 249.68 บาท (α = 0.15) ซึ่งสะท้อนถึงความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและฐานรายได้ของเทศบาลในจังหวัดระยองที่มีนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หนาแน่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alm, Buschman and Sjoquist (2011) และ Doerner and Ihlanfeldt (2011) ที่พบว่า การเติบโตของที่อยู่อาศัยและประชากรมีผลต่อรายได้ภาษีและความสามารถในการจัดเก็บ

รายได้ของเทศบาล และสอดคล้องกับงานของ Andrlík and Formanová (2015) และงานของ Tomášková and Radvan (2024) ที่เห็นว่า ภาษีอสังหาริมทรัพย์หรือภาษีทรัพย์สินในสาธารณรัฐเช็กมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อฐานะทางการคลังของเทศบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเทศบาลขนาดเล็ก หากพิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่ง งานวิจัยของ Wang, Zhang and Lin (2025) ช่วยยืนยันถึงความสัมพันธ์ที่ว่า ความต้องการที่อยู่อาศัยลดลงเนื่องจากการหดตัวของประชากรนำไปสู่การลดลงอย่างมีนัยสำคัญของรายได้จากภาษีทรัพย์สินของท้องถิ่น ในขณะเดียวกัน งานของ Safitri, Wicaksono and Kusumaningrum (2022) และงานของ Ardianto, Andamari, Astuti and M. T. (2025) เห็นว่า แม้ท้องถิ่นจะสามารถเก็บรายได้จากภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเป็นไปตามเป้าหมาย แต่ขนาดรายได้ดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะเป็นรายได้หลักของท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะ ดังนั้น ท้องถิ่นเองก็ควรพิจารณาถึงการเพิ่มรายได้ผ่านการขยายฐานประมินมูลค่าภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างและการพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการจัดเก็บภาษีควบคู่กันไปด้วยเพื่อให้รายได้จากภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างมีความมั่นคงในระยะยาวจนกลายเป็นเสาหลักรายได้จัดเก็บเองของท้องถิ่น

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ พลวัตรประชากรและบ้านเรือนนัยต่อการคลังท้องถิ่นและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีประชากร ดัชนีบ้านเรือน และฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้ ดังนี้

1. องค์ความรู้ว่าด้วยพลวัตรของประชากรและบ้านเรือน

1.1 พลวัตรประชากรสะท้อนการกระจายตัวออกสู่ชานเมือง งานวิจัยชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ภายในจังหวัดเดียวกันจะมีทั้งเทศบาลที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มสูงขึ้นและเทศบาลที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรลดลง กรณีตัวอย่าง ในจังหวัดชลบุรี เทศบาลตำบลคะเคียนเตี้ย มีดัชนีประชากรเพิ่มสูงขึ้นถึง 150.86 ส่วนเทศบาลเมืองชลบุรีกลับมีดัชนีประชากรลดลงเหลือเพียง 74.69 ซึ่งแสดงให้เห็นการเคลื่อนย้ายของประชากรมีลักษณะการกระจายตัวออกสู่ชานเมือง

1.2 พลวัตรบ้านเรือนมีการเจริญเติบโตสูงกว่าพลวัตรประชากรเสมอ ในทุกจังหวัด ดัชนีบ้านเรือนมีอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่าดัชนีประชากรเสมอ กรณีฉะเชิงเทรามีดัชนีประชากร 100.27 แต่ดัชนีบ้านเรือน 135.04 ชลบุรีมีดัชนีประชากร 112.02 แต่ดัชนีบ้านเรือน 142.44 และระยองมีดัชนีประชากร 110.13 แต่ดัชนีบ้านเรือน 141.98 จากผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าอัตราการขยายตัวของบ้านเรือนอาจได้รับอิทธิพลจากเหตุอื่นนอกเหนือจากการเพิ่มขึ้นของประชากร เช่น การลงทุนเพื่อการเก็งกำไรในอสังหาริมทรัพย์หรือการลงทุนที่อยู่อาศัยเพื่อการพักผ่อน เป็นต้น

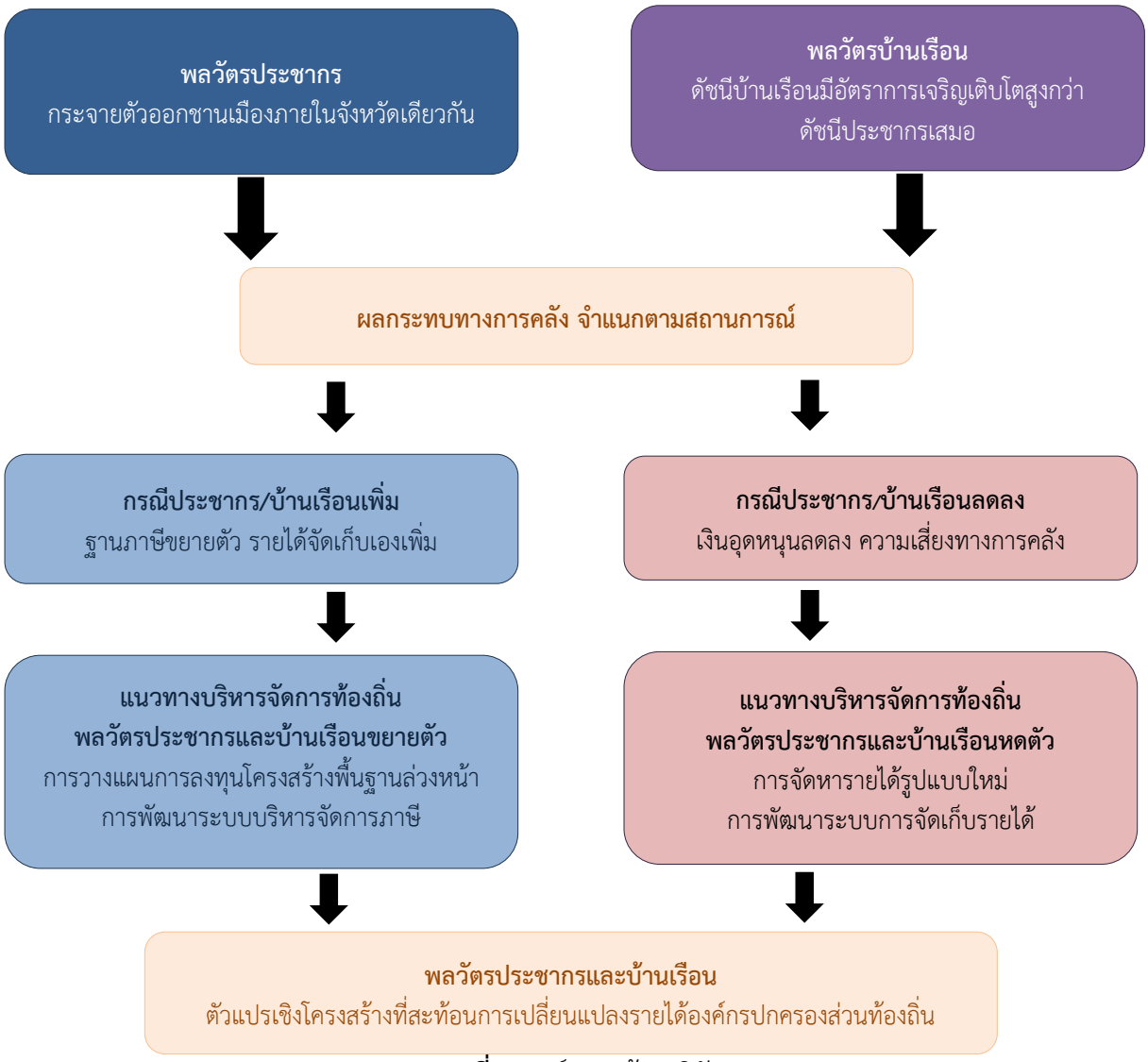
2. องค์ความรู้ว่าด้วยนัยต่อฐานะการคลังท้องถิ่น

2.1 พลวัตรประชากรและบ้านเรือนสะท้อนโอกาสและความเสี่ยงทางการคลัง ในพื้นที่เขตเทศบาลที่มีพลวัตรประชากรและบ้านเรือนเพิ่มสูงขึ้นจะมีฐานะทางการคลังที่ดีขึ้นเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของฐานภาษี แต่ในขณะเดียวกันท้องถิ่นย่อมต้องเตรียมพร้อมแบกรับภาระทางการคลังด้านโครงสร้างพื้นฐานและการจัดบริการสาธารณะที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย เฉกเช่นเดียวกับ เทศบาลที่มีประชากรลดลงจะส่งผลต่อการสูญเสียรายได้โดยเฉพาะเงินอุดหนุนท้องถิ่นจากรัฐบาล

2.2 รายได้จากภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างก่อให้เกิดทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน รายได้จัดเก็บเองจากภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างถือเป็นรายได้จัดเก็บเองของท้องถิ่นที่มีความมั่นคงของฐานะทางการคลังท้องถิ่น

สูงกว่ารายได้ประเภทอื่นๆ แต่ในพื้นที่ที่มีอัตราการเติบโตของบ้านเรือนไม่สูงมากหรือในพื้นที่มีมูลค่าของทรัพย์สินต่ำ การหวังพึ่งพิงแหล่งรายได้จากภาษีประเภทนี้แต่เพียงอย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอต่อการจัดบริการสาธารณะ ท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องพัฒนาการจัดหารายได้รูปแบบใหม่รวมถึงการพัฒนาระบบบริหารจัดการภาษีประกอบด้วย

สรุป พลวัตรประชากรและบ้านเรือนไม่ใช่เป็นเพียงค่าตัวเลขที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรและบ้านเรือน แต่เป็นตัวแปรที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ การทำความเข้าใจทิศทางพลวัตรเหล่านี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารประเทศในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับพลวัตรการเปลี่ยนแปลง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรปฏิรูปโครงสร้างรายได้โดยพัฒนาแหล่งรายได้ใหม่ที่หลากหลายนอกเหนือจากภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เพื่อลดการพึ่งพาเงินอุดหนุนจากรัฐบาลและเสริมสร้างความเป็นอิสระทางการคลัง ทั้งนี้ควรพิจารณาปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการจัดหารายได้รูปแบบใหม่

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ครอบคลุมตั้งแต่การสำรวจและประเมินมูลค่าทรัพย์สิน การจัดทำฐานข้อมูลแผนที่ภาษี ไปจนถึงการรับชำระภาษีและการคืนภาษี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้และนำฐานข้อมูลดังกล่าวไปใช้วางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้สอดคล้องกับทิศทางการเติบโตของเมือง พร้อมกับพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในการใช้ระบบดังกล่าว

1.3 รัฐบาลควรใช้มาตรการแรงจูงใจทางภาษีและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ชนบทและพื้นที่รองเพื่อกระจายการลงทุนและลดการอพยพย้ายถิ่น อันจะช่วยบรรเทาปัญหาความแออัดของเมืองและการสูญเสียฐานภาษีของท้องถิ่นที่ประชากรลดลง

1.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำมาตรการรองรับผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการอพยพย้ายถิ่น เช่น การจัดตั้งศูนย์ดูแลเด็กและผู้สูงอายุ การจัดการมลพิษทางเสียงและอากาศ รวมถึงการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบประสบการณ์จากต่างประเทศในการพัฒนาแหล่งรายได้ใหม่ทั้งในรูปภาษีและที่ไม่ใช่ภาษีให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อถอดบทเรียนถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จและความล้มเหลว ก่อนนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของประเทศไทย

2.2 ควรขยายกรอบการวิจัยเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีการเปลี่ยนแปลงบ้านเรือนกับรายได้จัดเก็บเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ากับนโยบายการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นฐานคิดสำหรับการกำหนดมาตรการเชิงปฏิบัติที่สอดรับกับทิศทางการขยายตัวของเมือง

2.3 ควรศึกษาผลกระทบระยะยาวของการปฏิรูปโครงสร้างรายได้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมิติความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อประเมินประสิทธิผลของระบบบริหารจัดการภาษีแนวใหม่และออกแบบมาตรการสนับสนุนให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

จิรวัฒน์ ภู่งาม, ธีรพัฒน์ เขื่อนปัญญา และธวัชชัย ยาวินัง. (2566). URBANIZATION การขยายตัวของเมืองในภูมิภาค. แหล่งที่มา https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/research-and-publications-pdf/articles-and-publications/articles/regional/2023/2566_RL_10_URBANIZATION.pdf. สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2568.

นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2556). แนวคิดความเป็นเมืองและมิติทางเศรษฐกิจ. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 8(1), 81-95.

Alexander, N. (2015). What's more general than a whole population. Emerging themes in epidemiology, 12(1), 1-5.

Andrlík, B. and Formanová, L. (2015). The role of the tax on immovable property in the municipal budgets in the Czech Republic. Acta academica karviniensia, 2, 5-17.

Ardianto, Y., Andamari, B. G., Astuti, S. B. and M. T., S. B. (2025). The effectiveness of PBB-P2 and BPHTB and its contribution to the regional original revenue of DKI Jakarta Province. Journal of Economics, Finance and Management Studies, 8(5), 3210–3216.

Alm, J., Buschman, R. D. and Sjoquist, D. L. (2011). Rethinking local government reliance on the property tax. Regional science and urban economics, 41(4), 320-331.

Balie, Q. and Horn, A. (2021). The impact of population growth on municipal revenue: Implications for South African municipalities. Development Southern Africa, 38(6), 1046-1058.

Bloom, D. E. and Canning, D. (2008). Global demographic change: Dimensions and economic significance. Population and Development Review, 34, 17–51.

Brueckner, J. K. and Fansler, D. A. (1983). The economics of urban sprawl: Theory and evidence on the spatial sizes of cities. The review of Economics and Statistics, 65(3), 479-482.

Champion, T. and Hugo, G. (2004). New forms of urbanization: Beyond the urban-rural dichotomy. New York: Taylor & Francis.

Chantarat, S., Chalermpong, S. and Rojanapithayakorn, J. (2020). Migration dynamics, ural transformation, and urbanization: Evidence from Thailand. Journal of Asian Economics, 69, 101225.

Doerner, W. M. and Ihlanfeldt, K. R. (2011). House prices and city revenues. Regional Science and Urban Economics, 41(4), 332-342.

Frost and Sullivan. (2014). World's Top Global Mega Trends To 2025 and Implications to Business, Society and Cultures. From https://www.peterfisk.com/wp-content/uploads/2016/01/Megatrends-2025-Frost-and-Sullivan.pdf. Retrieved October 17, 2025.

Lutz, B., Molloy, R. and Shan, H. (2011). The housing crisis and state and local government tax revenue: Five channels. Regional Science and Urban Economics, 41(4), 306-319.

Safitri, P. A. R., Wicaksono, G. and Kusumaningrum, N. D. (2022). Effectiveness analysis of the land and building tax of rural and urban areas (PBB-P2) contribution to local own-source revenue (PAD) of Tuban Regency. International Journal of Multidisciplinary Research and Literature, 1(1), 7-13.

Tomášková, E. and Radvan, M. (2024). The Role of Property Tax in Municipal Budget. Institutiones Administrationis Journal of Administrative Sciences, 4(2), 19-30.

Yap, L. Y. L. (2011). Urbanization and the emerging middle class: Implications for development and urban policy. Cities, 28(4), 292–302.

Wang, J., Zhang, L. and Lin, K. (2025). The consequence of urban shrinkage: Investigation on the local fiscal revenue. Regional Science Policy & Practice, 17(7), 1-15.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะครูตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนวีรชน อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

GUIDELINES FOR DEVELOPING A WORK ENVIRONMENT THAT PROMOTES TEACHER WELL-BEING BASED ON THE FOUR SAPPAYA PRINCIPLES: A STUDY OF THE WEERACHON SCHOOL GROUP IN KHAI BANG RACHAN DISTRICT, SING BURI PROVINCE

[1]จันนะพา คำภูนิจ Jannapa Khampunij
[2]พระครูภัทรธรรมคุณ PhrakruPhatthamakun [3]วารี โศกเตี้ย Waree Soktia
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: janpa2304@gmail.com

Article Received: June 11, 2026. Revised: June 26, 2026. Accepted: June 28, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนวีรชน และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะจองครูตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยใช้แบบสอบถามประชากรการวิจัย จำนวน 82 คน จากนั้นนำข้อมูลใช้หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน วิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานตามหลักสัปปายะ 4 ได้แก่ (1) ด้านกาย จัดสถานที่ให้สะอาด โปร่ง และมีโภชนาการที่ดี (2) ด้านสังคม สร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เกื้อกูลและส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน (3) ด้านจิตใจ จัดพื้นที่สงบและส่งเสริมกิจกรรมทางจิตวิญญาณเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ (4) ด้านการเรียนรู้ จัดหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ควบคู่กับหลักธรรม 3) แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานตามหลักสัปปายะ 4 ได้แก่ (1) ด้านกาย ปรับปรุงสถานที่ให้ถูกสุขลักษณะและมีโภชนาการที่ดี (2) ด้านสังคม สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่อบอุ่นและสนับสนุนความสัมพันธ์อันดี (3) ด้านจิตใจ จัดพื้นที่สงบและกิจกรรมทางจิตวิญญาณเพื่อเสริมสร้างจิตใจ (4) ด้านการเรียนรู้ พัฒนาแหล่งเรียนรู้และเวทีแลกเปลี่ยนความรู้โดยบูรณาการหลักธรรม ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวมและเตรียมความพร้อมให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อม, การปฏิบัติงาน, สุขภาวะครู, หลักสัปปายะ 4

Abstract

This research article aims to 1) Study a work environment that promotes teacher well-being in Weerachon School Group, 2) Study methods for developing a work environment that promotes teacher well-being based on the Four Sappaya Principles in Weerachon School Group, and 3) Propose guidelines for developing a well-being-promoting work environment for teachers based on the Four Sappaya Principles in Weerachon School Group, Singburi Province. This is mixed-methods research using questionnaires administered to a research population of 82 people. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Interviews were conducted with 7 key informants, and content analysis was performed on the interviews.

The research results showed that 1) The overall work environment that promotes teacher well being in the Weerachon School Group was at high level. 2) Methods for developing the work environment based on the Four Principles of Well-being include: (1) Physical aspect: providing a clean, airy, and nutritious environment; (2) Social aspect: creating a warm, supportive atmosphere and promoting collaborative learning; (3) Mental aspect: providing a peaceful space and promoting spiritual activities to enhance morale; and (4) Learning aspect: Provide diverse learning resources and promote knowledge sharing with the application of moral principles. 3) Guidelines for developing the working environment according to the Four Sappaya Principles: (1) Physical aspect: improve the place to be hygienic with good nutrition. (2) Social aspect: create a warm organizational culture and support good relationships. (3) Mental aspect: provide a peaceful space and spiritual activities to strengthen the mind. (4) Learning aspect: develop learning resources and a platform for sharing knowledge by integrating moral principles. These guidelines will help promote holistic well-being and prepare teachers to be able to develop themselves continuously.

Keywords: Environment, Work Environment, Teacher Well-Being, The Four Sapaya Principles

บทนำ

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ส่งผลให้สภาพสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมาก การดำเนินชีวิตของคนในสังคม มีการแข่งขันสูงขึ้น ค่านิยมบางอย่างถูกลดความสำคัญลง เกิดความปัญหาตามมามากมายนานับประการ เช่น ปัญหาการทำงาน ขาดความสุข ปัญหาส่วนตัว และครอบครัวเป็นต้น และการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นในสังคม การปฏิบัติงานครูในแต่ละบทบาทหน้าที่จึงเต็มไปด้วยแรงกดดันจากหลายทาง ส่งผลให้บุคลากรในหน่วยงานเกิดความเครียด และไม่มีความสุขในการทำงาน มักจะส่งผลลบต่อ องค์กรทั้งในด้านการลาออก ประสิทธิภาพการทำงานลดลง หรืออาจเป็นสาเหตุในการเป็นโรค ทางจิตเวช และอาจฆ่าตัวตายในที่สุด ปัจจุบันองค์กรต่างๆ

จึงให้ความสำคัญในการสร้างความสุขในการทำงาน เนื่องจากความสุขเป็นพื้นฐานสำคัญในการแสดงพฤติกรรม (นภู จ้างประเสริฐ, 2560)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้มุ่งเน้นผลลัพธ์ให้คนทำงานภายในประเทศให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข ซึ่งการที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี คุณภาพชีวิตของการทำงานก็เป็นอีกมิติหนึ่งที่เป็นตัวชี้วัดความสุขในการทำงานได้อย่างแท้จริง จึงมีการศึกษา คุณภาพชีวิตของการทำงานที่แยกออกมาจากคุณภาพชีวิตโดยทั่วไป ซึ่งคุณภาพชีวิตของการทำงานมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานปัจจุบัน เพราะคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญ เป็นต้นทุนทางสังคมที่มีคุณค่า ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ต้องเข้าสู่ระบบการทำงาน ต้องทำงานเพื่อให้ ชีวิตดำรงอยู่ได้และตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เมื่อคนต้องทำงานในที่ทำงานเป็นส่วนใหญ่จึงควรมีสภาวะที่เหมาะสมทำให้เกิดความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้สึกมั่นคงทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางอารมณ์ สุขภาวะทางจิตวิญญาณ และสุขภาวะทางสังคม (กองสวัสดิการแรงงาน, 2567)

ความสุขเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานสามารถสร้างผลงานที่ดี มีสัมพันธภาพที่ดี มีสุขภาพที่ดี หรืออาจกล่าวได้ว่า ความสุขนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้น ความสุขในการทำงานจึงถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารควรให้ ความสำคัญ และจำเป็นต้องพยายามสร้างให้มีเพิ่มมากขึ้นในองค์กร ความสุขในการทำงานเป็นอารมณ์ทางบวก เมื่อเกิดขึ้นกับบุคคลใดแล้วจะส่งผลให้บุคคลนั้นมีผลการปฏิบัติงานที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความสุขในการทำงานของแนบเนียนที่กล่าวว่า ความสุขในการทำงานคือผลที่ได้จากการเรียนรู้ การกระทำ การสร้างสรรค์ของบุคคลที่มีอารมณ์ทางบวกกับผลงานของตน นอกจาก ความสุขในการทำงานจะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพแล้วยังทำให้เพื่อนร่วมงาน หรือผู้ใกล้ชิดมีความสุขด้วย ทำให้เกิดสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรจนเกิดความผูกพันในงาน (ศิริยุพา รุ่งเริงสุข, 2567) และสอดคล้องกับการวิจัยของจิรภัทร์ โพธิ์บาทะ (2565) ที่พบว่า ความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ความสำเร็จในงาน การเป็นที่ยอมรับ ความรักในงาน และการติดต่อสื่อสาร ตามลำดับ และผลการเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีจำแนกตามอายุอัตราเงินเดือน และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน พบว่า ความสุขในการทำงานแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนเพศวิถีประเภทบุคลากร สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน พบว่า ความสุขในการทำงานไม่แตกต่างกันที่นัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาถือว่ามีความสำคัญและสามารถในการนำมาบริหารจัดการกับปัญหาชีวิตอย่างเป็นอย่างดียิ่ง โดยเฉพาะหลักธรรมหลักสัปปายะ 4 หมายถึง สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกื้อกูลช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย ประกอบด้วย 1) อาวาสสัปปายะ (สบายการอยู่) โรงเรียนให้ความสนใจดูแลเกี่ยวกับแสงสว่าง ในห้องเรียนอยู่เสมอ และจะต้องมีอาคารที่ตั้งเหมาะสมและแข็งแรง ปลอดภัย โดยเอื้อต่อการจัดการศึกษา 2) อาหารสัปปายะ (สบายการกิน) โรงเรียนได้จัดทำความ สะอาดโรงอาหารให้มีความสะอาดถูกหลักอนามัยและได้รับการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ และจัดอาหารมีความสด สะอาด ปลอดภัย ถูกตามหลักโภชนาการ มีคุณค่าทางสารอาหารเพียงพอ 3) บุคคลสัปปายะ (สบายการคบคน) โรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการต่างๆ ที่ให้แก่ครู และนักเรียนอยู่เสมอตลอดถึง ครูให้ความดูแลและติดตามความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างใกล้ชิดโดยให้ให้ความรักเมตตาและเอาใจใส่แก่นักเรียนอย่างทั่วถึง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554)

โรงเรียนในกลุ่มวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นโรงเรียนจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ในบางครั้งเกิดปัญหาด้านการติดต่อสัมพันธ์ระหว่าง บุคลากร ในบางครั้งมีความคิดเห็นไม่ตรงกับ ทำให้เกิดปัญหา ระหว่างครูด้วยกัน ไม่มีความจริงใจต่อกันและปัญหาได้แก่ ผู้บริหารกระจายงานไม่ทั่วถึง ความสำเร็จในการทำงานและขาดการทำงานเป็นทีม การอบรมยังไม่ทั่วถึง ด้านการเป็นที่ยอมรับปัญหาหลักๆ ในบางประเด็น คือ การได้รับความยกย่องในความสำเร็จยังไม่เสมอภาค ผู้บริหารไม่ชื่นชอบในผลงาน ความพึงพอใจในงาน ปัญหาได้แก่ นโยบายและการบริหารบางอย่าง ภาระงานของครูมากเกินไปจนทำให้ครูเกิดความเครียดทางสุขภาวะกายและจิตใจกับงานทำงาน

จากข้อมูลกล่าวข้างต้น ในฐานะผู้วิจัยเป็นครูสอนกลุ่มโรงเรียนวีรชนได้เห็นสภาพการทำของบุคลากรครูกับการทำงานมีทั้งความสุขและความทุกข์ควบคู่กันไป จึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะครูตามหลักสัปปายะ 4 เพื่อนำผลจากศึกษาไปเป็นแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะครูตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรีให้ความแก่บุคลากรครูอย่างมีความสุขยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ บุคลากรครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 82 คน และใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญโดยเลือกแบบเจาะจงเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะจองครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด โดยทดลองกับ ครูโรงเรียนบ้านน้องปลาหมัดบัวงาม เพื่อหา

ค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.900 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การสอนของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นการเก็บข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นใน 4 ด้าน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ด้านสภาพแวดล้อมทางกาย ตามลำดับ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี

สภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน	N= 82 คน ระดับความเห็น			
	μ	σ	เห็นด้วย	อันดับ
1. ด้านสภาพแวดล้อมทางกาย	3.63	0.57	มาก	3
2. ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม	3.35	0.63	มาก	4
3. ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ	3.85	0.57	มาก	1
4. ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้	3.78	0.50	มาก	2
ภาพรวม	**3.67**	**0.40**	**มาก**	

2. วิธีการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูตามหลักสัปปายะ 4 ทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อมทางกาย สภาพแวดล้อมการทำงานและที่อยู่อาศัยควรเหมาะสมปลอดภัยและเอื้อต่อการดำรงชีวิตประจำวันห้องทำงานต้องเพียงพอสำหรับการใช้งานและจัดให้มีความน่าอยู่ควรมีพื้นที่สีเขียวเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีสภาพแวดล้อมทางกายภาพส่งผลต่อการทำงานและวัฒนธรรมขององค์กร และ 2) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ครูรู้สึก

ปลอดภัยและได้รับการรับฟังความคิดเห็นจากผู้บริหารได้รับคำชมและแรงจูงใจเมื่อทำงานดีมีบรรยากาศและความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารสภาพแวดล้อมและบรรยากาศช่วยลดความเครียดและส่งเสริมการสอน

3. แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี มีแนวทางดังนี้

3.1 ด้านสภาพแวดล้อมทางกายตามหลักสัปปายะ 4

1. อาวาสสัปปายะ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยและทำงาน จัดให้สถานที่ทำงานสะอาด ปลอดภัย มีอากาศถ่ายเทดี และมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน มีพื้นที่ทำงานเพียงพอและเป็นระเบียบ เพื่อสร้างบรรยากาศที่น่าอยู่และเหมาะสมสำหรับการทำงาน

2. อาหารสัปปายะ อาหารและน้ำดื่มที่เหมาะสม จัดเตรียมอาหารและน้ำดื่มที่สะอาดเพียงพอ เหมาะสมกับสุขภาพ และเข้าถึงได้ง่ายสำหรับครูทุกคน มีพื้นที่สำหรับรับประทานอาหารที่สะอาดและปลอดภัย สร้างความสะดวกสบายในช่วงพัก

3. บุคคลสัปปายะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่งเสริมความเอื้อเฟื้อ น้ำใจ และการรับฟังระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร สร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคี และสนับสนุนซึ่งกันและกันในที่ทำงาน

4. ธรรมสัปปายะ ระเบียบและวัฒนธรรมองค์กร ยึดหลักการทำงานที่โปร่งใส ยุติธรรม และส่งเสริมความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง สร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร สนับสนุนสุขภาวะและความสุขในการทำงานของครู

3.2 ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมตามหลักสัปปายะ 4

1. อาวาสสัปปายะ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพบปะและสื่อสารจัดให้มีพื้นที่และบรรยากาศที่ส่งเสริมการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสะดวกสบาย มีสถานที่หรือมุมสำหรับการรับประทานอาหารและทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

2. อาหารสัปปายะ อาหารและกิจกรรมที่สร้างสายสัมพันธ์ จัดเตรียมอาหารหรือของว่างที่เหมาะสมสำหรับการสังสรรค์หรือประชุมกลุ่มย่อย ส่งเสริมโอกาสในการรับประทานอาหารร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อเพิ่มความใกล้ชิด

3. บุคคลสัปปายะ ความสัมพันธ์และการยอมรับในกลุ่มบุคคล ส่งเสริมให้เพื่อนร่วมงานและผู้บริหารเปิดใจ ยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลาย และให้คำปรึกษาอย่างจริงใจสร้างบรรยากาศของความช่วยเหลือและการสนับสนุนซึ่งกันและกันในที่ทำงาน

4. ธรรมสัปปายะ วัฒนธรรมองค์กรและข้อตกลงร่วม ปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความเคารพ ซื่อสัตย์ และยุติธรรม มีข้อตกลงและค่านิยมร่วมที่ส่งเสริมความสามัคคี ความร่วมมือ และความสุขในการทำงานร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า โดยภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการทำงาน บรรยากาศทางสังคมเอื้อต่อความร่วมมือและความสามัคคี ครูได้รับการ

ยอมรับและกำลังใจที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจ อีกทั้งยังมีการสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ด้านสภาพแวดล้อมทางกาย สอดคล้องกับงานวิจัยของเทวีพันธ์ เยาวไสย (2563) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันของการส่งเสริมสุขภาวะภายในโรงเรียนเอกชน โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ของการส่งเสริมสุขภาวะภายในโรงเรียนเอกชน โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านการส่งเสริมสุขภาวะในโรงเรียน มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านคนมีสุขภาวะ ส่วนด้านที่มีความต้องจำเป็นน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาวะในชุมชนและสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวดี ทองสัมฤทธิ์ (2561) ที่พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรูปในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการบริหารด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการและด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงดาว แช่มชื่น (2560) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ ผู้เรียนเป็นสุข ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุขและด้านครอบครัวเป็นสุข และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phuphaibul et al (2005) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเป็นแบบอย่างด้านสุขภาพของบิดามารดากับพฤติกรรมของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความบ่อยของการกระทำพฤติกรรมสุขภาพของบิดาและของมารดา และพฤติกรรมของบุตรวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ พฤติกรรมการใช้เข็มขัดนิรภัย การสวมหมวกกันน็อคการดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารจานด่วน การรับประทานอาหารเช้า และการรับประทานอาหารห้าหมู่

2. ผลศึกษาวิธีการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานตามหลักสัปปายะ 4 ได้แก่ 1) ด้านกายจัดสถานที่ให้สะอาด โปร่ง และมีโภชนาการที่ดี 2) ด้านสังคม สร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เกื้อกูล และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน 3) ด้านจิตใจ จัดพื้นที่สงบและส่งเสริมกิจกรรมทางจิตวิญญาณเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และ 4) ด้านการเรียนรู้ จัดหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ควบคู่กับหลักธรรม ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงการนำหลักสัปปายะ 4 (องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความสำเร็จ) มาประยุกต์ใช้เพื่อเปลี่ยนสภาพแวดล้อมจากการเป็นเพียงสถานที่ทำงานให้กลายเป็นพื้นที่แห่งการพัฒนาศักยภาพอย่างยั่งยืน ดังนั้น การนำหลักสัปปายะ 4 มาใช้ในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานคือการบูรณาการกายและใจเข้าด้วยกันอย่างสมดุล ผลวิจัยนี้ยืนยันว่าประสิทธิภาพในการทำงานไม่ได้เกิดจากกฎระเบียบหรือนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีชีวิตที่ดี เมื่อบุคลากรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สะอาด (กาย) ได้รับการสนับสนุน (สังคม) มีความสงบทางใจ (จิตใจ) และเข้าถึงแหล่งความรู้ (การเรียนรู้) ประสิทธิภาพและความสุขในการทำงานจะเพิ่มขึ้นโดยอัตโนมัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระนิกร ขนฺติสมฺปนฺโน (พลธรรม) และคณะ (2560) ที่พบว่า การบริหารสภาพแวดล้อมทางการศึกษาตามหลักสัปปายะ 4 สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1) การบริหารการจัดการตามอาหารสัปปายะและบุคคลสัปปายะ การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมให้ครู นักเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา มีการบริหารจัดการอาหารให้แก่นักเรียนอย่างเพียงพอ 2) กายภาพตามอาวาสสัปปายะ การจัดสถานที่กลางแจ้งหรือลานกว้างเพื่อเอื้อต่อการทำกิจกรรมต่างๆ โรงเรียนมีการแสดงแผนผังเกี่ยวกับอาคารสถานที่ต่างๆ อย่างชัดเจน มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ร่มรื่นสวยงามสะอาดและสบายตา

3) วิชาการตามธรรมสัปปายะ การเสริมแรงแก่นักเรียน เช่นการให้รางวัลชมเชย ที่มีส่วนช่วยให้การเรียนดีขึ้น โรงเรียนมีป้ายคำสอนพุทธสุภาษิตหรือบทกลอนต่างๆ ในบริเวณสถานศึกษา ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน และสอดคล้องกับแนวคิดของพัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ (2558) ที่กล่าวว่า ความเข้มแข็งทางจิตใจ ความสามารถหรือศักยภาพของมนุษย์ในการยืนหยัดอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ท่ามกลางสถานการณ์อันเลวร้ายในชีวิต หรือเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดในชีวิต พร้อมทั้งสามารถที่จะฟื้นตัวและนำพาชีวิตของตนให้ผ่านพ้นจากการได้รับผลกระทบที่เกิดจากสถานการณ์นั้นๆ ได้ในเวลารวดเร็วอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเติบโตขึ้นและเข้าใจชีวิตมากขึ้น และสามารถในการเผชิญปัญหากับเหตุการณ์การคุกคาม การบาดเจ็บทางจิตใจหรือเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดต่างๆ ในชีวิตเช่นปัญหาครอบครัว ปัญหาความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ปัญหาการเจ็บป่วยปัญหาจากที่ทำงาน ปัญหาด้านการเงินเป็นต้น โดยบุคคลสามารถฟื้นตัวกลับมาจากสถานการณ์ที่ยากลำบากเหล่านี้ได้

3. ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะจองครูตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี ที่ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนวีรชน ควรต้องพัฒนาและส่งเสริมสุขภาวะของครู ประกอบด้วย 1) ด้านกาย ปรับปรุงสถานที่ทำงานให้สะอาด โปร่ง โล่ง มีอากาศถ่ายเทดี พร้อมจัดอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และส่งเสริมบุคลากรที่ดูแลสุขภาพกายใจของครู 2) ด้านสังคม สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่อบอุ่น มีความเมตตา สนับสนุนความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้บริหาร พร้อมเปิดพื้นที่ให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีคุณธรรม 3) ด้านจิตใจ จัดพื้นที่สงบสำหรับพักผ่อนหรือทำสมาธิ สนับสนุนกิจกรรมทางจิตวิญญาณ เช่น การสนทนาธรรม อบรมคุณธรรม และมีอาหารที่บำรุงจิตใจ 4) ด้านการเรียนรู้ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ทันสมัยและหลากหลาย ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ และบูรณาการธรรมะเพื่อพัฒนาครูทั้งด้านวิชาชีพและจิตใจ เพราะแนวทางเหล่านี้ช่วยให้ครูมีสุขภาวะที่ดีทั้งกาย ใจ สังคม และปัญญา พร้อมต่อการพัฒนาตนและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางการพัฒนาด้านสภาพแวดล้อมทางกายตามหลักสัปปายะ 4 ช่วยให้ครูทำงานอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพโดยเน้นสถานที่ทำงานที่ปลอดภัย อาหารที่เหมาะสม ความสัมพันธ์ที่ดี และวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส สอดคล้องกับงานวิจัยของพระโกศล เขมรโต (ส้มผล) (2566) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการพัฒนาชุมชนสร้างสุขของชุมชนบ้านหนองหรั่ง ตำบลบางรูป อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช การพัฒนาชุมชนสร้างสุขจะต้องมีหลักการสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้เจริญงอกงามทางด้านร่างกายและจิตใจเพื่อให้การดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปอย่างมีแก่นสาร และมีคุณค่าอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นหลักแห่งความดีในการประพฤติตนเพื่อชีวิตที่มีคุณภาพมีความสุขอย่างยั่งยืนต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนันทสารกิจ (จิรัฏฐ์ อานนฺโท) (2566) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ถือว่ามีความสำคัญทั้งหมด การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะให้เหมาะสมกับสภาพวัดและสภาพปัญหาในวัดนั้นๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่เจ้าอาวาสต้องศึกษาและอาศัยอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสที่มีตามกฎหมายมาใช้โดยไม่ ขัดแย้งกับพระธรรมวินัยการบริหารจัดการวัดที่ดีที่สุดคือการบริหารจัดการโดยไม่ต้องใช้อำนาจมา บังคับแต่ใช้หลักธรรมการร่วมมือร่วมใจสร้างศรัทธากันและการบริหารจัดการวัดคือการสร้างสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมมีกฎระเบียบที่ปฏิบัติจนกลายเป็นขนบธรรมเนียมของวัดนั้นๆ ซึ่ง แท้ที่จริง คือ การนำเอาพระธรรมวินัยมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอนั่นเอง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสุขภาวะของครูตามหลักสัปปายะ 4 กลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี สรุปเป็นองค์ความรู้การวิจัยดังนี้

P: ด้านสภาพแวดล้อมทางกาย (Physical Environment) หมายถึง ผู้บริหารและครูมีการจัดสถานที่ทำงานให้ปลอดภัย สะอาด และเหมาะสมต่อการดำรงชีวิต ส่งเสริมพื้นที่สีเขียวและอากาศถ่ายเท เพื่อสุขภาวะที่ดี จัดทรัพยากรในห้องทำงานให้ครบถ้วนและน่าอยู่ สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานอย่างมีความสุขและยึดหลักเมตตา ซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบในการดูแลสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

S: ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม (Social Environment) หมายถึง ผู้บริหารและครูสร้างบรรยากาศการทำงานที่ปลอดภัย เป็นมิตร และลดความเครียด ส่งเสริมการรับฟังความคิดเห็นและให้คำชมเชยเมื่อครูทำงานดี พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารให้มีความเข้าใจและสนับสนุนกันและสร้างแรงจูงใจในการทำงานผ่านกิจกรรมและการสื่อสารที่สร้างพลังบวก

P: ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ (Psychological Environment) หมายถึง ผู้บริหารและครูสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและปลอดภัยในการแสดงออกทางความคิดและอารมณ์ ส่งเสริมการยอมรับและให้กำลังใจจากครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน การลดแรงกดดันจากสังคมรอบตัว เพื่อช่วยให้ครูจัดการความเครียดได้ดีและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงบวกและความสุข ในการทำงาน

L: ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ (Learning Environment) หมายถึง การจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ การใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านกิจกรรมที่หลากหลายและเปิดโอกาสแสดงความคิดตลอดถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในห้องเรียนเพื่อสนับสนุนกันและกัน โดยครูเป็นผู้นำในการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาทักษะรอบด้านของผู้เรียน

หลักสัปปายะ 4 หมายถึง สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต การทำงาน และการพัฒนาทางจิตใจอย่างสงบ เย็น เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขในชีวิตประจำวันโดยมีแนวทางการปฏิบัติ 4 ด้านหลักดังนี้

1. อาวาสสัปปายะ หมายถึง สถานที่ทำงานควรมีความสะอาด ปลอดภัย อากาศถ่ายเทดี และมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน เช่น ห้องพักครูที่สงบ พื้นที่สีเขียว และมุมพักผ่อน เพื่อให้ครูรู้สึกผ่อนคลาย ลดความเครียด และมีพลังในการสอนของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี

2. อาหารสัปปายะ หมายถึง การจัดอาหารและน้ำดื่มที่สะอาด มีคุณค่าทางโภชนาการ และเข้าถึงง่าย เป็นสิ่งสำคัญในการดูแลสุขภาพครู นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมรับประทานอาหารร่วมกันยังช่วยสร้างสายสัมพันธ์และบรรยากาศที่อบอุ่นในองค์กรครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี

3. ปุคคลสัปปายะ หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู ผู้บริหาร และเพื่อนร่วมงาน โดยเน้นการรับฟัง การให้คำชมเชย และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน จะช่วยให้ครูรู้สึก มีคุณค่า ได้รับการยอมรับ และมีแรงจูงใจในการทำงานของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี

4. ธรรมสัปปายะ หมายถึง การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส ยุติธรรม และเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะช่วยให้ครูเติบโตทั้งด้านวิชาชีพและจิตใจของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนวีรชน ควรนำผลการวิจัยด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจใช้เป็นแนวทางในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมจิตใจที่ดีของนักเรียน เช่น การให้กำลังใจ การสร้างความมั่นใจ และการส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรีต่อไป

1.2 ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนวีรชน ควรนำผลการวิจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ไปส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมกลุ่ม การใช้สื่อดิจิทัล หรือการเรียนรู้จากชุมชนกับกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาส่งเสริมความผ่อนคลาย ลดความเครียดและความกดดันจากงานส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและเพื่อนร่วมงานของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารกลยุทธ์การบริหารของผู้บริหารเพื่อสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมความสุขในการทำงานของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และลดความเครียดของครูในสถานศึกษาของครูกลุ่มโรงเรียนวีรชน จังหวัดสิงห์บุรี

เอกสารอ้างอิง

กองสวัสดิการแรงงาน. (2567). คุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of work life) อนุสารแรงงาน. แหล่งที่มา https://www.google.com/search?q สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2567.

กัลป์พฤกษ์ พลศร. (2559). การพัฒนาโปรแกรมการใช้เวลาว่างเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิรภัทร์ โพธิ์บาทะ. (2565). ความสุขในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ดวงดาว แช่มชื่น. (2560). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เทวีพันธ์ เยาวไสย. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารส่งเสริมสุขภาวะภายในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดกาฬสินธุ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นภู จ้างประเสริฐ. (2560). ความสุขในการทำงานและพฤติกรรมการมีจริยธรรมในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

พระโกศล เขมรโต (ส้มผล). (2566). การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการพัฒนาชุมชนบ้านหนองหรั่ง ตำบลบางรูป อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูนันทสารกิจ (จิรัฏฐ์ อานนฺโท). (2566). การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระนิกร ขนฺติสมฺปนฺโน (พลธรรม) และคณะ. (2563). การบริหารสภาพแวดล้อมทางการศึกษาตามหลักสัปปายะ 4 สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 7(4), 228.

พัชรินทร์ นินทจันทร์. (2558). ความแข็งแกร่งในชีวิต แนวคิดการประเมินการประยุกต์ใช้. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีอุตรดิตถ์, 11(2), 6.

ศิริยุพา รุ่งเริงสุข. (2567). ROI ขององค์กรที่มีความสุข. แหล่งที่มา https://www.Bangkokbiznews.com/blogs/columnist/111570 สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2567.

สุภาวดี ทองสัมฤทธิ์. (2561). การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรูปในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

Phuphaibul, R, Leucha, Y, Putwattana, P, Nuntawan, C.Tapsart, C., and Tachudhong, A, (2005). Health promoting behaviors of Thai adolescents, family health related lifestyles and parent modeling. Thai Journal of Nursing Research, 9(1), 28–37

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียน บ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี

GUIDELINES FOR PROMOTING TEACHER DISCIPLINE IN A TRANSITIONAL ERA BASED ON THE THREEFOLD TRAINING: A STUDY OF BAN MO BURAPHA SCHOOL GROUP, SARABURI PROVINCE

[1]ฉัตรชัย สงค์ประเสริฐ Chatchai Songprasert
[2]พระสุรชัย สุรชโย PhraSurachai Surachayo [3]บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: songprasert2@gmail.com

Article Received: June 11, 2026. Revised: June 30, 2026. Accepted: June 30, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผัน 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 110 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผัน อันดับที่ 1 คือ ระเบียบวินัยส่วนตัว อันดับที่ 2 ระเบียบวินัยทางสังคม อันดับที่ 3 ระเบียบวินัยในหน้าที่ 2) วิธีการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา มี 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านระเบียบวินัยส่วนตัว ประพฤติตนตามจรรยาบรรณและมีวินัยในโลกดิจิทัล (2) ด้านระเบียบวินัยทางสังคม พัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์และสติเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน และ (3) ด้านระเบียบวินัยในหน้าที่ พัฒนาสติปัญญาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) แนวทางการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย (1) อธิศีลสิกขา พัฒนาความประพฤติ วินัยพื้นฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพ (2) อธิจิตตสิกขา พัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจและวุฒิภาวะทางอารมณ์เพื่อป้องกันภาวะหมดไฟ และ (3) อธิปัญญาสิกขา ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการนำความรู้ไปใช้จริงผ่าน PLC และการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อก้าวสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: ความมีวินัย, ยุคพลิกผัน, หลักไตรสิกขา

Abstract

This research aims to 1) Study the needs for developing and promoting teacher discipline in a transitional era, 2) Study methods for developing and promoting teacher discipline in a transitional era based on the Threefold Training (Trisikha), and 3) Propose guidelines for developing and promoting teacher discipline in a transitional era based on the Threefold Training (Trisikha) in the Ban Moburapha School group, Saraburi Province. This is a mixed-methods research, collecting data using questionnaires from research population of 110 people. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation and Modified Priority Needs Index. Data were also collected through interviews with 7 key informants and analyzed using content analysis.

The research results showed that: 1) The most important need for developing and promoting teacher discipline in the transitional era is personal discipline, followed by social discipline and duty discipline. 2) The methods for developing and promoting teacher discipline in a transitional era based on the Threefold Training (Trisikha) consisted of three aspects: (1) Personal discipline: Behaving accordance with ethics and discipline in digital age; (2) Social discipline: Developing emotional maturity and mindfulness for work efficiency; and (3) Duty discipline. 3) Development guidelines to promote teacher discipline in the transitional era based on the Threefold Training, Ban Mo Burapha School Group, Saraburi Province, consisted of (1) Adhisila Sikha, developing basic conduct, discipline and professional ethics; (2) Adhicitta Sikha, developing mental strength and emotional maturity to prevent burnout; and (3) Adhipanya Sikha, promoting lifelong learning, analytical thinking skills and the practical knowledge application through PLC and classroom research to become leaders of change.

Keywords: Discipline, Transitional Era, The Threefold Training (Tri-Sikkha)

บทนำ

ครูเป็นต้นแบบของศิษย์ สังคมก็คาดหวังจากภาพลักษณ์ของครูสูงมาก อาชีพครูจึงเป็นอาชีพที่เคารพนับถือเสมือนพ่อแม่คนที่สองของศิษย์ด้วยเหตุนี้ ครูจึงถือเป็นทรัพยากรของชาติที่จะไปสร้างและผลิตเด็กนักเรียนให้เป็นเยาวชนที่ดีของชาติในอนาคต กระทรวงศึกษาธิการจึงมีมาตรการผลิตครูให้เป็นคนดีมีความรู้คู่กับคุณธรรมอย่างเคร่งครัดจะเห็นได้ว่า องค์การทุกแห่งทั้งภาครัฐและเอกชนล้วนแต่มุ่งแสวงหามาตรการในการนำทรัพยากร บุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การ อาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าขององค์การมีผลมาจากการมีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณค่า และมีวินัย โดยเฉพาะบุคลากรที่มีคุณสมบัติด้านวินัยจะช่วยให้บุคลากรอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสงบสุข (ประวีณ ณ นคร, 2533)

สำหรับองค์การทางการศึกษา บุคลากรครู นับว่าเป็นหัวใจสำคัญเพราะครูต้องมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพซึ่งเป็นเป้าหมายของการศึกษา ดังนั้น ถ้าครูได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้มีวินัย ความมีวินัยของครูจะส่งผลไปถึงผู้เรียนด้วย เพราะครูจะตั้งใจอบรมสั่งสอนผู้เรียน อย่างเต็มกำลังความสามารถ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และชักนำให้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ อย่างเต็มความสามารถ ในทางจิตวิทยาถือว่าครูเป็นต้นแบบให้ผู้เรียนจดจำและเลียนแบบพฤติกรรม ได้ นั่นคือ หากผู้เรียนที่ได้ครูมีระเบียบวินัยก็จะลอกเลียนพฤติกรรมที่ดีของครู ซึ่งอาจจะทำให้ผู้เรียน มีระเบียบวินัยเช่นเดียวกับครูด้วย ซึ่งสะท้อนได้ว่า ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของชาติอยู่ที่ตัวครู ที่มีระเบียบวินัยเป็นส่วนใหญ่ แต่หากไม่สามารถส่งเสริมให้ครูเป็นผู้มีวินัยได้แล้ว การจัดการศึกษาจะ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2554)

นอกจากนี้ วินัยยังเป็นเสมือนกรอบการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาหรืออาจ กล่าวได้ว่าเป็นข้อกำหนดเชิงพฤติกรรมสำหรับข้าราชการครูในการปฏิบัติตามระเบียบ แบบแผน และ ข้อบังคับที่กำหนด ข้าราชการครูที่มีวินัยย่อมจะส่งผลแก่ส่วนรวมคือ เกิดประโยชน์ต่อราชการ หน่วยงานมีความเจริญและความสงบเรียบร้อย การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานอย่างมี ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล วินัยข้าราชการครูนอกจากจะมีความสำคัญต่องานราชการโดย ส่วนรวมแล้วยังมีความสำคัญต่อตัวข้าราชการครูโดยตรง เพราะวินัยเป็นเครื่องนำทางคนไปในทางที่ดี อีกทั้งเป็นพื้นฐานเบื้องต้นในการส่งเสริมหรือสร้างสรรค์ให้ข้าราชการครูตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการ อย่างมีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์สุจริต ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการได้ผลดี ซึ่งจะส่งผลให้ได้รับ การพิจารณาเลื่อนวิทยฐานะ เลื่อนตำแหน่งในหน้าที่ราชการก้าวหน้าตามลำดับต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

ในปัจจุบัน วินัย มีลักษณะเป็นข้อบัญญัติเพื่อควบคุมและส่งเสริมให้ข้าราชการอยู่ในกรอบแห่งความประพฤติอัน ดีงาม ระเบียบวินัยโดยทั่วไปมีไว้ เพื่อให้บุคคลในสังคมปฏิบัติร่วมกันในทิศทางและแนวทางเดียวกัน เพื่อให้ สามารถอยู่ร่วมกันได้ อย่างสงบ สันติ เคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน วินัยข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา หมายถึง ข้อบัญญัติที่กำหนดเป็นข้อห้าม และข้อปฏิบัติตามหมวด 6 แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาตรา 82 – มาตรา 97

ลักษณะความผิดทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ได้กำหนดความผิดทางวินัยของข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมไว้ ค่อนข้างเข้มงวดและเคร่งครัด กว่าข้าราชการประเภทอื่น อาทิการกำหนดให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องประพฤติตนเป็น แบบอย่างที่ดีซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้ข้าราชการครูและบุคลากรทาง การศึกษาต้องประพฤติตน เป็นแบบอย่างที่ดีไม่เฉพาะแก่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ ชุมชนและสังคมอีกด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประพฤติปฏิบัติตนเหมาะสมกับ การเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้วิชาชีพ ทางการศึกษาเป็นวิชาชีพควบคุม 18 และสอดคลองกับคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามารับราชการเป็นข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามมาตรา 30 แห่ง พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา พ.ศ. 2547 รวมถึงเพื่อให้ได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไปด้วย (วินัย และจรรยาบรรณวิชาชีพครู, 2567)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วินัยมีความสำคัญต่อการบริหารราชการและต่อตัวข้าราชการ โดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีข้าราชการครูกระทำความผิดทางวินัยปรากฏให้เห็นทางสื่อมวลชนอยู่ เป็นระยะ ๆ ความบกพร่องในเรื่องวินัยของข้าราชการครูส่งผลให้ภาพลักษณ์ของข้าราชการครู โดยรวมตกต่ำลง ดังจะเห็นได้จากรายงานประจำปีการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษาประจำปี ที่พบว่า มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่กระทำผิดวินัยเกือบทั้งหมดอยู่ในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รองลงมาคือ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และสถาบันการพลศึกษา ตามลำดับ โดยเฉพาะข้าราชการครูของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานคณะ กรรมการการอาชีวศึกษา มีลักษณะความผิดในเรื่องละทิ้งหน้าที่ ชู้สาว อนาจาร การเงิน ยาเสพติด ปลอมเอกสาร ประพฤติชั่ว ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง และผิดระเบียบทางราชการ จำแนกตามสถานโทษทั้งตัดเงินเดือน ลดขั้นเงินเดือน รวมทั้งปลดออก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหา เกี่ยวกับวินัยข้าราชการครู ด้วยเหตุนี้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของข้าราชการครู อาชีวศึกษาต้องให้ความร่วมมือและหาแนวทางป้องกันการกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการครูอย่าง มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2554)

ดังนั้นด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาหาแนวทางในการบริหารการศึกษาในด้านการพัฒนาส่งเสริมวินัยของครู ครูมีปัญหาในการพัฒนาด้านวินัยข้อใดมากที่สุด และผู้บริหารมีการพัฒนาครูในด้านที่มีปัญหาอย่างไร พัฒนาอย่างไรให้ครูมีวินัยที่สามารถดำเนินกิจการงานด้านต่างๆในยุคผลิกผัน และมีการบูรณาการหลักไตรสิกขา มาใช้ในการพัฒนาวินัยครู เพื่อให้เห็นว่าการพัฒนาวินัยครูนั้นเป็นการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะส่วนบุคคล ควบคู่ไปกับการมีหลักธรรมสอดแทรกในกระบวนการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีวินัยที่ดียิ่งขึ้นควบคู่กับการมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม และเนื่องด้วยผู้วิจัยได้รับมอบหมายในงานบริหารบุคคลในสถานศึกษาซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนาครู และยังไม่มีประสบการณ์เพียงพอ จึงต้องการที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาส่งเสริมวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา โดยบูรณาการกับหลักไตรสิกขา เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้ปรับปรุงและพัฒนางานบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาส่งเสริมวินัยของครูในยุคพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาส่งเสริมวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาส่งเสริมวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน ในกลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี จำนวน 110 คน และใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน 7 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจงคุณสมบัติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด กับครูโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยสระบุรี จังหวัดสระบุรี โดยกำหนดให้ครู จำนวน 30 คนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach’s Alpha 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาส่งเสริมวินัยของครูในยุคพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาส่งเสริมวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สำหรับสภาพปัจจุบัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านระเบียบวินัยทางสังคม รองลงมา คือ ด้านระเบียบวินัยในหน้าที่ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านระเบียบวินัยส่วนตัว สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านระเบียบวินัยทางสังคม รองลงมา คือ ด้านระเบียบวินัยในหน้าที่ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านระเบียบวินัยส่วนตัว

เมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการความจำเป็น โดยระบุความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified ในที่นี้ คือ 0.269 พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านระเบียบวินัยส่วนตัว รองลงมาคือ ด้านระเบียบวินัยทางสังคม และด้านระเบียบวินัยในหน้าที่ ตามลำดับ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวม

ที่	การพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับ$PNI_{modified}$
		μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล		
1	ด้านระเบียบวินัยส่วนตัว	3.70	0.46	มาก	4.69	0.55	มากที่สุด	0.269	1
2	ด้านระเบียบวินัยในหน้าที่	3.73	0.45	มาก	4.71	0.52	มากที่สุด	0.260	3
3	ด้านระเบียบวินัยทางสังคม	3.79	0.43	มาก	4.77	0.49	มากที่สุด	0.260	2
	รวม	**3.74**	**0.45**	**มาก**	**4.72**	**0.52**	**มากที่สุด**	**0.263**	

2. วิธีการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี ดังนี้

2.1 ด้านระเบียบวินัยส่วนตัว คือ 1) มีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์ หมายถึง ยึดมั่นในความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง มีความซื่อสัตย์ และรักษาคำพูด เพื่อเป็นรากฐานของความน่าเชื่อถือในวิชาชีพ 2) มีวินัยด้านเวลาและบุคลิกภาพ หมายถึง ปฏิบัติงานตรงเวลา จัดการเวลาส่วนตัวและเวลางานอย่างมีประสิทธิภาพ และแต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับบทบาทความเป็นครู 3) มุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หมายถึง ตระหนักว่าการเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาทักษะความสามารถของตนเองในด้านต่างๆ ให้เท่าทันโลกยุคใหม่เสมอ 4) ตั้งเป้าหมายและดูแลสุขภาวะ หมายถึง มีเป้าหมายที่ชัดเจนทั้งในชีวิตส่วนตัวและการทำงาน พร้อมทั้งดูแลรักษาสุขภาพกายและใจให้แข็งแรงสมดุล เพื่อให้พร้อมปฏิบัติงานและป้องกันภาวะหมดไฟ 5) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ หมายถึง สามารถควบคุมและจัดการอารมณ์ของตนเองได้เป็นอย่างดี แม้ในสถานการณ์ที่กดดัน เพื่อการตัดสินใจและการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ 6) ยึดมั่นในจรรยาบรรณดิจิทัล หมายถึง ปฏิบัติตามกรอบจรรยาบรรณดิจิทัลที่ชัดเจน ทั้งในด้านการสื่อสารออนไลน์ การเคารพข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาอย่างถูกต้อง 7) มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม และแยกแยะข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีและนำทางนักเรียนในโลกดิจิทัลได้อย่างถูกต้อง 8) เปิดใจและทำงานร่วมกันเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง มีส่วนร่วมในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างสม่ำเสมอ เปิดใจรับฟังความคิดเห็น และกล้าทดลองสิ่งใหม่ในวัฒนธรรมที่ปลอดภัยและสนับสนุนซึ่งกันและกัน 9) มีวินัยในการเรียนรู้เชิงลึก หมายถึง จัดสรรเวลาที่แน่นอนเพื่อการพัฒนาตนเอง (Development Time) ฝึกฝนการทำงานอย่างจดจ่อไร้สิ่งรบกวน (Deep Work) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง 10) นำความรู้สู่การปฏิบัติและภาวะผู้นำ หมายถึง นำความรู้ใหม่ๆ ไป

ทดลองใช้จริงในชั้นเรียน (Action Research) แบ่งปันสิ่งที่ได้เรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน และพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ในโรงเรียน

2.2 ด้านระเบียบวินัยทางสังคม คือ 1) เป็นพลเมืองดีและแบบอย่างที่น่านับถือ หมายถึง ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี เคารพกฎหมายและวัฒนธรรมของสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติตนให้แก่นักเรียน 2) ให้เกียรติและส่งเสริมความสามัคคี หมายถึง ให้ความเคารพและให้เกียรติผู้อื่นโดยไม่เลือกปฏิบัติ พร้อมทั้งเป็นผู้ประสานและส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะครู บุคลากร และผู้ปกครอง 3) มีส่วนร่วมกับโรงเรียนและชุมชน หมายถึง เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนและชุมชนตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาโดยรวม 4) สร้างเสริมพลเมืองรุ่นใหม่ หมายถึง มีเป้าหมายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม และมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม 5) มีทักษะจัดการความขัดแย้ง หมายถึง มีความอดทน อดกลั้น และรู้จักให้อภัยเมื่อเกิดความขัดแย้ง เพื่อรักษาสัมพันธภาพที่ดีและบรรยากาศการทำงานเชิงบวกในองค์กร 6) มีวินัยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหมายถึง ตระหนักและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน ผ่านการปฏิบัติตามจรรยาบรรณสีเขียว เช่น การลดขยะ การใช้ทรัพยากรและพลังงานอย่างรู้คุณค่า 7) บูรณาการการสอนเพื่อความยั่งยืน หมายถึง เชื่อมโยงนักเรียนกับธรรมชาติผ่านกิจกรรมต่างๆ และใช้ความเข้าใจเชิงระบบ (Systems Thinking) ในการออกแบบการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างลึกซึ้ง 8) มีจรรยาบรรณในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง ใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีความรับผิดชอบ โดยแยกแยะเรื่องส่วนตัวและเรื่องงาน ใช้ภาษาที่สร้างสรรค์ และเคารพความเป็นส่วนตัวของผู้อื่นตามหลัก PDPA อย่างเคร่งครัด 9) มีสติกำกับตนเองในโลกดิจิทัล หมายถึง ฝึกฝนการ "หยุด คิด ก่อนโพสต์" อยู่เสมอเพื่อยับยั้งการกระทำที่มาจากอารมณ์ชั่ววูบ และรักษาสมดุลชีวิตด้วยการพักจากโลกออนไลน์ (Digital Detox) 10) ใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดเพื่อการพัฒนา หมายถึง มองเห็นโอกาสและใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (PLC Online) ควบคู่ไปกับการมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.3 ด้านระเบียบวินัยในหน้าที่ คือ 1) ยึดมั่นในกฎระเบียบด้วยความเข้าใจ หมายถึง ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด โดยมุ่งทำความเข้าใจถึง "เหตุผล" เบื้องหลังกฎ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและเห็นประโยชน์ 2) เตรียมการสอนอย่างเป็นระบบ หมายถึง วางแผนการจัดการเรียนรู้และออกแบบกิจกรรมโดยมีการกำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจน พร้อมทั้งเตรียมสื่อและอุปกรณ์ล่วงหน้าอย่างสมบูรณ์ เพื่อการสอนที่ราบรื่นและมีประสิทธิภาพ 3) บริหารจัดการชั้นเรียนและเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง ใช้เวลาสอนอย่างคุ้มค่าตามแผนที่วางไว้ ควบคุมชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีสติกำกับการสอนให้อยู่ในเป้าหมายเสมอ 4) รับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ หมายถึง ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ รายงานผลและปัญหาตามขั้นตอน และใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัดคุ้มค่า 5) รักษาความลับและข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง มีวินัยในการรักษาความลับของทางราชการ รวมถึงข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนและเพื่อนร่วมงานอย่างเคร่งครัด 6) ทำงานเป็นทีมและให้ความร่วมมือ หมายถึง ให้ความร่วมมือกับเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร และบุคลากรทุกฝ่ายเป็นอย่างดี เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปอย่างราบรื่นและมีเอกภาพ 7) มีสติและมีความมั่นคงทางอารมณ์ หมายถึง ฝึกสติในการทำงานเพื่อลดข้อผิดพลาด และสามารถจัดการอารมณ์ของตนเองได้ดีในสถานการณ์กดดัน เพื่อปฏิบัติตามขั้นตอนที่ถูกต้องอย่างมืออาชีพ 8) ใช้ดุลยพินิจและยืดหยุ่นอย่างมีเป้าหมาย หมายถึง สามารถประเมินสถานการณ์และปรับเปลี่ยนแผนการสอนได้อย่างชาญฉลาด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับการเรียนรู้ของนักเรียน 9) ทบทวนการทำงานเพื่อพัฒนาตนเองเสมอ หมายถึง สร้างวินัยในการ

ทบทวนการปฏิบัติงานของตนเอง และพร้อมรับการนิเทศเพื่อนำผลมาพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 10) มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์กร หมายถึง ไม่เพียงแต่เป็นผู้ปฏิบัติตาม แต่ยังเสนอความคิดเห็นผ่านช่องทางที่เหมาะสม เพื่อร่วมพัฒนาและปรับปรุงกฎระเบียบให้ดียิ่งขึ้น

3. แนวทางการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผัน ตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี มีแนวทางดังนี้

3.1 อธิสีลสิกขา (อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม) 1) มีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์ ยึดมั่นในคำพูดและการกระทำที่ตรงไปตรงมา 2) มีวินัยด้านเวลาและบุคลิกภาพ ปฏิบัติงานตรงเวลาและแต่งกายสุภาพเรียบร้อย 3) ยึดมั่นในกฎระเบียบด้วยความเข้าใจ ปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนและหน่วยงานราชการอย่างเคร่งครัด 4) เป็นพลเมืองดีและแบบอย่างที่น่านับถือ เคารพกฎหมายและวัฒนธรรมของสังคม 5) ให้เกียรติและส่งเสริมความสามัคคี เคารพผู้อื่นโดยไม่เลือกปฏิบัติ และประสานความสามัคคี 6) มีส่วนร่วมกับโรงเรียนและชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 7) มีวินัยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตาม "จรรยาบรรณสีเขียว" และใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า 8) ยึดมั่นในจรรยาบรรณดิจิทัลและกฎหมาย PDPA เคารพข้อมูลส่วนบุคคลและทรัพย์สินทางปัญญา 9) รับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่และใช้ทรัพยากรส่วนรวมอย่างคุ้มค่า 10) รักษาความลับและข้อมูลส่วนบุคคล มีวินัยในการรักษาความลับของทางราชการ นักเรียน และเพื่อนร่วมงาน 11) ทำงานเป็นทีมและให้ความร่วมมือ ร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อให้งานขององค์กรราบรื่น

3.2 อธิจิตตสิกขา (อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ) 1) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ควบคุมและจัดการอารมณ์ของตนเองได้ดีในสถานการณ์กดดัน 2) มีสติและความมั่นคงทางอารมณ์ในการทำงาน ฝึกสติเพื่อลดข้อผิดพลาดและจัดการอารมณ์ในขณะปฏิบัติหน้าที่ 3) มีทักษะจัดการความขัดแย้ง มีความอดทนอดกลั้น และรู้จักให้อภัยเพื่อรักษาสัมพันธภาพ 4) มีวินัยในการเรียนรู้เชิงลึก (Deep Work) ฝึกฝนการทำงานอย่างจดจ่อไร้สิ่งรบกวน เพื่อให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพ 5) มีสติกำกับตนเองในโลกดิจิทัล ฝึกฝนการ "หยุด คิด ก่อนโพสต์" และรู้จักพักจากโลกออนไลน์ (Digital Detox) 6) บริหารจัดการชั้นเรียนและเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคุมชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้และมีสติกำกับการสอน 7) ตั้งเป้าหมายและดูแลสุขภาวะ ดูแลรักษาสุขภาพกายและใจให้แข็งแรงสมดุลเพื่อป้องกันภาวะหมดไฟ

3.3 อธิปัญญาสิกขา (อบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง) 1) มุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตระหนักว่าการเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุดและแสวงหาความรู้ใหม่เสมอ 2) มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และรู้เท่าทันสื่อ สามารถวิเคราะห์ ตั้งคำถาม และแยกแยะข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนได้ 3) ทบทวนการทำงานเพื่อพัฒนาตนเองเสมอ สร้างวินัยในการทบทวนการปฏิบัติงานของตนเองและพร้อมรับการนิเทศ 4) เปิดใจและทำงานร่วมกันเชิงสร้างสรรค์ (PLC) มีส่วนร่วมในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เปิดใจรับฟัง และกล้าทดลองสิ่งใหม่ 5) นำความรู้สู่การปฏิบัติและภาวะผู้นำ (Action Research) นำความรู้ใหม่ไปทดลองใช้จริง แบ่งปัน และพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 6) สร้างเสริมพลเมืองรุ่นใหม่ มีเป้าหมายในการส่งเสริมให้นักเรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม 7) บูรณาการการสอนเพื่อความยั่งยืน (Systems Thinking) ใช้ความเข้าใจเชิงระบบในการออกแบบการเรียนรู้ที่ซับซ้อน 8) ใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดเพื่อการพัฒนา มองเห็นโอกาสและใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองและสร้างเครือข่าย 9) ใช้ดุลยพินิจและยืดหยุ่นอย่างมีเป้าหมาย สามารถประเมินสถานการณ์และปรับเปลี่ยนแผนการสอนได้อย่างชาญฉลาด 10) มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์กร เสนอความคิดเห็นเพื่อร่วมพัฒนาและปรับปรุงกฎระเบียบให้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี อันดับที่ 1 คือ ระเบียบวินัยส่วนตัว อันดับที่ 2 ระเบียบวินัยทางสังคม อันดับที่ 3 ระเบียบวินัยในหน้าที่ ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การจะพัฒนาครูในกลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพาไม่ควรใช้วิธีสั่งการหรือเน้นย้ำเรื่องกฎระเบียบการทำงาน เพราะครูทำได้ดีระดับหนึ่งแล้ว แต่ผู้บริหารควรใช้แนวทาง Inside-Out (จากภายในสู่ภายนอก) คือเริ่มต้นจากการจัดอบรมหรือสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยลดภาระงาน ส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจ สนับสนุนให้ครูรู้จักบริหารจัดการชีวิตส่วนตัว และเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีมเป็นหลัก จากผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา ศรีกาฬสินธ์ (2531) ที่พบว่า ประเภทของระเบียบวินัยนั้น มีผู้ที่จัดแบ่งเป็น 2 ประเภทบ้าง 3 ประเภทบ้างตามแต่กรณีอันเป็นไปตามลักษณะแห่งจุดประสงค์ ความเหมาะสม และความแตกต่างกันไป เมื่อยึดหลักผู้ปฏิบัติตามวินัย มีเพียง 2 ประเภท คือระเบียบวินัยในตนเอง และระเบียบวินัยของหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันในสังคม วินัยในตนเอง หมายถึง วินัยที่ปฏิบัติเพื่อบังคับตนเองจะช่วยให้บุคคลมีลักษณะดังนี้ รู้จักบังคับตนเอง จะมีกำลังใจที่จะกระตุ้นเพื่อให้ตนเองปฏิบัติสิ่งที่ปรารถนา ปฏิบัติตามระเบียบที่ตนมีหน้าที่อยู่โดยไม่มีใครบังคับ ทำงานสำเร็จทันตามเวลา ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ และตรงต่อเวลา สนใจ ตั้งใจ ขยันทำงาน ไม่คิดเอาเปรียบ เมื่อทำงานกับหมู่คณะเป็นที่ยอมรับของสังคม สังคมนิยมยกย่อง วินัยส่วนรวม หรือวินัยสำหรับหมู่คณะ หมายถึง วินัยที่ออกมาจากอำนาจภายนอกเพื่อบังคับให้ส่วนรวมปฏิบัติตามให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น วินัยส่วนรวมนี้จะต้องตั้งกฎเกณฑ์เป็นแนวกว้างๆ ให้ทุกคนสามารถปฏิบัติตามได้ ซึ่งมีข้อดี คือ สามารถรักษาความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันให้อยู่ในระดับดีและควรส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น รู้จักดำเนินงานอย่างได้ผลแก่ส่วนรวม สามารถควบคุมตนเองให้เป็นไปตามความต้องการ และข้อตกลงของหมู่คณะ สามารถดำเนินงานเป็นหมู่คณะ โดยมีคณะกรรมการดำเนินงานซึ่งกรรมการจะต้องเป็นผู้มีวินัยดี จึงจะทำงานของหมู่คณะได้สำเร็จ และสอดคล้องกับการวิจัยของรุจิร์ ภู่สาระ และคณะ (2535) ที่พบว่า การแบ่งประเภทวินัยตามฐานะและภาวะที่มีความแตกต่างกัน 3 ประเภท คือ ระเบียบวินัยส่วนตัว หมายถึง กฎเกณฑ์ แนวปฏิบัติ หรือคติประจำใจ ซึ่งแต่ละคนจะแตกต่างกันไป เพราะแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัวไม่เหมือนกัน สิ่งที่ทำให้วินัยส่วนตัวแตกต่างกันออกไปได้แก่ เพศ วัย ฐานะทางสังคม ระดับการศึกษา หน้าที่การงาน หรือค่านิยม เช่น การตรงต่อเวลา ไม่ประพฤติผิดศีล เป็นต้นระเบียบวินัยในหน้าที่ หมายถึง กฎเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงาน เช่น วินัยของครอบครัวที่ทุกคนในบ้านต้องปฏิบัติในฐานะบิดา มารดา ลูกหลาน หรือผู้อาศัย วินัยของโรงเรียนเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เช่น การแต่งกาย และการทำความเคารพ ระเบียบวินัยทางสังคม ได้แก่ แนวปฏิบัติอันดีที่ทุกคนในสังคมยึดถือปฏิบัติเหมือนกัน มีลักษณะเหมือนกับวินัยส่วนตัว และวินัยในหน้าที่ แต่วินัยทางสังคมมีความหมายที่กว้างกว่า ทั้งนี้วินัยทั้งสองเกี่ยวข้องกับกลุ่มเล็กกว่าวินัยทางสังคม ตัวอย่างของวินัยทางสังคม เช่น มารยาท กฎหมาย จารีตประเพณี และหลักปฏิบัติทางศาสนา

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านระเบียบวินัยส่วนตัว ประพฤติตนตามจรรยาบรรณและมีวินัยในโลกดิจิทัล 2) ด้านระเบียบวินัยทางสังคม พัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์และสติเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน และ 3) ด้านระเบียบวินัยในหน้าที่ พัฒนาสติปัญญาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง จากผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชา ริโยธา (2546) ที่พบว่า

วินัย เป็นคุณสมบัติที่ดีงามที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถแสดงออกมาได้ทางอารมณ์ ความรู้สึก เจตคติ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากสามัญสำนึกภายในจิตใจที่ได้รับการอบรม ปลูกฝัง ซึมซาบของมนุษย์ในสังคมด้วย ความสมัครใจ และมีความมุ่งมั่นที่จะกระทำในสิ่งที่ดี “วินัย หมายถึง คุณสมบัติที่ดีงามที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถแสดงออกมาได้ทางอารมณ์ ความรู้สึก เจตคติ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากสามัญสำนึกภายในจิตใจที่ได้รับการอบรม ปลูกฝัง ซึมซาบของมนุษย์ในสังคมด้วย ความสมัครใจ และมีความมุ่งมั่นที่จะกระทำในสิ่งที่ดี ประกอบด้วยความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง มีเมตตา ใจกว้าง มีเหตุผล มีความกล้า เชื่อมั่นในตนเอง มีความอดทน โดยที่สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะติดตัวในแต่ละบุคคลอย่างถาวร สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว เป้าหมายที่แท้จริงในการส่งเสริมให้ครูมีวินัยนั้นมิใช่อยู่ที่ครู แต่อยู่ที่ตัวนักเรียน กล่าวคือ ถ้าครูมีวินัยความมีวินัยของครูจะส่งผลไปถึงนักเรียนด้วย เช่น ครูจะตั้งใจอบรมสั่งสอนนักเรียน อย่างเต็มกำลังความสามารถ จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักรียน จะชักนำให้เรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางจิตวิทยาถือว่าวัยเด็กเป็นวัยที่สามารถจดจำและ เลียนแบบพฤติกรรมของผู้ที่ใกล้ชิด และผู้ที่ตนเคารพนับถือ หากเด็กที่ได้ครูมีระเบียบวินัย เด็กกจะลอกเลียนพฤติกรรมที่ดีของครู ซึ่งอาจจะทำให้เป็นเด็กที่มีระเบียบวินัยเช่นเดียวกับครูด้วย ซึ่งนั่นย่อมหมายถึงความสำเร็จในการจัดการศึกษาของชาติ แต่หากไม่สามารถส่งเสริมให้ครูเป็น ผู้มีวินัยได้แล้ว การจัดการศึกษาจะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร สุทัศนีย์ (2536) ที่พบว่า การควบคุมตนเองเป็นเทคนิคในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยตนเอง โดยระงับการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่พึงพอใจโดยเน้นพฤติกรรมที่สังเกตได้ ซึ่งผู้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบตนเอง ซึ่งการควบคุมตนเองบนพื้นฐานการปรับพฤติกรรมเป็นเทคนิคที่อยู่บนพื้นฐานหลักการเรียนรู้ เงื่อนไขสิ่งแวดล้อมซึ่งพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมเป็นเงื่อนไขนำและสิ่งแวดล้อมที่เป็นเงื่อนไขที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลกรรมที่เกิดหลังการแสดงพฤติกรรมและมีผลในการเพิ่มพฤติกรรม โดยที่บุคคลเมื่อได้แสดงพฤติกรรมแล้วได้รับผลกรรมที่ทำให้พฤติกรรมเพิ่มขึ้น เรียกว่า ตัวเสริมแรง ส่วนผลกรรมที่ระงับพฤติกรรม เรียกว่า ตัวลงโทษ และเน้นว่าการกระทำใดๆ ที่ได้รับแรงเสริมมีแนวโน้มที่จะทำให้ความถี่ของการกระทำนั้นเพิ่มขึ้นส่วนการกระทำที่ไม่ได้รับแรงเสริมมีแนวโน้มที่จะทำให้ความถี่ของการกระทำนั้นลดลงและหายไปในที่สุด อย่างไรก็ตามการควบคุมตนเองไม่ว่ากรณีใดๆ เชื่อว่าเงื่อนไขประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งในการควบคุมตนเองส่วนใหญ่จะประกอบด้วย การสังเกตพฤติกรรมของตนเอง การตั้งเกณฑ์มาตรฐานของตนเอง การประเมินตนเอง และการให้แรงเสริมตนเองโดยจะต้องตั้งเป้าหมายด้วยตนเองซึ่งเป้าหมายจะเป็นเกณฑ์เชื่อมโยงไปถึงการให้แรงเสริมด้วยตนเอง ซึ่งการให้แรงเสริมนั้นสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นที่พึงปรารถนาได้ และสามารถพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กได้”

3. ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย 1) อธิสีลสิกขา พัฒนาความประพฤติ วินัยพื้นฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพ 2) อธิจิตตสิกขา พัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจและวุฒิภาวะทางอารมณ์เพื่อป้องกันภาวะหมดไฟ และ 3) อธิปัญญาสิกขา ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการนำความรู้ไปใช้จริงผ่าน PLC และการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อก้าวสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2550) ได้กล่าวว่า ไตรสิกขา คือ การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง

ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูก ต้องดีงามของมนุษย์ จะต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน คือสิกขา มรรคกับสิกขาจึงประสานเป็นอันเดียวกัน เมื่อมองในแง่อริยสัจ 4 ก็เป็นอริยมรรค คือ วิถีชีวิตอันประเสริฐ เมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมายโดยกำจัดสมุทัยให้หมดไป ช่วยให้เรามีชีวิตที่พึ่งพาอวิชชา ตัณหา อุปทาน น้อยลงไป ไม่อยู่ใต้อำนาจครอบงำพร้อมกับมีปัญญาเพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งในที่สุด พอสมุทัยหมด ทุกข์ก็หมด ก็บรรลุหมายเป็นนิโรธ โดยสมบูรณ์ และท่านกล่าวต่อไปอีกว่าพระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า ถ้าเช่นนั้น เธอจงศึกษาในสิกขา 3 คือ อธิสีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา เมื่อเธอศึกษาอธิสีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา เมื่อนั้นก็จักราคะ โทสะ และโมหะได้ เธอจักไม่ทำกรรมที่เป็นอกุศลจักไม่ประพฤติสิ่งที่เลวทรามอีก และสอดคล้องกับแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ (2549) กล่าวว่า ไตรสิกขา คือ การศึกษาในภาษาไทยหมายถึง การศึกษาเล่าเรียน ซึ่งตรงกับคำว่า สิกขา ในพระพุทธศาสนา หมายถึงการปฏิบัติเพื่อให้ได้รับปริญญาคือ สิ้นราคะ สิ้นโทสะ สิ้นโมหะ ผลของการปฏิบัติสิกขาเป็นไปเพื่อความรอดจากสิ่งอันไม่พึงปรารถนา สิ่งใดที่เป็นความทุกข์ทรมาน ความยุ่งยากลำบากแก่จิตใจก็เรียกว่า อันไม่พึงปรารถนา แก้ไขด้วยการศึกษา

องค์ความรู้การวิจัย

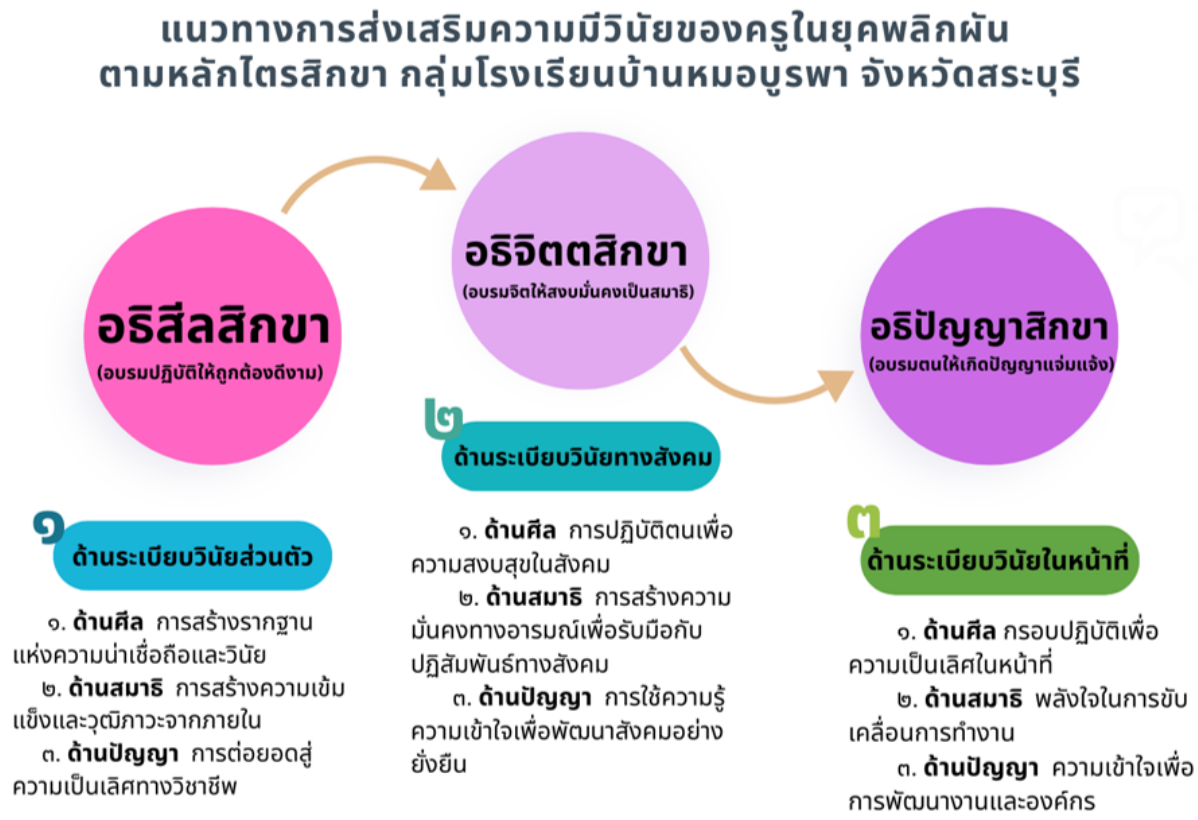
องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี ดังนี้

1. อธิสีลสิกขา หมายถึง รากฐานแห่งความประพฤติและวินัย ในขั้นแรกเป็นการวางรากฐานด้านความประพฤติอันดีงาม (ศีล) โดยเน้นการสร้างวินัยใน 3 ระดับ ได้แก่ วินัยส่วนตัว คือการเป็นผู้มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา มีบุคลิกภาพที่ดี และเคารพสิทธิดิจิทัลของผู้อื่น วินัยในหน้าที่ คือการยึดมั่นในกฎระเบียบขององค์กร ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ รักษาความลับ และทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น และ วินัยทางสังคม คือการเป็นพลเมืองดี เคารพกฎหมายและวัฒนธรรม ให้เกียรติผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวม รวมถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การปฏิบัติตนตามหลักอธิสีลสิกขานี้จะสร้างให้บุคคลเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาตนเองในขั้นต่อไป

2. อธิจิตตสิกขา หมายถึง การฝึกฝนจิตใจให้มั่นคงและมีพลัง ขั้นต่อมาคือการอบรมด้านจิตใจ (สมาธิ) เพื่อสร้างความเข้มแข็งจากภายใน อันเป็นพลังในการขับเคลื่อนพฤติกรรมที่ดีงามให้คงเส้นคงวา แนวทางนี้มุ่งเน้นการพัฒนา วุฒิภาวะทางอารมณ์ ให้สามารถควบคุมตนเองได้ดีแม้ในสถานการณ์ที่กดดัน มีสติกำกับในการทำงานเพื่อลดข้อผิดพลาด และมีทักษะในการจัดการความขัดแย้งด้วยความอดทนอดกลั้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมวินัยในยุคดิจิทัล เช่น การฝึกทำงานอย่างจดจ่อ (Deep Work) การมีสติ "หยุด คิด ก่อนโพสต์" และการดูแลสุขภาวะกายใจให้สมดุลเพื่อป้องกันภาวะหมดไฟ จิตใจที่สงบและมั่นคงนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ราบรื่น แต่ยังเป็นบ่อเกิดของคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงาน

3. อธิปัญญาสิกขา หมายถึง การพัฒนาปัญญาเพื่อความเจริญงอกงาม ขั้นสูงสุดคือการอบรมปัญญาให้แจ่มแจ้ง เพื่อให้สามารถเข้าใจสรรพสิ่งตามความเป็นจริงและนำไปสู่การพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง แนวทางนี้เริ่มต้นจากการ มุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านการแสวงหาความรู้ใหม่ ควบคู่ไปกับการฝึกฝนทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือน จากนั้นจึงนำไปสู่การปฏิบัติ โดยเปิดใจเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (PLC) ทบทวนการทำงานของตนเองอยู่เสมอ และกล้านำความรู้ใหม่ไปทดลองใช้จริง (Action Research) เพื่อพัฒนาตนเองสู่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ยังรวมถึงการใช้ปัญญาในการ

สร้างสรรค์สังคม เช่น การปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีให้แก่เยาวชน การใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด และการบูรณาการความรู้เพื่อเป้าหมายที่ยั่งยืน สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี การศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารควรนำผลการวิจัยมาแปรเปลี่ยนให้เป็น นโยบายและแผนกลยุทธ์ที่สามารถปฏิบัติได้จริง เพื่อไม่ให้งานวิจัยเป็นเพียงเอกสารทางวิชาการ แต่เป็นเครื่องมือนำทางในการพัฒนาองค์กร โดยผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนและผู้อำนวยการสถานศึกษาควรจัดตั้งคณะทำงานร่วมกัน เพื่อยกร่างแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมวินัยครูยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา ซึ่งมีเนื้อหาอ้างอิงจากหลักไตรสิกขาที่ได้จากผลการวิจัยโดยตรง เช่น 1) ศีล กำหนดจรรยาบรรณและแนวปฏิบัติด้านดิจิทัลที่ชัดเจน 2) สมาธิ กำหนดนโยบายส่งเสริมสุขภาวะทางจิตและการรักษาสมดุลชีวิตครู 3) ปัญญา กำหนดแผนพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ การประกาศใช้นโยบายเหล่านี้อย่างเป็นทางการและบรรจุไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จะเป็นเครื่องยืนยันถึงความมุ่งมั่นของผู้บริหาร และเป็นกรอบที่ชัดเจนให้ครูทุกคนยึดถือปฏิบัติต่อไป

1.2 จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี การศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารควรนำผลการวิจัยมาใช้เป็น เข็มทิศในการออกแบบกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างเป็นรูปธรรมและตรงจุด กลุ่มโรงเรียนฯ ควรจัดทำแผนพัฒนาครูประจำปี โดยใช้กรอบแนวคิดไตรสิกขาที่ได้จากงานวิจัยเป็นแกนหลักในการออกแบบกิจกรรม ตัวอย่างเช่น ด้านศีล จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อพลเมืองดิจิทัลสำหรับครู และการปฏิบัติตาม พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) เพื่อให้ครูมีวินัยในการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบและเป็นแบบอย่าง ด้านสมาธิ จัดกิจกรรมเจริญสติภาวนา หรืออบรมเทคนิคการจัดการความเครียด เพื่อให้ครูมีสภาวะจิตใจที่สงบและพร้อมรับมือกับความท้าทาย ด้านปัญญา จัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้แก้ปัญหาในชั้นเรียนจริง ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อสร้างนวัตกรรมการสอนที่เท่าทันโลก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษากระบวนทการส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี

2.2 ควรศึกษากิจกรรมการส่งเสริมความมีวินัยของครูในยุคพลิกผันตามหลักไตรสิกขา กลุ่มโรงเรียนบ้านหมอบูรพา จังหวัดสระบุรี

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา ศรีกาฬสินธ์. (2531). การบริหารองค์การ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ประวีณ ณ นคร. (2533). คู่มือการรักษาวินัยข้าราชการสำหรับผู้บังคับบัญชา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

ปรีชา ริโยธา. (2546). การปฏิบัติงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้โครงการพัฒนาจิตในโรงเรียนบ้านแฝกโนนสำราญ จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2550). หัวใจพระพุทธศาสนา. พุทธจักร, 61(5), 7.

พุทธทาสภิกขุ. (2549). การศึกษาสมบูรณ์แบบ: คือ วงกลมที่คุ้มครองโลกถึงที่สุด. กรุงเทพมหานคร: อุษาการพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รุจิร์ ภู่สาระ และคณะ. (2535). แบบเรียนแนวหน้า ชุดพัฒนากระบวนการหลักสูตรใหม่ สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมพร สุทัศนีย์. (2536). เปรียบเทียบผลการใช้เทคนิคการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ฉะเชิงเทรา: ศูนย์วิจัยและบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏฉะเชิงเทรา.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพิมคุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). รายงานประจำปีการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2554-2558). รายงานประจำปีการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

MODEL FOR TEACHER LEADERSHIP COMPETENCIES DEVELOPMENT ACCORDING TO THE THREEFOLD TRAINING PRINCIPLE FOR SECONDARY SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PATHUM THANI

[1]สุนทร พริกจำรูญ Soonthorn Prikjumroon [2]สมศักดิ์ บุญปู่ Somsak Boonpoo
[3]ระวิง เรืองสังข์ Rawing Reangsung
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: stpjr2001@gmail.com

Article Received: June 11, 2026. Revised: June 19, 2026. Accepted: June 22, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะโดยแบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูด้วยการใช้แบบสอบถามกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 323 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนี $PNI_{modified}$ ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบ 1) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 รูป/คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ จัดประชุมกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 17 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 4 การประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 21 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก 4) วิธีการดำเนินงาน 5) แนวทางการประเมิน 6) เงื่อนไขความสำเร็จ และผลประเมินรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สรุปองค์ความรู้การวิจัยเป็น “CTDO”

คำสำคัญ: สมรรถนะ, ภาวะผู้นำครู, หลักไตรสิกขา, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research aims to propose a model for teacher leadership competencies development based on the Threefold Training (Trisikkha) for secondary schools under the Pathum Thani Secondary Educational Service Area Office. The research employed a mixed methods with a multi-phase approach consisting of four phases. Phase 1 involved needs assessment of teacher leadership competencies using questionnaires administered to a target group of 323 individuals. The data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, standard deviations, and the PNImodified index. Phase 2 involved the development of the model through interviews with 15 key informants and focus group discussions with 9 experts. The data were analyzed using content analysis. Phase 3 involved piloting the model through group meetings with 17 participants. The data were analyzed using percentages, means, and standard deviations. Phase 4 involved evaluating the model with 21 experts. The data were analyzed using means and standard deviations.

The research findings indicated that the model for developing teacher leadership competencies based on the Threefold Training (Trisikkha) for secondary schools under the Pathum Thani Secondary Educational Service Area Office comprised six components: (1) Principles, (2) Objectives, (3) Systems and Mechanisms, (4) Implementation Methods, (5) Evaluation Guidelines, and (6) Success Conditions. The overall evaluation of the model was at the highest level. The research findings are summarized as “CTDO”.

Keywords: Competency, Teacher Leadership, Threefold Training Principles, Secondary School

บทนำ

ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเทคโนโลยีดิจิทัลก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญ ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายครั้งใหญ่ คุณภาพของผู้เรียนและระบบการศึกษาโดยรวมนั้นขึ้นอยู่กับสมรรถนะของครูเป็นสำคัญ ในสังคมฐานความรู้ที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนครูจึงต้องปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Fullan, 2014) และผู้สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร การมีภาวะผู้นำช่วยให้ครูสามารถ 1) กำหนดทิศทางและวิสัยทัศน์ทางวิชาการ เป็นผู้นำในการริเริ่มนวัตกรรมและออกแบบการเรียนการสอน 2) สร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือ ส่งเสริมบรรยากาศเชิงบวกในโรงเรียนและทำงานร่วมกับเพื่อนครูและนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาวะผู้นำครูส่งผลโดยตรงต่อผลการเรียนรู้ของนักเรียนและการพัฒนานวัตกรรมการสอน (Janet and Sarah, 2012) หลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ฟินแลนด์ และสิงคโปร์ ต่างให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำครูในฐานะสมรรถนะหลักของครูยุคใหม่ (York-Barr and Duke, 2004) สำหรับประเทศไทย แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้การพัฒนาสมรรถนะครูเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ โดยเฉพาะในด้านภาวะผู้นำ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

แม้ภาวะผู้นำครูจะเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ผลการประเมินการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558) กลับชี้ให้เห็นว่าครูไทยส่วนใหญ่ยังมีแนวโน้มเป็นผู้ปฏิบัติตามมากกว่าผู้นำ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอน หรือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ ปัญหาสำคัญที่พบ คือ 1) ขาดกลไกการขับเคลื่อนที่ชัดเจน การพัฒนาครูยังไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริง 2) ขาดนวัตกรรม รูปแบบการพัฒนาส่วนใหญ่ยังคงเป็นแบบเดิมๆ 3) ขาดการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่ทราบถึงประสิทธิภาพของการพัฒนา 4) ขาดแรงจูงใจ ครูยังขาดแรงกระตุ้นในการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ตั้งอยู่ในพื้นที่เศรษฐกิจที่มีความหลากหลายทางประชากรและบริบททางสังคม โรงเรียนมัธยมในสังกัดยังคงเผชิญกับความท้าทายด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยมีสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากความไม่สม่ำเสมอของภาวะผู้นำครู (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี, 2567) การพัฒนาภาวะผู้นำครูจึงเป็นวาระสำคัญเร่งด่วน โดยการนำหลักธรรมคำสอนมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับสังคมไทยที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แนวคิดเรื่องไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ยังคงมีความทันสมัยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างดีสำหรับการพัฒนาและฝึกฝนมนุษย์ให้สมบูรณ์อย่างมีดุลยภาพ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2565) และการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูจะส่งผลให้ครูพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการเป็นครู (ศีล) พัฒนาจิตใจให้มีความสงบมั่นคง มีความมุ่งมั่น และความรับผิดชอบในงานสอน (สมาธิ) พัฒนาความรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนได้อย่างรอบคอบและมีประสิทธิภาพ (ปัญญา)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขาสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เพื่อเป็นการศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำครู โดยประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาซึ่งเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างครูให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงที่จะช่วยให้ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีทักษะและทัศนคติที่สมดุล เพื่อเป็นผู้นำทางการเรียนรู้และจิตวิทยาสำหรับนักเรียนวัยรุ่น ครูที่มีภาวะผู้นำตามหลักไตรสิกขาจะสามารถสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน และเป็นพลังสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้แข่งขันได้ในระดับสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขาสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จากการตอบแบบสอบถามความต้องการจำเป็นมี ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2,033 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี, 2567) และมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ปีการศึกษา 2567 โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ได้จำนวน 323 คน

เครื่องมือการวิจัย แบบสอบถามศึกษาความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าเป็น 5 ระดับ ตามแนวความคิดของ Likert (1967) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ทุกข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.60 – 1.00 ได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ หาความเชื่อมั่นแบบสอบถามโดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างทดสอบในการวิจัยจากครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach Alpha (Cronbach, 1971) เท่ากับ 0.971 เป็นไปตามเกณฑ์

การวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Best W. John (1977) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จากนั้นหาลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จากการหาค่าดัชนี Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$)

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขาสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (จำเนียร จวงตระกูล, 2564) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อพัฒนารูปแบบได้จากการเลือกแบบเจาะเจง จำนวน 15 รูป/คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำนวน 2 คน ไม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำนวน 3 คน นักการศึกษาเชิงพุทธ จำนวน 5 รูป และศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำนวน 5 คน และการการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 รูป/คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักวิชาการด้านการศึกษาเชิงพุทธ จำนวน 3 รูป 2) นักวิชาการด้านพุทธบริหารการศึกษา จำนวน 4 คน 3) นักการศึกษาด้านการพัฒนาครู จำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัย โดยศึกษาเอกสารจากพระไตรปิฎก ตำรา หนังสือ งานวิจัย บทความ เว็ปไซต์ที่เกี่ยวข้อง ศึกษาระเบียบวิธีในการสร้างแบบสัมภาษณ์ และผลการวิจัยในระยะที่ 1 สร้างแบบสัมภาษณ์ที่เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด โดยนำผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นรายข้อที่มีค่ามากที่สุดมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาประเด็นคำถามในแต่ละด้าน เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ชัดเจนและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยข้อคำถามประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และแนวทางการสัมภาษณ์กำหนดแนวคำถาม 5 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรองและความเป็นมืออาชีพ ด้านที่ 2 วุฒิภาวะและการ

สร้างแรงจูงใจ ด้านที่ 3 การสนทนาเชิงสร้างสรรค์และการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านที่ 4 การเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง และด้านที่ 5 การมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขาสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำนวน 1 โรงเรียน ผู้เข้าร่วมทดลองการใช้รูปแบบ ใช้วิธีการเลือกแบบอาสาสมัครที่มีความสนใจพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู และยินดีเข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 17 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) คู่มือรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี 2) แบบประเมินก่อนและหลังการนำรูปแบบไปใช้ โดยผู้ทดลองใช้รูปแบบแสดงความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการนำรูปแบบไปปฏิบัติ 3) แบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบ ประกอบด้วย (1) ข้อมูลผู้ประเมิน (2) แบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบ โดยเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของ Likert (1967)

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของรูปแบบก่อนและหลังการนำรูปแบบไปใช้ โดยนำเสนอด้วยค่าร้อยละ 2) การวิเคราะห์เชิงปริมาณเกี่ยวกับความพึงพอใจรูปแบบด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลความหมายจาก การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจรูปแบบโดยใช้แนวคิดของ Best W. John (1977)

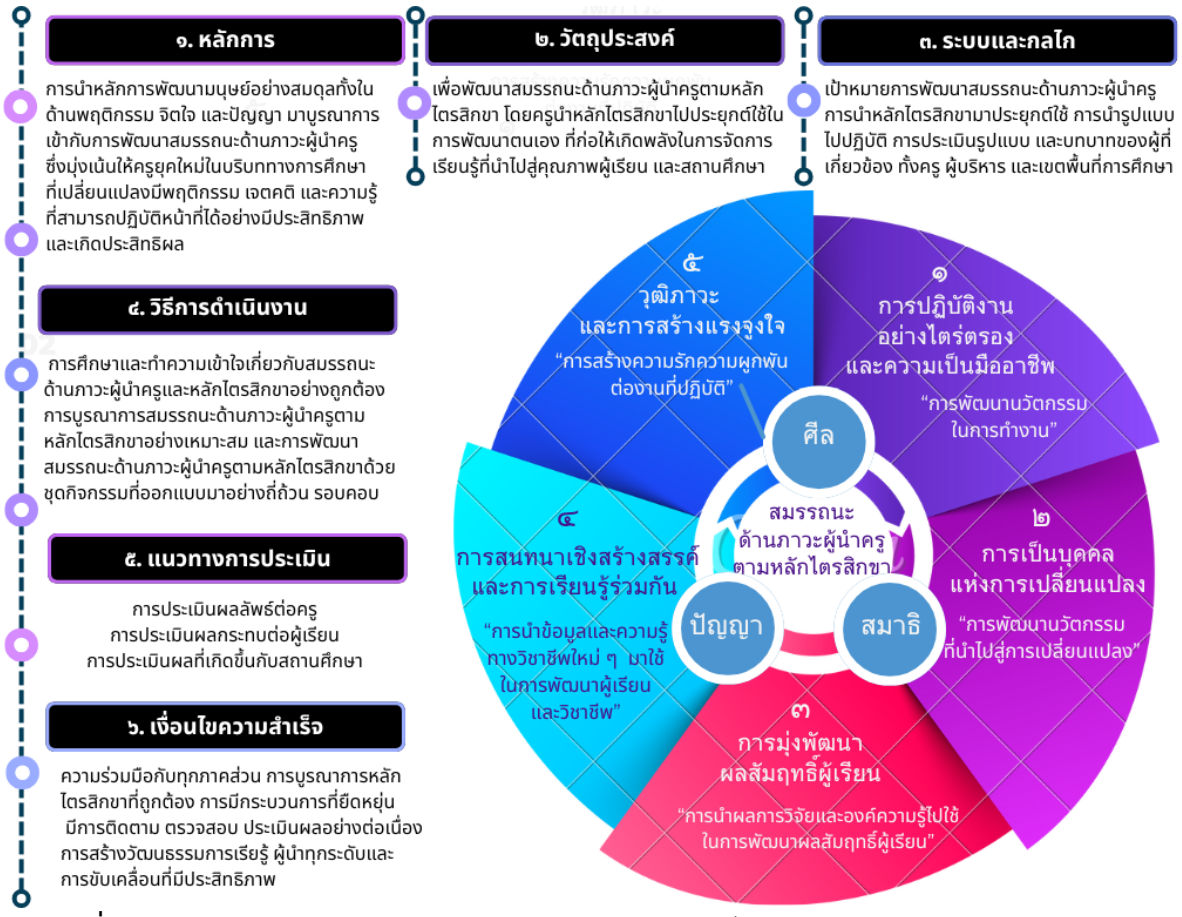
ระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขาสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ด้วยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 21 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินรูปแบบตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความประโยชน์ มีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับตามแบบของ Likert (1967)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินรูปแบบโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในระบบคอมพิวเตอร์ มีขั้นตอนคือ 1) ข้อมูลระดับความคิดเห็นการประเมินรูปแบบ ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) แปลความหมายของค่าเฉลี่ยของคำตอบตามเกณฑ์การแปลผลระดับความคิดเห็นของ Best W. John (1977)

ผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี พบว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก 4) วิธีการดำเนินงาน 5) แนวทางการประเมิน และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
ที่มา: นายสุนทร พริกจำรูญ, 2568

จากภาพที่ 1 รูปแบบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีหลักการสำคัญคือการบูรณาการหลักไตรสิกขาซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนามนุษย์อย่างสมดุลเข้ากับการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำครูทั้ง 5 ด้าน โดยมุ่งให้ครูมีพฤติกรรม เจตคติ และความรู้ ที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน วิธีการดำเนินงานประกอบด้วย 5 ชุดกิจกรรม ที่เชื่อมโยงกับความต้องการจำเป็นในแต่ละด้านและการบูรณาการหลักไตรสิกขาอย่างชัดเจนภายใต้กรอบวงจร PDCA ได้แก่ 1) การพัฒนานวัตกรรมในการทำงาน 2) การพัฒนานวัตกรรมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง 3) การนำผลการวิจัยและองค์ความรู้ไปใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน 4) การนำข้อมูลและความรู้ทางวิชาชีพใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและวิชาชีพ และ 5) การสร้างความรักความผูกพันต่องานที่ปฏิบัติ

ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องความเป็นไปได้ และความเหมาะสม ตามลำดับ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

รายการ	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 หลักการ	4.81	0.40	มากที่สุด	4.62	0.59	มากที่สุด	4.62	0.48	มากที่สุด	4.67	0.56	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์	4.76	0.43	มากที่สุด	4.73	0.45	มากที่สุด	4.75	0.44	มากที่สุด	4.79	0.41	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 ระบบและกลไก	4.79	0.41	มากที่สุด	4.78	0.42	มากที่สุด	4.83	0.38	มากที่สุด	4.82	0.39	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 4 วิธีการดำเนินงาน	4.80	0.40	มากที่สุด	4.78	0.42	มากที่สุด	4.79	0.41	มากที่สุด	4.76	0.43	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมิน	4.79	0.42	มากที่สุด	4.79	0.42	มากที่สุด	4.74	0.45	มากที่สุด	4.86	0.35	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ	4.80	0.40	มากที่สุด	4.79	0.43	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด	4.82	0.39	มากที่สุด
รวม	**4.79**	**0.41**	**มากที่สุด**	**4.77**	**0.43**	**มากที่สุด**	**4.79**	**0.41**	**มากที่สุด**	**4.80**	**0.41**	**มากที่สุด**
ภาพรวม	**μ = 4.79, σ = 0.41; แปลผล มากที่สุด**											

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เป็นการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขาซึ่งเป็นการบูรณาการหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา เข้ากับการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำครู 5 ด้าน อย่างเป็นระบบ โดยมี 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบและกลไก วิธีการดำเนินงาน แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการพัฒนารูปแบบ พบว่า 1) ความสมดุลและยั่งยืน รูปแบบนี้เน้นการพัฒนาครูแบบองค์รวม ทั้งด้านพฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และความรู้ (ปัญญา) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป .อ. ปยุตฺโต) (2565) ในการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ 2) การยอมรับในระดับสูง ผลการทดลองใช้และประเมินรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน แสดงว่ารูปแบบได้รับการยอมรับว่ามีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ซึ่งยืนยันว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ยกระดับคุณภาพครูในบริบทโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ได้จริง 3) กลไกสำคัญสู่ความสำเร็จ การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขานี้เน้นการใช้วงจร PDCA เพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และอาศัยความร่วมมือระหว่างครู ผู้บริหาร และหน่วยงานต้นสังกัดเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของการพัฒนา การพัฒนารูปแบบบนฐานหลักไตรสิกขาจึงเป็นการตอบโจทย์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูที่มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณธรรมและสติปัญญา เพื่อขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21

องค์ความรู้การวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี สังเคราะห์องค์ความรู้การวิจัยเป็น “CTDO” ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้การวิจัย “CTDO”
(นายสุนทร พริกจำรูญ, 2568)

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้การวิจัย “CTDO” มีอธิบายดังนี้

C = Teacher Leadership Competency (สมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี คือหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่มิได้จำกัดอยู่เพียงการบริหารจัดการเชิงเทคนิค แต่ครอบคลุมถึงการพัฒนาในเชิงคุณธรรม จิตภาวะ และปัญญา ซึ่งสามารถสังเคราะห์ออกมาเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรองและความเป็นมืออาชีพ 2) วุฒิภาวะและการสร้างแรงจูงใจ 3) การสนทนาเชิงสร้างสรรค์และการเรียนรู้ร่วมกัน 4) การเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง และ 5) การมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน สมรรถนะเหล่านี้สะท้อนการเชื่อมโยงระหว่างความรู้ ทักษะ และคุณธรรม อันเป็นฐานรากของการเป็นผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21

T = Threefold Training Principle (หลักไตรสิกขา) หลักไตรสิกขา เป็นหลักการสำคัญทางพุทธศาสนาของการฝึกฝนและพัฒนามนุษย์ มี 3 องค์ประกอบ คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งนำมาเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้การพัฒนาครูเป็นไปอย่างมีบูรณาการ และให้ครูเป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีดุลยภาพ

หลักไตรสิกขาในฐานะกรอบแนวคิดเชิงพุทธปรัชญาสามารถยกระดับกระบวนการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูได้อย่างเป็นระบบ โดยศีลทำหน้าที่เป็นกลไกกำกับคุณธรรมและจริยธรรมแห่งวิชาชีพ สมาธิทำหน้าที่เสริมสร้างสติ ความสมดุลทางอารมณ์ และพลังจิตใจของครู ขณะที่ปัญญาทำหน้าที่ขับเคลื่อนการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และการแสวงหาความรู้ใหม่ของครู นั่นคือ การพัฒนาครูมิได้หยุดอยู่ที่การฝึกทักษะเชิงปฏิบัติ แต่เป็น การยกระดับทั้งจิตภาวะและคุณธรรม ที่หล่อหลอมภาวะผู้นำอย่างแท้จริง

D = Development (กระบวนการพัฒนา) การพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ดำเนินไปในลักษณะการบูรณาการ ไม่ได้เน้นเพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องเสริมสร้างคุณธรรม จิตใจ และปัญญาควบคู่กัน เพื่อให้ครูมีความพร้อมทั้งด้านวุฒิภาวะ ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ และศักยภาพในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาผู้นำเชิงองค์รวมที่มุ่งพัฒนาศักยภาพมนุษย์อย่างรอบด้าน การพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูจำเป็นต้องมีการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม มีลำดับขั้นตอน และเชื่อมโยงกับภารกิจหลักของการจัดการศึกษา ซึ่งในที่นี้มีชุดกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำนวน 5 ชุดกิจกรรม ได้แก่ ชุดกิจกรรมที่ 1 การพัฒนานวัตกรรมในการทำงาน ชุดกิจกรรมที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ชุดกิจกรรมที่ 3 การนำผลการวิจัยและองค์ความรู้ไปใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน ชุดกิจกรรมที่ 4 การนำข้อมูลและความรู้ทางวิชาชีพใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและวิชาชีพ และชุดกิจกรรมที่ 5 การสร้างความรักความผูกพันต่องานที่ปฏิบัติ

O = Outcomes (ผลลัพธ์ทางการศึกษา) ผลลัพธ์ทางการศึกษา ที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา คือ สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพให้แก่ทั้งครู ผู้เรียน และสถานศึกษา กล่าวคือ ครูได้รับการยกระดับทั้งด้านคุณธรรม ความมั่นคงทางจิตใจ และความสามารถเชิงปัญญา ขณะที่ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศีล สมาธิ และปัญญาไปพร้อมกัน ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ประพฤติดี มีจิตใจดี และมีปัญญาดี องค์ความรู้นี้จึงมิใช่เพียงแนวทางการพัฒนาครูในเชิงปฏิบัติเท่านั้น หากแต่เป็นกรอบแนวคิดเชิงวิชาการที่สามารถนำไปต่อยอดสู่การพัฒนานโยบายและระบบการศึกษาที่เน้นความยั่งยืนและคุณภาพในระยะยาว

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ควรที่จะต้องติดตามผลของการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ไปพัฒนาครูในสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาความเป็นผู้นำของครูด้วยการบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้าสู่กระบวนทำงาน การจัดการเรียนรู้ ที่สร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ควรที่จะต้องส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัดนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขาสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ไปใช้ตามบริบทของสถานศึกษา โดยจัดให้มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจรูปแบบก่อนนำไปใช้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรที่จะต้องทำการวิจัยเรื่องนวัตกรรมการศึกษาของครูมืออาชีพ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการออกแบบ พัฒนา และการนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงานกับประสิทธิผลของงานและความเป็นมืออาชีพของครู

2.2 การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งครูมีบทบาทในการพัฒนาส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนในช่วงวัยรุ่น ดังนั้น ควรที่จะต้องทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำครูตามหลักไตรสิกขาในระดับชั้นอื่นๆ เพื่อพัฒนาครูและการศึกษาในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

กษมน มังคละคีรี. (2557). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 11. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จำเนียร จวงตระกูล. (2564). แนวการสัมภาษณ์เชิงลึก ในเอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการคณะอนุกรรมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าหน่วยงานมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: วีพรินท์.

ชาญชัย อาจิณสมาจาร. (2550). ภาวะผู้นำในองค์การ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.

ชิรวัฒน์ นิจเนตร. (2560). การวิจัยพัฒนารูปแบบทางสังคมศาสตร์และการศึกษา. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 4(2), 71–102.

ธนศักดิ์ เจริญธรรม. (2561). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระครูวิรุฬห์สุตคุณ (อุดมศักดิ์ อุตฺตมสกฺโก), วิโรจน์ คุ้มครอง, ธานี สุวรรณประทีป, พระสุรชัย สุรชโย, และ ศิริ สุดสังข์. (2567). การพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขาในพระไตรปิฎก. วารสารการบริหารการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 2(1-2), 98–108.

พระธรรมปิฎก (ป .อ. ปยุตฺโต). (2543). ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎกหมวดศึกษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2565). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. พิมพ์ครั้งที่ 44. กรุงเทพมหานคร: ผลิธัมม์.

พระวันชัย กนฺตวณฺโณ (คำเที่ยง). (2559). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของเทศบาลตำบลในเขตอำเภอแพร่ จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัฒนา พรหมณี, ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และปณิธาน กระสังข์. (2560). แนวคิดการสร้างและพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสำหรับนักสาธารณสุข. วารสารสมาคม

สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 6(2), 128–134.

สมศักดิ์ บุญขา, ปราศรัย ประวัติรุ่งเรือง และปกรณ์ ประจัญบาน. (2558). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนมหาวิทยาลัยนเรศวร, 8(2), 43–57.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. (2567). รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (เอกสารลำดับที่ 3/2567). ปทุมธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). รายงานผลการติดตามและประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2560 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). รายงานผลการศึกษาสถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2542). การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ : ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

อาภารัตน์ ราชพัฒน์. (2554). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Best, J. W. (1977). Research in education. 3rd ed. Prentice-Hall.

Childs-Bowen, D., Moller, G. and Scrivner, J. (2000). Principals: Leaders of Leaders. NASSP Bulletin, 84(616), 27–34.

Cronbach, L. J. (1971). Essentials of psychological testing. 4th ed. Harper & Row.

Fairman, J. C. and Mackenzie, S. V. (2012). Spheres of teacher leadership action for learning. Professional Development in Education, 38(2), 229–246.

Fullan, M. (2014). The Principal: Three Keys to Maximizing Impact. Jossey-Bass.

Fullan, M. (2020). Leading in a culture of change. 2nd ed. Jossey-Bass.

Herzberg, F. (1966). Work and the nature of man. World Publishing Company.

Hord, S. M. (1997). Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement. Southwest Educational Development Laboratory.

Hughes, A. L. (1999). Phylogenies of Developmentally Important Proteins do not Support the Hypothesis of Two Rounds of Genome Duplication Early in Vertebrate History. Journal of Molecular Evolution, 48(5), 565–576.

Keeves, P. J. (1988). Model and Model Building. In Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook. Pergamon Press.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Psycholological measurement, 30(3), 607–610.

Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In M. Fishbein. Reading in Attitude Theory and Measurement. John Wiley & Sons.

York-Barr, J. and Duke, K. (2004). What Do We Know About Teacher Leadership Findings From Two Decades of Scholarship. Review of Educational Research, 74(3), 255–316.

Yukl, G. A. (1998). Leadership in Organizations. 4th ed. Prentice Hall.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

GUIDELINES FOR DEVELOPING ACADEMIC ADMINSTRATION SKILLS IN THE DIGITAL ERA BASED ON IDDHIPADA 4 IN SCHOOLS OF PATHUM BENJA EDUCATION NETWORK UNDER THE PATHUM THANI SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

[1]จุฑารัตน์ สุขทอง Jutarat Sukthong [2]พระครูภัทรธรรมคุณ PhrakruPhattharathammakhun
[3]วารี โศกเตี้ย Waree Soktia
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: mm007ok@thk.ac.th

Article Received: April 17, 2026. Revised: June 30, 2026. Accepted: June 30, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา 2) เพื่อศึกษาวิธีพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาทักษะ การบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 152 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1). สภาพปัจจุบันทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลโรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา ประกอบด้วย (1) ฉันทะ ใฝ่เรียนรู้และพึงพอใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (2) วิริยะ เพียรพยายามฝึกฝนและปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลง (3) จิตตะ เอาใจใส่และมุ่งมั่นประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัล (4) วิมังสา หมั่นทบทวนและปรับปรุงการทำงานอย่างสม่ำเสมอ และ 3) แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา ประกอบด้วยผู้บริหารควรสร้างฉันทะและวิริยะเพื่อส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ส่วนครูควรใช้จิตตะในการออกแบบการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างใส่ใจ และทั้งสองฝ่ายควรใช้หลักวิมังสานำมาบูรณาการร่วมกันเพื่อวิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบให้ก้าวทันยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: ทักษะการบริหารงานวิชาการ, ยุคดิจิทัล, อิทธิบาท 4

Abstract

This research aims to 1) Study the current state of academic administration skills in the digital age among schools in the Pathum Benja consortium, 2) Study methods for developing academic administration skills in the digital age based on iddhipada 4 in schools in the Pathum Benja consortium, and 3) Propose guidelines for developing academic administration skills in the digital age based on iddhipada 4 in schools in the Pathum Benja School Cluster. This is a mixed-methods research, combining quantitative research using questionnaires from a sample of 152 teachers from schools providing expanded educational opportunities, with data analyzed using descriptive statistics including percentages, means, and standard deviations, and qualitative research through interviews with 7 key informants, with data analyzed using content analysis.

The research findings revealed that 1) The current overall state of academic administration skills in the digital age among schools in the Pathum Benja consortium in all three aspects are at a high level. 2) Methods for developing academic administration skills in the digital age according based on iddhipada 4 of schools in the Pathum Benja consortium, consisting of (1) Chanda, eagerness to learn and satisfaction in using digital technology, (2) Viriya, diligence in practicing and adapting to change, (3) Jitta, attentiveness and commitment to applying digital tools, (4) Vimamsa, diligently reviewing and improving work regularly, and 3) Guidelines for developing academic administration skills in the digital age based on iddhipada 4 of schools in the Pathum Benja consortium, consisting of administrators who should create Chanda and Viriya to encourage teachers to use technology in teaching and learning management, while teachers should use Jitta in designing learning and developing students attentively, and both sides should use Vimamsa to integrate together to analyze and improve work processes systematically to keep up with the digital age.

Keywords: Academic Administration Skills, The Digital Age, Iddhipada 4

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดที่รัฐบาลใช้ในการพัฒนาประเทศในทุกด้านและเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีวิจารณญาณที่ดี ใฝ่ดี มีคุณธรรมรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมและงานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา เป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับงานวิชาการมาเป็นอันดับแรกเนื่องจากหน้าที่ของสถานศึกษา คือการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำทางวิชาการโดยการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นเตือนและประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกัน เพื่อมุ่งจุดหมายอันเดียวกันคือ มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณภาพ งานวิชาการจึงเป็นงานที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของสถานศึกษาคือ ผู้เรียนที่เป็นผลผลิตของโรงเรียน

มีคุณภาพและมีคุณสมบัติตามที่หลักสูตรกำหนด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหรือเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (สารินทร์ เอี่ยมครอง, 2561)

ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาทักษะกลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน ครูหรือบุคลากรในภาคส่วนต่างๆ ทักษะ (Skills) หมายถึงความสามารถเฉพาะด้านที่บุคคลสามารถกระทำหรือปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ จิตใจ อารมณ์ สังคมและปัญญา การพัฒนาทักษะจึงเป็นกระบวนการที่มุ่งเสริมสร้างศักยภาพของบุคคลให้มีความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น สังคม เทคโนโลยี หรือเศรษฐกิจการพัฒนาทักษะในยุคปัจจุบันไม่ใช่เพียงการเรียนรู้เพื่อนำไปประกอบอาชีพเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการเตรียมบุคคลให้สามารถปรับตัว และอยู่รอดได้อย่างมีคุณภาพในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะในศตวรรษที่ 21 (ศุภณัฐ พงษ์เสนาล, 2565)

การบริหารวิชาการเป็นการบริหารคุณภาพที่คาดหวัง คือคุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้แก่ความรู้ ความเข้าใจความคิด ทักษะ ความสามารถ สุขภาพกายและจิต และคุณลักษณะในด้านบุคลิกภาพ ค่านิยมคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งคาดหวังโดยกำหนด ในหลักสูตรคาดหวังกำหนดโดยชุมชนและสังคม คาดหวังโดยสถานศึกษาและคาดหวังโดยตัวผู้เรียน โดยทั่วไปงานวิชาการจะประกอบด้วย การศึกษาปัญหา ในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดเตรียมการเรียน การสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การส่งเสริมการสอน การวัดและประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับห้องสมุด แหล่งการเรียนรู้ การนิเทศติดตามผล การวางแผนและการกำหนดวิธีดำเนินงานทางด้านวิชาการรวมถึงการประชุมทางวิชาการ (กมล ภู่ประเสริฐ, 2545)

การบริหารแนวพุทธเป็นความพยายามในการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับวิชาสมัยใหม่ทั้งนี้เพราะพุทธธรรมเป็นนามธรรมสูงกว่าความรู้สมัยใหม่ใดๆ พุทธธรรม จึงสามารถควบคุมทั้งวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ทั้งหมด เมื่อองค์กรมีความมั่นคงแล้ว เราจะหยุดแค่นั้นไม่ได้ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เรียกว่าการพัฒนาองค์กร สามารถทำได้ทั้งทางโลกและทางธรรม สำหรับการพัฒนาทางโลกนั้นมีวิธีการทำได้หลากหลาย รูปแบบเช่น Reengineering, Human Resource Development หรือ Knowledge Management แต่สำหรับการพัฒนาองค์กรทางธรรม (Buddhist organization development) คือการใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์การ ตัวแปรที่จะพัฒนานั้นก็คือ องค์ประกอบหลักขององค์กรนั่นเอง เมื่อการพัฒนาทางโลกผสมผสานกับการพัฒนาทางธรรมย่อมทำให้องค์กรนั้นเป็นองค์กรที่มีสันติภาพ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีความสามารในการบริหารจัดการตนเองได้ รักษา ความสมดุลของสิ่งแวดล้อมและเป็นองค์กรที่มีจิตวิญญาณ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และชาย สัญญาวิวัฒน์, 2550)

จากหลักการข้างต้นจะเห็นได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องบริหารงานตามขอบข่ายงานวิชาการทุกด้านให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการที่ดีมีคุณภาพและครูจำเป็นต้องมีการปรับตัวและพัฒนาตนเองให้เท่าทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลาในด้านความฉลาดรู้ทางดิจิทัลและทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนากระบวนการทำงานให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากขึ้น โดยนำการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ตาม

หลักอิทธิบาท 4 ที่นำมาเป็นเครื่องให้เกิดความสำเร็จ ได้แก่ 1) ฉันทะ การบริหารงานที่มีใจรักในการบริหาร 2) วิริยะ (ความเพียร) มีความมุ่งมั่น อดทนต่ออุปสรรคในการบริหารงาน 3) จิตตะ มีความคิด มีการวางแผนงานในการบริหารงานต่างๆ 4) วิมังสา ใช้สติปัญญา ไตร่ตรองพิจารณาหาเหตุผลตรวจสอบแก้ไขปัญหาข้อผิดพลาดในการบริหารงานและนำมาแก้ไขปรับปรุง อันจะนำไปสู่การปรับปรุงการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี อันจะนำไปสู่การปรับปรุงการบริหารการศึกษาของสถานศึกษายิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาวิธีพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครู โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำนวน 245 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้ตารางเปรียบเทียบของ Krejcie, R. and Morgan, D. (1970) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 152 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 7 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะด้านดิจิทัล 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด กับครูโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยสระบุรี จังหวัดสระบุรี โดยกำหนดให้ครู

จำนวน 30 คนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.994 ขึ้นไป6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้บริหารและครู ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ตามมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale)

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลโรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลโรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

สภาพปัจจุบันทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลโรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี		n = 152 คน			
		ระดับความคิดเห็น			
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1.	ด้านหลักสูตร	4.31	0.43	มาก	1
2.	ด้านการเรียนการสอน	4.25	0.41	มาก	2
3.	ด้านการวัดและประเมินผล	4.18	0.53	มาก	3
ภาพรวม		**4.26**	**0.42**	**มาก**	

2. วิธีพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี วิธีการดังนี้

2.1 ด้านการการเรียนการสอน ได้แก่ด้านฉันทะ คือ ความพึงพอใจในงานที่ทำ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูเกิดความรักและศรัทธาในบทบาทของตนเองโดยเฉพาะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการสอน เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประกวดนวัตกรรมการสอนด้วยดิจิทัล ส่งเสริมให้ครูได้เลือกใช้สื่อ

ดิจิทัลที่ตนเองถนัด วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จิตตะ คือ ความตั้งใจและเอาใจใส่ ผู้บริหารควรใส่ใจในการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการเรียนการสอนยุคดิจิทัล สนับสนุนให้ครูมีความพากเพียรในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรมการการใช้ AI เพื่อเสริมสร้างทักษะการสอน กระตุ้นให้ครูมีความตั้งใจใส่ใจต่อการออกแบบการเรียนรู้ เช่น การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) การออกแบบการเรียนการสอน ด้านเทคโนโลยีในโรงเรียน วิมังสา คือ การไตร่ตรองปรับปรุงและประเมินการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และวิเคราะห์ ควรมีการใช้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์จากการจัดการเรียนการสอนมาปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้

2.2 ด้านการวัดและประเมินผล ได้แก่ ฉันทะ ควรสร้างแรงจูงใจให้ครูมีความสุขในการออกแบบและดำเนินการประเมินผล เช่น การใช้เครื่องมือประเมินที่เป็นมิตรและทันสมัย เช่น Kahoot, Quizizz, Google วิริยะ ควรสนับสนุนให้ครูพัฒนาศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีเพื่อออกแบบเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย ปลูกฝังให้ครูมีความตระหนักและพอใจในการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการวัดผล เช่น Google Forms, Kahoot, Quizizz เพื่อให้การประเมินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัย จิตตะ ผู้บริหารควรใส่ใจในการจัดระบบบริหารจัดการข้อมูลผลการเรียนและการประเมินผลของนักเรียนอย่างมีระบบ เช่น การนำระบบฐานข้อมูล (Data Management System) มาใช้ในการจัดเก็บ วิเคราะห์ และรายงานผลอย่างเป็นระบบ โปร่งใส และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนรายบุคคล สนับสนุนให้ครูมีความใส่ใจในการออกแบบการประเมินที่หลากหลาย โดยใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อประเมินที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน วิมังสา ควรส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารมีทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนรู้ เพื่อนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาการสอนอย่างเป็นระบบ เช่น การวิเคราะห์ความถดถอยของผลสัมฤทธิ์ในแต่ละหน่วยการเรียน การศึกษาผลการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนหรือการจัดทำรายงานวิเคราะห์ระดับกลุ่มและรายบุคคลเพื่อปรับแผนการเรียนรู้

3. แนวทางพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

3.1 ด้านการเรียนการสอน 1) ฉันทะ ความรักใคร่ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีความรักและพอใจในบทบาทของตนเองในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เห็นคุณค่าและประโยชน์ของสื่อดิจิทัลต่อพัฒนาการของผู้เรียน 2) วิริยะ ความเพียร ผู้บริหารพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม การสร้างนวัตกรรมหรือการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเพิ่มทักษะด้านเทคโนโลยีและการออกแบบกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพ 3) จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ ครูมีจิตใจใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นออกแบบบทเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้สื่อดิจิทัลสร้างความมีส่วนร่วมและตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน และ 4) วิมังสา พิจารณาไตร่ตรอง ครูติดตามและประเมินผลการใช้สื่อและกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ตอบโจทย์ผู้เรียนในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

3.1 ด้านการวัดและประเมินผล 1) ฉันทะ ความรักใคร่ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเห็นคุณค่าของการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน ไม่ยึดติดเพียงการให้คะแนน แต่มุ่งหวังความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นหลัก 2) วิริยะ ความเพียร ผู้บริหารพัฒนาครูให้มีความเพียรในการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการประเมินผลอย่างเหมาะสมและทันสมัย 3) จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีความใส่ใจ ตั้งใจใช้ผลการประเมินในการออกแบบหรือปรับการเรียนการสอนอย่างมีเป้าหมาย 4) วิมังสา พิจารณาไตร่ตรอง ผู้บริหาร และครู

พัฒนาระบบวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์และติดตามผลการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสะท้อนจุดแข็ง-จุดอ่อนและปรับปรุงการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลโรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้สะท้อนภาพความตื่นตัวและความพร้อมของสถานศึกษาในพื้นที่ปริมณฑลและศูนย์กลางการศึกษาอย่างจังหวัดปทุมธานีได้เป็นอย่างดี การที่ผลประเมินทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลออกมาใน ระดับมากทั้ง 3 ด้าน ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจาสามารถปรับตัวรับมือกับ Digital Transformation ได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยทวี หนูพันธ์ (2565) ที่พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มศรีพุทธ จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมและทุกด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอนมี ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา และด้านการบริหารงานหลักสูตร ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยยุทธนา บัวบาลและคณะ (2564) ที่พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การ พัฒนาบุคลากรทางวิชาการ และการนิเทศภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัย Chester (2014) ที่พบว่า พฤติกรรมที่ทำให้การบริหารวิชาการมีสมรรถภาพสูงเนื่องจากการส่งเสริมให้ครูมีความสามารถเพิ่มขึ้น เช่น การส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลายวิธี ให้คณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดอบรมสาธิตวิธีสอน เพื่อให้ครูคุ้นเคยกับวิธีสอนแบบต่างๆ จัดอภิปรายปัญหา การปรับปรุง การสอนการจัดให้ครูในโรงเรียนสับเปลี่ยนเยี่ยมชั้นเรียนและสังเกตการณ์สอน วัสดุอุปกรณ์การสอน จัดให้มีการอบรม ความรู้เกี่ยวกับวิชาการศึกษาเพิ่มเติม ส่งเสริมให้ครูอ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับวิชาครู เพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยวีรภัทร ภักดีพงษ์ (2564) ที่พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านการการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

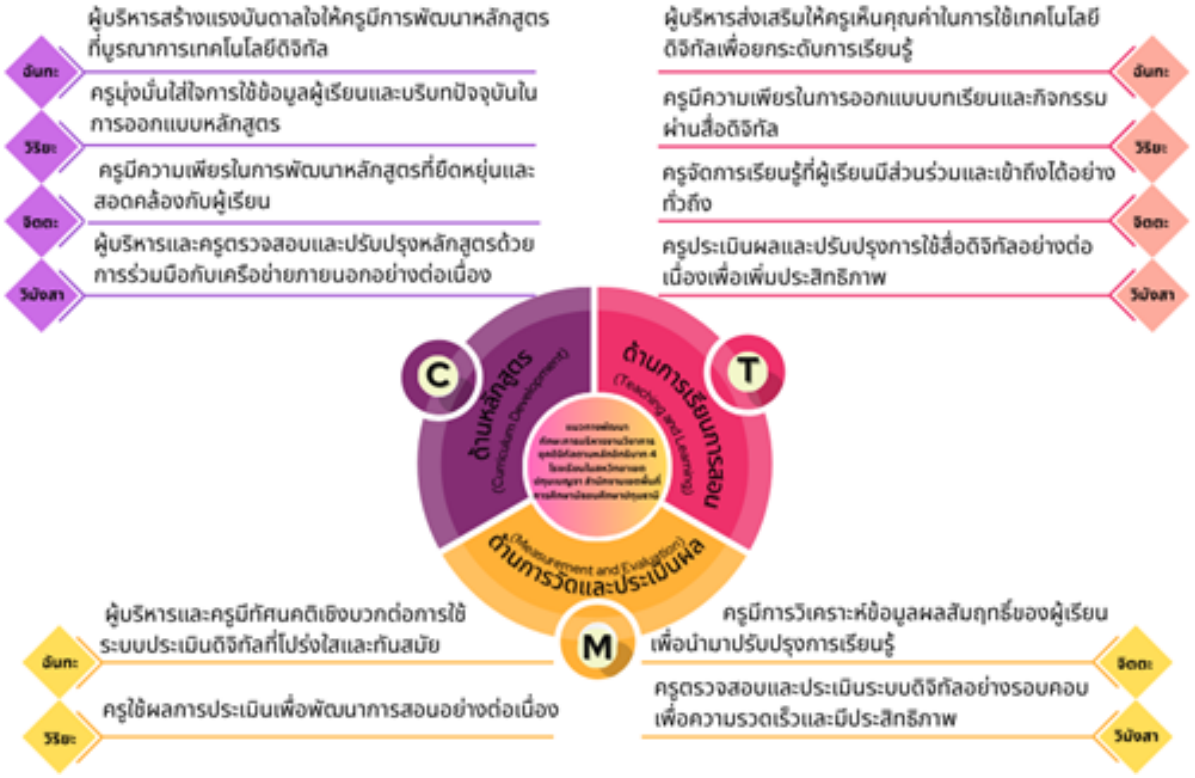
2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ประกอบด้วย 1) ฉันทะ ใฝ่เรียนรู้และพึงพอใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) วิริยะ เพียรพยายามฝึกฝนและปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลง 3) จิตตะ เอาใจใส่และมุ่งมั่นประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัล 4) วิมังสา หมั่นทบทวนและปรับปรุงการทำงานอย่างสม่ำเสมอ แสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาที่รอบด้านและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยพระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ) (2562) ที่พบว่า การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 1) ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ควรมีการวางแผนในการส่งเสริม และชี้แนะแนวทางให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตและต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน 2) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริม

การจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันตามหลักอิทธิบาท 4 ควรมีความพอใจในการนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในภายในสถานศึกษา 3) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ควรส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ ติดตามข่าวสารบ้านเมือง และจะต้องเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ความสามารถให้มากยิ่งขึ้น 4) ด้านการขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษา และการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ควรเน้นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา การจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย สามารถเข้าถึงได้ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ 5) ด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ควรมี การวางแผนจัดโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการโรงเรียนสีเขียว โครงการรักษ์โลกรักษ์พลังงาน 6) ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ควรมุ่งเน้นการประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยวิโรจน์ แย้มอุทัย (2565) ที่พบว่า วิธีการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ภาพรวม 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้าน จิตตะ: ใส่ใจ ด้าน ฉันทะ: รักงาน ด้าน วิมังสา: ทำงานด้วยปัญญาและด้าน วิริยะ: สู้งานตามลำดับความสำคัญของวิธีการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท

3. ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ประกอบด้วย ผู้บริหารควรสร้างฉันทะและวิริยะเพื่อส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ส่วนครูควรใช้จิตตะในการออกแบบการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างใส่ใจ และทั้งสองฝ่ายควรใช้หลักวิมังสานำมาบูรณาการร่วมกันเพื่อวิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบให้ก้าวทันยุคดิจิทัล ซึ่งแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสหวิทยาเขตปทุมเบญจาตามหลักอิทธิบาท 4 สรุปได้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสร้างฉันทะ (ความพึงพอใจ) และวิริยะ (ความเพียร) ให้ครูประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนและการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ครูแสดงออกถึงจิตตะ (ความตั้งใจ) ในการออกแบบการเรียนรู้และใช้ผลประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน และร่วมกันใช้วิมังสา (การไตร่ตรอง) เพื่อวิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยพระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ) (2562) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ควรเน้นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา การจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย สามารถเข้าถึงได้ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ 5) ด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ควรมี การวางแผนจัดโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการโรงเรียนสีเขียว โครงการรักษ์โลกรักษ์พลังงาน 6) ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ควรมุ่งเน้นการประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือแนวทางพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี สรุปองค์ความรู้ คือ CTM ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย CTM มีอธิบายดังนี้

C - ด้านหลักสูตร (Curriculum Development) โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและเปิดโอกาสให้ครูเลือกใช้ได้อย่างยืดหยุ่นใช้ข้อมูลและความต้องการของผู้เรียนเป็นฐานในการออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบันพร้อมทั้งส่งเสริมความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอกในการพัฒนาหลักสูตรยุคดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง

T - ด้านการเรียนการสอน (Teaching and Learning) โรงเรียนส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ครูสามารถออกแบบบทเรียนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านสื่อดิจิทัล ทั้งยังมีการติดตามประเมินผล จัดสรรสื่อดิจิทัลอย่างเพียงพอเพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึง

M - ด้านการวัดและประเมินผล (Measurement and Evaluation) โรงเรียนมีระบบประเมินผลการเรียนรู้ที่ทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและแอปพลิเคชันต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ครูได้รับการอบรมและสามารถใช้ข้อมูลจากระบบประเมินในการพัฒนาการสอน รวมถึงการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การประเมินมีความโปร่งใส หลากหลาย และสะท้อนผลได้รวดเร็ว ช่วยให้ผู้เรียนและครูพัฒนาไปพร้อมกันในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านหลักสูตร ผู้บริหารและครูควรสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาหลักสูตรดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง (ฉันทะ) พร้อมทั้งใช้ "วิริยะ" และ "จิตตะ" ให้การสนับสนุนการอบรมและร่วมมือกันออกแบบหลักสูตรที่บูรณาการเทคโนโลยีและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และพัฒนากลไกการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของศตวรรษที่ 21 (วิมังสา)

1.2 ด้านการเรียนการสอน ผู้บริหารและครูควรส่งเสริมให้เกิดความรักในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอน (ฉันทะ) พร้อมทั้งพัฒนาด้วยการอบรมอย่างต่อเนื่องในด้าน AI และนวัตกรรมใหม่ๆ (วิริยะ) การออกแบบบทเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วม (จิตตะ) และการส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอนเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ (วิมังสา)

1.3 ด้านการวัดและประเมินผล ผู้บริหารและครูส่งเสริมให้ครูรักการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประเมินผลที่หลากหลายและโปร่งใส (ฉันทะ) พร้อมใช้ "วิริยะ" และ "จิตตะ" ในการพัฒนาศักยภาพครูด้านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก และเพื่อให้มีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง (วิมังสา)

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับเครือข่ายภายนอกที่ส่งเสริมการเรียนรู้ยุคดิจิทัลในโรงเรียน

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีในการสอนในโรงเรียน

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันในการจัดทำข้อสอบและแบบประเมินการเรียนรู้ในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

กมล ภู่ประเสริฐ. (2545). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทิปส์พับลิ ลิเดชั่น.

ทวี หนูพันธ์. (2565). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนกลุ่มศรีพุทธ จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย.

พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ). (2562). การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยุทธนา บัวบาล และคณะ. (2564). แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

วิโรจน์ แย้มอุทัย. (2565). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วีรภัทร ภักดีพงษ์. (2564). แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศุภณัฐ พงษ์เสนา. (2565). การพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21: แนวทางสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารพัฒนาการศึกษา, 18(2), 45–60.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และชาย สัญญาวิวัฒน์. (2550). การบริหารจัดการแนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สารินทร์ เอี่ยมครอง. (2561). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

Chester, N.M. (2014). An Introduction to School Administration: Selected Reading. New York: Mcmillan Company.

Krejcie, R. and Morgan, D. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี

DEVELOPMENT OF LEADERSHIP ACCORDING TO THE BRAHMAVIHARA PRINCIPLES OF EDUCATIONAL ADMINISTRATORS IN PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS, NONTHABURI

[1]พระวุฒิภัทร จิรวฑฺฒโน (สรรพยาศรี) PhraWutthiphat Jiravattano (Sanpayasi)
[2]พระสุรชัย สุรชโย PhraSurachai Surachayo [3]สมศักดิ์ บุญปู่ Somsak Boonpoo
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: wutthipat.sanpayasi9@gmail.com

Article Received: April 24, 2026. Revised: June 26, 2026. Accepted: June 29, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 3) เพื่อเสนอกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธีโดยวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 60 รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เน้นการใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมกำหนดเกณฑ์ เพื่อสร้างความโปร่งใสและยุติธรรม การบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวช่วยสร้างขวัญกำลังใจ ความเมตตา และความเอาใจใส่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาศักยภาพและยกระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และ 3) กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการบริหารมอบหมายงานตามความสามารถและเปิดรับฟังความคิดเห็น (2) ด้านการปฏิบัติงาน บริหารจัดการทรัพยากรและนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนและบุคลากร (3) ด้านวิสัยทัศน์ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้สอดรับกับสังคม (4) ด้านทักษะสื่อสาร สื่อสารอย่างชัดเจน สร้างแรงบันดาลใจ และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ และ (5) ด้านความฉลาดทางอารมณ์ มีสติควบคุมอารมณ์ และมีความเห็นอกเห็นใจเพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานและความสัมพันธ์ที่ดี

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, หลักพรหมวิหารธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา

ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

Abstract

This research aims to 1) Study the current state of leadership of school administrators in Phrapariyattidhamma schools, 2) Study the leadership development process using the Brahmavihara principles among school administrators, and 3) Propose a leadership development process using the Brahmavihara principles among school administrators in Phrapariyattidhamma schools in Nonthaburi Province. This is a mixed-methods research, combining quantitative research using questionnaires administered to the entire research population of 60 monks, with data analyzed using basic statistics: percentage, frequency, mean, and standard deviation, and qualitative research using interviews with 7 key informants, with data analyzed using content analysis.

The research findings revealed that 1) The overall and individual aspects of the administration of Phrapariyattidhamma schools were at a high level, and 2) the leadership development process based on the Brahmavihara principles among school administrators emphasized the use of diverse assessment tools and provided opportunities for personnel to participate in defining criteria to create transparency and fairness. Integrating these principles helped to build morale, compassion, and empathy towards subordinates. This will have a positive effect on the development of potential and improve the efficiency of work performance, and 3) the leadership development process based on the Brahmavihara principles of school administrators of the Phrapariyattidhamma schools in Nonthaburi Province, consisting of 5 aspects: (1) Management, assigning tasks according to ability and being open to listening to opinions; (2) Operational, managing resources and policies to develop the potential of students and personnel; (3) Vision, promoting lifelong learning to be in line with society; (4) Communication skills, communicating clearly, creating inspiration, and applying technology; and (5) Emotional intelligence, being mindful of emotions and having empathy to create a good working atmosphere and relationships.

Keywords: Leadership, Brahmavihara Principles, School Administrators

บทนำ

ในการจัดระบบการศึกษาบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาและจัดระบบการศึกษาคือ ผู้บริหารโรงเรียน เพราะต้องเป็นทั้งผู้นำและผู้ประสานขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียนการสอน ดังนั้นภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นส่วนสำคัญในการดึงศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียน (Public Space) เพื่อให้เข้าใจตรงกันและสามารถนำไปปรับใช้ที่ในกิจกรรมต่อไป ผ่านการทำแผนงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยตั้งคำถามที่เข้าใจง่ายสนุกและทำให้นักเรียนเห็นภาพรวมของการศึกษาและพัฒนาบุคคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมมากขึ้น

เมื่อเข้าสู่ยุค 4.0 ประชากรกลุ่ม Gen Y ที่มีอายุระหว่าง 10 ปีขึ้นไป จะกลายเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่สุดในตลาดแรงงานซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ คนกลุ่ม Gen Y มีความแตกต่างจากคนรุ่นก่อนหน้าทั้งในด้านแนวคิดพฤติกรรมและการใช้ชีวิต ซึ่งส่งผลมาถึงวิธีการในการบริหารคนโดยใช้แนวความคิดใหม่ ๆ เช่น รูปแบบการทำงานที่มีความยืดหยุ่น ชื่นชอบการใช้นวัตกรรมใหม่ในการพัฒนาองค์กร เป็นต้น ดังนั้นผู้นำในยุคนี้จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และควรมีหลักธรรมในการบริหารงานโดยเฉพาะหลักพรหมวิหารธรรม 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา

ลักษณะภาวะผู้นำของ Gen Y ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม คือ การเป็นผู้นำแบบเปิดรับ มีความโปร่งใส ต้องการความสำเร็จ ความยุติธรรม ประเมินผลการปฏิบัติงานตามผลงานที่เกิดขึ้นจริง ยืดหยุ่นในการทำงานโดยอาศัยนวัตกรรมใหม่ ๆ กล้าเปลี่ยนแปลงและไม่ยึดติดในกระบวนการ จากที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำตามแนวคิด Inclusive Leadership (IL) ของ Deloitte Global Research ต่อความสำเร็จทางธุรกิจประกอบไปด้วย 6 ปัจจัยสำคัญได้แก่ 1) ความมุ่งมั่นต่อแนวคิด 2) ความกล้า 3) การไม่มีอคติ 4) การอยากรู้อยากเห็น 5) การเข้าใจแนวคิดด้านวัฒนธรรม และ 6) ความร่วมมือ (กาญจนา ศิลา, 2558)

ดังนั้นจากความสำคัญและปัญหาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นพระภิกษุในพระศาสนาที่เป็นรุ่นใหม่จึงมีความสนใจในการศึกษา เรื่อง “กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี” เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชนในการนำไปกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี ให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นเพราะการที่ผู้บริหารการศึกษามีความเข้าใจและปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรม อันเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของบุคคลก็จะเป็นรากฐานความมั่นคงในพระศาสนา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี

3. เพื่อเสนอกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี จำนวน 60 รูป ใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี รวมจำนวน 7 รูป ด้วยการเลือกเจาะจงคุณสมบัติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับเกี่ยวกับภาวะผู้นำและหลักพรหมวิหารธรรมจากวารสาร ตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุดเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.917 6) ปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี

สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี		μ	σ	ระดับ	ลำดับ
1	ด้านความสามารถในการบริหาร	3.88	0.37	มาก	5
2	ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน	3.98	0.47	มาก	4
3	ด้านภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์	4.00	0.55	มาก	3
4	ด้านทักษะการสื่อสาร	4.22	0.61	มาก	1
5	ด้านความฉลาดทางอารมณ์	4.02	0.43	มาก	2
ภาพรวม		**4.04**	**0.66**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านทักษะการสื่อสาร ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ด้านภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ด้านในการปฏิบัติงาน และด้านความสามารถในการบริหาร ตามลำดับ

2. กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี เป็นการที่ผู้บริหารการศึกษามีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับปัจจุบันและอนาคต พร้อมทั้งปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ยึดหลักคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงาน บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ จัดการทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่าและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การสื่อสารที่ดีต้องชัดเจนเปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็นและใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ และต้องมีความฉลาดทางอารมณ์รู้จักควบคุมตนเองละเข้าใจผู้อื่นและสร้างแรงจูงใจให้กับบุคคลากรและนักเรียน เพื่อให้ระบบการศึกษาพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งหลักพรหมวิหารธรรมเป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารควรปฏิบัติ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ดีโดยมี เมตตา ในการดูแลและส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้มีโอกาสพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ มีความกรุณาในการช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ที่ประสบปัญหาในด้านการเรียนและด้านการทำงาน มีมุทิตาในการยินดีและให้กำลังใจเมื่อเห็นความสำเร็จของผู้อื่นและอุเบกขาในการตัดสินใจอย่างเป็นกลางใช้หลักเหตุและผล ไม่ลำเอียง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสถานศึกษา ทั้งหมดนี้ช่วยให้การบริหารการศึกษามีประสิทธิภาพ และเกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างเต็มประสิทธิผล ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหาร ผู้บริหารสามารถให้คำแนะนำ วางแผนแก้ไขปัญหาและสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ตลอดถึงการจัดการทรัพยากรบุคลให้มีประสิทธิภาพและตรงกับความสามารถของบุคคลนั้นๆ 2) ด้านปฏิบัติงาน ผู้บริหารมีความเข้าใจในหลักการบริหารการศึกษา ตลอดจนถึงการมีความรู้ความเข้าใจในด้านนโยบายทางการศึกษา กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมีการวางแผนงานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายที่วางไว้ 3) ด้านวิสัยทัศน์ มุ่งเน้นคุณภาพทางการศึกษา พัฒนาระบบการเรียนรู้ให้ทันสมัย สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ ให้โอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม 4) ด้านทักษะสื่อสาร เน้นการสื่อสารที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด มีการแนะนำช่องทางของการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว ส่งเสริมกระบวน การคิดโดยใช้เรื่องมือที่เชื่อถือได้นำมาประกอบกับการสื่อสาร ทำความเข้าใจสถานการณ์ ที่จะสื่อสาร เพื่อตัดสินใจ ประเมินผลกระทบ และ

วิเคราะห์ความเสี่ยง ก่อนการตัดสินใจ โดยใช้เหตุผล และความเป็นไปได้ และ 5) ด้านความฉลาดทางอารมณ์ มีความอดทนต่อสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามนโยบายที่วางแผนไว้ หรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดผลในเชิงลบ

3. กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

3.1 ด้านการบริหาร ได้แก่ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะในการบริหาร สามารถมอบหมายงานให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลตามความรู้ความสามารถ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ถ่ายทอดวิธีการดำเนินงานให้ละเอียดและรอบคอบ เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชา แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3.2 ด้านปฏิบัติงาน ได้แก่ ผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญในการนำระบบการศึกษาไปสู่การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการควบคุมและบริหารจัดการทั้งทรัพยากรบุคคล การเงินและนโยบายการศึกษาเพื่อให้การบริหารและการเรียนการสอนเกิดผลลัพธ์ที่ดีและเน้นการพัฒนานักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อเป้าหมายและคุณภาพสูงสุด

3.3 ด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สนับสนุนให้เกิดการศึกษาอย่างต่อเนื่องทั้งในและนอกระบบ และบูรณาการการศึกษาให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

3.4 ด้านทักษะสื่อสาร ผู้บริหารควรสื่อสารอย่างชัดเจน เปิดกว้างและสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้เรียน เพื่อให้เข้าใจเป้าหมายร่วมกัน ควรใช้ภาษาที่เหมาะสม เข้าถึงง่ายและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา รวมไปถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

3.5 ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ผู้บริหารควรกระหนักรู้ในตนเอง เข้าใจอารมณ์รู้จุดแข็งและจุดอ่อน เพื่อนำไปปรับปรุงการบริหารงาน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านทักษะการสื่อสาร ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ด้านภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ด้านในการปฏิบัติงาน และด้านความสามารถในการบริหาร ตามลำดับ การที่ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี มีภาวะผู้นำในภาพรวมระดับมาก สามารถอภิปรายได้ว่าสะท้อนถึงบริบทเฉพาะตัวของสถาบันการศึกษาทางสงฆ์ ผู้บริหารมักเป็นพระสังฆาธิการหรือผู้ที่ผ่านการฝึกฝนทางพระธรรมวินัยมาอย่างยาวนาน ทำให้มีวัตรปฏิบัติที่น่าเลื่อมใส มีพรหมวิหาร 4 ในการปกครอง ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ส่งเสริมให้เกิดความศรัทธาและการยอมรับจากทั้งครูอาจารย์ พระภิกษุสามเณรที่เป็นผู้เรียน และชุมชนรอบข้าง ทำให้การขับเคลื่อนสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพร ทรัพย์พจน์, พระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต และสุทิศ สวัสดี. (2569) ที่พบว่า สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครู กลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงยุคดิจิทัล ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ยุคดิจิทัล และด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อการเรียนการสอน ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวิโรจน์ ปภากโร (เจริญโชคพาณิชย์) (2561) ที่พบว่า

ครูโรงเรียนประถมศึกษามีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษาเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร ด้านผลสัมฤทธิ์ภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร ด้านความรับผิดชอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหม วิหารและด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหารตามลำดับ

2. ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เน้นการใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมกำหนดเกณฑ์ เพื่อสร้างความโปร่งใสและยุติธรรม การบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวช่วยสร้างขวัญกำลังใจ ความเมตตา และความเอาใจใส่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาศักยภาพและยกระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การที่กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเน้นการใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย และให้บุคลากรมีส่วนร่วมกำหนดเกณฑ์ สามารถอภิปรายได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการใช้อำนาจแบบสั่งการมาเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเมื่อมองผ่านกรอบของพรหมวิหารธรรม การสร้างเกณฑ์ที่ชัดเจนและให้ทุกคนยอมรับร่วมกันคือการแสดงออกถึงอุเบกขา (ความเที่ยงธรรม การวางใจเป็นกลาง) การบริหารที่ยึดหลักเกณฑ์ที่โปร่งใสจะช่วยลดอคติหรือความลำเอียงในการประเมินผล ทำให้บุคลากรรู้สึกถึงความยุติธรรมและเกิดความไว้วางใจในตัวผู้บริหาร ส่วนการบูรณาการหลักธรรมที่ช่วยสร้างขวัญกำลังใจและความเอาใจใส่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถอภิปรายได้ว่า สอดคล้องกับแนวคิดผู้นำที่เน้นความเห็นอกเห็นใจ เมื่อผู้บริหารมีเมตตา (ความปรารถนาดี อยากให้ทีมงานมีความสุข) และกรุณา (ความช่วยเหลือเมื่อทีมงานพบปัญหาอุปสรรค) จะเกิดเป็นสภาพแวดล้อมการทำงานที่รู้สึกปลอดภัย บุคลากรจะไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นเพียงเครื่องมือในการทำงาน แต่รู้สึกว่าได้รับการดูแลในฐานะมนุษย์คนหนึ่งซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการสร้างความผูกพันต่อองค์กร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของวรญา ทองอุ่น (2549) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ใดมีคุณธรรมตามพรหมวิหาร 4 ผู้นั้นได้ชื่อว่าเป็นผู้พระคุณยิ่งใหญ่เพราะผู้ที่มีคุณธรรมตามพรหมวิหาร คือ ผู้ที่มีพฤติกรรมการปฏิบัติเกื้อกูลต่อผู้อื่น โดย มีหลักการปฏิบัติดังนี้ 1) เมตตา (Loving Kindness) มีความรักใคร่ปรารถนาดีที่จะให้เป็นสุข หมายถึง พฤติกรรมมีความหวังดีเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข มีจิตใจแผ่ไมตรีจิต สนิทสนมกับผู้น้อย หวังความดีงามแก่เขา 2) กรุณา (Compassion) มีความสงสาร คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์หมายถึง พฤติกรรมหวังดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความทุกข์ร้อน ตกทุกข์ได้ยาก ก็รู้สึกสงสาร หวั่นใจไปตามเมื่อเห็นเขามีความทุกข์ 3) มุทิตา (Sympathetic Joy) มีความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีหมายถึง ความชื่นบานในเวลาที่ ผู้อื่นได้รับความดีเมื่อเขามีความเจริญด้วยความรู้ความสามารถ เจริญด้วย ลาภ ยศ และชื่อเสียง พลอยชื่นชมยินดีตามด้วยคุณธรรม 4) อุเบกขา (Equanimity) มีการวางตนเป็นกลาง มีความวางเฉย ไม่เสียใจ ไม่ดีใจ เมื่อ สถานการณ์ไม่เอื้อที่จะแสดงพฤติกรรมตามคุณธรรมความมีเมตตา กรุณา และมุทิตาจิตได้อุเบกขา และสอดคล้องกับการวิจัยของว่าที่ร้อยตรีครรชติ ชัยกิจ (2565) ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการสังคมและชีวิต ด้านหลักการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดบูรณาการ ด้านการนำเทคโนโลยีไปใช้เพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตร และด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

3. ผลการเสนอกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหาร มอบหมายงานตามความสามารถและเปิดรับฟังความคิดเห็น 2) ด้านการปฏิบัติงาน บริหารจัดการทรัพยากรและนโยบาย

เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนและบุคลากร 3) ด้านวิสัยทัศน์ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้สอดรับกับสังคม 4) ด้านทักษะสื่อสาร สื่อสารอย่างชัดเจน สร้างแรงบันดาลใจ และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ และ 5) ด้านความฉลาดทางอารมณ์ มีสติควบคุมอารมณ์ และมีความเห็นอกเห็นใจเพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานและความสัมพันธ์ที่ดี การนำเสนอผลการวิจัยที่ประกอบด้วย 5 ด้านนี้ถือเป็นการสร้างนวัตกรรมการบริหารบนฐานพุทธศาสตร์ที่มีความสมบูรณ์แบบ เพราะเป็นการนำเอาหลักธรรมดั้งเดิม (พรหมวิหาร 4) มาบูรณาการเข้ากับทฤษฎีการบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่ได้อย่างลงตัว ชี้ให้เห็นว่าพรหมวิหาร 4 ไม่ใช่เพียงแค่หลักธรรมสำหรับการครองตนส่วนบุคคล แต่สามารถนำมาจัดทำเป็นกรอบสมรรถนะ (Competency Framework) สำหรับการประเมินและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวรรณ ฐิตาคม (2557) พบว่า รูปแบบที่บุคลากรครูในสถานศึกษาต้องการให้ผู้บริหารมีพฤติกรรม ด้านเมตตา คือ 1) มีการบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ 2) ผู้บริหารสร้างความพึงพอใจแก่บุคลากรและผู้รับบริการทางการศึกษา ด้านกรุณา คือ 1) มีความกล้าตัดสินใจในการปรับปรุงการบริหารงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตร่วมกัน 2) มีการวางแผนการบริหารงานในอนาคตได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ด้านมุทิตา คือ 1) ผู้บริหารมีความเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหาและมีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้น 2) บริหารงานบุคลากรให้ได้รับความเป็นธรรมจาก การปฏิบัติงานอย่างเท่าเทียมกัน ด้านอุเบกขา คือ 1) มีการบริหารการวางแผนด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากอคติ 2) มีความเสมอภาคในการบริหารงานในสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติยา สุขเกษม (2564) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดังนี้ 1) ควรเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน ช่วย แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในสถานศึกษา 2) ควรให้คำแนะนำปรึกษาด้วยความ สุภาพ ใช้วาจาที่สุภาพและปฏิบัติตามวาจาที่ให้ไว้แก่เพื่อนร่วมงาน 3) ควรเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา ควรพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างยุติธรรม และ 4) ควรวางใจเป็นกลางกลางกับบุคลากร เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในเรื่องของการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี

1.2 ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมการติดต่อที่หลากหลาย เพื่อเกิดให้กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี

1.3 ผู้บริหารมีการจัดการติดต่อสื่อสารของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี รายด้าน พบว่า ด้านทักษะการสื่อสาร อยู่ในอันดับที่ 1 ดังนี้ ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี ด้วยหลักธรรมข้ออื่นๆ เช่น ปาปณิกธรรม สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา ศิลา. (2558). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กิตติยา สุขเกษม. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนจตุรมิตร อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณัฐพร ทรัพย์พจน์, พระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต และสุทิศ สวัสดี. (2569). แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขา ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 7(1), 230–243.

ณัฐวรรณ ฐิตาคม. (2557). การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปลัดวิโรจน์ ปภากโร (เจริญโชคพาณิชย์). (2561). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษาเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วรญา ทองอุ่น. (2549). มนุษย์สัมพันธ์ในองค์การ. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

ว่าที่ร้อยตรีครรชติ ชัยกิจ. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 12. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

GUIDELINES FOR PROMOTING SCHOOL SAFETY IN THE DIGITAL ERA BASED ON THE PADHANA 4 FOR STUDENTS IN THE MAE NAM NOI SCHOOL CLUSTER, UNDER THE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY DUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

[1]จารุวรรณ ประมวลสุข Jaruwan Pramuansuk [2]สุทิศ สวัสดี Suthit Sawaddi
[3]วารี โศกเตี้ย Waree Soktia
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: jaruwan081999@gmail.com

Article Received: April 23, 2026. Revised: June 29, 2026. Accepted: June 30, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 2) เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 55 คน ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของนักเรียนในภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ของนักเรียน ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสุขภาพอนามัย เน้นการลดพฤติกรรมเสี่ยงและส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดีอย่างต่อเนื่อง และ (2) ด้านสัตว์มีพิษ เน้นใช้เทคโนโลยีในการให้ความรู้ ลดความเสี่ยงจากสิ่งแวดล้อม และสร้างระบบความปลอดภัยที่ยั่งยืน ซึ่งแนวทางนี้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรง รู้เท่าทันเทคโนโลยี และสามารถรับมือกับอันตรายจากสัตว์มีพิษได้อย่างปลอดภัย และ 3) แนวทางการส่งเสริมความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ประกอบด้วย (1) ด้านสุขภาพและสังคม เน้นใช้เทคโนโลยีให้ความรู้ (สังวรปธาน) ลดพฤติกรรมเสี่ยง (ปหานปธาน) ส่งเสริมสุขภาพ (ภาวนาปธาน) และรักษาพฤติกรรมที่ดี (อนุรักขนาปธาน) และ (2) ด้านอุบัติเหตุและสัตว์มีพิษ เน้นเฝ้าระวังพื้นที่เสี่ยง (สังวรปธาน) กำจัดแหล่งอาศัยสัตว์มีพิษ (ปหานปธาน) ให้ความรู้เชิงป้องกันผ่านสื่อดิจิทัล (ภาวนาปธาน) และรักษาระบบความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง (อนุรักขนาปธาน) ซึ่งแนวทางนี้ช่วยเสริมสร้างทักษะให้นักเรียนสามารถดูแลสุขภาพและป้องกันตนเองจากภัยอันตรายในยุคดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย

คำสำคัญ: การรักษาความปลอดภัย, สถานศึกษา, ยุคดิจิทัล, หลักปธาน 4

Abstract

This research article aims to 1) Study the current state of promoting school safety in the digital age, 2) Study methods of promoting school safety in the digital age according to the Four Right Efforts (Padhana 4), and 3) Propose guidelines for promoting school safety in the digital age according to the Four Right Efforts (Padhana 4). This is a mixed-methods research, using quantitative research with questionnaires administered to the entire research population of 55 people, with data analyzed using percentages, means, and standard deviations, and qualitative research with interviews of 7 key informants, analyzed using content analysis.

The research results found that 1) The overall state of school safety in the digital age for students is at a high level in all aspects; 2) Methods of promoting school safety in the digital age according to the Four Right Efforts (Padhana 4) for students consisted of 2 aspects: (1) Health and hygiene, focusing on reducing risky behaviors and continuously promoting good health behaviors, and (2) Poisonous animals, focusing on using technology to provide knowledge, reduce environmental risks, and create a sustainable safety system. This approach will help promote students' health, technological literacy, and ability to safely cope with dangers from poisonous animals; and 3) Guidelines for promoting school safety in the digital age according to the Four Right Efforts (Padhana 4) consisted of (1) Health and social aspects. It focused on using technology to provide knowledge (Sangvarapathan), reducing risky behaviors (Pahanapathan), promoting health (Bhavanapathan), and maintaining good behaviors (Anurakkhanapathan), and (2) Accidents and poisonous animals, it focuses on monitoring risky areas (Sangvarapathan), eliminating habitats of poisonous animals (Pahanapathan), providing preventive knowledge through digital media (Bhavanapathan), and maintaining a continuous safety system (Anurakkhanapathan). This approach helps to strengthen students' skills so they can safely take care of their health and protect themselves from dangers in the digital age.

Keywords: Safety, Educational Institutions, Digital Age, The Pratthana 4

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อทุกมิติของระบบการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ ด้านการศึกษาให้มีความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวก็มาพร้อมกับปัญหาและความท้าทายใหม่ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของนักเรียนในสถานศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในประเด็นของอุบัติเหตุ การกลั่นแกล้งทางร่างกายและจิตใจ และพฤติกรรมเสี่ยงที่เกิดขึ้นทั้งในโลกจริงและโลกออนไลน์เมื่อสถานศึกษาไม่สามารถเป็นเพียงแค่แหล่งถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องเป็นพื้นที่ปลอดภัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างแท้จริง

จากบริบทดังกล่าวจึงนำมาสู่ความสนใจในการศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย ซึ่งเป็นการผสานพลังระหว่างวิทยาการสมัยใหม่และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างสังคมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560–2579) จึงได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีของโลกยุคศตวรรษที่ 21 เป็นพลวัตที่ก่อให้เกิด ความท้าทายในด้านการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้การติดกับดักประเทศ ที่มีรายได้ปานกลาง ทัศนคติความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมและพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยน ไปตามกระแสโลกาภิวัตน์เป็นผลให้เกิดการเร่งแก้ไขปัญหา ทั้งยังเกิดภัยคุกคามต่อความมั่นคงรูปแบบ ใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและประเทศชาติมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น ซึ่งภัยในแต่ละด้านล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศกอปรกับนโยบาย Quick Win 7 วาระเร่งด่วน ข้อที่ 1 ความปลอดภัยของผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการมองเห็นภัยที่เกิดแก่นักเรียนครูและบุคลากร ทางการศึกษา ที่เกิดขึ้นซ้ำและส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจในหลายปีที่ผ่านมาเช่น ภัยจากการคุกคามทางเพศ ภัยจากการถูกลั่นแกลงและรังแก (Bully) (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568)

ประเทศไทยมีแนวโน้มการเกิดอุบัติเหตุเพิ่มสูงขึ้นทุกปีจนกลายเป็นปัญหาสำคัญของการสาธารณสุขเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในแต่ละปีมีเด็กและเยาวชนจำนวนมากซึ้งเป็นนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุและอุบัติภัยต่างๆ ทั้งจากในและภายนอกสถานศึกษาจนบางครั้งถึงกับเสียชีวิตหรือพิการ จากการศึกษาข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุขพบว่ามีเด็กและเยาวชนไทย ช่วงอายุ 13-24 ปี เสียชีวิตจากอุบัติเหตุเฉลี่ยปีละ 3,000-4,000 คน ทั้งนี้ ยังไม่นับรวมถึงเด็กที่ได้รับบาดเจ็บและพิการ ซึ่งสาเหตุแรกมาจากการจมน้ำรองลงมาคืออุบัติเหตุด้านการจราจร สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ทหารบกได้ติดตามสภาวะสุขภาพของเด็กนักเรียนอายุ 5-14ปี จำนวน 40,1 19 คน เป็นระยะเวลาปี พบว่านักเรียนมีความเสี่ยงในการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุถึงร้อยละ 50 และยังก่อให้เกิดการบาดเจ็บอีกมาก จากการหกล้มตกจากที่สูง จมน้ำ และข้อมูลจากการศึกษายังระบุอีกว่าร้อย 17.8 ของการบาดเจ็บเกิดขึ้นใน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

การศึกษาเป็นกระบวนการที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและคุณสมบัติที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการในการใช้กำลังคนของประเทศ การศึกษาจึงเปรียบเสมือนรากฐานของการเจริญงอกงาม ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา หากประเทศใดมีประชากรที่ได้รับการศึกษาดี ประเทศนั้นย่อมมีความพร้อมและศักยภาพในการแข่งขันและพัฒนาอย่างยั่งยืนในขณะเดียวกัน ความปลอดภัยของนักเรียนก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ไม่อาจ

มองข้ามได้ เพราะความปลอดภัยส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพกายและใจ ตลอดจนประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน หากนักเรียนมีความสุขและรู้สึกปลอดภัย ก็จะสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ สามารถพัฒนาทักษะชีวิต ปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง หลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจส่งผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น และโรงเรียนจึงถือเป็นสถาบันที่สำคัญในการปลูกฝังและเสริมสร้างนักเรียนให้มีสุขภาพดี มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีพฤติกรรมที่ปลอดภัย เพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ นักเรียนคือหัวใจของการจัดการศึกษา การดูแลนักเรียนให้เรียนรู้ได้อย่างมีความสุข อยู่ในระบบการศึกษาได้ตลอดหลักสูตร มีทักษะชีวิตในการดูแลตนเองอย่างปลอดภัยเพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง (ชฎาพร สุขสิริวรรณ, 2550)

ความปลอดภัยในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารไม่สามารถละเลยได้ เนื่องจากมีกฎระเบียบที่บังคับใช้อย่างเคร่งครัดทั้งในและต่างประเทศ การดูแลความปลอดภัยช่วยลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุและเหตุการณ์รุนแรงต่างๆ ในโรงเรียน ผู้บริหารและบุคลากรจึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญ โดยมีการนำสื่อต่างๆ มาใช้เผยแพร่ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจในการป้องกันภัย วิธีนี้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็วและส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในสังคม ช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัยและยั่งยืน ดังนั้น การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องควบคู่ไปกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตและความปลอดภัยในทุกมิติ โดยใช้แนวทางแบบองค์รวมที่ผสานความรู้สมัยใหม่เข้ากับคุณธรรมพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ หนึ่งในหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมความปลอดภัยและพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้เกิดความยั่งยืน คือ หลัก ปธาน 4 หรือสัมมัปธาน 4 ซึ่งเน้นการเพียรพยายามทั้งในการระวัง ป้องกันและพัฒนาจิตใจอย่างรอบด้าน หลักธรรมนี้จึงสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางเชิงจิตใจและพฤติกรรมร่วมกับมาตรการด้านเทคโนโลยีเพื่อสร้างความปลอดภัยที่แท้จริงในสถานศึกษาได้

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะปธาน 4 หรือเรียกว่า สัมมัปธาน 4 แปลว่า ความเพียรชอบ 4 ประการ เป็นหลักธรรมที่เน้นเรื่องความเพียรในการขัดเกลาจิตใจให้พ้นจากสิ่งไม่ดี และพัฒนาให้เกิดสิ่งดีงาม มีองค์ประกอบ 4 ข้อ (องฺ.จตุกฺก. (ไทย) 21/69/96.) ได้แก่ 1) สังวรปธาน เพียรระวังบาปกุศลที่ยังไม่เกิด 2) ปหานปธาน เพียรระบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว 3) ภาวนาปธาน เพียรเจริญทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น 4) อนุรักขนปธาน เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อม เพราะหลักธรรมแห่งความเพียรช่วยขัดเกลานิสัย พฤติกรรม และจิตใจ สร้างเกราะป้องกันความชั่ว และส่งเสริมความดีในชีวิตประจำวัน ช่วยให้มีวินัยในตนเอง ทำให้ดำรงชีวิตด้วยปัญญาและความรับผิดชอบ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเพื่อบรรลุเป้าหมายในธรรมและชีวิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ยุตฺโต), 2553)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อยให้มีคุณลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2. เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูกลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรอยุธยาเขต 2 รวมเป็นจำนวน 55 คน และใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านศาสนาและผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 7 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจงคุณสมบัติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จากวารสาร ตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.8-1.00 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.989 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 สรุปผลดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

สภาพการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2		N=55 คน ระดับความเห็น			
		μ	**σ**	**เห็นด้วย**	**อันดับ**
1.	ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ	4.14	0.82	มาก	1
2.	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม	4.11	0.81	มาก	2
3.	ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน	4.09	0.82	มาก	3
4.	ด้านสัตว์มีพิษ	3.92	0.82	มาก	4
ภาพรวม		**4.06**	**0.78**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน และด้านสัตว์มีพิษ ตามลำดับ

2. วิธีการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2.1 ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 นักเรียนยุคดิจิทัลเผชิญความเสี่ยงต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจจากการใช้เทคโนโลยีมากเกินไป ครูและผู้ปกครองจึงควรฝึกให้เด็กมีสติรู้เท่าทันและสร้างพฤติกรรมสุขภาพที่ดีอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือส่งเสริมการดูแลตนเองควบคู่กับวินัยเล็กๆ ชีวิตประจำวัน การเสริมสร้างสุขภาพจิตที่มั่นคงและการลดนิสัยเสี่ยงจะทำให้นักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและปลอดภัยยุคดิจิทัล

2.2 ด้านสัตว์มีพิษในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ปัจจุบันเด็กสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์มีพิษได้ง่ายและรวดเร็ว แต่สิ่งสำคัญคือต้องเพียรระวังไม่ประมาทต่ออันตรายรอบตัว หรือการใช้แอปหรือเว็บไซต์เพื่อศึกษาพื้นที่เสี่ยงถือเป็นแนวทางที่ดีและสุขภาพที่ดีเริ่มจากความรู้ และความรู้ต้องตามด้วยการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ยุคดิจิทัลเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รู้จักชนิดของสัตว์มีพิษมากขึ้นผ่านภาพและวิดีโอ การเพียรสร้างพฤติกรรมที่ช่วยป้องกันอันตราย เช่น การแต่งกายให้มิดชิดและควรเป็นส่วนหนึ่งของกิจวัตร โดยเฉพาะเมื่ออยู่พื้นที่ธรรมชาติ การศึกษายุคใหม่ไม่ใช่แค่รู้แต่ต้องรู้แล้วทำได้จริง ยุคดิจิทัลทำให้นักเรียนแอปมือถือและแพลตฟอร์มออนไลน์ช่วยให้เด็กเรียนรู้วิธีปฐมพยาบาลเมื่อถูกสัตว์มีพิษกัดได้ทันทีแต่การฝึกฝนซ้ำๆ (อนุรักขนาปธาน) คือ สิ่งที่จะทำให้ความรู้ไม่สูญหายไปตามกาลเวลาการจำลองสถานการณ์

แบบดิจิทัลช่วยให้เด็กมีความพร้อมรับมือสถานการณ์จริงอย่างมั่นใจความรู้ต้องไม่ได้หยุดแค่การดู แต่ต้องกลายเป็นการลงมือทำอย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

3.1 ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 1) สังวรปธาน การระวังป้องกันสิ่งไม่ดีไม่ให้เกิด ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการป้องกันผลกระทบด้านสุขภาพจากการใช้เทคโนโลยี เช่น การจำกัดเวลาใช้หน้าจอ การเลือกเนื้อหาที่ปลอดภัย และฝึกให้นักเรียนมีวินัยการดูแลสุขภาพ เช่น พักสายตา ออกกำลังกาย และดูแลสุขอนามัยพื้นฐาน 2) ปหานปธาน การละสิ่งที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นแล้วแนะนำให้นักเรียนลดพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การนั่งนาน การติดเกมหรือโซเชียลมีเดียมากเกินไป และให้ครูและผู้ปกครองช่วยสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพกายและจิตใจ 3) ภาวนาปธาน การเจริญสิ่งดีให้เกิดขึ้นสนับสนุนการสร้างนิสัยสุขภาพที่ดี เช่น การนอนหลับเพียงพอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะ เช่น โยคะ สมาธิ หรือการเรียนรู้ผ่านแอปสุขภาพ และ 4) อนุรักขนาปธาน การรักษาสิ่งดีที่มีอยู่แล้วให้มั่นคง ส่งเสริมให้นักเรียนรักษาวินัยที่ดีเกี่ยวกับสุขภาพ เช่น การล้างมือ การออกกำลังกายประจำวัน และการใช้เทคโนโลยีอย่างสมดุล และโรงเรียนควรติดตามและประเมินพฤติกรรมสุขภาพนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมความมั่นคงด้านสุขภาพกายและจิต

3.2 ด้านสัตว์มีพิษในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 1) สังวรปธาน การระวังป้องกันสิ่งไม่ดีไม่ให้เกิด ตรวจสอบและจัดการพื้นที่เสี่ยง เช่น พุ่มไม้ ท่อระบายน้ำ หรือจุดอับภายโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ และให้ความรู้แก่นักเรียนผ่านสื่อดิจิทัล เช่น คลิปวิดีโอ หรือแอปฯ เพื่อรู้จักและป้องกันสัตว์มีพิษอย่างถูกวิธี 2) ปหานปธาน การละสิ่งไม่ดีที่เกิดขึ้นแล้ว เมื่อพบสัตว์หรือแมลงมีพิษพื้นที่ ให้ดำเนินการกำจัดหรือปิดกั้นทันที และกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ เช่น แหล่งน้ำขัง หรือวัสดุรกร้าง และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัยอยู่เสมอ 3) ภาวนาปธาน การเจริญสิ่งดีให้เกิดขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้การอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างมีสติและปลอดภัย เช่น การสังเกตลักษณะสัตว์มีพิษ และสอนการปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อถูกสัตว์มีพิษกัดหรือต่อยผ่านกิจกรรมหรือเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดทักษะที่แท้จริง และ 4) อนุรักขนาปธาน การรักษาสิ่งดีที่มีอยู่แล้วให้มั่นคง สนับสนุนระบบเฝ้าระวังสัตว์มีพิษโรงเรียน และให้บุคลากรมีความรู้การจัดการภัยเหล่านี้อย่างต่อเนื่องและใช้เทคโนโลยีบันทึกและรายงานเหตุการณ์ เพื่อพัฒนาแนวทางป้องกันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน และด้านสัตว์มีพิษตามลำดับ ซึ่งที่ทราบว่าสภาพการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นผลมาจากการที่กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีนโยบายเน้นย้ำเรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างจริงจัง เช่น ระบบ MOE Safety Center ทำให้โรงเรียนในกลุ่มแม่น้ำน้อยตื่นตัวและนำนโยบายมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และอาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและครูในยุคปัจจุบันมีความ

ตระหนักถึงความปลอดภัยของนักเรียนมากขึ้น ประกอบกับการสื่อสารที่รวดเร็วในยุคดิจิทัล ทำให้การเฝ้าระวังและป้องกันเหตุทำได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยอดิศร ดีปานธรรม, ปรีชา ดิลกวุฒิสิทธิ์ และกิตติวงค์ สาสวด (2561) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 2) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 3) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม 4) ปัจจัยด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยณัฏฐิยา แก้วถาวร (2551) ที่พบว่า การพัฒนากลุ่มความปลอดภัยโรงเรียนมีการมอบหมายให้ฝ่ายกิจการนักเรียนเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานความปลอดภัยโรงเรียน ด้านการค้นหาปัญหาและเหตุการณ์การบาดเจ็บ โรงเรียนใช้การสังเกตและมีการดำเนินการสำรวจสิ่งแวดล้อมภายของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นประจำเดือนละครั้ง มุ่งสร้างความปลอดภัย คือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน โรงเรียนมีการดำเนินการสร้างแผนความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเกี่ยวกับระบบไฟฟ้า อุปกรณ์กีฬาและการสร้างความปลอดภัยด้านระบบคุ้มครองเด็กมีการป้องกันเด็กก่อพฤติกรรมรุนแรงโดยใช้วิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อได้รับข้อมูลที่ชัดเจน นำไปสู่การวางแผนช่วยเหลือนักเรียน และการเดินทางไปกลับโรงเรียนรวมทั้งโรงเรียนได้สร้างความปลอดภัยด้านหลักสูตรปฐมพยาบาล สอดคล้องกับงานวิจัยกัมปนาท นาคบัว (2565) พบว่า การดำเนินงานรักษาความปลอดภัยของของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุจากอาคารเรียน อาคารประกอบการแต่งตั้งบุคลากรการดูแลรักษาอาคารสถานที่ ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัย การให้ครูและนักการภารโรงอยู่เวรยามรักษาความปลอดภัยอย่างเคร่งครัดแต่ละวันและยามวิกาล ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม การล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ การจัดบรรยากาศภายห้องเรียนและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลให้มีความปลอดภัย ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรวัฒน์ สมเพาะ (2551) ที่พบว่า การพัฒนากลุ่มความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้มอบหมายให้หัวหน้าอาคารสถานที่เป็นผู้รับผิดชอบการจัดการความปลอดภัย ด้านการค้นหาปัญหาและเหตุการณ์การบาดเจ็บของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลใช้สมุดบันทึกการค้นหาปัญหา และเหตุการณ์บาดเจ็บของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโดยมีการค้นหาปัญหาการบาดเจ็บด้วยการเฝ้าสังเกตและมีการดำเนินการสำรวจสิ่งแวดล้อมภายของสถานศึกษา

2. ผลการศึกษาวิธีการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพอนามัย เน้นการลดพฤติกรรมเสี่ยงและส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดีอย่างต่อเนื่อง และ 2) ด้านสัตว์มีพิษ เน้นใช้เทคโนโลยีในการให้ความรู้ ลดความเสี่ยงจากสิ่งแวดล้อม และสร้างระบบความปลอดภัยที่ยั่งยืน ซึ่งแนวทางนี้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรง รู้เท่าทันเทคโนโลยี และสามารถรับมือกับอันตรายจากสัตว์มีพิษได้อย่างปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรพรรณ ภูษาภักดีภพ (2554) ที่พบว่า การประเมินระดับความปลอดภัยโรงเรียนตามการรับรู้ 1) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อความปลอดภัย 2) ด้านการจัดบริการความปลอดภัยของโรงเรียน 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษาโดยรวมอยู่ระดับการปฏิบัติที่ปลอดภัยสูง ส่วนการประเมินระดับความเสี่ยงความปลอดภัยของโรงเรียนทั้ง 3 ด้าน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรพัฒนาแนวทางปฏิบัติ การเฝ้าระวัง การป้องกัน

และการรักษาความปลอดภัยโรงเรียนที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยนัฏฐกร สนธ์น้อย (2566) ที่พบว่า แนวทางการบริหารจัดการแก้ปัญหาอบายมุขตามหลักปธาน 4 ของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ด้านการป้องกัน เพียรระวังอบายมุขทุกประเภท จัดทำป้ายการเตือนภัย จัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียนเพื่อไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด ด้านการค้นหา สร้างระบบคัดกรองนักเรียนที่มีประสิทธิภาพสามารถแยกกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มแต่ละประเภทได้อย่างชัดเจน ด้านการรักษา ควรจัดกิจกรรมกีฬาและดนตรีรวมถึงกิจกรรมนันทนาการต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ไม่ยุ่งเกี่ยวอบายมุขสิ่งเสพติด ประสานงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือด้านการบำบัด ด้านการเฝ้าระวัง เพียรระวังรักษาสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข ด้านการบริหารจัดการ สร้างกลุ่มเครือข่ายระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและวัดเพื่อช่วยกันดูแลสอดส่องรูปแบบกิจกรรมต่างๆ กำหนดนโยบายของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นเขตปลอดอบายมุขชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือสัญลักษณ์ทั่วโรงเรียนกำกับติดตามและประเมินผลเรื่องอบายมุขของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล อย่างสม่ำเสมอ

3. ผลการเสนอแนวทางการส่งเสริมความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพและสังคม เน้นใช้เทคโนโลยีให้ความรู้ (สังวรปธาน) ลดพฤติกรรมเสี่ยง (ปหานปธาน) ส่งเสริมสุขภาพ (ภาวนาปธาน) และรักษาพฤติกรรมที่ดี (อนุรักขนาปธาน) และ 2) ด้านอุบัติเหตุและสัตว์มีพิษ เน้นเฝ้าระวังพื้นที่เสี่ยง (สังวรปธาน) กำจัดแหล่งอาศัยสัตว์มีพิษ (ปหานปธาน) ให้ความรู้เชิงป้องกันผ่านสื่อดิจิทัล (ภาวนาปธาน) และรักษาระบบความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง (อนุรักขนาปธาน) ซึ่งแนวทางนี้ช่วยเสริมสร้างทักษะให้นักเรียนสามารถดูแลสุขภาพและป้องกันตนเองจากภัยอันตรายในยุคดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยพระเฉลิม ถิรปุญโญ (ดีเลิศ) (2565) ที่พบว่า การพัฒนามนุษย์ตามหลักสัมมัปปธาน 4 คือ 1) แนวทางการพัฒนามนุษย์ด้านสังวรปธาน เพียรระวังยับยั้งบาปที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น การทำฉันทะให้เกิดพยายามปรารภความเพียร ประคองจิตตั้งมั่นเพื่อไม่ให้อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น เป็นการสำรวมระวังเมื่อตาเห็นรูปหูได้ยินเสียง 2) แนวทางการพัฒนามนุษย์ด้านปหานปธานจะมีสติควบคุมยับยั้งความประพฤติเกี่ยวกับการประพฤติผิดกาม โดยเห็นโทษจากการกระทำนั้นไม่ปล่อยจิตใจให้ มีความติดใจหลงใหลหมกมุ่นไม่รู้เท่าทันเห็นโทษ 3) แนวทางการพัฒนามนุษย์ด้านภาวนาปธาน นั้น เป็นการพัฒนาสมาธิโดยตรง สมาธิย่อมมีผลโดยตรงคือให้มีความตั้งมั่นการกระทำต่างๆ และ เป็นความตั้งอยู่แห่งของความมีจิตที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหว โลเลโอนเอียง 4) แนวทางการพัฒนา มนุษย์ด้านอนุรักขนาปธาน เมื่อเข้าใจเรื่องของความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นนั้นด้วยปัญญาซึ่งเกิดจากแนวทางการพัฒนามนุษย์ด้านอนุรักขนาปธานแล้วจะเห็นโทษจากการกระทำนั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยสุชาดา เกตุแก้ว, พีรวัฒน์ ชัยสุข และทองดี ศรีตระการ (2566) ที่พบว่า แนวทางการบริหารของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลปลอดภัยโรงเรียนวัดบัวขวัญ (มีทับราษฎร์บำรุง) ทั้ง 3 ด้าน มีแนวทางดังนี้ 1) ด้านการป้องกันการประเมิน อาจใช้ข้อมูลเชิงสถิติเกี่ยวกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นโรคของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ช่วงเวลาที่กำหนดเพื่อประมาณความเสี่ยงที่จะเกิดเหตุอันตราย 2) ปลูกฝัง คือการจัดลำดับความรุนแรงเป็นเครื่องมือที่สำคัญการช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็ว ซึ่งมีความสำคัญเป็นพิเศษสถานการณ์ฉุกเฉินที่ต้องการการแก้ไขทันที 3) ปราบปราม การฟื้นฟูและช่วยเหลือด้านความปลอดภัยสำหรับของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่อให้ของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลกลับมาทำงานได้โดยปลอดภัย

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความจากการวิจัยครั้งนี้ แนวทางการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เป็นการส่งเสริมความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเพื่อขจัดสิ่งไม่ดีและส่งเสริมสิ่งดีจิตใจดีงามซึ่งมีแนวทางการส่งเสริมความปลอดภัยสถานศึกษายุคดิจิทัลตามหลักปธาน 4 ดังนี้

1. สังวรปธาน ระวังป้องกันสิ่งไม่ดีไม่ให้เกิด หมายถึงการจัดระบบกรองเนื้อหาออนไลน์เพื่อป้องกันการเข้าถึงเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม อบรมความรู้ด้านความปลอดภัยไซเบอร์ เช่น การตั้งรหัสผ่านที่ปลอดภัย การไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว และสร้างวัฒนธรรมการใช้งานเทคโนโลยีอย่างมีสติ

2. ปหานปธาน การละสิ่งไม่ดีที่เกิดขึ้นแล้ว หมายถึงการแก้ไขพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ ผ่านกิจกรรมปรับทัศนคติและการให้คำปรึกษา ลบข้อมูลหรือเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม ที่นักเรียนเคยเผยแพร่ พร้อมให้ความรู้เรื่องผลกระทบและจัดระบบแจ้งเหตุและช่วยเหลือทันที เมื่อเกิดปัญหาด้านความปลอดภัยดิจิทัล

3. ภาวนาปธาน การเจริญสิ่งดีให้เกิดขึ้น หมายถึงส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และสร้างสรรค์ เช่น การทำสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลและจัดกิจกรรมประกวดเนื้อหาสร้างสรรค์ออนไลน์ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีอย่างมีคุณธรรมเพื่อปลูกฝังจริยธรรมดิจิทัลผ่านหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริม

4. อนุรักขนาปธาน รักษาสิ่งดีที่มีอยู่แล้วให้มั่นคง หมายถึงสร้างระบบติดตามและประเมินพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีของนักเรียน เพื่อรักษามาตรฐานความปลอดภัย สนับสนุนชมรมหรือกลุ่มนักเรียนที่ส่งเสริมความปลอดภัยไซเบอร์ ให้มีบทบาทต่อเนื่องและจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนเพื่อรักษาแนวปฏิบัติที่ดีและขยายผลสู่ชุมชน สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย APSP

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย APSP มีอธิบายว่า

A: ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ (Accident Prevention and Mitigation) ผู้บริหารและครูมีการสำรวจจุดเสี่ยงโรงเรียน เช่น พื้นลื่น บันได พื้นต่างระดับ ให้ความรู้ครูและนักเรียนเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุและวิธีปฐมพยาบาล การติดตั้งอุปกรณ์ความปลอดภัย จัดกิจกรรมฝึกซ้อมการรับมือเหตุฉุกเฉินอย่างสม่ำเสมอตรวจสอบและปรับปรุงมาตรการความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง

P: ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม (Prevention and Resolution of Social Issues) ครูให้การส่งเสริมปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้นักเรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัย สร้างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีครูที่ปรึกษา เฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงและสังเกต ติดตามนักเรียนที่อาจมีปัญหา ใช้กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต การแก้ปัญหาและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นประสานกับผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการป้องกันปัญหา

S: ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน (Student Health and Hygiene) ผู้บริหารและครูมีการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดี เช่น การล้างมือ กินอาหารสะอาดและนอนหลับเพียงพอจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขอนามัย ให้ความรู้เรื่องสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ตรวจสุขภาพเป็นประจำเพื่อคัดกรองและป้องกันโรค ดูแลด้านอารมณ์และจิตใจควบคู่กับสุขภาพกาย

P: ด้านสัตว์มีพิษ (Prevention and Control of Venomous Animals) การสำรวจและจัดการพื้นที่เสี่ยง เช่น พุ่มไม้ ท่อระบายน้ำ หรือจุดอับโรงเรียนให้นักเรียนรู้จักลักษณะและวิธีหลีกเลี่ยงสัตว์มีพิษ จัดการกำจัดวัชพืช หมั่นทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 1. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ ครูต้องปฏิบัติตามแผนความปลอดภัยและติดตั้งอุปกรณ์เฝ้าระวังจุดเสี่ยงอบรมครู-นักเรียนเรื่องการปฐมพยาบาลและการอพยพฉุกเฉินอย่างเคร่งครัดภายของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย

1.2 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม ผู้บริหารและครูต้องส่งเสริมกิจกรรมสร้างสัมพันธ์และจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษา ใช้สื่อดิจิทัลรณรงค์ต่อต้านความรุนแรงและเปิดช่องทางแจ้งเหตุลับเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมภายของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อยที่อาจเกิดขึ้นได้

1.3 ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน ผู้บริหารและครูต้องจัดหาทีมแพทย์หรือพยาบาลมาดำเนินการตรวจสุขภาพประจำปีและจัดเก็บข้อมูลผ่านระบบดิจิทัลควบคุมคุณภาพอาหารและจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่องแก่กลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย ทุกภาคการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องประสิทธิภาพของมาตรการป้องกันปัญหาทางสังคมโรงเรียน เช่น การกลั่นแกล้ง การใช้สื่อออนไลน์ทางลบ และการสร้างระบบแจ้งเหตุผ่านเทคโนโลยีแก่นักเรียนกลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย

2.2 ควรศึกษาเรื่องการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสุขอนามัยของห้องน้ำกับสุขภาพจิตและพฤติกรรมของนักเรียนประเมินความเสี่ยงและแนวทางการจัดการสัตว์/แมลงมีพิษโรงเรียนด้วยเทคโนโลยีหรือ AI เช่น การใช้เซนเซอร์ตรวจจับ การแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชัน หรือระบบติดตามพื้นที่เสี่ยงของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย

2.3 ควรศึกษาเรื่องการบูรณาการหลักสุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อมกับระบบดิจิทัลเพื่อควบคุมสัตว์มีพิษเช่น การใช้ข้อมูลภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมการวางแผนป้องกันแบบอัตโนมัติ

2.4 ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งแวดล้อมโรงเรียนกับความปลอดภัยของนักเรียน โดยเน้นการออกแบบพื้นที่เรียนรู้ที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนกลุ่มโรงเรียนแม่น้ำน้อย

เอกสารอ้างอิง

กัมปนาท นาคบัว. (2565). การศึกษาแนวทางการดำเนินงานรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จิตรพรรณ ภูษาภักดีภพ. (2554). การประเมินความเสี่ยงด้านความปลอดภัยในโรงเรียนในจังหวัดชลบุรี. รายงานวิจัย. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชฎาพร สุขสิริวรรณ. (2550). คู่มือโรงเรียนปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก.

ณัฏฐิยา แก้วถาวร. (2551). การจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 2. การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธีรวัฒน์ สมเพาะ. (2551). การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเทศบาลสมุทรปราการ. การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นัฏฐกร สนธ์น้อย. (2566). แนวทางการบริหารจัดการแก้ปัญหาอบายมุขตามหลักปธาน 4 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม, 10(2), 189–200.

พระเฉลิม ถิรปุญโญ (ดีเลิศ). (2565). ศึกษาการพัฒนามนุษย์ตามหลักสัมมัปปธาน 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ยุตฺโต). (2553). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาธรรมสภา.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). คู่มือแนวทางปฏิบัติและมาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. แหล่งที่มา https://ops.moe.go.th/wpcontent3.pdf สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2568.

สุชาดา เกตุแก้ว, พีรวัฒน์ ชัยสุข และทองดี ศรีตระการ. (2567). แนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยตามหลักปาปณิกธรรม โรงเรียนวัดบัวขวัญ (มีทับราษฎร์บำรุง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 1 . วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 5(3), 645–656.

อดิศร ดีปานธรรม, ปรีชา ดิลกวุฒิสิทธิ์ และกิตติวงค์ สาสวด. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 16(31), 66-75.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

หลักสูตรพัฒนาการบริการของเบย์โฮสต์ บริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด
BAYHOST SERVICE DEVELOPMENT COURSE THE GOLF 123 COMPANY LIMITED

[1]สุธาสินี พงเกษ Suthasini Phongket [2]ชุติเนตร บัวเผื่อน Chutinate Buaphuan
[1, 2]สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ Panyapiwat Institute of Management, Thailand
Corresponding Author E-mail: suthasiniphongket@gmail.com

Article Received: November 08, 2025. Revised: June 19, 2026. Accepted: June 22, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความสำคัญของบทบาทพนักงานในตำแหน่งเบย์โฮสต์ และเพื่อออกแบบหลักสูตรพัฒนาการบริการของพนักงานตำแหน่งเบย์โฮสต์ ระดับปฏิบัติงานแผนก Food and Beverage ของบริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพอาศัยกรอบการออกแบบการเรียนรู้ตามขั้นตอนการวิเคราะห์และการออกแบบ ของแบบจำลอง ADDIE เก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 คน ได้แก่ ผู้บริหารระดับกลาง 1 คน ผู้จัดการฝ่ายปฏิบัติการ 1 คน ผู้จัดการฝ่ายอาหารและเครื่องดื่ม 1 คน ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายบุคคล 1 คน และพนักงานเบย์โฮสต์ที่ได้รับคำชมต่อเนื่อง 5 คน จากนั้นนำผลการวิเคราะห์จากระยะแรกมาออกแบบโครงร่างหลักสูตร และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยข้อมูลปฐมภูมิจากการสนทนากลุ่มโดยใช้คำถามหลัก 4 ประเด็นเป็นกรอบการเก็บข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) โครงสร้างหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยสองแกนสาระสำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อสร้างความประทับใจแรกและการบริการที่เป็นเลิศ และ 2) การมีส่วนร่วมและการสร้างความสัมพันธ์อย่างยั่งยืน 2) การจัดการเรียนรู้ด้วยบทบาทสมมติควบคู่กรณีศึกษาเหมาะสมต่อการพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารและการบริการของพนักงานเบย์โฮสต์ โดยการฝึกในสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงงานจริง เช่น การชวนสนทนา การตั้งคำถามปลายเปิด การแนะนำกิจกรรมและเมนู ช่วยให้ผู้เรียนกล้าสื่อสารมากขึ้น เห็นทางเลือกของหัวข้อการสนทนาที่เหมาะสมตามบริบทลูกค้า และได้รับข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการแบบทันที ส่งผลให้ทักษะถูกถ่ายโอนไปใช้หน้างานได้จริง คุณภาพปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าดีขึ้น และประสบการณ์บริการมีความต่อเนื่องยิ่งขึ้น 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดอบรม แบบประเมินเชิงพฤติกรรมหลังอบรม เกณฑ์ผ่านมากกว่าร้อยละ 80 แบบประเมินพฤติกรรมหลังอบรม 1 เดือน เกณฑ์ผ่านมากกว่าร้อยละ 80 ทั้งนี้ ได้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ผลตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งได้ค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าหลักสูตรมีสาระสำคัญสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยสามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ: เบย์โฮสต์, หลักสูตรพัฒนาการบริการ, คุณภาพการบริการ

ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

Abstract

This study aimed to examine and analyze the importance of the roles of employees in the Bayhost position and design a service-development curriculum for Bayhost frontline staff in the Food and Beverage Department of The Golf 123 Company Limited. A qualitative design was employed, guided by the Analysis and Design phases of the ADDIE model. Data were collected through focus groups with nine key informants: a middle manager, an operations manager, an food and beverage manager, one assistant HR manager, and five Bay Hosts with consistently positive customer commendations. Results from the analysis phase were subsequently used to develop the curriculum framework.

The results revealed that; 1) The curriculum is structured around two core strands that is 1) professional presence for first-impression excellence, and 2) sustained engagement for relationship building. 2) A learning strategy combining role play with case studies was found appropriate for strengthening Bayhost's communication and service competencies. Practice in realistic simulated scenarios such as initiating conversations, using open-ended questions, introducing activities and menu items and handling concerns encouraged more confident communication, broadened context-appropriate conversational choices, and enabled immediate, actionable feedback. These processes supported effective transfer of learning to the workplace, improved the quality of customer interactions, and increased continuity of the service experience. 3) Measurement and evaluation of learning outcomes were conducted using a training satisfaction questionnaire, a post-training behavioral assessment with a pass criterion of greater than 80 percent, and a one-month post-training behavioral assessment with the same pass criterion. Content validity was examined by three experts. The Index of Item–Objective Congruence ranged from 0.67 to 1.00, indicating that the experts judged the curriculum content to be congruent with the research objectives and suitable for implementation.

Keywords: Bayhost, Service-Development Curriculum, Service Quality

บทนำ

กีฬากอล์ฟเป็นกีฬากลางแจ้งประเภทบุคคลที่ผู้เล่นใช้ไม้กอล์ฟตีลูกกอล์ฟจากจุดเริ่มต้น (ทีออฟ) ไปยังหลุมบนกรีนที่กำหนดบนสนาม ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ต่างๆ เช่น แฟร์เวย์ รัฟ บังเกอร์ และสิ่งกีดขวางน้ำ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ลูกกอล์ฟลงหลุมด้วยจำนวนครั้งในการตีให้น้อยที่สุด ภายใต้กรอบกติกาและมาตรฐานที่กำหนดโดยองค์กรกีฬากอล์ฟสากล ทั้งนี้ ผู้เล่นต้องปฏิบัติตามมารยาทในสนามกอล์ฟ อาทิ การรักษาความปลอดภัย การเคารพสมาธิของผู้เล่นคนอื่น และการดูแลรักษาสภาพสนามให้พร้อมต่อการใช้งานอยู่เสมอ กีฬากอล์ฟจึงมิได้เป็นเพียงกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกายและการผ่อนคลายเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นเวทีในการ

สร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการดำเนินธุรกิจ ทั้งในรูปแบบการเล่นเพื่อสันทนาการและการแข่งขันในระดับสมัครเล่นและอาชีพ

ธุรกิจกีฬากอล์ฟในประเทศไทยได้รับความสนใจและเป็นที่นิยมมากขึ้น เนื่องจากเป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่งแล้ว ยังให้ความสนุกสนาน ผ่อนคลายและยังถือเป็นการสร้างโอกาสในการเจรจาธุรกิจ และด้วยการเติบโตของธุรกิจสนามฝึกกอล์ฟที่มีบทบาทมากขึ้น ผู้ประกอบการจึงได้คิดค้นและพัฒนานวัตกรรมเกี่ยวกับธุรกิจกอล์ฟ และความบันเทิงรวมกันในที่แห่งเดียวเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่สนใจเล่นกอล์ฟ หรือกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ได้เป็นนักกอล์ฟ โดยบริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด ดำเนินธุรกิจศูนย์รวมกีฬากอล์ฟและความบันเทิง ซึ่งเป็นสาขาแรกในประเทศไทยและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีบริการเล่นเกมกอล์ฟที่รวมเอาการเล่นกอล์ฟ ซึ่งมีการติดตามลูกกอล์ฟที่ถูกฝังไมโครชิพด้วยเทคโนโลยี Toptracer เป็นนวัตกรรมในการวัดระยะและนับคะแนน และมีเกมให้เลือกหลากหลายเพื่อเพิ่มประสบการณ์การเล่นกอล์ฟที่สนุกมากยิ่งขึ้น บริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด ได้คว้ารางวัล New Best MICE Destination จาก Global MICE Congress & Awards ในปี พ.ศ. 2567 (Topgolf Thailand, 2567) ซึ่งเป็นรางวัลที่แสดงถึงความเป็นเลิศในอุตสาหกรรมการจัดงานทางธุรกิจขนาดใหญ่ (MICE) มีเอกลักษณ์ด้วยการจัดเลี้ยงสังสรรค์และการบริการจัดประชุมสัมมนาอีเวนต์ ซึ่งถือเป็นการบริการแบบครบวงจร โดยบริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด มีเป้าหมายที่จะต้อนรับลูกค้ามากกว่า 500,000 คน ในปี พ.ศ. 2567 (ซึ่งลูกค้ามากกว่าร้อยละ 75 ไม่ใช่นักกอล์ฟ) เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับอุตสาหกรรม MICE ด้วยมาตรฐานให้บริการต้อนรับที่เหนือชั้น นอกจากนั้น ยังมีเป้าหมายความพึงพอใจของการให้บริการโดยรวม (Overall Satisfaction: OSAT) มากกว่าร้อยละ 74 ซึ่งคะแนนในระบบวัดความพึงพอใจโดยรวม (Qualtrics) (ท็อปกอล์ฟ เมกาซิตี้, 2567) ในการดำเนินงานในปัจจุบันอยู่ที่ร้อยละ 54 ซึ่งพบว่า พนักงานได้ทำงานตามมาตรฐานแต่ยังขาดการความใส่ใจในการให้บริการ

หนึ่งในหัวใจของการให้บริการแบบฉบับ บริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด คือการมีพนักงานบริการประจำแต่ละจุดตีลูกกอล์ฟหรือที่เรียกว่า เบย์โฮสต์ (Bay Host) ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ให้บริการประจำพื้นที่เล่น (เบย์) ที่มีอยู่ในทุกสาขาทั่วโลก ไม่ว่าจะในสหรัฐอเมริกา ยุโรป หรือประเทศไทย เบย์โฮสต์มีบทบาทดูแลลูกค้าแบบครบวงจร ตั้งแต่การต้อนรับลูกค้าอย่างเป็นมิตร อธิบายวิธีการเล่นเกมรูปแบบต่างๆ และกฎความปลอดภัยของสนาม ตลอดจนรับออร์เดอร์อาหารและเครื่องดื่มและเสิร์ฟให้แก่ผู้เล่นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งรักษาความสะอาดเรียบร้อยของพื้นที่เบย์ที่ตนรับผิดชอบ (ท็อปกอล์ฟ เมกาซิตี้, 2565) กล่าวได้ว่า เบย์โฮสต์คือบุคลากรด่านหน้าที่คอยสร้างประสบการณ์ที่ยอดเยี่ยมให้แก่ลูกค้า เนื่องจากลูกค้า บริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด จำนวนมากของที่นี่เป็นผู้ที่ไม่เคยตีกอล์ฟมาก่อน ทำให้เบย์โฮสต์ต้องคอยแนะนำและช่วยเหลือลูกค้ากลุ่มนี้ให้สามารถสนุกกับการเล่นได้อย่างราบรื่น (Brand Buffet, 2565) การดูแลเอาใจใส่และความเป็นกันเองของเบย์โฮสต์ส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า ช่วยให้ลูกค้ารู้สึกประทับใจจนเกิดเป็นประสบการณ์ “ว้าว” (wow experience) ที่อยากบอกต่อผู้อื่น (ท็อปกอล์ฟ เมกาซิตี้, 2565)

หากพิจารณาจากปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินงานของธุรกิจการให้บริการและความบันเทิง คือ การมีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งทรัพยากรบุคคลถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญกับเป้าหมายขององค์กรสำหรับธุรกิจ บริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด ที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการบริการรูปแบบใหม่ การพัฒนาบุคลากรเพื่อให้ทันต่อมาตรฐานระดับสากลและความคาดหวังของลูกค้าที่สูงขึ้น บริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด จึงให้ความสำคัญกับทั้งมาตรฐานการบริการและความใส่ใจที่เหนือความคาดหมายของ

ลูกค้า โดยเน้นให้พนักงานมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างเต็มที่เพื่อสร้างความเป็นกันเองและเก็บข้อมูลป้อนกลับมาพัฒนาการบริการต่อไป การมุ่งเน้นพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารและการบริการเชิงรุกเช่นนี้ เป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับคุณภาพการบริการของพนักงานให้สอดคล้องกับเป้าหมาย OSAT ที่ตั้งไว้

จากที่มาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาบุคลากรในตำแหน่งเบย์โฮสต์ โดยมีเป้าหมายในการออกแบบหลักสูตรเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการให้บริการในลักษณะเติมเต็มคะแนนคุณภาพการให้บริการ (Quality service) ที่ครอบคลุมในประเด็นด้านต่างๆ โดยรวม (Overall Satisfaction: OSAT) โดยจะมีวิเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งเบย์โฮสต์ จาก 11 ประเด็นในระบบวัดความพึงพอใจ (Qualtrics) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรพัฒนาบุคลากรในตำแหน่งเบย์โฮสต์ เพื่อนำไปสู่การให้บริการให้เป็นไปตามเป้าหมายทั้งตั้งเอาไว้ และเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความสำคัญของบทบาทพนักงานในตำแหน่งเบย์โฮสต์
2. เพื่อออกแบบหลักสูตรพัฒนาการบริการของพนักงานตำแหน่งเบย์โฮสต์ ระดับปฏิบัติงาน แผนก Food and Beverage ของบริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ระบุการวิเคราะห์ (Analysis) และการออกแบบ (Design) เป็นแนวทางในการออกแบบพัฒนาหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการดำเนินการออกแบบหลักสูตร ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis)

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเป็นการศึกษาบริบทขององค์กรและวิเคราะห์ข้อมูลตามคุณลักษณะการให้บริการของบริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด สำหรับใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรการบริการของเบย์โฮสต์ ตามกระบวนการวิจัยประกอบด้วย

1. กลุ่มเป้าหมาย ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อเก็บข้อมูลวิจัย โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง จำนวน 9 คน ซึ่งเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวอิงตามบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาการบริการของเบย์โฮสต์ ได้แก่ 1) ผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 1 คน 2) ผู้จัดการ ฝ่ายปฏิบัติการ จำนวน 1 คน 3) ผู้จัดการ ฝ่ายอาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 1 คน 4) ผู้ช่วยผู้จัดการ ฝ่ายบุคคล จำนวน 1 คน 5) พนักงานเบย์โฮสต์ จำนวน 5 คน โดยคัดเลือกพนักงานที่มีคุณลักษณะจากการได้รับคำชื่นชมจากลูกค้า และได้รับการประเมินการปฏิบัติงานที่อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมากใน 1-2 ปีที่ผ่านมา

2. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

กำหนดแนวคำถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสนทนากลุ่ม แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง โดยแจ้งวัตถุประสงค์การสนทนา และประเด็นการสนทนาทั้งหมด 4 หัวข้อ 1) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าในการบริการ 2) คุณลักษณะสำคัญของการให้บริการอย่างเป็นเลิศในบทบาทเบย์โฮสต์จากประสบการณ์ของพนักงานที่ได้รับคำชื่นชมอย่างต่อเนื่อง 3) ทักษะที่พนักงานเบย์โฮสต์ควรได้รับการพัฒนา และ 4) รูปแบบหลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการบริการของพนักงานเบย์โฮสต์ ผู้วิจัยได้วางกรอบข้อมูลที่ต้องการรวบรวมให้ครอบคลุมถึงวิธีการพัฒนาการบริการตำแหน่งเบย์โฮสต์ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง และ

นำแนวคำถามที่ได้จัดทำขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา ตรวจสอบความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างคำถามวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะจัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากบริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด ในนามสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารคนและกลยุทธ์องค์การ โดยระบุวัตถุประสงค์การใช้ข้อมูลเพื่อการศึกษาและการวิจัยของหลักสูตร พร้อมยืนยันการคุ้มครองข้อมูลตามหลักจริยธรรมงานวิจัยอย่างเคร่งครัด ควบคู่กันนี้ จะนำเสนอแนวคำถามสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายต่อผู้บริหารของบริษัทเพื่อพิจารณาอนุมัติล่วงหน้า โดยแนวคำถามหลักพัฒนาจากวัตถุประสงค์การวิจัย และมีคำถามรองเพื่อเชื่อมโยงสู่การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร เมื่อได้รับอนุมัติ ผู้วิจัยจะดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 ท่าน โดยใช้แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือหลัก กำหนดประเด็นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และเปิดพื้นที่ให้ซักถามประเด็นรองเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมหลายมิติ กิจกรรมใช้เวลาประมาณ 120 นาที มีการบันทึกข้อมูลทั้งการจดบันทึกและบันทึกเสียง หลังเสร็จสิ้น ผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญและนำเสนอผลสรุปให้ผู้เข้าร่วมตรวจสอบความถูกต้องทันที (member checking) เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนและเสริมความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มได้ถูกถอดความจากการบันทึกเสียงและจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยสมบูรณ์ จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลร่วมกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อยืนยันความครบถ้วนและความแม่นยำ

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม และการตรวจสอบ โครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม (Design)

1. ขั้นตอนการออกแบบจัดทำโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม

เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจากการศึกษาบริบทและข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนวิเคราะห์ แล้วออกแบบโครงร่างให้สอดคล้องกับ “โครงสร้างคุณลักษณะการให้บริการ” ของบริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด โดยระบุองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความสำคัญและที่มาของหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กระบวนการและวิธีการฝึกอบรม กิจกรรมและสื่อประกอบ แผนการสอน กำหนดการ เวลา ทรัพยากรที่ใช้ ตลอดจนเกณฑ์การวัดและประเมินผล กลุ่มเป้าหมายคือพนักงานเบย์โฮสต์ระดับปฏิบัติงานในแผนกอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งทำหน้าที่ดูแลและอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้า การดำเนินการเรียนรู้ กำหนดรูปแบบผสมผสานทั้งการบรรยาย อภิปรายกลุ่ม ระดมสมอง เวิร์กช็อป และกรณีศึกษา มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งความคิดและการปฏิบัติงาน เนื้อหาถูกคัดเลือกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะที่องค์กรคาดหวัง สำหรับการประเมินผล ใช้กรอบของ Kirkpatrick ใน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับปฏิกิริยา เพื่อสำรวจความพึงพอใจต่อหลักสูตรและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ระดับการเรียนรู้ เพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงก่อน–หลังอบรม และระดับพฤติกรรม เพื่อประเมินการนำผลการเรียนรู้ไปปรับใช้ในการทำงานจริง

2. การตรวจสอบคุณภาพโครงร่างหลักสูตร

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการออกแบบการประเมินโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจโครงร่างหลักสูตร โดยใช้การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content

Validity) คือ การวิเคราะห์ IOC (Index of Item-Objective Congruence) ซึ่งเป็นเครื่องมือประเมินเนื้อหาแต่ละข้อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการในหลักสูตรด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาบุคลากร จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการบริการ จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม โดยพิจารณาความสอดคล้องของหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ กำหนดเกณฑ์ที่ผ่าน ค่า IOC ที่ถือว่าผ่านการประเมินและมีความสอดคล้องที่ดีควรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.5 คำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 อาจต้องได้รับการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมมากขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพตามโมเดล ADDIE (ขั้นตอน Analysis และ Design) โดยเก็บข้อมูลผ่านการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 9 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวประกอบด้วย ผู้บริหารระดับกลาง 1 คน ผู้จัดการฝ่ายปฏิบัติการ 1 คน ผู้จัดการฝ่ายอาหารและเครื่องดื่ม 1 คน ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายบุคคล 1 คน และพนักงานเบย์โฮสต์ 5 คนที่ได้รับคำชมจากลูกค้าต่อเนื่อง การสนทนากลุ่มจัดขึ้นวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง ซึ่งครอบคลุมหัวข้อคำถามหลัก 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า คุณลักษณะการให้บริการที่เป็นเลิศ 2) ทักษะที่พนักงานควรพัฒนา 3) และ 4) แนวทางการจัดหลักสูตรบริการสำหรับพนักงานเบย์โฮสต์ ระยะเวลาการสนทนาประมาณ 120 นาที โดยมีการบันทึกข้อมูลทั้งในรูปแบบการจดบันทึกและการบันทึกเสียงตลอดการประชุม เพื่อเก็บรายละเอียดและความคิดเห็นเชิงลึกจากผู้เข้าร่วมกลุ่ม หลังจากการสนทนา ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญและนำเสนอผลการสนทนาให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มตรวจสอบทันที เพื่อยืนยันความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลที่รวบรวมได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มถูกถอดถ้อยคำจากบันทึกเสียงอย่างครบถ้วน เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยอ่านเนื้อหาทั้งหมดซ้ำหลายรอบเพื่อทำความเข้าใจภาพรวม จากนั้นจัดจำแนกสาระสำคัญตามประเด็นคำถามหลักและจัดกลุ่มเนื้อหาที่มีความหมายใกล้เคียงกันเข้าด้วยกัน สาระสำคัญที่จัดกลุ่มได้ถูกสังเคราะห์เป็นแนวคิดหลักและแนวคิดย่อยที่สะท้อนแก่นของข้อมูล ซึ่งนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงานของพนักงานตำแหน่งเบย์โฮสต์ ผลจากการวิเคราะห์นี้นำไปสู่การจัดโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเป็น 2 หน่วยการเรียนรู้หลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาบุคลิกภาพสู่การสร้างความประทับใจแรกและการบริการที่เป็นเลิศ และ 2) การมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างยั่งยืน เพื่อยืนยันความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ทบทวนและตรวจสอบผลการวิเคราะห์ซ้ำในทุกขั้นตอน โดยพิจารณาความครบถ้วนและความสอดคล้องของสาระสำคัญที่สกัดได้กับวัตถุประสงค์การวิจัยอย่างรอบด้าน

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและโครงสร้างการให้บริการของพนักงานตำแหน่งเบย์โฮสต์ในบริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด พบว่า พนักงานเบย์โฮสต์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ให้บริการเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้าในบริบทของธุรกิจบริการสันทนาการ

กอล์ฟ โดยปฏิบัติหน้าที่ดูแลลูกค้าแบบใกล้ชิดในแต่ละเบย์ ตั้งแต่การแนะนำวิธีการเล่นเกม ตรวจสอบความปลอดภัย อำนวยความสะดวกในการสั่งอาหาร และเครื่องดื่ม ไปจนถึงการสร้างบรรยากาศ ที่เป็นมิตรและสนุกสนาน ข้อมูลจากเอกสารองค์กรและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องระบุว่า ลูกค้าจำนวนมากของบริษัทไม่เคยเล่นกอล์ฟมาก่อน จึงต้องการการแนะนำและดูแลอย่างใกล้ชิดจากเบย์โฮสต์ ทั้งนี้ ระบบบริการดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสนามกอล์ฟทั่วไป และทำให้ตำแหน่งเบย์โฮสต์กลายเป็นจุดขายสำคัญที่ช่วยสร้างความแตกต่างและเพิ่มคุณค่าทางธุรกิจให้แก่บริษัทอย่างชัดเจน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าในบริบทของพนักงานตำแหน่งเบย์โฮสต์ ได้แก่ การสร้างความประทับใจแรกที่ดีผ่านการต้อนรับด้วยรอยยิ้ม น้ำเสียงสุภาพ และการเรียกชื่อลูกค้า การให้บริการอย่างมืออาชีพที่ครบถ้วน ถูกต้อง และใส่ใจในความปลอดภัย การตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าอย่างรวดเร็วและเต็มใจ ตลอดจนการแสดงออกถึงความเป็นมิตรและความใส่ใจในรายละเอียดเฉพาะบุคคลของลูกค้า นอกจากนี้ ยังพบว่าความสามารถของพนักงานในการชวนสนทนาในเรื่องที่ลูกค้าให้ความสนใจ ด้วยท่าทีที่สุภาพและเป็นธรรมชาติ ช่วยลดความเกร็งของลูกค้าและเสริมสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเป็นกันเอง อันเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างความผูกพันทางอารมณ์และความประทับใจระยะยาวให้แก่ลูกค้าได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ การบริการที่เกินความคาดหมาย เช่น การเข้าช่วยเหลือทันทีโดยไม่ต้องร้องขอ และการดูแลด้วยความเต็มใจเสมือนญาติมิตร ยิ่งสะท้อนถึงคุณภาพการบริการที่เหนือกว่ามาตรฐาน ซึ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดการกลับมาใช้บริการซ้ำและการบอกต่อเชิงบวกในวงกว้าง ปัจจัยเหล่านี้จึงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริการที่มีคุณภาพและเป็นเลิศในบทบาทของพนักงานเบย์โฮสต์ในธุรกิจบริการเชิงสันทนาการกอล์ฟ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยอาศัยกรอบการออกแบบหลักสูตรตามแบบจำลอง ADDIE ในขั้นตอนการวิเคราะห์และการออกแบบหลักสูตรพัฒนาการบริการสำหรับพนักงานตำแหน่งเบย์โฮสต์ของบริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด โดยกลุ่มประชากรในการศึกษาคือ พนักงานตำแหน่งเบย์โฮสต์ทั้งสิ้น 54 คน ของบริษัทดังกล่าว ส่วนกลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารระดับกลาง 1 คน 2) ผู้จัดการฝ่ายปฏิบัติการ 1 คน 3) ผู้จัดการฝ่ายอาหารและเครื่องดื่ม 1 คน 4) ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายบุคคล 1 คน และ 5) พนักงานตำแหน่งเบย์โฮสต์ 5 คน ซึ่งเป็นพนักงานที่ได้รับคำชมจากลูกค้าอย่างต่อเนื่องและมีผลการประเมินการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดีมากในช่วง 1–2 ปีที่ผ่านมา การเลือกกลุ่มตัวอย่างนี้ทำเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกทั้งในมุมของนโยบายบริหารและการดำเนินงานจริงในพื้นที่บริการ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาบทบาท หน้าที่ และโครงสร้างการให้บริการของพนักงานเบย์โฮสต์ผ่านการวิเคราะห์เอกสารภายในองค์กร เว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ และรายงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจระบบบริการของธุกิจบริการกอล์ฟสันทนาการ ต่อจากนั้นได้จัดการสนทนากลุ่มโดยใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้างที่วางประเด็นสนทนา 4 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า 2) คุณลักษณะเฉพาะของการให้บริการอย่างเป็นเลิศในบทบาทเบย์โฮสต์ 3) ทักษะที่พนักงานเบย์โฮสต์ควรได้รับการพัฒนา และ 4) รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการบริการ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มถูกวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อนำไปจำแนกสาระสำคัญและกำหนดโครงสร้างหลักสูตร

ผลจากการดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ตลอดจนทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการบริการ เพื่อใช้เป็นกรอบในการออกแบบโครงร่างและจัดทำหลักสูตรพัฒนาการบริการสำหรับพนักงานตำแหน่งเบย์โฮสต์ แผนกอาหารและเครื่องดื่ม ของบริษัท เดอะ กอล์ฟ 123 จำกัด และผู้วิจัย

ได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเพื่อนำมาจำแนกสาระและกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีระยะเวลาอบรมรวม 3 ชั่วโมง ประกอบด้วยประเด็นการเรียนรู้สำคัญ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนาบุคลิกภาพสู่การสร้างความประทับใจแรกและการบริการที่เป็นเลิศ และ 2) การมีส่วนร่วมและการสร้างความสัมพันธ์อย่างยั่งยืน

เนื้อหาทั้ง 2 หน่วย มุ่งเสริมสร้างทักษะการต้อนรับที่ดี การสื่อสารอย่างเหมาะสม และการใช้เทคนิคการตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อนำไปสู่การเข้าใจความต้องการของลูกค้าอย่างลึกซึ้ง ภายใต้หลักสูตรที่ออกแบบ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรไว้ในรูปแบบผสมผสาน ได้แก่ การบรรยายประกอบสื่อ การฝึกบทบาทสมมติ (Role Play) ตามสถานการณ์จริง และการสรุปสาระสำคัญผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกลุ่ม สื่อและวัสดุการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบ ได้แก่ เอกสารประกอบการอบรม สื่อวิดีโอแสดงตัวอย่างสถานการณ์บริการจริง สไลด์นำเสนอ และใบงานกิจกรรม รูปแบบการฝึกอบรมจะเป็นการเรียนในห้องเรียนควบคู่กับการฝึกปฏิบัติในพื้นที่ปฏิบัติงาน การประเมินผลการเรียนรู้ของหลักสูตรกำหนดให้ครอบคลุมหลายมิติ ได้แก่ 1) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม 2) แบบทดสอบวัดความรู้หลังการอบรม และ 3) แบบติดตามพฤติกรรมหลังการอบรม 1 เดือน

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พบว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด พบว่า ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปมี จำนวน 74 ข้อ และข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 จำนวน 3 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อคำถามดังกล่าวมาดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยจนได้ข้อคำถามที่สมบูรณ์ และสามารถนำไปใช้ได้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยสองแกนสาระสำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาบุคลิกภาพสู่การสร้างความประทับใจแรกและการบริการที่เป็นเลิศ และ 2) การมีส่วนร่วม และการสร้างความสัมพันธ์อย่างยั่งยืน โดยเหตุผลเชิงประจักษ์จากผู้ให้ข้อมูลสะท้อนอย่างสอดคล้องว่า เบย์โฮสต์เป็นตัวแปรสำคัญที่สร้างความประทับใจแรกของประสบการณ์การเล่นในเบย์ ผ่านมาตรฐานการดูแลเอาใจใส่ การยิ้มทักทาย การเรียกชื่อลูกค้า มารยาททางภาษา น้ำเสียง และความพร้อมของตนเองและพื้นที่บริการ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นมืออาชีพและส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพบริการในห่วง โซ่ประสบการณ์ถัดไป (Parasuraman, Zeithaml, and Berry, 1988) ควบคู่กันนั้น ผู้ให้ข้อมูลเห็นสอดคล้องกันว่า การให้บริการในเบย์ต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์แบบต่อเนื่องจึงต้องพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมและการสื่อสารที่เหมาะสม เช่น การชวนสื่อสารระหว่างเกม การเชียร์ ควบคู่การให้คำแนะนำเชิงรุกอย่างพอเหมาะโดยไม่ล่วงล้ำ การจดจำความชอบรายบุคคล และการคงบรรยากาศสนุกสนานปลอดภัย เพื่อเปลี่ยนความพึงพอใจชั่วขณะให้เป็นความผูกพัน ความไว้วางใจ และความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำ สอดคล้องกับแนวคิดของอัครณี เมืองพันธ์ (2558) ที่กล่าวว่าคุณภาพการให้บริการและคุณค่าที่รับรู้ด้านความคุ้มค่า เป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลเชิงบวกต่อความไว้เนื้อเชื่อใจของลูกค้า ซึ่งความไว้เนื้อเชื่อใจดังกล่าวส่งผ่านไปสู่ความพึงพอใจและพฤติกรรมการบอกต่อ ตลอดจนความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำ พร้อมข้อเสนอแนะให้สถานประกอบการมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพบริการควบคู่กับการสร้างคุณค่าที่ลูกค้ารับรู้เพื่อเสริมผลลัพธ์ดังกล่าวอย่างเป็นระบบ การจัดทำสองแกนดังกล่าว

ผสานความพร้อมเชิงบุคลิกภาพ และมารยาทวิชาชีพเข้ากับทักษะปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงานซึ่งนำไปสู่คุณภาพบริการโดยรวมที่สูงขึ้นและความสัมพันธ์ลูกค้าที่มั่นคงถาวร

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาบุคลิกภาพสู่การสร้างความประทับใจแรกและการบริการที่เป็นเลิศเป็นประเด็นเนื้อหาที่จำเป็นเชิงยุทธศาสตร์ต่อการยกระดับคุณภาพบริการและความพึงพอใจของลูกค้าในบริบทการให้บริการที่เบย์ โดยผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มสะท้อนตรงกันว่า ช่วงเริ่มต้นของการใช้งานที่เบย์คือประสบการณ์หลัก ที่ลูกค้ามีความคาดหวังสูง ทั้งด้านความสนุกและความเป็นมืออาชีพ ดังนั้น การยิ้มทักทายอย่างเหมาะสม การใช้ถ้อยคำและน้ำเสียงสุภาพ การเรียกชื่อ การอธิบายกติกาและความปลอดภัยให้เข้าใจง่าย ตลอดจนความคล่องแคล่วในการดูแลเชิงรุกและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นตำแหน่งที่ทำให้ลูกค้ารับรู้ความน่าเชื่อถือและความใส่ใจตั้งแต่ต้น ส่งผลให้ประสบการณ์โดยรวมราบรื่น สนุก และเป็นระบบ พร้อมทั้งลดข้อร้องเรียน เพิ่มคะแนนความพึงพอใจ กระตุ้นการบอกต่อเชิงบวก และเอื้อต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพการบริการที่ชี้ว่ามิติด้านความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง การให้ความมั่นใจ ความเอื้ออาทร และสิ่งที่จับต้องได้ เป็นกรอบสะท้อนความเป็นมืออาชีพที่ลูกค้าสัมผัสได้ตามทฤษฎี SERVQUAL (Parasuraman, Zeithaml and Berry, 1988) อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่กล่าวว่าผู้เรียนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมได้เมื่อเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์จริงและบริบทงานของตน ตามทฤษฎี Andragogy (Knowles, 1984) และเมื่อพัฒนาไปสู่การปฏิบัติการฝึกอบรม การประเมินผลในระดับปฏิกิริยา การเรียนรู้ และพฤติกรรมจะช่วยยืนยันผลลัพธ์ของการยกระดับบริการอย่างเป็นระบบ (Kirkpatrick, 1998) นอกจากนี้ การเน้นบุคลิกภาพและสมรรถนะการปฏิสัมพันธ์ของผู้ให้บริการยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Brodie et al. (2011) ที่กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและต่อเนื่องของพนักงานมีส่วนส่งเสริมความไว้วางใจ ความผูกพัน และความตั้งใจกลับมาใช้บริการ ทำให้หัวข้อนี้มีความสำคัญโดยตรงต่อคุณภาพบริการ ภาพลักษณ์องค์กร และผลลัพธ์ทางธุรกิจในระยะยาว

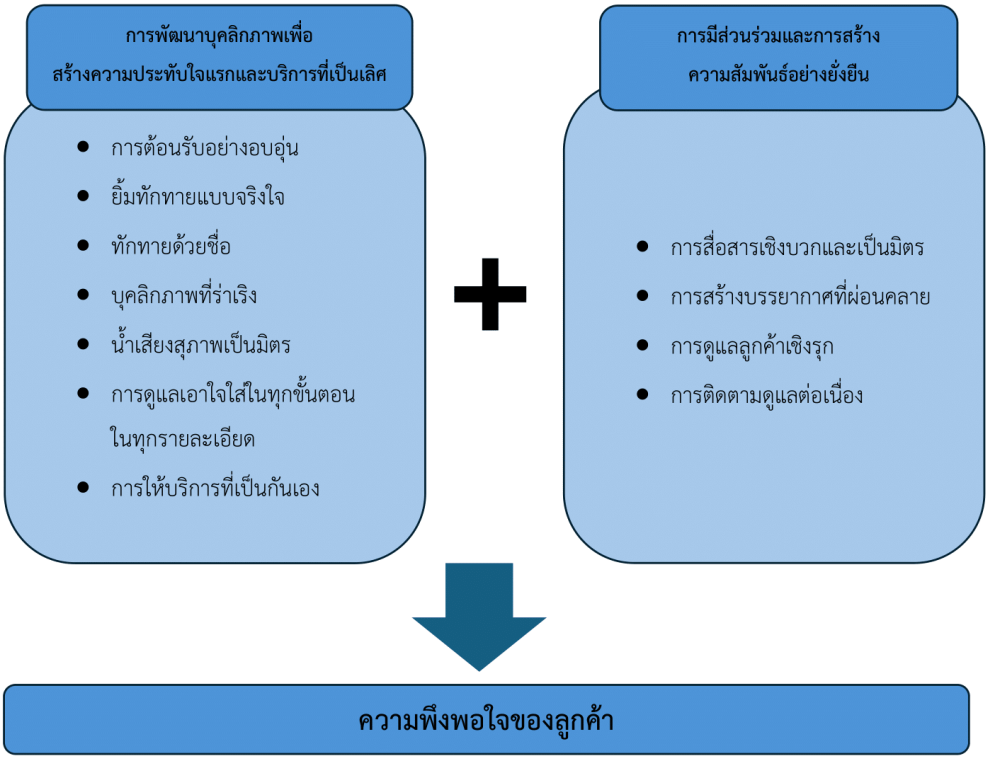
ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมและการสร้างความสัมพันธ์อย่างยั่งยืน เป็นแกนเนื้อหาที่จำเป็นต่อการพัฒนาการบริการของพนักงานเบย์โฮสต์ ภายใต้บริบทองค์การที่กำหนดให้ประสบการณ์การเล่นเป็นช่วงเวลาหลักของลูกค้า โดยข้อคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลบ่งชี้สอดคล้องกันว่า การสื่อสารที่เป็นมิตร การกระตุ้นการมีส่วนร่วม และความเอาใจใส่ต่อเนื่องส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจทันทีและการกลับมาใช้บริการซ้ำ ทั้งนี้ แรงจูงใจของการกำหนดหัวข้อนี้มาจากข้อเท็จจริงเชิงภาคสนามว่าพนักงานจำนวนหนึ่งไม่มั่นใจในการเริ่มต้นบทสนทนาและไม่ทราบ ว่าจะชวนสนทนาด้วยถ้อยคำใด จึงเลือกถามแบบปิดหรือถามทั่วไป ทำให้บทสนทนาไม่ก้าวไปสู่การสำรวจความต้องการเชิงลึกของลูกค้า ไม่เกิดการบริการเหนือกว่า ความคาดหวังในขณะที่พนักงานที่ได้รับคำชื่นชมและมีประสบการณ์ปฏิบัติงานต่อเนื่อง 1–2 ปี สามารถใช้วาทศิลป์ในการพูดได้อย่างเป็นธรรมชาติ ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนช่องว่างสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบผ่านหลักสูตรฝึกอบรมที่บูรณาการทั้งมิติทัศนคติด้านจิตบริการและทักษะปฏิสัมพันธ์เชิงรุกของพนักงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอามิร่า อารยสมัย และคณะ (2563) ที่กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจิตบริการในการให้บริการ อันเป็นฐานให้ต่อยอดสู่เทคนิคการสื่อสารที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะความสามารถในการตั้งคำถามปลายเปิดควบคู่กับวาทศิลป์ในการพูด ซึ่งมีนัยสำคัญเชิงกลยุทธ์ต่อคุณภาพการให้บริการในเชิงปฏิบัติการ เพราะทำหน้าที่เป็นจุดเริ่มต้นของปฏิสัมพันธ์ที่เป็นธรรมชาติ ลดภาวะชะงักงันในการเริ่มบทสนทนา และเปิดพื้นที่ให้ลูกค้าอธิบายบริบท ความคาดหวัง และแรงจูงใจด้วยภาษาของตนเอง ส่งผลให้เกิด

ข้อมูลเชิงลึกที่คำถามแบบปิดไม่สามารถเข้าถึงได้ เมื่อข้อมูลมีความครบถ้วน พนักงานสามารถวิเคราะห์ทางเลือก แนะนำกิจกรรม เมนู หรือเกมกอล์ฟที่สอดคล้องเฉพาะรายบุคคล กำกับจังหวะการดูแลให้เหมาะสมกับระดับทักษะและสภาวะอารมณ์ของลูกค้า ตลอดจนบริหารการสื่อสารในสถานการณ์ท้าทายได้อย่างมีเหตุผล กระบวนการถาม ฟัง ทวนความเข้าใจดังกล่าวช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการสื่อสารเสริมความรู้สึกมีส่วนร่วมและความไว้วางใจของลูกค้า

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วย บทบาทสมมติ (Role Play) ร่วมกับกรณีศึกษาเป็นรูปแบบที่เหมาะสมต่อการพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารและการบริการของพนักงานเบย์โฮสต์โดยข้อคิดเห็นจากการสนทนากลุ่มระบุสอดคล้องกันว่า การฝึกในสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงงานจริง เช่น การชวนสนทนา การตั้งคำถามปลายเปิด การแนะนำกิจกรรม เมนูอาหารเครื่องดื่ม และเกมกอล์ฟ และการรับมือข้อร้องเรียนช่วยให้ผู้เรียนกล้าพูดขึ้นจริง เห็นทางเลือกของถ้อยคำที่เหมาะสมตามบริบทลูกค้า และได้รับข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการแบบทันที ซึ่งแปลงความรู้เชิงแนวคิดไปสู่ทักษะที่ใช้งานได้จริง นอกจากนี้ รูปแบบดังกล่าวยังสอดคล้องกับกรอบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ Andragogy (Knowles, 1968) ที่เน้นความเชื่อมโยงกับปัญหาหน้างานและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ตลอดจนกรอบการประเมินผลการฝึกอบรมของ Kirkpatrick (2006) ที่เอื้อต่อการสะท้อนผลลัพธ์ในระดับปฏิกิริยา (Reactions) และการเรียนรู้ (Learning) ต่อเนื่องไปถึงพฤติกรรมการทำงาน (Behavior) โดยภาพรวม เหตุผลเชิงประจักษ์และเชิงทฤษฎีดังกล่าวจึงสนับสนุนให้เลือกใช้ Role Play ควบคู่กรณีศึกษาเป็นแกนของกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรนี้ เพื่อยกระดับความมั่นใจในการเริ่มบทสนทนา คุณภาพปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า และความต่อเนื่องของประสบการณ์บริการในบริบทองค์กร

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจของลูกค้าประกอบด้วยการต้อนรับอย่างอบอุ่น การเอาใจใส่ในทุกขั้นตอน การสื่อสารอย่างเป็นกันเอง ความจริงใจในการช่วยเหลือ และการให้บริการที่เกินความคาดหวัง ขณะที่คุณลักษณะเด่นของพนักงานบริการที่เป็นเลิศ ได้แก่ บุคลิกภาพที่ร่าเริง การสื่อสารเชิงบวกและเป็นมิตร การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และความสามารถในการดูแลลูกค้าเชิงรุก องค์ความรู้ดังกล่าวถูกนำไปออกแบบหลักสูตรพัฒนาการบริการของพนักงานเบย์โฮสต์ในสองแกนหลัก ได้แก่ คือ 1) การพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อสร้างความประทับใจแรกและบริการที่เป็นเลิศ โดยมุ่งยกระดับภาพลักษณ์ การใช้ถ้อยคำและน้ำเสียง ที่เหมาะสม การจัดการอารมณ์ และความพร้อมเชิงวิชาชีพ และ 2) การมีส่วนร่วมและการสร้างความสัมพันธ์อย่างยั่งยืน โดยเน้นการสื่อสารเชิงสัมพันธ์ การฟังเชิงรุก การคาดการณ์และตอบสนองความต้องการล่วงหน้า ตลอดจนการติดตามดูแลต่อเนื่อง ทั้งนี้ องค์ความรู้ถูกจัดระบบเป็นโมเดลปัจจัยในการสร้างความพึงพอใจของลูกค้า ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยในการสร้างความพึงพอใจของลูกค้า

จากการสังเคราะห์ ได้ข้อสรุปเป็น สองข้อหลักของสมรรถนะบริการ ที่ต้องพัฒนาในงานหน้าบ้านของเบย์โฮสต์ ได้แก่ 1) การพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อสร้างความประทับใจแรกและบริการที่เป็นเลิศ ซึ่งครอบคลุมภาพลักษณ์ การทักทาย น้ำเสียง ภาษากาย และการแต่งกายอย่างเหมาะสม และ 2) การมีส่วนร่วมและการสร้างความสัมพันธ์อย่างยั่งยืน ผ่านการชวนสนทนา การตั้งคำถามปลายเปิด และการติดตามปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งสองด้านถูกพัฒนาเป็นโครงสร้างหลักสูตร 2 โมดูลชัดเจนเพื่อนำไปใช้จริง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กำหนดหลักสูตรพัฒนาการบริการของเบย์โฮสต์ไว้ในแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประจำปีอย่างเป็นทางการ พร้อมจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอ และประกาศนโยบายสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง

1.2 ผู้บริหารและหัวหน้างานกำหนดมาตรฐานบริการให้ชัด ทำตนเป็นแบบอย่าง ยกย่องชมเชยผู้มีพฤติกรรมโดดเด่น และพัฒนาระบบพี่เลี้ยง/พนักงานต้นแบบเพื่อถ่ายทอดแนวปฏิบัติที่ดี

1.3 วางแผนอบรมเชิงปฏิบัติให้ชัด (บทบาทสมมติและปฏิบัติจริง) เตรียมผู้เข้าอบรมล่วงหน้า ติดตามผลหลังอบรม 1–3 เดือน โดยหัวหน้างานประเมินพฤติกรรมควบคู่ความพึงพอใจและการเรียนรู้ และเปรียบเทียบข้อมูลลูกค้าก่อน–หลัง (เช่น Qualtrics) เพื่อปรับปรุงหลักสูตร

1.4 กำหนดอบรมทบทวนทุก 6–12 เดือน ปรับเนื้อหาให้เหมาะกับตำแหน่งบริการอื่น ยกระดับมาตรฐานทั้งองค์กร และพัฒนาวิทยากรภายในเพื่อลดการพึ่งพาภายนอกและรักษาความรู้ในองค์กรอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การประเมินผลในครั้งนี้ยังไม่ครอบคลุมระดับที่ 4 (Results) อันเป็นผลลัพธ์ระดับองค์การ (เช่น ผลการดำเนินงานหรือความพึงพอใจของลูกค้าจริง) จึงเสนอให้การวิจัยครั้งต่อไปดำเนินการประเมินระดับที่ 4 เพื่อวัดความคุ้มค่าการฝึกอบรมในเชิงธุรกิจ

2.2 ควรเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบการฝึกอบรมที่หลากหลาย (ชั้นเรียนผสานพี่เลี้ยง การติดตามเรียนรู้ และการฝึกบทบาทสมมติอย่างต่อเนื่อง) รวมถึงการเสริม E-Learning หรือ Microlearning เพื่อระบุแนวทางที่เหมาะสมและคุ้มค่าที่สุด

2.3 ควรพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะเฉพาะของพนักงานเบย์โฮสต์และรูบริกประเมินหน้างาน เพื่อการวัดผลก่อน และหลังฝึกอบรมที่มีความเที่ยงและตรงเชิงเนื้อหา

2.4 ควรศึกษาปัจจัยเอื้อต่อการถ่ายโอนการฝึกอบรมสู่การปฏิบัติงานจริง (บทบาทหัวหน้างาน ระบบโค้ชและแรงจูงใจ รวมถึงอุปสรรคเชิงปฏิบัติการ) เพื่อกำหนดมาตรการสนับสนุนหลังอบรมที่มีประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

ท็อปกอล์ฟ เมกาซิตี้. (2565). ไปตีกอล์ฟที่ไหนดี? สนามกอล์ฟ Vs ไดร์ฟกอล์ฟ. แหล่งที่มา https://topgolfthailand.com/th/ไปตีกอล์ฟที่ไหนดี-สนามก/ สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2568.

ท็อปกอล์ฟ เมกาซิตี้. (2567). เป้าหมายตัวชี้วัดความพึงพอใจโดยรวม (OSAT) ประจำปี 2567. กรุงเทพมหานคร: ท็อปกอล์ฟ เมกาซิตี้.

อัครณี เมืองพันธ์. (2558). อิทธิพลของคุณภาพการให้บริการและคุมค่าที่รับรู้ต้านความคุ้มค่าต่อความไว้เชื่อเชื่อเชื่อใจความพึงพอใจ การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าสนามฝึกซ้อมกอล์ฟบางพลี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

อามิร่า อารยสมัย และคณะ. (2563). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การบริการด้วยใจ เพื่อเสริมสร้างจิตบริการในการให้บริการของพนักงานบริษัท อินโนเวชั่นเทคโนโลยี จำกัด. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 35(2), 222-232.

Brand Buffet. (2565). ท็อปกอล์ฟ เมกาซิตี้ สร้างความตื่นตา ครั้งแรกในประเทศไทย แหล่งรวมกีฬาและความบันเทิงครบวงจร. แหล่งที่มา https://www.brandbuffet.in.th/2022/03/topgolf-mega-city-thailand/ สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2568.

Topgolf Thailand. (2567). ท็อปกอล์ฟ ประเทศไทย รับสุดยอดรางวัล NEW BEST MICE DESTINATION. แหล่งที่มา https://topgolfthailand.com/th/topgolf-thailand-receives-prestigious-award-for-new-best-mice-destination/ สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2568.

Brodie, R. J., Hollebeek, L. D., Jurić, B. and Ilić, A. (2011). Customer engagement: Conceptual domain, fundamental propositions, and implications for research. Journal of Service Research,14(3), 252-271.

Kirkpatrick, D. L. (1998). Evaluating training programs: The four levels. 2nd ed. Berrett-Koehler Publishers.

Knowles, M. S. and Associates. (1984). Andragogy in action: Applying modern principles of adult learning. Jossey-Bass.

Parasuraman et al. (1990). Delivering Quality Service: Balancing Customer perceptions and expectation. London: The Free Press.

Parasuraman et al. (1998). SERVQUAL: A Multiple-Item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality. Journal of Retailing, 64(1), 12-40.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนกลุ่มสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี

GUIDE FOR DEVELOPING PUBLIC RELATIONS OPERATIONS IN THE DIGITAL ERA ACCORDING TO THE FOUR PRINCIPLES OF SANGAHAVATTHU IN LAMPHAYA SAHAWITTHAYASUKSA SCHOOL GROUP, SARABURI PROVINCE

[1]ปภาวดี ศรีสว่าง Papawadee Srisawang [2]สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai
[3]พระสุรชัย สุรชโย PhraSurachai Surachayo
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: papawadees.ps@gmail.com

Article Received: May 27, 2026. Revised: June 30, 2026. Accepted: June 30, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพงานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัล 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 122 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน วิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพงานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลในภาพรวมและรายด้านทั้ง 2 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการออกแบบเว็บไซต์ เน้นการคงจุดเด่นด้านความสวยงาม ควบคู่กับการปรับปรุงโครงสร้างให้ใช้งานง่าย จัดเมนูชัดเจน ใช้ภาษาสุภาพ และรองรับการเข้าถึงอย่างเท่าเทียม (2) ด้านคุณภาพของเนื้อหาบนเว็บไซต์มุ่งบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์) ปิยวาจา (สื่อสารเป็นมิตรเข้าใจง่าย) อัตถจริยา (เนื้อหานำไปแก้ปัญหาได้จริง) และสมานัตตตา (พัฒนาข้อมูลให้ครบถ้วนและทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้งาน และ 3) แนวทางการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 2 ด้าน โดยมีการบูรณาการหลักธรรม ดังนี้ (1) ด้านการออกแบบเว็บไซต์ เน้นการจัดหมวดหมู่ให้ค้นหาข้อมูลได้ง่าย (ทาน) ใช้ภาษาสุภาพและรูปแบบที่สบายตา (ปิยวาจา) รองรับการใช้งานทุกอุปกรณ์พร้อมระบบอำนวยความสะดวก (อัตถจริยา) และออกแบบให้ทุกคนเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม (สมานัตตตา) และ (2) ด้านคุณภาพของเนื้อหาบนเว็บไซต์ เน้นนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ (ทาน) สื่อสารด้วยภาษาและรูปแบบที่เข้าใจง่าย (ปิยวาจา) จัดทำเนื้อหาที่นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง (อัตถจริยา) และอัปเดตข้อมูลให้ทันสมัยครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างสม่ำเสมอ (สมานัตตตา)

คำสำคัญ: งานประชาสัมพันธ์, ยุคดิจิทัล, หลักสังคหวัตถุ 4

Abstract

This research article aims to 1) Study the state of public relations operations in the digital era, 2) Study methods for developing public relations operations in the digital era according to the Four Principles of Sangahavatthu, and 3) Study guidelines for developing public relations operations in the digital era according to the Four Principles of Sangahavatthu. It is a mixed-methods research, with quantitative research using questionnaires from the entire research population of 122 people, analyzed using basic statistics including frequency, percentage, mean and standard deviation, and qualitative research interviewing 6 experts. The data were analyzed using content analysis.

The research results found that 1) The state of public relations operations in the digital age, both overall and in each of the two aspects, was at a high level. 2) Methods for developing public relations operations in the digital age according to the Four Principles of Sangahavatthu consisted of two aspects: (1) Website design, emphasizing maintaining the strengths of aesthetics, while improving the structure for ease of use, clear menus, polite language, and equal accessibility; and (2) Website content quality, which focused on integrating the Four Principles of Sangahavatthu, namely Dana (providing useful information), Piyavaca (communicating in a friendly and easy-to-understand manner), Atthacariya (offering content that can be practically applied to solve problems), and Samanattata (continuously updating comprehensive and current information) These principles were applied to in order to enhance credibility and maximize benefits for users; and 3) The guidelines for developing digital-era public relations operations according to the Four Principles of Sanghahavatthu, comprised of two aspects, with the integration of the principles as follows: (1) Website design: focusing on categorizing for easy information searching (Dana), using polite language and a visually pleasing format (Piyavaca), being compatible with all devices with accessibility support systems (Atthacariya), and designing for equal accessibility for all users (Samanattata); and (2) Website content quality: focusing on presenting accurate and useful information (Dana), communicating with language and format that is easy to understand (Piyavaca), creating content that can be practically applied (Atthacariya), and regularly updating information to be up-to-date and cover all target groups (Samanattata).

Keywords: Public Relations Operations, Digital Age, The Four Principles of Sanghahavatthu

บทนำ

ปัจจุบันการประชาสัมพันธ์มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลและหน่วยงานตลอดจนงานด้านการศึกษา งานราชการ งานด้านศาสนาและงานสังคมสงเคราะห์ ทั้งนี้เพราะการประชาสัมพันธ์เป็นงานเชิงสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนด้วยการสร้างสัมพันธภาพอันดีและการพัฒนาส่งเสริมความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกันเพื่อให้เกิดความรู้สึกนึกคิดที่ดี โรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งในสังคมทำหน้าที่ให้การศึกษาอบรมแก่เยาวชนเพื่อให้เป็นผู้มีความรู้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รวมทั้งให้มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในด้าน เศรษฐกิจการเมืองและสังคม งานหลักของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่อไปนี้คือการสอน การแนะแนวการศึกษาและอาชีพกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนและบริการของโรงเรียนเพื่อสนองความสนใจและความต้องการอันจำเป็นของนักเรียน ชุมชน หรือสังคมใกล้โรงเรียนและประเทศชาติ (จันทรานี สงวนนาม, 2551)

การประชาสัมพันธ์โรงเรียนหรือการดำเนินงานประชาสัมพันธ์โรงเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่งานในการประชาสัมพันธ์ต่อประชาชน เพื่อให้ประชาชนในกลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจตรงกันและความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียน งานประชาสัมพันธ์เป็นงานสำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจอันดีที่สร้างสัมพันธภาพระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรสถาบันกับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์ที่ดีซึ่งจะสร้างความนิยมให้แก่กลุ่มคนต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนด้วยวิธีการแจ้งให้ประชาชนได้ทราบถึงนโยบาย วัตถุประสงค์และสิ่งต่างๆ ที่โรงเรียนหรือสถาบันทำลงไป การประชาสัมพันธ์ที่ดีจะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการดำเนินงานขององค์กรสถาบัน (ระภีพรรณ ร้อยพิลา, 2553) การประชาสัมพันธ์เป็นการทำงานที่ต่อเนื่องและหวังผลระยะยาวเป็นการกระทำที่ต่อเนื่องไม่มีวันจบสิ้นทั้งนี้ เพราะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำเป็นต้องได้รับข้อมูลที่ถูกต้องสม่ำเสมอ การขาดการรับรู้ในข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมนานๆ จะทำให้เกิดความรู้ที่คลาดเคลื่อนและเป็นบ่อเกิดของความรู้สึกที่ไม่ดี ซึ่งส่งผลต่อปฏิกิริยาในทิศทางที่เป็นผลเสียต่อหน่วยงานได้ โรงเรียนเป็นสถาบันที่ต้องดำเนินการติดต่อสัมพันธ์กับมวลชน โรงเรียนมีหน้าที่บริการการศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่น โรงเรียนต้องเป็นแบบอย่างของสถาบันที่ดี เพราะเป็นแหล่งปลูกฝังความรู้ความคิดอันเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมใดของโรงเรียนอยู่ก็จะประสบความล้มเหลวไม่เป็นที่ประทับใจของคนทั่วไป ตราบใดที่โรงเรียนยังเป็นสถาบันที่ต้องติดต่ออยู่ การประชาสัมพันธ์จึงถือเป็นความสำคัญที่โรงเรียนจะต้องวางแผนดำเนินการเพื่อภาพพจน์ที่ดีงามน่าศรัทธาเลื่อมใสมาสู่โรงเรียนโดยตรง (มิ่งขวัญ ทาสีภู, 2553)

สื่อประชาสัมพันธ์มีหลากหลายสื่อและรูปแบบเป็นเครื่องมือในการชักนำจูงใจกลุ่มเป้าหมายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีอิทธิพลต่อการรับรู้และทัศนคติของประชาชนอย่างมาก คนส่วนใหญ่จะคิดถึงแต่สื่อสารมวลชนที่เราคุ้นเคย อันได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ป้ายโฆษณาหรือสื่อภายนอกอาคารสถานที่เท่านั้น แต่หากประมวลเป็นหมวดหมู่แล้ว สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์จะมีดังต่อไปนี้ 1) สื่อสารมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ป้ายโฆษณา นิตยสาร 2) สื่อมวลชนสัมพันธ์ ได้แก่การจัดประชุมสัมมนา การพบปะกับสื่อมวลชน การจัดให้สื่อมวลชนดูงานหรือเยี่ยมเยียน 3) สื่อสิ่งพิมพ์พิเศษ ได้แก่รายงานประจำปี การทำสมุดเล่มเล็ก เอกสารเผยแพร่การจัดทำหนังสืออธิบายรายละเอียดของหน่วยงาน การใช้เอกสารเพื่อให้ข้อเท็จจริง แผ่นพับ วารสารวิชาการ ใบปลิว จดหมายข่าว 4) สื่อกิจกรรมพิเศษ ได้แก่ การจัดการแข่งขัน การจัดกิจกรรมกีฬาสีภายใน การจัดงานฉลอง การจัดรายการบันเทิง การบริการสังคม การจัดประชุมสัมมนา การ

เปิดโอกาสให้เยี่ยมชมหน่วยงาน การจัดนิทรรศการ การแถลงข่าว 5) สื่อบุคคล ได้แก่ การกล่าวรายงาน การแสดงความคิดเห็นในที่ชุมนุม การบอกปากต่อปาก การแต่งตั้งคณะประชาสัมพันธ์ 6) สื่อสิ่งของ ได้แก่ เครื่องแบบชุด เสื้อของนักกีฬา อุปกรณ์เครื่องเขียน สมุดนักเรียน 7) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ซีดีรอม อินเทอร์เน็ท อีเมล์ เว็บไซต์ และโฮมเพจ 8) สื่อพื้นบ้าน ได้แก่สื่อประเพณีและสื่อชุมชน 9) ศูนย์กิจกรรม ได้แก่ศูนย์ฝึกอาชีพ ศูนย์สาธิต ศูนย์ศิลปะวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ 10) สื่อโสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่การนำเสนอในรูปของเทปบันทึกเสียงแบบตลับ แผ่นบันทึกภาพต่างๆ การทำสารคดีวีดีทัศน์ ภาพนิ่งและภาพถ่าย (มโนชา จงหมื่นไวย, 2553) ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิผลจึงส่งผลให้สถานศึกษาเป็นที่ยอมรับและเกิดภาพลักษณ์ที่ดี เป็นการขับเคลื่อนให้สถานศึกษาได้เผยแพร่ข่าวสารไปยังผู้รับข้อมูลผ่านกระบวนการสื่อสารด้วยวิธีการต่างๆ อย่างมีระบบเป็นขั้นเป็นตอน และต้องใช้การประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานของสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามความมุ่งหมายในที่สุด

หลักธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเหมาะสมที่จะนำมาใช้ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์นี้สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้หลายกรณี โดยเฉพาะด้านการสื่อสารนั้น ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนได้หลายประการ โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานัตตตา (โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ ประชาชน และวางตนเหมาะสม) ซึ่งเป็นหลักธรรมจะที่ทำให้คนเราอยู่กันด้วยความรัก อยู่กันด้วย ความปรารถนาดี และผูกน้ำใจต่อกันไว้ได้ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2543)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่างานประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างเว็บไซต์ของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยศึกษาลำพญา อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี โดยมุ่งเน้นการออกแบบและประโยชน์ที่ตอบสนองทุกความต้องการของผู้ใช้งานอย่างครอบคลุม เพื่อให้ได้เว็บไซต์ที่มีประสิทธิภาพต่องานประชาสัมพันธ์ให้ได้มากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพงานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในลุ่มโรงเรียนสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี จำนวน 122 คน และใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการประชาสัมพันธ์ และประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 7 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัล จากวารสาร ตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.924 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพงานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพงานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี สรุปผลการวิจัยดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพงานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี

สภาพงานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี	**N=122 คน**			
	ระดับความคิดเห็น			
	μ	σ	**แปลผล**	**อันดับ**
1. ด้านการออกแบบเว็บไซต์	4.14	0.79	มาก	1
2. ด้านคุณภาพของเนื้อหาบนเว็บไซต์	4.11	0.79	มาก	2
ภาพรวม	**4.13**	**0.79**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพงานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 2 ด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการออกแบบเว็บไซต์ และด้านคุณภาพของเนื้อหาบนเว็บไซต์ ตามลำดับ

2. วิธีการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนกลุ่มสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี

2.1 ด้านการออกแบบเว็บไซต์ การออกแบบเว็บไซต์ในภาพรวมมีทิศทางที่ดี ผู้ใช้งานค่อนข้างพึงพอใจ โดยเฉพาะเรื่องความสวยงามและความสบายตา ซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งที่ช่วยดึงดูดผู้ใช้ได้ แต่ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบางส่วนที่ควรปรับปรุง โดยเฉพาะเรื่องความง่ายในการใช้งานและการจัดวางเมนูที่ยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร นอกจากนี้การออกแบบควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่เข้าใจง่าย ใช้ภาษาสุภาพ และมีโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อนควบคู่ไปกับการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้ทุกกลุ่มเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยเห็นว่าเว็บไซต์ที่ดีไม่ใช่แค่สวย แต่ต้องใช้งานง่ายและเข้าถึงได้สำหรับทุกคนด้วย

2.2 ด้านคุณภาพของเนื้อหาบนเว็บไซต์ เนื้อหาบนเว็บไซต์โดยรวมมีคุณภาพในระดับที่น่าพอใจ ผู้ใช้งานเชื่อมั่นในความถูกต้องและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งสะท้อนแนวคิดของ “ทาน” คือการให้ข้อมูลที่มีคุณค่าแก่ผู้รับ ขณะเดียวกันการจัดเนื้อหาให้เข้าใจง่ายและเป็นมิตรกับผู้ใช้ก็สอดคล้องกับ “ปิยวาจา” ในรูปแบบของการสื่อสารที่ดี อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่ายังควรพัฒนาเรื่องความครบถ้วนและความทันสมัยของข้อมูลให้มากขึ้น เพื่อให้ตอบโจทย์ผู้ใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเชื่อมโยงกับ “สมานัตตตา” ในการนำเสนอข้อมูลอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียม อีกทั้งการจัดทำเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้ได้จริงและช่วยแก้ปัญหาให้ผู้ใช้งาน ยังสะท้อนถึง “อัตถจริยา” ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาเนื้อหาเว็บไซต์ที่ดีควรยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ควบคู่กัน เพื่อให้เกิดทั้งคุณค่า ความน่าเชื่อถือและประโยชน์ต่อผู้ใช้งานอย่างแท้จริง

3. แนวทางการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนกลุ่มสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี ดังนี้

3.1 ด้านการออกแบบเว็บไซต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีดังนี้ 1) “ทาน” ครูควรพัฒนาเว็บไซต์ให้เป็นแหล่ง “ให้ข้อมูล” ที่มีคุณค่า โดยครูออกแบบโครงสร้างให้เข้าถึงข้อมูลสำคัญได้รวดเร็ว เช่น ข่าวประชาสัมพันธ์ ปฏิทินกิจกรรม และข้อมูลสถานศึกษาอย่างครบถ้วน พร้อมทั้งจัดหมวดหมู่เนื้อหาให้ชัดเจน ลดความซับซ้อนของเมนู เพื่อให้ผู้ใช้ทุกกลุ่มสามารถค้นหาข้อมูลได้อย่างสะดวกและเท่าเทียม อันจะช่วยยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารของโรงเรียน 2)“ปิยวาจา” การออกแบบเว็บไซต์ครูควรใช้ภาษาที่สุภาพ ชัดเจน และเป็นมิตรต่อผู้ใช้งาน ทั้งในข้อความ เมนู และคำอธิบายต่าง ๆ ควบคู่กับการเลือกใช้รูปแบบตัวอักษร สี และองค์ประกอบภาพที่สบายตา เพื่อสร้างประสบการณ์การใช้งานที่ดี ทำให้ผู้ใช้รู้สึกผ่อนคลายและเกิดความประทับใจในการเข้าถึงข้อมูล 3) “อัตถจริยา” ครูควรมุ่งเน้นการออกแบบที่ตอบสนองต่อการใช้งานจริง เช่น รองรับการใช้งานผ่านมือถือ (Responsive Design) มีระบบนำทางที่ไม่ซับซ้อน และมีฟังก์ชันที่ช่วยอำนวยความสะดวก เช่น ปุ่มค้นหา ลิงก์ด่วน หรือระบบติดต่อสอบถาม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด 4) “สมานัตตตา” การออกแบบเว็บไซต์ครูควรถูกออกแบบให้ผู้ใช้งานทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน ผู้ปกครอง ครู หรือชุมชน รวมถึงผู้ที่มีข้อจำกัดด้านทักษะเทคโนโลยี โดยควรใช้รูปแบบที่เข้าใจง่าย มีคำแนะนำการใช้งานที่ชัดเจน และลดอุปสรรคในการเข้าถึง เพื่อสร้างความเสมอภาคทางข้อมูลข่าวสาร

3.2 ด้านคุณภาพของเนื้อหาบนเว็บไซต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีดังนี้ 1) ทาน ครูควรพัฒนาเนื้อหาให้มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และผ่านการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ โดยครูต้องนำเสนอข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน เช่น ข่าวสารการศึกษา แนวทางการเรียนรู้ หรือข้อมูลบริการต่างๆ ของโรงเรียน ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีต่อสถานศึกษา 2) ปิยวาจา เนื้อหาบนเว็บไซต์ ครูควรเรียบเรียงด้วย

ภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งมีการจัดรูปแบบให้อ่านง่าย เช่น การแบ่งหัวข้อ การใช้ภาพประกอบ หรืออินโฟกราฟิก เพื่อช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถรับสารได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 3) อัตถจริยา ครูควรมุ่งเน้นการสร้างเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เช่น คู่มือ แนวปฏิบัติ ข่าวสารที่ช่วยในการตัดสินใจ หรือข้อมูลที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน อันจะช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับเว็บไซต์ในฐานะแหล่งเรียนรู้และศูนย์กลางข้อมูล 4) สมานัตตตา ครูควรมีการอัปเดตข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ ทันสมัย และนำเสนอข้อมูลอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ โดยครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและทุกกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อสร้างความต่อเนื่องและความน่าเชื่อถือในการประชาสัมพันธ์

การพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลของโรงเรียนกลุ่มสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี ควรยึดหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นกรอบในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการออกแบบเว็บไซต์ให้มีความสวยงาม ควบคู่กับความสะดวกในการใช้งาน และโครงสร้างที่ชัดเจนเข้าถึงง่าย ขณะเดียวกันควรพัฒนาเนื้อหาให้มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือและทันสมัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง การสื่อสารควรใช้ภาษาที่สุภาพ เป็นมิตรและเข้าใจง่ายเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้ใช้งาน นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้ทุกกลุ่ม พร้อมทั้งมีการอัปเดตข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ การบริหารจัดการควรมีการวางแผนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้การประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียนได้อย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพงานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 2 ด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการออกแบบเว็บไซต์ และด้านคุณภาพของเนื้อหาบนเว็บไซต์ ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในการสร้างภาพลักษณ์ของสถานศึกษาผ่านสื่อดิจิทัล อย่างไรก็ตาม แม้เว็บไซต์จะมีความโดดเด่นด้านความสวยงามแต่ยังพบข้อจำกัดในด้านความสะดวกในการใช้งาน เช่น การจัดวางเมนูที่ยังไม่ชัดเจน และการเข้าถึงข้อมูลที่ยังไม่ตรงต่อความต้องการของผู้ใช้งาน ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของเกษมศักดิ์ ทองตัน (2559) ที่พบว่า องค์ประกอบของเว็บไซต์สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านข้อมูลสาขาวิชา ด้านข้อมูลบุคลากร ด้านข้อมูลหลักสูตร ด้านเครื่องมือการสื่อสาร และด้านเครื่องมืออำนวยความสะดวกและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีต่อองค์ประกอบของเว็บไซต์สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูโกศลปริยัตยานุกิจ (ธฤติ วิโรจโน), สุทธิพงษ์ ศรีวิชัยและสมศักดิ์ บุญปู่ (2563) ที่พบว่า หลักมนุษยสัมพันธ์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา 3 ด้าน คือ คุณลักษณะส่วนตัว การเข้าใจผู้อื่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนกลุ่มสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการออกแบบเว็บไซต์ เน้นการคงจุดเด่นด้านความสวยงาม ควบคู่กับการปรับปรุงโครงสร้างให้ใช้งานง่าย จัดเมนูชัดเจน ใช้ภาษาสุภาพ และรองรับการเข้าถึงอย่างเท่าเทียม (2) ด้านคุณภาพของเนื้อหาบนเว็บไซต์ มุ่งบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์) ปิยวาจา (สื่อสารเป็นมิตรเข้าใจง่าย) อัตถจริยา (เนื้อหานำไปแก้ปัญหาได้จริง)

และสมานัตตตา (พัฒนาข้อมูลให้ครบถ้วนและทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของชุฏิภัคศ์ เขมวิมุตติวงศ์ (2559) ที่พบว่า การเรียนรู้โดยการปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอนของการผลิต ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ กลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ในการผลิตสื่อแอนิเมชันเพื่อการเรียนรู้มีระดับความพึงพอใจของผู้ชมสื่ออยู่ในระดับดีมาก และสอดคล้องกับการวิจัยของเกษรินทร์ สินวัฒน์, ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่และสุเวศ กลับศรี (2568) ที่พบว่า คู่มือการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนวัดวังหิน ประกอบด้วยกระบวนการดำเนินกาเกี่ยวกับ 6 งานที่สำคัญในการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน ได้แก่ 1) งานให้บริการชุมชน 2) งานรับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากชุมชน 3) งานเสริมสร้างสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ 4) งานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ 6) งานประชาสัมพันธ์ โดยบูรณาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย (1) ทาน (การให้) (2) เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก) (3) อัตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์) (4) สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ)

3 การเสนอแนวทางการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนกลุ่มสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย 2 ด้าน โดยมีการบูรณาการหลักธรรม ดังนี้ 1) ด้านการออกแบบเว็บไซต์ เน้นการจัดหมวดหมู่ให้ค้นหาข้อมูลได้ง่าย (ทาน) ใช้ภาษาสุภาพและรูปแบบที่สบายตา (ปิยวาจา) รองรับการใช้งานทุกอุปกรณ์พร้อมระบบอำนวยความสะดวก (อัตถจริยา) และออกแบบให้ทุกคนเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม (สมานัตตตา) และ 2) ด้านคุณภาพของเนื้อหาบนเว็บไซต์ เน้นนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ (ทาน) สื่อสารด้วยภาษาและรูปแบบที่เข้าใจง่าย (ปิยวาจา) จัดทำเนื้อหาที่นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง (อัตถจริยา) และอัปเดตข้อมูลให้ทันสมัยครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างสม่ำเสมอ (สมานัตตตา) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรางทิพย์ พรหมปลอด, พระครูพิจิตรศุภการ และมะลิวัลย์ โยธารักษ์ (2568) ที่พบว่า แนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานงานของผู้บริหาร ครู ชุมชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อมุ่งเน้นการปรับปรุง แนะนำ ส่งเสริม พัฒนา และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่สถานศึกษากำหนดอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน ซึ่งประกอบกระบวนการการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน คือ 1) การให้บริการชุมชน 2) การประชาสัมพันธ์ 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น 4) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน และแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน 4 องค์ประกอบกับหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย 1) ทาน การให้ 2) ปิยวาจา พูดจาสุภาพไพเราะ 3) อัตถจริยา ประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น 4) สมานัตตตา การวางตนให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูโกศลปริยัตยานุกิจ (ธฤติ วิโรจโน), สุทธิพงษ์ ศรีวิชัยและสมศักดิ์ บุญปู่ (2563) ที่พบว่า การบูรณาการหลักมนุษยสัมพันธ์กับหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยหลักมนุษยสัมพันธ์สำหรับผู้บริหารโรงเรียน และหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบริหารโรงเรียนเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาบูรณาการกับหลักมนุษยสัมพันธ์ คือ สังคหวัตถุ 4 และ แนวทางการบูรณาการหลักมนุษยสัมพันธ์กับหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร (3 Flowers Model) ต้องมีจุดเน้นสำคัญ 3 หลัก ได้แก่ (1) หลักมนุษยสัมพันธ์สำหรับผู้บริหารโรงเรียน เป็นระดับการแสดงออกของผู้บริหารโรงเรียน ในการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับครู นักเรียน และชุมชน (2) หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบริหารโรงเรียน เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาบูรณาการกับหลัก

มนุษยสัมพันธ์ทั้ง 7 ประการนั้น และ (3) หลักการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วยการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

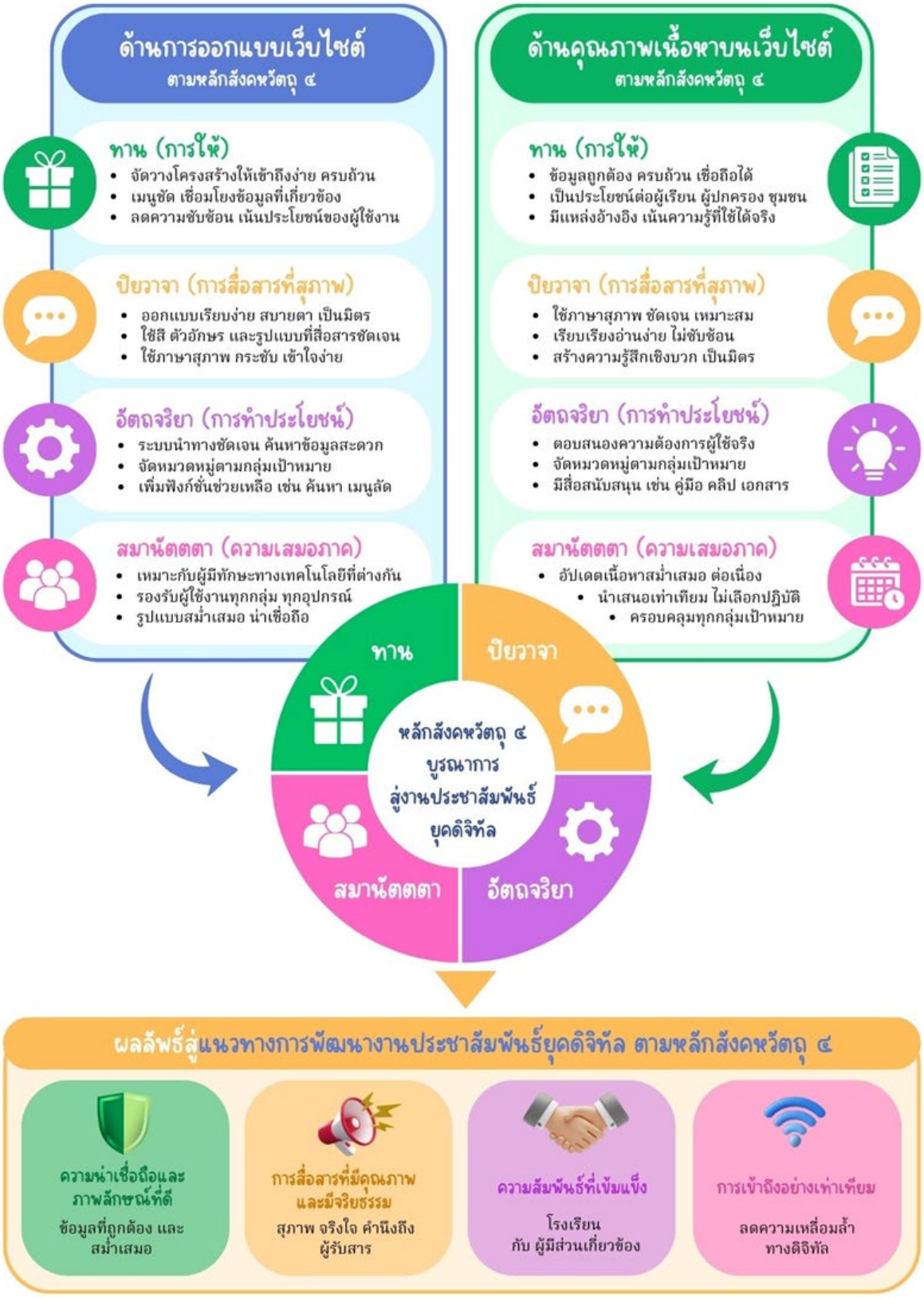
องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนกลุ่มสหวิทยศึกษาลำพญา จังหวัดสระบุรี มีดังนี้

1. ด้านการออกแบบเว็บไซต์ (ตามหลักสังคหวัตถุ 4) 1) ทาน (การให้) ครูมีการจัดวางโครงสร้างที่ใจง่าย ครบถ้วน รวดเร็ว เห็นเมนูที่ชัดเจน และมีการเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ถูกต้อง โดยลดความซับซ้อน เน้นประโยชน์สูงสุดของผู้ใช้เข้าใช้งาน 2) ปิยวาจา (การสื่อสารที่สุภาพ) ครูต้องการออกแบบเว็บไซต์ที่เรียนง่าย สบายตา มีการใช้สี ตัวอักษร และรูปแบบที่มีการสื่อสารอย่างชัดเจน ใช้ภาษาที่สุภาพ กระชับ และเข้าใจง่าย 3) อัตถจริยา (การทำประโยชน์) ครูควรออกแบบเว็บไซต์ให้มีระบบนำทางชัดเจน สามารถค้นหาข้อมูลได้สะดวก จัดวางหมวดหมู่ตามกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเป็นระเบียบ และเพิ่มฟังก์ชันช่วยเหลือในการค้นหาข้อมูลหรือเมนูลัด 4) สมานัตตตา (ความเสมอภาค) การออกแบบเว็บไซต์ครูควรออกแบบให้สามารถรองรับผู้ใช้ได้ทุกกลุ่ม และทุกอุปกรณ์ เหมาะกับผู้มีทักษะทางเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน มีรูปแบบที่สม่ำเสมอ ทันสมัย และน่าเชื่อถือ

2. ด้านคุณภาพเนื้อหาบนเว็บไซต์ (ตามหลักสังคหวัตถุ 4) 1) ทาน (การให้) ครูต้องมีการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยข้อมูลมีแหล่งที่มาอ้างอิงชัดเจน เน้นให้ความรู้ที่ใช้ได้จริง 2) ปิยวาจา (การสื่อสารที่สุภาพ) ครูต้องมีการใช้ภาษาในการนำเสนอบนเว็บไซต์ที่สุภาพ สื่อสารชัดเจน และเหมาะสม มีการเรียบเรียงจัดวางที่ทำให้การอ่านง่ายขึ้น ไม่ซับซ้อน สามารถสร้างความรู้สึกเชิกบวกได้ 3) อัตถจริยา (การทำประโยชน์) ครูควรมีเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้จริง มรสื่อในการสนับสนุนการใช้งาน เช่น คู่มือ คลิป เอกสารในการใช้งานเว็บไซต์ 4) สมานัตตตา (ความเสมอภาค) ครูควรอัปเดตเนื้อหาข้อมูลต่างๆอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นำเสนอความเท่าเทียมได้เป็นอย่างดี โดยไม่เลือกปฏิบัติ คลอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

3. ผลลัพธ์สู่การพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลที่ยั่งยืน การพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลที่ยั่งยืน ที่บูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับการออกแบบเว็บไซต์และการพัฒนาเนื้อหา เพื่อให้เว็บไซต์สถานศึกษาเป็นแหล่งข้อมูลที่มีคุณค่า เป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์และพื้นที่การสื่อสารที่เท่าเทียมและยั่งยืนได้ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ควรประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ รวมถึงการจัดทำเนื้อหาให้มีคุณภาพ

1.3 ควรปรับปรุงโครงสร้างเว็บไซต์ให้มีความชัดเจน ใช้งานง่าย และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว โดยคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้ใช้งานเป็นสำคัญ

1.4 ควรพัฒนาเว็บไซต์ให้รองรับการใช้งานผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลาย เช่น โทรศัพท์มือถือและแท็บเล็ต เพื่อเพิ่มการเข้าถึงข้อมูล ให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาที่ถูกต้อง ครบถ้วน และทันสมัย ใช้ภาษาที่สุภาพ เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร

1.5 วางแผนการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางดิจิทัลอื่นควบคู่กับเว็บไซต์ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อขยายการเข้าถึงและสร้างการมีส่วนร่วม

1.6 ติดตามและประเมินผลการใช้งานเว็บไซต์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งานมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของงานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัล เช่น พฤติกรรมของผู้ใช้งาน ความพึงพอใจต่อเว็บไซต์ หรือผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของสถานศึกษา เพื่อให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างชัดเจน

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยเชิงทดลองหรือวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนาและทดสอบรูปแบบหรือโมเดลการประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 อย่างเป็นรูปธรรม โดยอาจนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยไปทดลองใช้ในสถานศึกษาจริง และประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือสื่อมัลติมีเดียเชิงโต้ตอบ ในการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความทันสมัยของการสื่อสาร

2.4 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบในระยะยาวของการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัล ทั้งในด้านการรับรู้ของผู้ใช้งาน ความเชื่อมั่นต่อองค์กร และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้สามารถประเมินความยั่งยืนของแนวทางการพัฒนาได้อย่างรอบด้านและเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

เกษมศักดิ์ ทองตัน. (2559). การพัฒนาเว็บไซต์สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เกษรินทร์ สินวัฒน์, ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่และสุเวศ กลับศรี. (2568). การพัฒนาคู่มือการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนวัดวังหิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 12(1), 103–114.

จันทรานี สงวนนาม. (2551). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บุ๊ค พอยท์.

ชุฏิภัคศ์ เขมวิมุตติวงศ์. (2559). การวิจัยเชิงกรณีศึกษา : การพัฒนานักศึกษาโดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ในการผลิตสื่อแอนิเมชันเพื่อการเรียนรู้. วารสารบัณฑิตวิจัย, 8(2), 1.

ปรางทิพย์ พรหมปลอด, พระครูพิจิตรศุภการ และมะลิวัลย์ โยธารักษ์. (2568). การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 12(2), 208–219.

พระครูโกศลปริยัตยานุกิจ (ธฤติ วิโรจโน), สุทธิพงษ์ ศรีวิชัยและสมศักดิ์ บุญปู่. (2563). การบูรณาการหลักมนุษยสัมพันธ์กับหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7(2), 14–27.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2543) พจนานุกรมพุทศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. (2525). พุทธศาสนากับคนรุ่นใหม่และสังคมไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

มโนชา จงหมื่นไวย. (2553). การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาการ ดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

มิ่งขวัญ ทาสีภู. (2553). การพัฒนาการดำเนินงานประชาสัมพันธ์โรงเรียนมารียพิทักษ์อุดรธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ระภีพรรณ ร้อยพิลา. (2553). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการประชาสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม กลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี

GUIDELINES FOR DEVELOPING STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM BASED ON BUDDHIST PRINCIPLES: A CASE STUDY OF THE ANUBAN NONG KHAYANG SCHOOL GROUP, UTHAI THANI PROVINCE

[1]อดิศักดิ์ พันธุ์เรณู Adisak Panrenoo [2]พระครูภัทรธรรมคุณ PhrakruPhattharathammakhun
[3]สุทิศ สวัสดี Suthit Sawaddi
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: aon.panrenoo@gmail.com

Article Received: April 13, 2026. Revised: June 30, 2026. Accepted: June 30, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 148 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมและวิชาการ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านและยั่งยืน และ 3) แนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วย (1) ทาน ให้ความช่วยเหลือทั้งด้านข้อมูล สิ่งของ และจิตใจ (2) ปิยวาจา ใช้การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และสุภาพ (3) อัตถจริยา ดำเนินการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบและประสานงานกับทุกฝ่าย และ (4) สมานัตตตา ดูแลนักเรียนอย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ การบูรณาการหลักธรรมนี้ช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพในการดูแลผู้เรียน

คำสำคัญ: การพัฒนา, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, หลักพุทธธรรม

Abstract

This research aims to 1) Study the current state of student care and support system, 2) Study methods for developing student care and support system based on Buddhist principles, and 3) Propose guidelines for developing student care and support system based on Buddhist principles. This is a mixed-methods research, combining quantitative research using questionnaires administered to the entire research population of 148 people. The data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, standard deviation, and qualitative research through interviews with 7 key informants, the data were analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: 1) The overall and individual aspects of the student care and support system were at a high level; 2) The methods for developing the student care and support system based on the Four Principles of Sanghahavatthu in the Nong Khayang Kindergarten group, Uthai Thani Province, focused on addressing behavioral and academic problems, along with promoting morality, ethics, and building good relationships between teachers, students, and parents, aiming for holistic and sustainable student development; and 3) Guidelines for managing the student care and support system based on the Four Principles of Sanghahavatthu in the Nong Khayang Kindergarten group, Uthai Thani Province, consisted of (1) Dana, providing assistance in terms of information, material and emotional support; (2) Piyavaca, using constructive and polite communication; (3) Atthacariya, providing assistance systematically and coordinating with all parties; and (4) Samanattata, caring for students equally and without discrimination. Integrating these principles helps build trust and effective cooperation in student care.

Keywords: Development, Student Care and Support System, The Four Principles of Sanghahavatthu

บทนำ

ยุคศตวรรษที่ 21 นั้นเป็นหัวใจต่อการเรียนการสอน หมายความว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ดีของครูที่การเรียนรู้ในโรงเรียนต้องได้มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมโดยสิ้นเชิง คือ ต้องเปลี่ยนจากคำว่าครูสอนการมาเป็นครูฝึก ต้องเปลี่ยนจากห้องที่สอนมาเป็นห้องทำงาน ต้องเปลี่ยนจากเน้นการสอนของครูมาเป็นเน้นการเรียนของนักเรียน ต้องเป็นการเปลี่ยนจากเรียนรายบุคคลมาเป็นการเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม ต้องเปลี่ยนจากการเรียนแบบแข่งขันมาเป็นการเรียนแบบช่วยเหลือแบ่งปันกัน ครูเปลี่ยนจากการบอกเนื้อหาสาระมาทำหน้าที่สร้างแรงบันดาลใจ สร้างความท้าทายความสนุก ในการเรียนให้แก่ศิษย์ โดยเน้นออกแบบการเรียนให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติ ครูสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักเรียนโดยการลงมือทาร่วมกันกับนักเรียนซึ่งครูที่เป็นที่ต้องการของนักเรียนก็คือ ครูที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีนวัตกรรม หรือสื่อในการเรียนการสอนนักเรียนที่หลากหลายซึ่งเป็นผลทาให้ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนของ

นักเรียนดีขึ้นบทบาทของครูในชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพจาเป็นต้องเปลี่ยนแปลงและการจัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนจากการเน้นที่การสอนของครูเป็นเน้นที่การเรียนรู้ของนักเรียนและเปลี่ยนจากเน้นที่การเรียนของแต่ละบุคคลมาเป็นเน้นที่การเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม รวมทั้งเปลี่ยนจากการเรียนแบบเน้นการแข่งขันมาเป็นเน้นที่ความร่วมมือหรือช่วยเหลือแบ่งปันกัน จึงถือเป็นการเรียนรู้ร่วมกันไปกับกระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอนและสมาชิกที่อยู่ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (วิจารณ์ พานิช, 2564)

ปัจจุบันการศึกษานับเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาให้มีความเจริญงอกงามมีความก้าวหน้าทั้งร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ สังคม วัฒนธรรม และสติปัญญา โรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงได้มีส่วนร่วมในบทบาทของหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อการดูแลช่วยเหลืออบรมสั่งสอน ฝึกฝนจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้มีความเหมาะสม เพื่อให้นักเรียนได้มีความเจริญเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ พร้อมทั้งสามารถที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2562) ต้องเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข ดังนั้นโรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงต้องหาวิธีจัดกระบวนการทางการศึกษาเพื่อการพัฒนานักเรียนทุกด้าน นอกจากการจัดหลักสูตรพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนา ในสภาพของสังคมยุคการสื่อสารไร้พรมแดน ต้องยอมรับว่ามีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากในการดำเนินชีวิต การสื่อสาร เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลทางความเจริญรุ่งเรืองแล้วยังมีผลกระทบก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาครอบครัวปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการแข่งขันกันในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งปัญหายาเสพติดที่รุนแรง ปัญหาเหล่านี้ก่อให้เกิดความเครียด ความทุกข์ ความวิตกกังวล มีการปรับตัวไม่เหมาะสมซึ่งเป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง (โยธิกา เลิศรัตยากุล, 2563)

การจัดการเรียนการสอนของระดับชั้นอนุบาล จนถึงระดับชั้นประถมศึกษา เป็นการจัดเรียนการสอนช่วงก้าวข้ามของเด็กปฐมวัย ไปสู่การเรียนการสอนของเด็กประถมศึกษา การสอนย่อมมีความแตกต่างกันไป การพัฒนาหลักการสอนนั้นมุ่งเน้นต้องการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญาดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสามารถในการแข่งขัน เพิ่มศักยภาพให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล ในโลกแห่งเทคโนโลยีการสื่อสาร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปฏิบัติของการจัดกิจกรรมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพ (ณรงค์ พิมสาร และคณะ, 2563) ทั้งนี้ ผู้เรียนช่วงประถมศึกษายังเป็นวัยรุ่นช่วงต้น เนื่องจากว่า เด็กวัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงช่วงทางอารมณ์ทำให้วัยรุ่นต้องมีการปรับตัวทางอารมณ์และสังคมอย่างมาก มีการสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง สร้างทัศนคติ และค่านิยมแห่งชีวิต เมื่อเริ่มห่างจากพ่อแม่ มิตรภาพระหว่างเพื่อนฝูงก็กลายเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของวัยรุ่น จึงไม่ค่อยที่จะสนใจเรื่องการเรียนมากพอสมควรบ้างคนอาจจะปล่อยปละละเลยจนทำให้การเรียนการสอนล้มเหลว เรียนไม่จบพร้อมเพื่อน อีกทั้งบ้างคนโดนคาดหวังจากพ่อแม่มากจนเกินไป เมื่อจะทำการศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนที่เป็นชั้นนำ ย่อมส่งผลให้นักเรียนเกิดสภาวะกดดันซึมเศร้า อาจส่งผลให้จนเกิดคิดสั้นในที่สุด บ้างคนเจอปัญหาพ่อกับแม่หย่าร้างกัน พ่อกับแม่ทำงานในเมืองนักเรียนต้องอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ปัญหาทางเศรษฐกิจ สภาพเช่นนี้ส่งผลให้เด็กถูกชวนไปมั่วสุมยาเสพติดเที่ยวเตร่ ไม่มาเรียน ไม่มีใครให้คำปรึกษา มาโรงเรียนสาย ไม่มาโรงเรียน นับได้ว่าวัยนี้เป็นวัยที่ต้องถนุถนอมความรู้สึกมากที่สุด (วิทิต มนัสชีวิน, 2561) ดังนั้น จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น โรงเรียนเองไม่มีความนิ่ง

นอนใจจึงต้องพยายามหาวิธีช่วยเหลือ และหาวิธีป้องกันปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข ประสบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของปิ่นประไพ โชติชัชวาลกุล (2564) ที่พบว่า แนวทางการส่งเสริมให้นักเรียนมีการจัดการอารมณ์ที่เหมาะสม สำหรับครูและผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนนานาชาติประกอบด้วย 2 แนวทาง โดยแนวทางแรกคือแนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม ได้แก่การใช้กลยุทธ์วิธีการจัดการอารมณ์การฝึกสมาธิและการสร้างระบบกลุ่มย่อยภายในโรงเรียน แนวทางที่สอง คือแนวทางในการลดการแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ได้แก่ การรับฟังสภาพอารมณ์ของนักเรียน การฝึกฝนวิธีการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมกับครูแนะแนว การใช้อุปกรณ์เสริมเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจและการขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระบบที่จัดขึ้น เพื่อการการพัฒนานักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้วการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้วในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่นๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยการดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูทุกคนโดยต้องมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบมีหลักฐานการปฏิบัติงานที่มีเทคนิควิธีการหรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่ต้องใช้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมอันจะสร้างสังคมที่ดีน่าอยู่ปลูกฝังเยาวชนของชาติให้เป็นคนดีของสังคมที่ยั่งยืน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม กลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี เพื่อหาวิธีพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม กลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี ให้มีความคุ้มกัน ทักษะการเรียนรู้การดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องตามความเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม กลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพุทธธรรม กลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 148 คน และใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 7 คน ด้วยการเลือกเจาะจงคุณสมบัติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี จากวารสาร ตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป เพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.994 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม กลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวม สรุปผลการวิจัยดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี

สภาพแวดล้อมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี	N= 148 คน			
	ระดับความคิดเห็น			
	μ	σ	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.39	0.90	มาก	1
2. ด้านการป้องกัน และช่วยเหลือนักเรียน	4.38	0.91	มาก	2

3. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.30	0.90	มาก	3
ภาพรวม	**4.36**	**0.88**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ มี ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน และด้านการคัดกรองนักเรียน ตามลำดับ

2. วิธีการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานีดังนี้

2.1 ด้านการส่งต่อนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการนำหลักสังคหวัตถุ 4 คือการอัตถจริยา เมื่อบุคลากรทางการศึกษา พบว่านักเรียนมีปัญหาซึ่งเกินขอบเขตการช่วยเหลือของครูประจำชั้น บุคลากรทางการศึกษาจะรีบดำเนินการส่งต่อนักเรียนไปยังครูแนะแนว หรือหน่วยงานภายในโรงเรียนที่รับผิดชอบโดยตรง เพื่อให้การดูแลนักเรียนเกิดประสิทธิภาพและครอบคลุมที่สุด การนำหลักสังคหวัตถุ 4 คือการปิยวาจา จะอธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงเหตุผลในการส่งต่อ พร้อมทั้งใช้คำพูดที่สร้างความเข้าใจไม่ตัดสิน ไม่ตำหนิ เพื่อให้เด็กยอมรับการดูแลจากบุคลากรอื่นอย่างราบรื่น

การนำหลักสังคหวัตถุ 4 คือการทานเมื่อส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก เช่น โรงพยาบาลหรือศูนย์จิตวิทยา บุคลากรทางการศึกษาจะติดต่อและประสานงานเบื้องต้น พร้อมทั้งให้ข้อมูลที่จำเป็น รวมทั้งอำนวยความสะดวกด้านเอกสารต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที การนำหลักสังคหวัตถุ 4 คือการสมานัตตตา นักเรียนทุกคนที่ต้องได้รับการส่งต่อ บุคลากรทางการศึกษาจะให้ความช่วยเหลือโดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนสูงหรือต่ำ ทุกคนล้วนมีสิทธิ์ได้รับการดูแลตามศักยภาพและปัญหาที่เผชิญอยู่

2.2 ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน พบว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการนำหลักสังคหวัตถุคือการทานจัดหาอาหารว่างและของใช้ที่จำเป็นให้แก่นักเรียนที่มีปัญหาทางบ้าน หรืออยู่ในครอบครัวที่ขาดแคลน เพื่อให้เด็ก ๆ มีความพร้อมในการเรียนรู้ และไม่รู้สึกว่าตนเองแตกต่างจากผู้อื่น ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้เด็กมีพฤติกรรมถดถอยทางจิตใจและสังคม การนำหลักสังคหวัตถุคือการปิยวาจา ในการพูดคุยกับนักเรียนที่มีปัญหา บุคลากรทางการศึกษาจะใช้คำพูดที่สุภาพ อ่อนโยนและแสดงความเข้าใจ ไม่กล่าวโทษหรือดุด่าโดยไม่ฟังเหตุผลก่อน วิธีการเช่นนี้ทำให้นักเรียนไว้วางใจกล้าบอกเล่าสิ่งที่เกิดขึ้น และเปิดโอกาสให้ครูเข้าไปช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม การนำหลักสังคหวัตถุคือการ อัตถจริยา บุคลากรทางการศึกษาจะเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด หากพบว่านักเรียนคนใดมีอาการผิดปกติ เช่น เงียบผิดปกติ ไม่พูดคุย หรือแสดงพฤติกรรมรุนแรง ข้าพเจ้าจะรีบดำเนินการให้ความช่วยเหลือ เช่น แจ้งผู้ปกครอง ประสานฝ่ายบริหาร หรือส่งต่อผู้เชี่ยวชาญตามความจำเป็น การนำหลักสังคหวัตถุคือการสมานัตตตา จะพยายามปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าผู้ปกครองของนักเรียนจะมีฐานะหรือภูมิหลังเป็นเช่นไร เด็กทุกคนควรได้รับโอกาสในการรับการดูแลและช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกแบ่งแยกในห้องเรียน

2.3 ด้านการคัดกรองนักเรียน ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการนำหลักสังคหวัตถุคือการทาน เป็นการจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนเสริมหรือแบบฝึกเพิ่มเติมไว้ให้นักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถประเมินความพร้อมและสังเกตพัฒนาการเฉพาะรายได้อย่าง

เหมาะสม ทั้งยังช่วยลดความกดดันจากการคัดกรองด้วยวิธีทางตรง การนำหลักสังคหวัตถุคือ ปิยวาจา ในระหว่างการคัดกรอง ทางคุณครูจะใช้ถ้อยคำที่อ่อนโยนและให้กำลังใจนักเรียนเสมอ เพื่อให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย ไม่กลัว และกล้าแสดงความสามารถที่แท้จริงออกมา วิธีการนี้ช่วยให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด การนำหลักสังคหวัตถุคือการ อัตถจริยาจะสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่องทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อใช้ประกอบการคัดกรองและหากพบนักเรียนที่มีภาวะเสี่ยง จะรีบประสานกับผู้ปกครองและฝ่ายที่เกี่ยวข้องทันที โดยมุ่งหวังให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที การนำหลักสังคหวัตถุคือการสมานัตตตาในการคัดกรองนักเรียน ทางคุณครูจะไม่เปรียบเทียบนักเรียนระหว่างกัน แต่จะประเมินจากพื้นฐานความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียม ซึ่งถือเป็นการวางตนอย่างเหมาะสมต่อศักยภาพของเด็ก การนำหลักสังคหวัตถุคือการทาน นักเรียนบางคนอาจไม่มีอุปกรณ์หรือสื่อที่จำเป็นในการผ่านกระบวนการคัดกรอง ผู้บริหารบุคลากรทางการศึกษาจึงจัดหาสื่อการเรียนเสริม และของใช้พื้นฐานให้ เพื่อไม่ให้นักเรียนรู้สึกด้อยกว่าผู้อื่นและสามารถเข้าสู่ระบบการคัดกรองได้อย่างเท่าเทียม

3. แนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี มีแนวทางดังนี้

3.1 ด้านการส่งต่อนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4

1) ทาน ในการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานหรือผู้เชี่ยวชาญภายนอก เช่น ศูนย์สุขภาพจิต สถานพยาบาล หรือองค์กรสังคมสงเคราะห์ ครูควรให้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือต่อเนื่อง พร้อมทั้งให้โอกาสนักเรียนได้เข้าถึงการสนับสนุนที่จำเป็น รวมทั้งการให้กำลังใจ ให้คำแนะนำและการอำนวยความสะดวกในขั้นตอนต่าง ๆ อย่างจริงใจและเต็มกำลัง

2) ปิยวาจา การสื่อสารกับนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับกระบวนการส่งต่อควรใช้ถ้อยคำที่อ่อนโยน สุภาพ และแสดงถึงความห่วงใย เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกต่อต้าน อับอาย หรือไม่ยอมรับกระบวนการส่งต่อ คำพูดควรสร้างความเข้าใจ เห็นคุณค่าในตัวนักเรียนและช่วยให้เขารู้สึกว่าไม่ได้ถูกทอดทิ้ง แต่กำลังได้รับโอกาสที่ดียิ่งขึ้น

3) อัตถจริยา การส่งต่อนักเรียนต้องอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบด้านและดำเนินการอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดทำเอกสารการส่งต่ออย่างเป็นทางการ การติดตามผลภายหลังส่งต่อ รวมถึงการจัดประชุมร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพสูงสุด และเกิดประโยชน์จริงต่อนักเรียน

4) สมานัตตตา ครูควรวางตนเป็นผู้ประสานงานที่เข้าใจ ไม่ใช่ผู้ตัดสิน โดยเคารพในศักดิ์ศรีของนักเรียนทุกคน ให้ความเป็นธรรม ไม่แบ่งแยก ไม่เลือกปฏิบัติและไม่ผลักภาระไปให้ผู้อื่นอย่างไม่รับผิดชอบ พร้อมยืนอยู่เคียงข้างนักเรียนและผู้ปกครองในทุกขั้นตอน ด้วยความเข้าใจและความร่วมมือเสมอภาค

ข้อเสนอแนะ การส่งต่อนักเรียนควรดำเนินการโดยยึดหลักสังคหวัตถุ 4 อย่างครบถ้วน เพื่อให้เกิดผลดีสูงสุดแก่ผู้เรียน ได้แก่ ทาน คือการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน พร้อมอำนวยความสะดวกและให้กำลังใจด้วยความจริงใจ ปิยวาจา คือการใช้ถ้อยคำสุภาพ อ่อนโยนและแสดงความห่วงใย เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดี อัตถจริยา คือการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ปัญหา ติดตามผลและประสานงานกับทุกฝ่ายอย่างรอบด้านและสมานัตตตา คือการวางตนอย่างเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีของนักเรียน ไม่เลือกปฏิบัติและอยู่เคียงข้างนักเรียนตลอดกระบวนการ

3.2 ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4

1) ทาน การให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่ประสบปัญหา เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาพฤติกรรม หรือปัญหาทางสุขภาพจิต ต้องเริ่มต้นด้วย การให้อย่างจริงใจ ทั้งการให้เวลาในการรับฟัง ให้คำปรึกษา ให้เครื่องอุปโภคบริโภค หรือทุนการศึกษาเมื่อจำเป็น ตลอดจนให้โอกาสนักเรียนได้ปรับตัวโดยไม่ถูกตีตรา หรือมองในแง่ลบ

2) ปิยวาจา ในการสื่อสารกับนักเรียนที่กำลังเผชิญปัญหา ครูควรใช้ถ้อยคำที่สุภาพอ่อนโยน และแสดงออกถึงความเมตตา ทั้งในการให้คำแนะนำ การตักเตือน หรือการอบรม เพื่อให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยทางใจ นักเรียนจะกล้าเปิดใจ กล้ายอมรับและพร้อมให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา

3) อัตถจริยา การช่วยเหลือควรมีเป้าหมายที่ชัดเจนและเหมาะสมกับสภาพปัญหาของนักเรียน เช่น การประสานผู้ปกครองเพื่อร่วมมือกันดูแล การส่งนักเรียนเข้าสู่ระบบให้คำปรึกษาอย่างเป็นระบบ การจัดทำแผนช่วยเหลือรายบุคคล (Individual Care Plan) ตลอดจนการประสานหน่วยงานภายนอก เช่น ศูนย์บริการสาธารณสุข หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือองค์กรการกุศล

4) สมานัตตตา ครูควรปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยความเคารพและไม่แบ่งแยกแม้เขาจะมีปัญหา โดยวางตนในลักษณะของผู้ช่วยเหลือ ไม่ใช่ผู้ตัดสิน หลีกเลี่ยงการตำหนิหรือกล่าวโทษอย่างรุนแรง ให้ความเข้าใจและแสดงออกถึงความเป็นมิตร เสมือนผู้ร่วมทางที่พร้อมอยู่เคียงข้างเพื่อช่วยให้นักเรียนพ้นจากอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้

ข้อเสนอแนะ ในการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนควรยึดหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อให้การดูแลมีประสิทธิภาพและรอบด้าน ได้แก่ ทาน คือการให้ความช่วยเหลือด้วยความจริงใจและไม่ตีตรา ปิยวาจา คือการใช้ถ้อยคำสุภาพและเมตตาเพื่อสร้างความไว้วางใจ อัตถจริยา คือการดำเนินการช่วยเหลืออย่างมีเป้าหมายและเหมาะสมกับปัญหา และสมานัตตตาคือการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค เคารพ และอยู่เคียงข้างนักเรียนเสมอ

3.3 ด้านการคัดกรองนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4

1) ทาน ในการคัดกรองนักเรียน ครูควรแสดงออกถึงการให้ด้วยความจริงใจ ไม่ว่าจะเป็นการให้เวลาในการสอบถามข้อมูล ให้โอกาสในการพูดคุยถึงปัญหาหรือการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น เช่น เครื่องใช้ที่จำเป็น อุปกรณ์การเรียนหรือการให้ความเข้าใจเมื่อพบว่านักเรียนมีปัญหาในชีวิตประจำวัน การให้โดยไม่คาดหวังสิ่งตอบแทนแสดงถึงเจตคติที่ดีต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างแท้จริง

2) ปิยวาจา ระหว่างกระบวนการคัดกรอง นักเรียนบางคนอาจมีความรู้สึกกังวลหรือไม่มั่นใจ ครูควรใช้ถ้อยคำที่สุภาพ อ่อนโยน สร้างความรู้สึกปลอดภัยทางจิตใจ เพื่อให้นักเรียนเปิดใจและกล้าพูดถึงปัญหาที่แท้จริง การใช้วาจาเชิงบวกจะช่วยให้การคัดกรองมีความแม่นยำมากขึ้นและยังเป็นการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน

3) อัตถจริยา เมื่อได้รับข้อมูลจากการคัดกรองแล้ว ครูควรวิเคราะห์และนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนให้ความช่วยเหลือต่อไปอย่างเหมาะสม เช่นการให้คำปรึกษา การส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมเสริมทักษะ หรือการจัดทำแฟ้มประวัติเพื่อติดตามพฤติกรรม ทั้งหมดนี้ต้องทำด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาและป้องกันปัญหาล่วงหน้าอย่างแท้จริง

4) สมานัตตตา ในกระบวนการคัดกรอง ครูควรแสดงออกถึงความเป็นกลาง ปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติตามฐานะ หรือพฤติกรรมภายนอก ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคน

ได้รับการดูแลและช่วยเหลืออย่างเท่าเทียม สร้างบรรยากาศที่นักเรียนรู้สึกว่าตนมีคุณค่าและได้รับความเคารพจากผู้ใหญ่

ข้อเสนอแนะ ในการคัดกรองนักเรียนควรยึดหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อให้เกิดความรอบคอบและเป็นธรรม ได้แก่ ทาน คือการให้เวลา รับฟัง และช่วยเหลือเบื้องต้นโดยไม่หวังผลตอบแทน ปิยวาจา คือการใช้ถ้อยคำสุภาพและเชิงบวกเพื่อสร้างความไว้วางใจ อัตถจริยา คือการวิเคราะห์ข้อมูลและวางแผนช่วยเหลืออย่างเหมาะสม และสมานัตตตา คือการดูแลนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียม เพื่อสร้างความรู้สึกมีคุณค่าและได้รับการเคารพ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ มี ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน และด้านการคัดกรองนักเรียน ตามลำดับ จากผลการวิจัยที่ระบุว่า สภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเป็นสัญญาณที่ดี สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนและบุคลากรให้ความสำคัญและมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการดูแลเด็กนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรศักดิ์ ผกากรอง (2562) ที่พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎิ์ณิชา พุทจิระ (2564) ที่พบว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตรี 5) เน้นสมรรถนะประจำสายงานของครูประจำชั้น โดยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบด้านกระบวนการหรือวิธีการได้ 6 องค์ประกอบได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4) การป้องกันและแก้ไข 5) การส่งต่อ และ 6) การนิเทศติดตามและประเมินผล ผลการใช้รูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร) สอดคล้องกับงานวิจัยของชนกมณฐ์ แสงสี (2564) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมิตร เหพูลอย (2567) ที่พบว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและด้านการส่งต่อ

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมและวิชาการ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านและยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Goodman and other (2015) พบว่า ทุกกลุ่มให้ความเห็นว่าเป็นความผิดปกติทางจิตใจที่เกิดขึ้นเฉพาะ บุคคลและเป็นความแปรปรวนทางอารมณ์ของบุคคลโดยมีเหตุมาจากพฤติกรรมทางบุคคล พฤติกรรม อยู่ไม่สุข ไม่นิ่งพวกซึมเศร้าและพวกที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อื่นๆ ความกลัวสิ่งของหรือสัตว์ เฉพาะบุคคลที่ถูกทอดทิ้งในวัยเด็ก และพฤติกรรม

การกินไม่เหมาะสมทำให้การคัดกรองเยาวชนที่ ผิดปกติมีความแม่นยำและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมกว่าการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากเพียงครูและเพื่อนเยาวชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gunderson (2025) ที่พบว่า ผลการดำเนินการเป็นพลวัตรมีผลทางบวกต่อนักเรียน ครอบครัว และทางโรงเรียนยังมีผลสำคัญต่อการมาโรงเรียนของนักเรียนซึ่งวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวมีประสิทธิภาพดีกว่ารูปแบบการแก้ปัญหาหนีเรียนในปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Williams-Jones (2007) ที่พบว่า ความแตกต่างนี้มีความเด่นชัดที่สุดในการบริหารกระบวนการการติดตามผลและยังมีผลกระทบต่อนักเรียนที่รับบริการจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอีกด้วย

3. การนำเสนอแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วย 1) ทาน ให้ความช่วยเหลือทั้งด้านข้อมูล สิ่งของ และจิตใจ 2) ปิยวาจา ใช้การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และสุภาพ 3) อัตถจริยา ดำเนินการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบและประสานงานกับทุกฝ่าย และ 4) สมานัตตตา ดูแลนักเรียนอย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ การบูรณาการหลักธรรมนี้ช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพในการดูแลผู้เรียน จากการศึกษาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 กลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานีเน้นการดูแลด้วยความเข้าใจและเมตตา โดยใช้หลัก ทาน (การให้ด้วยใจจริง), ปิยวาจา (การพูดอย่างสุภาพและอ่อนโยน), อัตถจริยา (การช่วยเหลืออย่างมีระบบและเป้าหมาย)และ สมานัตตตา (การประสานงานอย่างเท่าเทียมและเคารพ) ครูควรให้ความช่วยเหลือทั้งด้านข้อมูล อุปโภคบริโภค และจิตใจ พร้อมสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง และยืนเคียงข้างนักเรียนโดยไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อสร้างความไว้วางใจและความร่วมมืออย่างแท้จริงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรภัทร ทองศักดิ์, พระครูภัทรธรรมคุณ, บุญเชิด ชำนิศาสตร์ และพระสุรชัย สุรชโย (2567) ที่พบว่า แนวทางพัฒนาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน ให้ปันน้ำใจ ให้นักเรียนแสดงออกถึงความคิด ให้คำปรึกษา ให้การสนับสนุนที่เหมาะสมต่อนักเรียน จัดหลักสูตรอบรมที่เน้นการพัฒนาทักษะให้คำแนะนำและติดตามการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง ให้การช่วยเหลือนักเรียนทันทีเมื่อเกิดปัญหา 2) ปิยวาจา พูดจาจับใจ จัดกิจกรรมสัมภาษณ์เพื่อทำความรู้จักกับนักเรียน มีพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน ทำให้นักเรียนอยากพูดปัญหาและร่วมหาแนวทางแก้ไขปัญหา ใช้วาจาแนะนำสั่งสอนความรู้และประสบการณ์ที่มีแก่นักเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศเรียนรู้ที่ปลอดภัยและสร้างสรรค์ 3) อัตถจริยา สงเคราะห์นำไปทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพครอบครัว

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม กลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วย 1) ด้านการส่งต่อนักเรียน ในการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหา ครูต้องใช้ถ้อยคำที่สุภาพและเอื้ออาทรเพื่อสร้างความไว้วางใจ ทั้งกับนักเรียนและผู้ปกครอง และดำเนินการอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นหลักซึ่งทำให้กระบวนการช่วยเหลือมีประสิทธิภาพและเกิดผลดีอย่างแท้จริ 2) ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน การที่ครูดูแลและปฏิบัติต่อนักเรียนโดยไม่เลือกปฏิบัติ มีความเข้าใจในความแตกต่างของแต่ละคน และไม่มองข้ามผู้ที่มีปัญหา แสดงถึงการวางตนเสมอด้วยผู้อื่น คือ มีความเมตตาอย่างเสมอภาค พร้อมดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง และ 3) ด้านการคัดกรองนักเรียน การคัดกรองนักเรียนเปรียบเสมือนการให้ในเชิงของโอกาส ความเข้าใจ และ

การสนับสนุนอย่างตรงจุด ครูอุทิศเวลาและความพยายามในการสำรวจและเข้าใจปัญหาของนักเรียน เพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ถือเป็นทานที่มิใช่เพียงวัตถุ แต่เป็นการให้ด้วยใจเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการส่งต่อนักเรียน ผู้บริหารและครูควรมีการเสริมสร้างกลไกการติดตามผลหลังการส่งต่อนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่านักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

1.2 ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารและครูควรเน้นการแจ้งและสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างทันท่วงทีเมื่อนักเรียนมีปัญหาหรือพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างความเข้าใจและร่วมมือในการแก้ไขปัญหา

1.3 ด้านการคัดกรองนักเรียน ผู้บริหารและครูควรมีการนำข้อมูลจากการคัดกรองมาใช้วางแผนการเรียนการสอนและระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องให้การดูแลช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องการศึกษานานโยบายการดำเนินการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับอุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อการดูแลนักเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทพื้นในกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี ให้คลอบคลุมเพื่อนำไปพัฒนา

2.2 ควรศึกษาเรื่องการศึกษาพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาเสริมความรู้และทักษะในการคัดกรอง ป้องกัน และส่งต่อนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวกับระบบป้องกันและระบบการเหลือให้ทั่วถึง ในกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี

2.3 ควรศึกษาเรื่องการนำใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม มาพัฒนาระบบการดูแลนักเรียนและมีเครื่องมือทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการคัดกรองและส่งต่อนักเรียน เพื่อเพิ่มความรวดเร็วและแม่นยำ ในกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี

2.4 ควรศึกษาเรื่องการส่งเสริมหรือการสร้างระบบติดตามและประเมินผล โดยนำพัฒนาเครื่องมือและแนวทางในการประเมินผลการช่วยเหลือและการส่งต่อ เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ในกลุ่มโรงเรียนอนุบาลหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎิ์ณิชา พุทจิระ. (2564). การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร 5) เน้นสมรรถนะประจำสายงานของครูประจำชั้น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

จิรภัทร ทองศักดิ์, พระครูภัทรธรรมคุณ, บุญเชิด ชำนิศาสตร์ และพระสุรชัย สุรชโย. (2567). แนวทางพัฒนาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี. วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 5(3), 309–401.

ชนกมณฐ์ แสงสี. (2564). แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 6(3), 12.

ณรงค์ พิมสาร และคณะ. (2563). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปิ่นประไพ โชติชัชวาลกุล. (2564). การศึกษาสภาพการจัดการอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนนานาชาติ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรศักดิ์ ผกากรอง. (2562). การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

โยธิกา เลิศรัตยากุล. (2563). ระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม. วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 1(2), 20–31.

วิจารณ์ พานิช. (2564). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ตถาตาพลับลิเคชั่น.

วิทิต มนัสชีวิน. (2561). การเสริมสร้างอิสระแห่งตนของวัยรุ่นตอนต้นโดยการให้คำปรึกษากลุ่ม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา.

สุมิตร เหพูลอย. (2567). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Goodman, R, and other. (2015). Using the strengths and difficulties questionnaire (SDQ) to screen for child psychiatric discipline in a community samples, Dissertation Abstracts International, 16(10), 111–178.

Gunderson J. (2025). Family group conference: An innovative approach to truancy in schools. From http://digitallibrary. usc.edu/ cdm/ref/collection Retrieved Mach 8, 2025.

Williams-Jones, B. (2007). Mapping the integration of social and ethical issues in health technology assessment. International Journal of Technology Assessment in health Care, 2(1), 9-16.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

GUIDELINES FOR DEVELOPING HUMAN RELATIONS BASED ON THE FOUR PRINCIPLES OF SANGAHAVATTHU AMONG TEACHERS IN THE WACHIRAPRAKAN SCHOOL GROUP, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

[1]ธีระยุทธ เมืองรามัญ Teerayut Mueangraman [2]สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon
[3]ทองดี ศรีตระการ Thongdee Sritragarn
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: kanchanapig@gmail.com

Article Received: April 28, 2026. Revised: June 26, 2026. Accepted: June 28, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของครู 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 108 คน สถิติวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของครูในภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ดังนี้ (1) ด้านการเข้าใจตนเอง (ตระหนักในอารมณ์และทัศนคติของตน) ควรเริ่มต้นจากการสำรวจทัศนคติของตนเองเพื่อปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างยุติธรรมและใช้การสื่อสารเชิงบวกที่สร้างสรรค์เพื่อลดความขัดแย้ง (2) ด้านการเข้าใจผู้อื่น (รับฟังและเห็นอกเห็นใจ) ควรแสดงความใส่ใจโดยการจดจำชื่อนักเรียน รับฟังปัญหาและความคิดเห็นจากทั้งนักเรียน เพื่อนร่วมงานและผู้ปกครองด้วยความเห็นอกเห็นใจและให้เกียรติในความแตกต่างของแต่ละบุคคล (3) ด้านการเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ดี (สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้) ควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่ปลอดภัยและเป็นกันเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีและความสามัคคี และ (4) ด้านความไว้วางใจ (สร้างความน่าเชื่อถือและความสัมพันธ์ที่มั่นคง) ควรสร้างความน่าเชื่อถือผ่านการสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ การให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและการเป็นที่พึ่งที่ปลอดภัยให้นักเรียนสามารถปรึกษาปัญหาได้ และ 3) แนวทางการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย (1) ด้านการเข้าใจตนเอง (ปิยวาจา) เน้นการสื่อสารเชิงบวกและให้กำลังใจผู้อื่น (2) ด้านการเข้าใจผู้อื่น (อัตถจริยา) เน้นการช่วยเหลือและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม (3) ด้านการเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ดี (ทาน) เน้นการแบ่งปันความรู้และน้ำใจเพื่อสร้างองค์กรที่เอื้อเฟื้อ และ (4) ด้านความไว้วางใจ (สมานัตตตา) เน้นการปฏิบัติตนอย่างเสมอภาคและให้เกียรติกันอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนา, มนุษย์สัมพันธ์, สังคหวัตถุ 4 ,ครู

Abstract

This research aims to 1) Study the state of human relations development among teachers, 2) Study methods of developing human relations based on the Four Principles of Sanghahavatthu, and 3) Propose guidelines for human relations development based on the Four Principles of Sanghahavatthu. This is a mixed-methods research, combining quantitative research using questionnaires administered to the entire research population of 108 people, with statistical analysis of percentages, means, and standard deviations, and qualitative research through interviews with 7 key informants, analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: 1) The overall and individual aspects of teachers' human relations development were at a high level. 2) Methods for developing human relations based on the Four Principles of Sanghahavatthu are as follows: (1) Self-understanding (awareness of one's own emotions and attitudes) should begin with exploring one's own attitudes to treat all students fairly and using constructive positive communication to reduce conflict; (2) Understanding others (listening and empathy) should involve showing care by remembering students' names, listening to problems and opinions from students, colleagues, and parents with empathy and respect for individual differences; (3) Understanding a positive environment (creating a conducive learning atmosphere) should involve creating a safe and friendly classroom atmosphere and participate in school activities to create a good organizational culture and unity and (4) Trust aspect (building credibility and stable relationships) should build credibility through regular communication with parents, helping colleagues and being a safe space for students to consult on problems and 3) The human relations development guidelines according to the four principles of Sanghahavatthu consisted of (1) Self-understanding aspect (Piyavaca) emphasizing positive communication and encouraging others, (2) Understanding others aspect (Atthacariya) emphasizing helping and doing for the common good, (3) Understanding a good environment aspect (Dana) emphasizing sharing knowledge and kindness to create a caring organization, and (4) Trust aspect (Samanattata) emphasizing treating each other equally and respectfully on a consistent basis to create lasting relationships.

Keywords: Development, Human Relations, The Four Principles of Sanghahavatthu, Teachers

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในศตวรรษที่ 31 เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์ สภาพการณ์เช่นนี้ได้ก่อให้เกิดกระแสการตื่นตัวในด้านการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในมิติต่างๆ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงในระดับโลก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 3566–3570) ที่มีเป้าหมายหลักในการพลิกโฉมประเทศไทยสู่ "สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่า อย่างยั่งยืน" โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสมรรถนะสูง และมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา เพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในการรับมือกับบริบทโลกใหม่และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพท่ามกลางวิกฤตและการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

การสร้างมนุษยสัมพันธ์หรือการที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ต้องพิจารณาอย่างลึกซึ้งคือ “ความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์” เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีความซับซ้อนในมิติของอารมณ์ ความรู้สึกและแรงจูงใจทางจิตใจ การเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์อย่างแท้จริงจะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้นและสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น มีความเข้าอกเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน การที่บางคนสามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น ในขณะที่บางคนกลับพบปัญหาในการเข้าสังคมหรือการร่วมงานกับหมู่คณะนั้น มักมีสาเหตุมาจากความไม่เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์และการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับความรู้สึกหรือความต้องการที่แท้จริง นำไปสู่ความวิตกกังวล ความขัดแย้งในใจและส่งผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในทางลบ มนุษยสัมพันธ์ที่ดีไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ หากแต่ต้องอาศัยการฝึกฝน ทักษะและเจตคติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น บุคคลต้องมีความสามารถในการรับฟังอย่างลึกซึ้ง (deep listening) การควบคุมอารมณ์ การมีสติรู้ตัวในขณะพูดจาหรือกระทำและการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (empathy) ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่พัฒนาได้ และจำเป็นต่อการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ที่ทำงานและสังคมโดยรวม (จิตรา ดุษฎีเมธา, 2561) หากองค์กรหรือหมู่คณะใดขาดซึ่งมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่ว่าจะเป็นในแนวดิ่ง (ระหว่างหัวหน้ากับลูกน้อง) หรือแนวราบ (ระหว่างเพื่อนร่วมงาน) ย่อมก่อให้เกิดปัญหาภายใน เช่น ความขัดแย้ง ความเข้าใจผิด และการทำงานที่ไร้พลังขับเคลื่อน (วิภาดา ไชยวรรณ, 2562) ในทางตรงกันข้ามองค์กรที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะมีบรรยากาศของความร่วมมือ ความสามัคคีและการยอมรับซึ่งกันและกัน ทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ (ศิริพร สุขเกษม, 2564)

ซึ่งปัญหาที่กล่าวมานั้นในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมหรือความจริงอันสูงสุด เพื่อยัง ประโยชน์สุขให้เกิดแก่ตนและสังคมโดยส่วนรวม เพื่อบรรลุถึงความสงบสุขของชีวิตและการงาน มี มนุษยสัมพันธ์เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 (องฺ.จตุกฺก. (ไทย) 31/33/51.) ดังนั้นการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันเป็นแนวทางสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพต่อบุคลากรและสถานศึกษาสามารถแก้ปัญหา อุปสรรค และมีข้อเสนอแนะในการบริหารงานตาม หลักสังคหวัตถุ 4 ว่าเป็นอย่างไร จะได้นำมาปรับปรุง พัฒนาส่งเสริมสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพใน การบริหารองค์กรมากยิ่งขึ้น

โรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่อยู่ในชนบท ซึ่งปัญหาสุขภาวะที่สำคัญของเด็กวัยเรียนที่พบในชนบท ได้แก่ โรคฟันผุ ปัญหาภาวะโภชนาการและปัญหาโรคที่

เกี่ยวกับสุขวิทยาส่วนบุคคลอีกหลายปัญหาได้แก่ เหา เกลื้อน ซึ่งพบมาก ในกลุ่มนักเรียนรับประถมศึกษาซึ่งปัญหาสุขภาพและความสะอาดของเด็กมีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงดูของมารดาส่วนการพัฒนาทางร่างกายและภาวะสุขภาพของเด็กอายุ 6-13 ปีมีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวซึ่งสภาพปัจจุบันของสังคมในชนบท พ่อแม่ต้องออกไปทำงานแต่เช้ากลับบ้านมาช่วงเย็นหรือค่ำ ทำให้ไม่มีเวลาดูแลบุตรด้วยตัวเองรายได้ที่ได้รับไม่สูงพอ เนื่องจากระดับการศึกษาไม่สูงจึงทำให้งานที่ทำเป็นชั้นแรงงานเป็นส่วนใหญ่ การดูแลเด็กจึงเป็นหน้าที่ของปู่ย่าตายาย ที่สูงอายุที่มีข้อจำกัดอาจขาดความเข้มงวดในการดูแลเอาใจใส่เรื่องความสะอาดและสุขภาพ ของเด็กหรือยิ่งกว่านั้นไม่มีปู่ย่าตายาย คอยดูแลและเด็กที่พอช่วยเหลือตัวเองได้ก็จะถูกปล่อยให้ดูแลตนเองจึงทำให้เกิดปัญหาสุขภาพของเด็กนักเรียนในเขตชนบท

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้บริหารและครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาอื่นๆที่เกี่ยวข้องของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผลการวิจัยที่ได้จะเพื่อนำไปเป็นแนวทางในพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรการวิจัย ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษากลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 108 คน จาก 11 โรงเรียน และใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์และหลักสังคหวัตถุ 4 จำนวน 7 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจงคุณสมบัติ
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่

0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด กับครูโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยสระบุรี จังหวัดสระบุรี โดยกำหนดให้ครู จำนวน 30 คนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.980 ขึ้นไป 6) ปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ตอนได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของครู ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้งใช้มาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale)

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวม ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา		N = 108 คน ระดับความคิดเห็น			
		μ	σ	ระดับ	อันดับ
1.	ด้านการเข้าใจตนเอง	4.33	0.55	มาก	1
3.	ด้านการเข้าใจคนอื่น	4.33	0.56	มาก	2
3.	ด้านการเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ดี	4.03	0.65	มาก	4
4.	ด้านความไว้วางใจ	4.18	0.57	มาก	3
ภาพรวม		**4.16**	**0.55**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเข้าใจตนเอง ด้านการเข้าใจคนอื่น ด้านความไว้วางใจ และด้านการเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ดี ตามลำดับ

2. วิธีการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.1 ด้านการเข้าใจคนอื่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 สถานศึกษาควรปลูกฝังการเข้าใจตนเองโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ การรู้ตัวในสิ่งที่มีประโยชน์ ความสบาย สถานที่และไม่หลงทางชีวิต ผ่านกิจกรรมหน้าเสาธง การอบรมและกิจกรรมแนะแนว เช่นการเขียนไดอารี่สะท้อนความรู้สึก เพื่อฝึกให้ครูมีสติรู้ทันตนเองตลอดเวลาทั้งในห้องเรียนและนอกสถานศึกษาโรงเรียนยังส่งเสริมระบบเพื่อนช่วยเพื่อนและจัดอบรมให้ครูถ่ายทอดแนวคิดอย่างเข้าใจง่าย ความเข้าใจตนเองที่แท้จริงจึงเกิดจากการรู้คิดก่อนทำ และการมีสติอยู่กับปัจจุบันในทุกสถานการณ์

2.2 ด้านการเข้าใจคนอื่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 การพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 มิได้เป็นเพียงการสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลเท่านั้นแต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความสามัคคี ความร่วมมือและความไว้วางใจภายในสถานศึกษา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและผู้ปฏิบัติงานทางการศึกษาโดยรวม

2.3 ด้านการเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ดีตามหลักสังคหวัตถุ 4 สถานศึกษาควรดำเนินการโดยคำนึงถึงทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรม โดยเน้นการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความร่วมมือ การเคารพซึ่งกันและกัน ความปลอดภัยและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย สามารถประยุกต์ หลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ได้แก่การแบ่งปันเวลา ความรู้และทรัพยากร การสื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพและสร้างสรรค์ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและยุติธรรม สิ่งเหล่านี้ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ทำให้ครู นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน

2.4 ด้านความไว้วางใจตามหลักสังคหวัตถุ 4 การพัฒนาความไว้วางใจของครูสามารถเกิดขึ้นได้จากการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความร่วมมือ โดยครูมีพฤติกรรมแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ สื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนครูอย่างสร้างสรรค์และปฏิบัติอย่างเสมอภาคและยุติธรรม การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ 4 และช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนในหมู่ครู

3. แนวทางการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

3.1 ด้านการเข้าใจตนเองตามหลักสังคหวัตถุ 4 1) ทานหลักสังคหวัตถุ 4 การให้แก่ตนเอง คือ ส่งเสริมให้ครู "ให้" แก่ตนเองในเชิงจิตวิทยา เช่น ให้เวลาทบทวนอารมณ์ให้อภัยตนเองเมื่อผิดพลาดและให้คำชมเชยตนเอง เพื่อสร้างความเมตตาต่อตนเองและป้องกันภาวะหมดไฟ 2) ปิยวาจาหลักสังคหวัตถุ 4 การสื่อสารกับตนเอง คือส่งเสริมให้ครูฝึกพูดกับตนเองเชิงบวก หลีกเลี่ยงการตำหนิหรือดูถูกตนเองเมื่อล้มเหลว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเองและแสดงออกอย่างมั่นคง 3) อัตถจริยาหลักสังคหวัตถุ 4 การทำประโยชน์ต่อตนเอง คือ สนับสนุนให้ครูทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านวิชาชีพ (เช่น PLC, IDP) และด้านจิตใจ (เช่น ฝึกสมาธิ, อ่านหนังสือ) เพื่อยกระดับคุณภาพของบุคลากร 4) สมานัตตตาหลักสังคหวัตถุ 4 การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย คือส่งเสริมให้ครูสร้างวินัยและปฏิบัติตามหลักการของตนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในการจัดการอารมณ์ การตรงต่อเวลาและการแสดงออกที่เหมาะสม เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและไว้วางใจจากผู้อื่น

ดังนั้น แนวทางการเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ “ด้านการเข้าใจตนเอง” ควรเริ่มต้นจากการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้กับตนเองเป็นอันดับแรก โดยใช้การให้ (ทาน)

และการสื่อสารเชิงบวก (ปิยวาจา) เพื่อสร้างความแข็งแกร่งจากภายใน แล้วจึงแสดงออกผ่านการกระทำที่เป็นประโยชน์ (อัตถจริยา) และการวางตนที่สม่ำเสมอ (สมานัตตตา) เพื่อสร้างตนให้เป็นบุคคลที่มีวุฒิภาวะและเป็นที่น่าเชื่อถือ ซึ้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหมาย บัวจันทร์ (2551) พบว่าความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการ ด้านสมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) มากเป็นอันดับหนึ่ง การที่สมานัตตตาซึ่งเป็นผลลัพธ์ของการมีวินัยในตนเอง ได้รับการยอมรับสูงสุด เป็นการยืนยันเชิงประจักษ์ว่า การวางตนอย่างเสมอต้นเสมอปลายและเที่ยงธรรม ซึ่งเป็นผลจากการเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ เป็นคุณสมบัติที่สร้างความไว้วางใจและความพึงพอใจได้มากที่สุด

3.2 ด้านการเข้าใจคนอื่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 1) ปิยวาจาหลักสังคหวัตถุ 4 การใช้วาจาสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้ง ผู้บริหารและครูของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ ควรใช้การสื่อสารเชิงบวกเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างความสัมพันธ์ โดยเน้นการให้กำลังใจ การชื่นชมในความสำเร็จของเพื่อนร่วมงาน และการเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ แทนการตำหนิ เพื่อสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและปลอดภัยในการพูดคุย ควรมีการจัดอบรมเรื่องการสื่อสารที่ปราศจากความรุนแรง เพื่อให้บุคลากรมีทักษะในการสื่อสารความต้องการของตนเองและรับฟังผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ทานหลักสังคหวัตถุ 4 การให้ความช่วยเหลือและการแบ่งปันทรัพยากร ครูควรแสดงออกถึงความมีน้ำใจผ่านการให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อมีโอกาส และแบ่งปันทรัพยากรต่างๆ เช่น สื่อการสอน ความรู้ หรือเทคนิคการจัดการชั้นเรียน เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และทำงานเป็นทีม สถานศึกษาควรจัดตั้งแพลตฟอร์มกลางสำหรับแลกเปลี่ยนทรัพยากรการสอน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแบ่งปันอย่างเป็นระบบ 3) อัตถจริยาหลักสังคหวัตถุ 4 การกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงานอย่างจริงใจ ครูควรแสดงความเข้าอกเข้าใจและพร้อมที่จะรับฟังปัญหาของเพื่อนร่วมงานอย่างตั้งใจ โดยไม่ตัดสิน เพื่อช่วยให้เพื่อนร่วมงานรู้สึกว่าตนเองไม่โดดเดี่ยวและมีที่พึ่งพิง การจัดกิจกรรมสร้างทีมสัมพันธ์ อย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ครูได้มีโอกาสทำความรู้จักและเข้าใจเพื่อนร่วมงานในมิติอื่นๆ นอกเหนือจากการทำงาน 4) สมานัตตตาหลักสังคหวัตถุ 4 การปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานอย่างเสมอภาคและให้เกียรติ ครูควรให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานทุกคนอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าจะมีตำแหน่งหรือวัยวุฒิที่แตกต่างกันอย่างไร การสร้างบรรทัดฐานที่ชัดเจนในการประชุมที่ทุกคนมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม จะช่วยสร้างความรู้สึกของการเป็นทีมเดียวกันอย่างแท้จริงและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในองค์กร

ดังนั้น แนวทางการเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ “ด้านการเข้าใจคนอื่น” ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ ต้องอาศัยการสื่อสารเชิงบวกและการแสดงออกถึงความปรารถนาดีอย่างเป็นรูปธรรมและสม่ำเสมอ การใช้วาจาที่ดี (ปิยวาจา) และการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ทาน) จะเป็นสะพานเชื่อมใจที่ช่วยลดช่องว่างและสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ ซึ่งแนวทางนี้ได้รับการยืนยันถึงประสิทธิผลจากงานวิจัยของ ราชันย์ ธงชัย (2551)

2.3 ด้านการเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ดีตามหลักสังคหวัตถุ 4 1) อัตถจริยาหลักสังคหวัตถุ 4 การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมเป็นหัวใจขององค์กร ผู้บริหารและครูของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ ควรส่งเสริมให้เกิดการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนอย่างแข็งขันและเต็มใจ และริเริ่มโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อภาพรวม เช่น การจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อร่วมกันยกระดับคุณภาพการสอน หรือการจัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาโรงเรียนและ

ชุมชน 2) ทานหลักสังคหวัตถุ 4 การเสียสละเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ ครูควรเสียสละเวลาและกำลังของตนเพื่อช่วยเหลือในงานส่วนรวม และพร้อมที่จะสนับสนุนเพื่อนร่วมงานที่ต้องการความช่วยเหลือ เพื่อสร้างบรรยากาศของการพึ่งพาอาศัยและความสามัคคี การมีกองทุนสวัสดิการครูหรือระบบ "เพื่อนช่วยเพื่อน" จะเป็นกลไกที่ช่วยส่งเสริมการให้และการเสียสละอย่างเป็นรูปธรรม 3) ปิยวาจาหลักสังคหวัตถุ 4 การสื่อสารเพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคี ครูควรทำหน้าที่เป็นผู้ประสานความเข้าใจเมื่อเกิดความขัดแย้งในองค์กร โดยใช้วาจาที่สร้างสรรค์และมุ่งหาทางออกที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม แทนการซ้ำเติมหรือขยายปัญหา การจัดอบรมทักษะการไกล่เกลี่ยและการเจรจาต่อรอง จะช่วยให้บุคลากรมีเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์ 4) สมานัตตตาหลักสังคหวัตถุ 4 การปฏิบัติตามกฎระเบียบและวัฒนธรรมองค์กรร่วมกัน ครูควรปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมและข้อตกลงขององค์กรอย่างมีความสุขและเสมอภาค การที่ทุกคนยึดถือกฎเกณฑ์เดียวกันจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่มีระเบียบวินัย เป็นธรรม และน่าอยู่สำหรับทุกคน ซึ่งจะลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมกัน

ดังนั้น แนวทางการเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ “ด้านการเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ดี” ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ คือการที่ทุกคนต้องร่วมกันสร้างวัฒนธรรมแห่งการให้และการช่วยเหลือเกื้อกูล โดยมุ่งเน้นการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม (อัตถจริยา) เป็นเป้าหมายหลักซึ่งจะนำไปสู่การเป็นองค์กรที่มีคุณภาพและมีความสุขอย่างยั่งยืน

2.4 ด้านความไว้วางใจตามหลักสังคหวัตถุ 4 1) สมานัตตตาหลักสังคหวัตถุ 4 การสร้างความน่าเชื่อถือผ่านความสม่ำเสมอและความยุติธรรม ผู้บริหารและครูของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ ต้องยึดมั่นในการปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลายและยุติธรรม เพื่อสร้างความไว้วางใจในระยะยาว การรักษาคำพูด การกระทำที่โปร่งใสและการตัดสินใจที่ปราศจากอคติเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความน่าเชื่อถือที่เพื่อนร่วมงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถสัมผัสได้ 2) ทานหลักสังคหวัตถุ 4 การให้ความเชื่อมั่นและการสนับสนุนซึ่งกันและกันครูควรแสดงออกถึงการให้ความไว้วางใจในความสามารถของเพื่อนร่วมงานโดยการมอบหมายงานสำคัญและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนเมื่อเพื่อนร่วมงานต้องการความช่วยเหลือ การสร้างวัฒนธรรมที่เชื่อมั่นในศักยภาพของกันและกันจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นบนพื้นฐานของความเชื่อมั่นอย่างแท้จริง 3) ปิยวาจาหลักสังคหวัตถุ 4 การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาและจริงใจเพื่อความโปร่งใส การสร้างความไว้วางใจต้องอาศัยการสื่อสารที่ซื่อสัตย์และตรงไปตรงมา โดยยังคงไว้ซึ่งความเคารพซึ่งกันและกัน เพื่อให้ทุกคนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างสบายใจและไม่มีวาระซ่อนเร้น การมีช่องทางการสื่อสารที่เปิดเผยและชัดเจนจากผู้บริหารจะช่วยลดข่าวลือและความไม่ไว้วางใจในองค์กรได้ 4) อัตถจริยาหลักสังคหวัตถุ 4 การปฏิบัติตนให้เป็นที่พึ่งได้และมีความรับผิดชอบ ครูควรปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์และเป็นที่พึ่งพิงของเพื่อนร่วมงานได้เสมอ การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างเต็มความสามารถและความทุ่มเทในการทำงานจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในทีมได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น แนวทางการเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ “ด้านความไว้วางใจที่ยั่งยืน” ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ เป็นผลลัพธ์สูงสุดที่เกิดจากการบูรณาการหลักการทั้ง 4 ประการอย่างครบถ้วนและต่อเนื่อง จนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่ง ซึ่งจะนำไปสู่ความสงบสุขและความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเข้าใจตนเอง ด้านการเข้าใจคนอื่น ด้านความไว้วางใจ และด้านการเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ดี ตามลำดับ การที่ผลการศึกษาสภาพการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารและบุคลากรในกลุ่มโรงเรียนนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เกื้อกูลกัน และธรรมชาติของวิชาชีพครูที่ต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นอยู่เสมอ ส่วนผลการวิจัยที่พบว่า ด้านการเข้าใจตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจอภิปรายได้ว่า วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ต้องอาศัยการประเมินและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา การเข้าใจตนเองคือรากฐานที่สำคัญที่สุดของการมีมนุษย์สัมพันธ์ เมื่อครูรู้ตระหนักถึงจุดเด่น จุดด้อย บทบาทหน้าที่ และอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง ก็จะสามารถควบคุมการแสดงออกและปรับตัวให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาที่ว่า บุคคลจะปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดีต้องเริ่มจากการเข้าใจและยอมรับตนเองก่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรวัชร แสงจง, โอฬาร กาญจนากาศ และพรหมพิริยะ พนาสนธิ์ (2562) ที่พบว่า มนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกมิติ ทั้งความสามารถในการสื่อสาร การให้กำลังใจ และความเข้าใจทีมงาน เป็นการยืนยันว่าสิ่งที่ผู้บริหารปฏิบัติและสิ่งที่ครูสัมผัสได้นั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การที่ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเยี่ยมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของงานและความสัมพันธ์ที่ดีของคนในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของปรีชา บุญยัง (2556) ที่พบว่า แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี.โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของทศพร ไชยชนะ (2548) ที่พบว่า การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามความคิดเห็นของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้ 1) ด้านการเข้าใจตนเอง (ตระหนักในอารมณ์และทัศนคติของตน) ควรเริ่มต้นจากการสำรวจทัศนคติของตนเองเพื่อปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างยุติธรรมและใช้การสื่อสารเชิงบวกที่สร้างสรรค์เพื่อลดความขัดแย้ง 2) ด้านการเข้าใจผู้อื่น (รับฟังและเห็นอกเห็นใจ) ควรแสดงความใส่ใจโดยการจดจำชื่อนักเรียน รับฟังปัญหาและความคิดเห็นจากทั้งนักเรียน เพื่อนร่วมงานและผู้ปกครองด้วยความเห็นอกเห็นใจและให้เกียรติในความแตกต่างของแต่ละบุคคล 3) ด้านการเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ดี (สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้) ควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่ปลอดภัยและเป็นกันเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีและความสามัคคี และ 4) ด้านความไว้วางใจ (สร้างความน่าเชื่อถือและความสัมพันธ์ที่มั่นคง) ควรสร้างความน่าเชื่อถือผ่านการสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ การให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและการเป็นที่พึ่งที่ปลอดภัยให้นักเรียนสามารถปรึกษาปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับพระดำรัสของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) (2560) ให้ความหมายเกี่ยวกับสังคหวัตถุ 4 ไว้อย่างลึกซึ้งว่า เมื่อทุกคนต่างประพฤติตามหลักสังคหวัตถุทั่วถึงกันแล้วไม่เพียงแต่บุคคลหรือครอบครัวเท่านั้นที่จะอยู่เป็นสุขสบาย แต่จะส่งผลให้คนทั้งหมู่บ้าน เมืองประเทศและทั้งโลกอยู่เป็นสุขสบายตลอดไปเหมือนกัน

เพราะสังคหวัตถุทั้ง 4 ประการ เป็นคุณธรรมสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่นให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือกันอย่างวิเศษ ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติตามหลักการเหล่านี้อย่างครบถ้วนและสม่ำเสมอจะนำไปสู่ความสงบสุขและความไว้วางใจในระดับสังคมที่ยั่งยืนและแผ่ขยายเป็นวงกว้างออกไป และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของราชันย์ ธงชัย (2551) ที่พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัตถุ 4 ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านทาน เป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านปิยวาจา โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการให้และการใช้วาจาที่ดี เป็นสิ่งที่ผู้คนสัมผัสได้และสร้างความประทับใจได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 1) ด้านการเข้าใจตนเอง (ปิยวาจา) เน้นการสื่อสารเชิงบวกและให้กำลังใจผู้อื่น 2) ด้านการเข้าใจผู้อื่น (อัตถจริยา) เน้นการช่วยเหลือและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม 3) ด้านการเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ดี (ทาน) เน้นการแบ่งปันความรู้และน้ำใจเพื่อสร้างองค์กรที่เอื้อเฟื้อ และ 4) ด้านความไว้วางใจ (สมานัตตตา) เน้นการปฏิบัติตนอย่างเสมอภาคและให้เกียรติกันอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการมีแนวทางในการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแกนกลางในการดำเนินงาน โดยเน้นการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการพัฒนาใน 4 มิติสำคัญ เริ่มตั้งแต่ การเข้าใจตนเองที่มุ่งเน้นการวางตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตตา) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ขยายไปสู่ การเข้าใจคนอื่น ผ่านการให้ความช่วยเหลือ (ทาน) และการใช้วาจาที่สร้างสรรค์ (ปิยวาจา) จากนั้นร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ด้วยการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (อัตถจริยา) จนนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือ การสร้างความไว้วางใจ ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากการปฏิบัติทั้งสี่ประการอย่างบูรณาการ แนวทางการพัฒนาในแต่ละด้านล้วนตั้งอยู่บนพื้นฐานของการครองใจคนและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เกื้อกูลกัน กิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสาร การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) ล้วนเป็นเครื่องมือในการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม สะท้อนถึงแนวทางการบริหารจัดการองค์กรที่ยั่งยืน โดยใช้หลักธรรมเป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุขและเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับพระดำรัสขอ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) (2538) ที่ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสังคหวัตถุ 4 ไว้อย่างลึกซึ้งว่า เมื่อทุกคนต่างประพฤติตามหลักสังคหวัตถุทั่วถึงกันแล้ว ไม่เพียงแต่บุคคลหรือครอบครัวเท่านั้นที่จะอยู่เป็นสุขสบายแต่จะส่งผลให้คนทั้งหมู่บ้าน เมือง ประเทศและทั้งโลก อยู่เป็นสุขสบายตลอดไปเหมือนกัน พราะสังคหวัตถุทั้ง 4 ประการ เป็นคุณธรรมสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่นให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือกันอย่างวิเศษ พระดำรัสนี้ชี้ให้เห็นว่า การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้อย่างจริงจังในสถานศึกษาไม่เพียงแต่จะช่วยแก้ไขปัญหาภายในองค์กรเท่านั้นแต่ยังเป็นการสร้างแบบจำลองของสังคมที่เปี่ยมด้วยความไว้วางใจและความร่วมมือ ซึ่งจะแผ่ขยายผลดีออกไปสู่ชุมชนและสังคมในที่สุด และสอดคล้องกับการวิจัยของพระครูบุญญสารโสภิต (เหล็กอยู่) (2555) ที่พบว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นเหมือนกุญแจนำชีวิต เข็มทิศนำสังคมให้ก้าวไปสู่สันติภาพ และความสงบสุขทำให้มนุษย์มองเห็นกันและกันในฐานะผู้ที่ต้องช่วยเหลือเกื้อกูล

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครู กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปองค์ความรู้ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายองค์ความรู้ได้ดังนี้

S: ด้านการเข้าใจตนเอง (Self-Awareness) หมายถึงครูมีสติรู้ว่าตนเองมีคุณค่าและเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของตนเอง มีการวางตัวเสมอต้นเสมอปลายและเป็นมิตรกับทุกคน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในระยะยาวและใช้ความจริงใจเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมและไม่ลำเอียง

M: ด้านการเข้าใจคนอื่น (Mutual Understanding) หมายถึงครูใช้คำพูดที่ให้กำลังใจและชื่นชมเพื่อนร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ มีความสามารถในการรับฟังอย่างตั้งใจโดยไม่ขัดจังหวะ เพื่อเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและใช้การแบ่งปันความรู้และประสบการณ์เป็นเครื่องมือในการสร้างความไว้วางใจและความผูกพัน

S: ด้านการเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ดี (Supportive Environment) หมายถึงครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือและแสดงให้เห็นถึงความทุ่มเทเพื่อส่วนรวมและมีความสามารถในการริเริ่มโครงการใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความร่วมมือในทีม

S: ด้านความไว้วางใจ (Sustainable Trust) หมายถึงครูมีทัศนคติเชิงบวกต่อเพื่อนร่วมงานและมีความเชื่อมั่นในความสามารถของผู้อื่น มีการประพฤติตนให้เป็นประโยชน์อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความ

น่าเชื่อถือในระยะยาวและใช้ความเสมอต้นเสมอปลายในการปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมโดยไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ซึ่งนำไปสู่การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ โดยการ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยมนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาครูและผู้บริหารของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ ควรดำเนินการโดยคำนึงถึงทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรม โดยเน้นการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความร่วมมือ การเคารพซึ่งกันและกัน ความปลอดภัยและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายสามารถประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมเป็นแนวทางในการดำเนินงานสิ่งเหล่านี้ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ทำให้ครู นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน

1.2 ครูและผู้บริหารของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ ต้องมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความร่วมมือ โดยครูมีพฤติกรรมแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ สื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนครูอย่างสร้างสรรค์และปฏิบัติอย่างเสมอภาคและยุติธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของครูในกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทำความเข้าใจรากฐานของปัญหาและนำไปสู่การออกแบบแนวทางการพัฒนาที่ตรงจุดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์สัมพันธ์ภายในองค์กรกับความไว้วางใจของผู้ปกครองและประสิทธิผลของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อยืนยันเชิงประจักษ์ถึงผลกระทบของความสัมพันธ์ภายในที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์และความสำเร็จของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 ควรศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่สำคัญที่ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรมของครูกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

จิตรา ดุษฎีเมธา. (2561). พฤติกรรมองค์การและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

ทศพร ไชยชนะ. (2548). การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ธีรวัชร แสงจง, โอฬาร กาญจนากาศ และพรหมพิริยะ พนาสนธิ์. (2562). การศึกษามนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(3), 118.

ปรีชา บุญยัง. (2556). แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

พระครูบุญญสารโสภิต (เหล็กอยู่). (2555). การศึกษาหลักสังคหวัตถุ 4 ที่หัตถกคหบดีนำไปใช้ในพระสุตตันตปิฎก. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชันย์ ธงชัย. (2551). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัตถุ 4 ของหน่วยงานสัสดีอำเภอเมือง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิภาดา ไชยวรรณ. (2562). มนุษยสัมพันธ์กับการบริหารในศตวรรษที่ 31. วารสารครุศาสตร์. 47(3). 133.

ศิริพร สุขเกษม. (2564). บทบาทของครูกับการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในโรงเรียนยุคใหม่. วารสารวิชาการครูไทย. 9(1).43.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน วาสโน). (2538). สังคหวัตถุ 4. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน วาสโน). (2560). แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลักสังคหวัตถุของพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อำนวย เดชชัยศรี และสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. (2560). ทักษะการบริหารมนุษยสัมพันธ์ตามแนวพุทธ. วารสารมหาจุฬาวิชาการ, 4(1), 49-64.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลตามหลักสุจิปุลิ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี

GUIDELINES FOR DEVELOPING SELF-LEARNING SKILLS OF PALI STUDENTS IN THE DIGITAL AGE ACCORDING TO THE SUJIPULI PRINCIPLE AT WAT PHRA DHAMMAKAYA PARIYATTI DHAMMA SCHOOL UNDER THE PATHUM THANI PROVINCIAL MONASTIC EDUCATION OFFICE

[1]พระปลัดดนัยภัทร อธิจิตฺโต (เดชวัชระ) PhrapaladDanaipat Adhichitto (Dejvajara)
[2]ประวิทย์ ชัยสุข Prawit Chaisuk
[3]พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน PhramahaYannawat Thitavaddhano
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: pdanaipat@gmail.com

Article Received: April 16, 2026. Revised: June 25, 2026. Accepted: June 27, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัล 2) เพื่อศึกษาวิธีพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองตามหลักสุจิปุลิของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัล และ 3) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลตามหลักสุจิปุลิ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 322 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลในภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2) วิธีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองตามหลักสุจิปุลิของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัล ประกอบด้วยการให้ผู้เรียนตั้งเกณฑ์ประเมินตนเองด้านการท่องจำและการแปลควบคู่กับการผสมผสานวิธีเรียนแบบดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้ เพื่อรับมือกับความท้าทายด้านการคัดกรองข้อมูลและการคิดวิเคราะห์ สถานศึกษาควรสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าเชื่อถือ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) เช่น การใช้เกมหรือการปฏิบัติภาคสนาม ซึ่งเป็นรูปแบบที่สอดคล้องและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มนี้ได้ดีที่สุด และ 3) แนวทางพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลตามหลักสุจิปุลิ ประกอบด้วย (1) ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการซักถาม ติวกลุ่ม และตรวจสอบความเข้าใจด้วยสื่อออนไลน์ (2) จัดกิจกรรมอภิปรายเพื่อฝึกการคิดวิเคราะห์โดยใช้สื่อดิจิทัลสนับสนุน (3) จัดทำฐานข้อมูลกลางที่เชื่อถือได้พร้อมฝึกทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (4) จัดอบรมการใช้เทคโนโลยีควบคู่กับการฝึกบริหารเวลาและจัดลำดับความสำคัญ เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง, นักเรียนบาลี, ยุคดิจิทัล, หลักสุจิปุลิ

Abstract

This research aims to 1) study the self-learning skills of Pali students in the digital age, 2) study the methods of developing self-learning skills according to the Sujipuli principle of Pali students in the digital age, and 3) propose guidelines for developing self-learning skills of Pali students in the digital age according to the Sujipuli Principle. This is a mixed-methods research, with quantitative research using questionnaires from a sample of 322 Pali students, analyzed using basic statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation, and qualitative research through interviews with 11 key informants, analyzed using content analysis.

The research findings showed that 1) the overall level of self-learning skills and all five aspects among Pali students in the digital age were at a moderate level. 2) Methods for developing self-learning skills according to the Sujipuli Principle of Pali students in the digital age include having learners set self-assessment criteria for memorization and translation, coupled with integrating traditional learning methods with digital technology. To address the challenges of information filtering and critical thinking, educational institutions should support diverse and reliable learning resources and organize activities that emphasize active learning, such as games or fieldwork, which best align with and promote the learning of this group of students. 3) The guidelines for developing self-learning skills among Pali students in the digital age according to the Sujipuli Principle consisted of: (1) promoting collaborative learning through questioning, group tutoring, and checking understanding with online media, (2) organizing discussion activities to train analytical thinking using digital media support, (3) creating a reliable central database along with training in media literacy skills, and (4) providing training in the use of technology coupled with training in time management and prioritization for the most effective self-learning.

Keywords: Self-Learning Skills, Pali Students, Digital Age, The Sujipuli Principle

บทนำ

การศึกษาของคณะสงฆ์มุ่งให้ผู้ศึกษาทำความเข้าใจให้กระจ่างชัดในหลักธรรมคำสอน เพื่อรักษาตนได้ พัฒนาตนเป็น พร้อมทั้งเกื้อกูล ผู้อื่นให้มีส่วนได้รับรู้หลักธรรมคำสอนถูกต้อง (สนามหลวงแผนกบาลี, 2560) การจัดให้พระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยเป็นภารกิจหลักที่สำคัญประการหนึ่งของคณะสงฆ์ เพราะผู้ที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนานั้นบวชเข้ามาเพื่อศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย เรียกว่า บวชเรียน (กีรติ ศรีวิเชียร, 2528) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการศึกษาดั้งเดิม มีผลการศึกษาเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป มีเกียรติประวัติและเกียรติภูมิที่ผู้ศึกษาได้รับอย่างสูงส่ง และถือเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์โดยเฉพาะ มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคลากรทางพระพุทธศาสนา เพื่อรับใช้พระพุทธศาสนา (พระธรรมปัญญาภรณ์, 2537) ฉะนั้น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงเป็นสิ่งสำคัญที่

จะรักษาศาสนธรรมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลียังเป็นการเพิ่มวิทยาฐานะให้กับพระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้มีเกียรติมีฐานะที่สูงขึ้น เป็นผู้มีคุณค่าในสังคม ได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะยิ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระมหากษัตริย์ซึ่งถือว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างสูง โดยผู้สอบได้เปรียญธรรม 3 ประโยคพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานพระบรมราชานุญาตถวายให้สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปรินายก เสด็จประกอบพิธีตั้งเปรียญ 3 ประโยค เมื่อได้รับพระราชทานตั้งเปรียญธรรมแล้ว จะได้รับพระบรมราชานุญาตให้ใช้คำว่า “ พระมหา” นำหน้าชื่อเดิมได้ ส่วนสามเณรจะใช้คำว่า “ป. (เปรียญ) ตามหลังชื่อตัวและนามสกุลได้ นับว่าเป็นเกียรติและนำชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูลไม่น้อย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541)

การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อนักเรียนบาลี อย่างน้อยสามประการ คือ ประการแรก การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลช่วยให้นักเรียนบาลีสามารถเข้าถึงข้อมูลและแหล่งความรู้ที่หลากหลายได้ง่ายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นพระไตรปิฎกฉบับดิจิทัล หนังสือธรรมะอิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อการสอนออนไลน์ นักเรียนบาลีสามารถค้นคว้าและศึกษาพระธรรมได้อย่างสะดวกสบาย ไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปยังห้องสมุดหรือรอคอยหนังสือที่หายาก ประการที่สอง เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้นักเรียนบาลีสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านอุปกรณ์ต่างๆ ในห้องเรียน หรือแม้กระทั่งในระหว่างเดินทาง และประการที่สาม การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม นักเรียนบาลีสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับเพื่อนร่วมชั้นหรือผู้เชี่ยวชาญผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ นอกจากนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยให้นักเรียนบาลีสามารถสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ของตนเอง เช่น วิดีโอ หรือพอดแคสต์ เพื่อแบ่งปันความรู้ให้กับผู้อื่น (ทิศนา แขมมณี, 2560)

หลัก “สุจิปุลิ” (สุ จิ ปุ ลิ) เป็นหลักการพื้นฐานที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ของชาวพุทธ ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการเรียนบาลี โดยคำว่า "สุจิปุริ" ได้แก่ ผู้เรียนบาลีควรฟังคำสอน คำแนะนำและคำอธิบายของอาจารย์ด้วยความตั้งใจ ฟังให้เข้าใจถ่องแท้ เช่น การฟังคำแปลหรือคำอธิบายไวยากรณ์จากครู พิจารณาโครงสร้างของประโยคบาลี การผันคำ การแปลความหมายตามหลักไวยากรณ์ เข้าใจ ต้องไม่ลังเลที่จะถามอาจารย์ แต่ควรหาโอกาสเข้าหาครูอาจารย์ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หรือสอบถามในสิ่งที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้เรียนบาลีควรนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ใช้ในการสวดมนต์ แปลพระสูตร หรือศึกษาพระไตรปิฎกเพื่อการปฏิบัติธรรมหลักสุจิปุริการพัฒนาการเรียนรู้แบบลุ่มลึก ไม่ใช่เพียงการจำแต่เป็นการเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครูมีการพัฒนาทางปัญญา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2553)

ปัญหาในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลคือขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนบาลีจำนวนมากยังขาดแรงจูงใจภายใน ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะเมื่อเนื้อหาบาลีมีความยากและเป็นภาษาที่แตกต่างจากชีวิตประจำวัน ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้มีจำกัด แม้จะอยู่ในยุคดิจิทัล แต่นักเรียนบาลีจำนวนหนึ่งยังไม่มีทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น e-learning, YouTube เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ขาดแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของวิชาบาลี การเรียนบาลีมีลักษณะเฉพาะด้านไวยากรณ์และวรรณกรรมโบราณ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาบูรณาการอย่างไม่มีแนวทาง อาจทำให้เนื้อหาขาดความลึกซึ้งหรือไม่เข้าใจแก่นของพระบาลี ขาดการสนับสนุนจากครูและสถานศึกษา ครูบางส่วนยังไม่มีทักษะในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning หรือการเรียนรู้แบบใช้เทคโนโลยี ทำให้ไม่สามารถเป็นโค้ชที่ดีในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของ

นักเรียนได้ และต้องมีทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร การร่วมมือกับผู้อื่น รวมถึงมีการตระหนักด้านจริยธรรมและมารยาทบนอินเทอร์เน็ต (พรชนิตว์ ลีนาราช, 2560)

จากปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี เป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรมที่มีชื่อเสียงและมีนักเรียนจำนวนมาก จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่น่าสนใจในการศึกษา ด้วยเหตุผลหลายประการ คือ ในด้านความเป็นเลิศด้านการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกายเป็นที่รู้จักในด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่เข้มข้นและครอบคลุม ทั้งในส่วนของนักธรรมและบาลี มีการนำเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการศึกษา ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและน่าสนใจยิ่งขึ้น มีผลงานเป็นที่ประจักษ์โดยได้รับรางวัลสำนักเรียนบาลีดีเด่นทุกปี ในด้านจำนวนนักเรียนที่มาก ทำให้เกิดความหลากหลายทางความคิดและประสบการณ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้ มีระบบการจัดการศึกษาที่ดี มีการแบ่งแยกการศึกษาเป็นแผนกธรรมและแผนกบาลี มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีความพร้อมด้านทรัพยากร วัดพระธรรมกายมีทรัพยากรที่พร้อมสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งด้านอาคารสถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีการสนับสนุนด้านทุนการศึกษาและสวัสดิการต่างๆ ให้แก่นักเรียน ทำให้ผู้ที่สนใจศึกษาพระปริยัติธรรมมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมกัน ส่วนในด้านการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลมีการใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย และ การมีสื่อการเรียนการสอนทางดิจิทัลที่ทันสมัย ความสำคัญในเชิงวิจัยนั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกายเป็นสถานศึกษาที่มีความพร้อมทั้งด้านข้อมูลและทรัพยากร ทำให้เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญสำหรับการศึกษาวิจัยด้านการศึกษาพระปริยัติธรรม การศึกษาวิจัยในโรงเรียนแห่งนี้สามารถนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงการศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้มากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุผลเหล่านี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาและวิจัย ในด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ งานวิจัยนี้จะช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้านการประยุกต์ใช้หลักสุจิปุลิ งานวิจัยนี้จะช่วยส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักสุจิปุลิในการเรียนรู้ยุคดิจิทัล ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล งานวิจัยนี้จะช่วยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้พระปริยัติธรรมอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ และด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาพระปริยัติธรรมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี และเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาพระปริยัติธรรมอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมให้เจริญก้าวหน้าและเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อศึกษาวิธีพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองตามหลักสุจิปุลิของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี

3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลตามหลักสุจิปุลิของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนบาลีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย มีจำนวน 2,000 รูป/คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้ จำนวน 322 รูป ด้วยการเปิดตารางของ Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ เจ้าสำนักเรียน พระอาจารย์ผู้สอนบาลี ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักพุทธธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี จำนวน 11 รูป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลจากวารสาร ตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.973 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามชนิดเลือกตอบจำแนกตามเกี่ยวกับสภาพทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองตามหลักสุจิปุลิของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี สรุปผลการวิจัยดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี

สภาพทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี	n = 322 รูป			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการคิดวิเคราะห์เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.96	0.87	ปานกลาง	4
2. ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้	3.25	0.77	ปานกลาง	1
3. ด้านแหล่งการเรียนรู้	3.16	0.75	ปานกลาง	3
4. ด้านวิธีการเรียนรู้	3.18	0.74	ปานกลาง	2
5. ด้านประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง	2.78	0.89	ปานกลาง	5
ภาพรวม	**3.07**	**0.80**	**ปานกลาง**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ ด้านวิธีการเรียนรู้ ด้านแหล่งการเรียนรู้ ด้านการคิดวิเคราะห์เรียนรู้ด้วยตนเอง และด้านประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามลำดับ

2. วิธีพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองตามหลักสุจิปุลิของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนกำหนดเกณฑ์ประเมินตนเองอย่างง่าย โดยอ้างอิงจากทั้งเป้าหมายส่วนตัวและเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน เช่น จำนวนบทที่สามารถท่องจำได้ ความถูกต้องของการแปลและคะแนนจากการทำข้อสอบจำลอง ผู้เรียนใช้วิธีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนและรับข้อเสนอแนะจากครูหรือพระอาจารย์ เพื่อช่วยตรวจสอบความถูกต้องและเสริมการประเมินตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ด้านการคิดวิเคราะห์เรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีวิธีการเรียนที่ทันสมัยบาลีในยุคดิจิทัลมีการใช้ทั้งวิธีการดั้งเดิม (วิเคราะห์โครงสร้างบาลี, อภิปรายกลุ่ม) และเทคโนโลยีสมัยใหม่ (พจนานุกรมออนไลน์, วิดีทัศน์การสอน) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์แต่ยังมีความท้าทายด้านการจัดระบบความคิดและความน่าเชื่อถือของข้อมูล จึงควรมีการสนับสนุนด้านสื่อคุณภาพและกิจกรรมเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านแหล่งการเรียนรู้ บาลีในยุคดิจิทัลใช้ทั้งแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน แหล่งออนไลน์ เพื่อนร่วมกลุ่ม และประสบการณ์จริงในการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองแต่ยังมีความท้าทายด้านการเลือกใช้ข้อมูลและการเข้าถึงทรัพยากรที่ทันสมัย จึงควรมีการสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าเชื่อถือ เพื่อช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองได้

2.4 ด้านวิธีการเรียนรู้ 1) การเรียนรู้ด้วยการฟัง ผู้เรียนที่ถนัดวิธีนี้จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการฟัง ข้อมูล เช่น การฟังบรรยาย การฟัง Podcast หรือการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น พวกเขาจะจดจำข้อมูลได้ง่ายเมื่อได้ยินเสียงและมักจะชอบทบทวนบทเรียนด้วยการอ่านออกเสียง 2) การเรียนรู้ด้วยการ

มองเห็น กลุ่มนี้จะเรียนรู้ได้ดีจากการ มองเห็นสิ่งต่างๆ 3) การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ ผู้เรียนกลุ่มนี้จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดผ่านการ ลงมือปฏิบัติหรือการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น การทดลอง การสร้างโมเดล การเล่นเกมหรือการทำงานในภาคสนาม พวกเขาจะเข้าใจแนวคิดต่างๆ ได้ลึกซึ้งเมื่อได้สัมผัสและมีประสบการณ์จริง 4) การเรียนรู้ด้วยการอ่านและเขียน วิธีนี้เหมาะสำหรับผู้ที่เรียนรู้ได้ดีจากการ อ่านและเขียนพวกเขาจะทำความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างละเอียดจากการอ่านหนังสือ ตำรา หรือบทความและมักจะจดจำข้อมูลได้ดีจากการสรุปย่อ การทำ Mind Map หรือการเขียนบันทึกด้วยตัวเอง

2.5 ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ ตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น การจำบาลีคำศัพท์จำนวน 50 คำในสัปดาห์หรือการเข้าใจหลักไวยากรณ์บทใดบทหนึ่ง เป้าหมายมักเชื่อมโยงกับ การสอบหรือบทเรียนรายวัน ทำให้มีแนวทางการเรียนรู้ที่ชัดเจนและวัดผลได้

3. แนวทางพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลตามหลักสุจิปุลิของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี

3.1 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีการตรวจสอบความเข้าใจร่วมกับเพื่อนๆ เช่น การซักถามกัน การติวกลุ่ม และใช้สื่อออนไลน์ในการตรวจสอบคำตอบ ได้รับข้อเสนอแนะจากครูหรือพระอาจารย์เพื่อนำไปปรับปรุง บางคนยังขาดทักษะในการประเมินตนเองอย่างเป็นระบบ โรงเรียนควรมีการแนะนำเครื่องมือประเมินตนเองและเทคนิคการสะท้อนผลการเรียนรู้เพิ่มเติม

3.2 ด้านการคิดวิเคราะห์เรียนรู้ด้วยตนเอง แนวทางพัฒนา ครูควรจัดกิจกรรมฝึกคิดวิเคราะห์ เช่น การอภิปรายเชิงประเด็น การสรุปความหมายจากพระสูตร โรงเรียนควรส่งเสริมการใช้เครื่องมือดิจิทัลที่น่าเชื่อถือและมีคู่มือการใช้ชัดเจน ผู้เรียนควรฝึกการเขียนบทวิเคราะห์สั้นๆ หลังเรียน เพื่อฝึกการเรียบเรียงและสะท้อนความเข้าใจของตนเอง ครูควรยกตัวอย่างเชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น ส่งเสริมการใช้กิจกรรมฝึกคิด เช่น แปลแล้ววิเคราะห์โครงสร้าง ส่งเสริมการทำงานกลุ่มอย่างเป็นระบบ และใช้แพลตฟอร์มออนไลน์

3.3 ด้านแหล่งการเรียนรู้ พัฒนาห้องสมุดดิจิทัล เพิ่มสื่ออิเล็กทรอนิกส์จัดทำฐานข้อมูลกลางที่ผ่านการตรวจสอบ และฝึกการรู้เท่าทันสื่อ จัดกิจกรรมกลุ่มอย่างเป็นระบบ และสนับสนุนแพลตฟอร์มออนไลน์ จัดกิจกรรมเสริมและบันทึกวิดีโอไว้สำหรับทบทวน

3.4 ด้านวิธีการเรียนรู้ ควรจัดกิจกรรมบูรณาการ เช่น ฟัง–คิด–ถาม–เขียน ควบคู่กับการใช้สื่อดิจิทัลสนับสนุนการทำงานกลุ่มและการอภิปรายอย่างเป็นระบบ จัดอบรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และสร้างคู่มือการใช้ที่เข้าใจง่าย สนับสนุนให้ผู้เรียนเลือกวิธีการเรียนรู้ตามความถนัดและลักษณะเนื้อหา เช่น การท่องจำ ฟังบรรยาย หรือทำแบบฝึกหัด ท่องบาลีด้วยการอ่านออกเสียงและฟังเสียงบันทึกพร้อมกัน เพื่อจำได้แม่นยำขึ้น จัดสถานที่เรียนให้เหมาะสม เช่น เงียบ สว่าง และปราศจากสิ่งรบกวน ใช้สื่อการเรียนรู้ดิจิทัล เช่น วิดีโอ สื่อออนไลน์ หรือแอปช่วยจำคำศัพท์ ใช้แอปช่วยจำคำศัพท์บาลีและวิดีโอสอนอ่านบาลี เพื่อทบทวนบทเรียนทุกวัน ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนตามความเหมาะสม เช่น ถ้าวิธีเดิมจำไม่ได้ เปลี่ยนไปใช้วิธีฟังหรือทำแบบฝึกหัด ถ้าท่องบาลีด้วยการอ่านไม่จำได้ เปลี่ยนไปฟังเสียงบันทึกพร้อมทำแบบฝึกหัด

3.5 ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ ควรมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนให้ครูหรือผู้สอนช่วยแนะนำการตั้งเป้าหมายให้เหมาะสมกับความสามารถ สอนให้ผู้เรียนจัดตารางเวลาและลำดับความสำคัญของกิจกรรมเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันจดบันทึก แพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ ปฏิทินดิจิทัลสร้างกิจกรรมเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับเป้าหมาย กระตุ้นให้ผู้เรียนตรวจสอบความคืบหน้าของ

เป้าหมายอย่างสม่ำเสมอสอนวิธีปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้หากไม่สามารถบรรลุเป้าหมายใช้เทคนิคการติดตาม เช่น ตารางติดตามผล แผนภูมิความก้าวหน้าส่งเสริมการให้รางวัลตัวเองเมื่อทำเป้าหมายย่อยสำเร็จให้ครูหรือผู้ปกครองให้คำชมและกำลังใจ ใช้เป้าหมายที่มีความหมายกับชีวิตผู้เรียนเพื่อสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีติดตามความก้าวหน้าและปรับแผนการเรียนได้เอง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ ด้านวิธีการเรียนรู้ ด้านแหล่งการเรียนรู้ ด้านการคิดวิเคราะห์เรียนรู้ด้วยตนเอง และด้านประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยที่พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลมีความพร้อมพื้นฐานในการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่บ้าง แต่อาจจะยังขาดความเชี่ยวชาญหรือการปฏิบัติที่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเปลี่ยนผ่านจากการเรียนแบบรับฟังตามระบบปกติ (ในห้องเรียน) ไปสู่การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในโลกดิจิทัล นอกจากนี้ การเรียนบาลีมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือเน้นการท่องจำกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ การแปล และการรักษาจารีตตามหลักสูตรแม่กองบาลีสนามหลวง ซึ่งอาจทำให้นักเรียนยึดติดกับการพึ่งพาครูบาอาจารย์เป็นหลักมากกว่าการริเริ่มด้วยตนเอง สอดคล้องกับการวิจัยของพระมหาอุดร อุตฺตโร (มากดี), สมชัย ศรีนอก และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ (2568) ที่พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาชุดส่งเสริมการเรียนรู้วิชาแปลไทยเป็นมคธของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ (1) การจัดการเรียนการสอน ควรเน้นการศึกษาภาษาบาลี ปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย มีครูที่มีความรู้และทัศนคติที่ดี พร้อมด้วยอุปกรณ์และสถานที่เรียนที่เหมาะสม การใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอนที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน (2) ปัญหาที่พบ เนื้อหาที่มากและซับซ้อน การเน้นการจำและการแปล ทำให้นักเรียนไม่เข้าใจลึกซึ้ง ครูบางรูปขาดความพร้อม การใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอนไม่ทันสมัย เวลาการเรียนไม่สม่ำเสมอ และขาดแคลนงบประมาณ จำเป็นต้องเน้นทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน และการคิดวิเคราะห์ (3) ความต้องการพัฒนาชุดส่งเสริมการเรียนรู้ ควรปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรให้ทันสมัยและเข้าใจง่าย พัฒนาสื่อการเรียนการสอนและคู่มือการเรียนการสอน ใช้เทคโนโลยีและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจ พร้อมทั้งวัดผลประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และสอดคล้องกับการวิจัยของพระมหาศิริศักดิ์ สาสนเมธี (ธีรวุฒิ ธรรมกุล) (2566) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของนักเรียน โดยนักเรียนมีการเข้าไปปรึกษาเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับนักเรียนอย่างเป็นกัลยาณมิตรที่ดีและครูได้ชี้แนะการเรียนรู้ต่างๆ ด้วยตนเองผ่านระบบนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลนอกชั้นเรียนเป็นประจำ ในการศึกษาค้นหาวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลา ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองตามหลักสุจิปุลิของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัล ประกอบด้วยการให้ผู้เรียนตั้งเกณฑ์ประเมินตนเองด้านการท่องจำและการแปล ควบคู่กับการผสมผสานวิธีเรียนแบบดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้ เพื่อรับมือกับความท้าทายด้านการคัดกรองข้อมูลและการคิดวิเคราะห์ สถานศึกษาควรสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าเชื่อถือ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมที่เน้นการลง

มือปฏิบัติจริง (Active Learning) เช่น การใช้เกมหรือการปฏิบัติภาคสนาม ซึ่งเป็นรูปแบบที่สอดคล้องและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มนี้ได้ดีที่สุด ซึ่งผลการวิจัยที่มีการบูรณาการ "สุจิปุลิ" โดยการยกระดับจากความจำสู่ปัญญานั้นทำให้การนำหลัก สุ จิ ปุ ลิ (ฟัง, คิด, ถาม, เขียน) มาเป็นแกนกลางในการพัฒนาทักษะฯ เป็นการตอกย้ำว่า แม้เทคโนโลยีจะเปลี่ยนไป แต่หัวใจของการเรียนรู้ยังคงอยู่ที่กระบวนการทางปัญญา ได้แก่ 1) สุ (ฟัง/รับข้อมูล) ในยุคดิจิทัลการฟังไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียน แต่รวมถึงการฟังบรรยายออนไลน์ การรับข้อมูลผ่านสื่อดิจิทัล การที่งานวิจัยระบุถึงการคัดกรองข้อมูล จึงเป็นการเตือนให้เห็นว่านักเรียนต้องมีวิจารณญาณในการเลือกรับข้อมูลบาลีที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ก่อนนำไปใช้ 2) จิ (คิด/วิเคราะห์) สอดคล้องกับการที่งานวิจัยเน้นการคิดวิเคราะห์ เพื่อเปลี่ยนจากผู้รับข้อมูลมาเป็นผู้จัดการข้อมูล 3) ปุ (ถาม/การประเมิน) การให้ผู้เรียนตั้งเกณฑ์ประเมินตนเอง ถือเป็นนวัตกรรมที่สำคัญมาก เพราะเป็นการฝึกให้ผู้เรียนเกิดการรู้เท่าทันกระบวนการคิดของตนเอง ช่วยให้เกิดความรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) ลิ (เขียน/สรุปผล) คือการลงมือปฏิบัติทั้งการแปลและการเขียนบันทึกความรู้ สอดคล้องกับการวิจัยของพระครูปลัดวีระนนท์ สุวณฺณวโส (2564) ที่พบว่า การนำหลักสุ จิ ปุ ลิ ไปใช้ในการอบรมเยาวชนในค่ายคุณธรรม การศึกษาการใช้หลักหัวใจนักปราชญ์ หรือ “สุ จิ ปุ ลิ” ในการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่นักเรียน เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจควบคู่กับปัญญา โดย “สุ” คือ การฟังให้มาก เพื่อเปิดรับความรู้จากแหล่งต่างๆ, “จิ” คือ การคิดพิจารณาใคร่ครวญให้เข้าใจถ่องแท้, “ปุ” คือ การตั้งคำถามอย่างมีวิจารณญาณเพื่อแสวงหาความจริง, และ “ลิ” คือ การจดจำและนำสิ่งที่ดีไปใช้ในชีวิตประจำวัน หลักการนี้ช่วยปลูกฝังคุณธรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างมีเหตุผล สร้างนิสัยรักการเรียนรู้ ซื่อสัตย์ รอบคอบ และใฝ่ดี เมื่อเด็กฝึกฝนการใช้หลักนี้อย่างต่อเนื่องจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านพฤติกรรมและทัศนคติ ทำให้เป็นผู้มีวินัย เคารพผู้อื่น ใฝ่เรียนรู้ และมีพื้นฐานความดีในจิตใจ ซึ่งถือเป็นรากฐานของการเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมในอนาคตและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ในกลุ่มเยาวชนที่เข้าค่ายธรรมะ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาศิริศักดิ์ สาสนเมธี (ธีรวุฒิธรรมกุล) (2566) ที่พบว่า วิธีการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองในยุคดิจิทัลของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ครูสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ 5 On ทักษะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองในยุคดิจิทัล ทักษะการใช้สื่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล และเนื้อหาการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ตามลำดับ

3. การนำเสนอแนวทางพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลตามหลักสุจิปุลิ ประกอบด้วย (1) ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการซักถาม ติวกลุ่ม และตรวจสอบความเข้าใจด้วยสื่อออนไลน์ (2) จัดกิจกรรมอภิปรายเพื่อฝึกการคิดวิเคราะห์โดยใช้สื่อดิจิทัลสนับสนุน (3) จัดทำฐานข้อมูลกลางที่เชื่อถือได้พร้อมฝึกทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (4) จัดอบรมการใช้เทคโนโลยีควบคู่กับการฝึกบริหารเวลาและจัดลำดับความสำคัญ เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ในการวิจัยครั้งนี้ได้บูรณาการหลักสุจิปุลิเข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลี โดยเปลี่ยนบทบาทจากการท่องจำแบบตั้งรับไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้เชิงรุก (Active Learner) ผ่าน 4 แนวทางหลักที่สัมพันธ์กัน ดังนี้ 1) การเรียนรู้เชิงสังคมและปฏิสัมพันธ์ (เน้น สุ และ ปุ) การส่งเสริมการติวกลุ่มและตรวจสอบความเข้าใจด้วยสื่อออนไลน์ ช่วยลดข้อจำกัดด้านสถานที่และเวลา ทำให้กระบวนการ "ฟัง" และ "ถาม" เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียน 2) การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (เน้น จิ) การใช้สื่อดิจิทัลสนับสนุนกิจกรรมอภิปรายเป็นการเปลี่ยนเนื้อหาบาลีจากตัวอักษรบนหน้ากระดาษให้กลายเป็นหัวข้อในการแลกเปลี่ยนความคิด ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการวิเคราะห์เชิงลึกมากกว่าการแปลเพียงอย่างเดียว 3) การสร้างความมั่นคงทาง

ความรู้ (เน้น สุ และ ลิ) การมีฐานข้อมูลกลางที่เชื่อถือได้และการรู้เท่าทันสื่อ คือการคัดกรองข้อมูลให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นเกราะป้องกันความเข้าใจคลาดเคลื่อนท่ามกลางข้อมูลดิจิทัลที่ท่วมท้น 4) การสร้างวินัยเชิงระบบ (หัวใจของการเรียนรู้ด้วยตนเอง) การอบรมเรื่องการใช้เทคโนโลยีควบคู่กับการบริหารเวลา คือการสร้างทักษะเสริมที่สำคัญที่สุด เพราะเครื่องมือดิจิทัลจะเป็นดาบสองคมหากนักเรียนขาดทักษะการจัดลำดับความสำคัญ สอดคล้องกับการวิจัยของพรจิรา เสือประดิษฐ (2561) ที่พบว่า ผลการพัฒนาการคิดวิเคราะห์วิชาภายาไทยในสาระที่ 5 วรรณคดี และวรรณกรรม โดยการใช้ สุ จิ ป ลิ พบว่านักเรียน มีคะแนนผ่านเกณฑ์จำนวน 26 คน คน คิดเป็นร้อยละ81.25 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภายาไทยในสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลความพึงพอใจต่อการเรียนรู้วิชาภายาไทยในสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม ในภาพรวมของความพึ่งพอใจอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการวิจัยของพระมหาศิริศักดิ์ สาสนเมธี (ธีรวุฒิธรรมกุล) (2566) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองในยุคดิจิทัลของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาคือการเรียนการสอนควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้กับยุคดิจิทัลโดยนำเอานวัตกรรมใหม่มาพัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆและเนื้อหาต้องมีความสอดคล้องกับชีวิต ส่งเสริมผู้เรียนให้มีการฝึกทักษะการเรียนรู้ผ่าน นวัตกรรมและสื่อเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนบาลีในยุคดิจิทัลตามหลักสุจิปุลิของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย สำนักเรียนคณะจังหวัดปทุมธานี ดังนี้

1. การประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความเข้าใจของตนเองได้ มีการสะท้อนผลการเรียนรู้ (self-reflection) และใช้เกณฑ์วัดผลเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับหลัก สุ (สุสฺสูสา – การฟังที่ดี) ที่เน้นการเปิดใจรับฟังคำแนะนำและข้อคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุง

2. การคิดวิเคราะห์เรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนใช้เหตุผล พิจารณาไตร่ตรอง และเชื่อมโยงความรู้ที่ได้ไปสู่การแก้ปัญหา ซึ่งตรงกับหลัก จิ (จินฺตา – การคิดพิจารณา) ที่เน้นการคิดอย่างมีเหตุผลและลึกซึ้ง

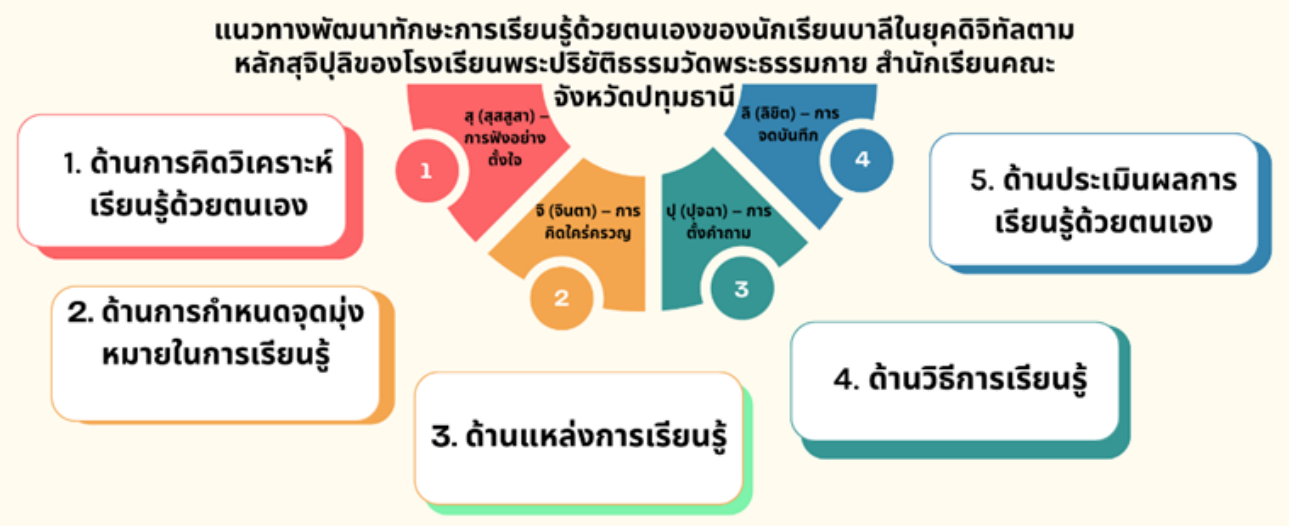
3. แหล่งการเรียนรู้ ผู้เรียนเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งสื่อดิจิทัล หนังสือ ครู และสิ่งแวดล้อมรอบตัว เชื่อมโยงกับหลัก ปุ (ปุจฺฉา – การตั้งคำถาม) ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากหลายแหล่ง

4. วิธีการเรียนรู้ ผู้เรียนพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้วิธีการที่เหมาะสมกับบริบท เช่น การสรุป การจดบันทึก การฝึกทำซ้ำ หรือการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับหลัก ลิ (ลิขิต – การจดบันทึก/การสรุปความรู้)

5. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ผู้เรียนสามารถตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน วางแผนและติดตามความก้าวหน้าได้ ช่วยให้การเรียนรู้มีทิศทางและมีแรงจูงใจ ซึ่งเป็นการบูรณาการทุกองค์ประกอบของหลักสุจิปุลิเข้าสู่การปฏิบัติจริง

การเรียนรู้ด้วยตนเองตามหลักสุจิปุลิเป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ใช้การคิดวิเคราะห์ในการแก้ปัญหา เข้าถึงและเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง รอบด้าน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง คือ 1) การเรียนรู้ด้วยการฟัง Learning by listening

ผู้เรียนที่ถนัดวิธีนี้จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการ ฟัง ข้อมูล เช่น การฟังบรรยาย การฟัง Podcast หรือการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น พวกเขาจะจดจำข้อมูลได้ง่ายเมื่อได้ยินเสียง และมักจะชอบทบทวนบทเรียนด้วยการอ่านออกเสียง 2) การเรียนรู้ด้วยการมองเห็น Visual learning กลุ่มนี้จะเรียนรู้ได้ดีจากการ มองเห็นสิ่งต่างๆ เช่น แผนภาพ กราฟ วิดีโอ หรือสไลด์นำเสนอ พวกเขาจะเข้าใจและจดจำข้อมูลได้ดีเมื่อมีการใช้สีสันรูปภาพ หรือสัญลักษณ์เข้ามาช่วยในการจัดระเบียบข้อมูล 3) การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ Learning by doing ผู้เรียนกลุ่มนี้จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดผ่านการ ลงมือปฏิบัติ หรือการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น การทดลอง การสร้างโมเดล การเล่นเกมหรือการทำงานในภาคสนาม พวกเขาจะเข้าใจแนวคิดต่างๆ ได้ลึกซึ้งเมื่อได้สัมผัสและมีประสบการณ์จริง และ 4) การเรียนรู้ด้วยการอ่านและเขียน Learning through reading and writing วิธีนี้เหมาะสำหรับผู้ที่เรียนรู้ได้ดีจากการ อ่าน และ เขียน พวกเขาจะทำความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างละเอียดจากการอ่านหนังสือ ตำรา หรือบทความ และมักจะจดจำข้อมูลได้ดีจากการสรุปย่อ การทำ Mind Map หรือการเขียนบันทึกด้วยตัวเอง สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามารถนำแนวทางที่ได้ไปใช้ในการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยบูรณาการหลักสุจิปุลิกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนทั้งด้านการฟัง คิดวิเคราะห์ การซักถาม และการเขียนบันทึก

1.2 ผลวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะและบทบาทของครูให้สามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้สื่อดิจิทัลและกิจกรรมเชิงรุกที่สอดคล้องกับหลักสุจิปุลิ

1.3 นักเรียนสามารถนำแนวทางไปประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งในด้านการวางแผนการเรียน การค้นคว้าผ่านสื่อดิจิทัล การถาม-ตอบเพื่อสร้างองค์ความรู้ และการบันทึกสาระสำคัญอย่างเป็นระบบ

1.4 ผู้บริหารสำนักเรียนสามารถนำผลวิจัยไปใช้กำหนดนโยบายหรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการสร้างระบบสนับสนุน เช่น คลังสื่อบาลีดิจิทัล ห้องสมุดออนไลน์และระบบประเมินผลทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการนำแนวทางตามหลักสุจิปุลิไปใช้จริงในการจัดการเรียนการสอนพร้อมติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อดูประสิทธิผลและปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติประสบการณ์จริงของครู

2.2 ศึกษาความแตกต่างด้านทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองระหว่างนักเรียนที่ใช้แนวทางสุจิปุลิร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัล และนักเรียนที่เรียนรู้แบบดั้งเดิม เพื่อให้เห็นผลชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 วิจัยกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในพื้นที่อื่น ๆ หรือสำนักเรียนบาลีต่างจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสมของแนวทางกับบริบทที่หลากหลาย ในการประยุกต์ใช้หลักสุจิปุลิในยุคดิจิทัล เพื่อสร้างองค์ความรู้และโมเดลการพัฒนาที่มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

กีรติ ศรีวิเชียร. (2528). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

ทิศนา แขมมณี, ศิลปะการสอน. (2560). องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรจิรา เสือประดิษฐ. (2561). การใช้ สุ จิ ปุลิ เพื่อส่งเสริมการวิเคราะห์วิภาษาไทยในสาระที่ 5วรรณคดีและวรรณกรรมสำหรับนักเรียนชั้นชั้นมัยมศึกยาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

พรชนิตว์ ลีนาราช (2560). ทักษะการรู้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียน. วารสารห้องสมุด, 61(2), 81.

พระครูปลัดวีระนนท์ สุวณฺณวโส. (2564). การศึกษาการใช้หลักหัวใจนักปราชญ์ (สุ จิ ปุ ลิ) ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระธรรมปัญญาภรณ์. (2537). ประวัติความเป็นมาของสำนักเรียนวัดปากน้ำ พุทธศักราช 2549. กรุงเทพมหานคร: สตาร์กรุ๊ป.

พระมหาศิริศักดิ์ สาสนเมธี (ธีรวุฒิธรรมกุล). (2566). แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองในยุคดิจิทัลของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอุดร อุตฺตโร (มากดี), สมชัย ศรีนอก และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ. (2568). การพัฒนาชุดส่งเสริมการเรียนรู้วิชาแปลไทยเป็นมคธ สำหรับสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร. วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 6(1), 195–203.

มาลินี มโนมัยสันติภาพ. (2565). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองในระบบออนไลน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” จังหวัดนครนายก”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สนามหลวงแผนกบาลี (2553). เรื่องสอบบาลี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2553). วิถีสุจิปุริ: วิธีศึกษาที่ถูกต้อง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

Cheuk Fan Ng. (2017). The Physical Learning Environment: A Review of the Role of the Physical Environment in the 21st Century Learning, European Journal of Contemporary Education, 14(1), 65–77.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Psycholological measurement, 30(3), 607–610.

Oluwajana, D., Nat, M., Idowu, A., Vanduhe, V. Z., and Fadiya, S. (2019). The Adoption of Students’ Hedonic Motivation System Model to Gamified Learning Environment. Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research, 14(3), 156.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

GUIDELINES FOR DEVELOPING VISIONARY LEADERSHIP BASED ON THE DUTIYAPAPANIKASUTTA FOR SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE LAKSI DISTRICT OFFICE, BANGKOK

[1]สาวิตรี ศรีจันทร์กลัด Sawitree Srichanklat [2]เผด็จ จงสกุลศิริ Padet Jongsakulsiri
[3]ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่ Yuttawee Kaewthongyai
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: wisawitree606044@gmail.com

Article Received: May 28, 2026. Revised: June 27, 2026. Accepted: June 29, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 132 คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร มี 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านจักขุมา พัฒนาวิสัยทัศน์และการคิดวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือ SWOT และหลักโยนิโสมนสิการ (2) ด้านวิธุโร พัฒนาทักษะการบริหาร จัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงานอย่างโปร่งใส และ (3) ด้านนิสสยสัมปันโน สร้างมนุษยสัมพันธ์และเครือข่ายความร่วมมือผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และ 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร คือ รูปแบบ C-V-N Model ประกอบด้วย (1) C - Chakkhuma เน้นการแปลงวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติผ่านโครงการเชิงกลยุทธ์ (2) V - Vidhuro เน้นการบริหารทรัพยากรบุคคลและนวัตกรรมเพื่อความคล่องตัวขององค์กร และ (3) N - Nissayasampanno เน้นสร้างความผูกพันในองค์กรและประสานภาคีเครือข่ายชุมชน ซึ่งโมเดลนี้จะช่วยเพิ่มสมรรถนะผู้บริหารในการขับเคลื่อนการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์, หลักทุติยปาปณิกสูตร, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research article aims to 1) study the state of visionary leadership of school administrators, 2) study the methods of developing visionary leadership according to the Dutiyapapanika Sutta among school administrators, and 3) propose guidelines for developing visionary leadership based on the Dutiyapapanika Sutta of school administrators. This research employed a mixed-methods research design, with quantitative research using questionnaires administered to a sample of 132 people. The statistics used include frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative research was conducted through interviews with 7 key informants. Data were analyzed using content analysis.

The research results found that 1) the state of visionary leadership of school administrators, both overall and in each of the 5 aspects, was at a high level. 2) The methods for developing visionary leadership according to the Dutiyapapanika Sutta consisted of 3 aspects: (1) Chakkhuma, developing vision and analytical thinking using SWOT tools and the principle of Yonisomanasikara; (2) Vidhuro, developing management skills to organize personnel appropriately for the job in a transparent manner; and (3) Nissayasampanno, building human relations and collaborative networks through professional learning communities (PLCs); and 3) The guidelines for developing visionary leadership based on the Dutiyapapanika Sutta for school administrators under the Lak Si District Office in Bangkok, are summarized in the C-V-N Model: (1) C - Chakkhuma, focusing on translating vision into action through strategic projects, (2) V - Vidhuro, focusing on human resource management and innovation for organizational agility, and (3) N - Nissayasampanno, focusing on building organizational commitment and coordinating community networks. This model will help increase the competence of administrators in driving education to achieve sustainable results.
Keywords: Visionary Leadership, Dutiyapapanika Sutta, School Administrators

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการพัฒนาคนและประเทศชาติให้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2560–2579) มุ่งพัฒนา ศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยเพื่อยกระดับคุณภาพทุกช่วงวัย ให้มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีจิตสำนึก รักษ์วัฒนธรรมที่ดีงาม รู้คุณค่าของความเป็นไทย และได้รับการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 และเป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเชื่อมโยงกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการมาเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานโดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ มุ่งให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนดี คน เก่ง มีความสุข มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันในเวทีโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นผู้นำในระดับใดจึงมีความสำคัญมาก การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการและการเรียนการสอนในโรงเรียน แต่ในทางปฏิบัติมักเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การพัฒนาไม่บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มที่ ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาได้เป็นประเด็นหลัก ๆ ดังนี้ 1) ขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์วิสัยทัศน์ของโรงเรียนมักถูกกำหนดโดยผู้บริหารเพียงลำพัง การระดมความคิดเห็นจากครู ผู้ปกครอง หรือชุมชน จึงขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของและยากต่อการขับเคลื่อนให้เกิดผลจริง 2) ความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยครั้งจึงทำให้การพัฒนาวิสัยทัศน์หรือแผนระยะยาวขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถผลักดันสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ 3) ขาดทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์โดยตรง ผู้บริหารหลายคนยังขาดความเข้าใจในแนวคิดและทักษะที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ เช่น การคิดเชิงระบบ การสื่อสารอย่างสร้างแรงบันดาลใจหรือการวางแผนเชิงกลยุทธ์ 4) ภาระงานด้านธุรการที่มากเกินไป ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับภาระงานธุรการจำนวนมาก 5) ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร แม้จะมีวิสัยทัศน์ที่ดีแต่การดำเนินการตามแผนมักติดข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร หรือโครงสร้างพื้นฐานในโรงเรียน 6) วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความมั่นคงมากกว่าการเปลี่ยนแปลง หลายโรงเรียนยังมีวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดติดกับแนวปฏิบัติเก่าและไม่เปิดรับแนวคิดใหม่ ทำให้ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ไม่สามารถผลักดันการเปลี่ยนแปลงได้จริง และ 7) ขาดระบบการประเมินและสะท้อนผลการนำวิสัยทัศน์ ไม่มีการติดตามและประเมินผลการขับเคลื่อนตามวิสัยทัศน์อย่างเป็นระบบจึงยากที่จะทราบว่าการบริหารเชิงวิสัยทัศน์มีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมเพียงใด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

“ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์” ถูกพัฒนาจากแนวคิดภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพเป็นแนวคิดภาวะผู้นำแนวใหม่ที่เริ่มต้นในช่วงทศวรรษที่ 1980 จนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพนั้นครอบคลุมแนวคิดภาวะผู้นำโดยเสน่หา (Charismatic leadership) และภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ (Visionary leadership) แม้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์เกิดขึ้นมานานแล้ว แต่ยังขาด ความสมบูรณ์ ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าองค์การจำนวนมากได้นำหลักการเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์มาใช้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ที่แสดงความคาดหวังต่อการสร้างการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm shift) เนื่องจากทุกองค์การตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในสังคมโลกเพราะการศึกษาภาวะผู้นำที่ผ่านมายังไม่เพียงพอที่จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ จึงให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำในเชิงวิสัยทัศน์ (Hongthong and Udomsap, 2016) โดยศตวรรษที่ 21 เป็นยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งต้องเผชิญกับโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการแข่งขันกันสูง การจัดการศึกษาจึงต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะสม ดังนั้นวิธีที่จะทำให้ผู้บริหารโรงเรียนประสบความสำเร็จสูงสุด คือ ผู้บริหารต้องเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำวิสัยทัศน์ ซึ่งภาวะผู้นำวิสัยทัศน์ หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหาร แสดงออกถึงความเป็นผู้นำ

การนำหลักการพัฒนามาบูรณาการกับหลักธรรมซึ่งจะช่วยให้ประสบความสำเร็จและมีคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ได้อย่างยั่งยืนภายในจิตใจ ทั้งนี้การพัฒนาภาวะผู้นำมีหลายแนวคิดทฤษฎีที่นำหลักพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งหลักธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาให้ผู้นำมีวิสัยทัศน์ คือ หลักธรรมทุติยปาปณิกสูตร ซึ่งมีองค์ประกอบตามคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ คือ จักขุมา มีตาดีมองไกล วิธุโร จัดการธุระได้ดี นิสสยสัมปันโน มีมนุษย์สัมพันธ์ดี พึ่งพาอาศัยได้สามารถนำมาประยุกต์ใช้

ได้ว่า จักขุมา หมายถึง ความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล วิธุโร หมายถึง ความเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน และนิสสยสัมปันโน หมายถึง ความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงาน (ทนง ทศไกร, 2561) ซึ่งทั้ง 3 ประการนี้จะต้องมีอยู่ในตัว ของผู้นำที่จะทำให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงานในองค์กร

จากเหตุผลดังที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาด้วยหลักพุทธธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 197 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 132 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ครูดำรงตำแหน่งหัวหน้างาน 4 ฝ่าย และผู้มีความรู้เกี่ยวกับพุทธบริหารการศึกษา จำนวน 7 รูป/คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จากวารสาร ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.913 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถาม

เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นครูเกี่ยวกับสภาพภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์สถิติเชิงบรรยาย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

สภาพภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร		ระดับความคิดเห็น			
		$\overline{X}$	SD	ระดับ	ลำดับ
1.	ด้านการสร้างวิสัยทัศน์	4.04	0.30	มาก	2
2.	ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์	4.05	0.39	มาก	1
3.	ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์	4.00	0.44	มาก	4
4.	ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี	4.01	0.34	มาก	3
ภาพรวม		**4.03**	**0.23**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ตามลำดับ

2. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ดังนี้

2.1 หลักจักขุมา ผู้บริหารสถานศึกษาพึงใช้ปัญญาและการมองการณ์ไกลเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์บริบทองค์กรอย่างเป็นระบบ เพื่อแปลงวิสัยทัศน์และนโยบายระดับนามธรรม สู่แผนปฏิบัติการและโครงการเชิงรูปธรรมที่ตอบสนองต่อบริบทสังคมเมืองของเขตหลักสี่ ควบคู่กับการจัดวางระบบกำกับ ติดตาม และประเมินผลเชิงรุก เพื่อให้สามารถประเมินความเสี่ยงและปรับยืดหยุ่นแผนงานได้อย่างทันท่วงที ผู้วิจัยเห็นควรว่าผู้บริหารสถานศึกษานำโครงการเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายเชิงกลยุทธ์เฉพาะด้าน อาทิโครงการโรงเรียนปลอดขยะ โครงการสถานศึกษาพอเพียงและโครงการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีผ่านกิจกรรมย่อย เช่น ธนาคารขยะรีไซเคิล และกิจกรรมเถ้าแก่น้อย มาเป็นกลไกในการพัฒนาสมรรถนะ ซึ่ง

จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคม ไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.2 หลักวิธุโร ผู้บริหารสถานศึกษาพึงประยุกต์ใช้ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพบริหารเพื่อจัดการทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ จัดวางบุคลากรให้สอดคล้องกับสมรรถนะและความชำนาญเฉพาะทาง ควบคู่กับการเป็นผู้นำในการลดทอนขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือสนับสนุน เพื่อขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ให้บรรลุผลด้วยความรวดเร็วและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ผู้วิจัยเห็นควรว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรนำโครงการกลุ่มการวางโครงสร้างและติดตามผล อาทิ โครงการนิเทศภายใน โครงการตรวจสอบทบทวนหลักสูตรสถานศึกษาและโครงการพัฒนาบุคลากร เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสมรรถนะ เพื่อให้ผู้บริหารได้แสดงบทบาทผู้นำทางวิชาการ สามารถแปลงวิสัยทัศน์ลงสู่หลักสูตร ยกระดับศักยภาพครู ดูแลขวัญกำลังใจและเตรียมความพร้อมองค์กรสำหรับการขับเคลื่อนทักษะในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัล

2.3 หลักนิสสยสัมปันโน ผู้บริหารสถานศึกษาพึงใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในการเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านทรัพยากรและงบประมาณ ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจแก่บุคลากร นอกจากนี้ ต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานเป็นทีมและสถาปนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงบูรณาการกับชุมชนและภาคีเครือข่ายภายนอก ผู้วิจัยเห็นควรว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรนำโครงการกลุ่มการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ อาทิโครงการโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (Learning School) โดยเฉพาะการขับเคลื่อนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และโครงการความสัมพันธ์กับชุมชน (เช่น การประชุมผู้ปกครอง และการเยี่ยมบ้าน) มาเป็นเวทีในการพัฒนาสมรรถนะ เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันแก้ปัญหา และขับเคลื่อนวิสัยทัศน์จากระดับปฏิบัติการสู่ระดับนโยบายได้อย่างเข้มแข็ง

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร คือ C-V-N Model ได้แก่ 1) ด้านจักขุมา (C - Chakkhuma) ความเป็นผู้มีปัญญาและวิสัยทัศน์กว้างไกลในการปฏิบัติงาน สามารถวิเคราะห์บริบทและความท้าทายเฉพาะพื้นที่ของเขตหลักสี่ 2) ด้านวิธุโร (V - Vidhuro) ความเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญและสมรรถนะในการบริหารจัดการ กำหนดทิศทางอนาคตที่เท่าทันต่อเทคโนโลยีดิจิทัลสะท้อนผ่านความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล แก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยความรวดเร็ว และการยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล และ3) ด้านนิสสยสัมปันโน (N - Nissayasampanno) ความเป็นที่พึ่งพิงและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ โดยประยุกต์ใช้หลักนิสสยสัมปันโน ในการสร้างความสัมพันธ์อันดี ดูแลขวัญกำลังใจบุคลากร ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคชุมชน และสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ตามลำดับ ผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของ

ผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอภิปรายได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร มีความตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานแบบมุ่งเน้นอนาคต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายของกรุงเทพมหานครและกระทรวงศึกษาธิการ ที่มุ่งเน้นการประเมินคุณภาพและกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน ทำให้ผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองและมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานอยู่เสมอ เพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายตามบริบทของพื้นที่ชุมชนเมือง ซึ่งสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของบัณฑิต สายทองคำ (2565) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาอุดรธานี จำแนกตามประเภทของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาในการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานอยู่ในกลุ่มสูง มีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับการวิจัยของปภัสณุ ปานพรม, วรกฤต เถื่อนช้าง และทนง ทศไกร (2566) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารศูนย์ฝึกอบรมตำรวจ พบว่า ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นแรงบันดาลใจให้กับทุกคนในองค์กร มีความเป็นอิสระทางความคิด มีความรู้ในการบริหาร มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางขององค์กรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงประจักษ์ สามารถสื่อสารกับทุกคนในองค์กรเข้าใจ มีการวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของหน่วยฝึกอบรมเปิดใจรับสิ่งใหม่ๆ ทันต่อสถานการณ์อยู่เสมอมีกระบวนการวิเคราะห์และการตัดสินใจของผู้บริหารที่จะมีวิธีการไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ผู้บริหารศูนย์ฝึกอบรมตำรวจมีทักษะในการสื่อสาร การแสดงวิสัยทัศน์ต่อผู้บังคับบัญชา นำวิสัยทัศน์ที่ผ่านการประเมินมาสู่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อบอกว่าเป้าหมายและทิศทาง ในการบริหารของหน่วยงาน มีการประชุมดำเนินการตามแผนและกำหนดตัวบ่งชี้ที่ได้รับมอบหมายและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร สร้างความสัมพันธ์และบูรณาการบุคลากรนำสู่การปฏิบัติลักษณะเชิงประจักษ์ ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ผู้บริหารมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ การกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างวิสัยทัศน์ โดยมาจากภาพอนาคตของหน่วยงานบนพื้นฐานของความจริง เชื่อมโยงกับภารกิจ ค่านิยมและความเชื่อและมีการประเมินโดยการดำเนินการตามตัวชี้วัดและเป้าหมายของการประกันคุณภาพ

2. ผลจากการศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร มี 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านจักขุมา พัฒนาวิสัยทัศน์และการคิดวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือ SWOT และหลักโยนิโสมนสิการ (2) ด้านวิธุโร พัฒนาทักษะการบริหาร จัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงานอย่างโปร่งใส และ (3) ด้านนิสสยสัมปันโน สร้างมนุษยสัมพันธ์และเครือข่ายความร่วมมือผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผลการวิจัยนี้พบว่ามีความโดดเด่นอย่างมากในแง่ของการนำเสนอนวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาบนฐานพุทธศาสตร์ โดยบูรณาการหลักธรรมทุติยปาปณิกสูตร (คุณสมบัติของนักธุรกิจหรือนักบริหารที่ประสบความสำเร็จ) เข้ากับเครื่องมือการจัดการยุคใหม่ได้อย่างลงตัว การบูรณาการหลักทุติยปาปณิกสูตรเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการยกระดับภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่ไม่ได้พึ่งพิงเพียงทฤษฎีตะวันตก แต่เป็นการนำร่องบูรณาการพุทธธรรมสู่แนวปฏิบัติอันเป็นเลิศ (Best Practice) ที่สามารถจับต้องได้และนำไปใช้แก้ปัญหาการบริหารงานในบริบทของสังคมไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549) ได้กล่าวว่า หลักทุติยปาปณิกสูตร คือ หลักธรรมที่เหมาะสมในการนำมาสร้างคุณลักษณะของผู้บริหาร ที่มีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการของนักบริหาร ได้แก่ 1) จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจต้องรู้ว่าอนาคตเศรษฐกิจ

หรือตลาดจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหน หรือสามารถคาดการณ์ทิศทางหรืออนาคตในการดำเนินธุรกิจได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผลโดยอาจใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจและวางแผนด้วย 2) วิธูโร หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น นักการเงินต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางการเงินสามารถคำนวณอัตราผลตอบแทนต่างๆ ได้หรือเข้าใจในงบการเงินที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจได้ ในกรณีแพทย์ผ่าตัดสมองก็ต้องมีความเชี่ยวชาญในการผ่าตัดสมอง เป็นต้น 3) นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษย์สัมพันธ์ดีมีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดมีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้ฝ่ายแต่ละฝ่ายในองค์กร ดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้ หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนโดยสามารถทำให้พนักงานแต่ละปฏิบัติงานตามคำสั่งด้วยความเต็มใจได้ เป็นต้น สอดคล้องกับการวิจัยของปภัสณุ ปานพรม, วรกฤต เถื่อนช้าง และทนง ทศไกร (2566) ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารศูนย์ฝึกอบรมตำรวจ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร พบว่า รูปแบบที่ 1 การสร้างวิสัยทัศน์ ด้านจักขุมา ด้านวิธีโรและด้านนิสสยสัมปันโน รูปแบบที่ 2 การเผยแพร่วิสัยทัศน์ ด้านจักขุมา ด้านวิธุโร และด้านนิสสยสัมปันโน รูปแบบที่ 3 การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ด้านจักรุมา ด้านวิรูโรและด้านนิสสยสัมปันโน และสอดคล้องกับการวิจัยของพรรณนิภา แก้วคูนอก (2566) ที่พบว่า วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร มี 3 ขั้นตอน โดยผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการกับหลักทุติยปาปณิกสูตร ได้แก่ 1) การจัดการตนเอง ด้านจักขุมา มี 4 วิธี ด้านวิธุโร มี 5 วิธี และด้านนิสสยสัมปันโน มี 3 วิธี 2) การร่วมมือทางสังคม ด้านจักขุมา มี 4 วิธี ด้านวิธุโร มี 5 วิธี และด้านนิสสยสัมปันโน มี 3 วิธี และ 3) การสนับสนุนและส่งเสริมการทำงาน ด้านจักขุมา มี 4 วิธี ด้านวิธุโร มี 2 วิธี และด้านนิสสยสัมปันโน มี 3 วิธี

3. ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร คือ รูปแบบ C-V-N Model ประกอบด้วย (1) C - Chakkhuma เน้นการแปลงวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติผ่านโครงการเชิงกลยุทธ์ (2) V - Vidhuro เน้นการบริหารทรัพยากรบุคคลและนวัตกรรมเพื่อความคล่องตัวขององค์กร และ (3) N - Nissayasampanno เน้นสร้างความผูกพันในองค์กรและประสานภาคีเครือข่ายชุมชน ซึ่งโมเดลนี้จะช่วยเพิ่มสมรรถนะผู้บริหารในการขับเคลื่อนการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืน อภิปรายผลการวิจัยได้ว่า การสร้างรูปแบบ C-V-N Model สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการยกระดับความเป็นมืออาชีพในการบริหารสถานศึกษา โดยไม่ได้ละทิ้งภูมิปัญญาตะวันออก แต่เป็นการ "บูรณาการพุทธธรรมสู่แนวปฏิบัติอันเป็นเลิศ" (Integrating Buddhist Principles for Excellent Practice) โมเดลนี้ช่วยอุดช่องโหว่ของการบริหารแบบเดิมๆ โดยเชื่อมประสานระหว่าง การคิดเชิงกลยุทธ์ (C) การจัดการเชิงนวัตกรรม (V) และ การสร้างพลังเครือข่าย (N) เข้าด้วยกัน ส่งผลให้ผู้บริหารมีสมรรถนะที่รอบด้าน และพร้อมขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างยั่งยืนในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับการวิจัยของพรรณนิภา แก้วคูนอก (2566) ที่พบว่า แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร แบ่งออกได้ 3 ส่วน ดังนี้ 1) คุณลักษณะภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ มองไกลอย่างก้าวหน้า (การมีวิสัยทัศน์) พูดจาอัชฌาสัย (การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ) บริหารคนด้วยหัวใจ (การบริหารทรัพยากรบุคคล) ยึดถือในหลักคุณธรรม (การมีคุณธรรมและจริยธรรม) พร้อมนำทำร่วมมือร่วมใจ (การมีมนุษย์สัมพันธ์) 2) หลักทุติยปาปณิกสูตร ได้แก่ จักขุมา (มีวิสัยทัศน์กว้างไกล) วิธูโร (มีความเชี่ยวชาญ) และนิสสยสัมปันโน (มีมนุษย์สัมพันธ์ดี) และ 3) ขั้นตอนการ

พัฒนาภาวะผู้นำ และสอดคล้องกับการวิจัยของทนง ทศไกร (2561) ที่พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทุติยปาปณิกสูตรมีองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโดยเฉพาะด้านจักขุมา (การมีวิสัยทัศน์) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ (พหูสูต) เท่าทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงของโลก มีความสามารถในการมองเห็นการณ์ไกล เพื่อคาดการณ์แนวโน้มทางการศึกษาในอนาคต รวมทั้งมีความสามารถในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และมีเป้าหมายในการพัฒนาองค์กรที่ชัดเจน ซึ่งคุณลักษณะด้านจักขุมานี้ถือเป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

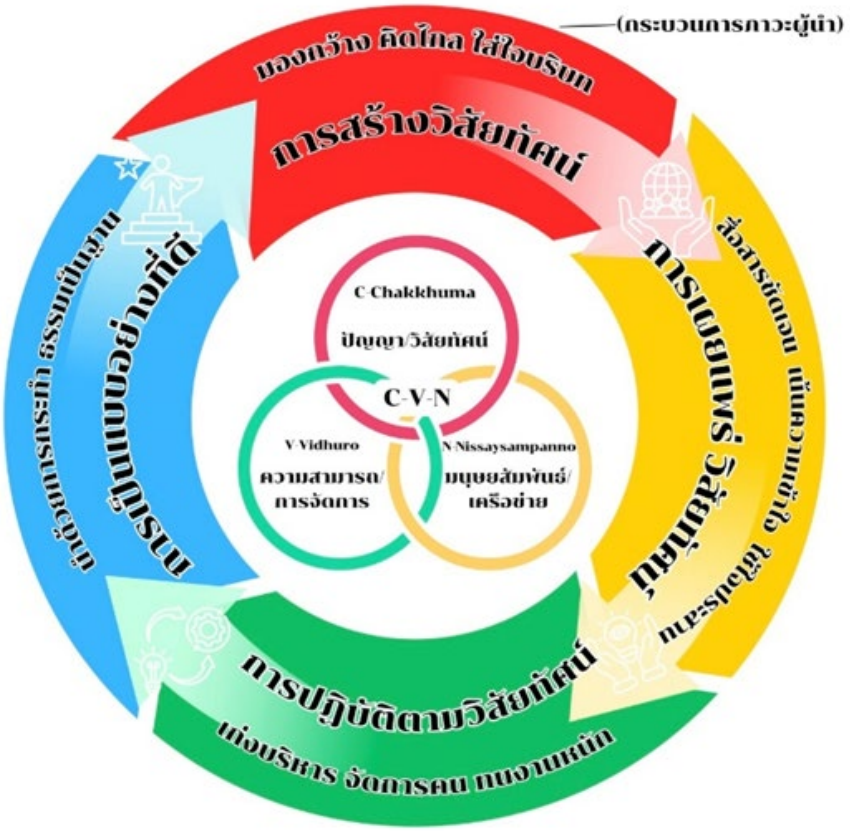
องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร เป็นการผนวกหลักพุทธธรรมเข้ากับกระบวนการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยยึดหลักทุติยปาปณิกสูตร 3 ประการเป็นสมรรถนะหรือคุณลักษณะภายในที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมี เพื่อนำไปเป็นกลไกขับเคลื่อนกระบวนการภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ 4 ด้าน ให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ 4 ด้าน 1) การสร้างวิสัยทัศน์ หมายถึง การสร้างภาพอนาคต การกำหนดแนวทางความมุ่งหมายของสถานศึกษาต้องอาศัยทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อาศัยการมีส่วนร่วมเพื่อระดมแนวคิดเพื่อตั้งเป้าหมายของสถานศึกษาและประเมินผลเป็นระยะเพื่อทดสอบว่าวิสัยทัศน์ที่สร้างขึ้นนั้น สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษาหรือไม่ หากสอดคล้องผู้นำจะต้องนำวิสัยทัศน์นั้นมาพิจารณาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม 2) การเผยแพร่วิสัยทัศน์ หมายถึง การถ่ายทอดวิสัยทัศน์ด้วยคำพูดและการกระทำ สื่อสารให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้าใจวิสัยทัศน์และยอมรับวิสัยทัศน์นั้น ให้บุคลากรมีความคิดเห็นคล้อยตามและปฏิบัติตามรวมถึงความสามารถในการสร้างเครือข่าย การสื่อสารกับบุคลากรทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษาให้เกิดการยอมรับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา สามารถอุทิศตนและทุ่มเท ยอมรับในวิสัยทัศน์และบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ 3) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ หมายถึง การนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ โดยใช้ความร่วมมือ ความทุ่มเท และความพยายามของบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อให้วิสัยทัศน์ที่สร้างขึ้นดำเนินไปเป็นผลสำเร็จ สามารถพัฒนาสู่ความเป็นเลิศด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการกระจายอำนาจ การสร้างทีม ร่วมมือกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สนับสนุนการใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาไปสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนด กระตุ้นให้บุคลากรได้ใช้ศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ และ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึง การประพฤติตนเป็นแบบอย่าง สร้างความไว้วางใจให้คำปรึกษา แสดงออกในลักษณะที่อบอุ่น มีความจริงใจมีความซื่อสัตย์ มีความหนักแน่นและเป็นมิตร ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสร้างนวัตกรรมใหม่ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีคุณธรรมจริยธรรม มีความกล้าต่อการลงมือ

2. หลักทุติยปาปณิกสูตร หมายถึง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นคุณลักษณะของนักบริหารที่จะช่วยให้การบริหารสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มี 3 ประการดังนี้ 1) จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล มีความสามารถในการวางแผนและฉลาดในการใช้คน มีความชำนาญในการใช้ความคิด วิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างแม่นยำและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง 2) วิธุโร หมายถึง จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมีความชำนาญด้านเทคนิค สามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามที่เป้าหมายกำหนด และพัฒนาตนเองอย่าง

สม่ำเสมอ 3) นิสสยสัมปันโน หมายถึง การมีมนุษยสัมพันธ์มีความสามารถในการติดต่อประสานงาน ให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดและสามารถสร้างเครือข่าย ผูกจิตใจให้เป็นที่รัก โดยสามารถทำให้ให้บุคลากรแต่ละคนปฏิบัติงานตามคำสั่งด้วยความเต็มใจ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ด้วย C-V-N Model ในด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ มีสมรรถนะที่สมบูรณ์ทั้ง 3 มิติ ได้แก่ มิติของการมองเห็นภาพรวมและวางแผนอย่างชาญฉลาด มิติของการลงมือปฏิบัติและบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเชี่ยวชาญและมิติของการสนับสนุนเกื้อกูลและสร้างความผูกพันในองค์กรซึ่งสามารถส่งผลให้การขับเคลื่อนนโยบายและการจัดการศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ ไปทดลองปฏิบัติการจริงในสถานศึกษาอันจะนำไปสู่การประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงรูปแบบนวัตกรรมการบริหารให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์อิทธิพลหรือความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ที่ส่งผลต่อตัวแปรตามอื่น ๆ อาทิ ประสิทธิผลของสถานศึกษา คุณภาพผู้เรียน หรือความผูกพันต่อองค์กรของครูผู้สอน เพื่อยืนยันคุณค่าของทฤษฎีในมิติเชิงประจักษ์

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบ สภาพและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์วิถีพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทที่แตกต่างกัน อาทิ การเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กับโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เพื่อศึกษาผลกระทบของปัจจัยเชิงบริบทองค์กรที่มีต่อการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ทนง ทศไกร. (2561). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักทิตยปาปณิกสูตรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บัณฑิต สายทองคำ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ปภัสณุ ปานพรม, วรกฤต เถื่อนช้าง และทนง ทศไกร. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารศูนย์ฝึกอบรมตำรวจตามหลักทุติยปาปณิกสูตร. วารสารวิจัยวิชาการ, 6(6), 255-266.

พรรณนิภา แก้วคูนอก. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธวิธีการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–257. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Hongthong, R. and Udomsap, T. (2016). Visionary Leadership in the Context of Leading Change. Journal of Human Society Review, Phetchaburi Rajabhat University, 18(2), 73-88.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี

ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING ACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF TEACHERS IN SECONDARY SCHOOLS, UTHAITHANI PROVINCE

[1]จิราภา กาศษร Jirapa Karasorn [2]วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์ Wisut Wichitputchraporn
[1, 2]สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ Panyapiwat Institute of Management, Thailand
Corresponding Author E-mail: jirapakarasorn2536@gmail.com

Article Received: February 09, 2026. Revised: June 19, 2026. Accepted: June 22, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างเป็นครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 242 คน ได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการพัฒนาครู ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนน (β) เท่ากับ .643 .566 .259 .047 ตามลำดับ โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี ได้ร้อยละ 83.50 (R^2 = .835)
คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This study aimed to 1) examine levels of academic leadership of school administrators, 2) explore levels of teachers' active learning management, and 3) study the effects of academic leadership of school administrators on teachers' active learning management. This study employed quantitative research using questionnaires on a sample of teachers in secondary schools in Uthai Thani Province, a total of 242 teachers. Data were obtained through stratified random sampling. Statistical analyses included frequency,

percentage, mean, standard deviation, Pearson Product-Moment Correlation Coefficient and stepwise multiple regression analysis.

The results showed that 1) the levels of academic leadership of school administrators in secondary schools in Uthai Thani Province were high overall and by aspect. 2) the levels of teachers' active learning management in secondary schools in Uthai Thani Province were high overall and by aspect, and 3) academic leadership of school administrators consisted of teachers' development, curriculum development, educational supervision, and promotion of an academic atmosphere. These aspects significantly affected teachers' active learning management in secondary schools in Uthai Thani Province at the .05 level. The standardized regression coefficients (β) were .643, .566, .259, and .047, respectively. The four aspects of academic leadership of school administrators jointly predicted teachers' active learning management in secondary schools in Uthai Thani Province, accounting for 83.50% (R^2 = .835)

Keywords: Academic Leadership, School Administrators, Active Learning Management

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลัก ในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 กระทรวงศึกษาธิการ, 2568) กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีประกาศเกี่ยวกับนโยบายการจัดการศึกษาเรื่องนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2569-2570 มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้เรียนทุกช่วงวัย ส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ เน้นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับโลกยุคใหม่และเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริง (Active learning) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) จึงเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา

ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง คอยให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ หรือสร้างแรงบันดาลใจ แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรม เกิดสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ และจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกถึงรอบสาม ปัจจัยที่สำคัญของคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่ดีประสบความสำเร็จ มักมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการ มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่ม สามารถบริหารงานโดยสร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจาก

ผู้เกี่ยวข้อง และปัจจัยด้านการพัฒนาครูตามนโยบายของต้นสังกัดและตามการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ในประเด็นที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยทันกับการเปลี่ยนแปลงหรือนโยบายที่กำหนด (วารุณี ลัภนโชคดี, 2560) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ได้มีหน้าที่เพียงแค่การบริหารจัดการทั่วไปเท่านั้น แต่ยังต้องเป็นผู้นำทางวิชาการที่เป็นขับเคลื่อนคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในการสนับสนุนและส่งเสริมครูผู้สอนให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยส่งเสริมให้ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง (Coach & Mentor) แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความข้าใจในตนเองใช้สติปัญญา คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานที่บ่งบอกถึงการมีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 มีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษามีการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา สอดคล้องกับสุจิตตรา มูลอินทร์และปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2565) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา พบว่า ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการและด้านการสนับสนุนของผู้บริหารส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และเตือนใจ มูลยะ (2568) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดจันทบุรี พบว่า การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาครู ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 21 โรงเรียน และในปีการศึกษา 2563 – 2565 ผลการทดสอบทางการระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี พบว่า ผลการทดสอบรายวิชาส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ และยังพบว่า มีจุดที่ควรได้รับการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ ผู้เรียนส่วนใหญ่ขาดสมรรถนะด้านการคิดขั้นสูง ด้านนวัตกรรมและด้านภาษาต่างประเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ การส่งเสริม พัฒนา สมรรถนะผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เชิงรุ และเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท, 2567) และผลการทดสอบทางการระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี และในปีการศึกษา 2566 - 2567 ยังคงพบว่า ผลการทดสอบรายวิชาส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2568)

จากปัญหาการศึกษาและนโยบายด้านการศึกษาที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีบทบาทหลักในการสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการให้กับสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครู มีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และเกิดสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัย

สนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี เพื่อนำเสนอข้อมูลการวิจัยที่เป็นประโยชน์และนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เพื่อการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ให้กับผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษาระดับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท รวมจำนวนทั้งสิ้น 648 คน จาก 21 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568) และมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของ Krejcie and Morgan (1970 อ้างถึงใน กุลชลี จงเจริญ, 2566) จำนวน 242 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) ใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นของการสุ่ม แล้วสุ่มตัวอย่างแบบง่ายตามสัดส่วนของแต่ละขนาดโรงเรียน

2. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู นำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

2.2 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมนิยามตัวแปรย่อยแต่ละด้าน โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 (Rating Scale) ตามทฤษฎีการวัดเจตคติของลิเคิร์ท (Likert Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน เป็นแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การนิเทศการศึกษา 4) การพัฒนาครู และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การออกแบบการเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง 3) การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ ขอคำชี้แนะ และปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Objective Congruence) กำหนดเกณฑ์พิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .05 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) พบว่า ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67 – 1.00

2.5 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ไปทดลองใช้ (Try out) กับครูกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาของจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 30 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliabity) โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) โดยต้องมีค่าความเชื่อมั่น ตั้งแต่ .70 ขึ้นไปจึงจะถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นและสามารถนำไปใช้ได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .988 สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ถึงผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ส่งหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อวิจัยและส่งคิวอาร์โค้ดของแบบสอบถาม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบแบบสอบถามออนไลน์ได้สะดวกขึ้น โดยวิธีการส่งเครื่องมือด้วยตนเองและส่งระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (e-Office) พร้อมทั้งขอความอนุเคราะห์ให้โรงเรียนตอบกลับแบบสอบถามออนไลน์ และเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ โดยผู้วิจัยกำหนดวันในการตอบกลับแบบสอบถามออนไลน์

3.3 ติดตามข้อมูลการตอบกลับเป็นระยะด้วยตนเองผ่านการประสานงานผ่านผู้บริหารสถานศึกษาและครู ได้รับข้อมูลการตอบกลับข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติค่าความถี่และค่าร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

4.4 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1.ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาครูด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และด้านการพัฒนาหลักสูตร ตามลำดับ ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	4.18	0.61	มาก	3
ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.09	0.68	มาก	4
ด้านการนิเทศการศึกษา	4.23	0.58	มาก	1
ด้านการพัฒนาครู	4.21	0.58	มาก	2
รวม	**4.18**	**0.57**	**มาก**	

2. ระดับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติจริง ตามลำดับ ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี โดยรวมและรายด้าน

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
ด้านการออกแบบการเรียนรู้	4.16	0.57	มาก	3
ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติจริง	4.15	0.57	มาก	4
ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	4.28	0.56	มาก	2
ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง	4.37	0.45	มาก	1
รวม	**4.24**	**0.48**	**มาก**	

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปรากฏผล ดังตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X
X_1	1				
X_2	0.712**	1			
X_3	0.963**	0.722**	1		
X_4	0.936**	0.768**	0.853**	1	
X	0.957**	0.863**	0.964**	0.971**	1
Y	0.881**	0.807**	0.883**	0.902**	0.914**

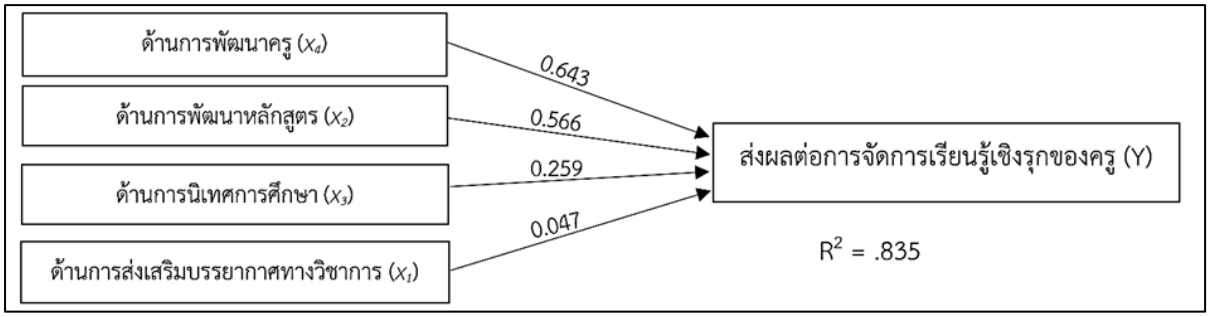
**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภาพรวมและรายด้าน (X1-X4) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานีทั้งในภาพรวม(Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในภาพรวม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์(r) =0.914 และพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาววะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ทุกด้าน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = 0.807 - 0.914 แสดงว่าตัวแปรอิสระภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ทุกตัว สามารถนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณต่อไปได้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษารายด้านที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ในภาพรวม

Variable	b	SE_b	β	t	Sig.	Collinearity Staistics	
						Tolerance	VIF
(Constent)	.943	.128	-	11.489	.000	-	-
ด้านการพัฒนาครู (X_4)	.569	.074	.643	7.664	.000	.120	7.145
ด้านการพัฒนาหลักสูตร (X_2)	.372	.044	.566	8.683	.000	.164	6.100
ด้านการนิเทศการศึกษา (X_3)	.278	.056	.259	4.711	.000	.204	4.893
ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_1)	.051	.034	.047	1.290	.033	.444	2.252
R = .914, R^2 = .835, Adjusted R^2 = .832, SE_{est} = 0.14512, F = 299.249							

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษารายด้านที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน สำหรับการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ในภาพรวม โดยลำดับแรก คือ ด้านการพัฒนาครู (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนดิบ (b) = .569 และในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (β) = .643 ด้านการพัฒนาหลักสูตร (X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนดิบ (b) = .372 และในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (β) = .566 ด้านการนิเทศการศึกษา (X_3) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนดิบ (b) = .278 และในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (β) = .259 และลำดับสุดท้าย ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนดิบ (b) = .051 และ ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (β) = .047 คือ โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ร่วมกันส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในภาพรวมได้ ร้อยละ 83.5 (R^2= 0.835) ผลการวิเคราะห์ข้างต้นนำมาเขียนเป็นภาพ ได้ดัง ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษารายด้านที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

ผลการทดสอบภาวะรวมเส้นตรงพหุของตัวแปรอิสระ มีความเหมาะสมต่อการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ เนื่องจากตัวแปรอิสระไม่มีปัญหาการซ้อนทับกัน โดยพิจารณาจากค่า Collinearity Statistics พบว่า ค่า Tolerance อยู่ในช่วง 0.120 – 0.444 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ .10 และค่า VIF อยู่ระหว่าง 2.252 – 7.145 ซึ่งไม่เกิน 10 แสดงให้เห็นว่าไม่มีปัญหาภาวะเส้นตรงร่วมพหุ (สุพล ดุรงค์วัฒนา, 2558) ผลการวิเคราะห์ทั้งหมดสามารถสร้างสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$Y = 0.943 + 0.569 (X_4) + 0.372 (X_2) + 0.278 (X_3) + 0.051 (X_1)$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$Z = 0.643 (Z_4) + 0.566 (Z_2) + 0.259 (Z_3) + 0.047 (Z_1)$

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี พบว่า ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเพราะโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี มีแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เน้นการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน มุ่งเน้นสมรรถนะของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการ มีการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การบริหารจัดการหลักสูตรที่ยืดหยุ่น และการส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งส่งผลให้ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก สอดคล้องกับผลการวิจัยของณริท วัชรสุนทรกิจ (2568) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร การนิเทศการศึกษา การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้และการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามลำดับ และสอดคล้องกับการวิจัยของเตือนใจ มูลยะ (2568) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดจันทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วยการพัฒนาครู การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรการนิเทศการศึกษา และการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจและเป้าหมาย เป็นสิ่งที่

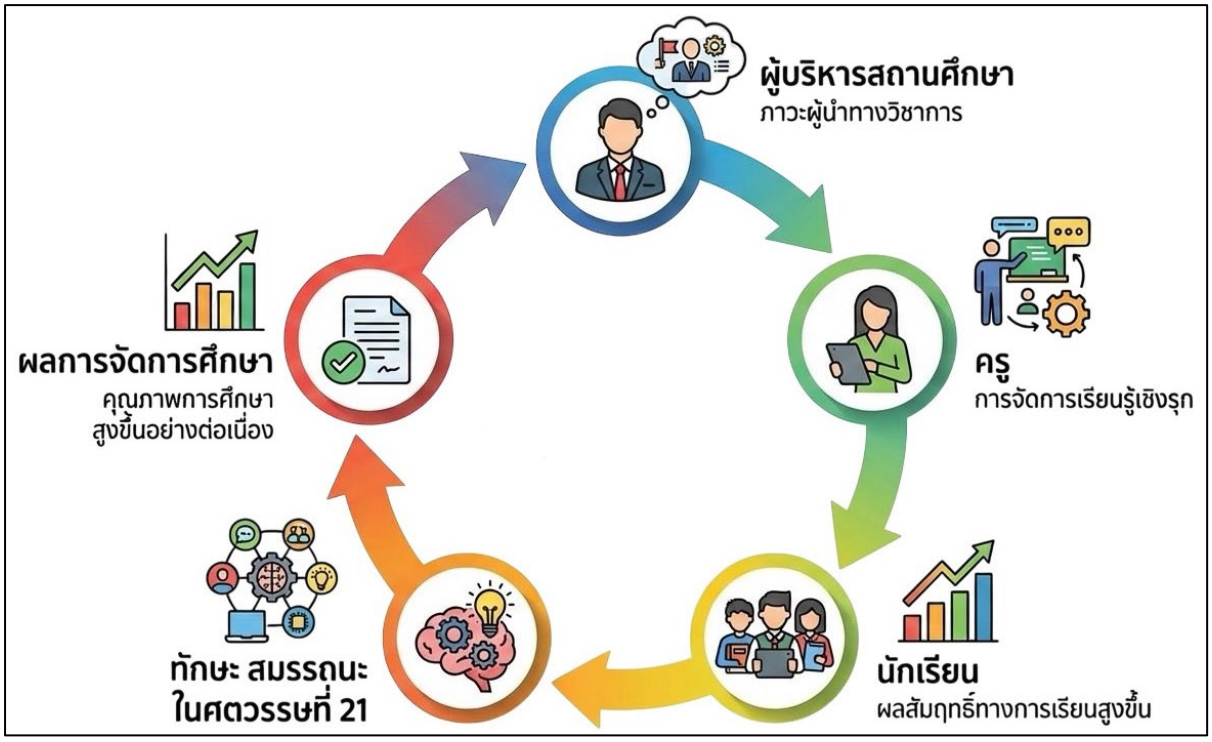
แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่สามารถพัฒนาครูและผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

2. ผลการศึกษาระดับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี พบว่า ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นสมรรถนะผู้เรียน ประกอบกับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดที่กระตุ้นให้ครูปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายสะท้อนให้เห็นว่าสอดคล้องกับนโยบายแนวทางการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เร่งขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยนี้ยังได้รับแรงสนับสนุนจากภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่เข้มแข็งส่งผลให้ครูเกิดความมั่นใจในการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตตรา มูลอินทร์ และปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2565) ที่พบว่า ครูระดับมัธยมศึกษามีทักษะในการเลือกใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) หรือการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง

3. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาครู ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ สามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี ได้ร้อยละ 83.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์เท่ากับ .145 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลสูงต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pambudi B. A. and Gunawan (2020) ที่พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้และประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของครู ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย ภาวะผู้นำทางวิชาการส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้และประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลการววิจัยของยศกฤต ใจสะอาด และทิพมาศ เศวตวรโชติ (2568) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลอย่างมากต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาโดยระดับการแสดงออกของภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านต่างๆ ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ การนิเทศการสอน และการพัฒนาวิชาชีพครู ล้วนอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกับระดับของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่ประกอบด้วยการวางแผน ออกแบบจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัย คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี สรุปดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ดังนี้

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง คอยให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ หรือสร้างแรงบันดาลใจ แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรม เกิดสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ โดยปัจจัยที่ทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่ม สามารถบริหารงานโดยสร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง ส่งเสริม สนับสนุน และโน้มน้าวจูงใจ ให้ครู บุคลากรหรือผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ร่วมมือในการดำเนินงานวิชาการให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาครู อันเป็นกลไกสำคัญที่จะสนับสนุนให้ครูเกิดความมั่นใจในการออกแบบและจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มุ่งเน้นกระบวนการคิดขั้นสูง การลงมือปฏิบัติจริง และการแก้ปัญหาตามบริบทจริงของผู้เรียน ภายใต้ระบบสนับสนุนทางวิชาการที่เข้มแข็ง ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยยกระดับสมรรถนะวิชาชีพของครูเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการสร้าง "ห้องเรียนแห่งการเรียนรู้" ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร อยู่ในลำดับสุดท้าย และมีประเด็นเรื่องการนำผลประเมินหลักสูตรมาใช้เป็นสารสนเทศที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดทำระบบฐานข้อมูลและการวิจัยหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยนำผลการประเมินจากผู้เรียน ครู และผู้ปกครอง มาวิเคราะห์เป็นสารสนเทศเพื่อปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

1.2 จากผลการวิจัย ระดับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติจริง อยู่ในลำดับสุดท้าย โดยเฉพาะในประเด็นการเชื่อมโยงกิจกรรมสู่ชีวิตจริง ดังนั้น ครูผู้สอนควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในการออกแบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่เน้นสถานการณ์ในชีวิตจริง โดยผู้บริหารควรสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร และเวลา เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในตนเอง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.3 จากผลการวิจัย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาควรมีนโยบายพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นที่ด้านการพัฒนาครูเป็นลำดับแรกผ่านการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะการสอนเชิงรุกร่วมกัน เพื่อสร้างแรงขับเคลื่อนจากภายในองค์กรสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อประเมินหลักสูตรของสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างรูปแบบหรือโปรแกรมการพัฒนาสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เช่น ทัศนคติของครูต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทรัพยากร หรืออื่นๆ เป็นต้น เพื่อสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 – 2570. แหล่งที่มา https://bps.moe.go.th สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2568.

กุลชลี จงเจริญ. (2566). ระเบียบวิธีวิจัยทางบริหารการศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ณริท วัชรสุนทรกิจ. (2568). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เตือนใจ มูลยะ. (2568). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ยศกฤต ใจสะอาด และทิพมาศ เศวตวรโชติ. (2568). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(3), 674-691.

วารุณี ลัภนโชคดี. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลและพัฒนาการของระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพื้นฐานจากผลการประเมินคุณภาพภายนอก ทั้งสามรอบของ สมศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน).

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2568). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 แหล่งที่มา https://www.niets.or.th/th/view สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2568.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุทัยธานี ชัยนาท. (2567). แผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570. แหล่งที่มา https://spmuncn.obec.site/about/action_plan สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2568.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). สถิติจำนวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปีการศึกษา 2568. แหล่งที่มา https://www.obec.go.th/ สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2568.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สุจิตตรา มูลอินทร์ และปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 21(1), 1-11.

สุพล ดุรงค์วัฒนา. (2558). การวิเคราะห์สถิติพหุตัวแปรเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Pambudi B. A. and Gunawan I. (2020). The effect of instructional leadership on teacher's instructional skills and performance. Journal of Education and e-Learning Research, 2025, 12(2), 239-250.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

GUIDELINES FOR PROMOTING TEACHERS' WORK MOTIVATION IN THE DIGITAL ERA BASED ON THE KALYANAMITTA PRINCIPLE: A CASE STUDY OF THE BUENG SAMPHAN SCHOOL GROUP, NONG SUEA DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE

[1]จินดารัตน์ หนุนทรัพย์ Jindarat Nunsap [2]สุทิศ สวัสดี Suthit Sawaddi
[3]พระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต PhrakhruPhawanawuttibundit
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: jindarat.160640@gmail.com

Article Received: April 20, 2026. Revised: June 29, 2026. Accepted: June 30, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล 2) เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 126 คน ใช้สถิติวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลในภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (หลักน่ายกย่อง) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและพัฒนาทักษะการสอน (2) ด้านการยอมรับนับถือ (หลักน่ารักและน่าเคารพ) สร้างบรรยากาศเชิงบวกและยกย่องผลงานผ่านสื่อดิจิทัล (3) ด้านความก้าวหน้า (หลักแถลงเรื่องลึกล้ำได้) ส่งเสริมการสร้างผลงานคุณภาพภายใต้การประเมินที่โปร่งใส และ (4) ด้านความรับผิดชอบ (หลักไม่ชักนำในอฐาน) ปลูกฝังจริยธรรมดิจิทัล การทำงานเป็นทีม และความรับผิดชอบต่อผู้เรียน และ 3) แนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ ประกอบด้วย (1) ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (หลักน่ายกย่อง) ผู้บริหารควรส่งเสริมการอบรมทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง (2) ด้านการยอมรับนับถือ (หลักน่ารักและน่าเคารพ) สร้างบรรยากาศที่ดียกย่องผลงานผ่านสื่อดิจิทัล และสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (3) ด้านความก้าวหน้า (หลักแถลงเรื่องลึกล้ำได้) สนับสนุนการพัฒนาตนเองและจัดระบบประเมินที่โปร่งใส และ (4) ด้านความรับผิดชอบ (หลักไม่ชักนำในอฐาน) ปลูกฝังจริยธรรมทางเทคโนโลยี การทำงานเป็นทีม และความรับผิดชอบต่อผู้เรียน

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, การปฏิบัติงาน, ยุคดิจิทัล, หลักกัลยาณมิตร

Abstract

This research aims to 1) study the state of promoting work motivation among teachers in the digital age, 2) study methods of promoting work motivation among teachers in the digital age based on the Kalyanamitta principle, and 3) propose guidelines for promoting work motivation among teachers in the digital age based on the Kalyanamitta principle. This is a mixed-methods study. Quantitative data were collected using questionnaires administered to the entire research population of 126 respondents and analyzed using percentages, means, and standard deviations. Qualitative data were collected through interviews with 7 key informants and analyzed using content analysis.

The research results found that 1) the state of promoting work motivation among teachers in the digital age, both overall and in each of the four aspects, was at a high level. 2) The methods of promoting work motivation among teachers in the digital age based on the Kalyanamitta principle in the Bueng Samphan School group consisted of four aspects: (1) Achievement in work performance (principle of commendable qualities), promoting the use of technology and developing teaching skills; (2) Recognition (principle of lovable and respectable qualities), creating a positive atmosphere and praising work through digital media; (3) Progress (principle of being able to communicate in depth), promoting the creation of quality work under transparent evaluation; and (4) Responsibility (principle of non-coercive guidance), cultivating digital ethics, teamwork, and responsibility towards students; and 3) Guidelines for promoting teacher performance motivation in the digital age based on the Kalyanamitta principle, Bueng Samphan School Group, consisting of (1) Performance achievement (Principle of commendation): Administrators should continuously promote digital skills training; (2) Recognition (principle of lovable and respectable): Create a positive atmosphere, commend achievements through digital media, and communicate constructively; (3) Progress (Principle of being able to express profound ideas): Support self-development and establish a transparent evaluation system; and (4) Responsibility (principle of non-inducement): Cultivate technological ethics, teamwork, and responsibility towards students.

Keywords: Motivation, Performance, Digital Age, Kalyanamitta Principle

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา ครูในโรงเรียนประถมศึกษาต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้ครูมีความมุ่งมั่นพัฒนาและปรับใช้ทักษะดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ในยุคดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงวงการศึกษาอย่างมาก ครูในโรงเรียนประถมศึกษาต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีผลต่อรูปแบบการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูต้องพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่ทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และครูจึงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการนำหลักกัลยาณมิตรมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ความมีมนุษยสัมพันธ์และความเมตตากรุณา ส่งเสริมความร่วมมือและการสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารและครูส่งผลให้ครูมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและการปฏิบัติงานอย่างยั่งยืน (ภัทราลี แน่นอน, 2564) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ที่ 4: การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษามีเป้าหมายว่า การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ทันสมัยสนองตอบความต้องการของผู้เรียนและผู้ใช้บริการอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และสถานศึกษาทุกแห่งมีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและมีคุณภาพ เป็นต้น เป็นแผนในการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ก้าวสู่ยุคของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม โดยพัฒนาประเทศตามนโยบายรัฐบาลอันจะเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาการศึกษาที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนให้เข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและยกระดับคุณภาพการศึกษา มีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดของแต่ละบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากการศึกษาสภาพปัญหาของครูในยุคดิจิทัล พบว่าครูโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ประสบปัญหาด้านการแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมีผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้และความสำเร็จของผู้เรียน หากครูขาดแรงจูงใจอาจส่งผลให้เกิดภาวะเบื่อหน่าย ขาดความกระตือรือร้นและไม่สามารถปรับตัวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล ครูต้องเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน เช่นการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ การสื่อสารกับผู้เรียนผ่านช่องทางออนไลน์ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หลักกัลยาณมิตรธรรมจึงเป็นแนวทางที่สามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจของครูโดยเน้นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้บริหาร เพื่อนร่วมงานและผู้เรียนการศึกษานี้จึงมีความสำคัญในการเสนอแนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจของครูในยุคดิจิทัล โดยใช้หลักกัลยาณมิตรเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลหรือยุคของการเปลี่ยนผันทางนวัตกรรมที่มีความเป็นพลวัตรสูง อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดนั้น จึงต้องเน้นการปฏิบัติงานที่ผสมผสานหลากหลายรูปแบบในการสร้างแรงจูงใจการปฏิบัติงานแก่ครูเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน และผู้เรียนโดยเฉพาะหลักกัลยาณมิตร หมายถึง มิตรที่ดี มีคุณธรรม เป็นผู้แนะนำในทางที่ถูกต้อง ส่งเสริมให้เกิดปัญญาและความเจริญในหน้าที่การงาน ประกอบด้วยองค์ธรรมสำคัญ 7 ประการ 1) ปิโย น่ารัก 2) ครุน่าเคารพ 3) ภาวนีโย น่าเจริญใจ 4) วตฺตา จ รู้จักพูดให้ได้ผล 5) วจนกฺขโม อดทนต่อถ้อยคำ 6) คมฺภีรญฺจ กถ กตฺตา

แถลงเรื่องล้ำลึกได้และ 7) โน จฏฐาเน นิโยชเย ไม่แนะนำเรื่องเหลวไหล (องฺ.สตฺตก. (ไทย) 23/23/33) นำการประยุกต์ใช้ในการสร้างแรงจูงใจการปฏิบัติงานในบริบทครูยุคดิจิทัลที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์และการพัฒนาทักษะใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมแรงจูงใจของครูจึงต้องอาศัยทั้งการสนับสนุนทางเทคนิคและจิตใจบูรณาการกับหลักกัลยาณมิตรในสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป .อ. ปยุตฺโต), 2564)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูกลุ่มโรงเรียนกลุ่มบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี รวมเป็นจำนวน 126 คน จาก 10 โรงเรียน และใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านศาสนาจำนวน 3 รูป/คนผู้บริหารโรงเรียกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีจำนวน 4 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตรกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีจากวารสาร ตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.8-1.00 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการ

ส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ทั้ง 4 ด้าน โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีประเด็นคำถามแบบปลายเปิด มีประเด็นคำถามแบบปลายเปิด 4 ประเด็น เพื่อจะได้มาซึ่งมุมมองวิธีการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามเกณฑ์คะแนนค่าเฉลี่ยระดับคะแนน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี สรุปผลการวิจัยดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

สภาพการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี	**N= 126 คน**			
	ระดับความเห็น			
	μ	**σ**	**เห็นด้วย**	**อันดับ**
1. ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน	4.27	0.62	มาก	4
2. ด้านการยอมรับนับถือ	4.32	0.58	มาก	3
3. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	4.36	0.63	มาก	2
4. ด้านความรับผิดชอบ	4.40	0.67	มาก	1
ภาพรวม	**4.34**	**0.59**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านการยอมรับนับถือ และด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

2. วิธีการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยจากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูตามหลักกัลยาณมิตร พบว่าประเด็นด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน การยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบ ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมแรงจูงใจ เนื่องจากทั้ง 4 ประเด็นนี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อแรงจูงใจภายในของครูช่วยให้ครูเกิดความภูมิใจในตนเอง รู้สึกมีคุณค่าในงานอาชีพ มองเห็นโอกาสการเติบโตทางวิชาชีพ และเกิดความผูกพันต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมาย เมื่อครูได้รับการสนับสนุนในประเด็นเหล่านี้ จึงก่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ มุ่งมั่นและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้นทำให้ทั้ง 4 ประเด็นเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการ

ส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้หลักกัลยาณมิตรในสถานศึกษา มีผลการสัมภาษณ์ตามประเด็นต่อไปนี้

2.1 ด้านการยอมรับนับถือ การยอมรับนับถือเกิดจากครูที่มีบุคลิกน่ารัก สุภาพ อ่อนน้อม อดทน และปฏิบัติตนด้วยความสุจริตเหมาะสม ทำความดีอย่างสม่ำเสมอจนได้รับความเคารพจากเพื่อนร่วมงานและสังคม อีกทั้งการสื่อสารที่สุภาพ ชัดเจนและให้คำแนะนำที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความไว้วางใจ ศรัทธาและความเชื่อถือ ส่งผลให้ครูได้รับการยอมรับอย่างมั่นใจ

2.2 ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ความสำเร็จในการปฏิบัติงานเกิดจากครูที่มีเป้าหมายชัดเจน วางแผนเป็นระบบ มีวินัย รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สามารถจัดลำดับความสำคัญ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ราบรื่นและพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ด้วยความรู้ ความสามารถและความอดทน ส่งผลให้ผลงานมีคุณภาพ ได้รับความไว้วางใจศรัทธาและการยอมรับอย่างแท้จริง

3. แนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตรกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ได้แก่

3.1 ด้านการยอมรับนับถือ แนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจของครูยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร 7 กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี มีดังนี้

1) ปิโย (น่ารัก) ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีสร้างบรรยากาศการเรียนที่เป็นมิตร เช่นใช้สื่อดิจิทัล เกมการเรียนรู้ หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ที่กระตุ้นความสนใจผู้เรียน ทำให้ทั้งครูและศิษย์ใกล้ชิดและเกิดแรงบันดาลใจร่วมกัน

2) ครุ (น่าเคารพ) พัฒนาครูให้มีความรู้เท่าทันดิจิทัลมีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ทำให้ครูเป็นต้นแบบที่ศิษย์และเพื่อนร่วมงานเคารพยกย่อง

3) ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) สนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านคอร์สออนไลน์ การอบรมดิจิทัลหรือการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายดิจิทัลเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4) วัตตา (รู้จักพูด) ฝึกครูให้ใช้การสื่อสารดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การนำเสนอออนไลน์ การสื่อสารผ่าน Social Media หรือการใช้แพลตฟอร์ม เพื่อสร้างแรงจูงใจและความเข้าใจแก่ผู้เรียนและผู้ร่วมงาน

5) วจนักขโม (อดทนต่อคำ) ฝึกทักษะการรับฟังความคิดเห็นบนโลกออนไลน์ เช่น คอมเมนต์หรือคำวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ ครูควรใช้เทคโนโลยีช่วยวิเคราะห์ฟีดแบ็กเพื่อปรับปรุงการสอนและสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง

6) คัมภีรัญจะกถัง กัตตา (อธิบายเรื่องลึกซึ้งได้) สร้างโอกาสให้ครูใช้สื่อดิจิทัล เช่น คลิปวิดีโอ บทเรียนออนไลน์ ในการอธิบายเนื้อหาที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่าย ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในความรู้ของครูและเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ต่อ

7) โน จัฏฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักชวนในทางเสื่อมเสีย) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ป้องกันการใช้สื่อดิจิทัลไปในทางผิด ครูควรเป็นต้นแบบในการใช้สื่อออนไลน์อย่างรับผิดชอบ ทำให้ผู้เรียนและเพื่อนร่วมงานมั่นใจและยอมรับ

3.2 ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงานของครู แนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจของครูยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี มีดังนี้

1) ปิโย (น่ารัก) ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลสร้างบรรยากาศทำงานและการเรียนรู้ที่เป็นมิตร กระตุ้นความร่วมมือและความใกล้ชิดระหว่างครูกับผู้เรียนและเพื่อนร่วมงานสร้างแรงจูงใจและความสนุกสนานในการทำงานร่วมกัน

2) ครุ (น่าเคารพ) พัฒนาความรู้และทักษะด้านดิจิทัลเพื่อให้ครูเป็นต้นแบบที่น่าเชื่อถือ ทั้งในด้านการปฏิบัติงาน การสอน และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ทำให้เพื่อนร่วมงานและผู้เรียนเคารพและยอมรับ

3) ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) สนับสนุนให้ครูเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ คอร์สออนไลน์ หรือเครือข่ายการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเอง

4) วัตตา (รู้จักพูด) การสื่อสารที่ชัดเจนทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ เช่น การอธิบายเป้าหมายงาน การประชุมออนไลน์ หรือการใช้แพลตฟอร์มเพื่อกระตุ้นแรงจูงใจทีมและความเข้าใจที่ตรงกัน

5) วจนักขโม (อดทนต่อคำ) มีความอดทนต่อคำติชมและความคิดเห็นทั้งจากผู้เรียนและเพื่อนร่วมงานบนโลกดิจิทัล ครูสามารถรับฟังข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ นำมาปรับปรุงการทำงานและการสอนอย่างต่อเนื่อง

6) คัมภีรัญจะกถัง กัตตา (อธิบายลึกซึ้งได้) การใช้สื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอ บทเรียนออนไลน์ หรือในการอธิบายเนื้อหาที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงทั้งกับผู้เรียนและเพื่อนร่วมงาน

7) โน จัฏฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักชวนทางเสื่อมเสีย) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรม ครูเป็นต้นแบบในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างรับผิดชอบ ไม่ชักชวนหรือเผยแพร่สิ่งที่เสื่อมเสีย ทำให้เกิดความเชื่อถือและความยอมรับจากผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน และสังคม

สรุปผลจากการศึกษาแรงจูงใจครูยุคดิจิทัล“ด้านการยอมรับนับถือ” พบว่า ควรมีการพัฒนาครูด้านความรู้ดิจิทัล พร้อมสื่อสารชัดเจน ใช้เทคโนโลยีสร้างสรรค์และรับผิดชอบและควรครูเป็นแบบอย่างที่น่าเชื่อถือ ได้รับความไว้วางใจ และสร้างผลงานคุณภาพในองค์กรและสังคมส่วน “ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงานของครู” พบว่าการส่งเสริมแรงจูงใจครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร 7 เน้น ทั้งบุคลิกภาพ ทักษะดิจิทัล การสื่อสาร การทำงานร่วมทีมและการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ครูที่มีคุณลักษณะเหล่านี้จะสามารถสร้างแรงจูงใจในตนเองและทีมงาน ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างผลงานคุณภาพที่ได้รับการยอมรับในองค์กรและสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านการยอมรับนับถือ และด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ การที่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่า ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์มีวิสัยทัศน์และสามารถปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้ดี มีการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และเปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของการทำงานยุคใหม่ที่ต้องการความยืดหยุ่นและการสนับสนุนที่ตรงจุด

สอดคล้องกับงานวิจัยของภาคภูมิ เชื้อสวย (2566) ที่พบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ความสำเร็จในการทำงาน ความมั่นคงในการทำงาน ความสัมพันธ์ในหน่วยงาน ความก้าวหน้าในการทำงาน สภาพการทำงานและค่าตอบแทนและสวัสดิการตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกอร ทองเรือง และสมกูล ถาวรกิจ (2563) ที่พบว่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพรทิพย์ ไกยสิทธิ์ (2561) ที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของไอยรัตน์ คงทัพ และเสวียน เจนเขว้า (2564) ที่พบว่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของชนัญชิดา พั้วพวง (2563) ที่พบว่า ระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาวิธีการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (หลักน่ายกย่อง) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและพัฒนาทักษะการสอน 2) ด้านการยอมรับนับถือ (หลักน่ารักและน่าเคารพ) สร้างบรรยากาศเชิงบวกและยกย่องผลงานผ่านสื่อดิจิทัล 3) ด้านความก้าวหน้า (หลักแถลงเรื่องลึกล้ำได้) ส่งเสริมการสร้างผลงานคุณภาพภายใต้การประเมินที่โปร่งใส และ 4) ด้านความรับผิดชอบ (หลักไม่ชักนำในอฐาน) ปลูกฝังจริยธรรมดิจิทัล การทำงานเป็นทีม และความรับผิดชอบต่อผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุธีร์วรินทร์ อินธิแสง (2556) ที่พบว่า การบริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาตนอง ปฏิบัติ เกี่ยวกับบุคคลหลายฝ่าย เพราะฉะนั้น ผู้บริหารมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยคุณธรรมและจริยธรรมนั้นเกิดจากการที่ผู้บริหารนำเอาหลักธรรมมาใช้ในสถานศึกษาควบคู่กับการบริหารทรัพยากรการศึกษาทั้งหลาย สถานศึกษานั้นจะได้ชื่อว่าเป็นสถานศึกษาที่มีคุณธรรม มีคุณภาพดีเยี่ยมทั้งทางด้านการศึกษาและทางด้านการประพฤติตน

3. ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 1) ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (หลักน่ายกย่อง) ผู้บริหารควรส่งเสริมการอบรมทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการยอมรับนับถือ (หลักน่ารักและน่าเคารพ) สร้างบรรยากาศที่ดี ยกย่องผลงานผ่านสื่อดิจิทัล และสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านความก้าวหน้า (หลักแถลงเรื่องลึกล้ำได้) สนับสนุนการพัฒนาตนเองและจัดระบบประเมินที่โปร่งใส และ 4) ด้านความรับผิดชอบ (หลักไม่ชักนำในอฐาน) ปลูกฝังจริยธรรมทางเทคโนโลยี การทำงานเป็นทีม และความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งนภา แย้มอุทัย (2560) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุพรรณบุรี คือส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรม ประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครูเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ การวางตัว การพูดและการแสดงออกต่อหน้าสาธารณชน การปฏิบัติงานและจรรยาบรรณวิชาชีพครูและปรับทัศนคติให้เป็นครูที่น่ารัก มีการส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทำวิจัยพัฒนาสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของมนัสนันท์ บุญปู่, พระครูสาทรปริยัติคุณ (สนิท ฉนฺทปาโล) และพระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน

(2565) ที่พบว่า แนวการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) วิธีการพัฒนา 3) สื่ออุปกรณ์ 4) การประเมินผลการพัฒนา เป็นแนวทางการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามหลักกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมที่มีความสำคัญสำหรับอาจารย์ผู้สอนที่มีหน้าที่หลักคือการสั่งสอนนิสิตผู้เรียนให้เป็นผู้มีความประพฤติที่สมบูรณ์ทั้งวิชาการและคุณธรรม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เป็นการบูรณาการหลักธรรมที่สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นมิตร การเป็นแบบอย่างที่น่าเคารพ การยกย่องความสำเร็จ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การเปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็น การสนับสนุนการเรียนรู้เทคโนโลยีเชิงลึกและการกำกับดูแลการใช้สื่อดิจิทัลให้ถูกต้องเหมาะสม มีแนวทางดังนี้

1. ปิโย น่ารัก หมายถึง ผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานควรสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและอบอุ่นส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์หรือแพลตฟอร์มสื่อสารออนไลน์ที่ช่วยสร้างความใกล้ชิดและยกย่องและชื่นชมครูที่ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์

2. ครุ น่าเคารพ หมายถึง ผู้บริหารควรแสดงภาวะผู้นำด้านการใช้ดิจิทัล เป็นแบบอย่างในการปรับตัวต่อเทคโนโลยี ครูควรยึดหลักคุณธรรมและความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ศิษย์และเพื่อนร่วมงานเคารพและจัดอบรมยกระดับสมรรถนะดิจิทัลให้ครู เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับ

3. ภาวนีโย น่าเจริญใจ หมายถึง ควรเปิดโอกาสให้ครูสร้างผลงานด้านนวัตกรรมการสอนออนไลน์และสื่อดิจิทัล มอบรางวัลหรือเกียรติบัตรยกย่องครูผู้มีความคิดสร้างสรรค์ด้านดิจิทัลและจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ครูได้แบ่งปันและภาคภูมิใจในความสำเร็จ

4. วัตตา รู้จักพูด หมายถึง การส่งเสริมให้ครูใช้ภาษาเชิงบวก ทั้งในการสื่อสารออนไลน์และออฟไลน์ ฝึกอบรมการใช้เครื่องมือสื่อสารดิจิทัล เช่น การทำสื่อประชาสัมพันธ์ การนำเสนอออนไลน์และผู้บริหารควรมีช่องทางสื่อสารกับครูที่สะดวก เช่น การประชุมผ่าน Zoom, Google Meet อย่างเป็นระบบ

5. วจนักขโม รู้จักฟัง หมายถึง การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์รับฟังความคิดเห็นครู เช่น แบบสอบถามออนไลน์ หรือระบบเสนอแนะและจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้ครูแสดงความเห็นและแลกเปลี่ยนฝึกครูให้ใช้ทักษะการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการฟังเพื่อนร่วมงานและการฟังนักเรียนผ่านสื่อดิจิทัล

6. คัมภีรัญจะ กถ กัตตา ชี้แจงสิ่งที่ลึกซึ้งได้ หมายถึง ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี หรือการพัฒนาทักษะการถ่ายทอดความรู้ให้เข้าใจง่ายแม้เป็นเรื่องซับซ้อนและจัดอบรมหรือเวิร์กชอปให้ครูได้ทดลองใช้เทคโนโลยีจริง

7. โน จัฏฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำในสิ่งที่ไม่สมควร หมายถึง ปลูกฝังจิตสำนึกการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง ปลอดภัย และมีคุณธรรมผู้บริหารควรกำหนดนโยบายการใช้สื่อออนไลน์ของครูอย่างเหมาะสม เช่น การรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียน และสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลที่ส่งเสริมความรับผิดชอบ ไม่เผยแพร่ข้อมูลที่บิดเบือนหรือไม่เหมาะสม สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย คือ แนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในยุคดิจิทัลตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี สรุปดังนี้

S: ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (Success in Work Performance) การกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน สามารถวัดผลได้ และรับผิดชอบส่งงานตรงเวลา ผลงานมีคุณภาพ ปริมาณเหมาะสม และสอดคล้องตามมาตรฐานงาน จัดลำดับความสำคัญ แก้ไขปัญหา และตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น สร้างบรรยากาศทีมที่ดีและพัฒนางานและวิธีการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนเป้าหมายขององค์กร

P: ด้านการยอมรับนับถือ (Recognition and Respect) การสร้างความไว้วางใจและเคารพความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ สุภาพและเหมาะสมต่อการทำงาน ได้รับการยกย่องยอมรับความสามารถและเสริมสร้างความมั่นใจจากผู้บังคับบัญชาและส่งเสริมความจริงใจ ความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ

C: ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ (Career Advancement) การเปิดโอกาสให้ครูแสดงความสามารถ รับผิดชอบงาน และส่งเสริมความริเริ่มสร้างสรรค์ สนับสนุนการเรียนรู้ พัฒนาทักษะและความก้าวหน้าในตำแหน่งอย่างชัดเจน ประเมินผลการทำงานอย่างเป็นธรรมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการเลื่อนตำแหน่งและยกย่องความสำเร็จ ความสามารถที่โดดเด่นและส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือในอาชีพ

A: ด้านความรับผิดชอบ (Aspect of Responsibility) การปฏิบัติหน้าที่ตรงเวลา ครบถ้วน และมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของงาน แก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้วยความรอบคอบและมีวิจารณญาณ ยึดมั่นในมาตรฐานและจริยธรรมในการทำงาน แสดงความสม่ำเสมอ ความตั้งใจ และความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานและรับฟังความคิดเห็นและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงานทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น ผู้บริหารและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลจากการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นไปส่งเสริมการทำงานเป็นทีมผ่านกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูไปพัฒนาความร่วมมือและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างยั่งยืน

1.2 ด้านการยอมรับนับถือครูได้รับการยอมรับจากสังคมหรือชุมชน ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ ควรนำผลไปใช้ในการส่งเสริมบทบาทของครูในกิจกรรมชุมชนและสร้างโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในงานสาธารณะ เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและความไว้วางใจจากสังคมให้มีความต่อเนื่องให้เกิดความยอมรับยิ่งขึ้นไป

1.3 ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ครูได้รับโอกาสเข้าร่วมอบรมหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ ควรนำผลไปใช้ในการกำหนดนโยบายสนับสนุนการอบรมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องตามความถนัดและความสนใจ และจัดสรรงบประมาณและเวลาให้เหมาะสมเพื่อให้ครูสามารถเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาและให้การส่งเสริมให้การอบรมเชื่อมโยงกับการเลื่อนตำแหน่งและความก้าวหน้าในสายวิชาชีพอย่างเป็นรูปธรรม

1.4 ด้านความรับผิดชอบการเอาใจใส่ในงานที่ทำอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนบึงสัมพันธ์ ควรนำผลไปใช้ในการส่งเสริมระบบติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านการวางแผนและบริหารจัดการงาน เพื่อเสริมสร้างความเอาใจใส่และความรับผิดชอบของครูในระยะยาวต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของครูเพื่อพัฒนาแนวทางสนับสนุนการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของครู

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจและการเคารพในการแสดงความเห็นระหว่างครู เช่นรูปแบบการสื่อสารความสัมพันธ์ในทีมบรรยากาศการทำงาน เพื่อพัฒนาแนวทางส่งเสริมความร่วมมือและการยอมรับความคิดเห็นในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในการทำงานกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของครูในยุคดิจิทัลและพัฒนาแนวทางการส่งเสริมวินัยเชิงระบบเพื่อยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องแก่บุคลากรทางการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กนกอร ทองเรือง และสมกูล ถาวรกิจ. (2563). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. วารสารสังคมศึกษา มมร สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 1(1), 13-21.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ชนัญชิดา พั้วพวง. (2563). การศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายวังหลวงหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 8(1), 167-177.

พรทิพย์ ไกยสิทธิ์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับขวัญกำลังใจ ในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มอำเภอนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระมหาสุธีร์วรินทร์ อินธิแสง. (2556). หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. Interdisciplinary Research Review, 8(1), 5–17.

ภัทราลี แน่นอน. (2564). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.

ภาคภูมิ เชื้อสวย. (2566). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 1(5), 94.

มนัสนันท์ บุญปู่, พระครูสาทรปริยัติคุณ (สนิท ฉนฺทปาโล) และพระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน. (2565). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะกัลยาณมิตรของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 9(1), 327–338.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รุ่งนภา แย้มอุทัย. (2560). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2564). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 43. กรุงเทพมหานคร: สนิท ตันติวัฒน์พานิช.

ไอยรัตน์ คงทัพและเสวียน เจนเขว้า. (2564). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 1(2), 49-50.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

GUIDELINES FOR DEVELOPING PERSONNEL IN THE DIGITAL ERA ACCORDING TO GHARAVASA-DHAMMA 4 (FOUR VIRTUES FOR LAYPEOPLE) IN SCHOOLS UNDER THE PATHUM BENJA EDUCATIONAL NETWORK, PATHUM THANI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]พชร อินทร์อักษร Patchara Inaksorn [2]พระครูกิตติญาณวิสิฐ PhrakhruKittiyanawisit
[3]พระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต PhrakhruPhawanawutthibandhit
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: patchara091239@gmail.com

Article Received: April 29, 2026. Revised: June 29, 2026. Accepted: June 30, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัล 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 152 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความต้องการจำเป็น และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัล อันดับที่ 1 คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อันดับที่ 2 สมรรถนะ ทักษะ การใช้เทคโนโลยี อันดับที่ 3 การเสริมสร้างเจตคติที่ดีของบุคลากรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี อันดับที่ 4 ความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) วิธีการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 ประกอบด้วย (1) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี เน้นการใช้สื่อออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างโปร่งใส (2) ด้านสมรรถนะและทักษะการใช้เทคโนโลยี สนับสนุนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการประเมินผลอย่างตรงไปตรงมา (3) ด้านการเสริมสร้างเจตคติที่ดี มุ่งเน้นการสร้างทัศนคติเชิงบวกและการปรับตัวรับเทคโนโลยี และ (4) ด้านความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมให้บุคลากรรู้จักประเมินศักยภาพตนเองและมีวินัยในการเรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และ 3) แนวทางการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของโรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา ประกอบด้วย (1) สัจจะ นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อความโปร่งใส ถูกต้อง และตรวจสอบได้ (2) ทมะ พัฒนาทักษะดิจิทัลด้วยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการมีวินัย (3) ขันติ มีเจตคติเชิงบวกและอดทนต่ออุปสรรคในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และ (4) จาคะ เสียสละความรู้และเวลาเพื่อเกื้อกูลเพื่อนร่วมงาน อันนำไปสู่วัฒนธรรมการเรียนรู้และการแบ่งปันที่ยั่งยืนในองค์กร

คำสำคัญ: การพัฒนาบุคลากร, ยุคดิจิทัล, ฆราวาสธรรม 4

Abstract

This research article aims to (1) study the needs for developing personnel in the digital era, (2) study methods for developing digital-era personnel according to the Gharavasa-Dhamma 4 (Four Virtues for Laypeople), and (3) propose guidelines for developing digital-era personnel according to the Gharavasa-Dhamma 4. The research employed a mixed-methods approach using questionnaires administered to a sample of 152 respondents. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, standard deviations, and a needs assessment index. Qualitative data were collected through interviews with 7 key informants and analyzed using content analysis.

The findings revealed that (1) the top four needs for developing digital-era personnel were knowledge exchange through digital platforms, technological competence and skills, positive attitudes toward technology use, and understanding of digital technology. (2) The methods for developing digital-era personnel according to Gharavasa-Dhamma 4 consisted of (1) knowledge exchange through digital technology for transparent communication, (2) development of technological competence and skills, (3) cultivation of positive attitudes toward technology, and (4) promotion of self-directed learning and continuous digital literacy development. (3) the guidelines for developing digital-era personnel according to the Gharavasa-Dhamma 4 in Pathum Benja School District, consisting of (1) truthfulness, using technology for transparency, accuracy, and accountability; (2) self-discipline, developing digital skills through continuous practice along with discipline; (3) patience, maintianing a positive attitude and perseverance when facing technological challenges; and (4) generosity, sharing knowledge and time to support colleagues, leading to a sustainable learning and sharing culture in the organization.

Keywords: Personnel Development, Digital Era, Gharavasa-Dhamma 4 (Four Virtues for Laypeople)

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันมีความผันผวนความไม่แน่นอน ความซับซ้อนและความคุ้มเครืออย่างมาก จนยากที่จะพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่ชัดเจนได้ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทางเทคโนโลยีเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมและการเมืองที่เรียกกันว่าโลกยุคพลิกผัน จึงเป็นความท้าทายของการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของแต่ละประเทศว่าจะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้อย่างไร ให้สามารถรับมือกับความพลิกผันของโลกในยุคปัจจุบันและอนาคตได้ การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างเดียวคงไม่พอ เนื่องจากโลกของการทำงานในอนาคตก็เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ดังนั้นการจัดการศึกษาควรเป็นการบ่มเพาะทักษะสมรรถนะหรือผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่สำคัญในโลกยุคพลิกผัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ (สุกัญญา แช่มช้อย, 2565)

ผู้บริหารครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นทรัพยากรของประเทศที่สำคัญยิ่งต่อการ ขับเคลื่อนในการมีบทบาทที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติ โดยครูเป็นทั้งผู้ให้ที่ทำหน้าที่ในการให้ ความรัก ให้โอกาสให้ความรู้อบรมสั่งสอน รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ ศิษย์เป็นคนดี คนเก่ง ถึงแม้ว่าปัจจุบันในสภาพสังคมจะเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยบริบทต่างๆ มากมาย ครูยังคงเป็นสัญลักษณ์ปูชนียบุคคลที่สำคัญในการเป็นผู้ให้ความรู้ประสิทธิ์ประสาท สรรพมวลวิชาให้แก่ศิษย์เสมอมา จากความสำคัญนี้ขอกล่าวถึงครูปฏิบัติงานในสถานศึกษาซึ่งอาจจะแบ่งตามประเภทงานต่างๆ ซึ่งได้แก่ กลุ่มครูที่ทำหน้าที่ในด้านการบริหารงานกลุ่มครูที่ทำหน้าที่ในด้านธุรการ กลุ่มครูที่ทำหน้าที่ในด้านกิจการนักเรียน กลุ่มครูที่ทำหน้าที่ในด้านวิชาการ เป็นต้น (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และนักรบ หมื่แสน, 2561) สอดคล้องกับที่กล่าวว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและประเทศชาติเพราะงานของครูคืองานสร้างคุณภาพความเป็นมนุษย์ให้กับศิษย์โดยเฉพาะสิทธิ์ที่ยังเป็นเยาวชนให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความ สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจความรู้ความสามารถความคิดและคุณธรรมความดีงามมีความรักตนเองรัก ผู้อื่นมีความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงซึ่งจะส่งผลให้สังคมและประเทศชาติมีความสงบสุขพร้อม กับมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภารกิจดังกล่าวมีความยากลำบากต้องอาศัยทั้งพลังกาย พลังใจ ความรู้ ความสามารถ จึงพบว่ามีครูไม่มากนักที่ทำหน้าที่ของครูได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งนี้ก็เนื่องมาจาก หลายปัจจัย เช่นการขาดจิตสำนึกของความเป็นครูที่ดี มีปัญหาชีวิตส่วนตัวหรือขาดแนวทางที่จะปฏิบัติตนให้สามารถบรรลุพันธกิจของการเป็นครูที่ดีได้ ซึ่งประการเหล่านี้สามารถแก้ไขด้วยการศึกษาหา ความรู้เพิ่มเติมผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งในโรงเรียนจึงจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องตระหนักในหน้าที่ที่จะต้องบริหารงานในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จให้จงได้ฉะนั้นการบริหารงานบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนต้องถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง (อัชรา เอิบสุขสิริ, 2562)

การพัฒนาทรัพยากรบุคคลจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ให้กับบุคลากรในหน่วยงาน ตลอดจนพัฒนาเจตคติผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางบวกต่องานที่ตนปฏิบัติอันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล สำหรับการพัฒนาบุคลากรในองค์กรทางการศึกษาในทศวรรษหน้าเพื่อให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิตอล (Digtal) นั้นกลายเป็นกลยุทธ์สำคัญของการพัฒนาองค์การและเป็นโจทย์สำคัญสำหรับนักบริหารว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถดึงเอาสมรรถนะและความสามารถของบุคลากรที่มีอยู่ในตัวตนออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เพื่อการปฏิบัติงานที่ตรงกับเป้าหมายองค์การ (ชวนคิด มะเสนะ, 2564)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในปัจจุบัน ได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในโรงเรียนในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนของครูข้อมูลสารสนเทศในโรงเรียนและการวางระบบงานต่างๆ ของผู้บริหาร เป็นต้น ซึ่งหลายโรงเรียนเป็นสังคมที่เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าทำให้สะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆ ที่มีในสังคมทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็วทุกที่ทุกเวลา แต่บุคลากรในโรงเรียนบางท่านยังมีความรู้และการใช้เทคโนโลยีไม่เท่าทันสังคมเท่าที่ควร ฉะนั้นบุคลากรทุกคนจะต้องพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพ และสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ในโรงเรียน ทำให้โรงเรียนเจริญก้าวหน้า มีความมั่นคงและมั่งคั่ง จากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว บุคลากรจึงต้องมีการปรับตัว ในการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาบุคคลกรให้เรียนรู้เท่าทันดิจิทัล ดังนั้น สถานศึกษาจะต้องมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการที่ดีมีคุณภาพและผู้บริหารและครูจำเป็นต้องมีการปรับตัวและพัฒนาตนเองให้เท่าทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลาในด้านความฉลาดรู้ทางดิจิทัล และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้

อย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนากระบวนการทำงานให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากขึ้น

ในการนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องมีการบูรณาการจริยธรรมคุณธรรมมาใช้ในชีวิตจริงหรือเอามาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต การทำงานและการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยดี ถ้าไม่นำหลักธรรมมาใช้ก็อาจทำให้การดำเนินชีวิตผิดพลาดเสื่อมเสียและมีความทุกข์ร้อน แทนที่จะเป็นทางแห่งความสุขความเจริญ เนื่องจากหลักธรรมกับชีวิตมีคุณลักษณะสำคัญ คือเป็นความดี ความจริง ความถูกต้องที่ให้พลังในกรทำงานและการดำเนินชีวิต พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนว่า ชีวิตผู้ครองเรือนประกอบด้วยศรัทธามีธรรม 4 ประการนี้ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ (สำ.ส. (ไทย) 1/643/296-299)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางการพัฒนาบุคลากร โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยการประยุกต์นำหลักฆราวาสธรรม 4 คือสัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ อันเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องมือให้ถึงซึ่งความสำเร็จมาเป็นเครื่องมือให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัล โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครู โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำนวน 245 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) จำนวน 152 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้เชี่ยวชาญหลักธรรมศาสนา จำนวน 7 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจงคุณสมบัติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัล จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัล 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของ

เนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมายจำนวน 30 ชุด จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.994 ขึ้นไป 6) ปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัล โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น (PNImodified)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัล โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัล โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

การพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัล โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี		**n = 152 คน**						**PNI Modified**	**ลำดับ**
		ระดับความคิดเห็น							
		สภาพปัจจุบัน			**สภาพที่พึงประสงค์**				
		$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**		
1.	ด้านความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.70	.40	มากที่สุด	4.99	.19	มากที่สุด	.0043	4
2.	ด้านสมรรถนะ ทักษะ การใช้เทคโนโลยี	4.42	.69	มาก	4.993	.007	มากที่สุด	.129	2
3.	ด้านการเสริมสร้างเจตคติที่ดีของบุคลากร เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี	4.71	.46	มากที่สุด	4.979	.14	มากที่สุด	.006	3
4.	ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลนีดิจิทัล	4.12	.77	มาก	4.992	.008	มากที่สุด	.211	1
	ภาพรวม	**4.00**	**00.9**	**มาก**	**4.98**	**00.12**	**มากที่สุด**		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันในการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัล อันดับที่ 1 คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อันดับที่ 2 สมรรถนะ ทักษะ การใช้เทคโนโลยี อันดับที่ 3 การเสริมสร้างเจตคติที่ดีของบุคลากรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี อันดับที่ 4 ความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

2. วิธีการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

2.1 ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีควรตั้งอยู่บนหลักฆราวาสธรรม 4 และเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาองค์กรยุคดิจิทัล การใช้เครื่องมือออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้บุคลากรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและทันสมัยอยู่เสมอ การนำหลักฆราวาสธรรมมาใช้จะช่วยส่งเสริมให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ด้านสมรรถนะทักษะ การใช้เทคโนโลยี ทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันตามหลักฆราวาสธรรม 4 ทั้งในด้านการทำงานและการจัดการชั้นเรียน บุคลากรสามารถพัฒนาทักษะได้ผ่านการฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่อง และการนำหลักธรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาตนเอง จะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น

2.3 ด้านการเสริมสร้างเจตคติที่ดีของบุคลากร เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี เจตคติเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยีโดยยึดหลักฆราวาสธรรม 4 เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัล การสร้างความเชื่อมั่นต้องมาจากประสบการณ์ตรงและการได้เห็นผลลัพธ์ที่จับต้องได้ ซึ่งองค์กรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์

2.4 ด้านความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล บุคลากรมีความตระหนักถึงความจำเป็นของความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลควรยึดหลักฆราวาสธรรม 4 และพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง แต่ยังต้องการการสนับสนุนจากองค์กรในรูปแบบของกาฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้มีความรู้ที่ทันสมัยและใช้งานได้จริง

3. แนวทางการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

3.1 ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สำหรับครูและผู้บริหารควรยึดหลักฆราวาสธรรม 4 ในการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสร้างชุมชนการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เช่นการสร้างกลุ่มออนไลน์เพื่อแบ่งปันสื่อการสอน การตั้งกระทู้ถาม-ตอบเกี่ยวกับปัญหาทางเทคนิค หรือการจัดอบรมสัมมนาออนไลน์ภายในโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์

3.2 ด้านสมรรถนะ ทักษะการใช้เทคโนโลยี สำหรับครูทักษะที่จำเป็นคือความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีโดยยึดหลักธรรมฆราวาสธรรม 4 เพื่อออกแบบและจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังรวมถึงทักษะในการสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ดิจิทัลด้วยตนเอง การใช้เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้แบบออนไลน์และที่สำคัญคือ ทักษะการแก้ไขปัญหาเบื้องต้น เมื่อเกิดข้อผิดพลาดทางเทคนิคสำหรับผู้บริหาร ทักษะที่สำคัญคือการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่นการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร,

การใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการสื่อสารและประสานงานกับบุคลากรและผู้ปกครอง รวมถึงการมีทักษะในการส่งเสริมและให้คำแนะนำด้านเทคโนโลยีแก่ครูในโรงเรียน

3.3 ด้านการเสริมสร้างเจตคติที่ดีของบุคลากร เกี่ยวกับการใช้ สำหรับครู การมีเจตคติที่ดีควรตั้งอยู่บนหลักฆราวาสธรรม 4 คือการมองว่าเทคโนโลยีเป็น เครื่องมือที่ช่วยให้งานง่ายขึ้นและช่วยให้การเรียนการสอนดีขึ้นไม่ใช่ภาระหรืออุปสรรค การมีความเชื่อมั่นในตัวเองที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และไม่กลัวความผิดพลาดในการใช้งานเทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งและสำหรับผู้บริหาร สำคัญคือการเป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจและทัศนคติเชิงบวก ผู้บริหารควรแสดงให้เห็นว่าตนเองพร้อมที่จะเรียนรู้ไปพร้อมกับบุคลากร และควรสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ครูกล้าที่จะทดลองและเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยไม่ต้องกังวลว่าจะถูกตำหนิหากเกิดความผิดพลาด

3.4 ด้านความรู้ ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สำหรับครูความรู้ความเข้าใจที่สำคัญคือการรู้ว่ามีเครื่องมืออะไรบ้างที่ช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยนำหลักฆราวาสธรรม 4 มาปรับใช้สามารถเข้าถึงนักเรียนได้มากขึ้น เช่น การสร้างบทเรียนออนไลน์, การใช้แอปพลิเคชันเพื่อทำแบบทดสอบแบบโต้ตอบ หรือการนำวิดีโอมาประกอบการสอนได้อย่างเหมาะสม สำหรับผู้บริหาร ความรู้ความเข้าใจควรครอบคลุมไปถึงนโยบายและแนวโน้มของเทคโนโลยีที่กำลังจะเข้ามาในอนาคต เช่นการประเมินผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีต่อ, การวางแผนโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลของโรงเรียนและการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาเครื่องมือและบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลโรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี อันดับที่ 1 คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อันดับที่ 2 สมรรถนะ ทักษะ การใช้เทคโนโลยี อันดับที่ 3 การเสริมสร้างเจตคติที่ดีของบุคลากรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี อันดับที่ 4 ความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จากผลการประเมินความต้องการจำเป็นของโรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สะท้อนมุมมองที่ชัดเจนที่สุดคือบุคลากรไม่ได้ต้องการเพียงแค่การนั่งฟังบรรยายทฤษฎี แต่ต้องการพื้นที่ทักษะ และแรงจูงใจในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้จริง การที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขึ้นมาเป็นความต้องการอันดับ 1 ชี้ให้เห็นว่า บุคลากรต้องการเครือข่ายและชุมชนในการทำงาน ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาอาจจะเผชิญปัญหาในการแก้ปัญหาหน้างานเพียงลำพังจึงต้องการแพลตฟอร์มหรือวิธีการที่จะช่วยให้สามารถแชร์สื่อการสอน แชร์เทคนิคการแก้ปัญหา หรือแลกเปลี่ยน Best Practice ระหว่างกันได้สะดวกรวดเร็วขึ้นผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์ชัย อนันต์ชัยลิขิต (2565) ที่พบว่า สภาพปัญหาทักษะการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธระดับประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี ศรีมูลผา และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2566) ที่พบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิโรจน์ ถิรสทโธ (พาดี) (2565) ที่พบว่า สภาพการพัฒนาบุคลากรคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของปอยขวัญ เขมา (2565) ที่พบว่า การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

คือ โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลทางวิชาการ เพื่อให้บุคลากรทราบเกี่ยวกับรายละเอียดในการศึกษาต่อที่หลากหลาย คือ โรงเรียนมีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการ ศึกษาพัฒนาทักษะความรู้และทัศนคติในการทำงานร่วมกันและการทำงานเป็นทีม โรงเรียนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาตนเองทั้ง Online และ Onsite และโรงเรียนมีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาผลงานของตนเอง

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ประกอบด้วย 1) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี เน้นการใช้สื่อออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างโปร่งใส 2) ด้านสมรรถนะและทักษะการใช้เทคโนโลยี สนับสนุนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการประเมินผลอย่างตรงไปตรงมา 3) ด้านการเสริมสร้างเจตคติที่ดี มุ่งเน้นการสร้างทัศนคติเชิงบวกและการปรับตัวรับเทคโนโลยี และ 4) ด้านความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมให้บุคลากรรู้จักประเมินศักยภาพตนเองและมีวินัยในการเรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา บัวดก (2564) พบว่า แนวทางการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษายุคดิจิทัล ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่เรียกว่า PLC ทั้งภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาและใช้การะบวนการติดต่อสื่อสารในการการแก้ปัญหานักเรียนในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาด้านการเรียนปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านสังคม ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ การรวมตัวกันของบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการจัดการเรียนรู้ให้ศิษย์ได้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับงานวิจัยของเกษรา เอี่ยมสะอาด (2562) ที่พบว่า การพัฒนาบุคลากรตามกระบวนการและวิธีการพัฒนาบุคลากรดังนี้ 1) กระบวนการปฐมนิเทศ 2) กระบวนการสอนงาน 3) กระบวนการประชุม อบรม และสัมมนา 4) กระบวนการศึกษาดูงาน 5) กระบวนการศึกษาต่อ 6) กระบวนการนิเทศภายใน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกัมปนาท สุ่มมาตย์ (2564) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนสระยายโสมวิทยาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ได้แก่ 1) ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้ดำเนินการและผู้รับผิดชอบในการพัฒนาบุคลากรอย่างชัดเจน 2) ควรมีการสำรวจความต้องการในการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษากับบุคลากรของโรงเรียนสระยายโสมวิทยาเพิ่มมากขึ้น 3) ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เข้ารับการอบรมพัฒนาบุคลากร ควรมีส่วนร่วมในการประเมินความพึงพอใจในการพัฒนาบุคลากร ทุกๆครั้งที่มีการจัดอบรมและพัฒนาบุคลากร 4) ผู้ปฏิบัติงานควรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีและเกณฑ์การประเมินผลการพัฒนาบุคลากร 5) ควรมีการจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกและสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินการบุคคลากรอย่างเพียงพอ 6) ให้โอกาสผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการคัดเลือกวิธีการพัฒนาบุคลากร เพื่ออให้ตรงกับรูปแบบและหน้าที่ที่รับผิดชอบของผู้รับ การฝึกอบรมหรือพัฒนาบุคลากร 7) จัดฝึกอบรมโดยจัดหาวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกมาเป็นผู้ให้ความรู้ในด้าน หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และ 8) ประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรและชี้แจงรายละเอียดในการดำเนินการตามแผนงานให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3. การเสนอแนวทางการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ประกอบด้วย 1) สัจจะ นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อความโปร่งใส ถูกต้อง และตรวจสอบได้ 2) ทมะ พัฒนาทักษะดิจิทัลด้วยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการมีวินัย 3) ขันติ มีเจตคติเชิงบวกและอดทนต่ออุปสรรคในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และ 4) จาคะ เสียสละความรู้และเวลาเพื่อเกื้อกูลเพื่อนร่วมงาน อันนำไปสู่วัฒนธรรมการเรียนรู้และการแบ่งปันที่ยั่งยืนในองค์กร

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพุทธทาสภิกขุ (2537) ที่กล่าวว่า ฆราวาสธรรม 4 เป็นแนวทางที่ช่วยให้บุคลากรไม่เพียงแค่เก่งเทคโนโลยี แต่ยังเป็นผู้ที่มีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของปอยขวัญ เขมา (2565) พบว่า ชุดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพิชัยด้วยกระบวนการ Outward Mindset มีองค์ประกอบของชุดกิจกรรมดังนี้ ชื่อชุดกิจกรรม วัตถุประสงค์ของกิจกรรม ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และการวัดและประเมินผล และณัฐนนท์ กล่อมเกลี้ยง, ลำพอง กลมกูล และทองดี ศรีตระการ (2568) ที่พบว่า แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 กลุ่มโรงเรียนร่มเกล้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 ประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลัง เน้นความรอบคอบและการมองการณ์ไกล มีการวิเคราะห์ปริมาณงานเทียบกับความต้องการกำลังคนอย่างละเอียด วางแผนครอบคลุมทั้งความต้องการในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้มีบุคลากรเพียงพอและเหมาะสม 2) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง เน้นการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจ เปิดโอกาสให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการบุคลากร กระบวนการคัดเลือกเป็นที่ยอมรับ สร้างความพึงพอใจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) ด้านวินัยและการดำเนินการทางวินัย เน้นความยุติธรรมและความเป็นกลาง ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบและการให้รางวัลอย่างเหมาะสม ดำเนินการด้วยความโปร่งใส ไม่มีความลำเอียง 4) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน เน้นการสร้างขวัญและกำลังใจ ใช้การประเมินผลเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความตื่นตัว ผลการประเมินนำไปสู่การสร้างขวัญกำลังใจในการปรับปรุงและพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น 5) ด้านการอบรมพัฒนาบุคลากร เน้นการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง การอบรมช่วยสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความต้องการที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้การวิจัย

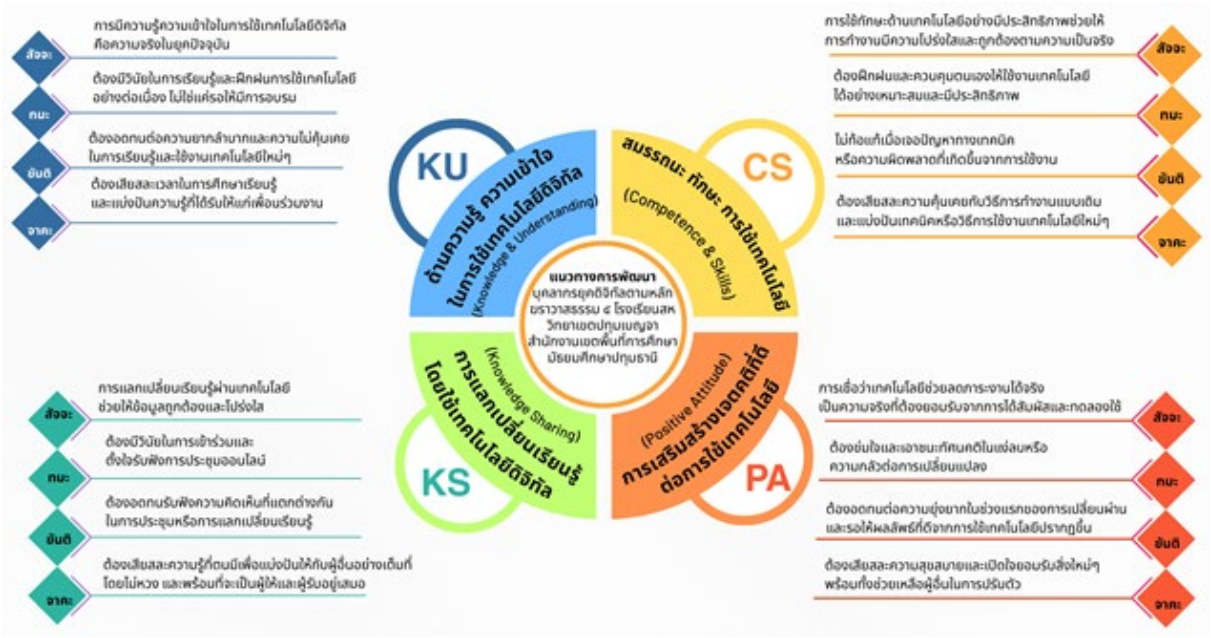
องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาบุคลากรยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี สรุปดังนี้

Knowledge & Understanding (KU) – ความรู้ ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หมายถึง การมีความรู้พื้นฐานและเข้าใจในหลักการทำงานของเครื่องมือดิจิทัลต่างๆ รวมถึงการรับรู้ถึงประโยชน์และข้อจำกัดของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการทำงานและการเรียนการสอน

Competence & Skills (CS) – สมรรถนะ ทักษะ การใช้เทคโนโลยี หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์ใช้เครื่องมือและโปรแกรมดิจิทัลต่างๆ เพื่อให้การทำงานและการจัดการชั้นเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การใช้โปรแกรมจัดการข้อมูล การสร้างสื่อการสอนดิจิทัล และการประเมินผลออนไลน์

Positive Attitude (PA) – การเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยี หมายถึง การสร้างความเชื่อมั่นและทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยี โดยมองว่าเทคโนโลยีเป็นตัวช่วยที่สำคัญในการลดภาระงาน เพิ่มประสิทธิภาพ และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่

Knowledge Sharing (KS) – การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หมายถึง การใช้แพลตฟอร์มและเครื่องมือดิจิทัลเป็นช่องทางในการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ระหว่างบุคลากร เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาองค์กรไปพร้อมๆ กัน สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ควรนำผลวิจัย ด้านความรู้ ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในประเด็นเกี่ยวกับประโยชน์และโทษของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ครูและผู้บริหารได้ตระหนักและรู้ทันเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ควรนำผลวิจัย ด้านการเสริมสร้างเจตคติที่ดีของบุคลากร เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี ในประเด็นเกี่ยวกับการรู้สึกยินดีที่จะเรียนรู้และพร้อมใช้งานเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้ครูและผู้บริหารพร้อมรับมือในทุกๆ สถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในโรงเรียน เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่อยู่เสมอ เพื่อที่จะได้อธิบายถึงประโยชน์และโทษของเทคโนโลยีนั้นๆ ให้แก่นักเรียนได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานบุคคลยุคดิจิทัล โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวิจัยในชั้นเรียนยุคดิจิทัล โรงเรียนในสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา บัวดก. (2564). สภาพการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษายุคดิจิทัลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 1(3), 234.

กัญญา แช่มช้อย. (2565). การบริหารวิชาการที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคพลิกผัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กัมปนาท สุ่มมาตย์. (2564). การพัฒนาบุคลากร ของโรงเรียนสระยายโสมวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เกษรา เอี่ยมสะอาด. (2562). การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนหนองวัลย์เปรียงวิทยา. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชวนคิด มะเสนะ. (2564). การพัฒนาทรัพยากรบุคคลทางการศึกษาในทศวรรษหน้า. วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 1(3), 83.

ณัฐนนท์ กล่อมเกลี้ยง, ลำพอง กลมกูล และทองดี ศรีตระการ. (2568). แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลตามหลักฆราวาสธรรม 4 กลุ่มโรงเรียนร่มเกล้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2. วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 6(4), 297–308.

ปอยขวัญ เขมา. (2565). การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพิชัยด้วยชุดกิจกรรมตามแนวคิด Outward Mindset สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พระวิโรจน์ ถิรสทฺโธ (พาดี). (2565). ศึกษาการพัฒนาบุคลากรคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. (2537). ฆราวาสธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิธรรมทาน.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และนักรบ หมื่แสน. (2561). การพัฒนาความเป็นผู้นำทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศักดิ์ชัย อนันต์ชัยลิขิต. (2565). การพัฒนาทักษะการบริหารงานบุคคลยุคดิจิทัล ตามหลักวุฒิธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย.

สุภาวดี ศรีมูลผา และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล. (2566). แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

อัชรา เอิบสุขสิริ. (2562). จิตวิทยาสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี

GUIDELINES FOR PROACTIVE MANAGEMENT BASED ON SAPPURISADHAMMA VII FOR SUNDAY BUDDHIST EDUCATION CENTERS IN NONTHABURI PROVINCE

[1]ชัยณรงค์ หนูเอี่ยม Chainarong Noo-Eiam [2]เผด็จ จงสกุลศิริ Padet Jongsakulsiri
[3]พระครูโอภาสนนทกิตติ์ PhrakhruOpatnontakitti
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: nanachitthung@gmail.com

Article Received: February 16, 2026. Revised: June 25, 2026. Accepted: June 27, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงรุก 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่านเพื่อเสนอแนวทางการบริหารเชิงรุก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 205 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงรุกของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำเป็นต้องปรับใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ปรับหลักสูตรและกิจกรรมให้เหมาะสม ขยายช่องทางออนไลน์ และเสริมความร่วมมือกับชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ควรเพิ่มกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน พัฒนาทักษะบุคลากร และปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ โดยการใช้เครื่องมือประเมินผลและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในระยะยาว 2) วิธีการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับมาก และ 3) แนวทางการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้แก่ (1) การวิเคราะห์สถานการณ์และคาดการณ์อนาคต โดยใช้ข้อมูลและประสบการณ์ในการวางแผนที่ดี (2) ประเมินผลลัพธ์จากการกระทำ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว พร้อมวางแผนเพื่อบรรลุเป้าหมาย (3) วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง ปรับปรุงพัฒนาและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ (4) บริหารทรัพยากรและเวลาอย่างเหมาะสม รักษาสมดุลในชีวิตระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว (5) วางแผนการทำงาน จัดลำดับความสำคัญและจัดสรรเวลาอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ (6) เรียนรู้และตอบสนองความต้องการของชุมชนและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (7) เข้าใจอุปนิสัยของทีมงาน มอบหมายคนให้เหมาะสมกับงานและสร้างบรรยากาศที่ดีในทีม

คำสำคัญ: การบริหารเชิงรุก, หลักสัปปุริสธรรม 7, ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

Abstract

This research aims to (1) study the needs for proactive management, (2) study methods of proactive management based on Sappurisadhamma VII (Seven Virtues of a Good Person), and (3) propose guidelines for proactive management based on Sappurisadhamma VII for Sunday Buddhist Education Centers. This research employed a mixed-methods research design, with qualitative research through interviews with 7 key informants to study needs and interviews with 7 experts to propose proactive management guidelines. Data were analyzed using content analysis. A questionnaire was administered to a sample of 205 participants. Basic statistics, including percentages, means, and standard deviations, were used to analyze the data.

The research findings indicated that: (1) The needs for proactive management in Sunday Buddhist Education Centers require the adaptation of technology in teaching and learning, adjustment of curriculum and activities, expansion of online channels, and strengthening cooperation with the community and various sectors. Activities linked to daily life should be increased, personnel skills should be developed, and management efficiency should be improved through the use of evaluation tools and the development of long-term collaborative networks. (2) The methods of proactive management based on Sappurisadhamma VII for Sunday Buddhist Education Centers were rated at a high level overall and in all seven aspects. (3) The proactive management approach based on Sappurisadhamma VII for Sunday Buddhist Education Centers includes: (1) Analyzing the situation and predicting the future, using information and experience for good planning; (2) Evaluating the results of actions, both short-term and long-term, and planning to achieve goals; (3) Analyzing one's own strengths and weaknesses, improving and developing, and understanding one's role and responsibilities; (4) Managing resources and time appropriately, maintaining a balance between work and personal life; (5) Planning work, prioritizing, and allocating time efficiently and effectively; (6) Learning from and responding to community needs and building good relationships; and (7) Understanding the temperament of team members, assigning the right people to the right jobs, and creating a good atmosphere in the team.

Keywords: Proactive Management, Sappurisadhamma VII, Sunday Buddhist Education Centers

บทนำ

การส่งเสริมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนได้ศึกษาและรู้จักหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัยของตน” ประกอบกับในสมัยนั้น พระเจ้าหน้าที่และพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำบุตรหลานของข้าราชการ พ่อค้าและประชาชนทั่วไปที่สนใจมาฟังบรรยายธรรม ฝึกสมาธิในวันอาทิตย์ ซึ่งพากันวิ่งเล่นบริเวณลานอโศกวัดมหาธาตุ ฯ มาเล่านิทานและสอนธรรมะ นอกจากนั้นทางโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้อาราธนาพระสงฆ์ดังกล่าวไปสอนธรรมะอบรมศีลธรรมแก่นักเรียนและนักศึกษาอีกด้วย ดังนั้น พระเจ้าหน้าที่และพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงดำเนินการขอเสนออนุมัติ ต่อทางสภามหาวิทยาลัยเพื่อเปิดสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นและได้รับอนุมัติให้เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2501 จึงนับได้ว่าเป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย หลังจากนั้นก็ได้รับความสนใจมีการจัดตั้งขยายไปยังวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ (ระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา, 2567)

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นสถานศึกษาในด้านองค์กรสงเคราะห์การศึกษาตามภารกิจของคณะสงฆ์หนึ่ง ที่เปิดการเรียนการสอนในวันอาทิตย์ การบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น กรมการศาสนาได้กำหนดแนวทางการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของคน ในชุมชน โดยจะปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การดำเนินงาน/โครงการในรูปแบบของการบูรณาการ ปฏิบัติการในลักษณะพื้นที่และการมีส่วนร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยมีมติมหาเถรสมาคม ระเบียบและประกาศกรมศาสนาที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) มติมหาเถรสมาคม เรื่องการขยายศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของกรมการศาสนา 2) มติมหาเถรสมาคม เรื่อง รายงานผลการสอบธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ของนักเรียนนักศึกษาที่สอบได้ บันทึกลงในหลักฐานการศึกษา 3) ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ พ.ศ. 2550 และ 4) ประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (สุจินตนินท หนูชู, 2556) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขอจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แบ่งได้ 2 ส่วน ดังนี้ 1) ในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมศาสนา โดยได้รับความเห็นชอบจากเจ้าคณะแขวง เจ้าคณะเขต และเจ้าคณะจังหวัด 2) ในส่วนภูมิภาค ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัด โดยได้รับความเห็นชอบของเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ นายอำเภอและเจ้าคณะจังหวัด โดยให้วัฒนธรรมจังหวัดเป็นนายทะเบียนและเมื่อจดทะเบียนแล้วให้รายงานไปยังกรมศาสนาจากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน (กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2554)

ปัจจุบันมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่เปิดทำการเรียนการสอนทั่วประเทศ จำนวน 3,830 ศูนย์และจำนวนครูประจำแต่ละศูนย์ทั่วประเทศ มีจำนวน 26,522 คนจากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาอีกช่องทางหนึ่งที่มีพระสงฆ์บริหารจัดการศึกษาเพื่อบริการสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้ และปัจจัย เกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เปิดกว้างให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9(6) ว่า “การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์การชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น คณะสงฆ์จึงมี

ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พระสงฆ์จะต้องมีส่วนในการสอนศีลธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน คือ จัดตั้งโรงเรียนหรือจัดตั้งศูนย์การเรียนการสอนในวัด ต่อจากนี้ไป วัดของพระพุทธศาสนาจะกลับมามีบทบาทในฐานะเป็นแหล่งการศึกษาของชุมชนเหมือนที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต ดังนั้น พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องปฏิรูปบทบาทใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์มีบทบาทต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนช่วยชาติมากขึ้น (สมศักดิ์ บุญปู่, 2554)

สภาพการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในระยะที่ผ่านมาจะพบว่าวิกฤตการณ์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เรื่องคุณภาพของศูนย์ฯ ที่ไม่เท่าเทียมกัน คนส่วนใหญ่อาจไม่มีสิทธิที่จะเลือก ต้องยอมให้ลูกหลานเรียนในศูนย์ฯ ที่ไม่แน่ใจในคุณภาพ การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีคุณภาพเพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจที่จะส่งลูกหลานไปเรียนนั้น จะต้องมีการกำหนดมาตรฐานของศูนย์ฯ และทำให้การบริหารจัดการศูนย์ฯ มีประสิทธิภาพ และ มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด การมีมาตรฐาน คือ การดำเนินกิจกรรมและภารกิจต่างๆ ทั้งด้านวิชาการและการบริการ และการจัดการได้สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการ ทั้งผู้รับบริการโดยตรง คือ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม คือ ประชาชนและสังคมโดยรวม ว่าการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ การมีมาตรฐานเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการ “ป้องกัน” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และเกิดผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน (กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม,2554)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนนทบุรียังไม่สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยเฉพาะการใช้องค์ประกอบต่าง ๆ และกระบวนการนำมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาที่จะส่งผลถึงความสำเร็จของความมีประสิทธิภาพและคุณภาพการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี ดังผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย” พบว่าผู้เรียนธรรมศึกษาทุกช่วงชั้น มีความคาดหวังสูงกว่าตามสภาพความเป็นจริงทุกด้านต้องการศึกษาธรรมศึกษาเพื่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิติประจำวัน สำหรับหนังสือแบบเรียนธรรมศึกษายังขาดแคลน ภาครัฐควรให้การสนับสนุนในเรื่องดังกล่าว (อเนก ขำทอง และคณะ, 2550) การบริหารจัดการศึกษาจำเป็นอาศัยผู้มีความรู้ที่จะต้องวางแผนให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมที่ได้พาบุตรหลานมาศึกษาเหล่าเรียนหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหนทางเลือกของผู้ปกครองที่คาดหวังว่าจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีตามหลักพระพุทธศาสนา

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาให้ผ่านพ้นสภาพปัญหา สามารถพัฒนาศูนย์ให้เป็นสถานที่เรียนรู้ให้แก่เด็กและเยาวชนตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง พัฒนาการเรียนการการสอนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียนให้เป็นคนดีคนเก่งและมีความสุขในการใช้ชีวิตในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงรุกของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อศึกษาวิธีการการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 40 แห่ง จำนวน 440 รูป/คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 205 คน โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 7 ท่าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับวิธีการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี จากวารสาร ตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป เพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.988 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับวิธีการการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี เป็นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีประเด็นคำถามแบบปลายเปิด 5 ด้าน เพื่อศึกษาเกี่ยวกับวิธีการการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามเกณฑ์คะแนนค่าเฉลี่ยระดับคะแนน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงรุกของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี

1.1 ด้านความจำเป็นในการบริหารเชิงรุก ควรปรับปรุงการบริหารเชิงรุกในหลายด้าน เช่น การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน การปรับปรุงหลักสูตรและกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในยุคปัจจุบัน และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังควรเสริมสร้างความร่วมมือกับชุมชนและภาคส่วนต่างๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาและทรัพยากรของศูนย์ฯ ขณะเดียวกัน ศูนย์ฯ ควรให้ความสำคัญในการขยายช่องทางออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและขยายกิจกรรมให้ครอบคลุมมากขึ้น

1.2 ด้านการบริหารเชิงรุกที่สามารถปรับปรุงได้ ควรปรับปรุงและเพิ่มกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีออนไลน์ในการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เช่น การทำสมาธิและการฝึกสติ เพื่อดึงดูดความสนใจจากกลุ่มคนในยุคปัจจุบัน การเพิ่มความร่วมมือกับองค์กรภายนอกและการใช้เครื่องมือบริหารที่ทันสมัยยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การประเมินผลและการพัฒนาทักษะบุคลากรเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงศูนย์ฯ ให้ดีขึ้น

1.3 ทรัพยากรและการสนับสนุน ศูนย์ฯ ต้องการบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทางในด้านการสอนและการจัดกิจกรรม รวมถึงเงินทุนเพื่อสนับสนุนโครงการและการพัฒนากิจกรรมที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ ยังต้องการพัฒนาสถานที่ให้รองรับผู้เข้าร่วมได้มากขึ้น ความสัมพันธ์กับวัดและโรงเรียนค่อนข้างดี แต่ยังขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสามารถเพิ่มทรัพยากรและการสนับสนุนให้ศูนย์ฯ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรเน้นการร่วมมือกับภาครัฐและโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมต่างๆ

1.4 การวัดผลและการปรับปรุงศูนย์ฯ ใช้เครื่องมือเชิงปริมาณ เช่นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความพึงพอใจและติดตามผลผู้เรียน เพื่อประเมินความสำเร็จในระยะยาว ข้อเสนอแนะคือการนำข้อมูลจากการประเมินมาปรับปรุงการบริหารจัดการและกิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนช่วยเสริมประสิทธิภาพในการบริหารเชิงรุก โดยทำให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสามารถติดตามความคืบหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) ข้อเสนอแนะและวิสัยทัศน์ในอนาคต ศูนย์ฯ ควรพัฒนาโดยเน้นการใช้เทคโนโลยีและขยายช่องทางการเข้าถึงเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการเสริมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ และสร้างกิจกรรมที่เหมาะสมกับทุกกลุ่มเป้าหมาย เช่นเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนในชุมชน ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาในระยะยาวคือการพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล ขยายเครือข่ายความร่วมมือ พัฒนาหลักสูตรและทรัพยากร รวมถึงพัฒนาคุณภาพบุคลากรและแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจน

2. วิธีการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี มีผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับวิธีการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี

	วิธีการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี	n = 205 คน			
		ระดับความคิดเห็น			
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ด้านการรู้จักวิเคราะห์เหตุและหลักความจริงในการทำงาน	4.00	0.57	มาก	5
2	ด้านการรู้จักผลที่จะตามมาจากการกระทำ	3.99	0.56	มาก	6
3	ด้านการรู้จักตนเองในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถและบทบาทหน้าที่	4.04	0.65	มาก	3
4	ด้านการรู้จักประมาณในการทำงานและการดำเนินชีวิต	4.11	0.60	มาก	1
5	ด้านการรู้จักเวลาในการทำงานให้เหมาะสมและตรงต่อเวลา	3.96	0.57	มาก	7
6	ด้านการรู้จักชุมชนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว	4.01	0.55	มาก	4
7	ด้านการรู้จักและเข้าใจบุคคลในแง่ของลักษณะนิสัยและความสามารถ	4.08	0.46	มาก	2
	ภาพรวม	**4.03**	**0.45**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า วิธีการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า วิธีการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นอยู่มากที่สุด ได้แก่ ด้านการรู้จักประมาณในการทำงานและการดำเนินชีวิต รองลงมา ด้านการรู้จักและเข้าใจบุคคลในแง่ของลักษณะนิสัยและความสามารถ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการรู้จักเวลาในการทำงานให้เหมาะสมและตรงต่อเวลา

3. แนวทางการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ 1) การรู้จักวิเคราะห์เหตุและหลักความจริงในการทำงาน: ผู้บริหารใช้หลักการวิเคราะห์ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา โดยศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อหาสาเหตุของปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ดี และสามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้แม่นยำ 2) การรู้จักผลที่จะตามมาจากการกระทำ: ผู้บริหารสามารถคาดการณ์ผลลัพธ์จากการกระทำทั้งด้านบวกและด้านลบ และเข้าใจดีว่าการทำงานด้วยความตั้งใจจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีในอนาคต 3) การรู้จักตนเองในด้านต่างๆ: ผู้บริหารสามารถปรับปรุงตัวเองเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง และมีความตั้งใจในการพัฒนา รวมถึงเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตัวเองในองค์กร 4) การรู้จักประมาณในการทำงานและการดำเนินชีวิต: ผู้บริหารสามารถจัดสรรกำลังในการทำงานให้เหมาะสมกับปริมาณงาน และวางแผนการทำงานให้เกิดผลที่ดีที่สุดโดยไม่เกินกำลัง 5) การรู้จักเวลาในการทำงานให้เหมาะสมและตรงต่อเวลา: ผู้บริหารยอมรับความหลากหลายของผู้คนในชุมชนและสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ดี รวมถึงปรับตัวให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชนและสังคม 6) การรู้จักชุมชนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว: ผู้บริหารสามารถทำความเข้าใจความสามารถและลักษณะบุคคลต่างๆ ได้ดี และสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลในทีมงาน รวมถึงจัดการความขัดแย้งในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 7) การรู้จักและเข้าใจบุคคลในแง่ของลักษณะนิสัยและความสามารถ: ผู้บริหารมีทักษะในการจัดการความขัดแย้งระหว่างบุคคลในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลในทีมงาน และเข้าใจวิธีการปฏิบัติต่อบุคคลตามลักษณะของพวกเขา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยสภาพความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงรุกของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านความจำเป็นในการบริหารเชิงรุก ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับตัวให้ทันสมัยกับยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอนและการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงพัฒนา โดยการขยายช่องทางออนไลน์ช่วยให้การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีข้อจำกัดด้านเวลาได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารศูนย์ฯ และขยายกิจกรรมให้ครอบคลุมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุจินตนินท หนูชู (2556) ที่พบว่าประสิทธิผลในการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวของศูนย์เป็นสำคัญและการใช้เทคโนโลยีซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ยงยุทธ เกษสาคร (2549) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องรู้จักใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด เช่นเดียวกับแนวคิดของ Seibert, Kraimer and Crant. (2001) ได้เน้นถึงความสำคัญของการทำงานเชิงรุกในบริบทองค์กรที่เน้นการปรับตัว (Adaptability) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่จำเป็นในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยเฉพาะในโลกยุคดิจิทัลและโลกที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การปรับตัวที่ดีช่วยให้บุคคลสามารถรักษาความยืดหยุ่นในการทำงานและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เช่น การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีใหม่ๆ การเปลี่ยนแปลงในนโยบายขององค์กร หรือการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในความต้องการของลูกค้าหรือผู้บริโภค ซึ่งศูนย์ฯ ควรขยายช่องทางออนไลน์เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น และสร้างความร่วมมือกับชุมชนและภาคส่วนอื่นๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรและกิจกรรมของศูนย์ฯ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของณัฐติพร อ้นด้วง และคณะ (2565) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกมีด้านการบริหารผลการปฏิบัติงาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการธำรงรักษาบุคลากร ตามลำดับ ส่วนแนวทางในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทักษะและสมรรถนะ การธำรงรักษา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์

ด้านการบริหารเชิงรุกที่สามารถปรับปรุงได้ การปรับปรุงและเพิ่มกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เช่น การทำสมาธิและการฝึกสติ จะช่วยดึงดูดความสนใจจากกลุ่มคนในยุคปัจจุบัน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีออนไลน์ในการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้กิจกรรมมีความทันสมัยและเหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น นอกจากนี้ การเพิ่มความร่วมมือกับองค์กรภายนอกและการใช้เครื่องมือบริหารที่ทันสมัยก็เป็นการเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอาภรณ์ ภู่วิทยพันธุ์ (2564) ได้กล่าวถึงลักษณะของคนที่ทำงานเชิงรุกว่า ผู้บริหารต้องพร้อมเสมอสำหรับการเปลี่ยนแปลง คือการไม่ปฏิเสธคัดค้านหรือต่อต้านการนำระบบงานหรือขั้นตอนการทำงานใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นมองว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นการเสี่ยงหรือเป็นโอกาสอันดีที่จะทำให้ระบบงานมีการพัฒนา มีการปรับปรุงไปในทิศทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้คนที่ทำงานเชิงรุกยังเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ๆ ที่เรียกว่า Change Agent การเพิ่มความร่วมมือกับองค์กรภายนอกและการใช้เครื่องมือบริหารที่ทันสมัยจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการ

ดำเนินงาน นอกจากนี้การประเมินผลและพัฒนาทักษะบุคลากรอย่างต่อเนื่องก็เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาศูนย์ฯ ให้ดียิ่งขึ้น

ด้านทรัพยากรและการสนับสนุน การขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทางและเงินทุนสนับสนุนโครงการเป็นปัญหาที่สำคัญ การพัฒนาสถานที่และการเสริมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและโรงเรียนจะช่วยให้ศูนย์ฯ ได้รับการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มทรัพยากรและส่งเสริมการดำเนินงานให้สำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger (2018) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาว่า การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารสถานศึกษาช่วยให้มีการจัดสรรทรัพยากร เช่น งบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ อย่างเหมาะสมเช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) เห็นว่า การที่ผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างเด่นชัดเป็นรูปธรรม และมีความเป็นไปได้อย่างชัดเจนซึ่งใช้ความพยายามต่างๆ ในการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ การประเมินผลและการจัดการให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และนักเรียนมีคุณภาพอันพึงประสงค์ของสังคมศูนย์ฯ ควรสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและโรงเรียนเพื่อเพิ่มทรัพยากรและการสนับสนุน รวมถึงพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านการวัดผลและการปรับปรุง: การใช้เครื่องมือเชิงปริมาณ เช่นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เพื่อติดตามและประเมินผลของผู้เรียนช่วยให้สามารถตรวจสอบความพึงพอใจและความสำเร็จในระยะยาวได้ ข้อมูลจากการประเมินเหล่านี้สามารถใช้เพื่อปรับปรุงกิจกรรมและการบริหารจัดการศูนย์ฯ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรนำข้อมูลจากการประเมินมาปรับปรุงการบริหารจัดการและกิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนจะช่วยให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสามารถติดตามความคืบหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ฉะนั้น ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรมุ่งเน้นการบริหารเชิงรุกที่ทันสมัย โดยใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน การเพิ่มกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน การพัฒนาทรัพยากรและการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรต่างๆ การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเสริมสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนจะช่วยให้ศูนย์ฯ เติบโตและพัฒนาได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

2. ผลการวิธีการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี พบผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 การรู้จักวิเคราะห์เหตุและหลักความจริงในการทำงาน ผู้บริหารใช้หลักการวิเคราะห์ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา โดยศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อหาสาเหตุของปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ดีและสามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้แม่นยำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนปภา สกุลพิทักษ์และธดา สิทธิ์ธาดา (2565) กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีลักษณะและคุณสมบัติในการทำงานเชิงรุก ประกอบด้วย 6 ประการ ดังนี้ การคาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้า (Foreseen) มีทักษะการวิเคราะห์ปัญหาได้ดี (Analytical Skill) ซึ่งสอดรับกับหลักสัปปุริสธรรม ด้านหลักธัมมัญญุตารู้หลักและรู้จักเหตุ สอดคล้องกับผลการศึกษาของชนะพงษ์ กล้ากสิกิจ (2562) ที่พบว่า การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 กับการบริหารงานสมัยใหม่ คนที่มีความเห็นชอบตามทำนองครองธรรมหรือเป็นคนดี อันประกอบด้วยความเป็นผู้รู้จักเหตุ

2.2 การรู้จักผลที่จะตามมาจากการกระทำ ผู้บริหารสามารถคาดการณ์ผลลัพธ์จากการกระทำทั้งด้านบวกและด้านลบ และเข้าใจดีว่าการทำงานด้วยความตั้งใจจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีในอนาคต ซึ่ง

สอดคล้องกับงานบริหารงานบุคคลของ พระจิณณ์วเรณย์ อคฺคธมฺโม พระฮอนด้า วาทสทฺโท และจุฬาพรรณ ภรณ์ ธนะแพทย์ (2564) ที่พบว่า 1) การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านธัมมัญญุตา รองลงมาคือ ด้านอัตถัญญุตาและต่ำสุดคือ ด้านปุคคลัญญุตา และ 2) แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 คือ (1) ควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมวางแผนงานบุคคล (2) ควรบริหารงานด้วยความโปร่งใส (3) ควรวางแผนกำลังคนอย่างชัดเจน (4) ควรมีการจัดสรรงบประมาณพัฒนาบุคลากร (5) ควรมีความยุติธรรมในการกำหนดเกณฑ์การสอบเข้าเป็นบุคลากร (6) ควรยกย่องชมเชยบุคลากรที่ประสบผลสำเร็จ และ (7) ควรมีความเป็นกลางในการส่งเสริมบุคลากร

2.3 การรู้จักตนเองในด้านต่างๆ ผู้บริหารสามารถปรับปรุงตัวเองเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง และมีความตั้งใจในการพัฒนา รวมถึงเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตัวเองในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของชนะพงษ์ กล้ากสิกิจ (2562) พบว่าหลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นสัปบุรุษ คือ เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีสัมมาทิฐิ กล่าวคือเป็นผู้ที่มีความรู้ มีปัญญาหรือมีมุมมองที่ถูกต้องตรงกับ ความจริง เป็นคนที่มีความเห็นชอบตามทำนองครองธรรมหรือเป็นคนดีอันประกอบด้วยความเป็นผู้รู้จักเหตุ ความเป็นผู้รู้จักผล หรือความมุ่งหมายความเป็นผู้รู้จักตน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของพระครูพิศาลปริยัตยานุกูล (อนันต์ วฑฺฒโน) (2561) ที่พบว่า ควรมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือสร้างศรัทธาให้เกิดแก่บุคคลทั่วไปและควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงามและวางตนเหมาะสมและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการรักษาระเบียบวินัย

2.4 การรู้จักประมาณในการทำงานและการดำเนินชีวิต: ผู้บริหารสามารถจัดสรรกำลังในการทำงานให้เหมาะสมกับปริมาณงาน และวางแผนการทำงานให้เกิดผลที่ดีที่สุดโดยไม่เกินกำลัง สอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) (2538) กล่าวว่า มัตตัญญุตา รู้จักประมาณ การรู้จักประมาณหรือการควบคุมตนเองในเรื่องต่างๆ เพื่อไม่ให้เกิดความเกินพอดี ซึ่งจะช่วยให้ชีวิตมีความสมดุลเป็น

2.5 การรู้จักเวลาในการทำงานให้เหมาะสมและตรงต่อเวลา ผู้บริหารยอมรับความหลากหลายของผู้คนในชุมชนและสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ดี รวมถึงปรับตัวให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชนและสังคม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูพิศาลปริยัตยานุกูล (อนันต์ วฑฺฒโน) (2561) พบว่าความเป็นผู้บริหารต้องควรมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือสร้างศรัทธาให้เกิดแก่บุคคลทั่วไปและควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงามและจะต้องวางตนเหมาะสมและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ในการรักษาระเบียบวินัย โดยไม่มีการเลือกที่รักผลักที่ชัง โดยกำหนดนโยบายและมีการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร มาพัฒนา ปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพการทำงานเสมอ พร้อมทั้งตั้งมั่นอยู่ในความพอเพียงและความพอดีทั้ง การทำงานและการดำเนินชีวิต อีกทั้งควรเปิดเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรได้รับเสมออย่างถูกต้องและเหมาะสมกับเวลา โดยจะต้องตรงต่อเวลาและรู้กาลเทศะจัดสรรเวลาให้เหมาะสมเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ ผู้อื่นและสร้างจิตสำนึกให้เกิดแก่คนในองค์กร

2.6 การรู้จักชุมชนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ผู้บริหารสามารถทำความเข้าใจความสามารถและลักษณะบุคคลต่างๆ ได้ดีและสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลในทีมงาน รวมถึงจัดการความขัดแย้งในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูพิศาลปริยัตยานุกูล (อนันต์ วฑฺฒโน) (2561) พบว่า ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้บุคลากรได้ทำกิจกรรมร่วมกันก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะเป็นการสนับสนุนสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนเป็นระยะ ๆ จะต้อง

สนับสนุนบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น เพื่อให้เกิดการตั้งใจในการทำงานที่สำคัญควรศึกษาและทำความเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อให้การบริหารงานบุคคลมีประสิทธิภาพ

2.7 การรู้จักและเข้าใจบุคคลในแง่ของลักษณะนิสัยและความสามารถ ผู้บริหารมีทักษะในการจัดการความขัดแย้งระหว่างบุคคลในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลในทีมงานและเข้าใจวิธีการปฏิบัติต่อบุคคลตามลักษณะของพวกเขา สอดคล้องกับผลการศึกษาของกฤษณา ประวาสุข และไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย (2565) ที่พบว่า การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านหลักปริสัญญุตา รู้ชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของชนะพงษ์ กล้ากสิกิจ (2562) ที่พบว่า ความเป็นผู้รู้จักชุมชน ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้จะสามารถนำมาบูรณาการ หรือ ประยุกต์ใช้กับการบริหารงานสมัยใหม่ได้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการเสนอแนวทางการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์สถานการณ์และคาดการณ์อนาคต โดยใช้ข้อมูลและประสบการณ์ในการวางแผนที่ดี (2) ประเมินผลลัพธ์จากการกระทำ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว พร้อมวางแผนเพื่อบรรลุเป้าหมาย (3) วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง ปรับปรุงพัฒนาและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ (4) บริหารทรัพยากรและเวลาอย่างเหมาะสม รักษาสมดุลในชีวิตระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว (5) วางแผนการทำงาน จัดลำดับความสำคัญและจัดสรรเวลาอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ (6) เรียนรู้และตอบสนองความต้องการของชุมชนและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (7) เข้าใจอุปนิสัยของทีมงานมอบหมายคนให้เหมาะสมกับงาน และสร้างบรรยากาศที่ดีในทีม สอดคล้องกับแนวคิดของณฏฐพร สิงห์สร (2566) ที่เสนอไว้ว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมสำหรับการจัดการศึกษาเชิงรุกเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการสร้างสมดุลการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจะเป็นการบริหารเชิงรุกซึ่งสามารถนำพาองค์กรสู่เป้าหมายได้และเกิดความยั่งยืนได้ หลักสัปปุริสธรรมสำหรับประยุกต์การบริหารการศึกษาเชิงรุกประกอบด้วย 1) ธัมมัญญุตา คือการรู้จักเหตุ 2) อัตถัญญุตา การรู้จักเป้าหมายขององค์กร 3) อัตตัญญุตา การรู้จักตนเอง 4) มัตตัญญุตา การรู้จักประมาณความพอดี 5) กาลัญญุตา การรู้จักเวลาและรู้คุณค่าของเวลา 6) ปริสัญญุตา การรู้จักชุมชนและรู้จักสังคม และ 7) ปุคคลปโรปรัญญุตา การรู้จักบุคคลรู้จักประเภทของบุคคล และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระจิณณ์วเรณย์ อคฺคธมฺโม พระฮอนด้า วาทสทฺโท และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์ (2564) ที่พบว่า แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 คือ 1) ควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมวางแผน งานบุคคล 2) ควรบริหารงานด้วยความโปร่งใส 3) ควรวางแผนกำลังคนอย่างชัดเจน 4) ควรมีการจัดสรร งบประมาณพัฒนาบุคลากร 5) ควรมีความยุติธรรมในการกำหนดเกณฑ์การสอบเข้าเป็นบุคลากร (6) ควรยกย่องชมเชยบุคลากรที่ประสบผลสำเร็จ และ 7) ควรมีความเป็นกลางในการส่งเสริมบุคลากร

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี

1. ด้านความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงรุก ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 1) ความจำเป็นในการบริหารเชิงรุก: การปรับปรุงการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน , การปรับหลักสูตรและกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย, การขยายช่องทางออนไลน์, และการเสริมความร่วมมือกับชุมชนและภาคส่วนต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการปัจจุบัน.

2) การปรับปรุงการบริหารเชิงรุก: การเพิ่มกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน, การใช้เทคโนโลยีออนไลน์, การเพิ่มความร่วมมือกับองค์กรภายนอก, และการพัฒนาทักษะบุคลากรมีความสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหาร 3) ทรัพยากรและการสนับสนุน: จำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีทักษะ, เงินทุน, การพัฒนาสถานที่, และความร่วมมือกับภาครัฐและโรงเรียน เพื่อสนับสนุนการดำเนินการต่างๆ 4) การวัดผลและการปรับปรุง: การใช้เครื่องมือเชิงปริมาณในการประเมินผล, การปรับปรุงการบริหารจัดการและกิจกรรมตามข้อมูลที่ได้รับ, และการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนช่วยให้การพัฒนามีทิศทางที่ถูกต้องและสามารถปรับตัวได้ดี 5) ข้อเสนอแนะและวิสัยทัศน์ในอนาคต ใช้เทคโนโลยี, ขยายช่องทางเข้าถึง, สร้างกิจกรรมที่เหมาะสมกับทุกกลุ่มเป้าหมาย, พัฒนาระบบติดตามและประเมินผล, ขยายเครือข่ายความร่วมมือ, และพัฒนาหลักสูตร ทรัพยากร บุคลากร และกลยุทธ์ระยะยาวเพื่อให้การบริหารมีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในอนาคต

2. วิธีการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 1) การรู้จักวิเคราะห์เหตุและหลักความจริงในการทำงาน: ผู้บริหารใช้หลักการวิเคราะห์ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา โดยศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อหาสาเหตุของปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ดี และสามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้แม่นยำ 2) การรู้จักผลที่จะตามมาจากการกระทำ: ผู้บริหารสามารถคาดการณ์ผลลัพธ์จากการกระทำทั้งด้านบวกและด้านลบ และเข้าใจดีว่าการทำงานด้วยความตั้งใจจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีในอนาคต 3) การรู้จักตนเองในด้านต่างๆ: ผู้บริหารสามารถปรับปรุงตัวเองเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง และมีความตั้งใจในการพัฒนา รวมถึงเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตัวเองในองค์กร 4) การรู้จักประมาณในการทำงานและการดำเนินชีวิต: ผู้บริหารสามารถจัดสรรกำลังในการทำงานให้เหมาะสมกับปริมาณงาน และวางแผนการทำงานให้เกิดผลที่ดีที่สุดโดยไม่เกินกำลัง 5) การรู้จักเวลาในการทำงานให้เหมาะสมและตรงต่อเวลา: ผู้บริหารยอมรับความหลากหลายของผู้คนในชุมชนและสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ดี รวมถึงปรับตัวให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชนและสังคม 6) การรู้จักชุมชนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว: ผู้บริหารสามารถทำความเข้าใจความสามารถและลักษณะบุคคลต่างๆ ได้ดีและสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลในทีมงาน รวมถึงจัดการความขัดแย้งในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 7) การรู้จักและเข้าใจบุคคลในแง่ของลักษณะนิสัยและความสามารถ: ผู้บริหารมีทักษะในการจัดการความขัดแย้งระหว่างบุคคลในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลในทีมงาน และเข้าใจวิธีการปฏิบัติต่อบุคคลตามลักษณะของพวกเขา

3. แนวทางการบริหารเชิงรุกตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนนทบุรี 1) การวิเคราะห์สถานการณ์และคาดการณ์อนาคต โดยใช้ข้อมูลและประสบการณ์ในการวางแผนที่ดี 2) ประเมินผลลัพธ์จากการกระทำ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว พร้อมวางแผนเพื่อบรรลุเป้าหมาย 3) วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง ปรับปรุงพัฒนา และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ 4) บริหารทรัพยากรและเวลาอย่างเหมาะสม รักษาสมดุลในชีวิตระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว 5) วางแผนการทำงาน จัดลำดับความสำคัญ และจัดสรรเวลาอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ 6) เรียนรู้และตอบสนองความต้องการของชุมชนและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี 7) เข้าใจอุปนิสัยของทีมงาน มอบหมายคนให้เหมาะสมกับงาน และสร้างบรรยากาศที่ดีในทีม สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น โดยสามารถพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ หรือการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากที่บ้านหรือในเวลาที่สะดวกข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1.2 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ โดยการเข้าถึงและตอบสนองความต้องการของชุมชนสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมที่มีประโยชน์และสร้างความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในมุมมองของชุมชนและภาคส่วนต่างๆ เกี่ยวกับความร่วมมือกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อเข้าใจถึงความต้องการและความคาดหวังที่แท้จริงจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในเรื่องของการสนับสนุนทรัพยากรและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะของบุคลากรในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และผลของการพัฒนาทักษะเหล่านั้นต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน โดยมุ่งเน้นที่การฝึกอบรมทั้งด้านวิชาการและด้านการพัฒนาทักษะทางสังคม

2.3 ควรมีการศึกษาผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมให้เหมาะสมและตอบโจทย์กับกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.(2554). แนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปีงบประมาณ 2554. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

กฤษณา ประวาสุข และไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย. (2565).การบริหารตามหลักหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารศึกษากับประสิทธิผลของทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วารสารบัณฑิตศาส์น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 20(1), 217-226.

ชนะพงษ์ กล้ากสิกิจ. (2562). การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 กับการบริหารงานสมัยใหม่. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2(1), 100 – 110.

ณฏฐพร สิงห์สร. (2566). การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมสำหรับการจัดการศึกษาเชิงรุกเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วารสารปราชญ์ประชาคม, 1(4), 26 – 41.

ณัฐติพร อ้นด้วง และคณะ. (2565). สภาพปัจจุบันและแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก. วารสารรัชต์ภาคย์, 16(48), 246 – 422.

นปภา สกุลพิทักษ์ และธดา สิทธิ์ธาดา. (2565). การบริหารจัดการเชิงรุกในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา. ในการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4 GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล. สมุทรสงคราม: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาเขตสมุทรสงคราม.

พระครูพิศาลปริยัตยานุกูล (อนันต์ วฑฺฒโน). (2561). แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระจิณณ์วเรณย์ อคฺคธมฺโม พระฮอนด้า วาทสทฺโท และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์. (2566). การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น. Journal of Buddhist Education and Research, 7(2), 203 – 212.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2538). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระสุจินตนินท หนูชู. (2556). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ยงยุทธ เกษสาคร. (2549). ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: วี. เจ. พริ้นติ้ง.

ระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมศาสนา(2567). ประวัติความเป็นมา. แหล่งที่มา http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=about_us สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2567.

สมศักดิ์ บุญปู่. (2554). พระสงฆ์กับการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

อเนก ขำทอง และคณะ. (2550). ธรรมศึกษาชั้นตรี ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย.

อาภรณ์ ภู่วิทยพันธุ์. (2564). การพัฒนาบุคลากรเชิงรุกในศตวรรษที่ 21. วารสาร HR Society magazine. 18(221).

Hallinger, P. (2018. Bringing context out of the shadows of leadership. Educational Management Administration & Leadership, 46(1), 5-24.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Psycholological measurement, 30(3), 607–610.

Seibert, S. E., Kraimer, M. L. and Crant, J. M. (2001). What do proactive people do? A longitudinal model linking proactive personality and career success. Personnel Psychology, 54(4), 845-874.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักสัมปชัญญะ กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

GUIDELINES FOR SAFETY MANAGEMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS BASED ON THE PRINCIPLE OF CONSCIOUS AWARENESS IN THE BURAPHA BANG PA-IN SCHOOL GROUP, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

[1]อรัญญา ภูนาแก้ว Arunya Phunakaeo [2]สุทิศ สวัสดี Suthit Sawaddi
[3]วารี โศกเตี้ย Waree Soktia
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: arunyajsr@gmail.com

Article Received: April 02, 2026. Revised: June 25, 2026. Accepted: June 27, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักสัมปชัญญะ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักสัมปชัญญะ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 115 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักสัมปชัญญะของกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน ประกอบด้วย (1) ด้านมาตรการป้องกัน (รู้ตัวในสิ่งที่มีประโยชน์) เน้นวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีสติและจัดระบบรักษาความปลอดภัย เช่น กล้องวงจรปิด ระบบแจ้งเหตุ และเวรยาม (2) ด้านมาตรการปลูกฝัง (รู้ตัวว่ามีความสบาย) เน้นสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย จัดอบรมความรู้เรื่องภัย และส่งเสริมคุณธรรม (3) ด้านมาตรการปราบปราม (รู้ตัวกับสถานที่เดินทาง) เน้นส่งเสริมการมีสติในการเดินทาง จัดทำแผนความปลอดภัย มีระบบติดตามนักเรียน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน และ 3) แนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักสัมปชัญญะ กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน ประกอบด้วย (1) ด้านมาตรการป้องกัน (รู้ตัวในสิ่งที่มีประโยชน์) เน้นวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ ติดตั้งกล้องวงจรปิด จัดเวรยาม และกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน (2) ด้านมาตรการปลูกฝัง (รู้ตัวว่ามีความสบาย) เน้นสร้างสภาพแวดล้อมที่มั่นคง จัดอบรม และส่งเสริมคุณธรรมเพื่อความปลอดภัย และ (3) ด้านมาตรการป้องกันความไม่ปลอดภัย (รู้ตัวกับสถานที่เดินทางไป) เน้นส่งเสริมสติในการเดินทาง ทำแผนเส้นทางปลอดภัย มีระบบติดตาม และสร้างเครือข่ายร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน

คำสำคัญ: การบริหารความปลอดภัย, สถานศึกษา, หลักสัมปชัญญะ

Abstract

This research article aims to (1) study the problems of safety management in educational institutions, (2) study the methods of safety management in educational institutions based on the principle of conscious awareness, and (3) propose guidelines for safety management in educational institutions based on the principle of conscious awareness. This research employed a mixed-methods research design, with quantitative research using questionnaires administered to the entire research population of 115 participants, analyzing percentages, means, and standard deviations, and qualitative research through interviews with 7 key informants, analyzing data using content analysis.

The research results found that (1) the problems of safety management in educational institutions, both overall and in each of the 4 aspects, were at a high level. (2) The safety management methods for educational institutions based on the principle of conscious awareness in the Burapha Bang Pa-in School Group consisted of: (1) prevention measures (Awareness of Benefits), emphasizing conscious problem analysis and the establishment of a security system such as CCTV cameras, alarm systems, and security guards; (2) cultivation measures (Awareness of Comfort), emphasizing the creation of a safe environment, providing training on dangers, and promoting morality; and (3) suppression measures (Awareness of Travel Destinations), emphasizing promoting mindfulness during travel, developing a safety plan, and having a student monitoring system, as well as creating a network of cooperation with parents and the community; and (3) the guidelines for Safety management in educational institutions based on the principle of conscious awareness, Burapha Bang Pa-in School Group consisted of: (1) Prevention measures (being aware of what is beneficial), focusing on analyzing statistical data, installing CCTV cameras, organizing patrols, and defining clear punishments; (2) Cultivation measures (being aware of what is comfortable), focusing on creating a stable environment, providing training, and promoting morality for safety; and (3) Measures to prevent unsafe situations (being aware of the places being traveled to), focusing on promoting mindfulness during travel, creating safe route plans, having a monitoring system, and creating a network of cooperation with parents and the community.

Keywords: Safety Management, Educational Institutions, Principle of Conscious Awareness

บทนำ

ช่วงปีที่ผ่านมาเกิดภัยคุกคามต่อความมั่นคงในรูปแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและประเทศชาติมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น โดยรวมถึงอาชญากรรมความรุนแรงในสังคมรูปแบบต่างๆ อุบัติเหตุ ยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติภัยจากโรคอุบัติใหม่และภัยจากไซเบอร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การเพิ่มขึ้นของปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ทั้งทางตรงและทางอ้อมการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน สถานศึกษาต้องมีการสนับสนุนและกำกับดูแลอย่างทั่วถึงการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การดำเนินการที่ดีในด้านนี้จะช่วยป้องกันความเสียหายที่เกิดกับนักเรียนและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีจุดมุ่งหมายของ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ซึ่งมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายความรู้ คุณธรรม มีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต สามารถจัดการปัญหา และความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสมปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ ไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ความปลอดภัยในสถานศึกษา เป็นหน้าที่ของครอบครัวนักเรียนและชุมชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียน ขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการศึกษาดำเนินไปตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ช่วยให้สถานศึกษาได้รับการยอมรับจากชุมชน ชุมชนรักและหวงแหนสถานศึกษาซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา และให้ความร่วมกับสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจ การสร้างจิตสำนึกความปลอดภัยให้แก่เด็กและสนับสนุนให้เกิดกลไกการดำเนินงานสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในระดับสถานศึกษาซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งเพราะหากเด็กไม่มีความรู้ในด้านความปลอดภัยเมื่อเขาเติบโตขึ้นสู่วัยแรงงานการสร้างจิตสำนึกเป็นไปได้ยากมากและสิ่งที่สำคัญประเทศที่มีสถิติอุบัติเหตุสูงๆ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็จะเป็นไปได้ยากเพราะต้องมุ่งแก้ไขปัญหาเรื่องอุบัติเหตุเสียก่อน อีกส่วนคือความปลอดภัยจะมาสร้างจิตสำนึกในระดับผู้ใหญ่เสียทีเดียวเป็นสิ่งที่ยากมากเพราะการสร้างจิตสำนึกต้องอาศัยการปลูกฝังเรียนรู้และการปฏิบัติอยู่เป็นประจำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ยังไม่เคยมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็น “การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” มุ่งเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้แก่นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จากภัยคุกคามทุกรูปแบบเพื่อคุ้มครองความปลอดภัย การป้องกัน ดูแล ช่วยเหลือหรือเยียวยาและแก้ไขปัญหา แก่นักเรียนครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างยั่งยืน ตามมาตรการ 3 ป ได้แก่ ป้องกัน

ปลูกฝังและปราบปราม ให้เกิดความปลอดภัยให้มากที่สุดและไม่ให้เกิดเหตุการณ์นั้นซ้ำ เพื่อสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นให้แก่นักเรียน ครูและบุคลากร ทางการศึกษาผู้ปกครองและประชาชน ในการที่จะได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ทำให้เกิดความปลอดภัย มั่นคงและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556)

หลักสัมปชัญญะซึ่งเป็นหลักธรรมเน้นการมีสติสัมปัญญะ คือ ความรู้ตัวและการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทั้งด้านกายภาพและจิตใจ หลักสัมปชัญญะไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการสร้างสติและความระมัดระวังในชีวิตประจำวันแต่ยังเป็นแนวทางในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัลที่มีการเชื่อมต่อและการใช้เทคโนโลยีอย่างแพร่หลาย การรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์กลายเป็นสิ่งสำคัญสำหรับสถานศึกษา การป้องกันและการจัดการกับภัยคุกคามทางไซเบอร์จำเป็นต้องใช้วิธีการที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมถึงทั้งด้านกายภาพและจิตใจของผู้เรียน หลักธรรมสัมปชัญญะซึ่งเน้นการมีสติ ความรู้ตัวและการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนเป็นสถานที่ที่นักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่และถือเป็นบ้านหลังที่สองของพวกเขา การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น การตรวจสอบจุดเสี่ยงและจุดอันตรายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอโดยผู้บริหาร ครูและเจ้าหน้าที่ รวมถึงการตรวจสอบวัสดุและอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งานเป็นสิ่งที่จำเป็น นักเรียนเองก็ต้องเรียนรู้วิธีการอยู่อย่างปลอดภัยเพื่อป้องกันอันตรายต่างๆ โดยเฉพาะ สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จำเป็นต้องการบริหารระบบด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นปัจจัยที่สำคัญ คือ มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษาสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่การป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน เพื่อช่วยเหลือบุคลากรทางการศึกษากลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน กรณีเกิดเหตุความรุนแรงหรือเหตุการณ์แวดล้อมในทุกๆด้าน เพื่อการสร้างความปลอดภัยและให้ความช่วยเหลือแก่และบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนทุกคน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูสอนอยู่ในกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน เห็นความสำคัญของความปลอดภัยของบุคลากรทางการศึกษากลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอินและสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็น “การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” มุ่งเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษาและระบบบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตามมาตรการ 3 ป ได้แก่ ป้องกัน ปลูกฝังและปราบปราม ให้เกิดความปลอดภัยให้มากที่สุดโดยนำหลักสัมปชัญญะ 4 คือสาตถกสัมปชัญญะ รู้ตัวในสิ่งที่มีประโยชน์ สัปปายสัมปชัญญะ รู้ตัวในสิ่งที่มีความสบาย โคจรสัมปชัญญะ รู้ตัวกับสถานที่เดินทางและอสัมโมหสัมปชัญญะ รู้ตัวว่าไม่หลงมาบูรณาการบริหารระบบความปลอดภัยในกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักธรรมสัมปชัญญะ กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักสัมปชัญญะ กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูในกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 7โรงเรียน จำนวน 115 คน และใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักสัมปชัญญะ จำนวน 7 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) แนวทางการศึกษาการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักสัมปชัญญะ 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8-1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.977 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักธรรมสัมปชัญญะ กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปผลการวิจัยดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพปัญหาการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา		N=115 คน			
		ระดับความคิดเห็น			
		μ	σ	เห็นด้วย	อันดับ
1.	ด้านมาตรการป้องกัน	4.09	0.97	มาก	3
2.	ด้านมาตรการปลูกฝัง	4.10	0.95	มาก	2
3.	ด้านมาตรการปราบปราม	4.13	0.88	มาก	1
ภาพรวม		**4.10**	**0.90**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านมาตรการปราบปราม ด้านมาตรการปลูกฝัง และด้านมาตรการการปราบปรามและการแก้ไขปัญหาความปลอดภัย ตามลำดับ

2. วิธีการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักธรรมสัมปชัญญะ กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านมาตรการปลูกฝังความปลอดภัยตามสัมปชัญญะ คือ การรู้ตัวในสิ่งที่มีประโยชน์ ความสบาย สถานที่ และไม่หลงทางชีวิต ผ่านกิจกรรมหน้าเสาธง รายวิชาทักษะชีวิตและแนะแนว เช่น การเขียนไดอารี่สะท้อนความรู้ตัว เพื่อฝึกให้นักเรียนมีสติรู้ทันตนเองตลอดเวลา ทั้งในห้องเรียนและนอกสถานศึกษา โรงเรียนยังส่งเสริมระบบเพื่อนช่วยเพื่อน และจัดอบรมให้ครูถ่ายทอดแนวคิดอย่างเข้าใจง่าย ความปลอดภัยที่แท้จริงจึงเกิดจากการรู้คิดก่อนทำ และการมีสติอยู่กับปัจจุบันในทุกสถานการณ์

2.2 ด้านมาตรการป้องกันความปลอดภัยตามสัมปชัญญะ คือ สถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนรู้ตัวในสิ่งที่ทำ มีสติรู้ถึงความสบายที่ปลอดภัย รู้จักสังเกตสถานที่และตนเองอย่างรอบคอบ พร้อมฝึกตั้งคำถามก่อนตัดสินใจ เพื่อป้องกันภัยและไม่หลงทางในชีวิตอย่างมีเป้าหมาย และความรับผิดชอบต่อตนเอง

3. แนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักสัมปชัญญะ ของกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแนวทางดังนี้

3.1 ด้านมาตรการปลูกฝัง 1) สาตถกสัมปชัญญะ รู้ตัวในสิ่งที่มีประโยชน์ ผู้บริหารและครูกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรจัดโครงการส่งเสริมให้นักเรียนพิจารณาสิ่งที่ทำในแต่ละวันว่ามีประโยชน์หรือไม่ และจัดกิจกรรมสะท้อนความคิด เช่น การเขียนบันทึกสิ่งที่ฉันทำวันนี้มีประโยชน์อย่างไร ในการส่งเสริมการเลือกกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ ความรู้ และคุณธรรม 2) สัปปายสัมปชัญญะ รู้ตัวว่ามีความสบาย ผู้บริหารและครูกลุ่มโรงเรียนบูรพาบาง ปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรจัดกิจกรรมปลูกฝังความปลอดภัยให้นักเรียนเข้าใจว่า “ความสบาย” ที่แท้จริงควรปลอดภัยและไม่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น ตลอดถึงจัดกิจกรรมฝึกผ่อนคลายอย่างมีสติ เช่น การทำสมาธิสั้นๆ ช่วงเช้า หรือก่อนเรียน และสอนให้นักเรียนรู้เท่าทันความสบายจอมปลอม เช่น เล่นเกมจนเสียสุขภาพ 3) โคจรสัมปชัญญะ รู้ตัวกับสถานที่ที่เดินทางไป ครูกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรมการสอนให้นักเรียนวางแผนก่อนออกจากบ้าน รู้ว่ากำลังจะไปที่ไหน และปลอดภัยหรือไม่ จัดอบรมเรื่องความปลอดภัยในการเดินทาง เช่น การข้ามถนน ป้องกันการถูกล่อลวงและสอดแทรกการสังเกตและประเมินความเสี่ยงของสถานที่ในบทเรียนหรือ

กิจกรรม และ 4) อสัมโมหสัมปชัญญะ รู้ตัวว่าไม่หลง ผู้บริหารและครูกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรมีการฝึกให้นักเรียนมีสติ ไม่หลงไปกับสิ่งยั่วยุ เช่น โซเชียลมีเดีย พฤติกรรมเสี่ยง หรือแรงกดดันจากเพื่อน ใช้แนวคิด “หยุด คิด ทำ” (Stop–Think–Act) เพื่อให้เด็กไม่ทำอะไรโดยไม่ไตร่ตรอง และส่งเสริมกิจกรรม “เพื่อนช่วยเพื่อน” เพื่อเตือนสติกันและกัน

3.2 ด้านมาตรการป้องกัน 1) สาตถกสัมปชัญญะ รู้ตัวในสิ่งที่มีประโยชน์ หมายถึง ผู้บริหารและครูกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรพิจารณาว่าสิ่งที่กำลังทำหรือกำลังจะทำนั้นมีประโยชน์หรือไม่ เช่น ก่อนจะพูดหรือกระทำสิ่งใดควรไตร่ตรอง หลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงหรือสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์ เช่น การใช้สื่อโซเชียลโดยไม่ระมัดระวัง หรือการบริโภคสิ่งเสพติด และส่งเสริมการคิดเชิงบวกและเลือกทำในสิ่งที่ส่งเสริมตนเองและผู้อื่น เช่น การเรียนรู้ การทำงาน การช่วยเหลือผู้อื่น 2) สัปปายสัมปชัญญะ รู้ตัวว่ามีความสบาย หมายถึง ผู้บริหารและครูกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หมั่นสังเกตสภาพร่างกายและจิตใจ ว่าตอนนี้อยู่ในภาวะที่สบายหรือไม่ หลีกเลี่ยงสถานที่หรือสภาพแวดล้อมที่อาจก่อให้เกิดอันตราย เช่น ที่เปลี่ยว มืด หรือแออัด และปรับเปลี่ยนท่าทาง การนั่ง การเดิน ให้เหมาะสมกับร่างกาย และพักผ่อนให้เพียงพอ 3) โคจรสัมปชัญญะ รู้ตัวกับสถานที่ที่ไป หมายถึง ผู้บริหารและครูกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รู้ว่ากำลังจะไปที่ไหน เส้นทางปลอดภัยหรือไม่ ไปทำอะไรและกับใคร ใช้เทคโนโลยีช่วยระบุพิกัด เช่น GPS หรือแจ้งคนใกล้ชิดก่อนเดินทาง และหลีกเลี่ยงการเดินทางคนเดียวในเวลากลางคืนหรือสถานที่ไม่คุ้นเคย และ 4) อสัมโมหสัมปชัญญะ รู้ตัวว่าไม่หลง ไม่ประมาท หมายถึง ผู้บริหารและครูกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรส่งเสริมการมีสติอยู่เสมอ ไม่ลุ่มหลงกับสิ่งเย้ายวน เช่น การพนัน สุรา หรืออบายมุขต่าง ๆ ให้นักเรียนในกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน ให้ระมัดระวังในการตัดสินใจ ไม่ประมาท เช่น ขณะขับรถ ใช้เครื่องจักร หรือข้ามถนน และฝึกสมาธิหรือเจริญสติอยู่เสมอ เพื่อช่วยให้มีจิตใจมั่นคง ไม่วอกแวก

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านมาตรการปราบปราม ด้านมาตรการปลูกฝัง และด้านมาตรการการปราบปรามและการแก้ไขปัญหาความปลอดภัย ตามลำดับ การที่ปัญหาการบริหารความปลอดภัยอยู่ในระดับมากทุกด้าน สะท้อนให้เห็นว่า สถานศึกษาในกลุ่มนี้กำลังเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างและสภาพแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงจากภัยภายนอก ภัยจากความรุนแรง หรืออุบัติเหตุในสถานศึกษา ซึ่งสะท้อนว่า กระบวนการบริหารจัดการความปลอดภัยที่มีอยู่อาจยังไม่สามารถตอบโจทย์ความซับซ้อนของปัญหาในปัจจุบันได้เท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของอดิศร ดีปานธรรม (2561) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร อนุสภ (2556) ที่พบว่า ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนเอกชนในครอบครัวชาวเอเชียน มีการจัดการความปลอดภัยของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีการจัดการความปลอดภัยอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนรองลงมาได้แก่ ด้านการจัด

สิ่งแวดล้อมในห้องเรียนและด้านการเตรียมการในภาวะฉุกเฉินทุกกรณี และด้านที่มีการจัดการความปลอดภัยในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน และด้านการเตรียมการในภาวะฉุกเฉิน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรยุทธ เมืองแมน และคณะ (2566) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ความต้องการพัฒนาระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาวิธีการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักสัมปชัญญะของกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน ประกอบด้วย 1) ด้านมาตรการป้องกัน (รู้ตัวในสิ่งที่มีประโยชน์) เน้นวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีสติและจัดระบบรักษาความปลอดภัย เช่น กล้องวงจรปิด ระบบแจ้งเหตุ และเวรยาม 2) ด้านมาตรการปลูกฝัง (รู้ตัวว่ามีความสบาย) เน้นสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย จัดอบรมความรู้เรื่องภัย และส่งเสริมคุณธรรม 3) ด้านมาตรการปราบปราม (รู้ตัวกับสถานที่เดินทาง) เน้นส่งเสริมการมีสติในการเดินทาง จัดทำแผนความปลอดภัย มีระบบติดตามนักเรียน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน ผลการวิจัยนี้ยืนยันว่า การบริหารความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาต้องเกิดจากการจัดการอย่างมีสติ โดยเริ่มตั้งแต่การป้องกันที่รัดกุม การปลูกฝังจิตสำนึกให้รักความปลอดภัย และการสร้างเครือข่ายที่พร้อมดูแลกันและกัน วิธีการนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยลดอุบัติเหตุหรือเหตุร้ายได้จริง แต่ยังเป็นการสร้างโรงเรียนให้เป็นพื้นที่แห่งความปลอดภัยที่ทุกคนรู้สึกอุ่นใจและพร้อมสำหรับการเรียนรู้ ดังนั้น การนำหลักสัมปชัญญะ (ความรู้ตัวทั่วพร้อม) มาประยุกต์ใช้เป็นฐานคิดในการบริหารจัดการความปลอดภัย ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่าง ความตระหนักรู้ทางจิตวิทยากับกลยุทธ์การบริหารจัดการสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของอดิศร ดีปานธรรม (2561) ที่พบว่า รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา 2) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัยในสถานศึกษา 3) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม 4) ปัจจัยด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน 3) รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาได้รับการประเมินและได้รับการรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มครั้งที่สองทุกท่านว่ารูปแบบดังกล่าว เป็นรูปแบบที่ดีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในสถานการณ์จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระชัยพล โสภโณ (จรูญทวีทรัพย์) (2557) ที่พบว่า 1) สัมปชาโน คือ ความรู้ตัวทั่วพร้อมในการกำหนดรู้กองขันธ์ 5โดยองค์ธรรมได้แก่สัมมาทิฐิ 2) สติมา คือ ความมีสติ ความระลึกรู้ในกองขันธ์ 5 และธรรมทั้งหลายโดยองค์ธรรมได้แก่สัมมาสติ เพราะมีสติระลึกรู้ในกาย เวทนา จิต และธรรมได้อย่างต่อเนื่องจึงได้ชื่อว่าสัมมาสมาธิในการเจริญสติปัฏฐาน 4 หลักธรรมนี้มีความสำคัญมากทำให้อินทรีย์ 5 คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เกิดความสมดุลขึ้นยังผลให้การปฏิบัติดำเนินไปโดยไม่ติดขัด วิปัสสนาญาณขั้นต่างๆ เจริญก้าวหน้าจนนำไปสู่การบรรลุธรรม

3. การนำเสนอแนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักสัมปชัญญะ กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน ประกอบด้วย (1) ด้านมาตรการป้องกัน (รู้ตัวในสิ่งที่มีประโยชน์) เน้นวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ ติดตั้งกล้องวงจรปิด จัดเวรยาม และกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน (2) ด้านมาตรการปลูกฝัง (รู้ตัวว่ามีความสบาย) เน้นสร้างสภาพแวดล้อมที่มั่นคง จัดอบรม และส่งเสริมคุณธรรมเพื่อความปลอดภัย และ (3) ด้านมาตรการป้องกันความไม่ปลอดภัย (รู้ตัวกับสถานที่เดินทางไป) เน้นส่งเสริมสติในการเดินทาง ทำแผนเส้นทางปลอดภัย มีระบบติดตาม และสร้างเครือข่ายร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน การวิจัยนี้ได้เสนอโมเดลการบริหารความปลอดภัยที่โดดเด่น โดยการนำหลักธรรมเรื่อง สัมปชัญญะ (ความรู้ตัวทั่วพร้อม) มายกระดับจากการเป็น

เพียงแนวคิดทางจิตวิทยา ให้กลายเป็นกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงระบบ ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติกายภาพ วัฒนธรรมองค์กร และความร่วมมือทางสังคม ได้แก่ 1) การบริหารด้วยฐานข้อมูลและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ (มาตรการป้องกัน) การนำหลักรู้ตัวในสิ่งที่มีประโยชน์มาใช้คือการเปลี่ยนสถานศึกษาจากแบบตั้งรับสู่การบริหารเชิงรุกที่ใช้ข้อมูลเป็นตัวนำ 2) การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยผ่านคุณธรรม (มาตรการปลูกฝัง) การนำหลักรู้ตัวว่ามีความสบายมาใช้ เน้นไปที่การสร้างสุขภาวะทางจิตวิญญาณและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น แนวทางการจัดกิจกรรมการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน เพื่อการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอินจัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยตามหลักสัมปชัญญะ เพื่อพัฒนาทักษะสติ สมาธิ และความรู้ในการรับมือสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างมั่นใจและปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของรชตภรณ์ ชัยประภา และสายฝน แสนใจพรม (2566) พบว่า มาตรการปลูกฝังมีการดำเนินงานสูงสุดในเรื่องการสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัยให้แก่ตนเองและผู้อื่น ขณะที่การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะและสมรรถนะด้านความปลอดภัยให้แก่นักเรียนยังมีการดำเนินงานต่ำ ส่วนมาตรการปราบปรามมีการดำเนินงานสูงสุดในด้านการจัดการแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่ปลอดภัย และต่ำสุดในด้านการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะเช่นเดียวกันและแนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยที่เสนอ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ปลอดภัย การสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายโดยแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกับชุมชน การพัฒนาระบบการสื่อสารด้านความปลอดภัยให้ครอบคลุมทุกช่องทาง รวมถึงการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะและสมรรถนะด้านความปลอดภัยผ่านการเรียนการสอนที่บูรณาการ และการจัดทำโครงสร้างการดำเนินงานด้านกฎหมายภายในสถานศึกษาเพื่อรองรับการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูโกศลชัยพัฒน์ สิริเตโช (ศรีเดช) (2561) พบว่า สัมปชัญญะ คือความรู้ทั่วพร้อมเป็นอีกชื่อหนึ่งของปัญญา เป็นความไม่หลง เป็นความรู้ถูก เห็นถูกตามความเป็นจริง ความรู้ในเหตุผลแห่งความจริงของสภาวธรรมและทำลายความเห็นผิดมีความรู้แจ้งซึ่ง สภาวธรรม เป็นลักษณะ มีการกำจัดมืด เป็นกิจ มีความไม่หลงผิด หรือไม่เห็นผิด เป็นผลมีสมาธิ เป็นเหตุใกล้สัมปชัญญะ เป็นหลักธรรมที่มาพร้อมสติ เป็นธรรมคู่กับสติ การปฏิบัติในข้อนี้ก็เพื่อให้เห็นสามัญญลักษณะ คือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์และความเป็นอนัตตาจนเกิดปัญญาญาณ

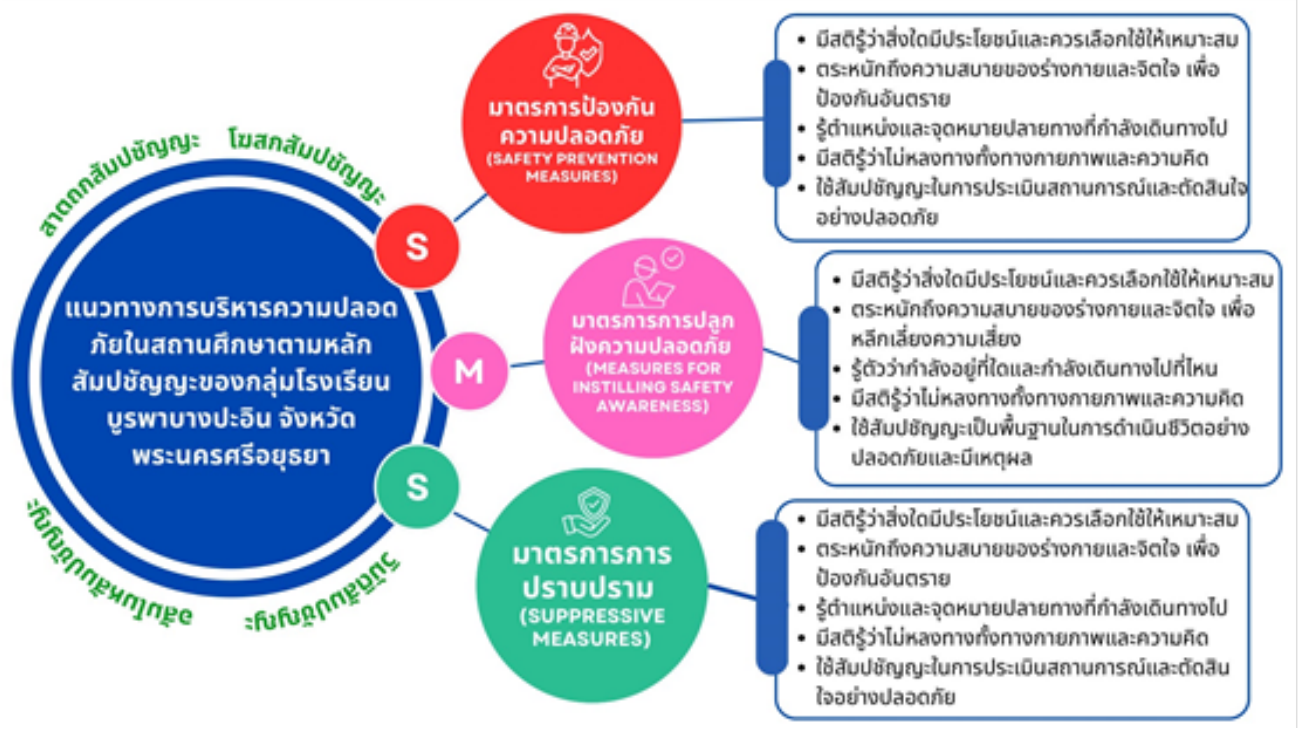
องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามหลักสัมปชัญญะของกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปเป็นองค์ความรู้การวิจัย ดังนี้

S: ด้านมาตรการป้องกัน (Safety Prevention Measures) หมายถึง บุคลากรทางการศึกษากลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน มีสติรู้ว่าสิ่งใดมีประโยชน์และควรเลือกใช้ให้เหมาะสมตระหนักถึงความสบายของร่างกายและจิตใจ เพื่อป้องกันอันตราย รู้ตำแหน่งและจุดหมายปลายทางที่กำลังเดินทางไป มีสติรู้ตัวว่าไม่หลงทางทั้งทางกายภาพและความคิดและใช้สัมปชัญญะในการประเมินสถานการณ์และตัดสินใจอย่างปลอดภัย

M: ด้านมาตรการปลูกฝัง (Measures for Instilling Safety Awareness) หมายถึง บุคลากรทางการศึกษากลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอินมีสติรู้ว่าสิ่งใดมีประโยชน์และควรเลือกใช้ให้เหมาะสม ตระหนักถึงความสบายของร่างกายและจิตใจ เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยง รู้ตัวว่ากำลังอยู่ที่ใดและกำลังเดินทางไปที่ไหน มีสติรู้ตัวว่าไม่หลงทาง ทั้งทางกายภาพและความคิดและใช้สัมปชัญญะเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัยและมีเหตุผ

S: ด้านมาตรการปราบปราม (Suppressive Measures) หมายถึง บุคลากรทางการศึกษากลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน มีสติรู้ว่าสิ่งใดมีประโยชน์และควรหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นโทษ ตระหนักถึงความสบายของตน เพื่อไม่ตกอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงหรืออันตราย รู้ตัวว่ากำลังอยู่ที่ใดและกำลังไปที่ไหน เพื่อป้องกันการเข้าไปในพื้นที่ไม่ปลอดภัยและมีสติไม่หลงทาง ทั้งในด้านพฤติกรรม ความคิด และการตัดสินใจ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูและผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน ควรจัดโครงการจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัยแก่นักเรียนอย่างมีความต่อเนื่องเพื่อให้ความรู้แก่นักเรียน

1.2 ครูและผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน ต้องมีการฝึกซ้อมแผนอพยพภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอทุกภาคการศึกษาแก่ครูและนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักสัมปชัญญะเข้ากับกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อสร้างพฤติกรรมเชิงบวกอย่างยั่งยืนของกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 ควรศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนต่อการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งของกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 ควรศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลมาตรการความปลอดภัยในโรงเรียน โดยใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องของกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). แนวทางปฏิบัติและมาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ธีรยุทธ เมืองแมนและคณะ. (2566). การพัฒนาระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 257.

พระครูโกศลชัยพัฒน์ สิริเตโช (ศรีเดช). (2561). ศึกษาสัมปชัญญะในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระชัยพล โสภโณ (จรูญทวีทรัพย์). (2557). ศึกษา อาตาปี สัมปชาโน สติมา ที่ปรากฏในมหาสติปัฏฐานสูตร. วิทยานิพนธ์พุทศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รชตภรณ์ ขัยประภาและสายฝน แสนใจพรม. (2566). แนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่, 9(1), 92.

ศิริพร อนุสภ. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความปลอดภัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนเอกชนในครอบครัวซาเลเซียน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). คู่มือแนวทางปฏิบัติและมาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อดิศร ดีปานธรรม. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

APPROACHES OF ACADEMIC ADMINISTRATION TO ENHANCE EMPLOYMENT SKILLS OF FOURTH-YEAR ACCOUNTING STUDENTS AT CHUXIONG NORMAL UNIVERSITY

[1]Zhang Ying [2]Wannapa Phopli
[1, 2]Dhonburi Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail: wannapa.p@dru.ac.th

Article Received: December 20, 2025. Revised: June 19, 2026. Accepted: June 22, 2026.

Abstract

This study pursued two aims: 1) to identify the problems and needs of fourth-year accounting students, instructors and administrators at Chuxiong Normal University regarding employability-related practical skills, and 2) to propose an academic administration approach for enhancing the practical skills of accounting students. A stratified random sample of 88 students and 31 teachers and administrators was drawn using the Krejcie–Morgan formula. Data were collected through two questionnaires and an online focus-group discussion. These two tools covered several teaching mechanisms such as the use of a five-point Likert scale. Expert scoring confirmed content validity and internal consistency by Cronbach's alpha. Descriptive statistics (frequencies, percentages, means and standard deviations) were used to interpret responses against pre-defined benchmark ranges.

Results showed that: Excessive exam-oriented curriculum design and over-reliance on summative assessment were rated as high-level problems. Students also reported outdated content and limited practical application. The proposed approaches included: 1) curriculum reform with increased practical credits and the use of real cases; 2) teaching innovations that shifted toward case-based and project-based learning; 3) stronger practice support through expanded internships and updated digital laboratories; 4) assessment reform that emphasized hands-on performance and problem-solving skills; 5) faculty development focused on industry-related certifications; and 6) deeper school–enterprise collaboration.

Keywords: Academic Administration, Employability Skills, Accounting Education, Competency-Based Model

Introduction

In recent years, the Chinese government vigorously has promoted in higher education and advocated a talent cultivation model that is “employment-oriented and ability-centered”. This policy shift reflects a broader understanding that economic development, driven by rapid advances in AI, big data, and cloud computing, is reshaping professional fields, including the accounting industry. As these technologies transform traditional accounting practices, employers increasingly demand graduates who possess not only theoretical knowledge but also stronger digital thinking, information application abilities, and practical operational skills. However, despite these national policy initiatives, the gap between academic preparation and workplace requirements remains (Herbert et al., 2021).

This gap encompasses four key dimensions. First, the curriculum remains theory-heavy and exam-focused, which prioritizes qualification preparation over practical skills and leaves graduates unprepared for real work tasks. Second, pedagogy is dominated by lecturing, with limited case-based or project-based learning, and many instructors lack industry experience. Third, assessment relies mainly on summative examinations rather than competency-based evaluation supported by adequate formative feedback. Finally, school–enterprise collaboration remains superficial and fragmented (Pasewark, 2021).

Previous research extensively documented these challenges. Studies by Pasewark and by Herbert et al. showed that technological disruption widened the employability skills gap, while examinations of accounting education reform revealed continuing shortcomings in practical training and digital competency development. International literature further indicated that internship quality, faculty industry experience, and technology integration were key determinants of graduate employability. However, existing scholarship has focused primarily on micro-level interventions—such as course redesign or teaching method innovation—rather than broader institutional structures that shaped these educational practices. Little attention was given to how comprehensive academic administration approaches can coordinate multi-level reforms to create a coherent system for skill development.

Therefore, this study had two main objectives: first, to investigate the problems and needs of students, teachers, and administrators in enhancing accounting students’ practical skills; and second, to propose an academic administration approach to strengthen those skills. By examining the issue from an educational management perspective rather than through isolated pedagogical techniques, the study aimed to develop a holistic framework integrating curriculum restructuring, faculty development, resource modernization, strengthened industry partnerships, and institutional coordination. Ultimately, the study sought to provide the university with practical strategies to shift its accounting education from a theory-heavy, exam-

driven model to a competency-based, industry-aligned system, thereby improving graduate employability and contributing to regional economic development.

Objectives of Research

This study aimed to answer the following questions:

1. To investigate problems and needs of students, teachers and administrators for enhancing the practical skills of accounting students.

2. To propose academic administration approach for enhancing the practical skills of accounting students.

Research Methodology

1. Research design

This study used a mixed-methods approach that integrated both quantitative and qualitative methods to examine the problems, needs, and effective academic administration approaches for enhancing the employability skills of fourth-year accounting students at Chuxiong Normal University. The design was selected to obtain a more comprehensive understanding of the issue.

2. Population and Sample

2.1 Population

The population of the study comprised three main groups: (1) 113 fourth year accounting students at the university, (2) 34 teachers and administrators engaged in accounting education.

2.2 Sample Group

The sample was divided into two groups, namely: 1) 88 students 2) 31 teachers and relevant administrators. The sample size was calculated using the Krejcie and Morgan formula to ensure the representativeness of the data (Chaokromthong et al., 2021).

3. Research instruments

Two main instruments were employed:

3.1 Questionnaires

Structured Questionnaires: Administered to students and teachers and administrators, focusing on their perceptions of problems, needs, and expectations regarding employability skills.

3.2 Focus Group

Focus Group Discussion Guides: Designed to facilitate in-depth exploration of challenges and potential solutions with teachers, administrators, and experts. To ensure validity, academic experts reviewed the instruments: The questionnaire was reviewed by three

experts using the IOC evaluation method. The Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranged from 0.67 to 1.00, indicating high content validity. Reliability was confirmed using Cronbach's alpha, yielding coefficients of 0.945 for the student questionnaire and 0.971 for the teacher questionnaire, which demonstrated excellent internal consistency.

4. Data Collection

In terms of collecting survey questionnaire data: The researchers collected data through questionnaires to participants.

4.1 The population of this research project was divided into two groups: 1) 113 fourth-year accounting students, and 2) 34 teachers and administrators. In this research project, the sample group was also divided into two groups: 1) 88 students, and 2) 31 teachers and administrators.

In terms of conducting focus group meetings:

4.2 The participants comprised 10 experts, including 5 professional teachers and 5 administrative personnel.

5. Data Analysis

The data and information collected were analyzed, interpreted, and then presented in terms of frequencies, percentages, mean, standard deviation. The five-point Likert rating scale was used to evaluate the respondents' needs and problems.

Research Results

1. Problems and needs in improving the practical employment skills of fourth year accounting majors at Chuxiong Normal University

Table 1: Problems and needs in practical skills of accounting students in terms of curriculum

Questions	n=88		Level
	$\bar{x}$	S.D.	
Problems			
1.The curriculum system of accounting majors in schools covers the core knowledge and skills required in the current accounting industry.	3.60	1.12	High
2.The professional curriculum closely follows the updates of accounting regulations and industry standards.	3.58	1.13	High
3.The proportion of practical teaching in the curriculum could meet the needs of cultivating practical operational abilities.	3.55	1.14	High
4.The curriculum content has a strong correlation with the accounting professional qualification examination.	3.63	1.11	High
Needs			
1.The curriculum designed by the school aims to promote students' critical thinking and problem-solving abilities.	3.84	0.95	High

2.The integration of accounting curriculum with other related disciplines such as finance, taxation.	3.65	1.05	High
3.The school offers a wide variety of elective curriculum, which helps broaden students' career horizons.	3.73	1.07	High

As shown in Table 1, the results revealed key curriculum-related gaps perceived by accounting students. The two highest-rated problems were "The curriculum content has a strong correlation with the accounting professional qualification examination." ($\bar{x}$= 3.63, S.D. = 1.11) and "The curriculum system of accounting majors in schools covers the core knowledge and skills required in the current accounting industry." ($\bar{x}$= 3.60, S.D. = 1.12), both rated "High." Regarding students' needs, the most highly rated items were "The curriculum designed by the school aims to promote students' critical thinking and problem-solving abilities." ($\bar{x}$= 3.84, S.D. = 0.95) and "The school offers a wide variety of elective curriculum, which helps broaden students' career horizons." ($\bar{x}$= 3.73, S.D. = 1.07), also rated "High." These results suggested that, besides courses aligned with professional qualifications, students required courses emphasizing critical thinking and a broader range of electives to enhance practical skills and career adaptability.

Table 2: Problems and needs in practical skills of Accounting Teachers and administrators Personnel in terms of Curriculum Design

Questions	n=31		Level
	$\bar{x}$	S.D.	
Problems			
1.The curriculum is closely integrated with the practical work in the accounting industry.	3.61	0.89	High
2.The types and quantities of practical curriculum can fully meet the needs of students to enhance their employment skills.	3.55	0.97	High
3.The curriculum content is updated in a timely manner and can keep up with changes in accounting regulations and industry standards.	3.65	0.93	High
4.The existing accounting curriculum system places sufficient emphasis on the cultivation of practical skills.	3.48	0.81	Middle
Needs			
1.The integration of interdisciplinary knowledge (such as finance, taxation, etc.) in curriculum design can help broaden students' employment prospects.	3.84	0.88	High
2.The richness of elective curriculum can meet students' different career development directions.	3.71	0.90	High
3.The curriculum system adequately reflected the cultivation of students' professional ethics and professional qualities	3.68	0.87	High

As shown in Table 2, survey data from 31 accounting teachers and administrators revealed two main problems and two key needs related to curriculum design. The most critical problem was “The curriculum content is updated in a timely manner and can keep up with changes in accounting regulations and industry standards.” ($\bar{x}$= 3.65, S.D. = 0.93), followed by “The curriculum is closely integrated with the practical work in the accounting industry.” ($\bar{x}$= 3.61, S.D. = 0.89). Regarding needs, the highest-rated item was “The integration of interdisciplinary knowledge (such as finance, taxation, etc.) in curriculum design can help broaden students’ employment prospects.” ($\bar{x}$= 3.84, S.D. = 0.88), followed by “The richness of elective curriculum can meet students’ different career development directions.” ($\bar{x}$= 3.71, S.D. = 0.90). These results indicated that teachers and administrators recognized the importance of updating course content and linking subjects within the curriculum, while also emphasizing interdisciplinary integration and varied electives to better prepare students for the evolving accounting profession.

Table 3: Problems and needs in practical skills of accounting students in term of assessment

Questions	n=88		Level
	$\bar{x}$	S.D.	
Problems			
1.The curriculum assessment method can comprehensively and objectively evaluate students’ learning outcomes.	3.58	1.13	High
2.The academic evaluation system of schools can effectively motivate students to study hard.	3.60	1.12	High
3.The evaluation results can accurately reflect the strengths and weaknesses of students in terms of employment skills.	3.55	1.14	High
Needs			
1.The assessment focuses on testing students’ practical operation ability and problem-solving ability.	3.60	1.12	High
2.Teachers could provide targeted feedback and suggestions to students after assessment.	3.55	1.14	High

As shown in Table 3, survey data from 88 accounting students revealed two main problems and two key needs regarding assessment. The foremost problem was “The academic evaluation system of schools can effectively motivate students to study hard.” ($\bar{x}$= 3.60, S.D. = 1.12), followed by “The curriculum assessment method can comprehensively and objectively evaluate students’ learning outcomes.” ($\bar{x}$= 3.58, S.D. = 1.13). Regarding needs, the highest-rated item was “The assessment focuses on testing students’ practical operation ability and problem-solving ability.” ($\bar{x}$= 3.60, S.D. = 1.12), followed by “Teachers could

provide targeted feedback and suggestions to students after assessment." ($\bar{X}$= 3.55, S.D. = 1.14). These results indicated that students expected the evaluation system to be more comprehensive, practical, and actionable. The reform needed three major shifts: from theoretical testing to practice-oriented assessment; from score-driven judgments to growth-focused feedback; and from uniform standards to differentiated methods. For big data and intelligent accounting, assessments must incorporate emerging skills like data analysis tools, accounting information systems, and digital financial outputs. The feedback mechanism required clearer, standardized procedures for timely, specific, and actionable guidance to strengthen workplace-relevant competencies. These adjustments would help students develop the practical abilities and professional readiness needed for employment.

2. Focus group meeting.

2.1 Conference overview: on July 29, 2025, Chuxiong Normal University held an online conference. Five accounting teachers and five relevant managers conducted in-depth discussions on "improving the practical skills of senior accounting students", and reached a consensus on systematic reform oriented by industry demand and centered on the development of practical operation ability.

2.2 Diagnosis of core problems: experts pointed out that the current training system had the most prominent problems in curriculum design, which are shown as follows:

Title: In terms of curriculum design

The course design should organically integrate the accounting qualification examination with interdisciplinary contents such as taxation, finance and information system, so as to make the theoretical teaching closely fit the actual work needs, so as to effectively improve the students' practical skills and employability.

Question 1: Curriculum design should align with accounting qualification exams for improving student's practical skills and employ ability.

Expert opinions were as follows: "Aligning with qualification exams helped students master the core knowledge required by industry assessments, which is a basic requirement for employment. However, over-reliance on exam-oriented content may neglect practical skills such as financial software operation. Many students excelled in written exams but struggled with actual tasks like tax filing, highlighting a clear gap between exam performance and real-world needs." Expert1 "Qualification exams served as a "gateway" to employment, so moderate alignment is necessary. We need to strike a balance between exam preparation and practical training." (Expert 3)

Question 2: Integrating subjects like taxation, finance, and information systems makes accounting education more relevant to practical jobs.

Expert opinions were as follows: "Absolutely necessary. Modern accounting

work is interdisciplinary (e.g., preparing financial statements required knowledge of tax policies). The current curriculum separates accounting from these fields, and integration could bridge this gap." (Expert 2) "Students with interdisciplinary knowledge in accounting and related fields are more competitive. Currently, students rated the interdisciplinary relevance of courses low, reflecting insufficient integration. We should develop integrated courses co-taught by accounting and finance instructors." (Expert 5)

2.3 The focus group meeting reached an important consensus.

Accounting practical teaching reform required an industry-demand and competency centered system that integrated theory and practice through curriculum optimization, pedagogical innovation, and assessment reform. The curriculum was expected to align with qualification exams without being entirely driven by them, strengthen interdisciplinary integration of finance and taxation, co-develop courses with industry experts, and expand elective offerings to enhance students' professional competence and employment competitiveness.

3. Approaches of academic administration to Enhance Employment Skills of Fourth-Year accounting Students at Chuxiong Normal University

In response to the identified problems and needs, Chuxiong Normal University's academic administration adopted a systematic five-pillar approach to enhance fourth-year accounting students' employability and bridge the gap between academic learning and industry requirements. The five pillars included: 1) Curriculum Restructuring, which shifted education from a knowledge-based to a competency-driven model; (2) Pedagogical Innovation, which promoted active and authentic learning; 3) Assessment Reform, which aligned evaluation with employability; 4) Enhancement of Support Mechanisms, which established a practical learning ecosystem; and 5) Institutional Coordination, which ensured coherent policies and effective implementation.

Through these integrated measures, the academic administration transformed the traditional accounting education model into a competency-driven, industry-aligned, and student-centered system. By restructuring the curriculum, innovating teaching methods, reforming assessment, strengthening support, and coordinating institutional policies, the university equipped fourth-year accounting students with practical skills, a professional mindset, and the adaptability needed to succeed in a competitive and evolving employment market.

Research Discussion

1. To investigate problems and needs of students, teachers and administrators for enhancing the practical skills of accounting students.

The first objective was to investigate the problems and needs of students and administrators in enhancing accounting students' practical skills. With the development of artificial intelligence (AI), big data, and cloud computing, the gap between industry technologies had widened (Johnson et al., 2021), requiring accounting students to possess more advanced and proficient employability skills. Constructivist learning theory supports this gap between theory and practice, emphasizing that knowledge should not be passively received from teachers, but actively constructed by learners through practice, exploration, communication, reflection, and collaboration. This approach is particularly important for accounting education. Similarly, Capability-Based Education (CBE) theory focuses on students' practical abilities and required skills rather than mere knowledge acquisition, highlighting the hands-on nature of accounting work (Morcke et al., 2013).

These perspectives align with the research findings, indicating that students have significant difficulties applying theoretical knowledge to real accounting work. At the same time, the results indicated a significant gap between existing academic theories and the practical skills required in the workplace, reflected in curriculum design, teaching resources, internship opportunities, and career guidance. First, students reported insufficient practical training, limited practical training hours, and an emphasis on memorizing theories over application, which undermined their confidence in handling real financial data or operating accounting software. Second, administrators observed outdated facilities and limited resources, with laboratories using older software while companies employed cloud-based platforms, causing students' digital literacy to lag behind market demands. Third, weak school–enterprise collaboration was another prominent issue, as enterprises were concerned about disruption and costs, making them reluctant to invest additional resources.

Analysis suggested that these problems and needs stemmed from multiple factors: resource bottlenecks restricting the breadth and depth of practical teaching; exam-oriented inertia emphasizing rote memorization over hands-on skills; faculty lacking direct industry experience; absence of incentives confining students to clerical tasks; and insufficient student motivation due to exam pressures and unclear career goals.

2. To propose academic administration approach for enhancing the practical skills of accounting students.

The second objective was to propose an academic administration approach to enhancing the practice skills of accounting students.

The approaches developed in this study were based on the identified gaps between theoretical knowledge and practical skills, along with the associated problems and needs reported by students, teachers, and administrators.

The findings indicated that students, teachers, and administrators reported significant challenges related to practical accounting skills, particularly in curriculum relevance, teaching methods, assessment practices, and the availability of practice-oriented learning environments. These issues reflect a structural mismatch between university academic practices and the rapidly evolving skill demands of the accounting profession. Consequently, establishing an academic administration model became necessary to integrate theoretical learning with workplace practice to integrate theoretical learning with workplace-oriented practice, enabling students to develop professional competence and adequately prepare for real accounting tasks (Mulder et al., 2011).

The design of these approaches drew upon several established educational theories. Constructivist Learning Theory supported the emphasis on experiential learning, practical engagement, and problem solving. Piaget and Vygotsky argue that learners construct knowledge through active participation and social interaction, which justifies incorporating practical simulations, case-based learning, and collaborative projects into accounting instruction. These methods allowed students to internalize concepts by applying them to authentic financial scenarios, addressing the needs identified in this study (Brown et al., 2013).

Additionally, Competency-Based Education (CBE) emphasizes that measurable and verifiable practical ability—not time spent or the quantity of knowledge—should serve as the central basis for teaching, learning, and evaluation. Given that teachers and administrators highlighted insufficient proficiency in areas such as accounting software, tax processing, auditing, and financial analysis, CBE provides a feasible framework for structuring learning outcomes around specific professional competencies.

Furthermore, research on accounting education reform in China indicates that universities need to strengthen school–enterprise cooperation, expand internship opportunities, and update curricula to align with digital accounting practices.

In summary, the academic administration approaches developed in this study aimed to address deficiencies in employment-related skills, align educational practices with industry expectations, and integrate theoretical foundations from constructivism and competency-based learning. By doing so, they offered a systematic and evidence-based pathway to enhance accounting students' practical abilities and improve their employability.

Research Body of Knowledge

The body of knowledge from this research is: approaches of academic administration to enhance employment skills of fourth-year accounting students at chuxiong normal university. In summary, as shown in Figure 1.

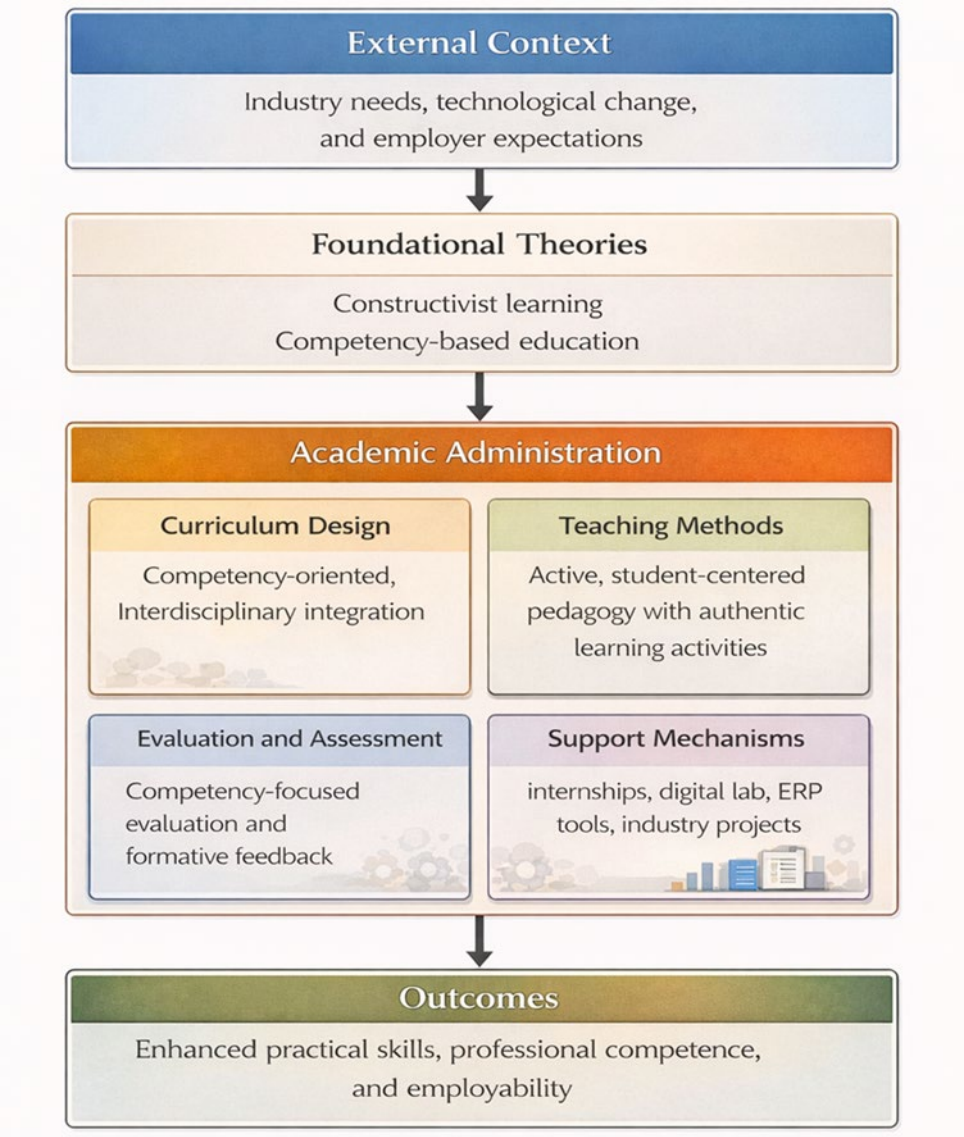

Figure 1 Body of Knowledge

The explanation is as follows:

The body of knowledge for this research is organized across three interconnected levels: the external context, the foundational theories, and the core academic components. The external context includes industry needs, technological changes, and employer expectations, which act as the main forces driving the study. The foundational theories consist of constructivist learning and competency-based education, which provide the theoretical basis for the proposed educational reforms. At the core, the academic components cover curriculum design, teaching methods, evaluation and assessment, and support mechanisms. Together, these elements worked to strengthen students' practical skills, professional competence, and overall employability.

Overall, the framework shows that improving accounting education requires a systematic approach—one that responds to external changes, draws on established educational theories, and aligned curriculum design, support mechanisms, assessment, and teaching methods in a coherent way to narrow the gap between academic training and workplace demands.

Research Suggestion

1. Suggestions for Practice

To ensure effective reform implementation, several coordinated measures are recommended. 1) Conduct a gap analysis to assess students' core skills, teachers' professional practice qualifications, and laboratory technical capacity. 2) Reconstruct the curriculum by aligning modules with local industry needs and creating a progressive training pathway from freshman to senior year. 3) Promote teacher development through an enterprise residency program, subsidies for CPA/CMA certification, and recognition of teaching innovation in title reviews. 4) Enhance resource investment by establishing a modern digital accounting laboratory with an ERP system, data analysis tools, and a cloud platform offering full-time access. 5) Long-term cooperation involves negotiating agreements with accounting firms, corporate finance departments, and financial institutions to secure internships and real business projects, to form a stable and mutually beneficial school–enterprise collaboration mechanism.

2. Suggestions for Research

Future research should focus on two tracks: 1) Conduct a 5–10-year longitudinal study tracking graduates to verify the predictive validity of practical credits for career advancement and long-term competency through annual surveys and employer interviews. 2) Implement a mixed-methods experiment, using early warning systems to provide customized micro-credentials, peer counseling, or flexible schedules for students with different starting points. Pre- and post-tests would help identify the most effective teacher allocation, instructional methods, and assessment methods. The integrated evidence could guide curriculum updates and ensure that graduates master emerging accounting technologies.

References

Brown, A. L., Metz, K. E. and Campione, J. C. (2013). Social interaction and individual understanding in a community of learners: The influence of Piaget and Vygotsky. In Piaget Vygotsky. Psychology Press.

Chaokromthong, K. and Sintao, N. (2021). Sample size estimation using Yamane and Cochran and Krejcie and Morgan and green formulas and Cohen statistical power analysis by G Power and comparisions. Apheit international journal of interdisciplinary social sciences and technology, 10(2), 76-86.

Herbert, I. P., Rothwell, A. T., Glover, J. L. and Lambert, S. A. (2021). Does the changing world of professional work need a new approach to accounting education? Accounting Education, 30(2), 188-212.

Johnson, M., Jain, R., Brennan-Tonetta, P., Swartz, E., Silver, D., Paolini, J. and Hill, C. (2021). Impact of big data and artificial intelligence on industry: developing a workforce roadmap for a data driven economy. Global Journal of Flexible Systems Management, 22(3), 197-217.

Morcke, A. M., Dornan, T. and Eika, B. (2013). Outcome (competency) based education: an exploration of its origins, theoretical basis, and empirical evidence. Advances in Health Sciences Education, 18(4), 851-863.

Mulder, M. and Gulikers, J. (2011). Workplace learning in East Africa: A case study. The SAGE handbook of workplace learning, 307-318.

Pasewark, W. R. (2021). Preparing accountants of the future: Five ways business schools struggle to meet the needs of the profession. Issues in Accounting Education, 36(4), 119-151.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

การพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรม กลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี

DEVELOPMENT OF TEACHERS' TEAMWORK COMPETENCE BASED ON SARANIYADHAMMA PRINCIPLES IN THE BAN LAT HAT SAI SCHOOL GROUP, PHETCHABURI PROVINCE

[1]วัชรินทร์ เรืองแสงอร่าม Watcharin Ruangsaengaram
[2]พระศรีวัชรสารบัณฑิต Phrasriwatcharasanbandit [3]สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: watcharin.pond29@gmail.com

Article Received: April 18, 2026. Revised: June 26, 2026. Accepted: June 28, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะการทำงานของครู 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรม และ 3) เพื่อประเมินการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 84 คน และกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะการทำงานของครูในภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรม กลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการให้ความร่วมมือ เน้นการช่วยเหลือ แบ่งปัน และสื่อสารเชิงบวกเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน (2) ด้านการเสริมแรงให้กำลังใจ เน้นการชื่นชมเพื่อนร่วมงานอย่างจริงใจเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ (3) ด้านการปรับตัว เน้นสร้างพื้นที่ปลอดภัยเพื่อช่วยเหลือกันรับมือกับการเปลี่ยนแปลง (4) ด้านการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม เน้นความยืดหยุ่นในบทบาทควบคู่กับความรับผิดชอบในหน้าที่ (5) ด้านการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาองค์กร เน้นการร่วมวางแผนและปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์เพื่อสร้างความสำเร็จและความเป็นเจ้าของร่วมกัน และ 3) ผลประเมินการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมในภาพรวมมีความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: สมรรถนะ, การทำงานเป็นทีม, หลักสาราณียธรรม

Abstract

This research article aims to (1) study the work competence of teachers, (2) study the methods for developing teachers' teamwork competence based on the Saraniya Dhamma principles, and (3) evaluate the development of teachers' teamwork competence based on the Saraniya Dhamma principles. The research employed a mixed-methods, multi-stage research design involving both quantitative and qualitative approaches. The quantitative research used questionnaires administered to the entire population of 84 participants and a target group of 25 participants. Basic statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were used to analyze the quantitative data. Qualitative data were collected through interviews with 10 key informants and analyzed using content analysis.

The research results found that (1) the overall work competence of teachers and all 5 aspects was at a high level. (2) The methods for developing teachers' teamwork competence according to the Saraniya Dhamma principles in the Ban Lad Hat Sai School Group, Phetchaburi Province, consisted of five aspects: (1) Cooperation, emphasizing helping, sharing, and positive communication for the benefit of students; (2) Reinforcement, emphasizing sincere appreciation of colleagues to build morale; (3) Adaptability, emphasizing creating a safe space to help each other cope with change; (4) Demonstrating leadership or followership roles, emphasizing flexibility in roles coupled with responsibility in duties; (5) Participation in organizational development, emphasizing joint planning and implementation of the vision to create shared success and ownership, and (3) The overall assessment of the development of teachers' teamwork competencies based on the Saraniya Dhamma principles showed that it was useful, appropriate, and feasible at a high level.

Keywords: Competence, Teamwork, Saraniya Dhamma Principles

บทนำ

กระแสโลกาภิวัฒน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของสังคมโลกส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาไปอย่างทันท่วงทีโดยเฉพาะระบบการจัดการศึกษาที่ถือได้ว่าเป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่รากฐานสำคัญของประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพอย่างเพียงพอต่อการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งให้เชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายให้ประชากรของประเทศสามารถร่วมมือและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันกับประชาคมโลกได้อย่างเหมาะสม ซึ่งอยู่ภายใต้บริบทของการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 จึงได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 ขึ้นเพื่อเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในระยะกรอบการทำงาน 5 ปี ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์และการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการ

พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการพัฒนาตนเองไปสู่การสร้างผู้เรียนที่สามารถมีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในวิชาชีพทางการศึกษา (เจริญ ภูวิจิตร์, 2565).

การทำงานเป็นทีมเป็นจึงพื้นฐานสำคัญของความสำเร็จในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายได้หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ ประการที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมเพราะการทำงานต้องอาศัยความร่วมมือจากครูและบุคลากรหลาย ในขณะเดียวกันสมรรถนะในการทำงานเป็นทีมเป็นหนึ่งสมรรถนะหลักของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีความสำคัญกับการทำงานในสถานศึกษาเป็นอย่างมาก นอกจากจะช่วยทำให้วัตถุประสงค์ของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายเท่านั้น แต่การสมรรถนะการทีมงานเป็นทีมยังเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศการทำงานของสถานศึกษานั้นอีกด้วยสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างทีมงานด้วยเหตุผลต่อไปนี้ คือ 1) งานบางอย่างเป็นงานที่ไม่สามารถทำสำเร็จเพียงคนเดียวได้ 2) หน่วยงานมีความเร่งด่วนที่ต้องการระดมบุคลากรเพื่อที่จะปฏิบัติงานให้เสร็จทันเวลาที่กำหนด 3) งานบางอย่างต้องอาศัยความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญจากหลายฝ่าย 4) งานบางอย่างเป็นงานที่มีหลายหน่วยงานรับผิดชอบจึงต้องการความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการทำงานเป็นทีมจะเป็นสมรรถนะสำคัญในการปฏิบัติงานของครูและมีการประเมินสมรรถนะในการทำงานเป็นทีมแล้ว (นริสรา โรยรสและกฤษกนก ดวงชาทม, 2566)

ที่ผ่านมาสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรีพบปัญหาด้านสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรที่มีอุปสรรคในการพัฒนาการทำงานร่วมกันในองค์กร คือ การขาดความร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดทักษะในการทำงานร่วมกันของเครือข่ายในกลุ่มโรงเรียน มีความต้องการจะทำงานด้วยตนเองมากกว่าทำงานเป็นกลุ่ม โรงเรียนและหน่วยงานมีวัฒนธรรมของหน่วยงานที่เน้นการทำงานส่วนบุคคล อย่างก็ตามในการศึกษาการทำงานเป็นทีมขององค์การทางการศึกษาที่ต้องการจะสร้างการทำงานเป็นทีมที่ดีทั้งในด้านกระบวนการทำงาน กระบวนการแก้ปัญหา เพิ่มการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการเรียนรู้ระหว่างทำงาน นำไปสู่การพัฒนาความสามารถที่สูงขึ้นตลอดเวลาส่งผลต่อการพัฒนาของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสามารถทำงานปฏิบัติงานทดแทนกันได้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลเบื้องต้นจึงเป็นที่มาที่ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญของปัญหาด้านการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานทุกอย่างมีสมรรถนะการทำงานเป็นทีมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมให้สามารถปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ขององค์การได้อย่างประสบความสำเร็จและเป็นการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้เป็นผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้โรงเรียนและเครือข่ายประสบความสำเร็จในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการทำงานของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อประเมินการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษากลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรีทั้งหมด 6 โรงเรียน จำนวน 84 คน และใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย เพื่อศึกษาสมรรถนะการทำงานของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รวมจำนวน 7 รูป/คน เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี
3. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 25 คน ด้วยการเลือกเจาะจงเพื่อประเมินการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูและหลักสาราณียธรรมจากวารสาร ตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.973 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะการทำงานของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale

4.2 แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี

4.3 แบบประเมิน เป็นแบบประเมินวามเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา และ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมิน โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. สมรรถนะการทำงานของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี สรุปผลการวิจัยดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสมรรถนะการทำงานของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี

	สมรรถนะการทำงานของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี	**μ**	**σ**	**ระดับ**	**ลำดับ**
1	ด้านการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน	3.93	0.77	มาก	5
2	ด้านการเสริมแรงให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน	3.99	0.75	มาก	4
3	ด้านการปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนหรือสถานการณ์ที่หลากหลาย	4.05	0.74	มาก	3
4	ด้านการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม	4.23	0.74	มาก	1
5	ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย	4.09	0.77	มาก	2
	ภาพรวม	4.06	0.75	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะการทำงานของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน ด้านการเสริมแรงให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน ด้านการปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนหรือสถานการณ์ที่หลากหลาย ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ด้านการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม ตามลำดับ

2. วิธีการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่

2.1 ด้านการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน ได้แก่ 1) สร้างวัฒนธรรมความร่วมมือให้เป็นพื้นฐาน ส่งเสริมและเน้นย้ำให้ครูทุกคนเห็นว่าการช่วยเหลือซึ่งกันและกันคือหัวใจของการพัฒนาโรงเรียน 2) ลงมือช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม อาสาหรือยื่นมือเข้าช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานทันทีที่เห็นว่าต้องการความช่วยเหลือ เช่น ช่วยถือของ หรือช่วยงานที่กำลังยุ่ง โดยไม่ต้องรอให้ร้องขอ 3) สื่อสารต่อกันด้วยถ้อยคำเชิงบวก ฝึกฝนการใช้คำพูดที่สุภาพ ให้กำลังใจ และเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน 4) ปรับทัศนคติให้คิดบวกต่อเพื่อนร่วมงาน เริ่มต้นด้วยการฝึกมองหาข้อดีและปรารถนา

ดีต่อเพื่อนร่วมงาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและพร้อมที่จะยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น 5) แบ่งปันทรัพยากรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม นำสื่อการสอน แผนการสอน หรือเทคนิคความรู้ที่ตนมีมาแบ่งปันในกลุ่มเพื่อนครู เพื่อให้ทุกคนได้นำไปใช้พัฒนางานของตน 6) ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเท่าเทียมกัน ยึดมั่นในกฎเกณฑ์และระเบียบวินัยของโรงเรียนให้เหมือนกันทุกคน เพื่อสร้างความยุติธรรมและความไว้วางใจในทีม 7) ยึดเป้าหมาย "เพื่อผู้เรียน" เป็นหลัก ในการทำงานหรือการประชุมหารือ ให้ยึดเป้าหมาย "ประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน" เป็นที่ตั้งเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินใจและลดความขัดแย้งส่วนตัว 8) นำหลักการไปปรับใช้ในทุกสถานการณ์ ฝึกฝนการให้ความร่วมมือทั้งในการทำงานประจำวัน และอาสาเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพิเศษต่างๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ 9) ปฏิบัติต่อกันอย่างกัลยาณมิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตาและจริงใจ เพื่อทำให้โรงเรียนเป็นที่ทำงานที่มีความสุข 10) ตระหนักเสมอว่าทุกความร่วมมือส่งผลถึงนักเรียน ให้ระลึกอยู่เสมอว่าการร่วมมือกันของครูในวันนี้ จะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาและอนาคตของนักเรียน

2.2 ด้านการเสริมแรงให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน ได้แก่ 1) ฝึกมองหาข้อดีและจุดแข็งของเพื่อนร่วมงาน เริ่มต้นด้วยการปรับทัศนคติของตนเอง (เมตตามโนกรรม) ให้มองหาแง่มุมที่ดีและปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมงานเป็นพื้นฐาน 2) กล่าวคำชื่นชมอย่างเฉพาะเจาะจงและจริงใจ เมื่อจะชมเชยใคร ให้ระบุพฤติกรรมหรือผลงานที่น่าประทับใจอย่างชัดเจน (เมตตาวจีกรรม) เพื่อให้ผู้ฟังรับรู้ถึงความใส่ใจและมีคุณค่า 3) ให้กำลังใจผ่านการกระทำเล็กๆ น้อยๆ แสดงออกถึงความห่วงใยและสนับสนุนผ่านภาษากาย (เมตตากายกรรม) เช่น การยิ้มให้, ตบไหล่ให้กำลังใจ, หรือยื่นมือเข้าช่วยเหลือเมื่อเพื่อนเผชิญความท้าทาย 4) สังเกตและกล่าวถึงจุดแข็งของเพื่อนร่วมงาน ทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนให้เพื่อนเห็นถึงศักยภาพหรือจุดแข็งที่เขาอาจไม่เคยเห็นในตนเอง 5) เชื่อมโยงคำชมเข้ากับเป้าหมายขององค์กร ชี้ให้เพื่อนร่วมงานเห็นว่าจุดแข็งหรือการกระทำของเขามีความสำคัญและช่วยขับเคลื่อนทีมให้เข้าใกล้เป้าหมายส่วนรวมได้อย่างไร (ทิฏฐิสามัญญตา) 6) สร้างโอกาสให้เพื่อนได้แสดงศักยภาพ สนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกันหรือการแบ่งปันงาน (สาธารณโภคี) เพื่อเป็น "เวที" ให้แต่ละคนได้แสดงความสามารถและค้นพบจุดแข็งของกันและกัน 7) สร้างความน่าเชื่อถือผ่านความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบและรักษาวินัย (สีลสามัญญตา) เพื่อสร้างความเคารพและไว้วางใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการให้กำลังใจ 8) สร้างวงจร "คิดดี-พูดดี-ทำดี" ให้เป็นนิสัย นำหลักเมตตาทั้ง 3 ประการมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นพฤติกรรมปกติในที่ทำงาน 9) ใช้จุดแข็งของคนให้ถูกกับงาน ในฐานะทีม ควรเรียนรู้และยอมรับในจุดแข็งของแต่ละคน เพื่อมอบหมายภารกิจหรืองานได้ตรงกับความสามารถของบุคคลนั้น 10) ร่วมกันสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเกื้อกูล ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างพลังบวก เพื่อเปลี่ยนที่ทำงานให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่แข็งแกร่งและพร้อมรับความสำเร็จร่วมกัน

2.3 ด้านการปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนหรือสถานการณ์ที่หลากหลาย ได้แก่ 1) สร้างพื้นที่ปลอดภัยทางใจในทีม ปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานด้วยความเมตตาทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อให้ทุกคนกล้ายอมรับเมื่อไม่เข้าใจ กล้าลองผิดลองถูก และกล้าขอความช่วยเหลือโดยไม่กลัวการตัดสิน 2) ยื่นมือเข้าช่วยเหลือเพื่อนที่ปรับตัวช้า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ให้ลงมือช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานที่ยังไม่คุ้นเคยอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ช่วยสอนการใช้เทคโนโลยีใหม่ หรือแบ่งเบาภาระงาน 3) แบ่งปันความรู้และทรัพยากรที่ได้มาใหม่ เมื่อไปอบรมหรือได้รับข้อมูลใหม่ๆ มา ให้รีบนำมาแบ่งปันในทีม (สาธารณโภคี) เพื่อเร่งความเร็วในการปรับตัวของทั้งองค์กร 4) ยึดมั่นในเป้าหมาย "เพื่อผู้เรียน" เป็นหลัก ใช้เป้าหมายสูงสุดของผู้เรียนเป็น "เข็มทิศ" (ทิฏฐิสามัญญตา) ในการทำความเข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อลดแรงต้านและสร้างความร่วมมือ 5) รักษา

วินัยและความรับผิดชอบพื้นฐาน ท่ามกลางความวุ่นวายของการเปลี่ยนแปลง ให้ยึดมั่นในความรับผิดชอบต่องาน (สีลสามัญญตา) เพื่อสร้างเสถียรภาพและความน่าเชื่อถือให้แก่ทีม 6) บูรณาการสอนทักษะการสื่อสารในชั้นเรียน จัดกิจกรรมที่ฝึกฝนให้นักเรียนได้พูด ฟัง อ่าน และเขียนอย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ที่หลากหลาย 7) จัดกิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สร้างโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านโครงงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ที่มีการแบ่งหน้าที่และแก้ปัญหาร่วมกัน 8) ปลูกฝังทักษะชีวิตที่จำเป็น สอดแทรกการสอนเรื่องการคิดวิเคราะห์, การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล, การจัดการอารมณ์และความเครียด เข้าไปในเนื้อหาวิชาและกิจกรรมต่างๆ 9) เป็นแบบอย่างที่ดีในการปรับตัว ครูต้องแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี เพื่อเป็นต้นแบบที่น่าเชื่อถือให้นักเรียนเห็น 10) เชิญผู้เชี่ยวชาญภายนอกมาสร้างแรงบันดาลใจ จัดกิจกรรมเชิญวิทยากรผู้มีประสบการณ์ตรง (สัปปุริสังเสวะ) มาให้ความรู้ เพื่อเปิดโลกทัศน์และสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองให้แก่นักเรียน

2.4 ด้านการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม ได้แก่ 1) พร้อมที่จะก้าวขึ้นมานำเมื่อสถานการณ์ต้องการ ประเมินสถานการณ์และอาสาเป็นผู้นำชั่วคราวเมื่อทีมต้องการทิศทางหรือการตัดสินใจ โดยไม่จำเป็นต้องรอการแต่งตั้ง 2) นำทีมด้วยการย้ำเตือนถึงเป้าหมายร่วมกัน เมื่อทีมสับสนหรือขัดแย้ง ให้ทำหน้าที่ดึงสติและนำการสนทนากลับมาสู่เป้าหมายหลักของส่วนรวม (ทิฏฐิสามัญญตา) 3) นำด้วยการลงมือทำเป็นแบบอย่าง ในงานที่ยากหรืองานใหม่ ให้ลุกขึ้นลงมือทำเป็นคนแรกเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและทลายความลังเลของทีม (เมตตากายกรรม) 4) สื่อสารอย่างสงบและชัดเจนในภาวะวิกฤต ทำหน้าที่เป็น "เสียงแห่งเหตุผล" ช่วยไกล่เกลี่ยความขัดแย้งและให้กำลังใจทีมด้วยถ้อยคำที่สร้างสรรค์ (เมตตาวจีกรรม)5) มอบหมายงานตามความถนัดและติดตามผลอย่างเหมาะสม ในฐานะผู้นำ ให้พิจารณาจุดแข็งของทีม (สาธารณโภคี) เพื่อมอบหมายงานให้ถูกคน และติดตามความคืบหน้าอย่างสม่ำเสมอเพื่อสนับสนุนให้งานสำเร็จ 6) แสดงความคิดเห็นโดยอ้างอิงถึงเป้าหมายส่วนรวม เริ่มต้นการเสนอความเห็นโดยเชื่อมโยงกับเป้าหมายของทีม เพื่อแสดงเจตนาที่ดีว่าต้องการช่วยให้งานส่วนรวมดีขึ้น 7) ตรวจสอบเจตนาตนเองก่อนพูด ก่อนจะแสดงความคิดเห็น ให้สำรวจใจตนเองว่าต้องการพูดเพื่อช่วยเหลือทีมจริงๆ ไม่ใช่เพื่อตำหนิหรือโอ้อวด (เมตตามโนกรรม) 8) เลือกใช้ถ้อยคำที่สุภาพและสร้างสรรค์ ใช้วิธีการพูดที่ให้เกียรติผู้นำและเพื่อนร่วมทีม เช่น การตั้งคำถาม หรือการเสนอเป็นทางเลือกเพิ่มเติม แทนการปฏิเสธโดยตรง 9) สร้างความน่าเชื่อถือด้วยความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ดีและมีคุณภาพเสมอ (สีลสามัญญตา) เพื่อให้ความคิดเห็นของเรามีน้ำหนักและได้รับการรับฟัง 10) สนับสนุนมติของทีมอย่างเต็มที่ ไม่ว่าผลการตัดสินใจสุดท้ายจะเป็นอย่างไร ให้แสดงออกผ่านการกระทำว่าพร้อมที่จะช่วยเหลืองานตามมตินั้นอย่างเต็มความสามารถ เพื่อสร้างความไว้วางใจในทีม

2.5 ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ได้แก่ 1) ใช้เป้าหมายใหญ่ของโรงเรียนเป็นเกณฑ์ตัดสินใจ ในการประเมินหรือเสนอแผนงาน ให้ใช้ "วิสัยทัศน์" ของโรงเรียน (ทิฏฐิสามัญญตา) เป็นเกณฑ์หลักในการพิจารณา เพื่อให้ทุกการกระทำมีทิศทางเดียวกัน 2) สร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยเพื่อการวิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ทุกคนกล้าพูดถึงจุดอ่อนหรือปัญหาอย่างตรงไปตรงมา โดยใช้ภาษาที่ให้เกียรติและมุ่งเน้นการพัฒนา (เมตตามโนกรรม และ วจีกรรม) 3) ระดมข้อมูลและเทคนิคจากทุกคนเพื่อสร้างแผนที่ดีที่สุด ให้ครูทุกคนนำข้อมูลผลลัพธ์ หรือเทคนิคการสอนที่สำเร็จของตนเองมาแบ่งปันในที่ประชุม (สาธารณโภคี) เพื่อให้แผนงานตั้งอยู่บนข้อมูลจริง 4) เข้าร่วมประชุมและมีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างแข็งขัน ไม่ปล่อยให้การวางแผนเป็นหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง แต่ให้ทุกคน "ลงมือ" ช่วยกันรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างจริงจัง (เมตตากายกรรม) 5) ยึดมั่นการใช้เหตุผลและ

ข้อมูลในการประเมิน ตัดสินใจประเมินผลแผนงานหรือโครงการต่างๆ โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นหลัก ไม่ใช้อคติหรือความรู้สึกส่วนตัว (สีลสามัญญตา) 6) ทำงานโดยมองไปยังเป้าหมายเดียวกันเสมอ ในการทำงานร่วมกัน ให้ยึดเป้าหมายของโรงเรียนเป็น "เข็มทิศ" เพื่อให้ทุกคนก้าวเดินไปในทิศทางเดียวกันและลดความขัดแย้ง 7) คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจเพื่อนร่วมทีมระหว่างทาง ปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา คอยช่วยเหลือพยุงกันเมื่อเจอปัญหาหรืออุปสรรค และสื่อสารกันด้วยพลังบวก 8) รวมทรัพยากรเป็น "คลังกลาง" ของทีม แบ่งปันความรู้ ทักษะ และสื่อการสอนที่มี เพื่อใช้เป็น "เสบียง" และ "อาวุธ" ร่วมกันในการทำงานให้สำเร็จลุล่วง 9) ปฏิบัติตามข้อตกลงและหน้าที่อย่างมีวินัย ยึดถือกติกาการทำงานร่วมกันอย่างเคร่งครัด เพื่อสร้างความไว้วางใจ ลดปัญหาการเกี่ยงงาน และทำให้การทำงานเป็นไปอย่างยุติธรรม 10) สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในทุกขั้นตอน ส่งเสริมให้ทุกคนรู้สึกว่าตนเองคือ "พลังขับเคลื่อน" ที่สำคัญ ทั้งในขั้นตอนการวางแผนและการลงมือปฏิบัติ เพื่อสร้างทีมที่มุ่งมั่นและยั่งยืน

3. การประเมินการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี โดยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี

การพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี	**ความเหมาะสม**		**ความเป็นไปได้**		**ความเป็นประโยชน์**		**ระดับ**
	μ	**σ**	**μ**	**σ**	**μ**	**σ**	
1. ด้านการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน	4.04	0.80	4.04	0.80	4.06	0.80	มาก
2. ด้านการเสริมแรงให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน	4.09	0.78	4.10	0.78	4.10	0.78	มาก
3. ด้านการปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนหรือสถานการณ์ที่หลากหลาย	4.02	0.62	4.03	0.63	4.04	0.62	มาก
4. ด้านการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม	4.08	0.75	4.09	0.75	4.09	0.75	มาก
5. ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย	4.06	0.83	4.06	0.83	4.08	0.82	มาก
ภาพรวม	**4.06**	**0.76**	**4.06**	**0.76**	**4.07**	**0.75**	**มาก**

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสมรรถนะการทำงานของครูกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี พบว่าด้านการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน เมื่อเพื่อนร่วมงานขอความช่วยเหลือ ครูเต็มใจที่จะให้ความช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน สามารถทำงานได้ดีภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งสังเกตและกล่าวถึงจุดแข็งของเพื่อนร่วมงาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้

เรียนรู้จากประสบการณ์จริง สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานที่มีพื้นฐานหรือความคิดเห็นที่แตกต่าง มีส่วนร่วมในการประเมินผลและปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาของโรงเรียน ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาของโรงเรียน เมื่อสถานการณ์ต้องการ คุณสามารถแสดงบทบาทผู้นำในการนำทีมได้ สามารถแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์เมื่ออยู่ในบทบาทผู้ตามได้ โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสายฝน วิบูลรังสรรค์ (2555) ที่พบว่า สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะพัฒนาสมรรถนะ ด้านวิจัยและดำเนินการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของครู โดยมีลำดับขั้นตอนดั้งนี้ คือ 1) มีการประชุมชี้แจง สร้างความตระหนักให้กับคณะครูในโรงเรียน 2) ดำเนินการจัดการความรู้ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีรูปแบบแตกต่างกันไปตามแต่ละบริบทของสถานศึกษา ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผลการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของครู พบว่าได้ 3 รูปแบบ โดยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบเหมือนกันดังนี้ 1) เป้าหมายการดำเนินการ 2) กระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็น ในส่วนของเป้าหมายการดำเนินการ ทั้ง 3 รูปแบบ การกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาและนโยบายของสถานศึกษานั้นๆ และสอดคล้องกับแนวคิดของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้กล่าวว่า สมรรถนะที่ 1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานและปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและผลงานอย่างต่อเนื่องเพื่อการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ตามตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน คือสามารถในการวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การวิเคราะห์ สังเคราะห์ภารกิจงาน ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ ความสามารถในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน คือประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง ความสามารถในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ คือใช้ผลการประเมินการปฏิบัติงานมาปรับปรุง/พัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้นพัฒนาการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรม กลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการให้ความร่วมมือ เน้นการช่วยเหลือ แบ่งปัน และสื่อสารเชิงบวกเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน (2) ด้านการเสริมแรงให้กำลังใจ เน้นการชื่นชมเพื่อนร่วมงานอย่างจริงใจเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ (3) ด้านการปรับตัว เน้นสร้างพื้นที่ปลอดภัยเพื่อช่วยเหลือกันรับมือกับการเปลี่ยนแปลง (4) ด้านการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม เน้นความยืดหยุ่นในบทบาทควบคู่กับความรับผิดชอบในหน้าที่ (5) ด้านการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาองค์กร เน้นการร่วมวางแผนและปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์เพื่อสร้างความสำเร็จและความเป็นเจ้าของร่วมกัน จากผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า หัวใจสำคัญเริ่มต้นที่การสร้างวัฒนธรรมแห่งความร่วมมือและการให้กำลังใจ ผ่านการปฏิบัติต่อกันอย่างกัลยาณมิตร โดยแสดงออกทั้งทางกาย วาจาและใจ (เมตตากายกรรม วจีกรรม มโนกรรม) เช่น การลงมือช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม การกล่าวชื่นชมอย่างจริงใจ การมีทัศนคติที่ดีต่อกัน และการแบ่งปันทรัพยากรความรู้ (สาธารณโภคี) เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่น โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของคติยา อายุยืน (2557) ที่พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรตามหลักพุทธธรรมของสถาบันพัฒนาฝีมือ แรงงานภาคใต้ตอนบน พบว่ากลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์ การพัฒนาสมรรถนะตามหลักพุทธธรรมด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะตาม หลักพุทธธรรมด้านการบริการที่ดี 3) กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะตามหลักพุทธธรรมด้านการสั่งสม ความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ 4) กลยุทธ์การพัฒนา

สมรรถนะตามหลักพุทธธรรมด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม และจริยธรรม 5) กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะตามหลักพุทธธรรมด้านการทำงานเป็นทีม เพื่อการพัฒนาบุคลากรให้เกิดพฤติกรรมที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของมณีรัตน์ ฉัตรอุทัย (2551) พบว่า สมรรถนะของผู้ให้บริการห้องสมุด ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก จำนวน 5 สมรรถนะ ได้แก่ การบริการที่ดี จริยธรรม การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การสั่งสมความเชียวชาญในงานอาชีพและความร่วมแรงร่วมใจและสมรรถนะประจำงานให้บริการห้องสุมด จำนวน 6 สมรรถนะ ได้แก่ การมุ่งเน้นที่คุณภาพ การบริหารจัดการระบบสารสนเทศ การสืบเสาะหาข้อมูล ความถูกต้องของงาน จรรยาบรรณวิชาชีพ และความเข้าในผู้อื่น และสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) (2538) ได้กล่าวว่า สาราณียธรรมคือธรรมที่ตั้งแห่งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี หลักการอยู่ร่วมกัน ทำให้มีความเคารพกัน ช่วยเหลือกัน และสามัคคีพร้อมเพรียงกัน สาราณียธธรรม คือ ธรรมะที่จะนำใจของบุคคลให้ระลึกถึงกัน ผูกผันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจ สาราณียธรรมในแง่ของหลักรัฐศาสตร์หมายถึงหลักธรรมที่จะทำให้ประชาชนภายในชาติอยู่ด้วยความสามัคคีทำให้ประเทศชาติเป็นเอกภาพ เป็นหน้าที่หรือปฏิบัติที่ประชาชนควรปฏิบัติต่อคนอื่นในสังคม

3. ผลการประเมินการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี โดย ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยขอสุวรรณี หาญกล้า (2550) ที่พบว่า 1) คุณลักษณะของครูสำนักงานอาชีวศึกษามหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาตามระดับที่มีหรือที่เป็นจริงโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณธรรมจริยธรรมและด้านความรู้ ความสามารถ 2) การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู ของข้าราชการครูสำนักงานอาชีวศึกษามหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีระดับการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ด้านการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเองและด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ ส่วนด้านการเป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับแนวคิดของ Thomas and Montgomery (1998) ที่เสนอไว้ว่า ครูจะเป็นครูดีได้ต้องมีคุณลักษณะ 4 ประการ คือ 1) มีความสุภาพอ่อนโยน 2) ต้องสนใจและเอาใจใส่ดูแลเด็ก 3) ต้องมีความเข้าใจเด็ก และ 4) ต้องมีอารมณ์สนุกสนานและรักเด็ก

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูตามหลักสาราณียธรรมกลุ่มโรงเรียนบ้านลาดหาดทราย จังหวัดเพชรบุรี สามารถอธิบายได้ดังนี้

C = Competency สถรรถนะ การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลืองทีมงานของตนเอง สนับสนุนเสริมแรงให้กาลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน มีการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือทีมงานตนเองเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทางานร่วมกับผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์และสร้างความสัมพันธภาพของสมาชิกช่วยระดมความคิดเห็นของทีมงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ยึดมั่น สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

ของทีมงาน มีความรัก ความสามัคคีและร่วมกันผนึกกำลังใจเพื่อพัฒนาทีมงาน โดยมีสมรรถนะด้านการปฏิบัติงานเป็นทีม 5 ด้าน คือ 1) ด้านการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน 2) ด้านการเสริมแรงให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน 3) ด้านการปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนหรือสถานการณ์ที่หลากหลาย 4) ด้านการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม 5) ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

S = Saraniyadhamma VI สาราณิยธรรม 6 คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกันโดยส่งเสริมสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครู 6 ประการ ได้แก่

1. เมตตากายกรรม (การแสดงออกทางกายด้วยความเมตตา) เป็นการเปลี่ยนความปรารถนาดีให้เป็นการกระทำที่จับต้องได้ ตั้งแต่การช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานเล็กๆ น้อยๆ โดยไม่ต้องรอร้องขอ การให้กำลังใจผ่านภาษากายไปจนถึงการแสดงบทบาทผู้นำด้วยการลงมือทำเป็นแบบอย่างและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของส่วนรวมอย่างแข็งขันและจริงจัง

2. เมตตาวจีกรรม (การสื่อสารด้วยความเมตตา) คือการใช้คำพูดเป็นเครื่องมือสร้างสรรค์ความสัมพันธ์และบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เน้นการใช้ถ้อยคำเชิงบวก ให้กำลังใจและกล่าวชมเชยอย่างเฉพาะเจาะจงและจริงใจ รวมทั้งใช้การสื่อสารที่ให้เกียรติเพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางใจและใช้คำพูดที่สุภาพเพื่อเสนอแนะหรือคลี่คลายสถานการณ์ในบทบาทผู้นำและผู้ตาม

3. เมตตามโนกรรม (การคิดปรารถนาดีต่อกัน) เป็นรากฐานสำคัญที่สุดของทุกการกระทำ คือการปรับทัศนคติภายในให้เป็นบวก โดยฝึกมองหาข้อดีและปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมงานเสมอ ก่อนจะพูดหรือแสดงความเห็นก็ให้ตรวจสอบเจตนาของตนเองก่อนว่าต้องการช่วยเหลือส่วนรวมอย่างแท้จริง ซึ่งความคิดเช่นนี้จะนำไปสู่การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรร่วมกัน

4. สาธารณโภคี (การแบ่งปันผลประโยชน์และทรัพยากร) หลักการนี้คือการมองว่าความรู้ ทักษะ และโอกาสเป็นของส่วนรวมที่ต้องแบ่งปันกัน ตั้งแต่การแบ่งปันสื่อการสอนและเทคนิคต่างๆ, การรีบนำความรู้ใหม่ที่ได้มาไปเผยแพร่ให้ทีม, การระดมข้อมูลของทุกคนมาวางแผนร่วมกัน ไปจนถึงการที่ผู้นำมอบหมายงานเพื่อเป็นการแบ่งปันโอกาสให้คนในทีมได้แสดงศักยภาพ

5. สีลสามัญญตา (การรักษาระเบียบวินัยเสมอกัน) คือ การสร้างความยุติธรรมและความน่าเชื่อถือ โดยยึดมั่นในกฎกติกา ข้อตกลงและความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกันทุกคน การมีวินัยและความรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอจะทำให้คำพูดและการกระทำของเรามีน้ำหนัก ในภาวะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะช่วยสร้างความมั่นคงให้ทีม และทำให้การประเมินผลงานเป็นไปตามมาตรฐาน ไม่ใช่อคติ

6. ทิฏฐิสามัญญตา (การมีเป้าหมายและความเห็นร่วมกัน) เปรียบเสมือน "เข็มทิศ" ของทีมที่ใช้เป้าหมายใหญ่ (เช่น ประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน) เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจและลดความขัดแย้งเสมอ ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทผู้นำที่คอยย้ำเตือนเป้าหมายหรือผู้ตามที่อ้างอิงถึงเป้าหมายเมื่อเสนอความเห็น เพื่อให้ทุกการกระทำและทุกแผนงานขององค์กรมุ่งไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน ครูควรมีการกระทำภายนอกผ่าน เมตตาวจีกรรม คือการใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ให้กำลังใจและสื่อสารอย่างให้เกียรติและเมตตากายกรรม คือการลงมือช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรมและทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี

1.2 ด้านการเสริมแรงให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน ชื่นชมและให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน มีการทำงานร่วมกันจะราบรื่นได้ต้องอาศัยหลักปฏิบัติในระดับทีม 2 ประการ คือ สาธารณโภคี ซึ่งหมายถึงการแบ่งปันทรัพยากร ความรู้และโอกาสเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและสีลสามัญญตา คือการยึดมั่นในกฎระเบียบและความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกันเพื่อสร้างความยุติธรรมและความน่าเชื่อถือ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาโดยใช้หลักสาราณียธรรม กับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมโดยใช้ทฤษฎีสมัยใหม่อื่นๆ เพื่อให้เห็นจุดเด่น

หรือข้อจำกัดของแต่ละแนวทาง และเป็นข้อมูลในการเลือกใช้รูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

2.2 ควรศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงลึกอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำหลักสาราณียธรรมมาใช้ เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร แรงจูงใจส่วนบุคคลของครู หรือการสนับสนุนด้านทรัพยากรจากเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้จริงในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการประเมินสมรรถนะครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

คติยา อายุยืน. (2553). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะบุคคลตามหลักพุทธธรรมของสถาบันพัฒนา ฝีมือแรงงานภาคใต้ตอนบน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เจริญ ภูวิจิตร์. (2565). แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในยุค Next Normal. แหล่งที่มา https://www.nidtep.go.th/2017/publish/doc/20220308-4.pdf สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2568.

นริสรา โรยรส และกฤษกนก ดวงชาทม. (2566) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์, วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 17(1), 178–191.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2538). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มณีรัตน์ ฉัตรอุทัย. (2551). การศึกษากรอบสมรรถนะและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ให้บริการห้องสมุดของสำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

สายฝน วิบูลรังสรรค์. (2555). การพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดพิษณุโลก โดยใช้การจัดการความรู้. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 31(1), 123.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้ มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุวรรณี หาญกล้า. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของครูกับการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูสำนักงานอาชีวศึกษามหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Thomas and Montgomery. (1998). On becoming a good teacher: Reflective practive with regard to children’s voice. Journal of Teacher Education, 49, 372-380.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอน ของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง

GUIDELINES FOR DEVELOPING COMMUNICATION SKILLS IN THE DIGITAL ERA BASED ON BUDDHIST TEACHING PRINCIPLES AMONG TEACHERS IN THE SRI MUANG RAYONG PRIMARY SCHOOL GROUP, RAYONG PROVINCE

[1]พระวีระพงษ์ ถาวรธมฺโม (ร่มเย็น) PhraWeerapong Dhawaradhammo (Romyen)
[2]พระครูภัทรธรรมคุณ PhrakhruPhattharathammakhun
[3]พระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต PhrakhruPhawanawuttibundit
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: weerapongromyen@gmail.com

Article Received: April 18, 2026. Revised: June 30, 2026. Accepted: June 30, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัล 2) ศึกษาวิธีพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอน 3) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอน เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 251 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความต้องการจำเป็น และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลของครู อันดับที่ 1 ด้านทักษะการเขียน รองลงมา ด้านทักษะการอ่าน ด้านทักษะการพูด ด้านทักษะการฟัง ตามลำดับ 2) วิธีพัฒนาทักษะการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอนเป็นการบูรณาการสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลเข้ากับหลักพุทธลีลา 4 ประการ ได้แก่ (1) สันทัสสนา (อธิบายแจ่มแจ้งชัดเจน) (2) สมาทปนา (ชักชวนให้ปฏิบัติ) (3) สมุตเตชนา (เร้าพลังให้กำลังใจ) (4) สัมปหังสนา (สร้างบรรยากาศร่าเริง) โดยครูทำหน้าที่เป็นแบบอย่างในการสื่อสารที่เข้าใจง่าย สร้างสรรค์ และมีเมตตา ซึ่งแนวทางนี้ช่วยพัฒนาทั้งองค์ความรู้ ทักษะดิจิทัล ทักษะชีวิต และจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน และ 3) แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง ครอบคลุม 4 ทักษะ (ฟัง อ่าน พูด เขียน) โดยบูรณาการดังนี้ (1) สันทัสสนา ใช้ภาษาที่กระชับและสื่อมัลติมีเดียเพื่ออธิบายเนื้อหาให้ชัดเจน (2) สมาทปนา จัดกิจกรรมเชิงรุกผ่านเครื่องมือดิจิทัลเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าสื่อสารและลงมือปฏิบัติ (3) สมุตเตชนา เสริมแรงเชิงบวกด้วยคำชมและรางวัลออนไลน์เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และ (4) สัมปหังสนา สร้างบรรยากาศที่สนุกสนานและผ่อนคลายผ่านเกมและสื่อโต้ตอบ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

คำสำคัญ: ทักษะด้านการสื่อสาร, ยุคดิจิทัล, หลักพุทธลีลาการสอน

ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

Abstract

This research aims to (1) study the need for communication skills in the digital era, (2) study methods for developing communication skills in the digital era according to Buddhist teaching principles, and (3) propose guidelines for developing communication skills in the digital era according to Buddhist teaching principles. The research employed a mixed-methods research design, with quantitative research using questionnaires administered to a sample of 251 participants. Basic statistics, including frequencies, percentages, means, standard deviations, and a needs assessment index, were used to analyze the quantitative data. Qualitative research was conducted through interviews with 7 key informants and analyzed using content analysis.

The research results showed that (1) The most needed communication skills in the digital era among teachers were writing skills, followed by reading, speaking, and listening skills. (2) The method of developing communication skills in the digital era according to Buddhist teaching principles is to integrate traditional and digital media with the four Buddhist principles: (1) Santassana (clearly explaining), (2) Samadapana (encouraging action), (3) Samuttejana (motivating and encouraging), (4) Sampahangsana (creating a cheerful atmosphere). Teachers acted as a role model in communicating in an easy-to-understand, creative, and compassionate way. This approach helps develop students' knowledge, digital skills, life skills, and social responsibility awareness in a comprehensive manner. (3) The guidelines for developing communication skills in the digital era according to Buddhist teaching principles among primary school teachers in the Sri Muang Rayong School Group covered four communication skills (listening, reading, speaking, and writing) through the integration of: (1) Santassana, using concise language and multimedia to clearly explain content; (2) Samadapana, organizing proactive activities through digital tools to encourage students to dare to communicate and act; (3) Samuttejana, reinforcing positive reinforcement with online praise and rewards to build morale; and (4) Sampahangsana, creating a fun and relaxed atmosphere through games and interactive media to encourage learners to engage and express themselves creatively.

Keywords: Communication Skills, Digital Era, Buddhist Teaching Principles

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่การสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร เทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม ไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องมือดิจิทัลหรือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน การสื่อสารในที่ทำงานยุคดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงแค่การพูดคุยหรือส่งข้อความ แต่ยังเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้ทีมงานสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น แม้จะอยู่คนละสถานที่หรือเขตเวลา การสื่อสารที่ดีช่วยลดความเข้าใจผิด เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร เทคนิคการสื่อสารที่สามารถนำไปใช้ในที่ทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีขึ้น (KCT ACADEMY, 2568)

การสื่อสารในโลกไร้พรมแดน เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ นวัตกรรมเข้ามารองรับการสื่อสารทำให้มนุษย์มีช่องทางการสื่อสารที่ มีประสิทธิภาพหลากหลาย และรวดเร็วมากขึ้น ข้ามผ่านอุปสรรคล้านพื้นที่สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นสิ่งที่ต้องควรระวังสำหรับผู้ส่งสาร (Sender) ก็คือการมีวิจารณญาณในการส่งสาร (Messsage) ว่าสารนั้นมีความเหมาะสมกับการที่จะส่งออกไปหรือไม่เพราะเมื่อสารนั้นถูกส่งไปสารนั้นจะกลายเป็นส่วนกลางที่ผู้รับสาร (Receiver) ได้เห็นได้อ่าน ได้รับรู้สารที่ส่งออกมาเพราะฉะนั้นการสื่อสารในยุคดิจิทัล สิ่งที่ทุกคนพึงปฏิบัติ คือ การมีจิตสำนึก เปิดกว้าง เคารพกติกามารยาท มีจริยธรรมที่ดีรามทั้งสะสมเรื่องราวที่ดีเสมอสิ่งที่เป็นความรู้เสริมปัญญาและที่ดี (วราพร ดำจับ, 2568)

การพัฒนาการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบ ที่สำคัญประการหนึ่งคือครูเพราะครูเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายอย่างมีคุณภาพที่สถาบันอุดมศึกษา มุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีความเจริญงอกงามทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจ มีความสามารถในวิชาชีพชั้นสูง เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ พร้อมที่จะออกไปช่วยพัฒนาประเทศให้ ก้าวหน้าต่อไปได้นั้นมาจากอาจารย์ผู้สอนเป็นสำคัญ เพราะเป็นผู้จัดประสบการณ์ที่มีคุณค่า ให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามเป้าหมายของการอุดมศึกษาที่มุ่งผลิตกำลังคนในสาขาวิชาต่าง ๆให้สอดคล้องสนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติ (วีระชัย จิวะชาติ, 2568) องค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ประการหนึ่งที่นอกเหนือจากความสนใจและความตั้งใจของผู้เรียน คือการมีคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและมีคุณภาพอันถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาการอุดมศึกษา ดังนั้นอาจารย์ที่มีคุณภาพจึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างคุณภาพให้แก่ผู้เรียน (กรองทิพย์ นาควิเชตร, 2560)

ครูเป็นผู้สอนมีหน้าที่ถ่ายถอดบทเรียนเนื้อหาแต่ละหมวดวิชาที่ใช้การติดต่อสื่อสาร เพื่อจะดำเนินกระบวนการทางการบริหารอันประกอบไปด้วย เนื้อหารายวิชาแต่ละบทเรียนรายวิชาที่ต้องถ่ายทอด การติดต่อสื่อสารจะแทรกซึมหน้าที่การบริหารทุกอย่าง เพื่อให้เขารู้สึกพึงพอใจและเต็มใจที่จะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย (สมยศ นาวีการ, 2546) การติดต่อสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญในกิจกรรมทุกอย่างขององค์การทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ในฐานะที่เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของการบริหารงานที่จะช่วยให้การบริหารงานขององค์การเป็นไปได้ด้วยความราบรื่นสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การและต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารเป็นสื่อกลางติดต่อกับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานทำความเข้าใจ ประสานการดำเนินงานและส่งเสริมความร่วมมือในการปฏิบัติงานเพื่อไปสู่เป้าหมายในทิศทางเดียวกัน (สาธิต วิมลคุณารักษ์ และ ประยงค์ เนาวบุตร, 2546)

พุทธลีลาการสอน หรือวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงใช้ในการถ่ายทอดธรรมะให้แก่สาวกและพุทธบริษัท โดยครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนทั้งในด้านสติปัญญา อุปนิสัย และความพร้อมในการเรียนรู้ วิธีการสอนหรือรูปแบบการถ่ายทอดธรรมของ

พระพุทธเจ้าที่ทรงใช้สั่งสอนเวไนยสัตว์ให้เข้าถึงธรรมะ โดยพระองค์ทรงมีพระปรีชาญาณอันลึกซึ้ง สามารถเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับจริต นิสัย และพื้นฐานของผู้ฟังแต่ละคน ทำให้การสอนบังเกิดผลอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน ซึ่งครูในปัจจุบันสามารถน้อมนำหลักพุทธลีลาการสอนมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างรอบด้านพุทธลีลาการสอนที่สำคัญซึ่งเหมาะแก่การประยุกต์ใช้สำหรับครู เป็นการสอนแบบตรงไปตรงมา เหมาะสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานดี มีศรัทธาและความพร้อมที่จะเข้าถึงเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง พระพุทธเจ้าจะไม่เสียเวลาพูดเรื่องเบื้องต้นแต่จะเข้าสู่สาระสำคัญทันที ตัวอย่างเช่น การแสดงธรรมแก่พระอัญญาโกณฑัญญะที่ฟังแล้วบรรลุธรรมในทันที (ที.สี. (ไทย). 9/198/161.) เนื้อหาที่ยากขึ้น เป็นลีลาการสอนแบบสนทนา ถามตอบอย่างมีเมตตาและเอาใจใส่ต่อผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่เปิดกว้าง ไม่ใช่การสอนแบบเผด็จการการนำพุทธลีลาการสอนไปใช้ จะช่วยให้ครูจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน (ชัยวัฒน์ คุประตกุล, 2549)

ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะครูโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ครูมีความหลากหลายทั้งในด้านวัย ประสบการณ์ และการใช้เทคโนโลยี นโยบายการส่งเสริม ICT จากกระทรวงศึกษาธิการ ส่งผลให้โรงเรียนต้องปรับตัวในการใช้เทคโนโลยีในงานสอนและงานบริหาร ไม่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์หรือการใช้สื่อดิจิทัล ครูมีทัศนคติลบกับการใช้เทคโนโลยี คิดว่าเป็นเรื่องยุ่งยากขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ โรงเรียนบางแห่งยังขาดอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หรือเครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์อินเทอร์เน็ตมีความเร็วต่ำหรือขัดข้องบ่อยโรงเรียน จึงมีเป้าหมายของโรงเรียนที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ แต่การใช้เทคโนโลยีของโรงเรียนปีการศึกษา 2567 สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาใช้ยังขาดความหลากหลายโปรแกรมที่นำมาใช้งานยังใช้ไม่ได้เท่าที่ควรบุคลากรยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการฐานข้อมูลบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลรักษา สารสนเทศให้พร้อมใช้งานยังไม่ ได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถที่ จะใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้อยางคุ้มค่าอีกทั้งบุคลากรยังขาดทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเต็มตามศักยภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการจะพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอน โดยคำนึงถึงครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยและศึกษาทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัล วิธีพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารและแนวทางพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาวิธีพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูกลุ่มโรงเรียนศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง จำนวน 727 คน และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยใช้การเปิดตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 251 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ จำนวน 7 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัล ของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยองจากวารสาร ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป เพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.944 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีประเด็นคำถามแบบปลายเปิด มีประเด็นคำถามแบบปลายเปิด 4 ประเด็นจากการศึกษาวิธีพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลการแบบสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง สรุปผลการวิจัยดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง

ที่	ความต้องการจำเป็นทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัล ของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับ $PNI_{modified}$
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
1	ด้านทักษะการฟัง	2.21	0.36	น้อย	4.23	0.33	มาก	0.914	4
2	ด้านทักษะการอ่าน	2.09	0.31	น้อย	4.21	0.26	มาก	1.014	2
3	ด้านทักษะการพูด	2.15	0.29	น้อย	4.30	0.31	มาก	0.959	3
4	ด้านทักษะการเขียน	1.45	0.53	น้อย	4.27	0.26	มาก	1.944	1
	ภาพรวม	1.98	0.24	**น้อย**	**4.25**	**0.29**	**มาก**	**1.146**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัล ของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะการฟัง รองลงมาคือ ด้านทักษะการพูด ด้านทักษะการอ่าน และด้านทักษะการเขียน ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะการพูด รองลงมาด้านทักษะการฟัง ด้านทักษะการเขียน และด้านทักษะการอ่าน มี ตามลำดับ

เมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการความจำเป็น โดยระบุความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified ในที่นี้ คือ ด้านทักษะการเขียน (ค่าดัชนี PNImodified = 1.944) รองลงมาคือ ด้านทักษะการอ่าน (ค่าดัชนี PNImodified = 1.014) ด้านทักษะการพูด (ค่าดัชนี PNImodified = 0.959) ด้านทักษะการฟัง (ค่าดัชนี PNImodified = 1.914)

2. วิธีพัฒนาทักษะการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง คือ การผสมผสาน ทักษะทางเทคโนโลยี เข้ากับ คุณธรรมทางพุทธศาสนา คือหลักพุทธลีลาการสอน โดยครูทำหน้าที่เป็นแบบอย่างในการใช้วาจา อธิบายอย่างมีเหตุผล สาธิตการใช้สื่อดิจิทัล สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน และปลูกฝังคุณธรรม ส่งผลให้นักเรียนมีทั้งความสามารถในการสื่อสารเชิงดิจิทัล และจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม การสื่อสารของครูต่อเด็กประถมในปัจจุบันต้อง เข้าใจง่าย ทันสมัย สร้างสรรค์ และมีเมตตา โดยครูควรผสมผสานทั้ง สื่อแบบดั้งเดิม (การพูด อธิบาย เล่าเรื่อง) และ สื่อดิจิทัล สื่อสารด้วยพุทธลีลาของครูต่อเด็กประถมในปัจจุบัน คือ การพูดอย่างแจ่มชัด (สันทัสสนา), การเชิญชวนให้ปฏิบัติ (สมาทปนา), การให้กำลังใจ (สมุตเตชนา) และ การสร้างบรรยากาศร่าเริง (สัมปหังสนา) โดยผสมผสานกับสื่อดิจิทัลและความเข้าใจในโลกของเด็กยุคใหม่ ทำให้การสื่อสารไม่เพียงแต่สอนความรู้ แต่ยังพัฒนาทักษะชีวิตและคุณธรรมไปพร้อมกัน

3. แนวทางพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง ได้แก่

3.1 ด้านทักษะการฟัง ได้แก่ 1) สันทัสสนา (การอธิบายให้เข้าใจแจ่มแจ้ง) ครูใช้คำพูดชัดเจน กระชับ และเข้าใจง่าย เมื่อนำเสนอเนื้อหาหรือคำสั่ง ใช้สื่อประกอบ เช่น ภาพ เสียง วิดีโอ หรือสไลด์ เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจเนื้อหาได้ครบถ้วน ฝึกให้นักเรียนฟังเนื้อหาหลายรอบ และสรุปด้วยคำพูดของตนเอง 2) สมาทปนา (การชักชวนให้ปฏิบัติ) ครูจัดกิจกรรมให้เด็กฟังอย่างมีส่วนร่วม เช่น การฟังนิทานแล้วตอบคำถาม การฟังเรื่องเล่าออนไลน์แล้วทำงานกลุ่ม 3) สมุตเตชนา (การเร้าใจให้มีกำลังใจ) ครูให้กำลังใจเด็กเมื่อตอบคำถามหลังฟัง ใช้สื่อดิจิทัลเสริมกำลังใจ เช่น การให้ดาว การติดสติกเกอร์คะแนน เพื่อกระตุ้นการฟัง 4) สัมปหังสนา (การทำให้ร่าเริงแจ่มใส) ครูสร้างบรรยากาศการฟังให้สนุก เช่น ใช้เกมฟังแล้วจับคู่คำตอบ เพลง หรือเรื่องเล่าสนุกๆ ส่งเสริมการฟังแบบร่วมมือ เช่น ฟังแล้วตอบคำถามเป็นทีม เพื่อสร้างความสนุกและความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน

3.2 ด้านทักษะการอ่าน ได้แก่ 1) สันทัสสนา (การอธิบายให้เข้าใจแจ่มแจ้ง) ครูเลือกสื่อและข้อความที่เหมาะสมกับวัยเด็ก เช่น หนังสือการ์ตูน นิทานสั้น หรือบทความง่ายๆ ฝึกให้นักเรียนอ่านช้าๆ เข้าใจความหมายแต่ละประโยค และสรุปใจความสำคัญ 2) สมาทปนา (การชักชวนให้ปฏิบัติ) ครูจัดกิจกรรมอ่านเชิงชักชวน เช่น การอ่านนิทานแล้วเล่าเรื่องต่อ หรืออ่านบทความออนไลน์แล้วตอบคำถาม ส่งเสริมให้นักเรียนอ่านออกเสียงหรืออ่านร่วมกับเพื่อน เพื่อกระตุ้นความสนใจและมีส่วนร่วม 3) สมุตเตชนา (การเร้าใจให้มีกำลังใจ) ครูให้กำลังใจเมื่อนักเรียนอ่านสำเร็จ ใช้สื่อดิจิทัลเสริมแรงใจ เช่น การให้ดาว สติกเกอร์คะแนน หรือ Badge บนแพลตฟอร์มออนไลน์ 4) สัมปหังสนา (การทำให้ร่าเริงแจ่มใส) ส่งเสริมการอ่านแบบร่วมมือ เช่น อ่านเป็นทีมแล้วแข่งขันตอบคำถาม เพื่อสร้างความสนุกและความสัมพันธ์กับเพื่อน

3.3 ด้านทักษะการพูด ได้แก่ 1) สันทัสสนา (การอธิบายให้เข้าใจแจ่มแจ้ง) ครูฝึกให้นักเรียนพูดชัดเจน กระชับ ใช้ถ้อยคำง่าย เหมาะกับวัย ใช้ตัวอย่างใกล้ตัวหรือเรื่องราวที่เด็กคุ้นเคย เพื่อให้นักเรียนเข้าใจสิ่งที่พูดส่งเสริมให้นักเรียนฝึกพูดแบบทีละขั้น เช่น แนะนำตัว เล่าเรื่องสั้น บรรยายภาพ 2) สมาทปนา (การชักชวนให้ปฏิบัติ) ครูจัดกิจกรรมพูดเชิงชักชวน เช่น การเชิญเพื่อนร่วมกิจกรรม การนำเสนอผลงานเล็กๆ ฝึกให้เด็กพูดโน้มน้าวใจอย่างสุภาพและมีเหตุผล เช่น อธิบายเหตุผลทำไมควรแบ่งหน้าที่ร่วมกัน ใช้สื่อดิจิทัล เช่น การอัดคลิปเสียง หรือพูดในแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อสร้างแรงจูงใจ 3) สมุตเตชนา (การเร้าใจให้มีกำลังใจ) ครูให้กำลังใจเมื่อนักเรียนพูดได้ดี ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกพูดเชิงบวก สร้างแรงใจให้เพื่อน เช่น พูดให้กำลังใจเพื่อนผ่านวิดีโอหรือแชตกลุ่ม จัดกิจกรรมพูดต่อหน้ากลุ่มเล็กๆ ก่อนขยายไปหน้าห้องหรือออนไลน์ เพื่อเพิ่มความมั่นใจ 4) สัมปหังสนา (การทำให้ร่าเริงแจ่มใส) ครูสร้างบรรยากาศการพูดให้สนุก เช่น เล่นเกมเล่าเรื่อง แสดงบทบาทสมมติ พูดประกอบภาพหรือการ์ตูน ส่งเสริมการพูดแบบกลุ่มเพื่อน ทำให้เด็กพูดอย่างผ่อนคลาย ไม่กลัวผิดให้เด็กกล้าแสดงออก

3.4 ด้านทักษะการเขียน ได้แก่ 1) สันทัสสนา (การอธิบายให้เข้าใจแจ่มแจ้ง) ครูใช้ถ้อยคำง่าย ชัดเจน และเป็นมิตร เพื่อให้นักเรียนประถมเข้าใจได้ทันทีใช้สื่อดิจิทัล เช่น ภาพ วิดีโอ การ์ตูน อินโฟกราฟิก เพื่อช่วยให้เด็กเห็นภาพชัดฝึกให้นักเรียนเขียนพูดสื่อสารอย่างกระชับและถูกต้องตามหลักภาษา 2) สมาทปนา (การชักชวนให้ปฏิบัติ) ครูใช้คำพูดและกิจกรรมเชิงบวก กระตุ้นให้นักเรียนกล้าสื่อสาร เช่น การเล่าเรื่องสั้น ๆ ผ่านคลิปวิดีโอส่งเสริมให้นักเรียนเขียน/พูดเพื่อเชิญชวน เช่น โพสต์รณรงค์ การ์ดเชิญออนไลน์เน้นการสื่อสารที่สุภาพ มีเหตุผล และเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น 3) สมุตเตชนา (การเร้าใจให้มีกำลังใจ) ครูใช้คำชม คำให้กำลังใจ ทั้งการพูดตรง ๆ และผ่านสื่อดิจิทัล เช่น สติกเกอร์ อีโมจิจัดกิจกรรมให้เด็กเขียนข้อความสร้างแรงบันดาลใจ หรือส่งเสียงเชียร์เพื่อนในกลุ่มออนไลน์ปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักใช้ภาษาในการสร้างกำลังใจแก่ตนเองและผู้อื่น 4) สัมปหังสนา (การทำให้ร่าเริงแจ่มใส) ครูสื่อสารอย่างสนุกสนาน แทรกเกม เพลง นิทาน หรือเรื่อง

เล่าที่มีอารมณ์ขันส่งเสริมให้เด็กฝึกการเขียนพูดสร้างบรรยากาศสนุก เช่น เรื่องสั้น กลอน หรือแคปชันสร้างรอยยิ้มใช้สื่อโต้ตอบ เพื่อให้การสื่อสารในห้องเรียนไม่น่าเบื่อ ครูพูดด้วยน้ำเสียงสดใส ชัดเจน มีจังหวะขึ้น-ลง สร้างความสนุกและดึงดูดความสนใจ ใช้เสียงประกอบกิจกรรม เช่น เสียงเอฟเฟกต์ หรือเสียงประกอบนิทาน การสื่อสารของครูที่เน้นให้เด็ก ร่าเริง สนุกสนาน และมีส่วนร่วม ครูใช้ทั้ง เสียง ท่าทาง เกม นิทาน และสื่อดิจิทัล เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและมีชีวิตชีวา ทำให้เด็กสนใจเรียนรู้และกล้าแสดงออก

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง อันดับที่ 1 ด้านทักษะการเขียน รองลงมา ด้านทักษะการอ่าน ด้านทักษะการพูด ด้านทักษะการฟัง ตามลำดับ การที่ครูประถมศึกษามีความต้องการพัฒนาทักษะการเขียนมากที่สุด สามารถอภิปรายได้ว่า ในยุคดิจิทัล รูปแบบการสื่อสารหลักระหว่างครูกับนักเรียน หรือครูกับผู้ปกครองได้เปลี่ยนไปอยู่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น LINE Group, Facebook Page ของโรงเรียน หรือการใช้ระบบสารสนเทศต่างๆ ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับพระภัทรชัยญกรณ์ ขนฺติยุตฺโต (อูดสวย) (2566) ที่พบว่า สภาพทักษะการสอนของครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้านคือ 1) ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน 2) ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยี 3) ทักษะการเร้าความสนใจ และ 4) ทักษะเสริมกำลังใจ

2. ผลการศึกษาวิธีพัฒนาทักษะการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอนเป็นการบูรณาการสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลเข้ากับหลักพุทธลีลา 4 ประการ ได้แก่ 1) สันทัสสนา (อธิบายแจ่มแจ้งชัดเจน) 2) สมาทปนา (ชักชวนให้ปฏิบัติ) 3) สมุตเตชนา (เร้าพลังให้กำลังใจ) 4) สัมปหังสนา (สร้างบรรยากาศร่าเริง) โดยครูทำหน้าที่เป็นแบบอย่างในการสื่อสารที่เข้าใจง่าย สร้างสรรค์ และมีเมตตา ซึ่งแนวทางนี้ช่วยพัฒนาทั้งองค์ความรู้ ทักษะดิจิทัล ทักษะชีวิต และจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ซึ่งเป็นการผสมผสานทักษะทางเทคโนโลยีเข้ากับคุณธรรมทางพุทธศาสนา คือ หลักพุทธลีลาการสอน โดยครูทำหน้าที่เป็นแบบอย่างในการใช้วาจา อธิบายอย่างมีเหตุผล สาธิตการใช้สื่อดิจิทัล สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน และปลูกฝังคุณธรรม ส่งผลให้นักเรียนมีทั้งความสามารถในการสื่อสารเชิงดิจิทัล และจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม การสื่อสารของครูต่อเด็กประถมในปัจจุบันต้อง เข้าใจง่าย ทันสมัย สร้างสรรค์ และมีเมตตา โดยครูควรผสมผสานทั้ง สื่อแบบดั้งเดิม (การพูด อธิบาย เล่าเรื่อง) และ สื่อดิจิทัล สื่อสารด้วยพุทธลีลาของครูต่อเด็กประถมในปัจจุบัน คือ การพูดอย่างแจ่มชัด (สันทัสสนา), การเชิญชวนให้ปฏิบัติ (สมาทปนา), การให้กำลังใจ (สมุตเตชนา) และ การสร้างบรรยากาศร่าเริง (สัมปหังสนา) โดยผสมผสานกับสื่อดิจิทัลและความเข้าใจในโลกของเด็กยุคใหม่ ทำให้การสื่อสารไม่เพียงแต่สอนความรู้ แต่ยังพัฒนาทักษะชีวิตและคุณธรรมไปพร้อมกัน ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับประวิทย์ ชัยสุข, ระวิง เรืองสังข์ และเกษม แสงนนท์ (2566) ที่พบว่า การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในยุคดิสรัปชั่นมี 4 องค์ประกอบ คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ย่อย ในภาพรวมพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ 3. กลยุทธ์การสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในยุคดิสรัปชั่นมีองค์ประกอบคือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ย่อย

ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ มี 2 โครงการ ได้แก่ โครงการจัดทำสื่อโซเชียลมีเดียกลางของมหาวิทยาลัย โครงการผลิตสื่อนิทรรศการเคลื่อนที่ 2) กลยุทธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมของมหาวิทยาลัย มี 2 โครงการ ได้แก่ โครงการประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร โครงการพัฒนาการสื่อสารให้ความรู้แก่บุคลากรภายในองค์กร และยังสอดคล้องกับ Christina Steffen (2016) ที่พบว่า ครูและนักเรียนมีนัยเชิงบวกเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณครูได้ใส่การคิดอย่างมี วิจารณญาณไว้เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องพัฒนาในคู่มือและแผนการสอนปกติและนักเรียนมีความเข้าใจที่ดี เกี่ยวกับวิธีการใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ของตนเอง

3. ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง ครอบคลุม 4 ทักษะ (ฟัง อ่าน พูด เขียน) โดยบูรณาการดังนี้ 1) สันทัสสนา ใช้ภาษาที่กระชับและสื่อมัลติมีเดียเพื่ออธิบายเนื้อหาให้ชัดเจน 2) สมาทปนา จัดกิจกรรมเชิงรุกผ่านเครื่องมือดิจิทัลเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าสื่อสารและลงมือปฏิบัติ 3) สมุตเตชนา เสริมแรงเชิงบวกด้วยคำชมและรางวัลออนไลน์เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และ 4) สัมปหังสนา สร้างบรรยากาศที่สนุกสนานและผ่อนคลายผ่านเกมและสื่อโต้ตอบ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับการวิจัยของจิภรภรณ์ สมุทรไทย (2562) ที่พบว่า ทักษะในการสื่อสารเพื่อการเข้าทำงานและการใช้เครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์เกี่ยวกับทักษะการสื่อสาร มีดังนี้ 1) ด้านการเข้าถึงแหล่งข้อมูล เพื่อการเตรียมตัวสมัครงานผู้เริ่มทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่มีปัญหาคือข้อมูลไม่มีการอัปเดต/มีข้อมูลซ้ำกันหลายเว็บ/บางเว็บถามแล้วไม่มีการตอบกลับและมีวิธีการแก้ไขปัญหา คือเข้าเว็บที่อัปเดตล่าสุด 2) ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากเครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์ ผู้เริ่มทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่มีปัญหา คือ ข้อมูลซ้ำๆ กันและมีวิธีการแก้ไขปัญหา คือการเลือกข้อมูลที่มีคนแชร์มากที่สุด 3) ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์ ผู้เริ่มทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่มีปัญหา คือ ข้อมูลได้มาจากหลายที่ๆ แตกต่างกันและมีวิธีการแก้ไขปัญหาคือ การหาแหล่งข้อมูลที่ชัดเจน/สามารถติดต่อได้ และ 4) ด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลและแบ่งปันผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์ ผู้เริ่มทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่มีปัญหา คือข้อมูลกว้างเกินไป ไม่เจาะจงและมีวิธีการแก้ไขปัญหาคือเลือกข้อมูลที่ซ้ำกันมากที่สุดคำสำคัญ เครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์ การเรียนรู้ออนไลน์ และทักษะการสื่อสาร

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีเมืองระยอง จังหวัดระยอง สามารถอธิบายได้ดังนี้

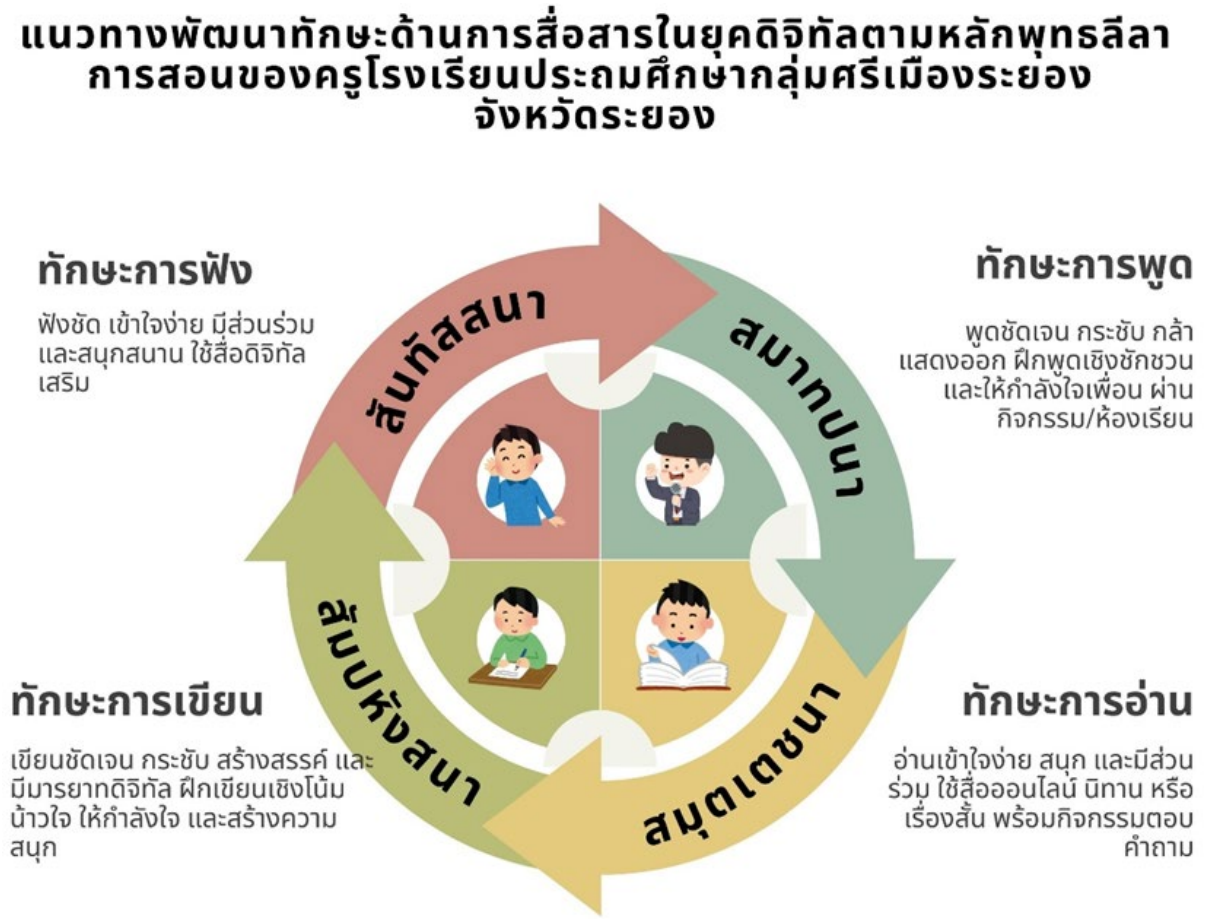
1. แนวทางพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารในยุคดิจิทัล (ภาพรวม) หลักการสื่อสารตามพุทธลีลาครูใช้พุทธลีลาการสอน 4 ด้าน เป็นกรอบแนวทางในการสื่อสารกับนักเรียนประถม ดังนี้ 1) สันทัสสนา (อธิบายให้เข้าใจ) การประยุกต์ในยุคดิจิทัล ใช้ถ้อยคำง่าย ชัดเจน พร้อมตัวอย่างและสื่อดิจิทัล เช่น ภาพ วิดีโออินโฟกราฟิก เพื่อให้เด็กเข้าใจเนื้อหา 2) สมาทปนา (ชักชวนให้ปฏิบัติ) การประยุกต์ในยุคดิจิทัล จัดกิจกรรมโต้ตอบ เช่น เกม การเขียน/พูดเชิงชักชวน หรือการโพสต์ในแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วม 3) สมุตเตชนา (ให้กำลังใจ) การประยุกต์ในยุคดิจิทัล ให้คำชม คำให้กำลังใจ ใช้สื่อดิจิทัล เช่น ดาว สติกเกอร์ รางวัล เพื่อสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจ 4) สัมปหังสนา (ทำให้ร่าเริงแจ่มใส) การประยุกต์ในยุคดิจิทัล สร้าง

บรรยากาศสนุกสนาน ผ่านเกม นิทาน เพลง การ์ตูน หรือกิจกรรมกลุ่ม ทำให้เด็กเรียนรู้ด้วยความสุขและกล้าแสดงออก

2. การพัฒนาทักษะสื่อสาร 4 ด้านสำคัญ 1) ทักษะการฟัง ฟังชัด เข้าใจง่าย มีส่วนร่วมและสนุกสนาน ใช้สื่อดิจิทัลเสริม เช่น วิดีโอสั้น เกมฟัง-ตอบคำถาม 2) ทักษะการพูด พูดชัดเจน กระชับ กล้าแสดงออก ฝึกพูดเชิงชักชวนและให้กำลังใจเพื่อน ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มหรือออนไลน์ 3) ทักษะการอ่าน อ่านเข้าใจง่าย สนุก และมีส่วนร่วม ใช้สื่อออนไลน์ นิทาน หรือเรื่องสั้น พร้อมกิจกรรมตอบคำถาม 4) ทักษะการเขียน เขียนชัดเจน กระชับ สร้างสรรค์ และมีมารยาทดิจิทัล ฝึกเขียนเชิงโน้มน้าวใจ ให้กำลังใจ และสร้างความสนุก

3. หลักการดำเนินการปฏิบัติ ใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและดึงดูดความสนใจเด็ก เน้นการมีส่วนร่วม ให้เด็กลงมือทำ พูด แสดงออก และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเสริมแรงจูงใจและกำลังใจ ด้วยคำชม รางวัล หรือสัญลักษณ์ออนไลน์ สร้างบรรยากาศร่าเริง ให้เด็กเรียนรู้ด้วยความสุข ไม่เครียดและกล้าแสดงออก

4. ผลลัพธ์ที่คาดหวัง เด็กมีทักษะการสื่อสารครบ 4 ด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน เด็กสามารถสื่อสารในโลกดิจิทัลได้อย่างสร้างสรรค์และมีคุณธรรม ห้องเรียนเป็นพื้นที่เรียนรู้ที่สนุกสนานและมีส่วนร่วมสูง สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอน นำแนวทางพุทธลีลาการสอนไปประยุกต์ใช้กับการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล เช่น การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การใช้ภาษาที่สุภาพและเป็นกัลยาณมิตร ใช้เป็นแนวทางพัฒนาทักษะตนเองในการออกแบบการสื่อสารที่ผสมผสานทั้งสาระ ความสนุกและคุณธรรม

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา นำผลการวิจัยไปใช้เป็นกรอบในการจัดอบรมพัฒนาครูด้านการสื่อสารดิจิทัลควบคู่กับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม กำหนดเป็นนโยบายหรือโครงการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการสื่อสารของครูในยุคดิจิทัล

1.3 สถานศึกษา ใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดแทรกหลักพุทธลีลา เช่น การสื่อสารอย่างร่าเริง การสร้างแรงบันดาลใจ และการใช้เหตุผลเชิงเมตตา นำไปใช้เป็นแนวทางสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านการสื่อสารที่สร้างสรรค์และเหมาะสมกับสังคมดิจิทัล

1.4 หน่วยงานด้านการศึกษานำผลวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายหรือแนวทางการพัฒนาครูในระดับเขตพื้นที่และระดับประเทศ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น ควรศึกษาครูจากโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่อื่นๆ หรือโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อนำมาเปรียบเทียบและตรวจสอบความเหมือนหรือแตกต่างของการนำพุทธลีลาการสอนมาใช้กับทักษะการสื่อสารดิจิทัล

2.2 ควรเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) นำแนวทางที่ได้ไปทดลองใช้จริงในห้องเรียน แล้วติดตามผลการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการสื่อสารของครูและนักเรียน เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3 ควรศึกษาเชิงลึกด้านผู้เรียน เน้นการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยตรง เช่น ความสามารถในการสื่อสารออนไลน์ การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมควบคู่กับการใช้เทคโนโลยี

2.4 ควรบูรณาการกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ควรศึกษาการนำเทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI), สื่อเสมือนจริง (VR/AR), หรือแพลตฟอร์มดิจิทัลใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักพุทธลีลาการสอน เพื่อเสริมศักยภาพด้านการสื่อสารของครู

เอกสารอ้างอิง

กรองทิพย์ นาควิเชตร. (2560) ชุมชนแห่งการเรียนรู้:คนอุดมศึกษาสุจริตคิดชอบ. วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 23(2), 67-69.

จิราภรณ์ สมุทรไทย. (2562). เครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์เกี่ยวกับทักษะการสื่อสารเพื่อการเข้าทำงานของผู้เริ่มทำงานในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ชัยวัฒน์ คุประตกุล. (2549).การศึกษาในแนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

ประวิทย์ ชัยสุข, ระวิง เรืองสังข์ และเกษม แสงนนท์. (2566). กลยุทธ์การสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในยุคดิสรัปชั่น. วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 4(2), 164–173.

พระภัทรชัยญกรณ์ ขนฺติยุตฺโต (อูดสวย). (2566). รูปแบบการเสริมสร้างทักษะการสอนของครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตามหลักพุทธธรรม. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวิจัก กิตฺติวณฺโณ (ชนะพจน์). (2562). รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรม ตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วราพร ดำจับ. (2568). การสื่อสารในยุคดิจิทัล. วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี, 3(1), 46-47.

วีระชัย จิวะชาติ. (2568). แนวทางการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาแนวใหม่. แหล่งที่มา https://www.gotoknow.org สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2568.

สมยศ นาวีการ. (2546). การบริหารและพฤติกรรมองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.

สาธิต วิมลคุณารักษ์ และ ประยงค์ เนาวบุตร. (2546). ประสบการณ์วิชาชีพประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

KCT ACADEMY. (2568). เทคนิคการสื่อสารในที่ทำงานยุคดิจิทัล. แหล่งที่มา https://kctathailand.com/digital-communication-techniques-in-workplace/ สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2568.

Christina Steffen. (2016). Constructivist Design and Evaluation of Interactive Educational. Reseach Gate Journal, 5(1), 6.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม 6 กลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

GUIDELINES FOR DEVELOPING ADMINISTRATORS' TEAMWORK BASED ON THE SIX SARANIYADHAMMA PRINCIPLES IN THE SAHAWIHAN DAENG SCHOOL GROUP, SARABURI PROVINCE

[1]นาวิน ตรีวุฒิ Nawin Teevut [2]บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart
[3]พระศรีวัชรสารบัณฑิต PhraSriwacharasabandit
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: surachaihongtrakool@gmail.com

Article Received: April 24, 2026. Revised: June 26, 2026. Accepted: June 28, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 108 คน วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยด้วยสถิติพื้นฐาน คือ าค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการแบ่งหน้าที่และการทำงาน เน้นการมอบหมายงานตามความถนัดเพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีทิศทาง (2) ด้านการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่น เน้นความซื่อสัตย์ โปร่งใส รับฟังและให้เกียรติกัน (3) ด้านการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เน้นส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างและขับเคลื่อนเป้าหมายร่วมกัน และ 3) แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย (1) ด้านการแบ่งหน้าที่และการทำงาน เน้นมอบหมายงานตามความถนัด โดยใช้หลักเมตตากายกรรม วจีกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทิฏฐิสามัญญตา เพื่อการสื่อสารและสร้างเป้าหมายร่วมที่ชัดเจน (2) ด้านการสร้างความไว้วางใจ ใช้หลักเมตตา 3 ประการ สาธารณโภคี และสีลสามัญญตา เพื่อบริหารงานอย่างโปร่งใสและเป็นแบบอย่างที่ดี และ (3) ด้านการกำหนดเป้าหมาย เน้นให้ทีมมีส่วนร่วมผ่านหลักเมตตา 3 ประการ สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทิฏฐิสามัญญตา เพื่อแบ่งปันข้อมูลและสร้างทิศทางการทำงานที่ทุกคนยอมรับร่วมกัน

คำสำคัญ: การทำงานเป็นทีม, ผู้บริหาร, หลักสาราณียธรรม

ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

Abstract

This research article aims to (1) study the state of teamwork development among school administrators, (2) study the methods of developing teamwork among school administrators according to the Saraniya Dhamma principles, and (3) propose guidelines for developing teamwork among school administrators according to the Saraniya Dhamma principles. The research employed a mixed-methods research design, with quantitative research using questionnaires administered to a sample of 108 participants. Basic statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were used to analyze the quantitative data. Qualitative research was conducted through interviews with 7 key informants and analyzed using content analysis.

The research findings showed that (1) the overall and individual aspects of teamwork development among school administrators were at a high level. (2) The methods for developing teamwork among school administrators according to the Saraniya Dhamma principles consisted of three aspects: (1) division of duties and work, emphasizing the assignment of tasks according to aptitudes for coordinated work; (2) building trust and confidence, emphasizing honesty, transparency, listening, and mutual respect; and (3) setting clear goals, emphasizing the participation of all members in creating and driving common goals; and (3) the guidelines for developing teamwork among school administrators based on the Saraniya Dhamma principles, consisting of (1) division of duties and work, emphasizing the assignment of tasks according to aptitudes, using the principles of loving-kindness, speech, sharing, commonness of morality, and commonness of views for communication and creating clear shared goals; (2) building trust, through the principles of loving-kindness, sharing, and commonness of morality for transparent management and setting a good example; and (3) setting goals, emphasizing team participation through the principles of loving-kindness, sharing, commonness of morality, and commonness of views to share information and create a work direction that everyone accepts together.

Keywords: Teamwork, School Administrators, Saraniya Dhamma Principles

บทนำ

การบริหารด้วยการทำงานเป็นทีมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ในการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตามบริบทของกระแสสังคมและกระแสโลกที่มองเห็นว่าการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาเยาวชนของชาติ เพราะเยาวชนคือ พลังของชาติในอนาคต โดยเฉพาะการศึกษาของไทยกำลังถูกรุกรานจากอารยธรรมโลกสมัยใหม่ จากยุคศตวรรษที่ 21 ยุคประเทศไทย 4.0 ยุคพลิกผันและยุคเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นเหตุให้ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะในการบริหารจัดการให้ทันการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดตามกระแสโลก ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารจึงต้องอาศัยความสามารถและทีมงานเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้กล่าวถึงทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 ทั่วโลกตั้งเป้าหมายสร้างให้ได้และไปให้ถึงความต้องการกำลังคนยุค 4.0 ผลจากการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจสังคม และสถานการณ์สังคมสูงวัยข้างต้นส่งผลให้ทุกประเทศทั่วโลกกำหนดทิศทางการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศตนให้มีทักษะและสมรรถนะระดับสูง มีความสามารถเฉพาะทางมากขึ้น ส่วนความต้องการกำลังแรงงานที่ไร้ฝีมือ และมีทักษะต่ำจะถูกแทนที่ด้วยหุ่นยนต์และเทคโนโลยีใหม่ๆ มากขึ้น

การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลังคนดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) จากผลกระทบกระทบดังกล่าวทำให้เกิด พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเป็นทีม เช่น การไม่ยอมรับกัน อาจเกิดจากการถือตัวยึดมั่นความคิด ของตนหรือพวกตนจนเกิดเงื่อนไขที่ทำให้โอกาสที่จะทำงานร่วมกันได้ยาก เป็นสาเหตุของการแบ่งพรรคแบ่งพวก ดูถูกดูแคลน เหยียดหยาม และอาจนำไปสู่ความขัดแย้งรุนแรงได้ การมีความคิดเห็นไม่ตรงกันหรือมีทัศนะที่แตกต่างกัน ทั้งจากปัจจัยเรื่อง อายุ เพศ การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ อันอาจนำไปสู่มุมมอง เป้าหมายและการให้ความสำคัญที่ไม่ตรงกัน แต่ถ้ามีโอกาสเปิดใจรับฟังและเรียนรู้กัน ก็อาจจะเปลี่ยนความเห็นต่างให้กลายเป็นความคิดต่างมุมที่มีความหลากหลายอันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์ก็เป็นได้การไม่ชอบพอกันจากสาเหตุที่เป็นส่วนตนหรือการทำงาน อาจทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การทะเลาะวิวาท กลั่นแกล้ง ไม่พูดจากัน ทำให้ขาดการติดต่อสื่อสารที่ดีและการปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือกัน การนิ่งดูดาย ปล่อยให้คนอื่นทำงาน โดยคิดว่า “งานที่ตนรับผิดชอบเสร็จแล้ว” หรือหนักกว่านั้นคือคิดว่า “งานของเราก็ไม่ต้องทำ เดี๋ยวก็มีคนอื่นทำแทน” สุดท้ายตนเองก็ขาดโอกาสที่จะได้ฝึกหัดพัฒนาและยังส่งผลเสียต่อส่วนรวมด้วย การขัดผลประโยชน์ หรือได้รับผลประโยชน์ไม่เท่าเทียมกัน เช่นแย่งชิงผลประโยชน์ที่มีจำกัดไม่สามารถจัดให้ทั่วถึงได้อาจทำให้ไม่ไว้วางใจกันและอาจลุกลามถึงขั้นที่มีการทุจริตหรือกลั่นแกล้งกัน ทั้งเพื่อให้ตนได้ประโยชน์ หรือเพื่อเพียงทำลายผลประโยชน์ของฝ่ายตรงข้าม การแข่งขันกันในการทำงาน ถ้ามีการแข่งขันกันทำให้ไม่อยากทำงานร่วมกับคนอื่น อยากทำงานให้ดีเฉพาะตน มุ่งผลประโยชน์ตอบแทนมากกว่าเพื่อนร่วมทีม เกิดการชิงดีชิงเด่นไม่ร่วมมือกันทำงานนับว่าผิดหลักการทำงานเป็นทีม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2567)

ผู้บริหารกับการสร้างทีมงานในการพัฒนาองค์การ เมื่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อองค์การ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนไม่ว่าจะเป็นทางด้านต้นทุนการผลิตการแข่งขันดังนั้นองค์การควรจะมีการเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทั้งนี้ก็เพื่อความอยู่รอดขององค์การรวมไปถึงการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในภาคอุตสาหกรรมนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารที่จะต้องเข้าใจและ

ยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้นเพื่อทำการกำหนดนโยบายและแผนงานที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้การทำงานในส่วนต่างๆ ขององค์การสามารถบรรลุเป้าหมายที่องค์การกำหนดไว้ได้อย่างสมบูรณ์ แต่ถ้าหากว่าผู้บริหารกำหนดนโยบายและแผนงานแล้วแต่พนักงานไม่ตอบสนองนโยบาย ความสำเร็จย่อมจะไม่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้บริหารในยุคปัจจุบันจึงต้องเปลี่ยนแปลงตนเองจากผู้ควบคุมมาเป็นที่ปรึกษาให้กับทีมทำงาน เพื่อให้ทุกคนในองค์การได้แสดงศักยภาพของตนเองออกมาอย่างเต็มที่โดยมีผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาและคอยผลักดันให้ทีมสามารถทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและผู้ร่วมงานต่างมีความพอใจในการทำงานนั้นๆ ทั้งหมดนี้ก็เพื่อการพัฒนาองค์การให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (กนกพร กระจ่างแสง, 2560)

จากแนวคิดข้างต้นได้มีนักวิชาการกล่าวถึงเรื่องทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ดังนี้ หลักการและแนวคิดของ Guzzo & Salas (1995) กล่าวว่าทีมงานในองค์การต่า ๆ จะเป็นกลุ่มบุคคลที่เข้ามารวมตัวกันและมีกิจกรรมร่วมกัน เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายเฉพาะตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น ทีมงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพ (Quality Improvement Team) ทีมงานผู้บริหาร (Management Team) ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะที่เป็นทั้งทางการ หรือเป็นทีมเฉพาะกิจที่สมาชิกจะแยกย้ายกันไปทำงานของตนเมื่อเสร็จภารกิจแล้วก็ตามการสร้างทีม (Team Building) หรือพัฒนาทีมหมายถึงกระบวนการทำกิจกรรมร่วมกัน เริ่มจากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลภายในกลุ่มเพื่อนำไปปรับเปลี่ยนและปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานอย่างเต็มที่ ทฤษฎีนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับองค์กรและทีมงานทุกประเภท ช่วยให้ทีมบรรลุเป้าหมาย เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในทีม (พัสวีพิชญ์ ศิลาสุวรรณ, 2562) รวมถึงหลักสาราณียธรรม 6 เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยสร้างและส่งเสริมการทำงานเป็นทีมให้เข้มแข็ง โดยเน้นการสร้าง ความเข้าใจ ความเมตตา ความสามัคคีและความยุติธรรม ในหมู่คณะ เมื่อสมาชิกในทีมยึดมั่นในหลักการเหล่านี้ก็จะสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ในที่สุด

จากหลักการทั้งหมดนี้การบริหารการทำงานเป็นทีมจำเป็นต้องอาศัยการร่วมมือโดยผู้บริหารต้องอาศัยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการในการทำงานร่วมกับบุคลกรทางการศึกษาได้แก่สาราณียธรรม 6 ซึ่งประกอบไปด้วยเมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการทำงานเป็นทีมในยุคปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการทำงานเป็นทีมช่วยให้สมาชิกหรือพนักงานของทีมทำงานร่วมกันเพื่อให้ทีมประสบความสำเร็จ ความร่วมมือนี้มักช่วยลดการซ้ำซ้อนในการทำงาน เพิ่มประสิทธิภาพและสร้างสภาพที่เหมาะสมสำหรับการสร้างผลลัพธ์ที่ดีที่สุด (Human soft, 2568) จึงต้องมีการวางแนวทางการในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมเพื่อให้องค์กรหรือสถานศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบไปจนถึงบรรลุเป้าหมายที่องค์กรได้ตั้งไว้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม กลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการวางแผนพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารที่นำหลักการเหล่านี้ไปใช้สามารถสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพสูงสู่การบรรลุเป้าหมาย และส่งเสริมสมาชิกในทีมให้ประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม กลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม กลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี จำนวน 154 คน และมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยด้วยการเปิดตาราง Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 108 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการเลือกแบบเจาะจงเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการทำงานเป็นทีมและเชี่ยวชาญด้านศาสนารวมจำนวน 7 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับสภาพการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหาร จากวารสาร ตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.05 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.989 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับาสภาพการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

3.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม กลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี สรุปผลการวิจัยดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นสภาพการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวม

สภาพการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี		n = กลุ่มตัวอย่าง 108 คน			
		ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1.	ด้านการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน	4.30	0.859	มาก	2
2.	ด้านการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่น	4.22	0.920	มาก	3
3.	ด้านการแบ่งหน้าที่และการทำงาน	4.19	0.994	มาก	4
4.	ด้านการสื่อสาร	4.30	0.907	มาก	1
ภาพรวม		**4.25**	**0.920**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 4 ด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านการสื่อสาร ด้านการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ด้านการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่น และด้านการแบ่งหน้าที่และการทำงาน ตามลำดับ

2. วิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม กลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

2.1 ด้านการแบ่งหน้าที่และการทำงาน พบว่า 1) แบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน โดยพิจารณาจากความถนัดและประสบการณ์ของแต่ละคน และระบุว่าเป็นการกระทำที่แสดงถึงความปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมงาน ซึ่งตรงกับหลักเมตตากายกรรมที่หมายถึงการแสดงออกทางกายด้วยความเมตตา 2) จัดประชุมเพื่อชี้แจงบทบาทและการสื่อสารเพื่อให้ทุกคนเข้าใจตรงกัน ซึ่งเป็นการใช้คำพูดที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ เป็นการพูดจาที่ดีมีเหตุผลและช่วยลดความขัดแย้ง ซึ่งเป็นแก่นสำคัญของเมตตาวจีกรรมเพราะการสื่อสารที่ดีจะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและทุกคนรู้สึกสบายใจ 3) การแบ่งหน้าที่ตามความถนัด ตามความคิดที่ปรารถนาดี มุ่งหวังให้ทุกคนในทีมได้ประโยชน์สูงสุด ซึ่งตรงกับเมตตามโนกรรม ความคิดที่เปี่ยมด้วยเมตตา 4) การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อมีปัญหาหรือติดขัดและการสร้างบรรยากาศที่ทุกคนกล้าที่จะขอและให้ความช่วยเหลือ ซึ่งตรงกับหลักสาธารณโภคีอย่างสมบูรณ์ 5) การสร้างเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจนและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกเริ่ม เพื่อให้ทุกคนยึดมั่นในแนวทางปฏิบัติเดียวกันซึ่งมีความสอดคล้องกับสีลสามัญญตา 6) สมาชิกเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองรวมถึงการเปิดโอกาสให้ ทุกคนมีส่วนร่วมในการระดมสมองตั้งแต่แรกเริ่มและมีการประสานงานที่ดี ตามหลักทิฏฐิสามัญญตาคือการมีความคิดเห็นและเป้าหมายที่ถูกต้องร่วมกัน

2.2 ด้านการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่น พบว่า 1) ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์และโปร่งใส เปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงออกถึงความชื่นชมในความสำเร็จของผู้อื่น เป็นการกระทำที่เต็มไปด้วยเมตตาจิตความปรารถนาดีที่ต้องการเห็นผู้อื่นเติบโตและเป็นส่วนหนึ่งของ

ความสำเร็จ 2) ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นอย่างจริงใจ ไม่ตัดสินและสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ตามความเมตตาวจีกรรม การพูดที่ประกอบด้วยเมตตา มุ่งหวังให้เกิดประโยชน์และสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน 3) สร้างบรรยากาศที่ทุกคนกล้าที่จะขอความช่วยเหลือและกล้าที่จะให้ความช่วยเหลือและให้การสนับสนุนกันและกันล้วนมาจากพื้นฐานของเมตตาจิตหรือจิตใจที่ปรารถนาดีต่อกัน 4) ความโปร่งใสในการทำงานและให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะนำไปสู่การแบ่งปันข้อมูลและผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมซึ่งสอดคล้องกับหลักสาธารณโภคีที่เน้นความเท่าเทียมและเป็นธรรม 5) ผู้นำปฏิบัติตนตามหลักการที่วางไว้ ตามหลักสีลสามัญญตา การมีระเบียบวินัยเสมอกันเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจให้แก่ทีม สีลสามัญญตา (การมีระเบียบวินัยเสมอกัน) 6) กระบวนการระดมสมองและสร้างฉันทามติจนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ตามทิฏฐิสามัญญตา การมีความเห็นชอบร่วมกันที่ทุกคนมีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน

2.3 ด้านการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน พบว่า 1) เปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมมีส่วนร่วมในการระดมสมองและแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกันเป็นการกระทำตามเมตตากายกรรม การกระทำที่ประกอบด้วยเมตตา 2) การสื่อสารที่โปร่งใสและสม่ำเสมอเพื่อชี้แจงเป้าหมายซึ่งล้วนเป็นการใช้คำพูดที่สร้างสรรค์และเต็มไปด้วยความปรารถนาดี ตามความเมตตาวจีกรรม การพูดที่ประกอบด้วยเมตตา 3) ผู้นำมีเป้าหมายที่ชัดเจนและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาทีมโดยรวมย่อมต้องเริ่มต้นจากเจตนาที่ดีมีเมตตาจิตตามคิดที่ประกอบด้วยเมตตา 4) กำหนดเป้าหมายแบ่งปันข้อมูลและทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ทำให้สมาชิกทุกคนรู้สึกได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม 5) ผู้นำยึดมั่นในหลักการและจรรยาบรรณร่วมกันทำให้ทุกคนปฏิบัติตนอยู่ในกรอบเดียวกัน ตามหลักสีลสามัญญตา การรักษาระเบียบวินัยเสมอกัน 6) เป้าหมายที่ชัดเจนและทุกคนยอมรับร่วมกันรวมถึงการที่ทีมมีการทบทวนและเรียนรู้จากความผิดพลาดร่วมกัน ตามทิฏฐิสามัญญตาการมีทิฏฐิเสมอกัน

3. แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม กลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี ดังนี้

3.1 ด้านการแบ่งหน้าที่และการทำงาน ได้แก่ 1) แบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน โดยพิจารณาจากความถนัดและประสบการณ์ของแต่ละคนและระบุว่าเป็นการกระทำที่แสดงถึงความปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมงาน ซึ่งตรงกับหลักเมตตากายกรรมที่หมายถึงการแสดงออกทางกายด้วยความเมตตา 2) จัดประชุมเพื่อชี้แจงบทบาทและการสื่อสารเพื่อให้ทุกคนเข้าใจตรงกัน ซึ่งเป็นการใช้คำพูดที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์เป็นการพูดจาที่ดีมีเหตุผลและช่วยลดความขัดแย้ง ซึ่งเป็นแก่นสำคัญของเมตตาวจีกรรมเพราะการสื่อสารที่ดีจะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและทุกคนรู้สึกสบายใจ 3) การแบ่งหน้าที่ตามความถนัด ตามความคิดที่ปรารถนาดี มุ่งหวังให้ทุกคนในทีมได้ประโยชน์สูงสุดซึ่งตรงกับเมตตามโนกรรม ความคิดที่เปี่ยมด้วยเมตตา 4) การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อมีปัญหาหรือติดขัดและการสร้างบรรยากาศที่ทุกคนกล้าที่จะขอและให้ความช่วยเหลือซึ่งตรงกับหลักสาธารณโภคีอย่างสมบูรณ์ 5) การสร้างเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจนและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกเริ่ม เพื่อให้ทุกคนยึดมั่นในแนวทางปฏิบัติเดียวกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับสีลสามัญญตา 6) สมาชิกเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองรวมถึงการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการระดมสมองตั้งแต่แรกเริ่มและมีการประสานงานที่ดีตามหลักทิฏฐิสามัญญตา คือการมีความคิดเห็นและเป้าหมายที่ถูกต้องร่วมกัน

3.2 ด้านการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่น ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์และโปร่งใส เปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงออกถึงความชื่นชมในความสำเร็จของผู้อื่น

เป็นการกระทำที่เต็มไปด้วยเมตตาจิต ความปรารถนาดี ที่ต้องการเห็นผู้อื่นเติบโตและเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ 2) ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นอย่างจริงใจไม่ตัดสินและสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ตามความเมตตาวจีกรรม การพูดที่ประกอบด้วยเมตตามุ่งหวังให้เกิดประโยชน์และสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน 3) สร้างบรรยากาศที่ทุกคนกล้าที่จะขอความช่วยเหลือและกล้าที่จะให้ความช่วยเหลือ และให้การสนับสนุนกันและกันล้วนมาจากพื้นฐานของ เมตตาจิตหรือจิตใจที่ปรารถนาดีต่อกัน 4) ความโปร่งใสในการทำงานและให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะนำไปสู่การแบ่งปันข้อมูลและผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักสาธารณโภคีที่เน้นความเท่าเทียมและเป็นธรรม 5) ผู้นำปฏิบัติตนตามหลักการที่วางไว้ ตามหลักสีลสามัญญตา การมีระเบียบวินัยเสมอกันเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจให้แก่ทีม สีลสามัญญตา (การมีระเบียบวินัยเสมอกัน) 6) กระบวนการระดมสมองและสร้างฉันทามติจนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันตามทิฏฐิสามัญญตา การมีความเห็นชอบร่วมกันที่ทุกคนมีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน

3.3 ด้านการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ได้แก่ 1) เปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมมีส่วนร่วมในการระดมสมองและแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกันเป็นการกระทำตามเมตตากายกรรม การกระทำที่ประกอบด้วยเมตตา 2) การสื่อสารที่โปร่งใสและสม่ำเสมอเพื่อชี้แจงเป้าหมาย ซึ่งล้วนเป็นการใช้คำพูดที่สร้างสรรค์และเต็มไปด้วยความปรารถนาดีตามความเมตตาวจีกรรมการพูดที่ประกอบด้วยเมตตา 3) ผู้นำมีเป้าหมายที่ชัดเจนและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาทีมโดยรวมย่อมต้องเริ่มต้นจากเจตนาที่ดีมี เมตตาจิตตามคิดที่ประกอบด้วยเมตตา 4) กำหนดเป้าหมายแบ่งปันข้อมูลและทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ทำให้สมาชิกทุกคนรู้สึกได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม 5) ผู้นำยึดมั่นในหลักการและจรรยาบรรณร่วมกันทำให้ทุกคนปฏิบัติตนอยู่ในกรอบเดียวกันตามหลักสีลสามัญญตา การรักษาระเบียบวินัยเสมอกัน 6) เป้าหมายที่ชัดเจนและทุกคนยอมรับร่วมกันรวมถึงทีมมีการทบทวนและเรียนรู้จากความผิดพลาดร่วมกันตามทิฏฐิสามัญญตา การมีทิฏฐิเสมอกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 4 ด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านการสื่อสาร ด้านการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ด้านการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่น และด้านการแบ่งหน้าที่และการทำงาน ตามลำดับ ผลการวิจัยในภาพรวมที่อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า กลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดงมีระบบบริหารจัดการที่มีเสถียรภาพ การพัฒนาในระยะต่อไปควรเน้นไปที่การปรับสมดุลโดยใช้ฐานการสื่อสารและเป้าหมายที่แข็งแกร่งอยู่แล้ว มาเป็นตัวขับเคลื่อนให้การแบ่งหน้าที่มีความชัดเจนและคล่องตัวมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ถึงขีดสุด ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดงมีวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมที่แข็งแกร่ง โดยเฉพาะด้านการสื่อสาร (จุดแข็งอันดับ 1) เป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญที่สุดซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการเปิดรับฟังและการกระจายข้อมูลที่ทั่วถึงในยุคที่งานบริหารมีความซับซ้อน การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพคือหัวใจที่ทำให้ทีมมีความเข้าใจที่ตรงกันและลดความขัดแย้งในการทำงานได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทัตตา ภักดีเรือง (2566) ที่พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนบ้านคลองวาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย

ดังนี้ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าหมาย ด้านภาวะผู้นำที่เหมาะสม ด้านการติดต่อสื่อสารที่ดีด้านความสนับสนุนและความขัดแย้ง ด้านการตรวจสอบทบทวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ด้านสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่ม ด้านบทบาทต่างๆ ที่สมดุล ด้านการสนับสนุนและไว้วางใจกัน และด้านกระบวนการทำงานที่ถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับการวิจัยของอธิกุล กุลนรัตน์ (2566) ที่พบว่า การทำงานเป็นทีมและประสิทธิผลการบริหารทั่วไปของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และการพัฒนาการทำงานเป็นทีมกับประสิทธิผลการบริหารทั่วไปในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม ด้านที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงกับประสิทธิผลการบริหารทั่วไปของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม มี 5 ด้าน คือ 1) ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผยระหว่างทีมงาน 2) ด้านการมีส่วนร่วมของทีมงาน 3) ด้านการกำหนดเป้าหมายของทีมงาน 4) ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างทีมงาน 5) ด้านการยอมรับนับถือซึ่งกันและกันของทีมงาน

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการแบ่งหน้าที่และการทำงาน เน้นการมอบหมายงานตามความถนัดเพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีทิศทาง 2) ด้านการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่น เน้นความซื่อสัตย์ โปร่งใส รับฟังและให้เกียรติกัน 3) ด้านการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เน้นส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างและขับเคลื่อนเป้าหมายร่วมกัน ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงการบริหารเชิงพุทธบูรณาการที่นำหลักสาราณียธรรม (ธรรมอันเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี) มาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์กร ซึ่งวิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารชุดนี้ ถือเป็นการบริหารที่ "นำใจนำงาน" โดยใช้หลักสาราณียธรรมเป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงคน งาน และเป้าหมายเข้าด้วยกัน ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมไม่เพียงแต่มีประสิทธิภาพในแง่ของผลลัพธ์เท่านั้น แต่ยังสร้างความเข้มแข็งในมิติของความสัมพันธ์ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ทีมสามารถดำเนินงานไปได้อย่างยั่งยืนและไร้รอยต่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมาริสา มุกดาดวง (2566) ที่พบว่า วิธีการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามหลักสาราณียธรรม 6 มีวิธีการดังนี้ 1) ด้านการไว้วางใจซึ่งกัน ครูมีการสร้างสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความไว้วางใจต่อกันเข้าไปช่วยด้วยกำลังกายมีไมตรีจิตต่อกันทางวาจาด้วยปรารถนาดีต่อกัน ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ปฏิบัติให้มีความบริสุทธิ์ให้เกียรติต่อความคิดของเพื่อนร่วมงาน 2) ด้านการสื่อสาร มีบุคลิกภาพที่ดีมีการสื่อสารดี ด้วยวาจาสุภาพมีความน่าเชื่อถือมีความรักต่อกัน รู้จักแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ ประพฤติดีงามและมีทัศนคติของตัวให้เข้ากับคนหมู่มาก 3) ด้านเป้าหมายของทีม ครูควรร่วมกันวางแผนการทำงานด้วยความเต็มใจให้ความเคารพนับถือกัน รับฟังความคิดเห็นของทีมงานของสมาชิกในทีม 4) ด้านการยอมรับนับถือ การสร้างการยอมรับนับถือต้องเริ่มจากการนับถือกันด้วย ร่วมกันพูดคุยกันเพื่อแก้ปัญหาที่ให้การยอมรับหัวหน้าทีมและร่วมสุขร่วมทุกข์กันด้วยกัน 5) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ควรเข้าไปสร้างความสัมพันธ์ทางกายที่ดีกับสมาชิกกับเพื่อนด้วยความเต็มใจสานสัมพันธ์อันดีและเชื่อมั่น

3. การเสนอแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย (1) ด้านการแบ่งหน้าที่และการทำงาน เน้นมอบหมายงานตามความถนัด โดยใช้หลักเมตตากายกรรม วจีกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทิฏฐิสามัญญตา เพื่อการสื่อสารและสร้างเป้าหมายร่วมที่ชัดเจน (2) ด้านการสร้างความไว้วางใจ ใช้หลักเมตตา 3 ประการ สาธารณโภคี และสีลสามัญญตา เพื่อ

บริหารงานอย่างโปร่งใสและเป็นแบบอย่างที่ดี และ (3) ด้านการกำหนดเป้าหมาย เน้นให้ทีมมีส่วนร่วมผ่านหลักเมตตา 3 ประการ สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทิฏฐิสามัญญตา เพื่อแบ่งปันข้อมูลและสร้างทิศทางการทำงานที่ทุกคนยอมรับร่วมกัน ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารโดยใช้คุณธรรมเป็นฐานโดยการนำหลักสาราณียธรรม 6 มาเป็นกรอบแนวคิดในการจัดระบบการทำงานอย่างมีลำดับ แนวทางการพัฒนานี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารไม่ได้เพียงแค่บริหารงานแต่กำลังบริหารความสัมพันธ์ผ่านหลักธรรมที่เน้นความเห็นอกเห็นใจ ความเท่าเทียม และการสร้างฉันทามติ การนำสาราณียธรรม 6 มาปรับใช้อย่างเป็นระบบเช่นนี้จะช่วยให้องค์กรเปลี่ยนจากกลุ่มคนที่ทำงานร่วมกันกลายเป็นทีมที่มีความเป็นเอกภาพซึ่งมีความแข็งแกร่งทั้งในด้านประสิทธิภาพการผลิตและด้านจิตใจของผู้ร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา พิมพ์สุข (2556) ที่พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โรงเรียนในเขตพื้นที่ อำเภอเมืองขอนแก่น สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ควรส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีในสถานศึกษาโดยเฉพาะการเคารพซึ่งกันและกัน ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันและกัน ความสามัคคี ความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สร้างขวัญและกำลังใจ การแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อหน้าที่ช่วยเหลือผู้ร่วมงานด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ในการทำงานร่วมกันในสถานศึกษา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงและพัฒนาการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของรพีพร อ่อนชัย, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และพระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต (2567) ที่พบว่า แนวทางการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมบุคลากรตามหลักพุทธธรรม (สาราณียธรรม 6) ประกอบด้วย 1) เมตตากายกรรม การประพฤติปฏิบัติดีเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดี และมีความรู้สึกที่ดีกับทีมงานทุกคน 2) เมตตาวจีกรรม ตั้งสัตย์วาจาว่าการสื่อสารด้วยพูดที่สร้างสรรค์ในทีมช่วยให้สำเร็จในการทำงานอย่างดียิ่งขึ้น 3) เมตตามโนกรรม การมีจิตใจที่โอบอ้อมอารี 4) สาธารณโภคิตา การแบ่งปันลาภที่ได้มากับทีมงาน 5) สีลสามัญญตา การรักษาศีลบริสุทธิ์ในทีมงานคือ การมีจิตใจที่เป็นกุศลในทีมงานเพื่อให้มีคุณธรรม 6) ทิฏฐิสามัญญตา มีความเห็นร่วมกันกับทีมงาน เป็นสิ่งที่สำคัญในการสร้างความสามัคคีในทีมงาน สอดคล้องกับการวิจัยของศุภลักษณ์ เดชรักษา, ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ และสุเวศ กลับศรี (2569) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามหลักสาราณียธรรม 6 มีการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ เพื่อกำหนดทิศทางและสร้างความเข้าใจร่วมกัน สื่อสารและสำรวจข้อมูลด้วยเจตนาที่ดี ส่งเสริมความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 2) การวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดทิศทางการดำเนินงาน สื่อสารและเสริมสร้างความเข้าใจ เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวางกรอบมาตรฐานให้การดำเนินงานเป็นระบบ ส่งเสริมและสนับสนุนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ด้วยความเมตตาและพัฒนาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 3) การปฏิบัติการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ด้วยการเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจร่วมกัน ดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนรู้อย่างกัลยาณมิตร บันทึกและจัดเก็บข้อมูลเป็นระบบ สรุปผลและสะท้อนข้อมูลย้อนกลับด้วยความปรารถนาดี 4) การประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนรู้ โดยการตรวจสอบ ประเมินผล จัดทำรายงานสรุปผลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกันวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาการนิเทศการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการวิจัยของพระมหาพัฒนา วฑฺฒนญาโณ (มาตสีหา) (2564) ที่พบว่า แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ควรส่งเสริมดังนี้ 1) ด้านสรรหาบุคลากร ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบาย โครงสร้างงานให้เป็นไปในแนวเดียวกัน มีการประชุมวางแผนร่วมกัน วางอัตรากำลังคนให้เหมาะสม

กับงาน 2) การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติหน้าที่ ผู้บริหารควรแต่งตั้งให้บุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ตามความรู้ความสามารถ และจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม 3) การพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารควรมีการนิเทศติดตามผลการดำเนินงาน บันทึกการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการหลังการนิเทศ จัดโอกาสให้บุคลากรได้เข้ารับการอบรม การศึกษาดูงาน และสนับสนุนการจัดทำผลงานทางวิชาการ 4) การธำรงรักษาบุคลากร ผู้บริหารการพิจารณาความดีความชอบและสวัสดิการต่างๆของบุคลากรอย่างโปร่งใส ชื่นชมและให้กำลังใจแก่บุคคลที่ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ จักต้องมีความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี 5) การประเมินผลการปฏิบัติงาน ผู้บริหารต้องประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรทุกคนอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินผลปฏิบัติงาน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารตามหลักสาราณียธรรม 6 กลุ่มโรงเรียนสหวิหารแดง จังหวัดสระบุรี สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ด้านการแบ่งหน้าที่และการทำงาน ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและความเป็นมิตร โดยการให้ความเคารพในหน้าที่ของแต่ละบุคคล และมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัด เพื่อให้ทุกคนรู้สึกมีคุณค่าและอยากทำงานอย่างเต็มที่ การแบ่งหน้าที่และการทำงานร่วมกันต้องอยู่บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบร่วมกัน ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความยุติธรรมในหมู่คณะ ในการทำงานผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ทีมงานได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและวางแผนการทำงานร่วมกัน การรับฟังความเห็นที่หลากหลายจะช่วยให้การแบ่งหน้าที่มีความชัดเจนและเป็นที่ยอมรับของทุกคนในทีม

2. ด้านการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่น การแสดงออกทางกายด้วยความหวังดี เช่น การช่วยเหลืองานโดยไม่หวังผลตอบแทน การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้จะสร้างความรู้สึกว่าทุกคนเป็นมิตรและพร้อมช่วยเหลือกัน ทำให้เกิดความไว้วางใจ การใช้คำพูดที่สุภาพ ไพเราะ และให้กำลังใจ การพูดความจริงด้วยความปรารถนาดี และการสื่อสารอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา จะช่วยลดความเข้าใจผิดและสร้างความเชื่อมั่นว่าทุกคนมีความจริงใจต่อกัน การคิดดีต่อเพื่อนร่วมงาน ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขและความก้าวหน้า และมองข้ามข้อผิดพลาดเล็ก ๆ น้อย ๆ ของผู้อื่น การมีทัศนคติที่ดีต่อกันเช่นนี้จะทำให้เกิดความสบายใจในการทำงานร่วมกันและเชื่อมั่นในเจตนาที่ดีของแต่ละคน การมีระเบียบวินัยและปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของกฎระเบียบขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ การมีความซื่อสัตย์สุจริต และไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม พฤติกรรมที่คงเส้นคงวาและซื่อตรงนี้จะสร้างความเชื่อถือและเป็นแบบอย่างที่ดี

3. ด้านการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องสื่อสารเป้าหมายของทีมให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย และใช้ภาษาเชิงบวก เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและซักถามเกี่ยวกับเป้าหมายอย่างเท่าเทียมกัน ผู้บริหารควรร่วมกับทีมในการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สอดคล้องกัน ผู้บริหารควรแบ่งปันข้อมูลที่จำเป็นและเกี่ยวข้องกับการทำงานให้สมาชิกทุกคนอย่างทั่วถึง เพื่อให้ทุกคนเข้าใจเป้าหมายในทิศทางเดียวกัน ผู้บริหารควรส่งเสริมการประชุมที่เปิดกว้างและให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น แม้จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ผู้บริหารควรเคารพและยอมรับความเห็นของผู้อื่นเพื่อหาจุดร่วม สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยสามารถนำไปพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะในการทำงานเป็นทีมตามหลักสาราณียธรรม 6 ให้แก่ผู้บริหารโดยมุ่งเน้นไปที่การฝึกปฏิบัติจริงและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้เกิดการแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 จากผลการวิจัยสามารถนำหลักสาราณียธรรม 6 ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ความสามัคคี และความเคารพซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้บริหาร เพื่อให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่เป็นบวกและเอื้อต่อการพัฒนา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยไปยังกลุ่มผู้บริหารในสถานศึกษาอื่นๆ เช่น ผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา หรือแม้แต่สถาบันอุดมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบและศึกษาความแตกต่างของแนวทางในการนำหลักสาราณียธรรมไปใช้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและสามารถสร้างเป็นแนวทางที่เป็นสากลมากขึ้นโดยอาจพิจารณาจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่

2.2 ควรวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการนำหลักสาราณียธรรมไปใช้กับผลลัพธ์ขององค์กร เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ หรือความพึงพอใจของบุคลากรในโรงเรียน เพื่อยืนยันว่าการใช้หลักการนี้ส่งผลดีต่อองค์กรจริง

เอกสารอ้างอิง

กนกพร กระจ่างแสง, เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และนลินณัฐ ดีสวัสดิ์. (2560). บทบาทของผู้บริหารกับการสร้างทีมงานในการพัฒนาองค์การ. Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University, 11(26), 156–161.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

กาญจนา พิมพ์สุข. (2556). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาพัฒนา วฑฺฒนญาโณ (มาตสีหา). (2564). แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัสวีพิชญ์ ศิลาสุวรรณ. (2562). การทำงานเป็นทีมของของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

มาริสา มุกดาดวง. (2566). แนวทางการพัฒนาการทางานเป็นทีมตามหลักสาราณียธรรม 6 ของครูกลุ่มโรงเรียนวังคชสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รพีพร อ่อนชัย, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และพระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต. (2567). แนวทางการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมบุคลากรตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 5(3), 29–41.

ศุภลักษณ์ เดชรักษา, ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ และสุเวศ กลับศรี. (2569). การพัฒนาการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของเครือข่ายสถานศึกษาวิจิตรอันดามัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 13(1), 403–415.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2567). ภาวะผู้นำ. แหล่งที่มา https://www.lifestudies.net สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2567.

สุทัตตา ภักดีเรือง. (2566). การทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนบ้านคลองวาฬ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อธิกุล กุลนรัตน์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับประสิทธิผลการบริหารทั่วไปของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

Human Soft. (2568). กลยุทธ์ 5C สู่การทำงานเป็นทีมที่ทุกองค์กรควรมี. แหล่งที่มา https://www.humansoft.co.th/th/blog/5c-teamwork สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2568.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Psycholological measurement, 30(3), 607–610.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร

GUIDELINES FOR DEVELOPING TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS BASED ON THE FOUR NOBLE TRUTHS IN THE THONBURI SCHOOL GROUP IN BANGKOK

[1]พระมหาวิเชษฐ์ อธิเชฏฺโฐ (สุโข) PhramahaVizes Abhijatdo (Sukho)
[2]สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai [3]ณัชชา อมราภรณ์ Natcha Amaraporn
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: vizes2001@gmail.com

Article Received: April 24, 2026. Revised: June 26, 2026. Accepted: June 29, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 260 คนวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติแบบบรรยาย คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 เป็นการดำเนินการผ่านการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เข้ากับกระบวนการบริหารจัดการเพื่อยกระดับภาวะผู้นำ 5 ด้าน ได้แก่ การสร้างบารมี การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา และการให้รางวัลตามสถานการณ์ และ 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับศักยภาพผู้นำในการกระตุ้นและปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ตาม ให้เกิดความร่วมมือบรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กร โดยบูรณาการกลไกการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 เข้ากับเป้าหมายการพัฒนาภาวะผู้นำ 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) การใช้กลไกตามหลักอริยสัจ 4 เริ่มจากการตระหนักรู้ปัญหาและการเปลี่ยนแปลง (ทุกข์) วิเคราะห์สาเหตุเพื่อประเมินระดับความจำเป็นในการพัฒนา (สมุทัย) ดำเนินการแก้ไขปัญหาให้หมดไป (นิโรธ) และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางรับมือทั้งในปัจจุบันและอนาคต (มรรค) (2) การยกระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5 ด้าน มุ่งเน้นให้ผู้บริหาร สร้างบารมีผ่านการเป็นแบบอย่างที่ดีและมีคุณธรรม สร้างแรงบันดาลใจและคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคลเพื่อกระตุ้นความมุ่งมั่นจากภายในโดยไม่บังคับ กระตุ้นทางปัญญาเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และการให้รางวัลตามสถานการณ์เพื่อเสริมแรงพฤติกรรมที่พึงประสงค์และกระตุ้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหาร, หลักอริยสัจ 4

Abstract

This research aims to 1) study the level of transformational leadership among school administrators, 2) study methods for developing transformational leadership among school administrators based on the Four Noble Truths, and 3) propose guidelines for developing transformational leadership among school administrators based on the Four Noble Truths. The research employed a mixed-methods research design, with quantitative research using questionnaires administered to the population of 260 participants, analyzed using descriptive statistics (percentage, frequency, mean, standard deviation), and qualitative data collected through interviews with 7 key informants, analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: 1) The overall and individual (all four aspects) levels of transformational leadership among school administrators in Thonburi, Bangkok, were high; 2) The methods for developing transformational leadership among school administrators based on the Four Noble Truths were implemented through the application of the Four Noble Truths to the management process to enhance leadership in five areas: charisma building, inspiration building, individual awareness, intellectual stimulation, and situational reward; and 3) The guidelines for developing transformational leadership among school administrators based on the Four Noble Truths were a systematic approach to enhancing leadership potential in motivating and transforming followers' attitudes to foster collaboration toward achieving the organization's goals. The problem-solving mechanism based on the Four Noble Truths was integrated with the five leadership development goals: (1) Utilizing the Four Noble Truths mechanism, starting with recognizing problems and changes (Dukkha), analyzing causes to assess the need for development (Samudaya), taking action to eliminate the problem (Nirodha), and analyzing information to determine approaches to address both the present and the future (Magga); (2) Elevating transformational leadership in five areas, focusing on enabling school administrators to build charisma through positive role models and virtuous conduct, inspiring and considering individual needs to motivate inner drive without coercion, stimulating intellectual development to promote analytical thinking and the creation of new knowledge, and providing situational rewards to reinforce desirable behaviors and encourage continuous improvement.

Keywords: Transformational Leadership, School Administrators, Four Noble Truths

บทนำ

โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงหลายๆ ด้านการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้สร้างความโกลาหลวุ่นวายให้กับโลกและมวลมนุษยชาติอย่างหนักหน่วงทุกด้านไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจสังคม การเมือง รวมไปถึงวิถีชีวิตของผู้คน ส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจการเมือง การเป็นอยู่ของประชาชนและการศึกษาโดยตรงนับว่าไวรัสโคโรนา ฝันร้ายของเศรษฐกิจโลกการ แพร่ระบาดของไวรัสตัวนี้รุนแรง รวดเร็ว ขยายวงกว้างกว่าที่มวลมนุษยชาติจะคาดการณ์ไว้จึงส่งผลกระทบอันใหญ่หลวงจนถึงมาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม (สุพริศร์ สุวรรณิก, 2563) และมาตรการเร่งด่วนที่รัฐบาลหลายประเทศใช้เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส คือ มาตรการกึ่งปิดเมือง มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม โรงเรียนต้องถูกปิดการเรียนการสอนไปด้วยเพื่อลดช่องทางการแพร่เชื้อไวรัส ปิดการเรียนการสอนส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่เสียโอกาสในการเรียนรู้เนื่องจากไม่มีรายได้มากพอที่จะนำมาใช้สนับสนุน การเรียนของบุตรหลานเพิ่มเติมที่ร้ายแรงที่สุดการปิดการเรียนการสอนโรงเรียนอาจผลักให้นักเรียน กลุ่มนี้หลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียต่อชีวิตเด็กในระยะยาว ดังนั้น สิ่งที่จำเป็น คือการวางแนวทางเปิดการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กได้ไปโรงเรียนอีกครั้งและให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ควบคู่กับการใช้มาตรการด้านสาธารณสุขมาตรการทางสังคมอย่างเคร่งครัดในโรงเรียน (พงศ์ทัศ วนิชานันท์, 2563) โดยเฉพาะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เพื่อรองรับการกระจายอำนาจหรือ การเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสังคมปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับทศวรรษใหม่ของการปฏิรูปการศึกษา แนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นให้ผู้บริหารสร้างองค์ความรู้ใหม่ปรับเปลี่ยนโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรด้วยกระบวนการที่หลากหลายยืดหยุ่นตามสถานการณ์ โดยมุ่งเน้นให้ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันจะส่งผลสัมฤทธิ์ถึงผู้เรียนที่เป็นผลลัพธ์ที่สำคัญสูงสุดในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมตั้งอยู่บนหลักของเหตุและผลสิ่งใดก็ตามทั้งการเรียนการสอน การดำเนินชีวิต การแก้ปัญหาต่างๆ ต้องอาศัยกระบวนการแห่งปัญญาที่ต้องคิดหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นไปเพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา โดยเฉพาะหัวใจคำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ที่อริยสัจ 4 ประการ คือทุกข์ การเกิดขึ้น สมุทัย สาเหตุแห่งทุกข์ นิโรธ ความดับทุกข์และมรรคทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์ทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า อริยสัจ 4 คือความรู้ที่บ่งบอกให้เห็นชัดว่าอะไรเป็นอะไรนั่นเอง เรื่องความอยากนั้นบอกให้รู้ว่า เมื่อไปเล่นกับมันจึงเป็นความทุกข์ใจขึ้นมาเราก็ยังขืนไปเล่นกับความยากจนเต็มไปด้วยความทุกข์นี่แหละเป็นความโง่เขลาที่ไม่รู้ อะไรเป็นอะไรตามที่เป็นจริงจึงปฏิบัติผิดทุกอย่างมีถูกบ้างก็เล็กน้อยเกินไปและมักจะถูกตามความหมายของคนที่มีกิเลสตัณหาซึ่งถือกันว่าถ้าได้อะไรมาตรงตามความต้องการของตนก็จัดว่าเป็นการปฏิบัติถูกอย่างนี้ทางธรรมไม่ถือว่าถูกเลย ในทางพระพุทธศาสนาเห็นว่ากระบวนการเรียนรู้หลัก อริยสัจ 4 พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงกระบวนการเกิดและกระบวนการเรียนรู้ของการดับของทุกข์ ซึ่งเป็นกระบวนความสัมพันธ์ของเหตุและผล ทั้งในกระบวนการเกิดและกระบวนการดับของทุกข์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546) หากมีการนำมาบูรณาการกับภาวะผู้นำเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีแบ่งการวิจัยทั้งหมด 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาจากการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย : แจกแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ประชากร: ครู จำนวน 260 คน ศึกษาจากประชากรทั้งหมด

เครื่องมือ: แบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล : แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์โดยใช้ ค่าร้อยละ และค่าความถี่ และตอนที่ 2 วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอน ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย : ศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ : จำนวน 7 คน โดยใช้เทคนิคการเลือกแบบเจาะจงกำหนด เกณฑ์ในการคัดเลือก

เครื่องมือ: แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล: วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยการศึกษาและสังเคราะห์ข้อค้นพบจากผลการวิจัยตามขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 และนำเสนอโดยมีรายละเอียด ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย: ศึกษาและสังเคราะห์ข้อค้นพบจากผลการวิจัยตามขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 และเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4

แหล่งข้อมูล: 1) อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก 2) อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม 3) ผู้วิจัย และข้อค้นพบจากผลการวิจัยตามขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2

เครื่องมือ: แบบศึกษาเอกสาร (Document Study)

การวิเคราะห์: วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการบริหารแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร 5 ด้าน

ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร		ระดับความคิดเห็น			
		μ	σ	แปลผล	อันดับ
1.	ด้านการสร้างบารมี	4.06	0.58	มาก	4
2.	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.19	0.56	มาก	5
3.	ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล	4.02	0.64	มาก	2
4.	ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.07	0.59	มาก	1
5.	ด้านการให้รางวัลตามสถานการณ์	4.09	0.49	มาก	3
ภาพรวม		**3.95**	**0.45**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก ได้แก่ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล ด้านการให้รางวัลตามสถานการณ์ ด้านการสร้างบารมี และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ

2. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร ดังนี้

วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร ดำเนินการผ่านการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เข้ากับกระบวนการบริหารจัดการเพื่อยกระดับภาวะผู้นำ 5 ด้าน ได้แก่ การสร้างบารมี การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา และการให้รางวัลตามสถานการณ์ โดยใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 1) ทุกข์ การกำหนดรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก 2) สมุทัย การวิเคราะห์สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงและประเมินระดับความจำเป็นในการพัฒนาตนเองเพื่อให้เท่าทันสถานการณ์ 3) นิโรธ การกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาและพัฒนาภาวะผู้นำไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้นเพื่อให้ปัญหาหมดไป 4) มรรค การวางแนวทางปฏิบัติและการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อเตรียมรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นแนวทางการพัฒนาเป็นการกำหนดวิธีการและมาตรการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาศัยการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหา เพื่อยกระดับความสามารถของผู้นำในการกระตุ้นและปรับเปลี่ยนศักยภาพ ค่านิยม และทัศนคติของผู้ตาม ให้เกิดความร่วมมือร่วมใจบรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กร โดยบูรณาการทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5 ด้าน เข้ากับกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ดังนี้

3.1 กระบวนการดำเนินงานตามหลักอริยสัจ 4 (กลไกการแก้ปัญหาและพัฒนา) 1) ทุกข์ ผู้บริหารต้องกำหนดรู้ปัญหาในการบริหารจัดการ และตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน 2) สมุทัย วิเคราะห์หาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง เพื่อประเมินว่าตนเองมีความจำเป็นต้องพัฒนาในระดับใดให้เท่าทันต่อสถานการณ์ 3) นิโรธ ดำเนินกระบวนการแก้ปัญหาและพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงให้หมดสิ้นไป 4) มรรค วิเคราะห์สถานการณ์และรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาทั้งที่เกิดขึ้นแล้วและที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต

3.2 การยกระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5 ด้าน (เป้าหมายการพัฒนา) แนวทางปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงผู้ตามอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) การสร้างบารมี ผู้บริหารต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม มีวิสัยทัศน์ชัดเจน ร่วมรับความเสี่ยง และไม่ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตน เพื่อสร้างความเคารพศรัทธาและความไว้วางใจ 2) การสร้างแรงบันดาลใจและการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล เน้นการกระตุ้นพลัง ความหวัง และเป้าหมายจากภายในใจของผู้ตาม ให้เกิดความรู้สึกอยากลงมือทำและพัฒนาตนเองในทางที่ดีขึ้นโดยปราศจากการบังคับ3) การกระตุ้นทางปัญญา เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้ตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิด วิเคราะห์ และสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และ 4) การให้รางวัลตามสถานการณ์ มอบรางวัลและเสริมแรงอย่างเหมาะสมกับบริบท เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก ได้แก่ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล ด้านการให้รางวัลตามสถานการณ์ ด้านการสร้างบารมี และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนธนบุรีมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เข้มแข็งในภาพรวม โดยการที่ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนธนบุรีมีความเข้าใจและสามารถนำหลักการภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและบรรยากาศในองค์กร สอดคล้องกับการวิจัยของจิตรา ทรัพย์โฉม (2556) ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและ ครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของนิศา วงษ์สุวรรณ์ (2556) ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของอรัญญา โตค้างพลู (2556) ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเป็นผู้กระตุ้นให้ใช้ สติปัญญา ด้านการเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ ด้านการเป็นผู้มีบารมี และด้านการเป็นผู้มีสร้าง ความสัมพันธ์กับผู้ตาม เป็นรายบุคคล และสอดคล้องกับ Kouzes and Posner (1993) ได้อธิบายความหมายของพฤติกรรมผู้นำที่สอดคล้องกับการกระตุ้น การใช้ปัญญาว่าหมายถึงการแสวงหาโอกาสและกระบวนการที่ท้าทายโดยผู้นำเป็นผู้

ที่ยอมรับและปฏิบัติ หรือดำเนินการอย่างท้าทาย กล้าเสี่ยงในการทดลองเปลี่ยนแปลง สิ่งใหม่ ค้นหาระบบขยายความคิดหรือหาแนวทางใหม่ๆ ที่ดีกว่าเดิมในการดำเนินการ โดยมีการกระตุ้นและเสริมแรงจูงใจภายในของตนให้เกิดความรู้สึกท้าทายต่อการคิดค้นสิ่งใหม่หรือเปิดรับสิ่งใหม่จากภายนอกเข้ามาปรับปรุงในองค์การอย่างสม่ำเสมอให้โอกาสในการปฏิบัติงานรวมถึงพฤติกรรมการเรียนรู้สิ่งใหม่จากความผิดพลาดที่ผ่านมาเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาในงาน เป็นปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ

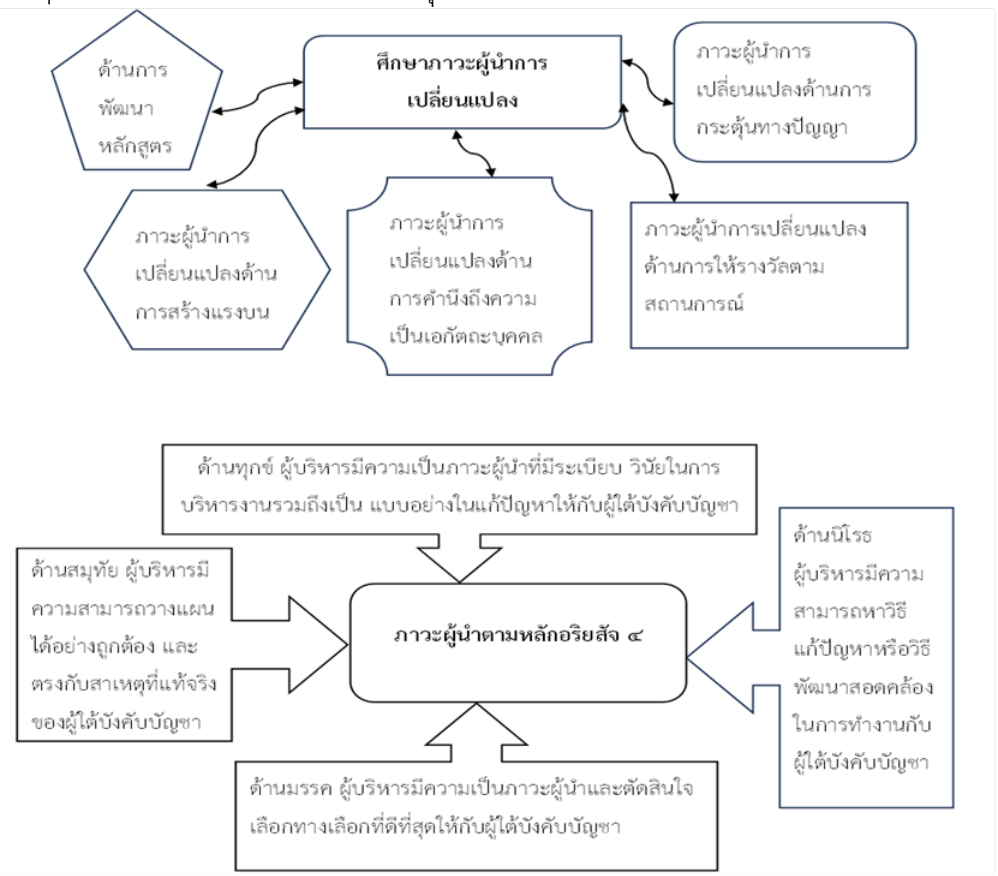
2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 เป็นการดำเนินการผ่านการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เข้ากับกระบวนการบริหารจัดการเพื่อยกระดับภาวะผู้นำ 5 ด้าน ได้แก่ การสร้างบารมี การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา และการให้รางวัลตามสถานการณ์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การนำหลักอริยสัจ 4 มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาภาวะผู้นำ เป็นการผสานระหว่างพุทธศาสตร์และการจัดการสมัยใหม่ เป็นกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เพราะหลักอริยสัจ 4 ไม่ได้เป็นเพียงหลักธรรม แต่ทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดเชิงบริหารที่ช่วยให้ผู้บริหารมองเห็นปัญหา (ทุกข์) เข้าใจเหตุแห่งปัญหา (สมุทัย) กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน (นิโรธ) และวางแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืน (มรรค) เพื่อยกระดับภาวะผู้นำทั้ง 5 ด้าน ซึ่งสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของพระครูสุตรัตโนภาส (พระมหาชูศักดิ์ จนฺทธมฺโม) (2558) ที่พบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่ 1) ควรมีการจัดระบบนิเทศการสอนงานวิชาการและการเรียนการสอน 2) ควรมีการดำเนินการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย 3) ควรปรับปรุงวิธีนิเทศการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม

3. การเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับศักยภาพผู้นำในการกระตุ้นและปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ตาม ให้เกิดความร่วมมือบรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กร โดยบูรณาการกลไกการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 เข้ากับเป้าหมายการพัฒนาภาวะผู้นำ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การใช้กลไกตามหลักอริยสัจ 4 เริ่มจากการตระหนักรู้ปัญหาและการเปลี่ยนแปลง (ทุกข์) วิเคราะห์สาเหตุเพื่อประเมินระดับความจำเป็นในการพัฒนา (สมุทัย) ดำเนินการแก้ไขปัญหาให้หมดไป (นิโรธ) และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางรับมือทั้งในปัจจุบันและอนาคต (มรรค) 2) การยกระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5 ด้าน มุ่งเน้นให้ผู้บริหาร สร้างบารมีผ่านการเป็นแบบอย่างที่ดีและมีคุณธรรม สร้างแรงบันดาลใจและคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคลเพื่อกระตุ้นความมุ่งมั่นจากภายในโดยไม่บังคับ กระตุ้นทางปัญญาเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และการให้รางวัลตามสถานการณ์เพื่อเสริมแรงพฤติกรรมที่พึงประสงค์และกระตุ้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการเสนอแนวทางนี้เปรียบเสมือนพิมพ์เขียวแห่งผู้นำที่ช่วยให้ผู้บริหารมีความรอบรู้และเท่าทันเหตุปัจจัย โดยใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นเครื่องมือควบคุมคุณภาพและทิศทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทั้ง 5 ด้านส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้งทั้งในระดับทัศนคติของบุคลากรและประสิทธิภาพขององค์กรอย่างยั่งยืน นอกจากนี้แนวทางที่นำเสนอถือเป็นการสร้างโมเดลการบริหารเชิงบูรณาการที่ยกระดับจากการสั่งการทั่วไปไปสู่การบริหารด้วยปัญญาและหัวใจซึ่งนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จด้วยการบูรณาการนี้สามารถสร้างความร่วมมือเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ตัวบุคคลและระบบบริหารไปพร้อมๆ กันทำให้องค์กรไม่เพียงแต่บรรลุเป้าหมายตามกำหนด แต่ยังสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่งและก้าวทันความเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดบุญยัง ทุลฺลโภ (สุนทรวิภาต) (2554) ที่พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรควรกำหนดแผนปฏิบัติงานให้ชัดเจนและประชุมสัมมนาคณะ ครู ด้านสื่อมี

การสัมมนาเชิงปฏิบัติการใช้สื่อที่ทันสมัย ควรมีการประชุมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับห้องสมุด และมีการติดตามวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้ง คือ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้หลักอริสัจ 4 เป็นแนวทางการศึกษาวิจัยที่มุ่งเน้นการสร้างแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและคุณธรรมหลักทางพระพุทธศาสนา เพื่อยกระดับคุณภาพแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี โดยมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาและพัฒนาคุณธรรมของคณะครูและนักเรียน แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ช่วยเสริมสร้างกระบวนการการค้นหาข้อมูลอย่างถูกต้องและรวดเร็ว โดยยึดหลักอริยสัจ 4 ความเป็นระเบียบและการพัฒนาความสัมพันธ์ในหมู่คณะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 โดยการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัวจนเกิดความจำความเข้าใจการนำไปใช้การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์และประเมินผลด้านเจตพิสัย พัฒนาตนเองขึ้นไปตามลำดับอย่างเป็นระบบ การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลได้เร็วนั้น ต้องอยู่สภาพแวดล้อมต่างๆ ของทั้งผู้เรียนผู้สอน สิ่งเร้าแรงจูงใจต่างๆ ที่ดีในการจัดการเรียนการสอน สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำองความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มโรงเรียนธนบุรี กรุงเทพมหานคร ควรมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล และคุณภาพชีวิตของคณะผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ และครู รวมถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อให้โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการส่งต่อหลักอริยสัจ 4 และเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านการกระตุ้นทางปัญญาของผู้บริหารโรงเรียน

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามหลักธรรมข้ออื่นๆ เช่น ปัญญา 3 ไตรลักษณ์

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนด้านอื่นๆ เช่น ภาวะผู้นำวิชาการ ภาวะผู้นำยุคใหม่ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

จิตรา ทรัพย์โฉม. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยลัยราชภัฏสกลนคร.

นิศา วงษ์สุวรรณ์. (2556). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

พงศ์ทัศ วนิชานันท์. (2563). การศึกษาพื้นฐานในยุค โควิด-19: จะเปิด-ปิดโรงเรียนอย่างไร. แหล่งที่มา https://tdri.or.th/2020/05/basic-education-in-covid-19-crisis สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2563.

พระครูปลัดบุญยัง ทุลฺลโภ (สุนทรวิภาต). (2554). การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของ บุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสุตรัตโนภาส (พระมหาชูศักดิ์ จนฺทธมฺโม). (2558). การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2550). ภาวะความเป็นผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซเปอร์เน็ท.

สุพริศร์ สุวรรณิก. (2563). โลกจะเปลี่ยนไปอย่างไร หลังวิกฤตโควิด-19 จบลง. แหล่งที่มา https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/ สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2563.

สุภาพร รอดถนอม. (2542). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารแบบมีส่วนร่วมขอผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลกับประสิทธิผลองค์การตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลวิทยาลัย พยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2544). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรัญญา โตค้างพลู. (2556). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

Kouzes, J. M. and Posner, B. Z. (1993). The leadership challenge: How to get extra ordinary things done in organizations, San Francisco: Jossey-Bass.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

A LEARNING MANAGEMENT APPROACH BY USING A SIX LEVELS MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING SKILL DEVELOPMENT PACKAGE FOR THIRD GRADE STUDENTS

[1]สายพิน กองกระโทก Saiphin Kongkrathok [2]เมตตา สารมานิตย์ Metta Sanmanit
[3]พีระ รัตนวิจิตร Peera Ruttanawijit [4]นัทกาญจน์ รัตนวิจิตร Nattakarn Rattanawijit
[1,2,3,4]นักวิชาการอิสระ Independent Academic, Thailand
Corresponding Author E-mail: saiphin1117@hotmail.com

Article Received: March 12, 2026. Revised: June 19, 2026. Accepted: June 22, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพร่างการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 2) เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ และครูต้นแบบกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 5 คน และผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/5 โรงเรียนโชคชัยพรหมบุตรบริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกประชุมสัมมนาวิชาการ แบบตรวจสอบคุณภาพด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและประโยชน์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ทบทวนความรู้ ขั้นที่ 2 กระตุ้นความสนใจ ขั้นที่ 3 สำรวจความรู้ ขั้นที่ 4 กระจายความรู้ ขั้นที่ 5 แสดงความรู้ และขั้นที่ 6 เสริมแรงให้รางวัล และเอกสารประกอบ ได้แก่ ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น และคู่มือการใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น โดยผลการตรวจสอบด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และด้านประโยชน์ อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ทุกรายการ 2) ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 85.77 และความพึงพอใจของผู้เรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น, กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

Abstract

This research article aimed to: 1) Create and verify the quality of a draft learning management approach for developing mathematical problem-solving skills using a six-level package for third-grade students; and 2) Study the outcomes of the learning management using the six-level mathematical problem-solving skill development package for third-grade students. The study employed an action research methodology. The population and target group used in this research consisted of 5 mathematics experts and model teachers, along with 26 third-grade students (Grade 3/5) at Chokchai Phrombutborihan School, under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 2, during the 2024 academic year. The research instruments included an academic seminar recording form, a quality assessment form (evaluating accuracy, appropriateness, practical feasibility, and usefulness), a learning achievement test, and a satisfaction assessment form. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that: 1) Learning management approach using the six-level mathematical problem-solving skill development package for third-grade students consisted of: Step 1: Knowledge Review; Step 2: Interest Stimulation; Step 3: Knowledge Exploration; Step 4: Knowledge Distribution; Step 5: Knowledge Expression; and Step 6: Reinforcement and Rewarding. The accompanying documents included the six-level mathematical problem-solving skill development package and its user manual. The quality verification results regarding accuracy, appropriateness, practical feasibility, and usefulness passed the criteria in all evaluated items. 2) Outcomes of the learning management using the six-level mathematical problem-solving skill development package, the third-grade students' learning average score of 85.77, and the students' overall satisfaction with the learning management was at a high level.

Keywords: Learning Management, Six Levels Mathematical Problem Solving Skill, Mathematics Learning Area

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา (2542) กำหนดใน หมวด 4 มาตรา 22 - 24 เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2560) มีจุดเน้นมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งร่างกาย มีความรู้ และทักษะพื้นฐาน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถประยุกต์ นำความรู้

ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญเป็นอย่างมากที่ต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้ และเข้าใจทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ คือ มีความสามารถในการแก้ปัญหา การให้เหตุผล การสื่อสาร ความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ การเชื่อมโยง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ เช่นเดียวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ได้กำหนดการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมาย และมีคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนรู้ของครูที่มีวิธีการถ่ายทอดเนื้อหา ทักษะกระบวนการของการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2564) ระบุไว้ว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการนำความรู้และทักษะคณิตศาสตร์ไปใช้แก้ปัญหากับในชีวิตจริง ผู้เรียนต้องใช้แนวคิด กระบวนการ ข้อเท็จจริงและเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ เพื่อบรรยาย อธิบาย และคาดคะเนปรากฏการณ์ต่างๆ ในการแก้ปัญหานั้น เรียกว่า ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของณัฐดนัย เนียมทอง (2561) พบว่าประโยชน์ของการใช้คณิตศาสตร์ในการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และส่งผลให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และสอดคล้องกับอภิชญาดา บุญวิรัตน์ (2564) พบว่า เมื่อผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะทางคณิตศาสตร์ สามารถนำความรู้คณิตศาสตร์ไปพัฒนาคุณภาพชีวิต จนสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ และเป็นพื้นฐานในการศึกษาระดับที่สูงขึ้นต่อไป

นอกจากนี้ ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เกี่ยวข้องกับบทบาทสำคัญของครูในการศึกษา คิดค้นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้ตามคุณภาพของหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และคุณภาพตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษา สอดคล้องกับสุดารัตน์ ใจปัญญา (2561) และโชติกา สิงห์ป้อง (2562) กล่าวเช่นเดียวกันว่า ครูต้องมีการกำหนดเป้าหมายของผู้เรียน และวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูควรศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้หลายๆ วิธี หรือศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และค่าเป้าหมายของผู้เรียนที่สถานศึกษากำหนดไว้

ดังนั้น คุณภาพของผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาทักษะต่างๆ ทางคณิตศาสตร์ ในการให้โอกาสผู้เรียนฝึกคิด ฝึกเป็นผู้ให้เหตุผล ฝึกเขียนอธิบายสิ่งที่ผู้เรียนต้องการคำตอบ รู้จักการใช้เหตุผล เป็นเครื่องมือประกอบการพิจารณา ตัดสินใจและสรุปผลการเรียนรู้ได้ถูกต้อง สอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2564) ที่กำหนดในคู่มือครูรายวิชาพื้นฐาน คณิตศาสตร์ และผลการวิจัยของพรเพ็ญ ศรีเกษม (2562) พบว่า หลักการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ การให้เหตุผล การพิสูจน์ การคิดคำนวณ และการแก้ปัญหา การสื่อความหมาย การนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของวิชาอื่น จึงทำให้ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน เป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ในทุกหลักสูตรตลอดมา เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา สามารถใช้วิธีหลากหลายในการแก้ปัญหาได้ ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของนันทวัฒน์ สวัสดิ์ผล (2565) พบว่า ครูผู้สอนจำเป็นต้องหาแนวทาง เทคนิค วิธีการ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เน้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจากสถานการณ์ใกล้ตัว และให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา โดยผสมผสานทางด้านเนื้อหาความรู้ และด้านทักษะกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ogle (1986) พบว่า ผลการศึกษาการพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL ที่พัฒนา

จากเทคนิค KWL เป็นเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอ่านโจทย์ และวิเคราะห์โจทย์ ซึ่งถ้าผู้เรียนสามารถวิเคราะห์โจทย์ปัญหาได้แล้วจะสามารถวางแผนแก้โจทย์ปัญหาอย่างเป็นระบบได้

จากความเป็นมาและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นกระบวนการในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นทักษะที่ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกฝนและพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวของตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดที่หลากหลาย มีความกระตือรือร้น มีความมั่นใจในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน ตลอดจนเป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพร่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการมีวิธีดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างและตรวจสอบคุณภาพร่างการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย

1. การสังเคราะห์เอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จากแหล่งข้อมูลโครงการพัฒนาเครือข่ายระบบห้องสมุดในประเทศไทย (Thai library integrated system: ThaiLis) และระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai journals online : ThaiJo) เครื่องมือที่ใช้คือ แบบบันทึกสาระสำคัญของเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และชุดพัฒนาทักษะและทำการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การประชุมสัมมนาวิชาการ ประชากรที่ใช้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ และครูต้นแบบกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 5 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้คือ แบบบันทึกประชุมสัมมนาวิชาการ และทำการวิเคราะห์เนื้อหา

3. การยกร่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัยดำเนินการได้ร่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 6 ขั้น และเอกสารประกอบร่าง

4. การตรวจสอบคุณภาพ ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และประโยชน์ของร่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเอกสารประกอบร่าง ประชากรที่ใช้คือ ผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้คือ แบบตรวจสอบคุณภาพด้าน

ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และประโยชน์ของร่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเอกสารประกอบร่าง และทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

5. การทดลองใช้ (tryout) ร่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเอกสารประกอบร่าง ประชากรที่ใช้คือ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโชคชัยพรหมบุตรบริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งเป็นผู้เรียนที่ไม่ใช่ประชากรที่ใช้จริง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ และทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย

1. การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ต่อคุณภาพผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประชากรที่ใช้ คือ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/5 โรงเรียนโชคชัยพรหมบุตรบริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 26 คน ซึ่งเป็นนักเรียนในความรับผิดชอบของผู้วิจัย ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ระหว่างวันที่ 7 มิถุนายน ถึงวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ 2567 จัดการเรียนรู้โดยใช้ ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น ภาคเรียนที่ 2 ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2567 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2568 และทำการทดสอบวัดผลในวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2568 ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. การศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเอกสารประกอบ ประชากร คือ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/5 โรงเรียนโชคชัยพรหมบุตรบริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 26 คน ซึ่งเป็นผู้เรียนในความรับผิดชอบของผู้วิจัย ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น และทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพร่างการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.1 ผลการสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ร่างการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ทบทวนความรู้ ขั้นที่ 2 กระตุ้นความสนใจ ขั้นที่ 3 สำรวจความรู้ ขั้นที่ 4 กระจายความรู้ ขั้นที่ 5 แสดงความรู้ และขั้นที่ 6 เสริมแรงให้รางวัล และเอกสารประกอบร่าง ได้แก่ 1) ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 ชุด 2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 77 แผนๆ ละ 1 ชั่วโมง และ 3) คู่มือการใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น

1.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพ ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และประโยชน์ของร่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเอกสารประกอบร่าง พบว่า ผลการตรวจสอบด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และด้านประโยชน์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.80 และ 1.00 ผ่านเกณฑ์การผ่านทุกรายการ

1.3 ผลการทดลองใช้ร่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเอกสารประกอบร่าง พบว่า 1) ประสิทธิภาพ (E1/E2) ของร่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเอกสารประกอบร่าง แบบเดี่ยว (1:1) แบบกลุ่ม (1:10) แบบภาคสนาม (1:100) ผ่านเกณฑ์การผ่านค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับหรือสูงกว่า 80/80 2) คุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผ่านเกณฑ์การผ่าน ค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ย ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม 3) ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อร่างการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเอกสารประกอบร่าง พบว่ามีความพึงพอใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 2.34 – 3.00) ผ่านเกณฑ์การผ่าน

2. ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2.1 ผลการจัดการเรียนรู้ต่อคุณภาพผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวม พบว่า ผู้เรียนร้อยละ 100 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าเฉลี่ย 85.77 ผ่านเกณฑ์การผ่าน ค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ต่อคุณภาพผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโชคชัยพรหมบุตรบริหาร ปีการศึกษา 2567

จำนวนนักเรียนทั้งหมด	คะแนนรวม	ค่าเฉลี่ยร้อยละ	จำนวนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80	ค่าเฉลี่ยร้อยละ	แปลผล
26	446	85.77	26	100	ผ่านเกณฑ์

**เกณฑ์การผ่านค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

2.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเอกสารประกอบ โดยภาพรวม พบว่า มีความพึงพอใจระดับมาก (μ = 2.69 และ σ = 0.46) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ขั้นที่ 1 ทบทวนความรู้เดิม ความพึงพอใจระดับมาก (μ = 2.68 และ σ = 0.47) ขั้นที่ 2 กระตุ้นความสนใจ ความพึงพอใจระดับมาก (μ = 2.70 และ σ = 0.46) ขั้นที่ 3 สำรวจความรู้ ความพึงพอใจระดับมาก (μ = 2.72 และ σ = 0.45) ขั้นที่ 4 กระจายความรู้ ความพึงพอใจระดับมาก (μ = 2.72 และ σ = 0.45) ขั้นที่ 5 แสดงความรู้ ความพึงพอใจระดับมาก (μ = 2.69 และ σ = 0.46) และขั้นที่ 6 เสริมแรงให้รางวัล ความพึงพอใจระดับมาก (μ = 2.66 และ σ = 0.46) ผ่านเกณฑ์การผ่าน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนโรงเรียนโชคชัยพรหมบุตรบริหาร ปีการศึกษา 2567 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ขั้นที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ		แปลผล
		μ	σ	
1	ทบทวนความรู้เดิม	2.68	0.47	มาก
2	กระตุ้นความสนใจ	2.70	0.46	มาก
3	สำรวจความรู้	2.72	0.45	มาก
4	กระจายความรู้	2.72	0.45	มาก
5	แสดงความรู้	2.69	0.46	มาก
6	เสริมแรงให้รางวัล	2.66	0.48	มาก
รวม		**80.81**	**13.90**	**มาก**
โดยภาพรวม		**2.69**	**0.46**	**มาก**

ผ่านเกณฑ์การผ่าน ความพึงพอใจระดับมาก (μ = 2.51 – 3.00)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย พบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปราย ดังนี้

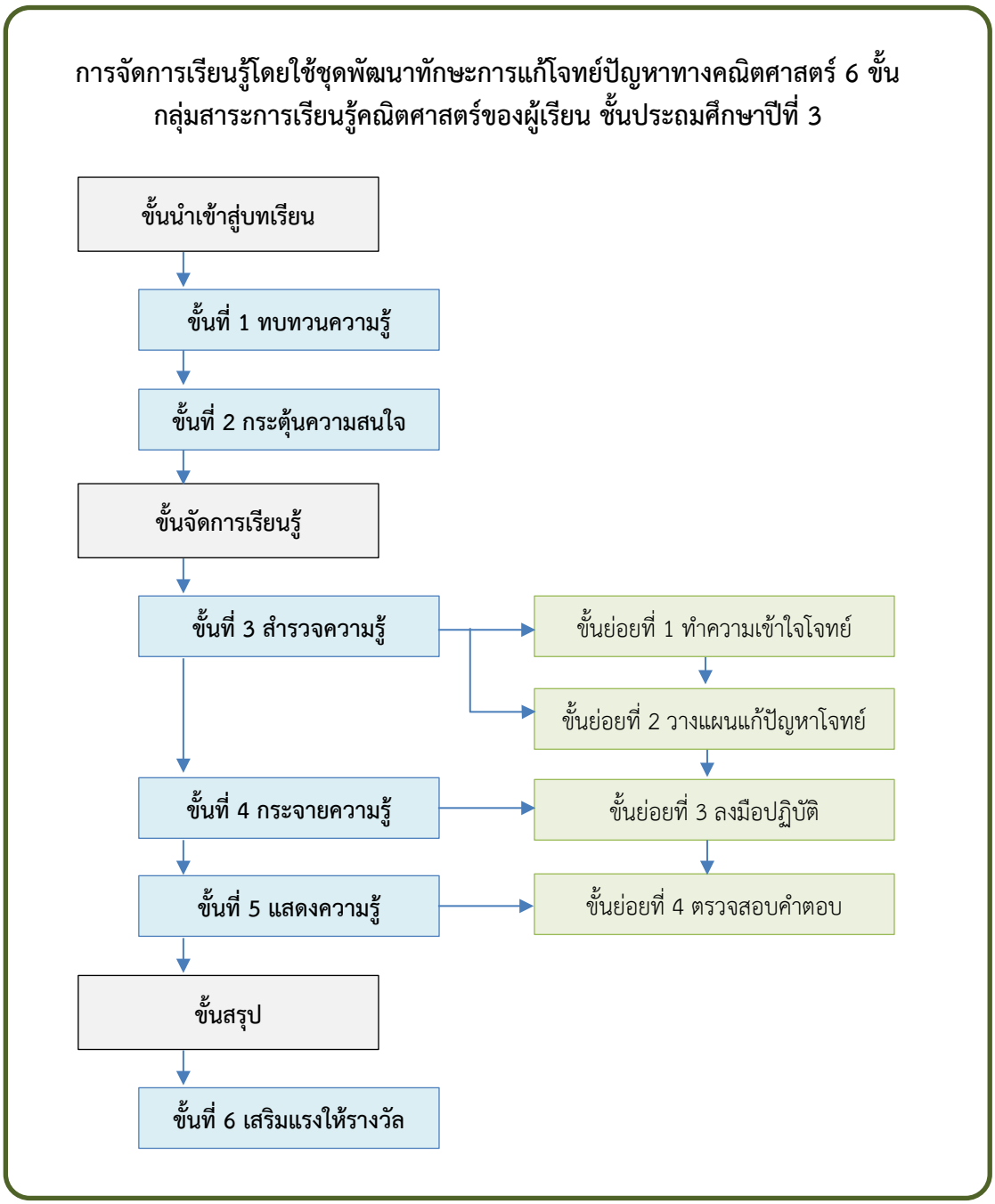
1. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ทบทวนความรู้ ขั้นที่ 2 กระตุ้นความสนใจ ขั้นที่ 3 สำรวจความรู้ ขั้นที่ 4 กระจายความรู้ ขั้นที่ 5 แสดงความรู้ และขั้นที่ 6 เสริมแรงให้รางวัล และเอกสารประกอบร่าง ได้แก่ 1) ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 ชุด 2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 77 แผนๆ ละ 1 ชั่วโมง และ 3) คู่มือการใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบของชุดพัฒนาทักษะทั้ง 6 ขั้น แผนการสอน และคู่มือ เป็นการสนับสนุนการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนและสำรวจความรู้ด้วยตนเองตามลำดับขั้น การออกแบบกิจกรรมจะช่วยตีกรอบความคิดและคอยชี้แนะแนวทางผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้รู้จักการแยกแยะข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ซับซ้อนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดความมั่นใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Shaw et al. (1997) และชวลิต ด้วงเหมือน (2561) ที่ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นการเรียนรู้ที่ฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน โดยใช้คำถามนำเพื่อนำไปสู่การแก้โจทย์ปัญหา และสอดคล้องกับแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2560) และสกลรัตน์ นันอุดร (2565) ที่ได้กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้นี้ยังเน้นพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ขั้นทำความเข้าใจโจทย์ ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนอ่าน วิเคราะห์ และตีความโจทย์อย่างรอบคอบ เพื่อแยกแยะข้อมูลที่กำหนดกับสิ่งที่ต้องการค้นหา อันเป็นพื้นฐานของการแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง ขั้นวางแผนแก้ปัญหาโจทย์ที่ผู้เรียนใช้ความรู้ หลักการ และกลวิธีที่เหมาะสมในการกำหนดแนวทางแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล จากนั้นเป็นขั้นลงมือปฏิบัติ โดยผู้เรียนดำเนินการคำนวณและอธิบายเหตุผลตามยุทธวิธีที่เลือก เพื่อให้ได้คำตอบที่สอดคล้องกับเงื่อนไขของปัญหา และสุดท้ายคือขั้นตรวจสอบคำตอบ ซึ่งเป็นการประเมินความถูกต้องและความสมเหตุสมผลของทั้งคำตอบและกระบวนการแก้ปัญหา พร้อมสังเคราะห์ความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น 2) ผลการตรวจสอบคุณภาพ ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และประโยชน์ของร่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเอกสารประกอบร่าง พบว่า ผลการตรวจสอบด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และด้านประโยชน์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.80 และ 1.00 ผ่านเกณฑ์การผ่านทุกรายการ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การสร้างร่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเอกสารประกอบร่าง ได้ผ่านการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมีการประชุมผู้เชี่ยวชาญและครูต้นแบบกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สอดคล้องกับ Rovinelli and Hambleton (1976) ที่ได้กำหนดเกณฑ์การผ่านของค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และสอดคล้องกับแนวคิดของวิเชียร อินทรสมพันธ์ และคณะ (2563) กล่าวว่า เครื่องมือที่ดีต้องมีความเที่ยงตรง

(validity) วัดสิ่งที่ต้องการวัด นอกจากนี้ การตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญยังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถปรับปรุงรายละเอียดให้สมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้จริงในภาคสนาม 3) ผลการทดลองใช้ร่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเอกสารประกอบร่าง พบว่า ด้านประสิทธิภาพของร่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ คุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์การผ่านค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด และความพึงพอใจของผู้เรียนต่อร่างการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ชุดพัฒนาทักษะเน้นการฝึกคิดแก้โจทย์ปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนจากง่ายไปยาก พร้อมกับมีเอกสารประกอบที่ช่วยแนะนำแนวทางอย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น เกิดความมั่นใจ นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจที่สูงขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของศุภิษรา วัฒนศิริ (2563) ที่พบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสกลรัตน์ นันอุดร (2565) ที่พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า โดยภาพรวม ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ เท่ากับ 85.77 ผ่านเกณฑ์การผ่านค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด ผู้เรียนร้อยละ 100 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอนช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตั้งแต่การทำความเข้าใจโจทย์ไปจนถึงการตรวจสอบคำตอบ การเรียนรู้ในลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดทางคณิตศาสตร์อย่างถ่องแท้ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างแม่นยำ จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิจัยของขวัญหล้า คูณทวีลาภผล (2561) ที่พบว่า ผลการเรียนรู้ที่มีผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของผู้เรียน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.71 คิดเป็นร้อยละ 30.02 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 23.28 คิดเป็นร้อยละ 79.41 โดยมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าร้อยละ 75 และคะแนนเฉลี่ยสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ทบทวนความรู้ ขั้นที่ 2 กระตุ้นความสนใจ ขั้นที่ 3 สำรวจความรู้ ขั้นที่ 4 กระจายความรู้ ขั้นที่ 5 แสดงความรู้ และขั้นที่ 6 เสริมแรงให้รางวัล โดยหลังจากที่ผู้เรียนใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น นี้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 85.77 ผ่านเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด คือ มีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดที่หลากหลาย มีความกระตือรือร้น มีความมั่นใจในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน ตลอดจนเป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ตลอดชีวิต แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

1.1 จากข้อค้นพบผลการวิจัยการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้น ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์อื่นๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้

1.2 จากข้อค้นพบผลการวิจัยเอกสารประกอบการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น สามารถนำองค์ประกอบของเอกสารประกอบชุดฝึกทักษะการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อประเภทชุดฝึก แบบฝึกทักษะในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้

2.2 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 6 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ในระดับประถมศึกษาปีที่ 6

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ขวัญหล้า คูณทวีลาภผล. (2561). ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบเรียนรู้ร่วมกันเสริมด้วยเทคนิค เคดับเบิ้ลยู ดี แอสและแบบฝึกทักษะที่มีผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ชวลิต ด้วงเหมือน. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่องโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคนด้วยเทคนิค KWDL ร่วมกับการใช้แผนภาพที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

โชติกา สิงห์ป้อง. (2562). การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยรูปแบบ STAD ร่วมกับเทคนิค KWDL ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ณัฐดนัย เนียมทอง. (2561). มองเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).

ทิศนา แขมมณี. (2560). รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทวัฒน์ สวัสดิ์ผล. (2565). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWDL ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พรเพ็ญ ศรีเกษม. (2562). การแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธี STAR ร่วมกับบาร์โมเดลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1-27. (19 สิงหาคม 2542).

วิเชียร อินทรสมพันธ์ และคณะ. (2563). การวัดและประเมินผลการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ หจก.วรานนท์ เอ็นเตอร์ไพรส์.

ศุภิษรา วัฒนศิริ. (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมนิทานเพื่อเสริมสร้างสุขนิสัยสำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สกลรัตน์ นันอุดร. (2565). การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ CIRC ร่วมกับเทคนิคการสอนอ่าน KWL Plus. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานคณิตศาสตร์ เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสค.ลาดพร้าว.

สุดารัตน์ ใจปัญญา. (2561). การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้วิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อภิชญาดา บุญวิรัตน์. (2564). การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวคิดกระบวนการแก้ปัญหาแดปิค (DAPIC) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

Rovinelli, R. J., and Hambleton, R. K. (1976). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research, 2, 49-60.

Shaw, J. M., Chambless, M. S., Chessin, D. A., Price, V. and Beardain, G. (1997). Cooperative problem solving: Using K-W-D-L as an organizational technique. Teaching Children Mathematics, 3(9), 482–486.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

GUIDELINES FOR DEVELOPING CLASSROOM RESEARCH BASED ON THE FOUR NOBLE TRUTHS FOR PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE DIGITAL ERA OF THE BURAPHA BANG PA-IN SCHOOL GROUP, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

[1]เด่น โคตรสิงห์ Den Khotsingh [2]สุทิศ สวัสดี Suthit Sawaddi
[3]อรุณรัตน์ วิไลรัตนกุล Aroonrad Wilairadtanakun
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: tottot2531@gmail.com

Article Received: April 30, 2026. Revised: June 27, 2026. Accepted: June 29, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล 2) เพื่อศึกษาวิธีพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล 3) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน 150 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัลในภาพรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ครอบคลุม 3 ด้าน (สภาพการทำวิจัย กระบวนการ และความต้องการพัฒนา) โดยบูรณาการดังนี้ (1) ทุกข์ ปัญหาครูขาดทักษะและความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (2) สมุทัย สาเหตุจากการขาดการอบรม การนิเทศ และเครื่องมือที่เหมาะสม (3) นิโรธ เป้าหมายการส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีเชื่อมโยงกับการแก้ปัญหาผู้เรียน (4) มรรค แนวทางปฏิบัติผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและจัดทำคู่มือการวิจัยที่ใช้งานง่ายเพื่อพัฒนาศักยภาพครูอย่างเป็นรูปธรรม และ 3) แนวทางการพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย (1) ทุกข์ (ปัญหา) ครูขาดทักษะและความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้งานวิจัยไม่ตอบโจทย์ปัญหาของผู้เรียนยุคใหม่ (2) สมุทัย (สาเหตุ) ขาดการอบรมเชิงปฏิบัติการ ขาดการนิเทศ ขาดแบบฟอร์มที่ชัดเจน และขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารและเครือข่าย (3) นิโรธ (เป้าหมาย) ครูสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในการทำวิจัยได้อย่างเป็นระบบและมั่นใจ เพื่อยกระดับการจัดการเรียนการสอนได้จริง และ (4) มรรค (แนวทางปฏิบัติ) จัดอบรมการใช้สื่อดิจิทัล พัฒนาแพลตฟอร์มและแบบฟอร์มวิจัยที่ใช้งานง่าย สร้างเครือข่ายครูวิจัย (PLC) สนับสนุนงบประมาณจากผู้บริหาร และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย

คำสำคัญ: งานวิจัยในชั้นเรียน, ยุคดิจิทัล, อริยสัจ 4

Abstract

This research aims to 1) study the state of classroom research development for primary school teachers in the digital era, 2) study methods for developing classroom research based on the Four Noble Truths among primary school teachers in the digital era, and 3) propose guidelines for developing classroom research based on the Four Noble Truths for primary school teachers in the digital era. The research employed a mixed-methods research design. Quantitative research used questionnaires administered to the entire population of 150 participants. Descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations, were used to analyze the quantitative data. Qualitative research was conducted through interviews with 7 key informants and analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: 1) The overall and individual aspects of classroom research development for primary school teachers in the digital era were at a high level. 2) The methods for developing classroom research based on the Four Noble Truths for primary school teachers in the digital era covered three aspects (research conditions, processes, and development needs), integrating them as follows: (1) Suffering: teachers lack skills and confidence in using digital technology; (2) Origin of Suffering: lack of training, supervision, and appropriate tools; (3) Cessation of Suffering: promoting teachers' use of technology to connect with student problems; and (4) Path to Cessation of Suffering: practical guidelines through workshops and the creation of user-friendly research manuals to concretely develop teachers' potential. 3) The guidelines for developing classroom research based on the Four Noble Truths for primary school teachers in the digital era consisted of: (1) Dukkha (problem): teachers lack skills and confidence in using digital technology, resulting in research not addressing the problems of modern students; (2) Samudaya (causes): lack of workshops, supervision, clear forms, and support from administrators and networks; and (3) Nirodha (goal): teachers can use digital tools to conduct research systematically and confidently, thereby improving teaching and learning management; and (4) Magga (practice guidelines): providing training on the use of digital media, developing user-friendly research platforms and forms, creating a research teacher network (PLC), providing budget support from administrators, and encouraging students to participate in the research process.

Keywords: Classroom Research, Digital Era, Four Noble Truths

บทนำ

การทำวิจัยในชั้นเรียนหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนในภาษาอังกฤษคือการศึกษาวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอนทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับหลักสูตรวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการจัดทำสื่อและอุปกรณ์การสอนตลอดจนการวัดผลและประเมินผลโดยการศึกษาวิจัยนั้นมีจุดมุ่งหมาย เพื่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นการวิจัยในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือในการค้นหาคำตอบให้กับครูที่สนใจด้วยวิธีการปฏิบัติการสอนหรือเพื่อปรับปรุงและพัฒนางานการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วยวิธีง่ายๆ โดยครูสามารถทำการวิจัยไปพร้อมกับการปฏิบัติการสอนประจำวัน สำหรับเรื่องที่น่านำมาศึกษาวิจัยนั้น ส่วนมากจะเป็นปัญหาที่ครูพบจากการสอนในชั้นเรียน โดยมีจุดหมายที่จะแก้ปัญหานั้นหรืออาจมาจากความคิดริเริ่มของครูในการที่จะพัฒนาปรับปรุงวิธีการสอนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าแม้ว่าครูจะมีการทำวิจัยมากขึ้น แต่กลับพบปัญหาการทำวิจัยของครูหลายด้าน ได้แก่ครูมีเวลาน้อยต้องบริหารจัดการภาระงานต่างๆที่ต้องรับผิดชอบทำให้ครูไม่มีเวลาในการทำการวิจัย ครูกลัวงานวิจัย ครูทำวิจัยไม่เป็นขาดความรู้ทักษะในการทำวิจัย ทำให้งานวิจัยของครูไม่มีคุณภาพ ส่งผลให้ครูไม่อยากทำงานวิจัยและไม่สามารถนำการวิจัยมาพัฒนาการเรียนการสอนได้ เหตุผลหลักที่ครูทำงานวิจัย คือการที่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนให้ครูได้มีเวลาและทรัพยากรที่เพียงพอ (ยงยุทธ อายุสุข, 2549) ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง กรรมการสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ที่จะต้องดำเนินการส่งเสริมครูผู้สอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจและนำกระบวนการการวิจัยไปใช้ในชั้นเรียนควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น

ในยุคดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวงการศึกษาอย่างมากทำให้การเรียนรู้ไม่จำกัดอยู่เพียงแค่ในห้องเรียนอีกต่อไป เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปิดโอกาสใหม่ๆ ให้กับทั้งผู้เรียนและผู้สอนทำให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอินมีการจัดการเรียนสอนเพื่อให้ผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างเป็นสุข การทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนของครูโดยเฉพาะนักเรียน จำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพอยู่ตลอดเวลา การสร้างความสัมพันธ์อันดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีศีลธรรม มีพฤติกรรมที่ดี จิตใจต้องดี มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความวิริยะ อุตสาหะและขยันหมั่นเพียรควบคู่ไปกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น หากมีการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนโดยประยุกต์ใช้หลัก อริยสัจ 4 คือ การมีอยู่ของทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์และหนทางไปสู่ความดับทุกข์ ได้แก่ 1) ทุกข์ คือสภาพที่ทนได้ยาก ภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ สภาพที่บีบคั้น 2) สมุทัย คือสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ 3) นิโรธ คือความดับทุกข์ 4) มรรค คือแนวปฏิบัติที่นำไปสู่หรือนำไปถึงความดับทุกข์ (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2546) ซึ่งหลักธรรมนี้เป็นข้อปฏิบัติสำหรับค้นหาความจริง หากผู้บริหารส่งเสริมการวิจัยโดยใช้หลักธรรม อริยสัจ 4 ย่อมส่งผลต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู

จากความสำคัญของปัญหาที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมุ่งศึกษาสภาพการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน ศึกษาการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรคและเสนอแนวทางการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้น

เรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาของกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูและบุคลากรทางการศึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาซึ่งเป็นความสำคัญของการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาวิธีพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมเป็นจำนวน 150 คน จาก 7 โรงเรียน และใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์คือ ผู้บริหารโรงเรียนบูรพาบางปะอิน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญหลักธรรมศาสนา จำนวน 7 รูป/คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับเกี่ยวกับการพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูประถมศึกษา ในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการทำวิจัยในชั้นเรียนในด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมายจำนวน 30 ชุด จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach’s Alpha ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 6) ปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ตอนได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้มาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale)

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา		N = 150 คน			
		ระดับความเห็น			
		μ	σ	เห็นด้วย	อันดับ
1.	ด้านสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนในยุคดิจิทัล	4.18	0.66	มาก	3
2.	ด้านกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน	4.38	0.73	มาก	2
3.	ด้านความต้องการพัฒนาการวิจัยในยุคดิจิทัล	4.39	0.75	มาก	1
	ภาพรวม	**4.32**	**0.71**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความต้องการแนวทางพัฒนาการวิจัยในยุคดิจิทัล ด้านกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน และด้านด้านสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนในยุคดิจิทัล ตามลำดับ

2. วิธีพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียนในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

2.1 ด้านสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนในยุคดิจิทัล าสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูในยุคดิจิทัลยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น โดยครูยังขาดทักษะในการใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลออนไลน์และการใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ลดความมั่นใจในการทำวิจัย ครูส่วนใหญ่ยังไม่ได้บูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการวิจัยอย่างแท้จริงและมักทำวิจัยเพื่อส่งผลงานตามนโยบายมากกว่าการแก้ปัญหาในห้องเรียน การกำหนดหัวข้อวิจัยมักเป็นไปตามคำสั่งหรือกระแส ทำให้ขาดแรงจูงใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนางานวิจัยและครูยังทำวิจัยแบบแยกส่วน ไม่ได้นำข้อมูลจากการสอนมาใช้ประโยชน์และขาดความรู้ในการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติของครูต่อการวิจัยยังมองว่าเป็นภาระมากกว่าการพัฒนาส่งผลให้ขาดแรงจูงใจในการใช้เทคโนโลยีลดภาระงาน การสนับสนุนจากนโยบายยังไม่ชัดเจน และขาดการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเครื่องมือวิเคราะห์ ขั้นสูง ทำให้การวิจัยไม่ตอบโจทย์การพัฒนาวิชาชีพอย่างจริงจัง

2.2 ด้านกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน กระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษายังไม่สอดคล้องกับยุคดิจิทัลอย่างแท้จริงครูยังขาดการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกขั้นตอนของการวิจัย ทำให้กระบวนการไม่เป็นระบบการวิจัยส่วนใหญ่เน้นผลผลิตเพื่อส่งผลงานมากกว่าการนำไปใช้แก้ปัญหาในห้องเรียนอย่างยั่งยืนขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ส่งผลให้ครูต้องเริ่มต้นใหม่ทุกครั้งและไม่สามารถสร้างนวัตกรรมได้การวิจัยยังถูกแยกออกจากการสอน ทำให้กลายเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นขาดการทำงานวิจัยแบบกลุ่มและการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการทำงานร่วมกันการวิเคราะห์ข้อมูลยังอยู่ในระดับพื้นฐานไม่สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ต่อยอดได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลให้การทำวิจัยยังคงเป็นไปในรูปแบบเดิมๆ และไม่ตอบสนองต่อการแก้ปัญหาในห้องเรียนอย่างยั่งยืน

2.3 ด้านความต้องการพัฒนาการวิจัยในยุคดิจิทัล การพัฒนาการวิจัยในยุคดิจิทัลสำหรับครูประถมศึกษาควรเน้นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่สามารถนำไปใช้ได้จริงทันทีและครูต้องการเรียนรู้การใช้เครื่องมือดิจิทัลเฉพาะทาง เช่น Google Forms และโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานควรมีการสร้างชุมชนนักวิจัยออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และระบบพี่เลี้ยงดิจิทัลเพื่อให้คำปรึกษาตลอดกระบวนการวิจัย ในการจัดทำชุดเครื่องมือพร้อมใช้จะช่วยลดความยุ่งยากและเพิ่มความมั่นใจในการเริ่มต้นวิจัยและมีการสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและบริษัทเทคโนโลยีเพื่อจัดหาเครื่องมือที่เหมาะสมกับการพัฒนาหลักสูตรอบรมที่บูรณาการการวิจัยเข้ากับงานประจำวันจะช่วยให้ครูนำไปใช้ได้จริง มีนโยบายชัดเจนในจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการวิจัยควรยกระดับทักษะการใช้เครื่องมือขั้นสูง เช่น Big Data และโปรแกรมวิเคราะห์เชิงสถิติการสร้างช่องทางเผยแพร่ผลงาน เช่น บล็อกหรือพอดแคสต์ จะช่วยต่อยอดองค์ความรู้

3. แนวทางพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาสรุปได้ว่า

3.1 ด้านสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักอริยสัจ 4 1) ทุกข์ คือปัญหาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานครูจำนวนมากยังประสบปัญหาในการดำเนินงานวิจัยในชั้นเรียน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยี เครื่องมือและวิธีการจัดการเรียนรู้ครูบางส่วนยังขาดความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนำเสนอผลการวิจัย ทำให้การวิจัยยังคงอยู่ในรูปแบบเดิมไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) สมุทัย คือสาเหตุของปัญหาสาเหตุหลักของปัญหานี้เกิดจากการขาดการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทของยุคดิจิทัลครูควรได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการใช้งานจริงของเครื่องมือดิจิทัล เช่นโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลระบบจัดเก็บข้อมูลหรือแพลตฟอร์มการติดตามผลการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังขาดการนิเทศและคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญและการสนับสนุนจากนโยบายที่ชัดเจนและงบประมาณที่เพียงพอ 3) นิโรธ คือการดับปัญหาการแก้ไขปัญหานี้สามารถทำได้โดยการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเทคโนโลยีและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพราะการวิจัยในชั้นเรียนที่เชื่อมโยงกับปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนและใช้เครื่องมือดิจิทัลในการเก็บข้อมูลวิเคราะห์ผลและนำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การวิจัยมีความทันสมัย ตอบโจทย์และนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ 4) มรรค คือแนวทางการดับปัญหา การพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนในยุคดิจิทัล จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้เครื่องมือดิจิทัลโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลจัดการเรียนรู้ออนไลน์และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครูเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาแบบฟอร์ม การเขียนโครงการวิจัยที่ชัดเจน เข้าใจง่าย สนับสนุนงบประมาณและนโยบายจากผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ครูสามารถ

ดำเนินการวิจัยได้อย่างต่อเนื่องและส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและเกิดจากการมีส่วนร่วม

3.2 ด้านกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 1) ทุกข์ คือปัญหา ครูบางคนยังประสบปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน โดยเฉพาะยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยี เครื่องมือและวิธีการจัดการเรียนรู้ ปัญหาที่พบ ขาดความรู้และทักษะในการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการวิจัย การวิจัยยังคงอยู่ในรูปแบบเดิม ไม่สามารถตอบโจทย์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและขาดความมั่นใจในการออกแบบและดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ 2) สมุทัย คือสาเหตุของปัญหา สาเหตุของปัญหาดังกล่าวเกิดจากหลายปัจจัยในการวิจัย ครูขาดการอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้เทคโนโลยีจริง การวิเคราะห์ข้อมูล การจัดระบบเก็บข้อมูลออนไลน์ ขาดการนิเทศและคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและขาดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครูในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาร่วมกัน 3) นิโรธ คือการดับปัญหา การแก้ไขปัญหาผู้บริหารในระดับสถานศึกษาควรให้การส่งเสริมพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการออกแบบงานวิจัยในชั้นเรียนที่เชื่อมโยงกับปัญหาการเรียนรู้จริงของผู้เรียน การใช้เครื่องมือดิจิทัลในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ผลและนำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นระบบและถ่ายทอดความรู้ด้านการวิจัยร่วมกับเพื่อนครู และส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ 4) มรรค คือแนวทางการดับปัญหา ผู้บริหารระดับสถานศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้เครื่องมือดิจิทัล เพื่อพัฒนาครูในการวิจัยในชั้นเรียนและพัฒนาเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จัดทำคู่มือแบบฟอร์ม ตัวอย่างข้อเสนอโครงการวิจัยที่เข้าใจง่ายและนำไปใช้ได้จริงและสนับสนุนงบประมาณและนโยบายจากผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการวิจัย

3.3 ด้านความต้องการพัฒนาการวิจัยในยุคดิจิทัลตามหลักอริยสัจ 4 1) ทุกข์ คือปัญหา ครูต้องการพัฒนาทักษะการวิจัยในชั้นเรียนแต่ยังประสบปัญหาในการเข้าถึงเครื่องมือดิจิทัล ขาดความมั่นใจในการใช้งานไม่สามารถใช้เทคโนโลยีในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ผล ขาดความเข้าใจในกระบวนการทำการวิจัยและการจัดทำรายงานและขาดระบบการสนับสนุนงบประมาณเท่าที่ควรและควรเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน 2) สมุทัย คือสาเหตุของปัญหา ครูขาดการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการใช้เทคโนโลยีจริง ไม่มีระบบพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาในการทำวิจัย ขาดแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนและขาดงบประมาณและการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา 3) นิโรธ คือการดับปัญหา ครูเข้าใจวิธีการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการทำวิจัยได้อย่างมั่นใจและคล่องแคล่ว มีแนวทางการเขียนข้อเสนอโครงการและรายงานวิจัยชัดเจน มีระบบสนับสนุนที่ช่วยให้ครูสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างต่อเนื่องในการวิจัยในชั้นเรียนสามารถนำไปใช้พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จริง 4) มรรค คือแนวทางการดับปัญหา การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการใช้เครื่องมือดิจิทัล พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับเก็บข้อมูล วิเคราะห์ผลและติดตามความก้าวหน้าของงานวิจัย สร้างเครือข่ายครูวิจัย เพื่อให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์และส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและเกิดจากการมีส่วนร่วม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความต้องการแนวทางพัฒนาการวิจัยในยุคดิจิทัล ด้านกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน และด้านด้านสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนในยุคดิจิทัล ตามลำดับ อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบายส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน ประกอบกับเกณฑ์การประเมินวิทยฐานะ เช่น วPA ที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ครูมีความตื่นตัวและเห็นความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้นจึงส่งผลให้ภาพรวมของการพัฒนางานวิจัยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของทศพร บุญครุฑ และธีระวัฒน์ มอนไธสง (2568) ที่พบว่า สภาพทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการชั้นเรียนของครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญ์กุลณัช ศิริเวชมงคล, ปิยาพัชญ์ นิธิศอัครานนท์ และชวนคิด มะเสนะ (2568) ที่พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก โดยด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้เชิงรุกก็มีคะแนนเฉลี่ยในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงการที่ครูสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการออกแบบกิจกรรม วิเคราะห์และประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิสรรค์ ภาชนะวรรณและเสริมทรัพย์ วรปัญญา (2566) ที่พบว่า กระบวนการพัฒนานั้นประกอบด้วยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Coaching และการเยี่ยมชั้นเรียนตามขั้นตอน Action Research ที่สอดคล้องกับการกำหนดปัญหา วิเคราะห์ข้อมูล วางแผนและลงมือปฏิบัติอย่างเป็นระบบของครูในพื้นที่จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของจตุรพร คงสวัสดิ์ (2567) ที่พบว่า ครูต้องการเครื่องมือช่วยวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยที่ใช้งานง่าย ต้องการแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับจัดเก็บข้อมูลและติดตามผลการวิจัย ต้องการระบบตัวอย่างแบบฟอร์มงานวิจัยและแม่แบบข้อเสนอวิจัยและครูมีความต้องการพัฒนา ทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อใช้ทำวิจัยในชั้นเรียนในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของอภิรดี จันทร์ลอย (2561) ที่พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการวางแผนการสอน 1) มีเทคนิคและวิธีการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน 3) ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ด้านการวัดและประเมินผล 4) มีการประเมินคุณภาพ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจของ นักเรียนแต่ละบุคคลเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธน ศรีศักดิ์บางเตย (2560) ที่พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาคาร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครอบคลุม 3 ด้าน (สภาพการทำวิจัย กระบวนการ และความต้องการพัฒนา) โดยบูรณาการดังนี้ 1) ทุกข์ ปัญหาครูขาดทักษะและความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) สมุทัย สาเหตุจากการขาดการอบรม การนิเทศ และเครื่องมือที่เหมาะสม 3) นิโรธ เป้าหมายการส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีเชื่อมโยงกับการแก้ปัญหาผู้เรียน และ 4) มรรค แนวทางปฏิบัติผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและจัดทำคู่มือการวิจัยที่ใช้งานง่ายเพื่อพัฒนาศักยภาพครูอย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ไม่ได้เป็นเพียงการแก้ปัญหาเชิงเทคนิค แต่เป็นความท้าทายเชิงระบบที่ต้องอาศัยภาวะผู้นำและการบริหารจัดการที่เข้าใจรากฐานของปัญหา การใช้หลักอริยสัจ 4 มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ทำให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับความต้องการพัฒนาได้อย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิชา รัตนจันทร์ (2565) พบว่า ครูมีความต้องการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลและต้องอาศัยระบบสนับสนุนจากผู้บริหาร การนิเทศและเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้สามารถดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการวิจัยของพิเชษฐ์ อ่อนสุวรรณ (2560) ที่พบว่า การทำงานวิจัยในชั้นเรียนของครูประถมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 คือ 1) ด้านผู้สอน ครูมีความรู้ในการทำงานวิจัยในชั้นเรียนค่อนข้างน้อย ขาดความมั่นใจกลัวการทำวิจัย เห็นว่า การทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องที่ยุ่งยากต้องทำนวัตกรรมเครื่องมือหาต้องค่าต่างๆ ครูมีภาระงานมากอยู่แล้ว ทำงานวิจัยออกมาแล้ว ทำให้งานวิจัยไม่มีประสิทธิ์ภาพ 2) ด้านวิธีการสอนในรูปแบบใหม่ การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาส่งเสริมตัวผู้เรียนเพื่อหาวิธีการสอนในรูปแบบใหม่ คือ การสร้างเครื่องมือ นวัตกรรม บทเรียนสำเร็จรูป หรือวิธีการอื่นๆ ที่ครูจะสามารถนำมาพัฒนาส่งเสริมให้ผู้เรียนมีศักยภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดียิ่งขึ้นไป

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 1) ทุกข์ (ปัญหา) ครูขาดทักษะและความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้งานวิจัยไม่ตอบโจทย์ปัญหาของผู้เรียนยุคใหม่ 2) สมุทัย (สาเหตุ) ขาดการอบรมเชิงปฏิบัติการ ขาดการนิเทศ ขาดแบบฟอร์มที่ชัดเจน และขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารและเครือข่าย 3) นิโรธ (เป้าหมาย) ครูสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในการทำวิจัยได้อย่างเป็นระบบและมั่นใจ เพื่อยกระดับการจัดการเรียนการสอนได้จริง และ 4) มรรค (แนวทางปฏิบัติ) จัดอบรมการใช้สื่อดิจิทัล พัฒนาแพลตฟอร์มและแบบฟอร์มวิจัยที่ใช้งานง่าย สร้างเครือข่ายครูวิจัย (PLC) สนับสนุนงบประมาณจากผู้บริหาร และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การนำหลักอริยสัจ 4 มาบูรณาการเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียน ถือเป็นการสร้างนวัตกรรมการบริหารบนฐานพุทธศาสตร์ที่สะท้อนการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับบริบทการทำงานของครูในกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน และสามารถนำไปสู่แนวปฏิบัติอันเป็นเลิศ (Best Practice) ได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับการวิจัยของอภิรดี จันทร์ลอย (2561) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ4 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผนการสอน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรในสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษาประชุมร่วมกันเพื่อจัดทำแผนการสอบแบบมีส่วนร่วม "บวร" บ้าน วัด โรงเรียน 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้บริหาร ให้ครูและนักเรียนถอดบทเรียนแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอบจากบทเรียน 4) ด้านการวัดและประเมินผล ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา ทำแบบประเมินตามตัวชี้วัด มีการประเมินเป็นรายบุคคลประเมินผล ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาทำแบบประเมินตามตัวชี้วัดมีการประเมินเป็นรายบุคคล

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 1) ด้านสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนในยุคดิจิทัล หมายถึยครูขาดความมั่นใจไม่ทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลในการทำวิจัย ขาดการส่งเสริมการเรียนรู้งานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และแนวทางแก้ปัญหา คือการอบรมเชิงปฏิบัติการและสร้างเครือข่ายวิจัยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้คำปรึกษา 2) ด้านกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน หมายถึงครูขาดทักษะดิจิทัลและขาดความมั่นใจในการส่งเสริมความรู้งานวิจัยและเครือข่ายครูช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางแก้คืออบรมเชิงปฏิบัติการและใช้แพลตฟอร์มออนไลน์สนับสนุนงานวิจัย และ 3) ด้านความต้องการพัฒนาการวิจัยในยุคดิจิทัล หมายถึงครูมีข้อจำกัดด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวิจัย การอบรมและเครือข่ายครูวิจัยช่วยเสริมความรู้และความมั่นใจ แนวทางคือจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน สรุปองค์ความรู้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายองค์ความรู้ได้ดังนี้

แนวทางพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรมีแนวทางดังนี้

1. ทุกข์ ปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน ควรมีแผนพัฒนาพื้นฐานของครูประสบปัญหาในการทำวิจัยในยุคดิจิทัล และขาดความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี

2. สมุทัย สาเหตุของปัญหา การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้ครูตามไม่ทันเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านการวิจัยและการใช้เทคโนโลยีตลอดถึงระบบการศึกษายังเน้นผลสัมฤทธิ์มากกว่ากระบวนการเรียนรู้ขาดการอบรมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศจากผู้เชี่ยวชาญและไม่มีเครือข่ายครูวิจัยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. นิโรธ เป้าหมาย ครูได้รับการอบรมพัฒนาความรู้ทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการออกแบบงานวิจัยนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนและได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้จนทำงานวิจัยในชั้นเรียนได้บรรลุตามหมายที่ครูวางไว้

4. มรรค ทางดับของปัญหา แนวทางหรือหนทางที่ผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน นำไปจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในทำวิจัยในชั้นเรียนแกครูกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน ที่เน้นการใช้เครื่องมือดิจิทัลและการสร้างเครือข่ายพัฒนาวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้คำปรึกษาที่ชัดเจนในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาและครูดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ควรนำผลการวิจัยเกี่ยวกับความสามารถของครูด้านการวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนรู้จากผลการวิจัยในชั้นการเรียนประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ แก่ผู้เรียนในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อไป

1.2 ด้านกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ควรนำผลการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีเป้าหมายผ่านกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลแก่ครูกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อไป

1.3 ด้านความต้องการพัฒนาการวิจัยในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ควรนำผลการวิจัย เรื่อง ความต้องการสื่อการเรียนรู้ ตัวอย่างวิธีการวิจัยและการพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลการวิจัยแบบออนไลน์ของครูในยุคดิจิทัล ไปประยุกต์ใช้กับครูกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ด้านสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนในยุคดิจิทัล ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนและการนำเสนอผลอย่างสร้างสรรค์ในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 ด้านกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนผ่านการมีส่วนร่วมของครูใน กลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 ด้านความต้องการพัฒนาการวิจัยในยุคดิจิทัล ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือและระบบสนับสนุนการเก็บข้อมูลออนไลน์เพื่อส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนในยุคดิจิทัลแก่ครูกลุ่มโรงเรียนบูรพาบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

กัญญ์กุลณัช ศิริเวชมงคล, ปิยาพัชญ์ นิธิศอัครานนท์ และชวนคิด มะเสนะ. (2568). แนวทางการพัฒนาครูเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคดิจิทัลของโรงเรียนประถมศึกษา. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 7(2), 1–15.

จตุรพร คงสวัสดิ์. (2567). การพัฒนาระบบสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนบนแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับครูประถมศึกษา. วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 19(1), 45–60.

ชลธิชา รัตนจันทร์. (2565). ความต้องการพัฒนาทักษะการวิจัยในชั้นเรียนของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ทศพร บุญครุฑ และธีระวัฒน์ มอนไธสง. (2568). แนวทางพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการชั้นเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 วารสารมณีเชษฐาราม, 8(4), 201-218.

นุชนาถ อ่อนแสง. (2565). ปัญหาและความต้องการพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในยุคดิจิทัล. วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษา, 15(1), 55–68.

ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกูล. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการทำวิจัยของครูในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 9(2), 120–133.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิเชษฐ์ อ่อนสุวรรณ. (2560). แนวทางการทำการวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยงยุทธ อายุสุข (2549). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธน ศรีศักดิ์บางเตย. (2560). แนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาคาร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อภิรดี จันทร์ลอย. (2561). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิสรรค์ ภาชนะวรรณ และเสริมทรัพย์ วรปัญญา. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(5), 2023–2036.

อารยา ศรีประเสริฐ. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะการวิจัยเชิงดิจิทัลของครูประถมศึกษา, วารสารการวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 12(3), 45–62.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครู กลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

GUIDELINES FOR DEVELOPING ENGLISH LANGUAGE LEARNING MANAGEMENT BASED ON THE BUDDHIST TEACHING PRINCIPLES FOR TEACHERS IN THE CHAOPHRAYA SCHOOL CLUSTER UNDER PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]วราภรณ์ จันลา Waraporn Chanla [2]สุทิศ สวัสดี Suthit Sawaddi
[3]อรุณรัตน์ วิไลรัตนกุล Aroonrad Wilairadtanakun
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: waraporn359@gmail.com

Article Received: February 27, 2026. Revised: June 26, 2026. Accepted: June 28, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครู 2) เพื่อศึกษาวิธีพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครู และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครู เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามประชากรในการวิจัยทั้งหมด จำนวน 91 คน ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยาในภาพรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา มี 4 แนวทาง ได้แก่ (1) แจ่มแจ้ง อธิบายเนื้อหาให้ชัดเจนด้วยสื่อประกอบ (2) จูงใจ กระตุ้นความสนใจผู้เรียนด้วยเกมและเพลง (3) แกล้วกล้า ส่งเสริมความมั่นใจในการใช้ภาษาผ่านกิจกรรม Role-play (4) ร่าเริง ให้คำชมเชยและสร้างบรรยากาศการเรียนที่สนุกสนาน ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะช่วยยกระดับทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา ประกอบด้วย (1) แจ่มแจ้ง อธิบายเนื้อหาชัดเจนโดยใช้สื่อที่เข้าใจง่ายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง (2) จูงใจ กระตุ้นความสนใจด้วยกิจกรรมเชิงโต้ตอบและคำถามท้าทาย (3) แกล้วกล้า ส่งเสริมความมั่นใจและกล้าแสดงออกในการสื่อสารผ่านการปฏิบัติจริง และ (4) ร่าเริง สร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน ให้คำชมเชยและกำลังใจเพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ภาษาอังกฤษ, พุทธลีลาการสอน

Abstract

This research article aims to 1) Study the state of English language teaching management for teachers, 2) Study the methods of developing English language teaching management according to Buddhist teaching principles for teachers, and 3) Propose guidelines for developing English language teaching management according to Buddhist teaching principles for teachers. It is mixed-methods research using quantitative research with questionnaires from the entire research population of 91 people, with statistical analysis of the data using mean, percentage, and standard deviation, and qualitative research with interviews of 7 key informants, analyzed using content analysis.

The research results found that 1) The state of English language teaching management of teachers in the Chaophraya school cluster, both overall and in each of the 3 aspects, was at a high level. 2) The methods of developing English language teaching management according to Buddhist teaching principles of teachers in the Chaophraya school cluster had four approaches: (1) Clarity, explaining the content clearly with supporting media; (2) Motivation, stimulating student interest with games and songs; (3) Courage, promoting confidence in using the language through Role-play activities; and (4) Cheerfulness, giving praise and creating a fun learning atmosphere. This method will effectively improve learners' English language skills. And 3) Guidelines for developing English language learning management based on Buddhist teaching principles for teachers in the Chao Phraya School cluster consisted of (1) Clarity, explaining the content clearly using easy-to-understand media and connecting it to real life, (2) Motivation, stimulating interest with interactive activities and challenging questions, (3) Courage, promoting confidence and courage in communicating through practical application, and (4) Cheerfulness, creating a fun atmosphere, giving praise and encouragement so that learners are happy in learning.

Keywords: Learning Management, English Language, Buddhist Teaching Princples

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือจำเป็นในการติดต่อสื่อสารในโลกยุคปัจจุบัน การติดต่อสื่อสารมีขอบข่ายที่ขยายกว้างขวาง และยังเป็นสังคมโลกที่มีการแข่งขันสูงซึ่งเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้เราได้เปรียบในการแข่งขัน ไม่ว่าเราจะชอบหรือไม่ชอบก็ตาม ซึ่งเส้นทางสู่ความสำเร็จในการเรียนภาษาอังกฤษมีหลากหลายเส้นทาง แต่ละเส้นทางอาจเหมาะกับคนหนึ่ง แต่กับอีกคนกลับไม่เป็นดังที่หวัง ฉะนั้นไม่มีเส้นทางไหนการันตีความสำเร็จไว้ที่ปลายทางต้องลองหลายๆ วิธีซึ่งจะทำให้หลักสูตรและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนั้นเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบของ การบูรณาการทางด้านทักษะทั้งการอ่าน เขียน ฟังและพูด การสอนภาษาอังกฤษสมัยใหม่เน้นให้มีการคิดวิเคราะห์ให้นักเรียนมีอิสระในการเรียน การมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียนให้นักเรียนรับผิดชอบการเรียนของตนเอง รู้จักเปรียบเทียบ ตัดสินใจ ประเมินผลโดยมีครู

เป็นผู้ผลักดันที่สำคัญในการทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2561) นอกจากนี้ เยาวชนคนรุ่นใหม่จำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องประเทศเพื่อนบ้านจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาอังกฤษซึ่งจะช่วยให้เข้าใจประเทศเพื่อนบ้านได้ ทั้งนี้การที่ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการแก้ปัญหาและมีทักษะในการใช้เหตุผลมากยิ่งขึ้น รวมทั้งยังเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจและพร้อมยอมรับความ แตกต่างทางด้านวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาอีกด้วย

แต่จากรายงานสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของเด็กไทยในหลาย ระดับชั้น พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยทั่วไปยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ผลลัพธ์ที่ได้จาก การประเมินโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) กลับยังคงอยู่ในกลุ่มวิชาที่มีค่าเฉลี่ยที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับคะแนนเฉลี่ยของรายวิชาอื่นๆ ถึงแม้ว่าเด็กไทยมีโอกาสเรียนรู้ภาษาอังกฤษ มากขึ้นทั้งจากครูผู้สอน เจ้าของภาษาและแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งนับว่ามีตัวช่วยมากมาย มีโอกาสได้สัมผัสและพัฒนาภาษาอังกฤษมากกว่าสมัยก่อนทั้ง ๆที่มีนโยบายเพิ่มจำนวนชั่วโมงในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อความต่อเนื่องในการเรียนรู้ระยะเวลาผนวกกับความถี่ในการฝึกฝนคาดว่าจะช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพในการจดจำได้ดี แต่ผลลัพธ์ที่ออกมาก็ยังไม่เป็นที่พึงพอใจ นอกจากนี้ สาเหตุของปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษต่ำกว่านักเรียนมีพฤติกรรมติดกับห้องเรียน ทำแบบฝึกหัดแต่ไม่ค่อยศึกษาหาความรู้นอกห้องเรียนหรือจาก แหล่งเรียนรู้อื่นๆ ไม่ตั้งใจเรียนขาดความมั่นใจและไม่กล้าแสดงออกบรรยากาศในชั้นเรียนไม่เป็นใจ ทำให้นักเรียนขาดความสนใจ ดังนั้นจึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและมุ่งเน้นไปที่การแนะแนวการเรียนการสอนที่เน้นไปที่การถ่ายทอดความรู้และเทคนิค วิธีการต่างๆ ให้กับผู้เรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความรู้ความเข้าใจที่คงทนจนนำไปต่อยอดการจัดการเรียนรู้พื้นฐานและมีผลการประเมินที่ดีขึ้น (ปรารถนา กาลเนาวกุล, 2548)

หลักพุทธลีลาการสอนหรือเทศนาวิธี 4 การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง แม้ที่เป็นเพียงธรรมีกถา หรือการสนทนาทั่วไป ซึ่งมิใช่คราวที่มีความมุ่งหมาเฉพาะพิเศษก็จะดำเนินไปอย่างสำเร็จผลดีโดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ 1) สันทัสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด คือจะสอนอะไรก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจนจนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้งเห็นจริงเห็นจังดังจูงมือไปดูเห็นกับตา 2) สมาทปนา ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือสิ่งใดควรปฏิบัติหรือหัดทำก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญ จนใจยอมรับอยากลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติ 3) สมุตเตชนา เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า คือปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งาน ไม่หวั่นระย่อ ไม่กลัวเหนื่อยไม่กลัวยาก 4) สัมปหังสนา ปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือบำรุงจิตให้แช่มชื่นเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546)

กลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยาได้จัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยเน้นการบูรณาการทักษะทั้งการอ่าน เขียน ฟังและพูดเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านการสอนเน้นการคิดวิเคราะห์ ให้นักเรียนมีอิสระในการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในชั้นเรียนอย่างเต็มที่ นักเรียนรับผิดชอบการเรียนของตนเอง รู้จักเปรียบเทียบตัดสินใจและประเมินผลด้วยตนเองครูมีบทบาทเป็นผู้ผลักดันและสนับสนุนให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและแนวทางนี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและสร้างแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษนักเรียนมีโอกาสพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอย่างสมดุลและลึกซึ้งมากขึ้นการเรียนรู้แบบนี้ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ของนักเรียนดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดอย่างไรก็ตาม อาจมีปัญหาเรื่องความพร้อมของครูและทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่จึงควรมีการพัฒนาครูและสนับสนุนเครื่องมือการเรียนรู้เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนวัดยม (เครือวรศรราษฎร์บำรุง) จึงจำเป็นที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครู ในกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมุ่งศึกษาหาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครู กลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาวิธีพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครู กลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครู กลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนในกลุ่มเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวน 8 โรงเรียน จำนวน 91 คน และใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรในการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา จำนวน 7 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครู กลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จากวารสาร ตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.977 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามความ

คิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครู กลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

3.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครู กลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครู กลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นครูต่อสภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครู กลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ภาพรวม

สภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา ภาพรวม		N = 91 คน			
		ระดับความคิดเห็น			
		μ	**σ**	**แปลผล**	**อันดับ**
1.	ด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ	4.17	0.77	มาก	1
2.	ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ	4.03	0.72	มาก	2
3.	แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ	3.52	0.99	มาก	3
	ภาพรวม	**4.26**	**0.42**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ตามลำดับ

2. วิธีพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครู กลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

2.1 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ได้แก่การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนประกอบด้วย 4 แนวทางคือ แจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้วกล้าและร่าเริง ครูควรเริ่มด้วยการอธิบายบทเรียนอย่างชัดเจน โดยใช้ภาพ แผนผัง หรือสื่อช่วยสอนที่เข้าใจง่าย (แจ่มแจ้ง) กระตุ้นความสนใจด้วยนิทาน เพลง เกม หรือกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง (จูงใจ) จัดกิจกรรมกลุ่มละครสั้น Show and Tell หรือการแสดงบทบาทสมมุติเพื่อให้นักเรียนกล้าแสดงออก (แกล้วกล้า) และส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน มีปฏิสัมพันธ์ เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างมั่นใจ (ร่าเริง)

2.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ได้แก่แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษควรเน้นการอธิบายเนื้อหาอย่างชัดเจน เช่น ใช้สื่อภาพ ตารางเปรียบเทียบและ Mind Map เพื่อให้เข้าใจง่าย (แจ่มแจ้ง) ครูกระตุ้นความสนใจผู้เรียนด้วยเพลง เกม คำถามชวนคิด หรือเนื้อหาที่เชื่อมโยงชีวิตจริง (จูงใจ) ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกผ่านกิจกรรมพูดหน้าชั้น เล่นบทบาทสมมุติและอภิปรายกลุ่ม (แกล้วกล้า) บรรยากาศการเรียนควรเป็นกันเอง สนุกสนาน มีเสียงหัวเราะและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม (ร่าเริง) ทั้งหมดนี้ช่วยให้นักเรียนมีความสุขกับการเรียนภาษาอังกฤษ และพัฒนาได้อย่างมั่นใจและยั่งยืน

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครู กลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีแนวทางดังนี้

3.1 ด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ 1) สันทัสสนา (แจ่มแจ้ง) ครูอธิบายเนื้อหา คำศัพท์ ประโยค และโครงสร้างภาษาอังกฤษอย่างละเอียดและชัดเจน ใช้สื่อการเรียนรู้หลากหลาย เช่น ภาพประกอบ วิดีโอ การ์ดคำศัพท์ หรือสไลด์ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจง่าย ยกตัวอย่างสถานการณ์จริง เพื่อให้นักเรียนเห็นภาพและสามารถเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและจัดลำดับการสอนแบบค่อยเป็นค่อยไป เริ่มจากคำศัพท์ง่าย ประโยคสั้น ประโยคซับซ้อนเน้นการทำให้ผู้เรียนเข้าใจและเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคำศัพท์กับบริบทการใช้งาน 2) สมาทปนา (จูงใจ) กระตุ้นความสนใจของนักเรียนด้วยกิจกรรมที่สนุกและน่าสนใจ ใช้คำถามกระตุ้นความคิด ส่งเสริมแรงจูงใจให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียนรู้ด้วยตัวเอง เช่น ให้เลือกคำศัพท์หรือประโยคที่สนใจแล้วนำมาแชร์กับเพื่อน เชื่อมโยงเนื้อหากับความสนใจของนักเรียน เพื่อให้เกิดความอยากเรียนรู้และปฏิบัติจริง และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จำลอง ก่อนนำไปใช้จริง 3) สมุตเตชนา (แกล้วกล้า) จัดกิจกรรมฝึกพูดภาษาอังกฤษแบบมีส่วนร่วม ให้นักเรียนกล้าแสดงออก ฝึกถาม-ตอบเพื่อนหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นภาษาอังกฤษ ส่งเสริมความมั่นใจและความกล้าในการใช้ภาษา โดยครูคอยให้คำแนะนำและสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและใช้การเล่นบทบาทสมมติ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการสื่อสารในสถานการณ์จริงช่วยนักเรียนเรียนรู้ที่จะรับผิดชอบต่อการใช้ภาษาและพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง และ 4) สัมปหังสนา (ร่าเริง) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย สนุกสนานและไม่กดดันผู้เรียน ครูชมเชยและให้กำลังใจทุกครั้งที่นักเรียนพยายามใช้ภาษาอังกฤษ ใช้กิจกรรมสนุกๆ ส่งเสริมความรู้สึกดีต่อการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนอยากเรียนต่อและมีความสุขกับการใช้ภาษาและกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมชั้น ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันที่ดีนำมาสังเคราะห์

3.2 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ 1) สันทัสสนา (แจ่มแจ้ง) อธิบายคำศัพท์ ประโยค และโครงสร้างภาษาอังกฤษอย่างชัดเจน ใช้สื่อประกอบ เช่น ภาพ วิดีโอ สไลด์ ยกตัวอย่างการสนทนาชัดเจนให้ผู้เรียนเห็นภาพรวม 2) สมาทปนา (จูงใจ) กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วยเกม เพลง หรือเรื่องราวสนุกๆ ตั้งคำถามกระตุ้นความอยากเรียนรู้และทดลองใช้ภาษา ส่งเสริมแรงจูงใจให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม 3) สมุตเตชนา (แกล้วกล้า) จัดกิจกรรม Role-play หรือ Dialog ฝึกพูดภาษาอังกฤษต่อหน้ากลุ่ม ให้นักเรียนเล่าเรื่องสั้นหรือถาม-ตอบเพื่อน ส่งเสริมความกล้าแสดงออกและการใช้ภาษาด้วยความมั่นใจ และ 4) สัมปหังสนา (ปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง) ชมเชยและให้กำลังใจนักเรียนทุกครั้งที่พยายามใช้ภาษา ใช้กิจกรรมผ่อนคลาย เช่น เกมจับคู่คำศัพท์ หรือเรื่องตลกภาษาอังกฤษ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและมีความสุข

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ตามลำดับ จากผลการวิจัยที่พบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยาอยู่ใน "ระดับมาก" ทั้งในภาพรวมและรายด้าน สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมและความมุ่งมั่นของครูผู้สอนในการขับเคลื่อนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในพื้นที่ และผลการวิจัยสะท้อนว่า ครูมีความพร้อมในระดับดีมากด้านการวางแผนการจัดเตรียมเนื้อหา และกระบวนการสอนหลัก อาจเป็นผลมาจากการที่ครูให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสอน รวมถึงการเข้าใจมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีโครงสร้างที่ชัดเจนและเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของมนัสนันท์ ธงทอง (2566) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ตามแนวคิด Activity-Based Learning คือชุดกิจกรรมที่ออกแบบให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในบริบทชีวิตประจำวัน กิจกรรมมี 4 ขั้นตอน นำเข้าสู่บทเรียน ทำกิจกรรม อภิปรายและนำไปใช้ สรุปและประเมินผล มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ และสร้างความรู้ร่วมกัน ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมมีประสิทธิภาพสูงและความพึงพอใจสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจีราภรณ์ สว่างพลกรัง (2551) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูโดยภาพรวมครูมีการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอยู่ในระดับมาก พร้อมทั้งวุฒิการศึกษาเกี่ยวกับภาษาอังกฤษในด้านการใช้สื่อการสอน การศึกษาเอกสารหลักสูตรการส่งเสริมในด้านต่างๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิมลรัตน์ แสงประเสริฐ (2562) ที่พบว่า ครูมีการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการวางแผนการสอนและการใช้วิธีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านสื่อและทรัพยากรสนับสนุนเช่นเดียวกับผลการวิจัยครั้งนี้

2. ผลการศึกษาวิธีพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ 1) แจ่มแจ้ง อธิบายเนื้อหาให้ชัดเจนด้วยสื่อประกอบ 2) จูงใจ กระตุ้นความสนใจผู้เรียนด้วยเกมและเพลง 3) แกล้วกล้า ส่งเสริมความมั่นใจในการใช้ภาษาผ่านกิจกรรม Role-play 4) ร่าเริง ให้คำชมเชยและสร้างบรรยากาศการเรียนที่สนุกสนาน ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะช่วยยกระดับทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการที่โดดเด่นระหว่าง ภูมิปัญญาทางพุทธศาสนา กับ กระบวนการสอนภาษาอังกฤษสมัยใหม่ ซึ่งไม่ใช่เพียงการสอนเพื่อให้เกิดความรู้ (Cognitive) แต่เป็นการสร้างสภาวะทางจิตใจและบรรยากาศการเรียนรู้ (Affective) ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะภาษา โดยการแบ่งขั้นตอนอย่างเป็นระบบ (แจ่มแจ้ง-จูงใจ-แกล้วกล้า-ร่าเริง) สอดรับกับธรรมชาติของมนุษย์ ทำให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการสอนที่สอดประสานกันได้อย่างเป็นลำดับขั้น ไม่ใช่เพียงการจัดกิจกรรมแยกส่วน ส่งผลให้ผู้เรียนไม่รู้สึกกดดัน แต่เกิดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมนัส ธมฺมรโต (มีมณี) (2554) ที่พบว่า ก่อนแสดงธรรมทุกครั้งพระพุทธเจ้าทรงสร้างแรงจูงใจให้เกิดความพร้อมทางด้าน ร่างกายและจิตใจแก่ผู้ฟังด้วยคำพูดที่โน้มน้าวใจ การแสดงปาฏิหาริย์ การใช้สื่อการสอน การอุปมา เปรียบเทียบ การใช้นิทานชาดกต่างๆ และการแสดงอนุปุพพิกถาโดยสร้างแรงจูงใจให้ทุกคนลงมือกระทำอย่างต่อเนื่องจนเกิดผลเปลี่ยนแปลงในชีวิตมีความเพียรอดทนที่จะฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ด้วยตนเองจน

เกิดผลประโยชน์แก่ตนเองและสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเอกชัย วิสุทฺโธ (โครตรสุนทร) (2564) ที่พบว่า พุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าเป็นวิธีการที่สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้ตามยุคสมัยมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1) สันทัสสนา ในการอบรมสั่งสอนธรรมะของพระองค์จะ ชี้แจงให้ผู้ฟังอย่างเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจน เห็นจริง 2) สมาปทา พระองค์จะอธิบายให้ผู้ฟังเห็นว่าเรื่องที่พูดถึงนั้นเป็นความจริง 3) สมุตเตชนา พระองค์จะใช้วิธีปลุกเร้าใจให้ผู้ฟังคึกคัก กระตือรือร้นที่จะปฏิบัติตามหลักธรรมนั้นให้ประสบความสำเร็จและ 4) สัมปหังสนา ในการบรรยายธรรมะ พระองค์จะสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้สังคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากการจัดการเรียนรู้มีการทำในลักษณะเชิงสหวิทยาการมากขึ้น และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก เช่น ความรู้เกี่ยวกับโลก ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดีความรู้ด้านสุขภาพ ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3. การเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา ประกอบด้วย 1) แจ่มแจ้ง อธิบายเนื้อหาชัดเจนโดยใช้สื่อที่เข้าใจง่ายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง 2) จูงใจ กระตุ้นความสนใจด้วยกิจกรรมเชิงโต้ตอบและคำถามท้าทาย 3) แกล้วกล้า ส่งเสริมความมั่นใจและกล้าแสดงออกในการสื่อสารผ่านการปฏิบัติจริง และ 4) ร่าเริง สร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน ให้คำชมเชยและกำลังใจเพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ ซึ่งแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการผสมผสานพุทธปรัชญาทางการศึกษาเข้ากับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้อย่างลงตัว แนวทางทั้ง 4 ประการ (แจ่มแจ้ง-จูงใจ-แกล้วกล้า-ร่าเริง) ไม่ได้เป็นเพียงเทคนิคการสอน แต่เป็นองค์รวมของการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงทั้งกระบวนการทางสติปัญญาและสภาวะทางอารมณ์ของผู้เรียน ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ครูในกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยาสามารถยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้ด้วยการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การสอนจากผู้บอกความรู้มาเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจและจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาทรรศน์ คุณฑสฺสี (โพน ดวงกรณ์) (2546) ที่พบว่า พุทธวิธีการสอนในอรรถกถาบทกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการสอนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักการสำคัญ 3 ประการ คือเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดการปฏิบัติจริงและสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเองและมุ่งให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้และพุทธวิธีการสอนในอรรถกถาธรรมบทเน้นให้ผู้เรียนได้เข้าใจตนเอง โดยเฉพาะด้านจิตใจของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงแก้ไขตนเองจนได้บรรลุธรรมชั้นใดชั้นหนึ่งตามอุปนิสัยสมบัติที่เคยอบรมสั่งสมมา และสอดคล้องกับแนวคิดของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2546) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง แม้ที่เป็นเพียงธรรมีกถาหรือการสนทนาทั่วไป ซึ่งมิใช่คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็จะดำเนินไปอย่างสำเร็จผลดี โดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ 1) สันทัสสนา ชี้แจงให้เห็นชัดคือจะสอนอะไรก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจังดังจูงมือไปดูเห็นกับตา (แจ่มแจ้ง) 2) สมาทปนา ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือหัดทำ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญ จนใจยอมรับ อยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ (จูงใจ) 3) สมุตเตชนา เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะมีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งาน ไม่หวั่นระย่อไม่กลัวเหนื่อย ไม่กลัวยาก (แกล้วกล้า) และ 4) สัมปหังสนา ปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริงคือบำรุงจิตให้แช่มชื่นเบิกบานโดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไปทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ (ร่าเริง)

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

E: ด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ (English Language Learning Management) หมายถึง ครูต้องวางแผนการเรียนรู้ที่ชัดเจน และนำใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (แจ่มแจ้ง) ออกแบบกิจกรรมกระตุ้นความสนใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน (จูงใจ) ใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารในชั้นเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออกทางภาษา (แกล้วกล้า) และสร้างบรรยากาศการเรียนที่สนุกสนานอย่างต่อเนื่องพร้อมพัฒนาตนเองเสมอ (ร่าเริง)

E: ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ (English Language Learning Activities) หมายถึง ครูควรมีการวางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน (แจ่มแจ้ง) สร้างจูงใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (จูงใจ) การใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (แกล้วกล้า) และสื่อสารและส่งเสริมนักเรียนให้กล้าใช้ภาษาอังกฤษ (ร่าเริง)

G: แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ (Guidelines for English Language Learning Management) หมายถึง ครูวางแผนการสอนชัดเจน กำหนดเป้าหมาย และใช้สื่อที่เข้าใจง่าย (แจ่มแจ้ง) จัดกิจกรรมที่น่าสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (จูงใจ) ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออก และใช้ภาษาอังกฤษจริง (แกล้วกล้า) และต้องสร้างบรรยากาศการเรียนที่สนุกเป็นกันเอง และไม่เครียด (ร่าเริง)

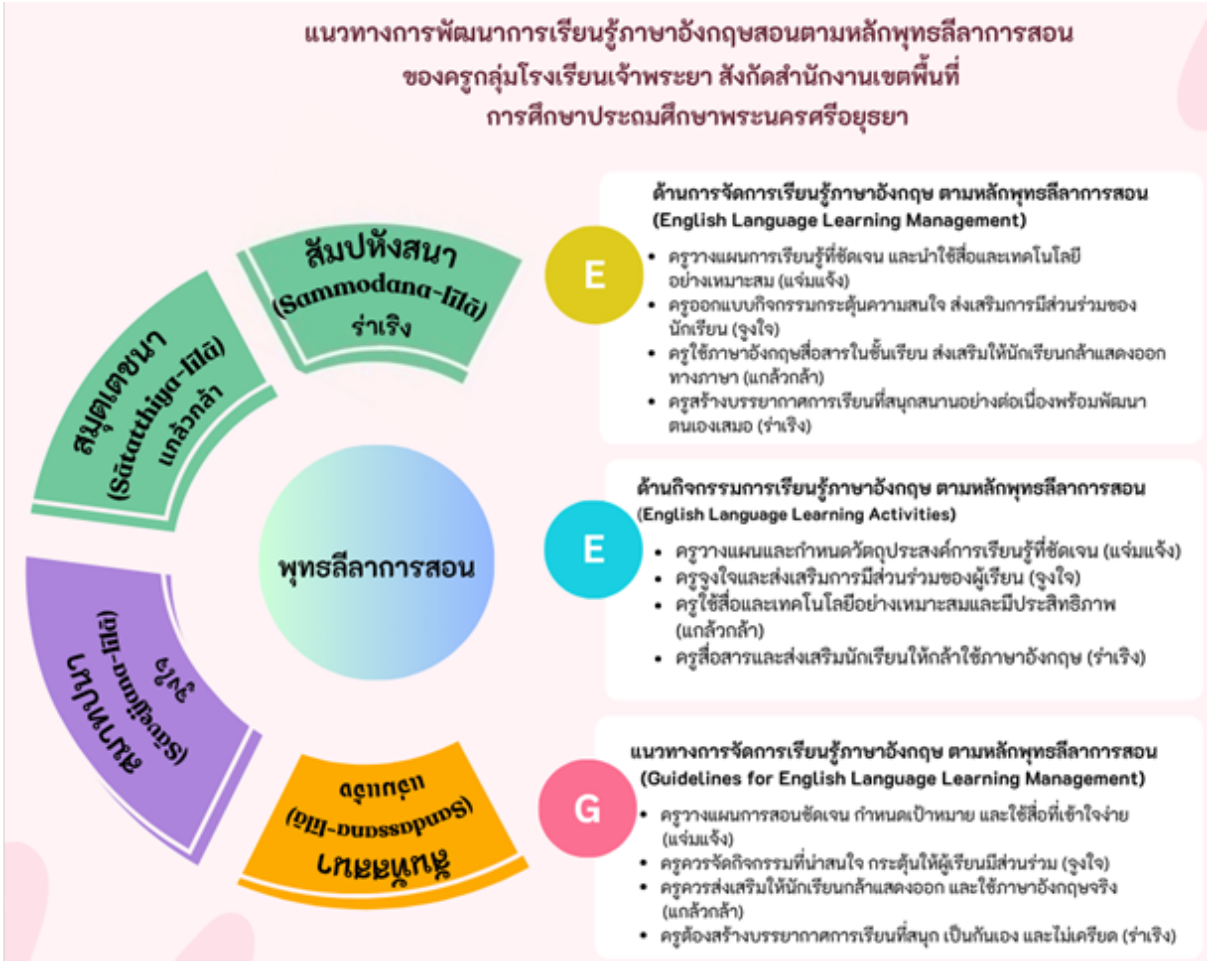
แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอน 4 ประการ ซึ่งประกอบด้วย แจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้วกล้า ร่าเริง เป็นแนวทางที่สามารถนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดและแนวทางดังนี้

1. แจ่มแจ้ง (Sandassana-līlā) หมายถึง การอธิบายให้ชัดเจน กระจ่าง เข้าใจง่ายเกิดการพัฒนาในการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน ใช้สื่อประกอบ เช่น ภาพ วิดีโอ แผนภูมิ เพื่อช่วยให้เข้าใจเนื้อหา และยกตัวอย่างจากชีวิตจริงเพื่อเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียนจนสรุปประเด็นสำคัญอย่างเป็นระบบการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

2. จูงใจ (Sāvejjana-līlā) หมายถึง การกระตุ้นเร้าใจให้เกิดความสนใจ อยากเรียนรู้โดยใช้คำถามเชิงท้าทายเพื่อดึงความสนใจ เชื่อมโยงเนื้อหากับความสนใจหรือสถานการณ์ปัจจุบันของผู้เรียน สร้างแรงบันดาลใจ เช่น การเล่าเรื่องบุคคลต้นแบบและใช้กิจกรรมการเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์สูง เช่น เกม การอภิปราย การแข่งขัน

3. แกล้วกล้า (Sātatthiya-līlā) หมายถึง การสร้างความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดงออกส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น โดยไม่กลัวผิด ใช้กิจกรรมกลุ่ม เช่น การอภิปราย การนำเสนอ ให้กำลังใจและคำชมเมื่อผู้เรียนกล้าแสดงออกและจัดบรรยากาศการเรียนที่ปลอดภัยและเป็นมิตรในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

4. ร่าเริง (Sammodana-līlā) หมายถึง การสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานเป็นมิตร ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างผ่อนคลาย และจัดห้องเรียนให้มีความยืดหยุ่น ไม่เคร่งเครียด ใช้กิจกรรมที่สนุก เช่น เกมการศึกษา การเล่นบทบาทสมมุติให้เกิดอารมณ์ขันอย่างเหมาะสมและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้เรียน เรียนรู้ภาษาอังกฤษ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย 2EE 1G

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ครูกกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา สถานศึกษาและครูควรนำการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษไปบูรณาการหลักพุทธลีลาการสอนในกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแก่ผู้เรียนในปัจจุบัน

1.2 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ครูกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยาสถานศึกษาและครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบปฏิบัติจริง (Active Learning) เช่นการพูดคุยกลุ่ม การสวมบทบาทและการนำเสนอผลงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์จริง ควบคู่กับการพัฒนาจิตใจและสติปัญญาตามหลักพุทธลีลาที่เน้นการพัฒนาจิตใจควบคู่กับสติปัญญา

1.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ครูกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา สถานศึกษาและครูควรจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาให้บรรลุผล อบรมครูให้เข้าใจหลักธรรมและวิธีสอนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมส่งเสริมการออกแบบสื่อการสอนที่สอดแทรกวัฒนธรรมไทยและคุณธรรมเพื่อปลูกฝังค่านิยมที่ดีควบคู่กับการเรียนภาษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องศึกษาพฤติกรรมของสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2.2 ควรศึกษาเรื่องศึกษารูปแบบพัฒนาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2.3 ควรศึกษาเรื่องศึกษาสมรรถนะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามหลักพุทธลีลาการสอนของครูด้านการใช้ภาษาอังกฤษกลุ่มโรงเรียนเจ้าพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

จีราภรณ์ สว่างพลกรัง. (2551). การศึกษาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูในสถานศึกษา จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ปรารถนา กาลเนาวกุล. (2548). เผยสถานการณ์เด็กเรียนภาษา “ตปท” แย่ นักวิชาการแนะอย่ามองข้ามพม่า – เกาหลี. มติชนรายวัน. 4 มกราคม 32.

พระมนัส ธมฺมรโต (มีมณี). (2554). ศึกษาวิธีสร้างแรงจูงใจจากพุทธวิธีสอน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาทรรศน์ คุณฑสฺสี (โพน ดวงกรณ์). (2546).การศึกษาเปรียบเทียบพุทธวิธีการสอนในอรรถกถาธรรมบทกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเอกชัย วิสุทฺโธ (โครตรสุนทร). (2564). พุทธวิธีในการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21. Journal of Buddhist Education and Research: JBER, 7(2), 301.

มนัสนันท์ ธงทอง. (2566). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เรื่อง English for Daily Life โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

แรกขวัญ นามสว่าง. (2558). สภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2–3. วารสารวิชาการการศึกษา, 16(1), 124-135.

วิจิตร ศรีสอ้าน. (2561). วิจิตรชี้ช่องการสอนภาษาอังกฤษพัฒนาใหม่เพื่อใช้สื่อสารในระดับภูมิภาคเอเชีย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บ้านเมือง.

วิมลรัตน์ แสงประเสริฐ. (2562). แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของครูระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 43. กรุงเทพมหานคร: สนิท ตันติวัฒน์พานิช.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

GUIDELINES FOR INTEGRATING DIGITAL TECHNOLOGY IN TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT BASED ON BUDDHIST TEACHING PRINCIPLES FOR TEACHERS IN SCHOOLS UNDER THE LAK SI DISTRICT OFFICE, BANGKOK

[1]เจนจิรา กว้างนอก Jenjira Kwangnok [2]พระครูวิรุฬห์สุตคุณ PhrakhruWirunsuttakun
[3]อินถา ศิริวรรณ Intha Siriwan
[1, 2, 3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: kanamayi@gmail.com

Article Received: May 27, 2026. Revised: June 30, 2026. Accepted: June 30, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอน 2) เพื่อศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอน และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 132 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอน ได้แก่ (1) การวัดและประเมินผล เน้นใช้ระบบดิจิทัลเพื่อการประเมินที่โปร่งใส ยุติธรรม และสะท้อนผลได้ตรงจุด (2) กระบวนการเรียนรู้ เน้นถ่ายทอดเนื้อหาให้แจ่มแจ้งและกระตุ้นการค้นคว้า (3) หลักสูตร เน้นออกแบบเนื้อหาให้ทันสมัยและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (4) สื่อการสอน เน้นประยุกต์ใช้สื่อที่เข้าใจง่ายและสร้างแรงบันดาลใจ (5) กิจกรรมการเรียนรู้ เน้นจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความกล้าแสดงออกและการมีส่วนร่วม โดยทุกด้านมุ่งบูรณาการหลักพุทธวิธีการสอนเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ชัดเจน สร้างแรงจูงใจ เสริมความมั่นใจ และสนุกสนานร่าเริง และ 3) แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอน ประกอบด้วย (1) การวัดและประเมินผล อธิบายเกณฑ์และผลลัพธ์ให้ชัดเจน (สันทัสสนา) เชื่อมโยงกับชีวิตจริงเพื่อกระตุ้นการพัฒนา (สมาทปนา) ประเมินความพยายามเพื่อสร้างความมั่นใจ (สมุตเตชนา) และสะท้อนผลเชิงบวกเพื่อลดความกดดัน (สัมปหังสนา) (2) กระบวนการเรียนรู้ ใช้สื่อสาธิตให้เห็นภาพแจ่มแจ้ง (สันทัสสนา) เชื่อมโยงบทเรียนกับประสบการณ์ (สมาทปนา) ท้าทายให้กล้าคิดกล้าทำ (สมุตเตชนา) และสร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน (สัมปหังสนา) และ (3) หลักสูตร กำหนดโครงสร้างเป้าหมายชัดเจน (สันทัสสนา) จัดเนื้อหาตอบโจทย์สังคม (สมาทปนา) ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ทันสมัยและสร้างสรรค์ (สมุตเตชนา) และยืดหยุ่นผ่านกิจกรรมที่สร้างความสุข (สัมปหังสนา)

คำสำคัญ: เทคโนโลยีดิจิทัล, การเรียนการสอน, หลักพุทธวิธีการสอน

Abstract

This research aims to 1) Study the current state of digital technology integration in teaching and learning management, 2) Study the methods of digital technology integration in teaching and learning management according to Buddhist teaching principles, and 3) Propose guidelines for digital technology integration in teaching and learning management according to Buddhist teaching principles. This is a mixed-methods research, combining quantitative research using questionnaires administered to a sample of 132 people, with data analyzed using descriptive statistics including percentages, means, and standard deviations, and qualitative research through interviews with 7 key informants, with data analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: 1) The overall state of digital technology integration in teaching and learning management, as well as in all five specific aspects, was at a high level. 2) The methods of integrating digital technology in teaching and learning management according to Buddhist teaching principles consisted of five dimensions: (1) Assessment and evaluation, emphasizing the use of digital systems for transparent, fair, and accurate evaluation; (2) Learning process, emphasizing clear content delivery and stimulating research; (3) Curriculum, emphasizing the design of up-to-date content and promoting creativity; (4) Teaching media, emphasizing the application of easily understandable and inspiring media; and (5) Learning activities, emphasizing activities that promote self-expression and participation. All aspects aimed to integrate Buddhist teaching principles to create a clear learning environment. 1) Creating motivation, boosting confidence, and having fun; and 3) Guidelines for digital technology integration for teaching management according based on buddhist teaching principles, consisting of: (1) Measurement and evaluation: clearly explaining the criteria and results (Santassana), connecting to real life to stimulate development (Samadapana), evaluating effort to build confidence (Samuttejana), and reflecting positive results to reduce pressure (Sampahangsana); (2) Learning process: using demonstration media to provide a clear picture (Santassana), connecting lessons with experiences (Samadapana), challenging people to think and act confidently (Samuttejana), and creating a enjoyable learning atmosphere (Sampahangsana); and (3) Curriculum: defining a clear objective structure (Santassana), organizing content responds to social needs (Samadapana), promoting modern and creative learning (Samuttejana), and being flexible through activities that create happiness (Sampahangsana).

Keywords: Digital Technology, Teaching, Buddhist Teaching Principles

บทนำ

ในปัจจุบันการพัฒนาประเทศ ทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ล้วนเกิดจากการศึกษาโดยการศึกษาได้มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศทุกๆ ด้านและทรัพยากรบุคคลได้มีบทบาทสำคัญในการเป็นทรัพยากรหลักที่นำเอาความรู้ความสามารถที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาประเทศในแต่ละด้าน และรัฐได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาจึงได้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2560 หมวด 5 มาตรา 54 ว่ารัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา สิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษา ภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล (บุญศรี ไพรัตน์, 2560)

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด และเนื่องจากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับเดิมได้สิ้นสุดลง กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ฉบับนี้ขึ้นเพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษา ให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในการพัฒนากำลังคนของสังคม ให้เป็นคนมีคุณภาพ คุณธรรม การสร้างจิตสำนึกในการเป็นมนุษย์มีจิตวิญญาณของผู้มีอารยะธรรมทางปัญญาและความงดงามทางจิตใจ สร้างให้คนมีความรู้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ มีความอดทนต่อสู้กับอุปสรรคของชีวิตและสามารถปรับตัวเพื่อรองรับเศรษฐกิจแนวใหม่ที่เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรมเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม

ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยน โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติหรือการลงมือทำ (Active Leaning) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยครูลดบทบาทในการสอนและการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรงลงปรับบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกแต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการจะทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้นและอย่างหลากหลาย ซึ่งความรู้ที่เกิดขึ้นก็เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์และกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำ อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูงได้แก่ การวิเคราะห์การสังเคราะห์และการประเมินค่าแสดงให้เห็นว่ามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นจริงและสามารถเพิ่มการแก้ปัญหาการคิดเชิงวิพากษ์และอื่นๆ (วิจารณ์ พานิช, 2555)

การจัดการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้สอนใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างหลากหลายตามบริบทสภาพแวดล้อม เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา พัฒนาความรู้ใหม่ๆ เทคนิควิธีการใหม่ๆ ในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ดิจิทัลจะมีประสิทธิภาพ ผู้สอนควรมีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการออกแบบการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการสะท้อนผลการประเมินไปสู่การพัฒนาผู้เรียนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งนับว่าเป็นทักษะขั้นพื้นฐานของผู้สอนที่จะเชื่อมต่อโลกออนไลน์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2563)

ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ไปสู่ผู้เรียนโดยกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นจะเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ๆ ที่ทันสมัยที่ใกล้ตัวผู้เรียนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและเข้าใช้งานได้ง่าย โดยครูผู้สอนอาจจะนำวิธีการสอน เทคนิคการสอนที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ตามแผนการเรียนรู้ และออกแบบกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในกิจกรรมกาเรียนการสอน มุ่งเน้น ให้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะ คุณลักษณะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ให้สถานศึกษาจัดระบบการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านระบบอินเตอร์เน็ตมีระบบฐานข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา รวมไปถึงการออกแบบการประเมินของครูที่สอดคล้องกับบริบททางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจุดเน้นประการหนึ่งของการประเมินในลักษณะ Digital Learning คือ การทำให้ผู้เรียนทราบผลการประเมินและข้อมูลย้อนกลับอย่างรวดเร็วอีกด้วยจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาตามลำดับที่กล่าวมา

ผู้วิจัยในฐานะครูในสถานศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครู จึงมีความสนใจในการศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูล สนับสนุนการดำเนินงานและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีทักษะ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอนของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอนของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 6 โรงเรียน จำนวน 197 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยการเปิดตาราง Krejcie and Morgan (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 132 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.963 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอนของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม โดยใช้หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ดังในตารางที่1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

สภาพการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร		n=132 คน			
		ระดับความคิดเห็นผู้บริหารและครู			
		$\overline{X}$	D.S.	ระดับ	ลำดับ
1.	ด้านหลักสูตร	4.04	0.30	มาก	3
2.	ด้านกระบวนการเรียนรู้	4.05	0.39	มาก	2
3.	ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.00	0.44	มาก	5
4.	ด้านสื่อการสอน	4.01	0.34	มาก	4
5.	ด้านการวัดและประเมินผล	4.06	0.30	มาก	1
ภาพรวม		**4.03**	**0.23**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในกระดับมากทั้ง 5 ด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านหลักสูตร ด้านสื่อการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับ

2. วิธีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอนของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

2.1 ด้านการวัดและประเมินผล ครูสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผล โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อทำแบบทดสอบ ตรวจคะแนน และให้ข้อเสนอแนะอย่างโปร่งใส และรวดเร็วพร้อมทั้งนำข้อมูลจากระบบดิจิทัลมาวิเคราะห์ ปรับปรุงการสอน และออกแบบกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจและความมั่นใจแก่ผู้เรียน

2.2 ด้านกระบวนการเรียนรู้ ครูประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลหลากหลาย เรียนรู้ร่วมมือ รายบุคคล และสร้างแรงจูงใจในการค้นคว้าและทดลองสิ่งใหม่ ๆ พร้อมออกแบบกิจกรรมที่ทันสมัย สร้างบรรยากาศแจ่มแจ้ง ร่าเริง และกระตุ้นการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านหลักสูตร โรงเรียนบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ที่ทันสมัยและยืดหยุ่นและการประยุกต์ตามหลักพุทธวิธีการสอนช่วยให้เนื้อหาชัดเจน สร้างแรงจูงใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

2.4 ด้านสื่อการสอน ครูใช้สื่อการสอนดิจิทัลที่หลากหลายและทันสมัยเพื่อดึงดูดและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหา การประยุกต์ตามหลักพุทธวิธีการสอนช่วยให้เนื้อหาชัดเจน เข้าใจง่าย สร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจ พร้อมทั้งกระตุ้นการเรียนรู้อย่างสนุกสนานร่าเริง

2.5 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น เกม AR/VR การจำลองสถานการณ์ และกิจกรรมออนไลน์ เพื่อเสริมทักษะดิจิทัลและการสื่อสาร การประยุกต์ตามหลักพุทธวิธีการสอนช่วยให้การเรียนรู้ชัดเจน ทันสมัย สร้างแรงจูงใจ กล้าแสดงออก และทำให้บรรยากาศสนุกสนานร่าเริง

3. แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอนของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

3.1 แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอนของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 1) ด้านการวัดและประเมินผล โรงเรียนสามารถใช้ระบบประเมินออนไลน์ เช่น Google Forms หรือ LMS เพื่อวัดผลได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ การใช้ Learning Analytics ช่วยติดตามพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและสะท้อนผลการเรียนแบบเรียลไทม์และสามารถใช้สื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอหรือโครงงานออนไลน์ เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลที่หลากหลาย 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ครูจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ผสานการเรียนในห้องเรียนกับการเรียนออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล การใช้สื่อโต้ตอบ เช่น AR/VR หรือเกมการศึกษาช่วยสร้างประสบการณ์ที่สนุกและเข้าใจง่าย และผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาผ่าน e-Learning หรือ MOOC ได้ทุกที่ทุกเวลา ทำให้การเรียนรู้ไม่ถูกจำกัด 3) ด้านหลักสูตร โรงเรียนควรปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดเชิงวิพากษ์และการใช้เทคโนโลยีและบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ Coding,

Data Literacy การใช้สื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัยและหลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง เช่น โครงงานดิจิทัล จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและนำไปใช้ได้จริง

3.2 แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธวิธีการสอน 1) ด้านการวัดและประเมินผล ได้แก่ (1) สันทัสสนา อธิบายให้เห็นชัดเจน เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา (แจ่มแจ้ง) การประเมินครูควรมีการอธิบายผลอย่างละเอียดและใช้เกณฑ์ที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจว่าตนเองอยู่ในระดับใดและควรพัฒนาอย่างไร อธิบายให้เห็นชัดเจน แสดงผลคะแนนทันทีเพื่อให้ผู้เรียนเห็นจุดแข็ง–จุดอ่อน ให้ความชัดเจน (2) สมาทปนา จูงใจให้เห็นจริงและผู้เรียนคล้อยตามพร้อมนำไปปฏิบัติได้จริง (จูงใจ) ครูควรออกแบบการประเมินที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า อยากนำไปใช้และกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากพัฒนาตนเองและการทำงาน (3) สมุตเตชนา เร้าใจให้บังเกิดกำลังใจ มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ (แกล้วกล้า) ครูควรใช้การประเมินแบบให้กำลังใจ และการให้คะแนนความพยายามหรือความก้าวหน้า เพื่อสร้างขวัญกำลังผู้เรียนให้เกิดความมั่นใจ (4) สัมปหังสนา ชโลมใจให้แช่มชื่น และเปี่ยมด้วยความหวัง (ร่าเริง) ครูควรมีการประเมินด้วยบรรยากาศที่สร้างความสุข เช่น การใช้กิจกรรมกลุ่ม การสะท้อนผลแบบเชิงบวก เพื่อให้ผู้เรียนไม่รู้สึกกดดันแก่ผู้เรียน 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ (1) สันทัสสนา อธิบายให้เห็นชัดเจน เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา (แจ่มแจ้ง) ครูควรอธิบายกระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวอย่างที่จับต้องได้อย่างมีความชัดเจน เช่น การสาธิต การใช้สื่อภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจชัดเจน (2) สมาทปนา เร้าใจให้บังเกิดกำลังใจ มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ (แกล้วกล้า) ครูควรมีการเชื่อมโยงบทเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริงของผู้เรียนและกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจและอยากปฏิบัติในการเรียนรู้ (3) สมุตเตชนา เร้าใจให้บังเกิดกำลังใจ มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ (แกล้วกล้า) ครูควรมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าลอง เช่น การตั้งคำถามท้าทาย หรือการให้ทำโครงงานที่มีความเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน (4) สัมปหังสนา ชโลมใจให้แช่มชื่น และเปี่ยมด้วยความหวัง (ร่าเริง) ครูควรมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้และบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน เช่นการใช้กิจกรรมกลุ่ม การเล่าเรื่อง หรือการเล่นบทบาทสมมติเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสนุกสนาน 3) ด้านหลักสูตร ได้แก่ (1) สันทัสสนา อธิบายให้เห็นชัดเจน เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา (แจ่มแจ้ง) โรงเรียนควรมีการจัดโครงสร้างหลักสูตรและอธิบายให้เป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมของสิ่งที่จะเรียนและเข้าใจทิศทางการเรียนรู้ (2) สมาทปนา เร้าใจให้บังเกิดกำลังใจ มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ (แกล้วกล้า) โรงเรียนควรจัดเนื้อหาการเรียนรู้ในหลักสูตรควรเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและสังคม เช่น การบูรณาการความรู้กับการแก้ปัญหาชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า(3) สมุตเตชนา เร้าใจให้บังเกิดกำลังใจ มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ (แกล้วกล้า) โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกและสร้างสรรค์เนื้อหาการเรียนรู้ที่มีความทันสมัย เช่น การเรียนรู้แบบโครงงานหรือการวิจัย เพื่อเสริมความมั่นใจและความภาคภูมิใจ (4) สัมปหังสนา ชโลมใจให้แช่มชื่นและเปี่ยมด้วยความหวัง (ร่าเริง) โรงเรียนควรมีความยืดหยุ่นและกิจกรรมที่สร้างความสุข เช่น การเรียนรู้ผ่านศิลปะดนตรี หรือการทำงานร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีความหวังและกำลังใจ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในกระดับมากทั้ง 5 ด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านหลักสูตร ด้านสื่อการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับ เนื่องจากครูสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกมิติของการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตร มีความยืดหยุ่นสูง รองรับการเปลี่ยนแปลงและคำนึงถึงความหลากหลายของผู้เรียน 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงาน การเรียนรู้แบบรายบุคคล และการทำงานร่วมกันออนไลน์ 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้เครื่องมือดิจิทัลสนับสนุนการเรียนรู้แบบโครงงาน การสร้างชิ้นงาน และกิจกรรมออนไลน์ที่หลากหลาย 4) ด้านสื่อการสอน ครูมีทักษะในการผลิตและเลือกใช้สื่อดิจิทัลที่น่าสนใจและช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองได้ และ 5) ด้านการวัดและประเมินผล ใช้รูปแบบที่หลากหลาย โปร่งใส ยุติธรรม และตรวจให้คะแนนได้รวดเร็ว แม่นยำ แม้การให้ Feedback ยังมีพื้นที่พัฒนามีความเข้มแข็งทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของชัยวิชญ์ เข็มปัญญา (2562) ที่พบว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ของโรงเรียนตามความคิดเห็นขอ ผู้บริหารและครูผู้สอนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนวัตน์ พูลเขตนคร (2562) ที่พบว่า เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถนำมาใช้ปฏิรูป การศึกษาและการเรียนรู้จากระบบการศึกษาแบบเดิมไปสู่โอกาสในการศึกษาที่มีมาตรฐานระดับโลกได้ และการเข้าถึงบริการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปในรูปแบบทุกวันทุกที่ทุกเวลาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นการเตรียมความพร้อมกำลังคนเข้าสู่ยุคดิจิทัลระยะยาว การออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจาก พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคปัจจุบันเปลี่ยนไป การออกแบบเนื้อหาและการออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ จะต้องสามารถตอบสนองพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนในยุคดิจิทัลและมีความ เหมาะสมกับวัย โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และมีทักษะที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในศตวรรษที่ 21

2. ผลจากการศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอนของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) การวัดและประเมินผล เน้นใช้ระบบดิจิทัลเพื่อการประเมินที่โปร่งใส ยุติธรรม และสะท้อนผลได้ตรงจุด 2) กระบวนการเรียนรู้ เน้นถ่ายทอดเนื้อหาให้แจ่มแจ้งและกระตุ้นการค้นคว้า 3) หลักสูตร เน้นออกแบบเนื้อหาให้ทันสมัยและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 4) สื่อการสอน เน้นประยุกต์ใช้สื่อที่เข้าใจง่ายและสร้างแรงบันดาลใจ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ เน้นจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความกล้าแสดงออกและการมีส่วนร่วม โดยทุกด้านมุ่งบูรณาการหลักพุทธวิธีการสอนเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ชัดเจน สร้างแรงจูงใจ เสริมความมั่นใจ และสนุกสนานร่าเริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ เหล็กดี (2561) ที่พบว่า รูปแบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 นโยบายหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 2 ทฤษฎีการเรียนรู้ PjBL ส่วนที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมส่วนที่ 4 เทคโนโลยี ดิจิทัล และส่วนที่ 5 ตัวบ่งชี้ของกิจกรรม ความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมาก 2) กิจกรรมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมวางแผนร่วมกัน กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมประเมินผล และกิจกรรมการเผยแพร่ ความเหมาะสมของกิจกรรม และสอดคล้องกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2553) ที่กล่าวว่า พุทธวิธีการสอนที่ทรงใช้

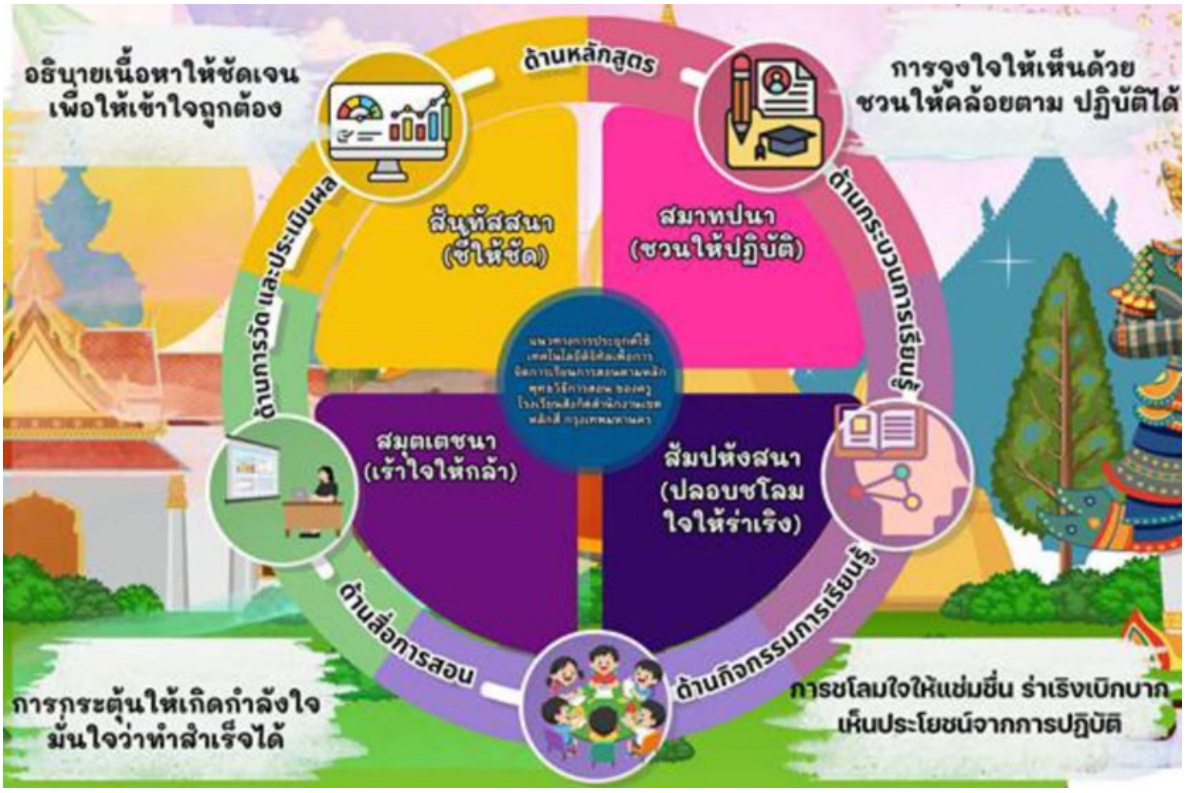
เป็นการถ่ายทอดธรรมจะมีเป้าหมายที่เรียกว่าลักษณะการสอนตามพุทธวิธีการสอนของพระพุทธองค์ยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำมาใช้เป็นรูปแบบในการเผยแผ่ธรรมะซึ่งเรียกว่า พุทธลีลาการสอน มี 4 ประการ ได้แก่ 1) สันทัสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด พูดให้เขารู้ คืออธิบายให้เห็นชัดเจน แจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตาตนเองตามปกติแล้วจะเป็นใครก็ตามสามารถพูดให้เขารู้ในบางกรณีได้ ถ้าคนฟังมั่นใจว่าเขามีความรู้ในเรื่องที่เขาพูดจริงก็จะสามารถผลักดันให้เกิดความเชื่อถือได้ 2) สมาทปนา ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ พูดให้ฟังคือ พูดจูงใจให้เห็นจริง ชวนให้ คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติโดยสิ่งใดควรปฏิบัติหรือหัดทำก็แนะนำหรือบรรยายให้ ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญจนใจยอมรับ อยากลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติ 3) สมุตเตชนา เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า พูดให้คิด โดยพูดเร้าใจให้แกล้วกล้า บังเกิดกำลังใจเข้มแข็ง ปลุกให้มีอุตสาหะ แข็งขันมั่นใจในความสำเร็จได้ไม่หวั่นย่อท้อต่อความเหนื่อยยาก และ 4) สัมปหังสนา ปลอบชโลมใจให้สดใสร่าเริงเบิกบานฟังไม่เบื่อและเปี่ยมไปด้วยความหวังเพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติ

3. การเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอนของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย (1) การวัดและประเมินผล อธิบายเกณฑ์และผลลัพธ์ให้ชัดเจน (สันทัสสนา) เชื่อมโยงกับชีวิตจริงเพื่อกระตุ้นการพัฒนา (สมาทปนา) ประเมินความพยายามเพื่อสร้างความมั่นใจ (สมุตเตชนา) และสะท้อนผลเชิงบวกเพื่อลดความกดดัน (สัมปหังสนา) (2) กระบวนการเรียนรู้ ใช้สื่อสาธิตให้เห็นภาพแจ่มแจ้ง (สันทัสสนา) เชื่อมโยงบทเรียนกับประสบการณ์ (สมาทปนา) ท้าทายให้กล้าคิดกล้าทำ (สมุตเตชนา) และสร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน (สัมปหังสนา) และ (3) หลักสูตร กำหนดโครงสร้างเป้าหมายชัดเจน (สันทัสสนา) จัดเนื้อหาตอบโจทย์สังคม (สมาทปนา) ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ทันสมัยและสร้างสรรค์ (สมุตเตชนา) และยืดหยุ่นผ่านกิจกรรมที่สร้างความสุข (สัมปหังสนา) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาอุดร อุตฺตโร (มากดี) และพระครูสิริภูรินิทัศน์ (ฐิตสคฺโค ดิษสวรรค์) (2566) ที่กล่าวว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการสอนสังคมศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาทักษะ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เข้าถึงแหล่งเรียนรู้และข้อมูลได้ง่ายขึ้น โดยมีโปรแกรมค้นหาข้อมูล ฐานข้อมูลออนไลน์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเกมการศึกษา สื่อสังคมออนไลน์ ปัญญาประดิษฐ์ และเทคโนโลยีความจริงเสมือนและเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม ในการใช้เทคโนโลยีออนไลน์เพื่อการเรียนรู้สังคมศึกษาเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูง และสามารถเรียนรู้ทุกเนื้อหาจากทุกที่ ทุกเวลา ทำให้เกิดการเรียนรู้วิถีใหม่ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและความร่วมมือ และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะในวิชาสังคมศึกษา ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและน่าสนใจ ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ข้อมูลและแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ส่วนการพัฒนาวิชาชีพครูและการบูรณาการเทคโนโลยีเน้นพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ เน้นไปที่การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ และมีเจตคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้อย่างมีจริยธรรม การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสื่อการเรียนรู้ และสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2562) กล่าวว่า การนำพุทธวิธีการสอนมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน โดยการใช้ลีลาการสอน 4 ประการในชั้นเรียน สันทัสสนา อธิบายเนื้อหาวิชาให้ชัดเจน สมาทปนา ชี้ให้เห็นประโยชน์ของการเรียนวิชาเพื่อสร้างแรงจูงใจ สมุตเตชนา

ให้กำลังใจนักเรียนเมื่อเจอเนื้อหาที่ยากหรือเมื่อทำผิดพลาดสัมปหังสนา สร้างบรรยากาศการเรียนให้สนุกสนาน ไม่เคร่งเครียด

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอน ของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายว่า

แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธีการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

1. ด้านหลักสูตร ครูมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยสร้างหลักสูตรที่โปร่งใสและเข้าถึงง่ายผ่าน Digital Repository ผู้เรียนสามารถศึกษาโครงสร้างรายวิชาและตัวชี้วัดได้ล่วงหน้า พร้อมเชื่อมโยงแหล่งความรู้ระดับโลกเพื่อขยายการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความ (แจ่มแจ้ง) และมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ต่อเนื่อง

2. ด้านกระบวนการเรียนรู้ ครูใช้โมเดล Flipped Classroom ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และใช้ AI เบื้องต้น วิเคราะห์ปัญหาของนักเรียน ครูทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะมากกว่าผู้บอกความรู้ กระบวนการนี้สร้างความ (จูงใจ) และ(แจ่มแจ้ง) ก่อนลงมือปฏิบัติจริงในห้องเรียน

3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ครูกิจกรรมการเรียนรู้ใช้เทคโนโลยีสร้างพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ เช่น Collaborative Canvas หรือระบบสะสมแต้มและเหรียญตรา เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วม นักเรียนเกิดความ (ร่าเริง) และ (แกล้วกล้า) ที่ช่วยให้กล้าแสดงออกมากขึ้นในพื้นที่ดิจิทัล

4. ด้านสื่อการสอน ครูมีการพัฒนาสื่อ Multimedia เช่น Info graphic และ Simulation/Virtual Lab เพื่อทำให้เนื้อหาซับซ้อนเข้าใจง่าย สื่อที่ดีช่วยสร้างความชัดเจน (แจ่มแจ้ง) และยังสร้างความแรงจูง (จูงใจ) ให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนเหมือนการเสพ Content ที่คุ้นเคยในชีวิตประจำวัน

5. ด้านการวัดและประเมินผล การประเมินผลใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น Quizizz หรือ Formative ที่ให้ผลทันที และสร้าง Digital Portfolio สะสมผลงานของนักเรียน การรู้ผลทันทีช่วยให้เกิดความ (แกล้วกล้า) และการเห็นความก้าวหน้าของตนเองยังสร้างความ (ร่าเริง) และความภาคภูมิใจในความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านหลักสูตร ผู้บริหารและคณะกรรมการหลักสูตรควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรบูรณาการดิจิทัล กำหนดสมรรถนะด้านดิจิทัลเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ และพัฒนาหน่วยการเรียนที่ส่งเสริมทักษะแห่งอนาคตและการใช้ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ

1.2 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ การเปลี่ยนผ่านสู่การเรียนรู้แบบไฮบริดที่มีประสิทธิภาพ โดยครูควรประยุกต์ใช้แพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้ (LMS) เช่น Google Classroom หรือ Microsoft Teams มาใช้เป็นพื้นที่หลักในการสื่อสารและมอบหมายงาน ผลวิจัยชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นที่อนุญาตให้นักเรียนเข้าถึงเนื้อหาได้ทุกที่ทุกเวลา

1.3 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ผ่านเครื่องมือดิจิทัล โดยเน้นกิจกรรมที่สร้างการสืบเสาะหาความรู้และการทำงานร่วมกัน เช่น การใช้กระดานดิจิทัลเพื่อระดมสมอง หรือการจำลองสถานการณ์เสมือนจริง ในวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยเปลี่ยนผู้เรียนจากผู้รับข้อมูล ให้กลายเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของเด็กในยุคดิจิทัล

1.4 สื่อการสอน โรงเรียนควรจัดตั้งศูนย์วิทยบริการดิจิทัลของเขตหลักสี่ เพื่อเป็นคลังเก็บและแบ่งปันสื่อการสอนที่มีคุณภาพ โดยสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อในรูปแบบมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอสั้นหรือสื่อปฏิสัมพันธ์ที่กระชับและเข้าใจง่าย การนำผลวิจัยไปใช้ในมิตินี้ยังรวมถึงการเลือกใช้สื่อ Open Educational Resources ที่มีอยู่ทั่วโลกมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่น เพื่อประหยัดงบประมาณและเพิ่มความหลากหลายของเนื้อหา

1.5 ด้านการวัดและประเมินผล ครูควรเปลี่ยนจากการประเมินเพื่อตัดสินมาเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา โดยใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น ควิซออนไลน์หรือเกมตอบคำถามเพื่อให้ครูได้รับข้อมูลสะท้อนกลับทันที นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการใช้แฟ้มสะสมผลงานอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อติดตามพัฒนาการของผู้เรียนตามสภาพจริง ซึ่งจะช่วยให้การประเมินผลมีความครอบคลุม ทั่วถึง และสะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของนักเรียนได้มากกว่าการสอบเพียงอย่างเดียว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเรื่อง ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมกับระดับการศึกษาที่แตกต่างกันทุกระดับการศึกษา

2.2 ควรทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลของเทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการทบทวนบทเรียนและการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

2.3 ควรทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

ชัยวิชญ์ เข็มปัญญา. (2562). สภาพและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ธนวัตน์ พูลเขตนคร. (2562). การออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อตอบสนองพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนในยุคดิจิทัล. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

บุญศรี ไพรัตน์. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2560. หมวด 5 มาตรา 54. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พ.ศ. พัฒนา.

พระมหาอุดร อุตฺตโร (มากดี) และพระครูสิริภูรินิทัศน์ (ฐิตสคฺโค ดิษสวรรค์). (2566). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการสอนสังคมศึกษา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 10(3), 493–506.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2562). คู่มือการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธปัญญา. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2563). การจัดการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยีดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). คู่มือประกอบการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา: ภาคปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

อภิชาติ เหล็กดี. (2561). รูปแบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการบูรณาการการเรียนการสอนสู่การบริการวิชาการชุมชน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน (2569)
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences Vol. 7 No. 2 April-June (2026)
ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

จากฐานการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัล กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านดู่(สหราษฎร์พัฒนาคาร) จังหวัดเชียงราย

FROM SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY-BASED LEARNING STATIONS TO CULTIVATING DIGITAL-AGE LEARNER CHARACTERISTICS: A CASE OF BANDOO SCHOOL (SAHARATPATTANAKARN), CHIANG RAI PROVINCE

[1]ชนาพร ยอดทองเลิศ Chanapond Yodtonglerd*
[2]ธิดาวัลย์ อุ่นกอง Thidawan Unkong
[1, 2]วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา School of Education, University of Phayao, Thailand
***Corresponding Author Email: Chanaporn.apple@gmail.com**

Article Received: February 16, 2026. Revised: June 19, 2026. Accepted: June 22, 2026.

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนยุคดิจิทัลผ่านฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านดู่ (สหราษฎร์พัฒนาคาร) ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มีผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม บริบทดังกล่าวสะท้อนความท้าทายในการจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารและสังเคราะห์แนวปฏิบัติของสถานศึกษาในการออกแบบฐานการเรียนรู้จำนวน 9 ฐาน ได้แก่ ฐานไข่ไก่ ฐานสักทอง ฐานเห็ดนางฟ้าภูฐาน ฐานไส้เดือน ฐานปลาน้ำจืด ฐานผักสวนครัว ฐานผักไฮโดรโปนิกส์ ฐานไก่ดำ และฐานขยะสร้างอาชีพ ครอบคลุมองค์ความรู้ด้านเกษตรกรรม ปศุสัตว์ และสิ่งแวดล้อม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์ตรงและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

กระบวนการดำเนินงานใช้หลักการบริหารเชิงระบบตามวงจร PDCA ตั้งแต่การวิเคราะห์บริบทสถานศึกษา การพัฒนาฐานการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning การประเมินผลตามสภาพจริง จนถึงการนำผลมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งปลูกฝังคุณลักษณะผู้เรียนยุคดิจิทัล 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะชีวิตและการปรับตัว 2) การวางแผนและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ 4) การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัล และ 5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เหตุนั้น การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์สามารถปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัลได้ อันเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคมในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, คุณลักษณะของผู้เรียน, การเรียนรู้เชิงประสบการณ์, ฐานการเรียนรู้

Abstract

This academic article presents an approach to cultivating desirable characteristics in digital-age learners through learning bases based on the philosophy of sufficiency economy, using Ban Doo School (Saharatpattanakarn) as a case study. This school provides expanded educational opportunities from preschool to lower secondary levels, with learners from diverse ethnic backgrounds, languages, and cultures. This context reflects the challenges in managing education aimed at creating opportunities and educational equality. This study uses document analysis and synthesis of school practices to design nine learning bases: chicken egg base, teak base, Bhutanese oyster mushroom base, earthworm base, freshwater fish base, kitchen garden base, hydroponic vegetable base, black chicken base, and waste-to-own base. These bases cover knowledge in agriculture, livestock, and the environment, allowing learners to construct knowledge from direct experience and apply it to their daily lives.

The process employed a systems management approach based on the PDCA cycle, from analyzing the school context and developing learning bases to implementing active learning, authentic assessment, and continuous improvement. The aim is to cultivate five key characteristics of digital-age learners: 1) Life Skills and Adaptability, 2) Rational planning and Decision-making, 3) Public Responsibility and Civic Spirit, 4) Communication, Collaboration, and Digital Literacy; and 5) Efficient Resource Utilization and A Self-Sufficient Lifestyle. Therefore, integrating the philosophy of sufficiency economy into experiential learning can cultivate these characteristics in digital-age learners, forming a crucial foundation for a balanced and sustainable life amidst technological, economic, and social changes in the digital age.

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy, Learner Characteristics, Experiential Learning, Learning Stations

บทนำ

ยุคดิจิทัลเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงและแข่งขันได้ในเวทีโลก การศึกษาในฐานะกลไกหลักของการพัฒนาคนจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการปรับตัวและมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล ในบริบทของยุคดิจิทัล องค์กรทางการศึกษาจำเป็นต้องปฏิรูปตนเองให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ที่สามารถสร้างพลเมืองที่มีทักษะสำคัญหลายประการ ได้แก่ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม ทักษะเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับความท้าทายและสร้างโอกาสในอนาคตได้ (UNESCO, 2015) สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะด้านการคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สอดคล้องกับอาคม ช่วยบำรุง (2565) ที่กล่าวว่า การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณธรรม และจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นวัยที่ก้าวสู่ระบบสังคมและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ควรพัฒนาเพื่อให้ได้คุณภาพออกสู่สังคม ถือเป็นกำลังสำคัญของประเทศ เป็นความหวังใหม่ในสังคมเป็นวัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างหลากหลายมิติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายการศึกษา "เรียนดี มีความสุข" ของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567-2569 ซึ่งมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งด้านโอกาส ความเท่าเทียม ความเสมอภาค คุณภาพและสมรรถนะที่สำคัญจำเป็น ภายใต้หลักการ การศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ และการศึกษาเพื่อความมั่นคงของชีวิต โดยเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของโลกสมัยใหม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) ดังนั้น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้กับผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้เรียนในวัยนี้ ใช้เวลาเต็มวันอยู่ภายในโรงเรียน จึงเป็นการออกสู่สังคมภายนอกอย่างจริงจัง ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะการปรับตัวในโรงเรียนทั้งเรื่องการเรียน การอยู่ในกฎระเบียบ และความสัมพันธ์กับกลุ่มคน ถือเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไปในอนาคต

สภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบันยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ โดยสถานศึกษาจำนวนไม่น้อยยังมุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้เป็นหลัก มากกว่าการส่งเสริมกระบวนการคิดและการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ประกอบกับข้อจำกัดด้านสื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ส่งผลให้การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนยุคดิจิทัลยังไม่เกิดขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ ผู้เรียนจำนวนมากจึงขาดโอกาสในการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งอาจนำไปสู่การขาดทักษะการคิดวิเคราะห์และแรงจูงใจในการเรียนรู้ ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่มุ่งพัฒนามนุษย์ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมดุล โดยตั้งอยู่บนหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขของความรู้และคุณธรรม (มูลนิธิชัยพัฒนา, ม.ป.ป.) แนวคิดนี้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา จิตใจ สังคม และจริยธรรม อีกทั้งยังส่งเสริมความรอบคอบในการวางแผนและการตัดสินใจซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลก (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2566) เมื่อพิจารณาในมิติของการศึกษา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเชื่อมโยงสู่การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัลได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้เรียนควรมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 (UNESCO, 2015) ดังนั้น การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับกระบวนการจัดการเรียนรู้จึงมิได้มุ่งเพียงการปลูกฝังคุณธรรมเท่านั้น หากยังเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะรอบด้าน

โรงเรียนบ้านดู่ (สหราษฎร์พัฒนาคาร) เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม ทั้งนักเรียนชาวไทย นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ และนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านที่ติดตามผู้ปกครองเข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทย บริบทดังกล่าวสะท้อนความท้าทายของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาแบบครอบคลุมที่มุ่งสร้างโอกาส ความเสมอภาค และการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตร

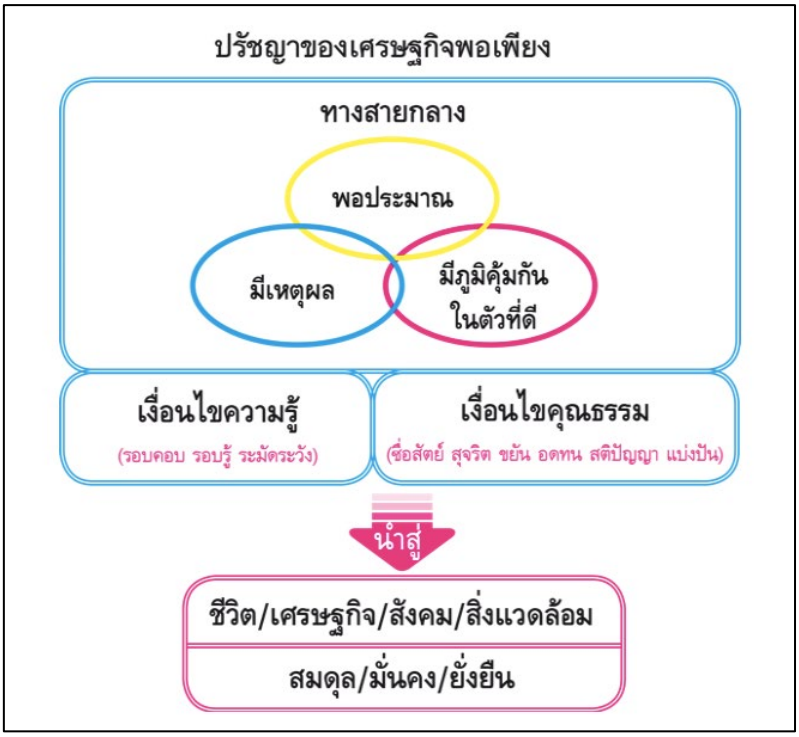
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อหล่อหลอมผู้เรียนให้มีคุณธรรม มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ควบคู่กับการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียนยุคดิจิทัล เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น การปรับตัว และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ดังนั้น โรงเรียนบ้านดู่ (สหราษฎร์พัฒนาคาร) ให้สำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง โดยได้พัฒนาฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 9 ฐาน ประกอบด้วย ฐานไข่ไก่ ฐานสักทอง ฐานเห็ดนางฟ้าภูฐาน ฐานไส้เดือน ฐานปลาน้ำจืด ฐานผักสวนครัว ฐานผักไฮโดรโปนิกส์ ฐานไก่ดำ และฐานขยะสร้างอาชีพ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง พร้อมทั้งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนยุคดิจิทัลไปพร้อมกัน

บทความนี้จึงนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัลโดยน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผ่านชุมนุมเศรษฐกิจพอเพียงและฐานการเรียนรู้ 9 ฐานของโรงเรียนบ้านดู่ (สหราษฎร์พัฒนาคาร) ซึ่งมุ่งเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง และกระบวนการดำเนินงานใช้หลักการบริหารเชิงระบบตามวงจรคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดของ Shewhart (1939) และได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางโดย Deming (1986) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม อันเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืนในโลกยุคดิจิทัล

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชบรมนารถบพิตรพระราชทานแก่สังคมไทยตั้งแต่พุทธศักราช 2517 หลักสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นหลักการที่มุ่งความสุข และประโยชน์สุขของประชาชน และสังคม (ชล บุนนาค และภูษณิศา กมลนรเทพ, 2563) ปรัชญาดังกล่าวนี้เป็นแนวทางการดำรงอยู่ และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ โดยยึดหลักการพัฒนาในทางสายกลาง เพื่อให้สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สาระสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้เงื่อนไขของความรู้และคุณธรรม ซึ่งต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการวางแผนและดำเนินงาน ควบคู่กับการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ความเพียร และสติปัญญา เพื่อให้สามารถปรับตัวและรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างสมดุล อันนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) สรุปดังภาพที่ 1

ISSN: 2730-3233 (Online) https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

ภาพที่ 1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
(มูลนิธิชัยพัฒนา, ม.ป.ป.)

ภาพที่ 1 แสดงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีองค์ประกอบคือ หลักการ 3 ประการและเงื่อนไข 2 ประการ ประกอบด้วย 1) ความมีเหตุผล คือ ในการดำเนินการใดๆ ต้องมองเห็นทางเลือกที่เกี่ยวข้อง เห็นเหตุและผล และผลกระทบทั้งทางบวกและลบของทางเลือกต่างๆ เห็นผลที่เป็นคุณค่าแท้ของการดำเนินการนั้นๆ 2) ความพอประมาณ คือ การดำเนินการควรต้องใช้ทรัพยากรและดำเนินการในระดับที่พอดีเหมาะสมกับเงื่อนไขที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายในแบบที่ประหยัดไม่เกิดของเสียโดยไม่จำเป็น และ 3) มีภูมิคุ้มกัน คือ มีการพิจารณาถึงแผนสำรอง รองรับการเปลี่ยนแปลงที่คาดไม่ถึง และเงื่อนไข 2 ประการ คือ 1) เงื่อนไขความรู้ คือ ต้องมีทั้งองค์ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องและมีสติปัญญาที่จะพิจารณาว่าสิ่งที่เลือกจะนำไปสู่ความสุขและประโยชน์สุขหรือไม่ 2) เงื่อนไขคุณธรรม คือ อยู่บนฐานของหลักคุณธรรมและศีลธรรมอันดีของสังคม ไม่ส่งผลกระทบทางลบต่อคนอื่นหรือสิ่งแวดล้อม (SDG Move Thailand, 2019) ซึ่งการจะบรรลุสู่ความสุขและประโยชน์สุข คือมิติต่างๆ ของชีวิตและสังคมมีความสุข สงบและสมดุล และพร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลง มิติที่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญ คือ มิติสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม การจะเกิดความสมดุลและพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ข้างต้นได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ใน 4 มิติ

การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ใน 4 มิติ	
ด้านเศรษฐกิจ	ลดรายจ่าย/เพิ่มรายได้/ใช้ชีวิตอย่างพอควร/คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ/มีภูมิคุ้มกัน/ไม่เสี่ยงเกินไป/การเผื่อทางเลือกสำรอง
ด้านสังคม	ช่วยเหลือเกื้อกูล/รู้รักสามัคคี/สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน
ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ/เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้ค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด/ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด
ด้านวัฒนธรรม	รักและเห็นคุณค่าในความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทย/เห็นประโยชน์และคุ้มค่าของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น/รู้จักแยกแยะและเลือกรับวัฒนธรรมอื่นๆ

ในตารางที่ 1 กล่าวถึงแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ของสำนักภาษาต่างประเทศ โดยระบุว่าควรคำนึงถึง 4 มิติสำคัญ เพื่อให้การดำเนินชีวิตเกิดความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ มุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินอย่างเหมาะสม เช่น การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ มีการคิดและวางแผนอย่างรอบคอบ สร้างภูมิคุ้มกัน ไม่เสี่ยงเกินไป และเตรียมทางเลือกสำรองเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง, ด้านสังคม ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล โดยเน้นการช่วยเหลือกัน รักษาความสามัคคี และร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชน อันเป็นพื้นฐานของสังคมที่มั่นคง, ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและรอบคอบ เลือกใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากร เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว และด้านวัฒนธรรม ให้ความสำคัญกับการรักและเห็นคุณค่าความเป็นไทย เคารพเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมอื่นอย่างเหมาะสม เพื่อคงไว้ซึ่งคุณค่าและอัตลักษณ์ของสังคมไทย ตารางนี้สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้จำกัดเฉพาะเรื่องการเงิน แต่ครอบคลุมถึงมิติทางสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อสร้างความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกด้านของชีวิต (คณะทำงานขับเคลื่อนองค์กร STRONG จิตพอเพียงต้านทุจริตส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใสของสำนักภาษาต่างประเทศ, 2567)

ในบริบทของการศึกษา การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะชีวิต และคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะ SDG 4 ที่เน้นการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียม (SDG Move Thailand, 2019) การเรียนรู้ตามแนวพอเพียงช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การวางแผน การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2566) แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมที่มุ่งสร้างความสมดุลทั้งด้านสติปัญญา จิตใจ และสังคม การประยุกต์ใช้ผ่านฐานการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ปรับตัวได้ และพร้อมเผชิญความท้าทายในศตวรรษที่ 21

สรุปได้ว่า การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้นั้นประกอบด้วยมิติทางสังคม มิติสิ่งแวดล้อม และมิติวัฒนธรรม ซึ่งเป็นฐานรากของการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ จึงควรพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะชีวิต และคุณธรรม การจัดการเรียนรู้ผ่านฐานการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การวางแผน และการตัดสินใจอย่างมี

เหตุผล ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ปรับตัวได้ และพร้อมเผชิญความท้าทายในศตวรรษที่ 21 อย่างสมดุล ทั้งด้านสติปัญญา จิตใจ และสังคม

คุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัล

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ เนื่องจากมนุษย์ที่มีคุณภาพย่อมเป็นพลังในการขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจให้ก้าวหน้า ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ 8 ประการด้วยกัน ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และอาคม ช่วยบำรุง (2565) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ว่า หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข หากผู้เรียนไม่ได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อตนเองและสังคมโดยรวม ดังนั้นการพัฒนาคุณลักษณะจึงควรเริ่มตั้งแต่วัยเรียน ซึ่งเป็นช่วงวัยที่สามารถเรียนรู้และซึมซับพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมุ่งเน้นการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของทางสายกลาง โดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ควบคู่กับการใช้ความรู้และคุณธรรมในการตัดสินใจและการดำเนินชีวิต (คณะทำงานขับเคลื่อนองค์กร STRONG จิตพอเพียงต้านทุจริต ส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใสของสำนักภาษาต่างประเทศ, 2567) และสอดคล้องกับคุณลักษณะผู้เรียนตามแนวคิดของโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งประกอบด้วย ความพอเพียง, กตัญญู, ซื่อสัตย์สุจริต, รับผิดชอบ, อุดมการณ์คุณธรรม ให้กับผู้บริหาร ครู และนักเรียน โดยมุ่งเน้นการสร้างพฤติกรรมเชิงบวกที่พึงประสงค์อย่างยั่งยืนผ่านโครงงานคุณธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ประกอบกับ UNESCO (2015) ได้มีการกล่าวถึงคุณลักษณะของผู้เรียนในยุคดิจิทัลว่า ผู้เรียนควรมีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ สามารถเข้าถึง วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีความรับผิดชอบและมีจริยธรรม นอกจากนี้ ผู้เรียนยังต้องมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันต่อบริบทของสังคมฐานความรู้ ขณะเดียวกัน ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ผู้เรียนในยุคดิจิทัลควรมีสมรรถนะสำคัญ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ทักษะเหล่านี้ถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถเผชิญกับความท้าทายของโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จิติมา วรรณศรี (2564) สรุปทักษะผู้เรียนยุคดิจิทัลที่สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จำนวน 8 ประการ ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การคิดวิเคราะห์และมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม การรู้เท่าทันดิจิทัล การสื่อสาร ความรับผิดชอบและจิตสำนึกต่อสังคม และทักษะชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล สอดคล้องกับธิดาวัลย์ อุ่นกอง (2568) ที่ระบุว่า ผู้เรียนยุคดิจิทัลควรมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ทำงาน

เป็นทีม รู้เท่าทันเทคโนโลยี มีความรับผิดชอบต่อสังคม และพร้อมปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาทักษะเหล่านี้จึงมีความสำคัญต่อการเตรียมผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตและก้าวทันสังคมและตลาดแรงงานในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ

ผลจากการศึกษาแนวคิดเบื้องต้นได้ทำการสังเคราะห์ลักษณะของกิจกรรมและเป้าหมายการเรียนรู้ของฐานการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์ลักษณะของกิจกรรมและเป้าหมายการเรียนรู้ของฐานการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัล	กระทรวงศึกษาธิการ (2551)	อาคม ช่วยบำรุง (2565)	UNESCO (2015)	จิติมา วรรณศรี (2564)	ธิดารัตน์ อุ่นกอง (2568)	STRONG/สำนักภาษาต่างประเทศ (2567)	สุเมธ ต้นติเวชกุล (2566)	**ความถี่**
การวางแผน / ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล	✓		✓	✓	✓	✓	✓	6
การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า	✓	✓				✓	✓	4
การอยู่อย่างพอเพียง	✓					✓	✓	3
ความมุ่งมั่นในการทำงาน	✓	✓			✓			3
ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม / จิตสาธารณะ	✓	✓	✓	✓	✓	✓		6
การคิดวิเคราะห์และมีวิจารณญาณ			✓	✓	✓			3
การแก้ปัญหา			✓	✓	✓			3
ความคิดสร้างสรรค์			✓	✓	✓			3
การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน		✓	✓	✓	✓			4
การรู้เท่าทันดิจิทัล / สื่อ			✓	✓	✓			3
ทักษะชีวิตและการปรับตัว	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปคุณลักษณะหลักของผู้เรียนยุคดิจิทัลได้ 5 ประการ ได้แก่ 1) ทักษะชีวิตและการปรับตัว 2) การวางแผนและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ (4) การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัล และ 5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้สะท้อนการพัฒนาผู้เรียนอย่างสมดุลทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม อันเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

1. ทักษะชีวิตและการปรับตัว หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมท่ามกลางบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านสังคม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ จัดการปัญหาในชีวิตประจำวัน และรักษาสมดุลระหว่างตนเองกับสังคม

คุณลักษณะนี้สะท้อนแนวคิดของการมีภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. การวางแผนและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์ทางเลือก และตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผล โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อตนเองและส่วนรวม ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะนี้จะสามารถจัดลำดับความสำคัญของงาน ใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม และดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักความมีเหตุผลของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมฐานความรู้

3. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ หมายถึง การตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกของสังคม มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน เคารพสิทธิของผู้อื่น และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ผู้เรียนที่มีจิตสาธารณะจะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และดำรงตนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในระบอบประชาธิปไตย

4. การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัล หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอดความคิดอย่างเหมาะสม ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ และทำงานร่วมกับผู้อื่นในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย ผู้เรียนต้องสามารถเข้าถึง วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลได้อย่างมีจริยธรรม พร้อมทั้งใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ คุณลักษณะนี้ถือเป็นสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในอนาคต

5. การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง หมายถึง การรู้จักเลือกใช้และบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม หลีกเลี่ยงความฟุ่มเฟือย และตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะนี้จะสามารถดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความพอประมาณ มีความรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากร และมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสะท้อนแก่นสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คุณลักษณะทั้ง 5 ประการดังกล่าวนี้ เป็นกรอบสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล ควบคู่กับการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน การส่งเสริมคุณลักษณะอย่างเป็นระบบจะช่วยหล่อหลอมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้ ทักษะ และคุณธรรม สามารถเผชิญความท้าทายในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

ฐานการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านดู่(สหราษฎร์พัฒนาคาร)

โรงเรียนบ้านดู่ (สหราษฎร์พัฒนาคาร) เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป.) มีการดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนได้กำหนดพันธกิจในการจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม และทักษะชีวิต โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีทักษะการปฏิบัติ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวิสัยทัศน์ในการก้าวสู่การเป็นโรงเรียนขยายโอกาสต้นแบบของจังหวัดเชียงราย มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และสมรรถนะด้านผู้ประกอบการ ภายใต้ความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทางการศึกษา บนพื้นฐานของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ โรงเรียนได้กำหนดกลยุทธ์

สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุก การเสริมสร้างคุณธรรมและทักษะชีวิต การยกระดับศักยภาพครู การพัฒนาระบบบริหารจัดการ และการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

โรงเรียนบ้านดู่(สหราษฎร์พัฒนาคาร) ได้จัดกิจกรรมชุมนุมเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประเภทกิจกรรมนักเรียน สำหรับผู้เรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยพัฒนาฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 9 ฐาน ประกอบด้วย ฐานไข่ไก่ ฐานสักทอง ฐานเห็ดนางฟ้าภูฐาน ฐานไส้เดือน ฐานปลาน้ำจืด ฐานผักสวนครัว ฐานผักไฮโดรโปนิกส์ ฐานไก่ดำ และฐานขยะสร้างอาชีพ โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงในฐานการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัล 5 ประการ ได้แก่ 1) ทักษะชีวิตและการปรับตัว 2) การวางแผนและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ 4) การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัล และ 5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง การจัดกิจกรรมถูกออกแบบให้เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน โดยพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากการมีส่วนร่วมสู่การรับผิดชอบและการเป็นผู้นำ ทั้งนี้ โรงเรียนได้พัฒนาฐานการเรียนรู้จำนวน 9 ฐานให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่เชื่อมโยงองค์ความรู้กับบริบทจริงของผู้เรียนและชุมชน เพื่อเสริมสร้างความสมดุลด้านความรู้ ทักษะชีวิต และคุณธรรม อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ โรงเรียนได้กำหนดเกณฑ์การประเมินจากการปฏิบัติกิจกรรมจริงของผู้เรียน เพื่อสะท้อนพัฒนาการด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอย่างเป็นรูปธรรม ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมชุมนุมเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านดู่(สหราษฎร์พัฒนาคาร)

ระดับชั้น	ฐานการเรียนรู้	กิจกรรม	คุณลักษณะ	เกณฑ์การผ่านกิจกรรม
อนุบาล 1	ฐานผักสวนครัว	รดน้ำผัก ช่วยเก็บอุปกรณ์ สังเกตการเจริญเติบโตของพืช และคัดแยกวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเพาะปลูก	(1) ทักษะชีวิตและการปรับตัว (5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	- ปฏิบัติกิจกรรมตามคำแนะนำได้ถูกต้อง - ดูแลวัสดุอุปกรณ์ไม่สูญเสีย - ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้
อนุบาล 2	ฐานไข่ไก่	ให้อาหารและน้ำไก่ ช่วยเก็บไข่ สังเกตพฤติกรรมไก่ และทำความสะอาดรางอาหาร	(1) ทักษะชีวิตและการปรับตัว (5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	- ปฏิบัติกิจกรรมตามคำแนะนำได้ถูกต้อง - ดูแลวัสดุอุปกรณ์ไม่สูญเสีย - ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้
อนุบาล 3	ฐานปลาน้ำจืด	ให้อาหารปลา สังเกตการว่ายน้ำและการกินอาหารของปลา ช่วยทำความสะอาดบริเวณรอบบ่อปลา	(1) ทักษะชีวิตและการปรับตัว (5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	- ปฏิบัติกิจกรรมตามคำแนะนำได้ถูกต้อง - ดูแลวัสดุอุปกรณ์ไม่สูญเสีย - ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้
ป.1	ฐานไส้เดือน	คัดแยกเศษอาหารให้ไส้เดือน ดูแลความชื้นในกระบะเลี้ยง สังเกตการย่อยสลาย และเล่าสิ่งที่เรียนรู้	(1) ทักษะชีวิตและการปรับตัว (3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ	- รับผิดชอบงานที่ได้รับจนสำเร็จ - ช่วยดูแลพื้นที่ส่วนรวม - อธิบายขั้นตอนการทำงานได้

ระดับชั้น	ฐานการเรียนรู้	กิจกรรม	คุณลักษณะ	เกณฑ์การผ่านกิจกรรม
			(4) การสื่อสารและทำงานร่วมกัน	
ป.2	ฐานเห็ดนางฟ้าภูฐาน	รดน้ำก้อนเห็ด ตรวจความชื้นในโรงเรือน เก็บเห็ดที่โตเต็มที่ ทำความสะอาดพื้นที่ และวาดภาพสรุปการเรียนรู้	(1) ทักษะชีวิตและการปรับตัว (3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ (4) การสื่อสารและทำงานร่วมกัน	- รับผิดชอบงานที่ได้รับจนสำเร็จ - ช่วยดูแลพื้นที่ส่วนรวม - อธิบายขั้นตอนการทำงานได้
ป.3	ฐานสักทอง	รดน้ำต้นสัก พรวนดินรอบโคนต้น สังเกตการเจริญเติบโต เก็บใบไม้แห้ง และเล่าประโยชน์ของต้นสัก	(1) ทักษะชีวิตและการปรับตัว (3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ (4) การสื่อสารและทำงานร่วมกัน	- รับผิดชอบงานที่ได้รับจนสำเร็จ - ช่วยดูแลพื้นที่ส่วนรวม - อธิบายขั้นตอนการทำงานได้
ป.4	ฐานไก่ดำ	วางแผนการให้อาหารไก่ แบ่งหน้าที่ดูแลโรงเรือน บันทึกการเจริญเติบโต ใช้วัสดุอย่างประหยัด และนำเสนอผลงานกลุ่ม	(2) การวางแผนและตัดสินใจ (4) การสื่อสารและทำงานร่วมกัน (5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	- จัดทำแผนงานง่าย ๆ ได้ - ปฏิบัติงานตามแผน - นำเสนอผลการดำเนินงานได้
ป.5	ฐานผักไฮโดรโปนิกส์	วางแผนการปลูก แบ่งหน้าที่ตรวจสอบระบบน้ำ บันทึกการเจริญเติบโต ผสมสารละลายธาตุอาหาร และนำเสนอผลการปลูก	(2) การวางแผนและตัดสินใจ (4) การสื่อสารและทำงานร่วมกัน (5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	- จัดทำแผนงานง่าย ๆ ได้ - ปฏิบัติงานตามแผน - นำเสนอผลการดำเนินงานได้
ป.6	ฐานขยะสร้างอาชีพ	วางแผนการคัดแยกขยะ แบ่งหน้าที่ออกแบบผลิตภัณฑ์ บันทึกวัสดุที่ใช้ ประดิษฐ์ชิ้นงานจากวัสดุเหลือใช้ และนำเสนอผลงาน	(2) การวางแผนและตัดสินใจ (4) การสื่อสารและทำงานร่วมกัน (5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	- จัดทำแผนงานง่าย ๆ ได้ - ปฏิบัติงานตามแผน - นำเสนอผลการดำเนินงานได้
ม.1 ภาคเรียนที่ 1	1. ฐานไข่ไก่ 2. ฐานปลาน้ำจืด 3. ฐานไก่ดำ	**ฐานไข่ไก่** วิเคราะห์ปัญหาการผลิตไข่ คำนวณต้นทุน–กำไร ใช้แอปพลิเคชันบันทึกข้อมูลผลผลิต **ฐานปลาน้ำจืด** วิเคราะห์คุณภาพน้ำ ใช้เซ็นเซอร์วัดค่าน้ำ คำนวณอัตราการเจริญเติบโต	(2) การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ (4) การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัล	- เสนอแนวทางแก้ปัญหาได้จริง - สร้างชิ้นงาน/แนวทางเพิ่มมูลค่าอย่างน้อย 1 ผลงาน - ใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอ - แสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ระดับชั้น	ฐานการเรียนรู้	กิจกรรม	คุณลักษณะ	เกณฑ์การผ่านกิจกรรม
		ฐานไก่ดำ วิเคราะห์ต้นทุนการเลี้ยง วางแผนการขยายพันธุ์ พัฒนาบรรจุภัณฑ์	(5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	
ม.1 ภาคเรียนที่ 2	4. ฐานเห็ดนางฟ้าภูฐาน 5. ฐานผักสวนครัว 6. ฐานผักไฮโดรโปนิกส์	**ฐานเห็ดนางฟ้าภูฐาน** วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลผลิต คำนวณต้นทุน–กำไรรายรอบที่ผลิต **ฐานผักสวนครัว** วางแผนรอบการปลูก วิเคราะห์ต้นทุนเทียบกับราคาตลาด **ฐานผักไฮโดรโปนิกส์** วิเคราะห์ระบบน้ำควบคุมสารละลายธาตุอาหาร	(2) การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ (4) การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัล (5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	- เสนอแนวทางแก้ปัญหาได้จริง - วิเคราะห์ข้อมูลได้ - ปรับปรุงกระบวนการผลิต - นำเสนอผลงาน
ม.2 ภาคเรียนที่ 1	7. ฐานไส้เดือน 8. ฐานสักทอง 9. ฐานขยะสร้างอาชีพ	**ฐานไส้เดือน** วิเคราะห์ประสิทธิภาพการย่อยสลาย พัฒนาสูตรปุ๋ยมูลไส้เดือน **ฐานสักทอง** ศึกษาระบบนิเวศป่าไม้ วิเคราะห์การกักเก็บคาร์บอน **ฐานขยะสร้างอาชีพ** ออกแบบผลิตภัณฑ์รีไซเคิล คำนวณต้นทุน–กำไร	(2) การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ (4) การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัล (5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	- เสนอแนวทางแก้ปัญหาได้จริง - สร้างชิ้นงาน/แนวทางเพิ่มมูลค่าอย่างน้อย 1 ผลงาน - พัฒนาผลงานเพิ่มมูลค่า - ใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ - แสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม
ม.2 ภาคเรียนที่ 2	1. ฐานไข่ไก่ 2. ฐานปลาน้ำจืด 3. ฐานไก่ดำ	**ฐานไข่ไก่** พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากไข่ จัดกิจกรรมจำหน่ายเพื่อระดมทุนสาธารณะ **ฐานปลาน้ำจืด** พัฒนาสูตรอาหารเสริม จัดกิจกรรมแบ่งปันผลผลิตสู่ชุมชน **ฐานไก่ดำ** พัฒนาช่องทางการตลาด จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์	(2) การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ (4) การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัล (5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	- เสนอแนวทางแก้ปัญหาได้จริง - สร้างชิ้นงานสื่อประชาสัมพันธ์อย่างน้อย 1 ผลงาน - ใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอ - แสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม - จัดกิจกรรมเพื่อสังคม
ม.3 ภาคเรียนที่ 1	4. ฐานเห็ดนางฟ้าภูฐาน 5. ฐานผักสวนครัว 6. ฐานผักไฮโดรโปนิกส์	**ฐานเห็ดนางฟ้าภูฐาน** จัดทำแผนธุรกิจ พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูป จัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน	(2) การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ	- เสนอแนวทางแก้ปัญหาได้จริง - จัดทำแผนธุรกิจได้ - ใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอ - แสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ระดับชั้น	ฐานการเรียนรู้	กิจกรรม	คุณลักษณะ	เกณฑ์การผ่านกิจกรรม
		ฐานผักสวนครัว จัดทำแผนธุรกิจผักปลอดสารพิษ พัฒนาระบบสั่งซื้อออนไลน์ **ฐานผักไฮโดรโปนิกส์** จัดทำแผนธุรกิจ พัฒนานวัตกรรมระบบควบคุมอัตโนมัติ	(4) การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัล (5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	
ม.3 ภาคเรียนที่ 2	7. ฐานไส้เดือน 8. ฐานสักทอง 9. ฐานขยะสร้างอาชีพ	**ฐานไส้เดือน** จัดทำแผนธุรกิจปุ๋ยอินทรีย์ พัฒนาบรรจุภัณฑ์และช่องทางจำหน่าย พัฒนาแบรนด์ผลิตภัณฑ์ จัดนิทรรศการ และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่รุ่นน้อง **ฐานสักทอง** จัดทำโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ถ่ายทอดความรู้สู่รุ่นน้อง **ฐานขยะสร้างอาชีพ** พัฒนาแบรนด์ผลิตภัณฑ์รีไซเคิล จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงาน และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่รุ่นน้อง	(2) การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ (4) การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัล (5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	- เสนอแนวทางแก้ปัญหาได้จริง - สร้างผลิตภัณฑ์หรือแบรนด์ - จัดทำโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม - แสดงภาวะผู้นำ ถ่ายทอดความรู้สู่รุ่นน้อง - ใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอ - แสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

จากตารางที่ 3 แสดงข้อมูลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับอนุบาล 1 ภายใต้ฐานการเรียนรู้ผักสวนครัว มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง เช่น การรดน้ำผัก การช่วยเก็บอุปกรณ์ การสังเกตการเจริญเติบโตของพืช และการคัดแยกวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเพาะปลูก ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตและการปรับตัว รวมถึงตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตตามแนวทางความพอเพียง แสดงให้เห็นว่า การดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางชุมนุมเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวนี้ เป็นกระบวนการในการปลูกฝังคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการสร้างวินัย ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล โดยมีผลการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัล จำแนกตามระดับคุณภาพ (โรงเรียนบ้านดู่ (สหราษฎร์พัฒนาคาร), 2568) ดังในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัล จำแนกตามระดับคุณภาพ

สรุปผลการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัล จำแนกตามระดับคุณภาพ
จำนวนนักเรียนทั้งหมด 733 คน (ชาย 375 คน หญิง 358 คน)

ด้าน	คุณลักษณะ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ	จำนวนผู้เรียนตามระดับคุณภาพ		
					มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)
1	ทักษะชีวิตและการปรับตัว	4.35	0.52	มาก	235 (32.06%)	408 (55.66%)	90 (12.28%)
2	การวางแผนและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล	4.28	0.55	มาก	218 (29.74%)	420 (57.30%)	95 (12.96%)
3	ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ	4.42	0.48	มาก	255 (34.79%)	395 (53.89%)	83 (11.32%)
4	การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัล	4.18	0.58	มาก	198 (27.01%)	432 (58.94%)	103 (14.05%)
5	การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	4.47	0.45	มาก	268 (36.56%)	385 (52.52%)	80 (10.92%)
	เฉลี่ยรวม	**4.34**	**0.52**	**มาก**	**235 (32.06%)**	**408 (55.66%)**	**90 (12.28%)**

หมายเหตุ. เกณฑ์การแปลผล 4.51-5.00 = มากที่สุด, 3.51-4.50 = มาก, 2.51-3.50 = ปานกลาง, 1.51-2.50 = น้อย, 1.00-1.50 = น้อยที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัล จำนวนนักเรียนทั้งหมด 733 คน (ชาย 375 คน หญิง 358 คน) จำแนกตามระดับคุณภาพ พบว่า ผลการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัล จำนวนนักเรียนทั้งหมด 733 คน พบว่า ผลการประเมินในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามระดับคุณภาพ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก จำนวน 408 คน คิดเป็นร้อยละ 55.66 รองลงมาคือระดับมากที่สุด จำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 32.06 และระดับปานกลาง จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 12.28 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 5 การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 รองลงมา คือ ด้านที่ 3 ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ด้านที่ 1 ทักษะชีวิตและการปรับตัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 ด้านที่ 2 การวางแผนและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ 4 การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่า นักเรียนโรงเรียนบ้านดู่(สหราษฎร์พัฒนาคาร) มีคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่โดดเด่นที่สุด คือ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ส่วนด้านที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม คือ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัล

บทสรุป

การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัลของโรงเรียนบ้านดู่(สหราษฎร์พัฒนาคาร) ได้ดำเนินงานโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช บรมนาถบพิตร มาเป็นกรอบแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ โดยยึดหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมดุลและยั่งยืนในโลกศตวรรษที่ 21 การดำเนินงานมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ควบคู่กับการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนได้กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัล 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะชีวิตและการปรับตัว 2) การวางแผนและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ 4) การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัล และ 5) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ซึ่งสะท้อนแนวทางการพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม เพื่อขับเคลื่อนคุณลักษณะดังกล่าว จึงได้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในรูปแบบของกิจกรรมชุมนุมเศรษฐกิจพอเพียง โดยออกแบบฐานการเรียนรู้จำนวน 9 ฐานครอบคลุมด้านเกษตรกรรม ปศุสัตว์ และสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงตั้งแต่ระดับปฐมวัยและประถมศึกษา และต่อยอดสู่การคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาเชิงนวัตกรรมในระดับมัธยมศึกษา กระบวนการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้กับชีวิตจริง พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และความรับผิดชอบต่อสังคม สรุปในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัล (ชนาพร ยอดทองเลิศ และธิดาวัลย์ อุ่นกอง, 2569)

ภาพที่ 2 แนวทางการดำเนินกิจกรรมฐานการเรียนรู้ทั้ง 9 ฐานได้รับการออกแบบภายใต้กระบวนการบริหารจัดการเชิงระบบ โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน ตั้งแต่การวิเคราะห์บริบทสถานศึกษา การออกแบบกิจกรรมและเตรียมทรัพยากร การจัดการเรียนรู้ผ่านแนวคิด Active Learning ไปจนถึงการประเมินผลและปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แนวคิดดังกล่าวได้รับการสังเคราะห์เป็นกรอบการดำเนินงานเชิงระบบ ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระบวนการบริหารจัดการ และผลลัพธ์การพัฒนาผู้เรียน

การพัฒนาผู้เรียนเริ่มจากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดหลักก่อนขับเคลื่อนผ่านกระบวนการบริหารจัดการแบบ PDCA และถ่ายทอดสู่การจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ 9 ฐาน อันนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัลอย่างเป็นองค์รวม นอกจากนี้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน โดยระดับปฐมวัยและประถมศึกษาเน้นการสร้างทักษะพื้นฐาน ความรับผิดชอบ และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ขณะที่ระดับมัธยมศึกษามุ่งพัฒนาการคิดวิเคราะห์ การวางแผน การตัดสินใจ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีผ่านการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ฐานการเรียนรู้ทั้ง 9 ฐานครอบคลุมกระบวนการสำคัญตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการทรัพยากร การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ไปจนถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเชื่อมโยงกับบริบทชุมชนและวิถีชีวิตจริง ภายใต้กรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ควบคู่กับการประเมินตามสภาพจริง แนวทางดังกล่าวสะท้อนการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวม ส่งเสริมให้ผู้เรียนเติบโตจากการทำเป็น สู่การคิดเป็น และบริหารจัดการได้ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัล ประกอบกับผลการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนจำนวน 733 คน ซึ่งสะท้อนประสิทธิผลของแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.34 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและจิตสาธารณะ ขณะที่ด้านการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการรู้เท่าทันดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นเล็กน้อย แม้ยังอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงมิติที่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ในอนาคต ผลการประเมินดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของกิจกรรมฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน และสะท้อนประเด็นที่ควรได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติม โดยเฉพาะการออกแบบกิจกรรมที่บูรณาการการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อยกระดับสมรรถนะของผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทสังคมดิจิทัลมากยิ่งขึ้น

จากผลการดำเนินงาน สามารถสรุปแนวทางสำคัญในการพัฒนาได้ ได้แก่ การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแกนกลางของการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง การพัฒนาทักษะดิจิทัลควบคู่คุณธรรม การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนยุคดิจิทัลผ่านกิจกรรมฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต คิดอย่างมีเหตุผล รับผิดชอบต่อสังคม รู้เท่าทันเทคโนโลยี และดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและสามารถปรับตัวได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะทำงานขับเคลื่อนองค์กร STRONG จิตพอเพียงต้านทุจริตส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใสของสำนักภาษาต่างประเทศ. (2567). รายงานสรุปกิจกรรมการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ภายในสำนักภาษาต่างประเทศ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

จิติมา วรรณศรี. (2564). การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

ชนิดา สารทอง และธิดาวัลย์ อุ่นกอง. (2568). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 25(1), 340-354.

ชล บุนนาค และภูษณิศา กมลนรเทพ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs). แหล่งที่มา https://www.sdgmove.com/2019/09/27/sep-and-sdgs/ สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2569.

ธิดาวัลย์ อุ่นกอง. (2568). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษายุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: ดีเซมเบอรี่.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปรียานุช พิบูลสราวุธ. (2549). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.

พิเชษฐ ยังตรง, พิณสุดา สิริธรังศรี และ สินธะวา คามดิษฐ์. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21. สุทธิปริทัศน์, 31(100), 1-15.

มูลนิธิชัยพัฒนา. (ม.ป.ป.). เศรษฐกิจพอเพียง. แหล่งที่มา https://www.chaipat.or.th/publication/publish-document/sufficiency-economy.html สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2569.

โรงเรียนบ้านดู่ (สหราษฎร์พัฒนาคาร). (ม.ป.ป.). ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน. แหล่งที่มา https://bd.ac.th/index.php?school_web=57010027. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2569.

โรงเรียนบ้านดู่(สหราษฎร์พัฒนาคาร). (2568). รายงานโครงการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามศาสตร์พระราชาเพื่อการเรียนรู้สู่การสร้างผู้ประกอบการในโลกอนาคต ปีการศึกษา 2568. เชียงราย: โรงเรียนบ้านดู่(สหราษฎร์พัฒนาคาร) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1. (ม.ป.ป.). ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนบ้านดู่(สหราษฎร์พัฒนาคาร). แหล่งที่มา https://bigdata.chiangrai1.go.th/tableSchoolID.php?id=57010027 สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2569.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี่.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). ใต้เบื้องพระยุคลบาท. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2566). ดร.สุเมธ ขยายมุมคิด 35 ปีเศรษฐกิจพอเพียงกับความยั่งยืน. แหล่งที่มา https://www.bangkokbiznews.com/health/social/1084419. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2569.

อาคม ช่วยบำรุง. (2565). แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(11), 161-180.

เอกรินทร์ พึ่งประชา และคณะ. (2555). ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการระบบและความมั่นคงอาหารของชุมชน: กรณีศึกษาอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

SDG Move Thailand. (2019). SEP for SDGs: ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. แหล่งที่มา https://www.sdgmove.com/2019/09/27/sep-and-sdgs/. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2569.

Deming, W. E. (1986). Out of the crisis. Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study.

Shewhart, W. A. (1939). Statistical method from the viewpoint of quality control. The Graduate School, The Department of Agriculture.

UNESCO. (2015). Incheon Declaration and SDG4 – Education 2030 Framework for Action: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์

Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences (JOB_EHS)

ISSN: 2730-3233 (Online)

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences (JOB_EHS)

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์ :

มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสตร์ ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความในวารสารอย่างเคร่งครัด โดยอ้างอิงตามรูปแบบของ APA (นาม-ปี) รวมถึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารฯ และเป็นบทความที่ไม่มีความหลายมากกว่า 25% ตามที่ถนนในโปรแกรม CopyCat ในเว็บ Thaijo2

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารฯ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ โดยไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของวารสารฯ

กระบวนการพิจารณาบทความ :

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 2 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

แบบที่ 2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

ประเภทของบทความ :

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ เปิดรับตีพิมพ์ประเภทของบทความ คือ บทความวิจัย (Research Article) และบทความวิชาการ (Original Article)

ภาษาที่รับตีพิมพ์ :

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กำหนดออก :

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ มีกำหนดออกตีพิมพ์ 4 ฉบับ ต่อปี (ราย 3 เดือน) ดังนี้

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - มีนาคม (กำหนดออก เดือนมีนาคม)

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน - มิถุนายน (กำหนดออก เดือนมิถุนายน)

ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม - กันยายน (กำหนดออก เดือนกันยายน)

ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม - ธันวาคม (กำหนดออก เดือนธันวาคม)

การตีพิมพ์บทความ

ผู้แต่งบทความจะตรวจสอบความสมบูรณ์ของบทความตามข้อแนะนำสำหรับผู้แต่งใน กรณีที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบของวารสารฯ กองบรรณาธิการวารสาร ขอสงวนสิทธิ์ในการปฏิเสธการตีพิมพ์และไม่คืนเงิน ในกรณีเทียบเคียง ดังนี้

1. บทความของท่านมีความหลายมากกว่า 25% ตามที่ถนนในโปรแกรม CopyCat ในเว็บ Thaijo2
2. ผู้แต่งไม่ปฏิบัติตามรูปแบบที่วารสารกำหนด
3. บทความไม่ผ่านการอ่านประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
4. ผู้แต่งไม่แก้ไขบทความตามข้อเสนอที่กองบรรณาธิการได้แจ้งในระบบตามระยะเวลาที่กำหนด

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ:

วารสารมีค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความตามกระบวนการพิจารณาบทความ 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 ค่าธรรมเนียม 3,500 บาท โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 2 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

แบบที่ 2 ค่าธรรมเนียม 4,500 บาท โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

โดยวารสาร จะทำการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมฯ ต่อเมื่อผู้เขียนได้ทำการปรับปรุงแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบวารสาร (ส่งไฟล์ Word ผ่านระบบไลน์ 0955426695) และส่งไฟล์บทความเข้าระบบวารสาร

วารสาร ขอสงวนสิทธิ์ในการปฏิเสธการตีพิมพ์ และไม่คืนเงินค่าธรรมเนียม ในกรณีดังนี้

บทความมีความซ้ำซ้อนมากกว่า 25% ตามที่กำหนดในโปรแกรม CopyCat ของระบบ thaijo

บทความไม่มีความถูกต้องตามองค์ประกอบรูปแบบของวารสาร

บทความไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)

ผู้เขียนบทความไม่ดำเนินการแก้ไขบทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ตามระยะเวลาที่กำหนด (1 เดือน หลังการแจ้งของวารสาร)

ผู้เขียนบทความขอยกเลิกการตีพิมพ์ หลังจากได้รับการตอบรับบทความแล้ว

ผู้นิพนธ์ต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และต้องมีการอ้างอิงทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมาหรืออ้างอิงในเนื้อหา และท้ายบทความของตนเอง โดยบทความที่ท่านส่งเข้ามาต้องไม่มีความความซ้ำซ้อนมากกว่า 25% จากการตรวจสอบด้วยโปรแกรม CopyCat ของระบบ thaijo

ในกรณีที่ บทความวิจัยมีกระบวนการวิจัยเกี่ยวข้องกับมนุษย์ ผู้นิพนธ์จะต้องส่งหลักฐานการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มาประกอบการลงตีพิมพ์ด้วยจึงจะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสาร

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของ
วารสารวารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน

2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ ในวารสารอื่น

3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือตัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม

4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบของต้นฉบับตามข้อกำหนดในระเบียบการส่งต้นฉบับ

5. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)

6. หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขเรื่องแล้ว กองบรรณาธิการได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นจึงจะทำการออกหนังสือตอบรับบทความ

ระเบียบการส่งต้นฉบับบทความวิชาการและบทความวิจัย

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์ลงวารสารวารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสั้นขนาดเอ 4 โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมือ 2.5 เซนติเมตร ด้านล่างและขวามือ 2.5 เซนติเมตร

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

1) ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2) ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

3) ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

4) สังกัดหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน (ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้ชื่อผู้เขียน

5) ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) (ภาษาไทย – ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

6) สังกัดหน่วยงานสังกัดของผู้เขียนร่วม (ภาษาไทย– ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้ชื่อผู้เขียนร่วม

7) E-mail อีเมล์ของผู้เขียนที่ใช้ในการติดต่อได้จริง ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา และเบอร์โทรติดต่อ ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

8) หัวข้อของบทคัดย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

9) เนื้อหาบทคัดย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ไม่ควรเกิน 350-500 คำต่อบทคัดย่อ

10) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

11) หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

12) หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย

13) เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวไม่ต่ำกว่า 10 หน้าแต่ไม่เกิน 25 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง)

1.4 จำนวนเอกสารอ้างอิง ควรมีอย่างน้อย 5-10 เรื่อง

2. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

2.1 บทความวิจัย

1) ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษาทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และหากเป็นอาจารย์ ให้ระบุสังกัด/คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการสอน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

3) ที่อยู่ ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบันทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ ของผู้เขียน

4. บทคัดย่อ / Abstract เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่องอ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350-500 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะศัพท์วิทยาศาสตร์ และมีองค์ประกอบของบทคัดย่อให้ครบทั้งวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย และคำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

5) บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

6) วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives of this research) ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยระบุเป็นข้อ

7) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตัวแปรการวิจัย (ถ้ามี) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

8) สรุปผลการวิจัย (Research Result) เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย สรุปผลการวิจัยด้วยตารางและภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้นขอบตารางด้านซ้ายและขวา สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพที่ชัดเจน และมีคำบรรยายใต้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้

9) อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด (ถ้ามี) และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำผลไปใช้ประโยชน์

10) องค์ความรู้การวิจัย (Research Body of Knowledge) อธิบายองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย ควรสังเคราะห์ออกมาเป็นภาพ/โมเดล พร้อมคำอธิบายภาพ/โมเดลให้สามารถเข้าใจได้โดยสมบูรณ์

11) ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestion) เป็นการให้ข้อเสนอแนะที่ได้จากกระบวนการทำการวิจัย ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

12) เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 5 คน ให้ใส่ชื่อ 5 คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

2.2. บทความวิชาการ

1) ชื่อเรื่อง ควรสั้น และกะทัดรัด ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษา ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และหากเป็นอาจารย์ ให้ระบุสังกัด/คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการสอน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

3) สังกัด ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ของผู้เขียน

4) บทคัดย่อ / Abstract เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่องอ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350-500 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง

5) บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา ปัญหาการวิจัย เหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

6) เนื้อหา (Content) ผู้เขียนอาจแบ่งหัวข้อย่อยในประเด็นเนื้อหานี้ได้ตามประเด็นที่ผู้เขียนต้องการจะทำการนำเสนอในบทความ โดยเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการค้นคว้า

7) บทสรุป (Summary) เป็นการสรุปผลได้จากการศึกษาว่าได้พบประเด็นอะไรที่สำคัญ รวมทั้งองค์ความรู้จากการศึกษา ที่ผู้เขียนต้องการสรุปผล รวมถึงเสนอแนะองค์ความรู้จากการวิจัยเพื่อที่จะนำผลการศึกษาไปพัฒนาและเป็นประโยชน์ทางการศึกษา

8) เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 5 คน ให้ใส่ชื่อ 5 คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

2.3 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน ปีที่ตีพิมพ์ และหมายเลขหน้า (ถ้ามี) กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

1) พระไตรปิฎก/อรรถกถา :

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. พิมพ์ครั้งที่. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

3) สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่องสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย. ชื่อระดับสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย. ชื่อมหาวิทยาลัย หรือแหล่งให้ทุนการวิจัย.

ตัวอย่าง.

มนฤดี ถือสมบัติ. (2556). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พัชรนันท์ ยอดสิน. (2560). แนวทางการส่งเสริมจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลคลองเจ็ด อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน (บุดดาวงษ์). (2558). การวิเคราะห์แนวคิดทางการศึกษาของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อำนาจ บัวศิริ. (2561). กระบวนการสร้างภาวะผู้นำด้วยหลักไตรสิกขา. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4) บทความในวารสาร :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่พิมพ์(ฉบับที่พิมพ์), เลขหน้าที่อ้างอิง.

ตัวอย่าง.

พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน และศุขภิญญา ศรีคำไทย. (2562). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 3(1), 70–78.

5) บทความในหนังสือ :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ. ชื่อหนังสือ. พิมพ์ครั้งที่. (เลขหน้า). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง.

พระมหาสมจินต์ สมฺมาปญฺโญ. (2542). ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) : วิเคราะห์จากหนังสือ ทางสายกลางของการศึกษาไทย. ใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ชีวิตและผลงานของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) และนานาทัศนะของนักวิชาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

6) สื่ออินเตอร์เน็ต :

ชื่อผู้เขียน/ผู้เผยแพร่. (ปีเผยแพร่). ชื่อเรื่อง. แหล่งที่มา (URL). สืบค้นเมื่อ (วันที่-เดือน-ปี).

ตัวอย่าง.

วัดญาณเวศกวัน. (2556). ประวัติพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). แหล่งที่มา http://www.watnyanaves.net/th/web_page/biography สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2563.

7) หนังสือพิมพ์ออนไลน์ :

ผู้แต่ง. (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์. แหล่งที่มา (URL). สืบค้นเมื่อ (วันที่-เดือน-ปี).

ตัวอย่าง.

เดลินิวส์. (27 กุมภาพันธ์ 2562). เริ่มนำร่องการเรียนรู้สติสมาธิเป็นฐานภาคเรียนที่ 1-62. เดลินิวส์. แหล่งที่มา https://www.dailynews.co.th/education/695610 สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2563.

8) ราชกิจจานุเบกษา :

ชื่อกฎหมาย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (ถ้ามี). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ตอนที่ หน้า(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (10 กันยายน 2563).

การอ้างอิงภาษาอังกฤษใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย

3. สถานที่ติดต่อ

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์
วัดหนองบัวหิ่ง ตำบลดอนทราย อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี 70140
โทรศัพท์ : 099-1916295, 099-6166595, 095-5426695
E-mail: ukitchock@gmail.com
https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

4. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้นๆ ประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-Blind Peer Review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง และส่งผลการอ่านประเมินคืน ผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 2 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

แบบที่ 2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

5. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ (Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences) ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของวารสารฯ ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่าจะได้รับอนุญาตจากวารสารฯ เป็นลายลักษณ์อักษร

6. ความรับผิดชอบ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น รวมทั้งผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย ไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงานด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo ในระดับ ไม่เกิน 25%

ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารบวรสหการศึกษา

และมนุษยสังคมศาสตร์ โดยรวมทั้งทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์และวารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์

จริยธรรมการตีพิมพ์

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ (Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences) ได้กำหนดจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานบทความในวารสาร ดังนี้

จริยธรรมของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยในการคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้เขียนจะต้องจัดทำต้นฉบับของบทความตามคำแนะนำสำหรับผู้เขียน
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนร่วมในการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
7. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม
8. ผู้เขียนจะต้องแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
9. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
10. ในกรณีที่ บทความวิจัยมีกระบวนการวิจัยเกี่ยวข้องกับมนุษย์ ผู้นิพนธ์จะต้องส่งหลักฐานการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มาประกอบการลงตีพิมพ์ด้วยจึงจะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสาร

จริยธรรมของผู้ประเมินบทความ

1. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสารและผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
2. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
3. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

4. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

5. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

จริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ

2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ

3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่นอย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นจะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการตอบรับ หรือปฏิเสธ การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

4. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

5. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้นำว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

6. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน

7. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง